

THEATRVM
TERRÆ SANCTÆ
ET
BIBLICARVM
HISTORIARVM
cum tabulis geographicis ære expreßis
AVCTORE, CHRISTIANO
ADRICHOMIO, DELPHO

CHRISTIANVS ADRICHOMIVS CHRISTIANO ET PIO LECTORI.



ERRA promißionis, quam S. Biblia & Iosephus à Chanaã filio Genes. 10. Psal. 78.
Cham, qui cum suis filijs hãc olim inhabitauit, terram Chanaan Ezech. 28.
siue Chananæam vocant, Ptolomæus autem, alijque cosmographi Hieron. in Ezech. 5.
Palæstinam, & vulgò Terram sanctam appellant, regio est nobi-
lißima Syriæ, in vmbilico orbis cõstituta, quæ ab Oriente Syriam
& Arabiam, à Meridie desertũ Pharan & Aegyptũ, ab Occidente mare ma-
gnũm seu mediterraneum, à Septẽtrione verò Libanum mõtem pro finibus ha-
bet. Eius longitudo ab Aquilone à ciuitate Dan ad radicem montis Libani si- Num. 34
ta (quæ postea Cæsarea Philippi & Paneas dicta est) versus meridiem porri-
gitur, & vsque ad Bersabee ciuitatem in tribu Simeonis contra desertum ma- Brocard. itin. 7.
gnum sitam, plus minus sexaginta septem conficit miliaria, quæ singula vnius
horæ itinere commensuranda sunt. Hoc autem diligens Lector attendat, me, Dimensio.
ex omnibus secutum esse maximè Brocardum, ideóque nemini temerè ferẽdum
esse iudicium, cùm Hieronymi & aliorum miliaria plurimùm ab hac ratione
distent, quæ tamen ipsa à quouis paullo accuratiore ad huius nostræ descriptio-
nis consonantiam redigi facilè possunt. Quantuli enim ingenij est, horæ spaciũ,
ad quæuis minima, mediocria, maxima miliaria accommodare? Longitudo i-
gitur hæc erit, si oculatis, & quidẽ diligentißimis testibus credendũ est. Latitu-
do verò, quæ ab Occidẽte à mari magno in Orientem ad Iordanẽ vsque sumẽ-
da est, quibusdam locis sedecim, quibusdam octodecim miliaria complectitur.
Quod autem D. Hieronymus in epistola ad Dardanũ regionem hanc à Dan
vsque Bersabee 160. miliũ in longum spacio tendi, ab Ioppe autem vsque Bethle-
hẽ quadraginta sex milia esse, atque Idumæos à meridiana plaga 75. ab Hiero-
solymis millibus separatos scribat, Italica hic, vt & in alijs suis locis Hebraicis,
miliaria intelligit, quorũ ferè tria vnius horæ miliare absoluunt. Ob singularem Deuter. 8.
autem cæli temperiem, aëris salubritatẽ, soli vbertatem, pecorum, auium, pisci- Ioseph. l. 5. antiq. 3.
um, frumẽti, vini, olei, saccari, balsami, ficuum, malorum granatorum, herba-
rum, florum, frugum omnis generis copiam, Dei ore lacte & melle fluere, sæpenu- Exod. 3. & alib.
merò dicta est. vt partim propter hæc, partim propter insignium montium, cam-
porum, fontium, fluuiorum, nemorum, vrbium, castellorum, pagorum & homi-
num frequentiam, ob rerum denique omnium abundantiã, ceu paradisus Do- Ezech. 26
mini, ac figura cæli reliquas sub cælo mũdi partes lõgè excellere dicẽda sit. Qua-
propter non immeritò à Deo præ cæteris totius orbis regionibus fuit electa, quæ
patri fidei nostræ Abrahamo, & semini eius promitteretur, atque eiectis inde
Chananæis in typum cœlestis patriæ vnico & electo Dei populo poßidenda tra-
deretur. Et præterquàm quod Patriarcharum fuerit colonia, Prophetarum se-
des & domus, quis eius valebit exprimere dignitatẽ, quod Deũ Opt. Max, & à
Prophetis promissum Saluatorẽ, in carne nascentẽ exceperit, natum aluerit, cũ
hominibus conuersantem portauerit, quod sedẽti solium, oranti scabellum, dor-
miẽti culcitra et ceruical fuerit. Quid, quod sola angustiarum eius arbitra, di-

uinis eius lacrymis, & sanguineo sudore rigari, & augustißimis quinque vulnerum fontibus sanctificari meruerit. Magna sunt hæc, at maius longè, quod, quem viuũ semper portauerat, mortuum suis visceribus triduò amplexari, & viuum hominibus restituere, denique & Angelis gloriosum triumphatorẽ reddere datum sit. Non est, quod Apostolos memorem, qui hic, ceu in Euangelicæ prædicationis theatro stupenda miraculorũ virtute innumeram languentium multitudinem optatæ & incorruptæ sanitati restituerũt. atque nulla vi & potentia præditi, supra tria hominum millia vno die, imò hora, & aliàs infinita Iudæorum millia sub suaue Christi iugum diuini duntaxat verbi prædicationis gratia pertraxerunt. Et quis enumerandis alijs sufficiat? Hæc nónne

Iud.6. *vel sola fateri nos cogunt, vt olim area manẽte sicca solum Gedeonis vellus cœlesti rore maduit, ita, toto terrarum orbe deserto hãc solam regionem omni gratiarum benedictione excelluisse? Floruerunt quidem, & vel maximè, Persiæ, Ægypti, Græciæ & Italiæ populi, sed nescio, an quisquã sit, qui rebus ipsis verè æstimatis, aliam vllam regionem huic comparãdam putet? Non iam loquor de rebus diuinis, quæ sine cõtrouersia gentis Iudaicæ propria sunt & hæreditaria, sed de ijs omnibus, quæ in hac vita splendoris aliquid, vtilitatis, aut necessitatis habent. quæ ipsa quoniam & statim, & toto postea libro demonstraturi sumus, ad caussas suscepti huius operis transeamus.*

Videlicet, cùm omnes tam noui, quàm veteris Testamẽti libri, locorum huius terræ, quæ & re & nomine sancta est, iugem ac pene perpetuam celebrẽt memoriam, eorum absque oculari intuitu, aut saltem topographica imagine, nulla potest esse cognitio: nam teste Hieronymo; quomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucatem & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad ostia Tyberis nauigauerint; ita sanctam scripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumqúe vel eadẽ vocabula, vel mutata coguouerit. vnde & ipsi Hieronymo vel ob hoc solùm curæ fuit, cum eruditißimis Hebræorum hunc subire laborem, vt totam hanc circumiret prouinciam, quam vniuersæ Christi Ecclesiæ sonant: Si vir ille summi ingenij antiquitatum, historiæ tum Ecclisiasticæ tum profanæ pertißimus, qui inusitata memoria & incredibili diligentia, post Scripturæ Sacræ & tot linguarũ cognitionem, omnes omnium auctorum libros euoluerat & perceperat, tamen sibi pene repuerascendum existimauit, vt huius terræ limites, vestigia, valles, rudera, augendæ pietati & parandæ doctrinæ præsens contemplaretur; quid nobis statuẽdum est? nolo dicere qui simus, in comparatione illius viri, cui parem tot sæcula non habuerunt.

Epist. ad Domn. & Rogat.

Becatius Iudecad.

Referunt historici Sultanum quendam Ægypti, cùm bellum à Christianorum populo expectaret, abusque Alexandria non sine summis periculis in Italiam cõtendisse, & ibi maiore etiam metu, necubi deprehenderetur, nostrorum apparatum, studia, vires, consilia, summa arte & audacia considerasse, atque ea vna peregrinatione tantum fiduciæ concepisse, vt de victoria non dubitarit. neque eum spes fefellit. nam cùm nostri eò contẽdissent, paucis omnino mensibus eiecti, pulsi & victi sunt. Maiorum nostrorũ memoria Carolus V. cùm in media Germania Saxonis & Lantgrauij arma sustineret, iußit sibi à Cosmographis &

phis &

phis & locorum illorum peritißimis accuratißimã tabulam fieri, in qua montes, valles, itinera, vrbes, &c. depicta cùm quotidie oculis subijceret, ipsos tandem Germanos Germaniæ poßeßione depulsos, Imperio subiecit. neque arbitror expectare quemquam vt hæc pluribus cõprobemus, quoniam satis cõstet, quemadmodum sine locorum cognitione victoria ex hoste parari non potest, ita neque ad Bibliorum cognitionem sine harum rerum cognitione quisquam perueniet, quorum tamen lectio, meditatio, scientia, succum nobis alimentum & robur præstat ad vitam æternam. Iccirco ad Dei T. Opt. Maximi gloriam & clariorem S. Scripturæ intelligentiam, ex intimis eiusdem scripturæ visceribus & medullis, ex probatißimis quibusque Auctoribus, ex Iosepho, Hieronymo, Egesippo, Plinio, Ptolomæo, Strabone, Brocardo, Breidenbachio, Saligniaco & multis alijs, qui hanc terram inhabitarũt, perlustrarunt, ac oppidatim sunt dimensi, verum & germanum eius situm, sicut summè floruit, maxima cum industria, ac diuturna diligentiquè triginta annorum labore geographicè delineaui, obseruata vbique iusta, quoad fieri potuit, locorum symmetria & commensuratione.

Et quidem inter reliquos diligentißimus & exactißmus terræ huius perlustrator & descriptor, vt iam dixi, visus est Brocardus, qui quoniam eam oculis, eò maximè fine, & (quatum apparet) incredibili quadam diligentia ad ventorum rationem exegit, eum ferè semper secutus sum, quod persuasißimum haberem, non fuisse vnquam, qui voluerit magis, aut vero etiam potuerit melius, perfectam & simplicem quandam ad huius rei cognitionem viam sternere. Neque pudet me imitari, qui sciam hoc optimum quemque & facere; neque sanè aliter posse, quoniam scilicet nihil dictum est, quod non sit dictum prius. Nam cuius stuporis sit, si vel ea ipsa loca iam visitassem, & quanta poßẽ diligentia perscrutatus fuissem, ob hoc quicquam mihi præ cæteris vendicarem, aut nouam quandam indignam & ridiculam commentationem ex meo cerebro constituerem, quæ à veterum sententia & rationibus δὶς διὰ πασῶν *discreparet.* Brocardus.

Igitur doctißimos & diligentißimos viros secuti sumus, eorum sæpe verba, sæpius sententias bona fide retulimus, multa interim de nostro, vt cuiuis patet, adiecimus: nolo hic labores nostros metiri, metiti sumus terram illam, & satis superquè sudatum est. Et quod te imprimis tenere velim, candide lector, caui semper ab aſſeueratione, nisi graues auctores haberem, nam in tam vasto opere (quod sanè pro foliorum multitudine æstimari nolim, sed pro rerum pondere & grauitate, probè mihi conscius, quantum in eo sumptuum, molestiarũ, laborum exantlarim) (sæpe suspiciones sequimur, pugnantes, aut dißidentes aliorum sententias referimus, aut certè vt ab alijs relata sunt, bona fide ponimus, non alia ratione, mi Lector, nisi vt ex hac collatione veritas tibi illucescat, & doctioribus quibusque occasio detur ex his quasi dubijs quibusdam ad plenam aliquando & perfectißimam rerum illarum cognitionem penetrandi. sed de his quæ doctrinæ sunt & ingenij, iam satis. quod potißimum hoc opere quæsiui pietas fuit, & vt fomenta pararem sanctißimis quibusque & diuinißimis cogitationibus. Refert Beatus Hieronymus, Paulã ægram & fatiscentem, tanto tamen ardore singula paßionis dominicæ vestigia, Apostolorum In epitaph. Paulæ.

Martyrum,

Martyrum, & V. Testamenti patrum, tũ ipsius B. Virginis percurrisse, in eorum contemplatione tanto gaudio perfusam, tanta suauitate delinitam, vt illos quasi coram oculis cernere & complecti videretur. an nõ hoc idem nobis hic planè integrum est, longè minori molestia, sumptu minimo, vtilitate incompabili, siue studiorum fructum quaeras, siue meditationis materiã & pietatis. Vtrũque te sequi velim, magis tamen hoc; ad hoc enim nati sumus, vt meditatione passionis & meritorum Christi, Christo commoriamur, & in æternum viuamus. Quem ego tam præclarum finem & mihi ex hoc labore precor & spero, & alijs, vt adipiscantur, ommi opere & conatu laborandum est. Scilicet hæc Terra illius Promissionis figura est, quam in cœlis expectamus, eò si huius cognitio nõ refertur, doctrinæ fortassis aliquid, fructus nihil habet. Sed iã ad Palestinæ nostræ descriptionem redeamus.

Nomina. *De nomine iam ante diximus, sed quoniam inter ipsa nomina quædam polisema sunt, de ijs iam dicamus. Est igitur notatu dignum, quod quemadmodũ nomẽ generis tribuitur speciei, ita & hic fiat, nisi quis malit potius è contrario.* Cananæa. *Nam Cananæam putarim propriè & primitus eam partem fuisse, quæ distinguitur à Pheresæis, Jebusæis & cæt. postea verò totam eam terram id nomen indigetasse. De Palæsthina certius dici potest, fuisse terram Philistijm, siue Philistinorum, quorum frequens mentio est in libris Regum, & omnino paucis tribubus, Iuda scilicet, Dan, & Simeon concludebantur.* Palæsthina. Iudæa. Hieron. in Loc. Act. *Tertiũ nomen Judæa erit, nam quod dicitur Promissionis & Sancta terra, rectissimè quidem iam & verissimè semper dictum fuit, sed præterquam quod in S. S. eorum mentio non ita sit, nescio quomodo mihi videtur potius mysteria esse & Prophetiæ rationem habere quàm nominis. Igitur Iudæa, quæ maximè communis est hui⁹ terræ significatio, aut pro tota terra Sancta accipitur, quam Palæsthinam appellari iam diximus, aut pro eiusdam terræ parte tertia, Iudæa in specie dicta, & tunc complectitur duas potentissimas tribus Iuda & Beniamin, quæ itidem duæ sub vno Iudæ, aut etiam aliquando Beniamin nomine intelliguntur. Et quidem Iudæa in hoc sensu dicitur ad distinctionẽ Samraiæ & Galileæ, in quas tres partes ab Auctoribus eam terram diuidi videmus. Quod si ita est, necessarium est, vt sub Iuda etiam Simeon & Dan comprehendantur, cogente videlicet ratione diuisionis, & ipsa historiæ consequentia, qua traditur Simeon & Dan portiones ex Juda accepisse, atque ideo etiam separatas veteri nomine cẽseri. Jgitur tota Judæa, quæ est intra Jordanẽ, erit vel Galilæa, vel Samaria, vel in specie Judæa.* Samaria. *Neque tamẽ ignoramus hanc diuisionẽ posteriorem esse illam quæ sequitur, sed eò nos traxit nominis etymologia, & alioqui in Nouo Testamẽto hæc vsitatior est, vt sequẽs in Veteri. Et sanè B. Hieronymus docet, ꝙ apud historicos Judæa ad Palæsthinã, Samaria verò & Galilæa ad Phœnicem referatur. Quod quidẽ, si ratio loci & propinquitatis habeatur, verissimũ est. nam & hoc dici potest* Galilæa. *propter multas in ijs locis gentiliũ vrbes, Tyrum, Sidonẽ, &c. perpetua bella, victorias, scisma demũ ipsum Jsraëlis à Juda, hoc cõmodè defendi posse. Jgitur, quid Iudæa sit, & quomodo à reliquis partibus secernatur, ad hũc modũ à nobis explicatũ sit: nam ꝙ ad fertilitatẽ & cultũ attinet, multũ alias partes excelluit, propter ipsam Sacerdotij & regni Metropolim, fidei constantiam, promissiones de Christo. &c. quæ omnibus in promptu sunt. de Samaria & Galilæa speciatim suo loco agemus.*

sequi-

Sequitur altera diuisio, & vt paullo acutius distinguamus origine prima. illa, quam vocant, duodecim tribuum. Sed vt cumq; sit, non tam potest accōmodari terræ, quā ipsi populo, qui iuxta tribus diuisus fuit, priusquam illā terram introisset. Nam Ruben, Gad, & dimidia Manasse nō funiculis, sed toto Iordane distinguūtur à reliquis: & quod potißimū est, dimidiæ Manasse, quæq; pro se, non video, cui tribui cedant; & cū funiculis nullo modo coniūgi poßint, propter Iordanē medium, qui pro funiculo est, & illud interuallū quod ab hac dimidia ad illam est, tum etiam propter præproperam earū duarum & semis tribuū à reliqua Iudæa distractionem fit omnino vt hæc neque tum statim primo ingressu, neque etiam postea ita præcisè intelligi poßit, nisi simpliciter ad populū absq; vllo respectu ad terram ipsam referatur, essent enim tribus tredecim, at nouem. Sed hæc latius persequi, plus fortaßis argutiarum quàm fructus adferat. Igitur populariter agendo, erit hæc maximè vsitata diuisio iuxta duodecim tribus seu sortes, quas vsurpauit Iosue iuxta præscriptū Dei. Quod vt rectè intelligamus, accipimus duodecim filios Iacob, demptis mox Leui & Ioseph, quorum locum, vt duodenarius impleatur, Ephraim, & Manasse duo Ioseph filij supplebunt. quod an benedictionis rationem habeat in Ioseph, an nō, quandoquidē ipse exclusus est, iam nihil interest; certè in Leui benedictio fuit: habuit enim propriam & singularem rationē, extra hanc sortium computationē. Constitutis ad hunc modū tribubus duodecim, diuisio iure statim obtinuit, non itē effectu, & certe nunquam plenè præscriptas sortes tribus obtinuère. Erūt igitur in intellectu sēper tribus duodecim, & duæ Manasses intelligentur quasi subdiuisio; ita nihil obstabit, quo minus hanc rationem quibusuis tēporibus intelligamus. Nam Iosue semel diuisit in duodecim partes, & iterū Manassem in duas, quod nihil impedit diuisionē primā: diuisit, dico, occisis triginta & vno regibus, ac deletis septē terræ Chanaan gentibus, Amorrhæis, nempe, Gergesæis, Iebusæis, Chananæis, Æthæis, Euæis & Pherezæis. quam terrm diuisionē ita, vt ab Iosue facta est, funiculo distributionis separaui atq; seiunxi, & omnes ac singulas vrbes, castra, pagos, vicos, mōtes, fontes, fluuios, syluas, cæteraq; huius S. Terræ loca. quorū in Biblijs, Iosepho, Hieronymo, alijsq; fit mētio, suo quæq; loco collocaui. Neq; tamē, quia omnia ea loca diligētißime à me obseruata & notata sunt, quæ apud probatos inueniri potuerūt auctores, existimare quis debet, non plures fuisse huius regionis ciuitates, & vicos, aliaq; loca, quàm in tabula delineata sunt; cùm lōge plures extitisse, etiā ipsi auctores, quib⁹ vsi sumus, licet non nominēt, satis insinuēt. Nam Israelitarum dux Iosue, vt ex ipsius libro satis patet, in sortiū diuisione eas tantùm describit ciuitates, quæ limites erant, & tribuū termini, mediarum autem, quæ multò plures erāt, nullam fecit mentionē. Idem testatur, ꝙ singulæ ciuitates certos sub se habebant pagos, vicos & villas, & Michæas Propheta, Bethlehē in millibus Iuda fuisse scribit. Neque enim alia in toto orbe regio est aut prouincia, quæ tā paruo spacio tā egregia, magna, & multa cōplectatur oppida, castra, pagos, ꝙ vt vno semel exemplo comprobemus, adferam⁹ in mediū regias ciuitates. Fuerūt in Aser: *Achsaph, Sidō, Tyr⁹.* Beniamin: *Bethel, Gabaa, Jerusalē, Jericho.* Dan: *Accarō, Geth, Lachis. E-*

Tribus

Iosu. 12. Deuter. 7.

Iosu. 15. 16. 17. 18. 19.

Ciuitates regiæ

PRAIM: *Gazer, Samaria, Saron, Taphua.* GAD: *Rabba.* ISACHAR: *Aphec.* IVDA: *Arad, Bezec, Eglon, Hebron, Lebna, Maceda, Odolla, Taphua.* MANASSE 1. *Dor, Galgal, Iezrael, Mageddo, Tanac, Thersa.* MANASSE 2. *Astaroth, Damascus, Edrai, Gessur, Machati, Soba, Theman.* NEPTALIM: *Asor, Cedes, Emath.* RVBEN: *Esebon, Madian, Petra.* SIMEON: *Dabir, Gerara.* ZABVLON: *Ieconam, Semeron. Vides in tãtillo spacio quantum numerum regiarum ciuitatũ? quarum paucißimæ fuerunt quas non ille populus occuparit, occisis vel eiectis earum Regibus. Adijciemus eodem ordine ciuitates Episcopales, erit enim hoc cum magno fructu lectoris, & ita melius introspici poterit huius terræ præstantia. Constituti autem sunt his locis Archiepiscopi, Episcopi, Suffraganei, quorum omnium plenior explicatio è nostris descriptionibus peti debet, nos vno nomine oẽs Episcopos, et vrbes Episcopales dicim⁹* IN ASER. *Ptolemais, Sarepta, Sidon, Tyrus.* BENIAMIN: *Ierusalem, Iericho.* DAN: *Azotus, Iamnia, Ioppe.* EPHRAIM: *Lidda, Sichem.* GAD: *Aroer, Rabba.* ISACHAR: *Caiphas.* IVDA: *Bethlehẽ, Emaus, Hebron.* MANASSE 1. *Antipatris, Bethsan, Cæsarea Dor.* MANASSE 2. *Adrach, Bosra, Damascus.* NEPTALIM: *Cæsarea Philippi, Cedes Neptalim, Neptalim.* RVBEN: *Petra.* SIMEON: *Ascalon, Gaza.* ZABVLON: *Legio, Nazareth, Sephoris, Tabor, Tiberias. Docet etiã Iosephus Iudæam habuisse quinque curias, quas in quinque locis constituerit Gabinius præfectus Romanorũ militum, cùm attribuisset singulis, singulas metropoles. Hierosolymam, Gadaram, Amathunta, Hierichum & Sepphorim Galilææ. Enumerat etiam vndecim Toparchias idẽ Iosephus, quasi dicas totidem præfecturas hoc ordine: Hierosolyma, Lebna, Acrabata, Thamna, Lidda, Ammaus, Pella, Idumæa, Engadda, Herodiũ, Hiericus. Vrbes Refugij & Leuitarũ suo loco in Leui exprimemus. Erant & Iudææ partes quædam, vt Gamalitica, Gaulanitis, Batanæa & Trachonitis. erãt, quæ finitimis præerant, vt Iamnia & Ioppe. Erant satrapiæ Philistinorum quinque Accaron, Ascalon, Azotus, Gaza, Geth. & lõgè celeberrimæ Decapoleos vrbes: Asor, Bethsaida, Bethsan, Cæsarea Philippi, Capharnaũ, Cedes Neptalim, Corozaim, Iotopata, Sephet, Tiberias. & de diuisione quidẽ totius & partium hactenus. Igitur annotata à me loca omnia inscripsi nouis & veteribus nominibus, miliaria collocaui, quæ vna hora commodè cõfici possunt, vt ea quasi generali quadã ratione ad omnes alias hæc nostra descriptio aptari poßit. Vrbes hæc ferè nota depinxi: castra hoc modo :pagos aut vicos tali :de quibus autem incertum est, ciuitatesne, an pagi, vel castra fuerint, hoc modo signaui. Porro quod in generali totius Palæstinæ tabula propter spacij angustiã fieri nõ potuit, præclariora quælibet loca vt cuiuis inspiciẽti statim essent obuia in singulis singularum tribuũ tabulis suis notis insigniui: Vrbes regias regio diademate, mitra Episcopales, asterisco Leuiticas, signo crucis ciuitates refugij. Curias autem & Toparchias suis capitalibus C. & T. litteris distinxi. Satrapias denique & ciuitates Decapoleos sui numeri notæ: illas quidẽ V. has X. demõstrant. Nouerit etiã lector, si quãdo al. fl. m. n. o. p. occurrãt, legendũ esse alias, fluuius, mõs, nunc, olim, post. Aduertat porro desertũ illud amplißimũ, in quo filij Israel duce Moyse ex Ægypto in promißionis terrã transeũtes annis quadraginta morati sunt, cũ itinere mansionib. eorũ, & parte Ægypti simul & finitimas circũquaq; regiones ne istius solitudinis ac regionum*

Vrbes Episcopales.

Ioseph. 14. antiq. 11. Curiæ.

Toparchiæ.

Satrapiæ.

Decapolis.

gionum amplitudine tabula supra modum excresceret, angustiori spacio, minoriq; figura, quàm huius tabulæ proportio exigebat delineatum esse. Vrbes exteras, quæ tabulæ commodè adijci potuerunt, adiecimus circumquaque. Loca verò, quorum origo, nominum varietas, & formæ tabulæ inseri commodè non poterant, gestorum etiam memorabilium maximeq; insignium epitomen seorsim in hoc commentario delucida breuitate cõscripsi, apposito cuique loco suo nomine, ac literarum, cyfrarumque numero, qui in qualibet tribu locum designatum indicent, quos ob hoc adiecimus, vt essent paragraphi quidam, Indici videlicet & memoriæ lectoris plurimùm conducturi, tum vel maximè ad intelligendas historias & loca illa, quibus in charta assignantur. Quin etiam vt fides dictis habeatur, loca originalia, vnde hæc desumpta sunt, in margine plerumque adscripsi. Distributum est totum opus in partes tres: neque putaui alia methodo in harum rerum traditione vtendum, quàm simplicissima, non tantùm doctis, sed omnibus omnino, qui aliquem modo scientiæ gustum habeant, apertissima. Prima pars complectetur tribus omnes, hoc ordine, cum deserto Pharan: Aser, Beniamin, Dan, Ephraim, Gad, Isachar, Iuda Leui, Manasse 1. Manasse 2. Neptalim, Pharan desertum, Ruben, Simeon, Zabulõ. Habebũt tabulam generalem, reliquæ omnes etiam speciales, præterquam Leui. Secunda pars complectetur descriptionem Ierosolymæ, cum Tabula. Tertia habebit Miscellanea quædam locorum. Sequetur postremum index eorũ Auctorum, quibus vsi sumus. Atq; ita, Lector optime, si his lectis & intellectis iterum te ad Biblia conferas, videbis multa, impedita antea, obscura, inuia, apertissima tibi esse, & quasi manu ad cognitionem eorum omniũ deduceris, collatis videlicet tabulis nostris ad ipsam descriptionem, quæ tibi per ordinem Alphabeticum, vel per numeros statim aperitur, ne vsquam labi vel errare possis, vt hæc ocularis inspectio loco multorum & magnorum commentariorum tibi esse debeat. Tu verò, si hic maxima diligentia, fide, studio, sumptibus, & laboribus immẽsis nihil peperci, vt tibi satisfacerem, &, quod possum cum paupercula in gazophilacio Christi deponerem, memento mei in precibus tuis apud Dominum, vt mihi pro tot sudoribus & vigilijs, quietem & gloriam tribuat in cœlis. Amen.

EPIGRAMMA AVCTORIS in Palæsthinam.

Melle fluit terra hæc promissa, & lacte redundat:
Ast ea quæ sursum est, nectare & ambrosia.

IN THEATRVM TERRÆ SANCTÆ, CARMEN

IORDANI LOVFFII, I. C.



Si vacat à curis aliquot, grauioribus, horis,
Hoc videas præsens munere lætus opus.
Omne tulit punctum commiscens vtile dulci,
Ipsius vt melior lectio testis erit.
Si veteris gustare iuuet secreta Moysis,
His velut indicibus multa retecta patent.
Nã sacra quæ celebrãt monimẽta, vt flumina, mõtes,
Vrbes, hic oculis omnia nuda tuis.
Et Pharaonis iter, Iudæ per sicca phalanges,
Singula sunt, positis hic manifesta notis.
Hic arces Solymæ, montis iuga sancta Sionis,
Scandere ne pigeat quo licet illa pede.
Hic etiam quæ Diua parens Montana petiuit,
Quasq́ alias legitur nobilitasse vias.
Hic venerere lubens etiam vestigia Christi,
Illius & roseo sparsa cruore loca.
Sed numerum vincunt, stricti magè carminis vsum,
Quæ subit errantem dum reuocaret ouem.
His tamen accepta recreantur luce tabellis,
Quæ præeunt instar lampadis, atq́ ducis.
Ipsaq́ nos veterum stimulant exempla fideles,
Quosq́ monet Christi nominis altus honor:
Vertere & in melius fugientes temporis horas,
Atq́ pares castis moribus esse viris.
Sin secus & nostras maculemus sordibus oras,
Lucida nec poterunt numina ferre diu.
Nostis vt Hebræos, gentem magis omnibus vnam,
Ipse pater quondam fouerit æthereus.
Fit comes, alloquitur, sua per miracula firmat
Pandit eis imi pectoris alta sui.
Protegit, exornat templo rituq́ sacrorum,
Et facit, hac summa est, omnibus esse super.
Hos tamen ingratos nimium, nimiumq́ rebelles
Deserit, & gentes ad sua dona vocat.
Queis subitò Graias, Asiæq́ repleuerat vrbes,
Munera fortunans sancta, fauore Deus.
Quisquis enim certat propria feritate subacta,
Barbara mansueto subdere colla iugo.
Rursus vbi pereunt honor & reuerentia diuum,
Hic & opus fidei, fasq́, piumq́ iacet:
Pestifer irato submissus munere Mahum,
Quod superest recti, viribus, arte, petit.
Pellitur ad gelidas Europæ deniq́ fines
Alma fides, aliquo tempore culta satis.
Post (dolor) inuadens proceres aliosq́ veternus,
Facit vt incultum seuerit hostis agrum.
Nec mora læthiferis se prodit fertile ramis
Infœlix lolium, tritica sana necans.
Impia sacrilego moueat quæ secta furore,
Fas & iura premens, quid refricasse iuuat?
Exigit innocuos, terrasq́ latronibus implet,
Se socians paribus, sceptra Iouemq́ quatit.
Fit iocus (heu) veterum pessundare dogmata, ritus,
Sensa patrum, summo cuncta sacrata Deo.
Hæc igitur secum recolens & fata priorum,
Corripitur iusto (mens nisi læua) metu.
Haud poterit mergi (fateor) tua Petre carina,
Nec tamen est stabili sola refixa loco.
Ast modò nos fido placemus pectore numen,
Illius haud fuerit debilitata manus.
Quin solet afflictos, etiam commissa luentes,
Robore de celo sæpè iuuare. Vale.



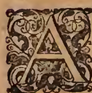
Index eorum quæ hoc volumine continentur.

TERRAE PROMISSIONIS, ET SINGVLARVM TRIBVVM, LOCORVM, AC FINITIMARVM REGIONVM EIVS, INSIGNIORVMQVE RErum ibidem gestarum succincta & accurata descriptio: opera & industria Christiani Adrichomij Delphi ex sacræ Scripturæ medulla, ipsisq; antiquitatibus eruta, & in lucem prolata: per omnia cyfrarum numeris suæ nunc æditæ, & ad viuum expressæ topographicæ delineationi conformis ac respondens.

A.

Tribus Aser & confinia eius.

I.



Gen.30. ASER, octauus filius Iacob, qui & Israël, filij Isaac, filij patriarchæ Abraham, natus ex Zelpha ancilla Liæ vxoris eius, semen Abrahæ in Aegypto ita multiplicauit, vt de eius tribu, exceptis paruulis & mulieribus, ad montẽ *Num.1.* Sinai numerati & inuenti sint à 20. anno & suprà, viri ad pugnam apti quadraginta millia & mille quingẽti. Quibus omnibus iuxta Dei sententiam in deserto mortuis, eorum filij, viri *Nu. 14.26.* bellatores numero quinquaginta tria millia quadringẽti terram promissionis ingressi, in sortium diuisione citra Iordanem ad mare *Iosue 19.* magnum eam, quam in topographica nostra tabula delineatam ac funiculo protractam vi*Iudic.5.*des, terræ acceperunt possessionem: totam occupantes regionem à Sidône magna, vsque ad *Iose.5. ant.3. Brocard. itin.7.* Carmelum maris, quæ in longitudine viginti miliariorum continet spatium: in latitudine verò à mari magno tum vsque Asor, tum vsque Naason, per nouem miliariorum spatiũ extẽditur. Terra huius tribus pinguissima est, ac vino, oleo, & præsertim optimo tritico fœ*Gen.49.*cũdissima: in qua Prophetia hæc benedictiõis Iacob secũdum literam impleta est: Aser pinguis panis eius, & præbebit delitias Regibus.

Loci tribus Aser.

2.

ABDON ciuitas tribus Aser, quæ cũ suburbanis suis, Leuitis separata est, de qua Iosue 21. 1. Paral. 6. Hieronym. tomo 3. de locis Hebraicis, litera A.

3.

ABRAN, aliâs Acram siue Achran, ciuitas in tribu Aser. Iosu. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. A.

4.

ACHSAPH, quæ aliâs Axab, siue Axaph, Hieronymo Acisap dicitur, regalis & potens vrbs in tribu Aser: cuius Rex contra Iosue ad aquas Meron pugnans, occisus est. Iosu. 11. 12. 19. Hieron. de loc. Heb. lit. A.

5.

ACZIBA, quæ & Achazib, Hieronymo Achziph: maritima & robusta vrbs tribus Aser, quam filij Aser initio expugnare non potuerunt. Hæc, teste Hieronymo, postea Ecdippa vocata est, sita in nono miliario Ptolemaidis, pergentibus Tyrum: cuius etiam Ptolemæus meminit, & Iosephus, qui eam Ecdippon nominat. *Iosu.19. Iudic.1. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. Ptol. Iose. 1. bel. 11.*

6.

ADONIS fluuius, qui ex Libano monte profluit, contra Aquilonem tribus à ciuitate Betyto, & totidem cõtra Austrum à Biblo miliaribus mare magnum ingreditur. Nomen Adonis sortitus, ab Adonide Bibliorum & Cypriorum regis filio, quem ob formæ excellentiam Venus in delitijs habuit. Quo, dũ in nemore venatur, primo ætatis flore apri dente sub inguine percusso & occiso, quotannis à Gentilibus in mense Iunio, tum in Biblo Phœniciæ vrbe, in qua & templum habuit, tũ alibi gentium, solenni ritu anniuersaria occisionis eius dies ingenti planctu celebrabatur: quo die, si Luciano credimus, fluuius hic instar sanguinis rubescebat. Idem fluuius Christianorum tempore, Canis vocatus est: ad quem Hierosolymitanum regnum, ac Patriarchatus terminabantur; & Antiochenus Patriarchatus & Comitatus Tripolitanus incipiebant. In huius fluuij ostio excelsi, asperi, & prærupti attolluntur montes, qui Climax, id est, gradatio siue ascensio vocãtur: penes quos Lycus fluuius in mare prorumpit. Hi cùm iter facientibus, iuxta mare aditum negarent, Imperator Anthonius difficultatem istam tollere cupiens, montes incidi iussit, ac angustam inter montes viam aperuit: quod epigramma in ea excisione, hoc modo insculptum *Plin. 5. nat. hist. 20. Ptol. Ezech. 8. Hiero. ... Tyr. bell. sacr. lib. 10. ca. 5. 19. & lib. 14. cap. 14. & li. 16. cap. 29. Vitriac. ca. 33. 34. Brev. itin. 1. Domin. Mari. Niger geograp. Asiæ con. 4.*

ptum indicat:Imper. Cæſ. Anthonius pius, fœlix, ſemper Aug. Brit. Max. Parth. Max. German. Max. Pont. Max. montibus imminentibus Lyco flumini cæſis, viam dilatauit per Antonianam ſuam. Quæ quidem via ob anguſtiam & imminentes montes periculoſiſſima, ac pene imperuia eſt, vt pauciſſimi viri facili negotio numeroſo exercitui hîc tranſitum impedire poſſent. Nã latitudinis vix habet cubitos duos, at longitudinis ſtadia quatuor. Nomen hiſce anguſtijs à Cane fluuio, cui tranſitum præbet, à quibuſdam Paſſus Canis inditum eſt: ab alijs verò ob frequenter paganorum Chriſtianis hunc tranſitum prohibentium excurſiones, Paſſus pagani dicitur. Quem Chriſtianorum exercitus aliquoties non ſine ingenti periculo tranſijt.

7.

ALAB, aliâs Ahalab, Hieronymo Chalab, vrbs valida. De hac etiam cultores priſtinos tribus Aſer primis annis expellere non potuit. Iudic. 1. Hieron. in loc. Heb. lit. C.

8.

ALBVM promontorium, vbi inter prominentes montes, & æſtuoſum mare arctus & periculoſus tranſitus eſt. Tyr. 7. bel. ſac. 22. Bonauent. Mercat. Stell.

9.

ALCATH, aliâs Eleath, & Elrath, Hieronymo Elehath, ciuitas, quæ cum ſuburbanis ſuis de tribu Aſer data eſt Leuitis. Ioſ. 19. 21. Hieron. de loc. lit. E.

10.

AMAAD, Hieronymo Amath, ciuitas tribus Aſer. Ioſ. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. A.

11.

AMMA, Hieronymo Amna, ciuitas fortis Aſer. Ioſ. 19. Hieron. de loc. Heb. lit. A.

12.

AMON, ſeu Hamon, ciuitas in tribu Aſer. Ioſ. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

13.

ANIEL, aliâs Anee, in tribu Aſer. Hieron. de loc. Heb. lit. A. & B.

14.

ANTILIBANVS mons fœcundus, & optimis vineis abundans, ad Orientem à Sidone vno miliario diſtat. Qui verſus Auſtrum à fluuio Eleuthero ſumens initium, & contra Aquilonem vltra Tripolim ad ciuitatem Archis vſque vergens, triginta miliariorum ſpatium abſoluit. Nec à mari magno vltra duo miliaria recedit, niſi iuxta Tripolim, vbi ferè tribus ab eo miliaribus ſeiungitur. In quibuſdam autem locis mari tam propinquus eſt, vt ipſum contingat, & ab eo alluatur. Broc. itin. 1. Breid. ibid.

15.

APHEC, aliâs Afeg, munita vrbs fortis Aſer: cuius etiam habitatores priſtinos Aſeritæ initio delere nõ potuerunt. Ioſ. 19. Iud. 1. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

16.

AQVAE Maſerephot, aliâs Maſſerephot, Hieronymo Maſrephothmaim. Salinæ ſunt iuxta mare magnum, vbi tempore exreſcentis & inũdantis maris, aqua in alueos quoſdam fluit: & aut ſolis feruore, aut igne in ſal excoquitur. Ad has vſque aquas filij Iſraël duce Ioſue perſecuti ſunt Chananæos. *Ioſ. 11. & 13. Hieronym. in lo. Hebr. lit. M. Lyr. in Ioſ. 11.*

17.

BAALGAD, aliâs Baalgath, mons: item & vrbs in Campo Libani ſub monte Hermon ſita: fortaſſis mons hic erit, cuius ſub nomine Ahalach meminit Hieron. in loc. Heb. Ioſ. 11. 12. 13. Bonau. Bened. in interpret. nom. Hebr. Mercar.

18.

BACA vicus, vnde Galilæa ſuperior incipit: terramque Tyriorum dirimit. Ioſe. 3. bel. 2.

19.

BATHNE, in tribu Aſer. Hieron. de loc. Hebr. lit. B.

20.

BEDAR municipium, ſitum in Territorio Acon, quod cum ſuis agris Balduinus 1. Rex Ieruſalem Bethleemitico Epiſcopo cũ hæreditario iure dono dedit. Tyr. 11. bell. ſacr. 12.

21.

BELFORT, aliâs Belcifort & Bellofort, à ſua pulchritudine ſimul ac fortitudine, vt æſtimo, nomen habens: munitiſſimum eſt caſtrum militiæ templi iuxta Horma ad Eleutherum fluuium in montanis ſitum: quod cùm Saladinus Aegypti, Damaſci, totiuſque Syriæ Rex obſideret, aduenienti valido Chriſtianorum exercitu, ſoluta obſidione, cum eis confligens, multis ex ſuis occiſis, terga dare compulſus eſt. Tyr. 21. bell. ſacr. 29. Herold. contin. bell. ſacr. libr. 2. cap. 4. Vitriac. cap. 95. Breid. itin. 1.

22. *Ioſ. 2. bel. 9.*

BELVS, aliâs Beleus, fluuius exiguus, ſed profundus, quem & Pagidã vocant, duobus à Ptolemaide ſtadijs diſtat. Qui è proximis montibus ſcaturiens, rotundam quãdam centum cubitorum præterlabitur vallem, admiratione digniſſimam. Plinio Cendeuiam paludem appellatam: vbi primò compertum fuiſſe vitrum, idem autor ſcribit: vitreã enim habet *Plin. lib. 5. al. 6. c. 19. Tyr. bel. ſac. lib. 10. ca. 26. & li. 13. ca. 3. & lib. 20. cap. 14. Vitriac. cap. 25. & 84.*

habet arenam, ex qua igne liquefacta vitrum conflatur: quàm cùm exhauserint multæ naues, pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi dedita opera, conuehunt illuc de circumiacentium montium superciliijs arenam istam, vtique communem: locus autem mirabili quadam natura, tum ipsam arenam, tum alia quoq;, quæ susceperit metalla, in vitrum statim mutat. Mirabilius quoque illud videtur, quod iam conuersæ arenæ in vitrum, quæcunque pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in vulgarem arenam denuò conuertitur: meminit huius fluminis etiam Tacitus.

23.

BESARA, oppidum in Ptolemaidis situm confinijs, quod vigesimo à Gaba stadio abest. Iosephus in vita sua.

24.

BETHDAGON, ciuitas in tribu Aser. Iosu.19.

25.

BETHEBEM, vicus in octauo miliario Ptolemaidis contra Orientem. Hieron. de loc. Hebr. lit. B.

26.

BETHEMEC, aliâs Bethemeth: ciuitas fortis Aser in valle sita, vnde & nomen habet. Iosu.19. Hieron. in loc. Hebr. lit. B.

27.

BETHEN, siue Beten, ciuitas in tribu Aser. Iosu.19.

28.

CABVL, Hieronymo Chabol: ciuitas, quę tribus Aser terminus est. Iosu.19. Hieron. in loc. Hebr. lit. C.

29.

CADES, quam Iosephus Cedasam, aliâs Cedessam nominat, vrbs est Tyriorum agro & regioni Galilææ propinqua, vbi Ionathas Machabæus Demetrij principes, validúque exercitum debellauit. 1. Machab. 11. Ios. 13. ant. 8. & 2. bell. 19.

30.

CAMPVS Masphe. Huc vsq; Iosue Chananæos persecutus est. Iosu.11.

31.

Iosu.19. Hiero. in lo. Heb. lit. C. CANA siue Chana maior, ciuitas est in tribu Aser. Est quippe, inquit Hieronymus, & altera Cana, quæ minor appellatur, vbi Christus aquam mutauit in vinum: ad cuius distinctionem maior hæc dicitur. Hinc erat mulier illa Chananæa, Syrophœnissa genere, cuius filiam Dominus à Dæmonio liberauit. Sunt tamen, qui Chananæam dictam putant, quod ex posteritate Chanaan superstes esset. Matth.15. Marc.7.

32.

CASTRVM Lamberti, siue Lamperti: versus Aquilonem à Ptolemaide quatuor, contra Austrum verò à Sandalio castro tribus distans miliaribus, sub monte Saron iuxta mare situm, vineis, hortis, aquis, atque fluminibus abundat. Broc. itiner. 1. Breid. ibidem.

33.

CASTRVM nouum. Christianorum præsidium in montanis, quæ Tyrensi vrbi ab Oriente adiacent, situm: in quo nobilis Baro Hemfredus de Torono, Hierosolymitani regni Constabularius, qui id ædificauerat, defunctus est. Post cuius mortem sequenti statim mense Saladinus rex prædictum castrum obsedit, crebrísque insultibus & denso sagittarum nimbo præsidiarios Castri milites fatigauit. Quo in opere cùm vnus ex intimis eius sagitta occideretur, eius morte consternatus, soluta obsidione discessit. Tyr. bell. sac. lib.21. cap.27. & lib. 22. & cap.5. & 24.

34.

CASTRVM Regium, quondam dominorum Teutonicorum: quod contra Vulturnum à Castro Indi tribus, contra Africum autem à tabernaculo Aber Cinæi quatuor miliaribus in valle situm, optimisquibusque fructibus abundabat. Broc. itiner. 3. Breid. ibid.

35.

CHALI ciuitas, quæ tribus Aser terminus est. Iosu.19.

36.

CYDOESSA: in superiori parte ciuitatis Giscalæ mediterraneus & validissimus est Tyriorum vicus, Galilæis semper exosus: vbi Titus, cùm Giscalam obsideret, castra posuit. Ios.4. bel.4.

37.

ELEVTHERVS fluuius: qui ex Libano monte in Ituræa prorumpit: & per regionem Emath & Roob, atq; Galilæam gentium fluens, Velanam vrbem ac castrum Belcifort alluit: tandemque iuxta ciuitatem Horma, tribus ferè à Tyro Aquilonem versus, duobus autem à Sarepta contra Austrum miliaribus, mari magno miscetur. Hic fluuius testudinibus abundat: de quo Plinius sic scribit: Testudines Phœnicio mari vltro veniunt statuto tempore anni in amnem Eleutherum effusa multitudine. Ad hunc vsque fluuium Ionathas Machabæus Ptolomæum Philo- Broc. itin. 1. Breid. ibid. Postell. Tyr. 7. Bell. sacr. 22. & 13. bel. sa. 9. Plin. lib 9.

1. Mach. 11. & 12. Iof. 13. ant. 7. & 8. Item 15. ant. & 1. bell. 19. metora Aegypti Regem comitatus est. Per eundem fluuium Demetrij principes ac milites à facie Ionathæ in Amathite regione castrametantis, sibi timentes, incensis noctu castris, clam fugam cœperunt. Huius fluuij Iosephus, Plinius, Ptolomæus, alijque aliquoties mentionem faciunt.

38.

ELMELECH, aliâs Elmeleth, Hieronymo Alimelech: ciuitas in tribu Aser. Iose. 19. Hieron. de loc. Heb. lit. A.

39.

ENOCH siue Henoch, Iosepho Eenosa, aliâs Henochia dicta: ciuitas omnium in toto Orbe prima: quam Cain in Libano monte ædificauit, murisque communiuit: atque ex nomine Enoch seu Henoch primogeniti sui, Enoch vocauit. Gens. 4. Iose. 1. ant. 4. Postell. Enos al. cuius etiamnum maxima, & ingentis molis fundamenta videri ait Io. Viterbien. apud Naucl.

40.

GABALA, mediterranea vrbs Galilææ, quam Herodes Ascalonita instaurauit. Iof. 13. ant. 21. & 15. ant. 10. Ptolom.

41.

GABARAGANA, & Gadare, oppida iuxta Giscalam, quorum populi Gabaraganæi, & Gadareni dicti, vnà cum Tyrijs, collectis validis copijs irruentes, ciuitatem Giscalam expugnauerunt: qua incensa atque diruta, domum se receperunt. Iosephus in vita sua.

42.

GEORGIAS. Georgij castrum, in quo ipse natus est, à Ptolemaide directè contra Orientem quinque miliaribus, à Naason autem versus Occidentem quatuor miliaribus, in valle pingui tribus Aser, in montanis situm. Breid. itin. 4. Bonauent. Mercat.

43.

GISCALA, Galilææ ciuitas firmis portis, & muris munita, ac populo frequens: patria seditiosi illius ac nequitia nobilissimi Ioannis Leuię filij. Quã Vespasiani tempore primò (vt & supra memini) vicini populi Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij expugnauerũt, incenderunt, atq; diruerunt. Quę Iosephi fortissimi ducis Galilææ, & postea historiographi, iussu per prædictum Ioannem Leuiæ filium instaurata, ac mœnibus cincta: propter rebellionem ab eiusdem Iosephi militibus est direpta. Eadem postea à Tito Cæsare per deditionem capta est. Huius ciuitatis frequens in Iosepho fit mentio. Iose. in vita sua, & 2. bell. 25. 26. 27. & 4. bell. 1. 4. & cæt.

44.

HACOC, quæ aliâs Hucoc, Hucac, Acoc, Acuc, & Asach dicitur, ciuitas est Leuitarum in tribu Aser. 2. Paral. 6.

45.

HELBA, Hieronymo Elba, ciuitas fortis Aser, de qua tibus Aser accolas pristinos expellere nequiuit. Iudic. 1. Hieronym. in loc. Hebr. lit. E.

46.

HELHACER, præsidium in territorio Sidoniensi situm: quod à quibusdam prædonibus occupatum, cùm anno reparatæ salutis millesimo centesimo vigesimo octauo Guaremundus Patriarcha Hierosolymitanus obsideret, contracta ægritudine, Sidonem deportatus, obijt. Tyr. 13. bell. sacr. 25.

47.

HERMON mons, Hieronymo Aermon, ad cuius radices in terra Maspha Euæi, siue Heuæi, aliâs Aeuæi habitabant: quorum regionem Iosue obtinuit. Iof. 11. & 13. Iudic. 3. Hieron. in loc. Hebr. lit. A.

48.

HETHALON vrbs: quæ terræ promissionis ad Septentrionem terminus est. Ezech. 47. 48.

49.

HORMA: ciuitas in tribu Aser, iuxta Eleutherum fluuium in colle sita. Iof. 19. Breid. itin. 1.

50.

HOSA, seu Osa: ciuitas in tribu Aser. Iof. 19. Hier. de loc. Hebr. lit. O.

51.

IEPTAEL, siue Iephthahel, Vallis, & torrens, qui fluit contra Ieconam: atque tribuum Aser & Zabulonis terminus est. Iof. 19. Hieron. in loc. Hebr.

52.

INDI, seu Indin, castellum fratrum Teutonicorum, versus Vulturnum à Ptolemaide quatuor, contra Africum autem à Castro regio, tribus miliaribus, in montanis Saron situm. Broc. itin. 3. Breid. ibid.

53.

LABANATH ciuitas, quæ tribus Aser terminus est. Iose. 19. Hieron. de loc. Hebr.

45.

MAARA Sidoniorum, latinè spelunca Sidoniorum, cuius in libro Iosue fit mentio: quæ postea cauea Tyri dicta est: spelunca est inexpugnabilis, atque Christianorum municipium in Sidoniensi territorio situm, quod anno post natum Christum millesimo Iof. 13.

ſimo centeſimo ſexageſimo ſeptimo præſidiarij milites pecunia corrupti Saracenis tradiderunt. Tyr.19. bel.ſacr.11.

55.

Num.34. Ioſ.1.ſ 9. 15.16.&c. MARE magnum, ſic dictum, quod cæteris terræ promiſſionis maribus amplius ac ſpatioſius ſit, diuerſa habet nomina. Nam & Mare Mediterraneum, item nouiſſimum, atque Occidentale appellatur. Mediterraneum quidem, quòd per medias terras diffunditur, atque Aegyptum ab Aſia minore, & Africam à noſtra Europa ſeparet. Nouiſſimū, reſpectu maris mortui dicitur, quod ad Oriētem Iudææ ſitum, primum vocatur. Occidentale verò, quòd Palæſtinæ regio ita ſita ſit, vt hoc mare in Occidentis plaga habeat: nam rotum Occidentale latus eius alluit. Quapropter & D. Hieron. admonet, mare hoc in ſcriptura ſacra ſemper pro occidenti poni. Præter dicta, & alia plura, ſecundum regiones quas alluit, ſortitur vocabula. Quidam etiam volunt per Tharſin nonnunquam mare hoc ſignificari, apud Ionam Prophetam, & Pſal. ſeptuageſimo primo.

Deut.11. Zach.14. Hieron. in Ioel.2.& Zach.14. Hier. queſt. Heb. in Ge. cap.13.& in Eze.c.46. Io. Bened in interpreta. Hebr. nom. in dictione Tharſis. Ionæ 1. Pſalm.71.

Huius maris talis eſt natura, vt fluxu & refluxu parum creſcat aut decreſcat: cùm Oceanus locis quibuſdam ſurgat ad octonos cubitos, præſertim apud Septentrionales. Aquæ eius ſalſæ ſunt: ac piſcibus abundant. Illic enim reptilia, quorum non eſt numerus: animalia puſilla, cum magnis, draco, cete, & plurimæ ſpecies, imò (vt Hieronymus ait) genera piſcium multitudinis nimiæ: vbi tanta ſolet piſcium capi multitudo, vt non ſolùm finitimis, verū etiam remotis vrbibus vberrimas, & inauditas præſtet commoditates.

Vitri.ca.33. Pſalm.10. Ionæ 2. Matth.12. Ezech. 47. Hieron. ibi. Tyr.20. bel. ſacr.15.

56.

MEMNONIS ſepulchrum: quod prope Belum fluuium, & Cendeuiam paludem ſitum eſt. Ioſ.2.Bel.9.

57.

MEROTH: terminus ſuperioris Galilææ verſus Occidentem. Ioſ.3. bel.2.

58.

MESSAL, quæ & Maſal, & Maſan dicitur, ciuitas in tribu Aſer iuxta Carmelum ad mare, ſeparata Leuitis. Ioſ.19.21.1. Par. 6. Hieron. in loc. Hebr.

59.

MONS fortis, aliàs mons feret: caſtrum fratrum Teutonicorū, verſus Boream, à Ptolemaide quatuor, contra Africum verò à caſtro Thoron totidem miliaribus diſtans. Brocar. itin.2. Breid. ibid.

60.

MONTES excelſi, qui Tyrenſi vrbi ab Oriente adiacent, in quibus dominus caſtri Thoron, ſiue Torono, magnas & ampliſſimas habebat poſſeſſiones. Tyr.13. bel.ſac. 13.& 17.bel.ſa.14. & 22. bel.ſa.24. Vitri.cap.43.

61.

NEHIEL, ſiue Neiel ciuitas, quę terminus eſt tribus Aſer. Ioſ.19.

62.

OOLI, ciuitas in tribu Aſer. Hieron. de loc. Hebr.

63.

PHOENICIA, ſiue Phœnice & Phœnix, inclyta Syriæ regio eſt, tam in ſacris literis, quàm apud hiſtoricos celebris: quæ ab Aquilone à Valanio fluuio ſumit initium: & in lōgitudine verſus Auſtrum vltra Carmelum montem, vſque caſtrum peregrinorum, iuxta Doram ciuitatem extēditur: in latitudine verò à mari magno Orientem verſus vltra Libanum montem, vſque Damaſcum porrigitur. Magnę & egregię in hac prouincia ſunt ciuitates: nempe Tyrus, Ptolemais, Sidon. Paneas, Berytus, Biblus, Botrus, Tripolis, Antaradus, Archis, & multæ aliæ. Teſtatur D. Hieronym. quòd apud Hiſtoricos etiam Galilæa & Samaria ad Phœnicen pertineant. Quin & Mare Phœnicium ab ea nomen habet. Ipſa verò, vt Phœnicia diceretur, à Phœnice rege, Agenoris filio nomen ſortita eſt: qui cū Cadmo fratre de Thebis Aegypti in hanc regionem profectus, ei primus imperauit: Tyrumq; inſtaurans, eam huius prouinciæ conſtituit metropolim. Idem excellenti ingenij acumine primus Phœnicibus Græcas quaſdam tradidit literas, artemque ſcribendi docuit. Præterea vermiculum inſtituit: vnde & color ille Phœniceus dictus eſt: qui poſtea vna mutata litera, dicitur puniceus, id eſt, purpureus, vel rubeus: qui ex inciſorum conchyliorum colligitur cruore, quo lanæ, panni, & veſtes in Tyro tinguntur. Huius Phœnicis frater Cadmus fraterni æmulus ingenij, vt ipſe quoque ſibi æternum nomen pararet, quas frater Phœnicibus literas tradiderat, è Phœnicia in Græciam detulit. Vnde Ioſephus Phœnices Græcas literas inueniſſe ſcribit. Quod & Lucanus deſignans, dicit:

Gen.14. 3.Eſd.2. 2.Mach.3. Acto.11.15. 21.Ioſ.15. aut.12. Tyr.11.bell. ſacr.17. Vitr.ca.96. Bro.in præf. deſcri. loco. terræ ſanct. & itin.1. Breid. ibid. Hier. in loc. Acto. Apoſt. lit.1. Plin.lib.5. cap.12. Euſeb.in Chron.tempore Ioſue ducis Iſrael. Tyr.13. bel.ſac.1. Vitr.ca.43.

Phœnices primi (famæ ſi creditur) auſi
Manſuram rudibus vocem ſignare figuris.

Luca. lib.3.

64.

PLANICIES Libani, ſiue campus Libani ſubter montem Hermon. Ioſ.11.c.

65.

PONS Beli fluuij: quem, cùm eo loco, qui inter Ptolemaidem & pontem interiacet, anno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo, in eiuſdem vrbis obſidione Fredericus Frederici Sueui Imperatoris filius, cum Germanis defendendum ſuſcepit. Venetis & Genuenſibus ad Ptolemaidis Orientem, Flādris autem, Hollandis, & Friſijs ad eius Septentrionem, ſtationem habentibus. Herold. conti. bel.ſacr.lib.2. cap.7.

 66. PTOLE-

66.

PTOLEMAIS, aliâs Ptolemaida, à Ptolomæo quodam Aegypti Rege sic dicta, quæ prius Accho seu Aco, & Cod siue Coih appellabatur; Plinio quoq; Colonia Claudij dicitur, nunc autem Acon & Accon vocitatur, maritima & celebris Phœnices vrbs est: versus Septentrionem à monte Carmelo quatuor, versus Meridiem à Castro Lamberti totidem, à Hierosolyma verò triginta sex miliaribus distans.

Hier. to.1. epist. 27. ad Eustoc. & to.3. in loc. Heb. lit. A. et in lo. Act. Apost. lit. P. & to.6. in Amos. ca.1. Broc. itin.1. & 6.b. Breid. itin.

Hæc in distributione terræ tribui Aser sorte assignata, nunquam ab Aseritis, aut filijs Israël fuit possessa: quod pristinos habitatores eius expellere nequiuerint. Insignis enim & munitissima vrbs est, mirabilib; cincta muris & antemuralibus, portis, turribus, fossis, & castris fortissimis: triangularem in modum clypei habens formã, cuius duo latera mari magno iunguntur, tertium verò planiciem terræ respicit. Nam ab Oriente magnus, atque planus, latitudinis duorum miliariorum ciuitati adiacet Campus, fontibus irriguus, fertilis valde, & ab optimis pascuis, agris, vineis, amœnissimisque hortis, ex quibus diuersi generis habentur fructus, commendatus. Hic olim Fulco Hierosolymorum rex, dum leporem venatur, à supinanti equo ruens, oppressus est.

Iudic.1. Broc. iti.1. Breid. ibid. Ios. 2. bel. 9. Tyr. bel. sac. lib.7. ca. 22. & lib.10. ca. 26. & li.15. cap.27.

Huic planiciei ad Orientem continui succedunt montes, per sexaginta stadia ab vrbe disparati, sed ad Galilæam pertinẽtes. Ex quibus fluuius quidam scaturit, qui agros, cãpos, & hortos irrigando fœcundans, atque vrbem ipsam præterfluens, tandem à mari absorbetur. Ab Austro commodissimus atque multarum nauium capax portus est: qui partim intra vrbis mœnia, partim inter littus, & mare situs, nauibus tutam & tranquillam stationem, ciuitati verò maximum lucrum præbet. In cuius medio insignis turris est, quæ quod Beelzebub olim fanum celeberrimum fuerit, Turris Muscarum vocatur: quam etiam pharum fuisse Heroldi videtur esse opinio, quòd nempe eius vsus fuerit, tempore nocturno, nauium cursui ad prænuncianda vada ignes ostendere. Huius vrbis frequẽs in Machabæorum libris fit mentio: in qua Ionathas Machabæus purpura indutus, latus regis Alexandri sponsi in nuptiarum solennitate clausit. Eandem postea ingressus, perfidè ac proditoriè à Ptolemensibus captus est: atque mille Iudæi, qui cum eo intrauerant, gladio interfecti. In hac vrbe Paulus Apostolus à Tyro veniens, vnam diem apud fratres egit.

Vitr. ca. 93. Monachus Florentinus Acconensis Epis. lib. de recuperata ptolemaide. Herold. con. bell. sa. lib.2. ca.7.9. & l. 4. ca.13. 1. Mach.5. 10.11.12.13. 2. Mach.13. Actor.21.

Cùm à Christianis Ptolemais possidebatur, Episcopali sede, quæ Tyrensi Archiepiscopo suberat, clarebat. Cuius Episcopatus titulum etiamnum vsurpat, qui vices gerit Episcopi ciuitatis Monasteriensis in VVestphalia. Insigne hîc fuit templum S. Crucis, & alterum S. Sabbæ, atque hospitale dominorum Teutonicorum. Nec non munitissima castra & turres, inter quas illa, quam maledictam appellant, excellebat. Aedes tum publicæ, tum priuatæ, magnificæ atque pulcherrimæ.

Tyr. bel. sac. li.10. ca.26. et l.12. c.27. & li.13. c.2. & li.14. ca. 12.13.14. Herold. con. bel. sac. lib.

Hanc ciuitatem anno à natiuitate Domini sexcentesimo trigesimo sexto, Saraceni duce Haomaro Christianis eripuerunt. Eandem anno Domini millesimo centesimo quarto, Christiani duce Balduino primo, Hierosolymorum rege, Genuensium classe septuaginta nauium rostratarum, quæ vulgò galeæ vocantur, adiuti, terra marique per dies viginti continuos oppugnando, expugnauerunt. Genuensibus autem pro data opera, tertia redditum pars, quæ ex maritimo vectigali in portu Ptolemaidensi colligeretur, in ciuitate verò Ecclesia, & in vico quodam plena iurisdictio in perpetuum concessa est: & iuxta singulorum merita possessiones & domicilia à Rege assignata sunt.

Tyr. 10. bel. sac. 28. Vitr. ca. 25.

Deinde anno Christi millesimo centesimo octuagesimo septimo, Ptolemais à Saracenis duce Saladino Aegypti & Syriæ rege recepta est. Rursum anno Salutis millesimo centesimo nonagesimo primo à Philippo Adeodato Francorum, & Richardo Anglorum Regibus tertio obsidionis anno, est recuperata, & à Christianis centum annis possessa fuit.

Vitria. c.95. & 99. Herold. continuat. bel. sacr. li.1. ca. 7. & li.2. ca. 11. & li.5. c. 6.7. & li.6. ca.7. & 10.

Postremò autem anno Domini supra mille ducentos nonagesimo primo, à centum quinquaginta millibus Saracenorum violenter expugnata, incensa, ac funditus ita euersa est, vt ne quidem vllum vrbis monumentum relictum fuerit; sed ruinarum materie ac ruderibus expurgato loco, ad arandum & serendum ager commodus fuit. Postea per Aegyptios Saracenos restaurata, & à quindecim millibus Turcarum diu obsidione cincta, expugnari non potuit. Tandem verò longo pòst tempore, anno nimirum Domini millesimo quingentesimo decimo septimo in Turcarum Imperatoris potestatem redacta, eius nunc acerbissimum seruitutis iugum experitur.

67.

PVTEVS aquarum viuentium, cuius in Canticis Salomonis fit mẽtio, iuxta viam, quæ Tyrum ducit, situs egregius est, & admirabilis: atque versus Aquilonem à Sandalio castro paulò ampliùs quàm miliari, versus Austrum verò, à Tyro paruo miliario distat. Quamuis autem singulariter, puteus dicatur, sunt tamẽ quatuor fontes quadrati; quorum ille, qui præcipuus est, in vnoquoque quadrati latere, quadraginta; reliqui verò vigintiquinque cubitos habent. Omnes muris fortissimis, de durissimis lapidibus insolubili opere obfirmatis, conclusi: vnde varij deducuntur aquæductus & riui: qui totam Tyri planiciem omnesque eius hortos irrigant & fœcundant. Distant hi fontes à mari magno paulò ampliùs, quàm arcus iacere potest: in quo tantillo spatio, sex molas agunt: & deinde se mari miscent.

Cant.4. Tyr.7 bell. sa. 22. & 13. bel. sa. 3. Broc. itin.1. Breid. ibid. Sal. tom.9. cap.10.

68.

RAMA in tribu Aser. Hiero. de loc. Heb. lit. R.

69. ROOB,

69.

Iof.19.21. Iud.1. 1.Para.6. Iudic.18. 2.Reg.10. Num.13. Hieron.in lo.He.lit.R.

ROOB, siue Rohob, Hebraicè Rechob & Bethrechob dicta, potens vrbs est tribus Aser, Leuitis cum suis suburbanis ad inhabitandum data: à qua & circumiacens terra, quę Cæsaream Philippi vsque extenditur, Regio Roob nominatur.

Missi à Moyse de Cadesbarne duodecim exploratores terræ Israëli promissæ perlustrādi gratia, totam in longum peragrati Palæstinam in hanc vsque regionem progressi fuisse leguntur.

70.

Tyr.11. bell. sacr. 10. & 13.bel.sac.3. 9.13.& 18. bel.sac.15. Vitri ca.29. & 43. Broc.11 n.1. Breid. ibid.

SANDALIVM, munitissimum castrum, quondam ab Alexandro magno, Macedonum Rege, cùm Tyrum oppugnaret, in Isthmo & littore maris iuxta limpidum & salubrem fontem ædificatum: quod à suo nomine Alexandrium vocauit. Vulgus verò, qui Arabicè Alexandrum Scandarum, & Alexandrium Scandarium dicit, Euphoniæ causa, r. in l. conuersa, id Scandalium, alij autem corrupto prorsus vocabulo, Scādalido & Laudaleon vocarunt. Situm verò est in agro peramæno, fontibusq; ac riuulis irriguo, frumento, pascuis, ficetis, & oliuetis, omnisq; generis fructibus feraci: à Castro Lamberti & monte Saron versus Aquilonem tribus; à Puteo autem aquarum viuentium versus Austrum paulo ampliùs, quàm vno miliari distans. Anno Christi millesimo centesimo decimo septimo, idem hoc castrum Hierosolymorum Rex Balduinus primus, cùm & ipse Tyrum expugnare vellet, collapsum instaurauit; ac quibusdam è suis nobilibus, qui ab eius appellatione nomen suum nobilitârunt, possidēdum defendendumque tradidit.

71.

Lir.in 3. Reg.17. Iose.8. ant. 13. Hier.de loc. Hebr.lit.S. Tyr.7. bell. sacr 22. Vitr.ca.44. Fretel. Broc. itin.1. Brei.ibid. Herold.2. cont.bel.sa. 17. 3.Reg.17. Luc.4. Hiero.praef. in Ionam Proph. August.de mirabil.sac. scriptur.li. 2.cap.17.

SAREPTA Sidoniorum ciuitas, cuius ruinæ, quæ adhuc cernuntur, antiquam eius magnificentiam testantur, Hebraicè Sarphath dicta, à silua iuxta eam existēte nomen habere scribitur. Sita est, quasi media inter Tyrum & Sidônem, in via publica, non procul à littore maris: & ab Eleuthero fluuio versus Aquilonem duobus; à Sidone autem versus Austrum totidem miliaribus distat. A generoso vino hæc ciuitas à poëtis commendata est: vnde Sidonius.

Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæq; Sareptano palmite missa bibas.

Hic quondam Diuinus vates Elias apud mulierem viduam hospitio exceptus, esuriēs à paupercula pastus est; esurientemque cum filio pauit: cuius hydriæ farina Prophetæ beneficio non deficiebat; & lecythi oleum non minuebatur. Idem & filiū eius paulò pôst mortuum, in cœnaculo, vbi ipse manebat (quod etiamnum ostenditur) oratione sua vitę restituit: de quo tradunt Hebræi, quod fuerit Ionas Propheta, quem à Cete deglutitum, tertio die Deus liberauit. Cùm Sarepta à Christianis incolebatur, Episcopali sede nobilitata, (cuius titulo nunc Tornacenses suffraganei vtuntur) Tyrensi archiepiscopo subiecta erat. Hanc hodie Saphet vocari persuasus est Postellus.

Tyr.14. bel. sa.12.& 14.

Porrò in Abdiæ prophetia secundum spiritualem intelligentiam, Sareptam pro Gallia seu Francia, & Bosphorum pro Hispania sumenda esse, Rabbi Salomon, & Rabbi Dauid, Liranus, Pagninus, alijque testantur. Christi enim salus à Chananęa vsque in Galliam, Hispaniam, & Germaniam trāsmigrauit, totumque per Orbem diuulgata est.

Abdia 1. Lir.ibid. Pag in libr. interpreta. nomi. Hebr. Io Bened. Paris.ibid.

72.

Breid. iti.1. 3.Reg.17. Vitri.c.44. Hier.to.1. epist.27. in epitaph. Paula.

HOC loco ante Australem Sareptæ portam, Elias olim ad Sareptanam viduam duo ligna colligentem venit, & cum ea locutus est: vbi postea Christiani sacram ędiculam cum turri erexerunt. Quam Hieronymi ætate Paula nobilis vidua Romana, cùm sacra Palæstinæ loca peragraret, ingressa, Dominū Saluatorem, vt idem Doctor testatur, in ea adorauit.

73.

Isa.33.35.

SARON mons, aquis, fluminibus, hortis, & vineis abundans, iuxta castrum Lamberti, non longè è mari situs est: atque versus Aquilonem à Ptolemaide quatuor, versus Austrum verò à Sandalio castro tribus miliaribus distat: cuius iuga vsque ad castrum Indi se extendunt. Broc.itin. 1. & 3. Breid. ibid.

74.

SCALA Tyriorum. Mons est altissimus, qui versus Septentrionem à Ptolemaide stadijs centum abest. Iose.2.bel.9.

75.

SCOPVLI, qui inter Sidonem & Sareptam sunt. Tyr.7.bell.sacr 13.

76.

SIDA maritimus Phœniciæ vicus, qui viginti stadijs à Tyriorum vrbe distat, ex quo Zosimas vir Sanctus & Prophetię dono & miraculis illustris, oriundus; in monastico tugurio, quod ad vicum hunc situm, à Cæsarea Palestinæ stadijs prope quingentis distabat, solitariam degit vitam. Nicephor. Hist. Eccles. libr.17. cap. 4.

77.

Iof.11.19. Hier. in.lo. Heb.lit.S. & in lo.act. Apost.lit. S. Gen. 10. Hiero. ibid. Iof.1.an.12.

SIDON, corruptè Sydon, perantiqua, opulenta, & celebris, Phœnices vrbs atque insigne emporium: cuius magnitudinem etiam num ipsæ eius ruinæ docent. Chananæorum olim ad Aquilonem respiciēs terminus fuit, postea verò regionis Iudææ.

Quam Sidon primogenitus vndecim filiorum Chanaan iuxta Libani montis ortum condidit, eique nomen dedit, à quo in præsen

tem fere diem Sidon vocata est: nunc verò Said vocari Niger & Postellus testantur. Alij à piscium vbertate, Sidona appellatam scribũt: nam piscem Phœnices sidon vocant. *Iustin. hist. lib. 18.*

Commodissimum hæc ciuitas situm habet: distans enim à Sarepta versus Aquilonem duobus, contra Austrum à Beryto quinque, & versus Occidentem ab Antilibano monte vno; à Cæsarea autem Philippi vndecim miliaribus; ab Occidente mari magno alluitur, tutoque ac tranquillo portu ditatur: atque ab Oriente magnus & fertilis illi adiacet campus, qui aquarum fluentis fœcundus, optimis vineis, cannis mellis, fructiferis arboribus, siluis & pratis abundans, multam ciuibus prestat commoditatem. *Broc. itin. 1. Breid. ibid. Vitriac. cap. 27. & 44. Ios. 5. ant. 7. Tyr. 7. bell. sacr. 22. Sal. tom. 9. cap. 10.*

Ipsa verò vrbs aëre saluberrimo fruens, solida in rupe super littus maris in longum ædificata, ab Aquilone in Austrum tendit: cuius vtrumque cornu duobus castris natura & arte validis munitur. Quorum vnum ad vrbis Aquilonem in rupe, & corde maris situm quondam à dominis Teutonicis defendebatur. Alterum versus Austrum firmo in colle exstructum, à Templarijs custodiebatur. Præter quæ & aliud castrũ in meditullio ciuitatis constitutum erat. Incolarum plerique vitri & purpuræ artificio viuunt: atque olim in cedendis Libani montis lignis & lapidibus præstabant: quorum opera tam Iudæorum Rex Salomon, quàm Dux Zorobabel in templi ædificatione vsi sunt. *Hiero. in la act. Apost. l. 1. S. 2. Reg. 5. 3. Reg. 5. 1. Para. 14. 22. & 2. Par. 2. 1. Esdr. 3. Iose. 8. ant. 2. & 11. ant. 4.*

Quamuis vrbs hæc olim in sortem tribus Aser cecidetit, Asaritæ tamen eam nunquam possederunt: quòd eius incolas expellere non valuerunt. Vnde Sidonij ad Christi vsque tempora in gentium permanentes errore, Baal & Astaroth deos, & Astarten deam coluerunt. Quam & gloriosus Iudæorum Rex Salomon gentilium vxorum suarum instinctu adorauit, & à Deo reprobatus est. Israelitarum quoque Rex Achab, cùm Ethbaal Regis Sidôniorum filiam Iezabel duxisset vxorem, per eam seductus, & ipse idôlum Baal coluit: suisque sceleribus Dominum Deum Israel irritauit super omnes reges, qui fuerant ante eum. Quamobrem propter incolarum scelera, prout Diuinus sermo per Ieremiam, Ezechielem, & Ioëlem prædixerat, Sidon primùm à Nabuchodonosor Babyloniorum rege capta, & fame ac pestilentia, gladioque consumpta est: & deinde ab Alexandro magno Macedonum rege expugnata. *Ios. 19. Iudic. 1. Hiero. in lo. Heb. lit. S. Hier. tom. 6. in Osee 8. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. 3. Reg. 16. Ierem. 47. Ezech. 28. Ioel. 3. Hiero. in Ezech. 28. Io. 11. ant. 8. Q. Curtius de gestis Alexan. li. 4.*

At verò licet in idololatria nati, cùm materno lacte idololatriam suxissent, ipsis tamen Iudæis, qui in vero Dei cultu tanto tempore per Moysen & Prophetas edocti erant, ad recipiendum IESV Christi Euangelium longè fuisse paratiores, ipse Dominus his verbis testatus est: Væ tibi Chorozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sydône factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sydoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. Vnde & idem ipse Saluator Iudaicam infidelitatem pertœsus, & veluti præsagium quoddam ædens Euangelij à Iudæis ad gentes transferendi, Tyri & Sydonis confinia, sua præsentia visitare dignatus est. *Marc. 3. Luc. 6. Matt. 11. Luc. 10. Matth. 15. Marc. 7.*

Atque Sidonios statim post Christi ascensionem Christianam fidem obuijs vlnis recepisse inde argumentum duci potest, quòd Iulius cohortis Augustæ centurio, cùm Paulum Apostolum vinctum Romam abducens Sidônem appulisset, cum humaniter tractare volens, ad amicos, quos in ciuitate habebat, ire, & curam sui agere permisit. Nam quòd multis sæculis in Christiana religione floruerir, & Episcopali sede, quæ Tyrensi Archiepiscopo subiecta erat, fuerit dotata, historiographorum autoritate cuiuis satis notum est. Porrò titulum Episcopalem ab hac ciuitate nunc gerit suffraganeus Archiepiscopi Moguntini. Cùm anno à Christi natiuitate sexcentesimo trigesimo sexto Sidon in Saracenorũ manus peruenisset, Hierosolymorum Rex Balduinus primus anno Christianæ salutis millesimo centesimo vndecimo instructa Danorum & Noruegiorum (qui sacra loca visitandi gratia apud Ioppen appulsi erant) nauium classe ciuitatem mari cingens, ac suo exercitu terra obsidione vallans, eam mense Decembri cœpit: ac captam cuidam ex magnatum suorum numero, Eustachio videlicet Gremer iure hæreditario possidendam donauit. Danos autem & Noruegios, pro nauata belli opera præter victum nihil exigentes, donarijs honorauit. *Actor. 27. Tyr. 14. bell. 12. Tyr. 11. bel. sacr. 14. Vitri. ca. 27.*

Anno verò partus virginei millesimo ducẽtesimo quinquagesimo Christianissimus Gallorum Rex D. Ludouicus cùm pietatis causa quadriennio in Palæstina hæreret, collapsam Sidônem restaurauit, ac ex Christianis præsidiario militi tuendam tradidit. Cuius sanctissimi regis eximia pietas in eo plus satis eluxit, quòd cùm ad instaurandam Sidônem, iter faciens iuxta viam aliquot Christianorum insepulta, ac iam putrida cadauera offendisset, licet eorum grauissimum fœtorem Rex ferre vix posset, proprijs tamen suis manibus ea sepeliuit. *Herold. 4. cont. bel. sa. 8.*

Denique anno à natiuitate Christi millesimo ducentesimo octuagesimo nono à Saracenis Sidon hæc capta, etiamnum à Turcis possidetur. *Herold. 5. cont. bell. sacr. 4.*

78.

HOC loco ante Orientalem Sidônis portam, in via, quæ versus Ituræam & Cæsaream Philippi ducit, mulier Chananæa pro filia sua dæmoniaca, Dominum orans, quòd postulauit impetrauit. Vbi postea à Christianis sacellum exstructum est. *Matth. 15. Marc. 7. Breid. iti. 1. Sal. tom. 9. cap. 10.*

79.

SILVA pinea, Berythensium ciuitati vicina: quæ Christianis eandem oppugnantibus vrbem, ad componendum scalas, ligneas turres, arietes, & alias quaslibet rei bellicę machinas, copiosam & idoneam prębabat materiam. Tyr. 11. bel. sacr. 13.

80. SIOR

80.

SIOR, siue Sihor, aliâs Syor. ciuitas in tribu Aser. Iosu.19. Hieron. de loc. Heb. lit. S.

81.

Iansen. comment. in concor. Euangel. cap.61. Marc.7.

SYROPHOENICIA. ea regionis Phœniciæ pars est, quæ ad Boream Libani montis sita, Syriæ potiori coniungitur. atque ob huiusmodi confinium, voce composita Syrophœnicia dicitur; & habitatores eius, Syrophœnices.

Ex hac prouincia mulier illa Cananæa oriunda fuit: quæ in Euangelio Syrophœnissa genere fuisse scribitur.

82.

TERRA Chabul, siue Cabul, Iosepho Chabalon, Chabelon, Chabulon, & Zabulon dicta, regio est Galilææ gentium, Tyriorum finibus vicina. Cuius viginti ciuitates non procul à Tyro dissitas Tyriorum regi Hiram Salomon gratitudinis ergò dono dedit, quod magnam auri vim, maiorem argenti, & de Libano monte ligni lapidisque copiosam materiam in templi atq; palatij ædificium contulisset. quę cùm perlustratę regi Hiram, ob hoc quod graminis plenæ erant (vt inquit Hieronymus) displicuissent, Salomoni renunciauit sibi ciuitatibus opus non esse, appellauitq; eas terram Chabul. quę vox, Iosepho teste, id quod displicet, Phœnicum lingua significat. Hebraicè verò, vt ait Rabbi Salomon, & plures alij, tenacitatem sonat: terra quippe agri illius pinguis, argillosa & vliginosa erat, atque ambulantium pedibus facilè adhærens. Salomon autem spretas ab Hiram restaurauit ciuitates, & Israëlitis inhabitandas dedit. 3. Reg.9. Ioseph.8. antiq.5. & cont. Apion. Hierony. in loc. Hebr. & Amos 1. Liran. 3. Reg.9. 2. Paral.8. & ibi Hieron.

83.

Tyr. bell. sacr. lib.1. ca.5. & l. 13. c.13. & li.17. c.14. & lib.21. cap.27.28. & libr.22. cap.5.24. 28. Vitriac. cap.43. & 95. Brocard. itin.2. Breid. ibid.

THORON, aliâs Toronum, corruptè Choron. amplum & nobile castrum est, naturali situ & artificio munitissimum. quod in montanis tribus Aser, quæ Tyro ab Oriente adiacent, situm: versus Boreā à castro Montis fortis quatuor; contra Africum à ciuitate Asor, totidem; versus Eurum verò à Tyro septem miliaribus distat. Aedificatum autem est anno nati Saluatoris millesimo centesimo septimo, cùm Tyrensium ciuitas adhuc à Saracenis detineretur, ad frequentes eorum cohibendum eruptiones, à nobili & magnifico viro Hugone de sancto Abdemaro, vrbis Tiberiadis domino, in mōte excelso admodum & cacuminato, in loco cui nomen priscum Tyberim erat. Vnde ex inopinato prædictis ciuibus crebras intulit molestias: ac circumiacētem regionē ab hostium incursu defendit.

Est autem castrum hoc inter Tiberiadem, Tyrum, & Cæsaream Philippi quasi in medio constitutum, & cum grata aëris temperie, solum habet optimum, vineis & arborib. prorsus conueniens: sed & frugibus & agriculturæ commodissimum.

Ab hoc castro domini de Torono hæreditario iure nomen suum & nobilitatem trahebant: atque in eisdem montanis fœcundas habebant possessiones. In insigni eiusdem castri ecclesia; quæ beatæ Dei genitrici & semper virgini sacra erat, præclarus & potens Baro Hemfredus de Torono, Balduini tertij Hierosolymorum regis Constabularius, Regiæq; militiæ prefectus, qui in Castro nouo obierat, debita magnificentia sepultus est. Ibidem & Guido Hierosolymitanus rex cùm Ptolemaidem à Saracenis occupatam triennio obsiderer, sedem habuit. Iuxta idem castrum postea Romanorum Imperator Hēricus sextus cum suis Germanis castra metatus fuit.

Vitriac. cap.98. & 100. Herold. contin. bel. sacr. lib.2. ca.4.5.13. & 17.

84.

Hieron. in Ezech.26. Iosu.19.

TYRUS, qui Hebræo Syroque sermone צר Sor, Zor, Tsor, vel Tzor appellatur, Gellio & alijs Sarra, vulgari autem vocabulo hodie Suri dicitur; vrbs omnium, quas Phœnicia habet, maxima & munitissima est, ac vniuersæ Phœnices metropolis, domina maris, totiusq; Orbis emporium; quod propter negotiationem, opulentiam, ac populi frequentiam, nedum in profanis, verùm & in sacris literis longè est celeberrimum. Distat versus Aquilonem à Puteo aquarum viuentium par uo miliari, contra Austrum ab Eleuthero fluuio tribus, contra Occidentem verò à ciuitate Asor, nouem miliaribus. Secundum Hieronymum autem à Cæsarea Philippi vicesimo propè miliatio, & à Tiberiade quasi trigesimo distare scribitur.

Brocard. itin.1. & 7. Breid. itin.1. Hieron. in loc. Act. Apo. lit. T. Tyr. 11. bel. sacr.5. Sal. tom.5. cap.10.

Aedificata autem est circuli instar in rotūdam formam super rupem durissimam, ac quondam, prout in Græcis Latinisq; & barbaris historijs legimus, insula fuit: quæ nullum habens de terra accessum, præalto mari, iuxta Q. Curtium quatuor stadijs, Plinio autem & D. Hieronymo septingentis passibus à continente diuisa, tota marinis fluctibus vndique ambiebatur. quamobrem in corde (hoc est, in medio) maris sitam esse scribit Ezechiel. Sed opera primùm Nabuchodonosor Chaldæorum regis, deinde Macedonum regis Alexandri magni, vt melius expugnaretur, multis in breui freto aggeribus cōiectis, cōtinenti ab Oriente adiuncta, ex insula facta est peninsula, qualis etiamnum cernitur. Verum is à terra aditus, cuius latitudo iactu lapidis æstimatur, postea quadruplici muro, eoque fortissimo & alto, ac vigintiquinque pedes spisso clausus est, atque solidissima insuper porta, & quæ propugnaculi loco erant, duodecim fortissimis miræque altitudinis turribus sibi penè contiguis conseptus est. Cui tam forti ædificio ab Austro Arx adhæret in rupe & capite maris sita, inexpugnabilibus propugnaculis & turribus munitissima, egregijsque palatijs ornata. Ex parte maritima per circuitum vrbs tota duplici muro ac robustissimis portis, & iustæ altitudinis turribus æqua inter se proportione distātibus cincta est. inter quas ea quæ portæ ciuitatis Orientali imminet, sicut & quæ viridis dicitur, nec non & illa quæ turris Tanariæ vocatur, præ cęteris eminebat,

Q. Curtius de reb. gestis Alexan. Mag. li.4. post initiū. Plin. lib.5. cap.19. Hiero. vbi supra. et in Isa.23 & Ezech.26. & 27. Eze.27.28. Tyr. bell. sacr. lib.12. c.6 et l.13. ca.5.13. & lib.19. c.3. Broc. iti.1. Breid. ibid.

Hieron.in Ezech.26. & 27. A Septentrionali vrbis parte præstantissimus iuxta ac tutissimus intra ciuitatis mœnia Portus est geminas inter turres cõclusus: qui nauibus de alto venientibus tranquillam præbet stationem. Regio vrbi adiacens, quæ in
Iose 8.ant. 5.& 9.ant. 15. Tyr.13.bel. Iacr.3. Austrum tribus, in Septentrionalem verò totidem miliaribus protenditur; atque in latitudine alibi duobus, alibi tribus miliaribus metitur, pinguis est glebæ, atque ab insigni vbertate & amœnitate commẽdata, multam præstat incolis commoditatem. Limpidissimo enim fluuio, & Putei aquarum viuẽtium riuis, aliorumque plurimorum fontium aquis irrigua & fœcunda, hortis, varijsque generis arboribus ac frugibus scatet; atq; cannarũ mellis, vnde saccarum colligitur, copiam habet.

Ipsa autem vrbs magnificis columnis Pyramidibusque marmoreis, nec non tam priuatis, quàm publicis ædificijs intrinsecus admi-
Ezech.27. rabilis fuit. vnde & hęc eius de sua magnificentia apud Prophetam gloriabũda vox est: Perfecti decòris ego sum, & in corde maris sita. Cuius quidem pristinæ istius gloriæ etiamnũ plurima visuntur vestigia.

Hieron.in loc.Act. Apost.lit.T. Plin.5.na. hist 19. Omnis vrbis huius nobilitas, Hierony. & Plinio testibus, conchylio atq; purpura constat. Nam incolarum plerique ex rubro marinorum incisorum muricum siue conchyliorum succo, qui & ostrum dicitur, nobili artificio purpureos pannos ac vestes conficiunt. vnde & præstantissimus istius generis color etiam hodie vrbis trahens nomen, purpura Tyria & Sarrana vocatur. Virg.lib.4.Aeneid.

Tyrioq́ ardebat murice læna. Idem.
Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro.

Et Germanica nostra lingua purpureus pannus *Scarlaken*, quasi *Sarlaken* vocitatur. Arabes enim, seu Syros, apud quos nomẽ hoc originẽ sumit, pro San, Scan: & simili modo pro Sar,
Sub num. 63.& 70. Scar pronũciare: item colorẽ hunc à regione etiam Phœniceum, atq; vna mutata litera puniceum vocari, supra, cùm Sandaliũ, & Phœniciam describeremus, indicauimus: Quia verò purpuræ color, colorum omniũ nobilissimus & splendidissimus est, hinc purpura antiquitus Cæsarum, Regum, & Romanorũ ma-
1 Machab. 10. gistratuum insigne erat. vnde & Ionathas Machabæus ab Alexandro rege Syriæ, regio munere corona & purpurea stola donatus est:
Math.27. Marc.15. Ioan.19. qua in festiuitatibus & nuptijs induebatur. Et Christus Saluator noster, quòd se Regẽ cõstiteretur, purpurea chlamyde rex illusus est. Hinc & Agrippina Colonia Romanæ Reipub. & filia & æmula, suos consules in solennitatibus purpureo habitu honorat. Præter purpuræ artificium, in cędendis Libani montis lignis & lapidibus Tyrij quoque excellebant: atq; in re & pugna nauali peritissimi & maris maximè
3.Reg.9. 2.Par.8. gnari erant. quorũ opera, sicut sacra Scriptura testatur, Iudæorum Rex Salomon non in templi solùm structura, sed & in Indicis, pro adferendo auro, nauigationibus vsus est.

Preterea, quod ad magnũ huius vrbis splendorem facit, in Tyrum velut in mercatorum omnium commune quoddã receptaculum, ex omni orbis parte continua nauium classe preciosissimæ quæque merces conuehebantur: in celeberrimis ac quotidianis eius nundinis in longè dissitas mundi partes distrahẽdæ. Nam, quod præsẽtia tempora etiamnum probant, omnium propemodum gentium in illa exercebantur commercia. cuius magnificas negotiationes Ezechiel propheta lato ser- Ezech.27.
mone describit. secundum cuius descriptio- Hiero.ibi.
nem Venetorum, Parisiensium, & Antuerpi- & in Isai.
ensium mercatus cum Tyriorum collatus, ne 23.
comparari quidem potest. His negotiationi- Adam.Sasbout in
bus Tyrus diuitijs luxuriosa, ciuium multi- Isai.23.
tudine, ac rerum omnium abundantia gaudebat: eiusq; plateæ puerorum ac puellarum caterua, iuuenum ac virginũ lusibus perstrepebant. Hæc de Tyri situ & ædificijs dicta sufficiant, cuius si munitionẽ spectes, arx magis quàm vrbs dicenda est: si negotiationẽ, mundi totius forum est: si magnificentiam & gloriam, regia quadam maiestate fulgens, velut Regina inter cęteras vrbes eminet: si opes denique, fastum, & luxum attendas, orbis potius quàm vrbis nomen meretur.

Quod verò ad Tyri originem attinet, certum est iuxta veterum traditiones atq; Bero- Genes.10.
sum, quòd Tyras septimus filiorum Iaphet Berof.
paulò post diluuium eam condiderit; illique Tyr.13.bel.
à suo sumptum vocabulo nomen indiderit. Iacr.1.
atque hinc Tyrus ab Isaia à diebus pristinis in Bro.itin.1.
conditionis suæ antiquitate gloriata fuisse de Breid.ibid.
scribitur. Tempore Iosue Israëlitarum ducis Sal.to.9.
à Phœnice rege, vt & supra memini, instaura- cap.10. Isai.23.
ta, Phœniciæ meruit fieri metropolis. Quod Eufeb.in
autem Iosephus ducentis quagraginta annis Chronic.
antequam Salomonis templum extrueretur, Iosep.8.
hoc est, sub Gedeone iudice Israël; Iustinus ve- ant.3.
rò ante annum Troianæ cladis, id est, septen- Iustin.hist.
nio ante Samsonis iudicis tempora, Tyrum à lib.18.
Sidonijs conditam scribunt, id potius de eius Benedic.in
restauratione atque renouatione intelligen- 1.Par.14.
dum esse reor. ideoque duntaxat filia & colo- & Isa.23.
nia Sidònis appellatur. sicut vicissim potens Isai.23.
illa Africæ vrbs & Romani æmula Imperij Hiero.ibi.
Carthago à Tyris condita, Tyriorum est co- Plin.lib.5.
lonia. vnde illud Virgilij. cap.19. Iosep.lib.1. con.Apion.

Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuêre coloni.

Ideoque & Carthaginense regnum à Tyrijs siue Phœnicibus Punicum, quasi Phœnicum nominatum fuit.

In Israëlitica terræ promissionis diuisione Tyrus forte ducta tribui quidem Aser obue- Iosu.19.
nit: verùm quia Asaritæ habitatores eius expellere non potuerunt, eam filij Israël nunquam possederũt. Quamobrem Tyrij ad Euangelij vsq; promulgationem in gentili per- Hercules
seuerantes errore, Iouem, Saturnum, Astar- Tyriorum.
ten, & Herculem (cuius numini vrbem dica- preses.
uerant) pro dijs adorauerant. eorumque rex Ioseph.8.
Hiram pro deorum suorum honore auream ant.5.&
Tyri in Iouis delubro dedicauit columnam, lib.1.
idque aureis donarijs exornauit. Idemque ma- con.Apion.
iores suos religione in deos prælucere cupiẽs, Herculi & Astartæ, antiqua demolitus, noua templa condidit, ac Herculi insuper statuam erexit, sacerdotiaq; ac sacerdotes instituit. ex

quo-

quorũ numero postea Ithobalus Astartæ sacerdos Phelleten Tyri Regem peremit. Ad hos etiam Tyriorum venerandum deos Iudæorũ pseudopontifex Iason, cùm quinquennalis agon siue certamen Tyri celebraretur, ab Hierosolymis trecentas argenti didrachmas, in sacrificium Herculis erogandas Tyrũ misisse, in Machabæorum libris scribitur. *2 Mac. 4.*

Quamuis autem Tyrij proprium olim habuerint Regem, qui gentium idololatriæ erat implicatus, atque à Iudaica religione alienus, cum Regibus tamen Iuda amicitiam, societatem, & fraternitatis fœdus semper habuisse leguntur: atque Hinc Tyrij Iudæorum dici fratres meruerunt. Qua de causa prædictus Tyriorum rex hiram, Iudæorum non solùm amicus, sed & benefactor, Dauidi eiusq; filio Salomoni in palatiorum & Templi ædificationem artifices, & de monte Libano ligna cedrina ratibus per mare in Ioppen vsq; transmisit. In cuius compensationem cum Salomon frumento, vino, oleo, ac viginti oppidis Galilææ non procul à Tyro dissitis donauit. Vt taceam quòd literis, nec non ænigmatibus explicandis, multisque donarijs vltro citroq; missis sese mutuo honorauerint. *3 Reg. 9. Amos. 1. Hiero. ibi. 2. Reg. 5. 3. Reg. 5. 1. Par. 14. & 22. 2. Pa. 2. 8. 9 Iose. 7. ant. 3. & 8. ant. 2. & 5. 3. Reg. 9. 2. Par 8 Ioseph. 8. ant. 5. & lib. 1. cont. Apion.*

Quæ Tyri & Hierosolymæ inter se amicitia in perpetuum firma durauit. Nam & Iudæorum duci Zorobabeli ad templi instaurationem cedri materiam à Tyrijs missam: & Neemiæ tempore Tyrios Hierosolymis habitasse, ibique vendidisse pisces, aliaque exercuisse mercimonia in Esdra legimus. *1. Esdr. 3. 2. Esdr. 13.*

Verùm cùm Tyri Rex gloria elatus in tantam cordis venisset superbiã, vt Propheta teste diceret: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris; ac populus propter opũ abundantiam in nulla non scelera difflueret Dominus exercituũ, qui iustus peccatorum vindex est, per Prophetas suos Isaiam, Ieremiã, Ezechielem, Ioelẽ, Amos, & Zachariam, inclytam & inexpugnabilem hanc vrbem ab exteris Regibus, qui Diuinæ iustitiæ forent executores, obsidendam, ense igneq; vastandam, ac, funditus destruendam, atque septuaginta annis desolatum iri prædixit. *Ezech. 28. Isa. 23. Ierem. 47. Ezech. 26. 27. 28. Ioel. 3. Amos. 1. Zach. 9.*

Quam, vt in publicis Phœnicum historiarum, quæ in archiuis Tyri diligentissimè seruabantur, annalibus scriptum inuenitur, primò Salmanasar Assyriorum Rex cum sexaginta nauibus; in quibus octingenti erant remiges, mari obsedit. qua classe à duodecim Tyriorum nauibus deuicta, & quingentis ex ea captiuis abductis, Rex Assyrius custodes ad Tyri fluuium & aquæ ductus disposuit, qui a quari Tyrios prohiberẽt. quod cùm per continuos quinq; annos fieret, Tyrij quò aquam haberent, humanis vsib. necessariam, puteos fodere, atq; inde haurire coacti sunt. *Iose. 9 ant. 15, et lib. 1. con. Apion. Tyr. 13. bel. sacr. 4.*

Deinde potentissimus Babylonis rex regnum Nabuchodonosor, post excidium Hierosolymitanum cum magnis equorum, curruum, equitum & peditum copijs Tyrum, iuxta nouam Iosephi ex Græco translationem, tredecim annis obsedit. At cùm arietes, vineas, aliasq; bellicas mahinas, eò quòd mari cincta esset, muris non posset admouere, infinitam exercitus multitudinem iussit saxa & aggeres comprotare, & impleto quod inter ciuitatem & continentem maris, imò angustissimi fretri erat medium, vicinum litus insulæ fecit continuum. Quod cùm Tyrij iam iamque viderent perfectum, & percussione arietum murorum fundamenta quaterentur, quicquid preciosum in auro, argento, vestibusque, & varia suppellectili nobilitas & potentiores quique ciues habebant, impositum nauibus in Cyprum, Carthaginem, & ad alias Ionij Aegæique maris insulas auexerunt, vrbem fermè vacuam relinquentes Itaque Tyrus millesimo septingentesimo penè à fundatione sua anno à Babylonijs capta, ac Rege populoque occisis, direpta, combusta, & tota ad solum vsque ita euersa est, vt septuaginta annis desolata in derasæ vrbis Planicie piscatores retia sua expanderint ac siccauerint. Quia verò Nabuchodonosor in Tyri expugnatione cũ suo exercitu maxima Deo Optimo Max. fidelitate ac seruitute seruierat, eiusque contra Tyrum impleuerat voluntatem, ita vt gestantium lapides, & cophinos terræ, omne caput decaluatum, & omnis humerus depilatus fuerit; nec tamen capta vrbe vel ipse, vel exercitus eius quicquam opere suo dignum inuenerat in Tyro; idcircò iuxta Ezechielis vaticinium, decimo sexto post destructionem Ierusalem anno pro mercede laboris eius dedit ei Deus regnum Aegypti, atque exercitui eius in prædam vniuersas tradidit Aegypti opes. Vnde intelligimus, inquit Hieronymus, etiam ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei iudicio præteriri. Nam licet bona in statu peccati facta, remuneratione æternæ gloriæ non sint digna, sæpè tamen ea temporali aliquo compensat Deus. *Hieron. in Isai. 23. & Ezech. 26. 27. 28. & 29. & in Amos 1. Ioseph. 10. ant. 13. Tyr. 13. bel. sacr. 4. Ezech. 29. Hiero. ibi. Ezec. 29. & 32. Ioseph. 10. ant. 11 Hieron in Ezech. 29. Hieron. in Isai. 23. & Ezech. 26. 27. 28. 29.*

Cæterùm post septuaginta desolationis annos Tyrus iterum ædificata, & in antiquũ statum restituta, ducẽtis fermè annis floruit: Deinde per Magnum illum Alexandrum Macedonum regem septem mensibus oppugnata fuit, & tãdem expugnata. Qui & ipse (vetusto Nabuchodonosoris opere iam vel maris illuuie, vel Tyriorum industria destructo) ad vrbis expugnationem à multis hominum millibus ingenti vndiq; saxorum, (quæ Tyrus vetus præbebat) arborum cum ingẽtibus ramis, aggerumq; congerie comportata, maris voraginem oppleuit, ac vrbem denuo ab ortu continenti contiguã reddidit quam formam in hodierum vsque diem retinet. *Q. Curtius de rebus gestis Alexand. mitgni lib. 4. paulò post principiũ. Iosep. 1. ant. 8. Tyr. 13. bel. sacr. 4. Diodorus in vita Alexandri anno 4.*

Post hanc expugnationem Tyrus in pristino flore & errore ad Christi vsque tempora annis plusquàm trecentis: ac deinde sub suaui Christi iugo sexcentis circiter annis florentissima claruit. ac fœderis, quod tunc cum Romanis totius orbis dominis ferierat, obseruãtissima, ob egregiam in Rempublicam Imperiumque Romanum, fidem (vt hinc oriũdus vir legum peritissimus Vlpianus testatur) Italici iuris priuilegio atque immunitate ab Imperatoribus dotata fuit. *Hieron. in loc. Act. Apost. lit. T Plin. lib. 5. cap. 19. Io. Bened. in Eze. 26. Tyr. 13. bel. sacr. 7. Vlp. Digest. tit. de Cens. Tyr. 13. bel. sacr. 1.*

Porrò licet Tyrij, sicut Sidonij, in idolorum cultura ac vitijs à cunabulis fuerint enutriti & educati, eos tamen ipsis Iudæis, qui præter naturæ & Moysi legem, Christi etiam prædicationem audierant, & miracula conspexerant, ad recipiendam Euangelij gratiam fuisse paratiores, hinc liquet, quod copiosam Tyriorum & Sidoniorum turbam Christum prædicantem secutam fuisse Euangelium doceat. Cui & istud Christi accedit testimonium; Si in Tyro & Sidône facta fuissēt signa, quę in Chorozaim & Bethsaida: quòd in sacco & cinere scelerum suorum pœnitentiam egissent. Quā animi promptitudinem ipsorum fines visitās, sua præsentia probasse videtur.

Marc.3. Luc.6. Matt.11. Luc.10. Matt.15. Marc.7.

Christi autem Euangelio per Apostolicam prædicationem iam Mundo coruscante, Tyrios promptis animis Christianæ lucis veritatem statim fuisse amplexos, vel ex discipulis, hoc est, Christianis illis deprehendere est, qui Paulum Apostolum ex Asia Hierosolymam petentem ac Tyrum appulsum septem diebus apud se retinuerunt: atque Diuino spiritu de persecutione, quæ in ipsum Hierosolymis mouenda erat, edocti, dissuaserunt ei, ne Hierosolymam proficisceretur. Quorum sanè ardentissima fides in hoc se manifestauit, quòd omnes vnà cum vxorib. & liberis abeuntem Paulum extra ciuitatem vsque ad littus deducentes, ibi nequaquam suam religionem pudendam duxerunt. positis enim in littore genibus omnes simul orauerunt. deinde Paulo cum suis Ptolemaidem nauiganti vltimum vale precati sunt.

Act.21. Hieron.to. 1.epist.27. ad Eustoch

Sicut autem ipsi in littoris arena intrepidè Christianam religionem confessi sunt, ita & eorum posteri in media eiusdem ciuitatis arena, cùm in alijs Christianorū persecutionibus tū maximè in grauissima illa, quæ sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus facta est, fortissimos se Christi exhibentes confessores, illustri martyrio & Christi nomen glorificauerunt, & vrbem hanc suo effuso sanguine sacrarunt. Nam, vt Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episcopus, qui præsens suis oculis ea dum Tyri gererentur se spectasse testatur, in Ecclesiastica sua Historia fusè describit, plurimi Christi cultores flagris per omne corpus prius lacerati, nudi multis inspectantibus in medio arenæ loco leonibus, vrsis, pardis, aprisquoque, sed & tauris, alijsq; immanissimis feris expositi sunt. At feræ carnibus humanis vesci solitæ, & longa fame efferatæ, stridore & impetu multo è repagulis in stadium, imò in Christianos proruentes, vbi eis appropinquauerunt, derepentè tanquam Diuina quadam vi repulsæ, à pijs Deoque charis hominibus retrò resilierunt. Quas dum ferro & igni, variaque arte & incitamentis ad maiorem feritatem & furorem instigarēt, ipsos primùm suos instigatores, deinde obiectos sibi alios verè criminosos incredibili velocitate discerpserunt: Dei autem cultores (quorum multi adhuc impuberes erant) qui in medio carnificinæ nudis corporibus, læto & hilari vultu, extensis ad cælum palmis & oculis, ac mente toti cum Deo conuersabantur, sæpè religiosè quodā modo circumierunt, attingere verò non sunt ausæ. Cæterùm cū feris his abductis, aliæ multò sæuiores in Christi athletas emitterentur, atque ipsæ quoque Dei virtute repressæ, nihil molestiæ strenuis Christi martyribus inferrent, ad extremum homines, qui soli immanitate beluas, crudelitate feras, atrocitate bestias superabant, in sacrosanctos athletas missi, ferro crudeliter omnes iugularunt: eorumque corpora marinis fluctibus sepulcri loco mandauerunt.

Eiseb.li 8. hist.eccl. cap.7. Nicep.l.7. hist.eccl. cap 7.

Cùm itaq; persecutores illi hoc modo truculenti animi in Christiani ouilis gregem omnem sæuitiæ explessent libidinem, tandem in ipsos quoq; duces atq; pastores eorum impius animus exarsit. inter quos illustrissimus iuxta ac sanctissimus Tyri Episcopus Tyrannio, tyrannico martyrio martyrum choris sociatus est.

Euseb.hist. eccl.l.8.ca. 14 ad às 25 Niceph.7. hist.eccl.16.

Cùm enim Christiana religio iam altiores radices agere inciperet, Tyrus sicut opum magnitudine, sic etiam pietate cæteris excellens, Archiepiscopali cathedra (cuius post Patriarchatum Hierosolymitanum proxima erat dignitas) nobilitata fuit. Cuius diœcesis olim a Valania fluuio vsq; ad Castrum peregrinorum ciuitati Doræ conterminum patebat, atque subiectarum quatuordecim ciuitatum sibi subiectos habebat vicarios Episcopos, quos suffraganeos vocant. Caiphæ nempe, quæ & Porphiria dicitur, Ptolemaidis siue Aconis, Sareptæ, Sidônis, Paneadis, quæ est Cæsarea Philippi, Beryti seu Baruti, Biblij, Botrij Tripolis, Orthosiæ, Archis, Aradi, Antaradi siue Tortosæ, & Maracleæ.

Tyr.bell sacr. li.11. ca.17.& l. 13.c.2.23. & lib.14. cap.16.

Sed, proh dolor, cùm Tyrus annis plus minus sexcentis, vt dixi, in salutari Christi cultu floruisset, tandem anno partus virginei sexcentesimo trigesimo sexto vnà cum alijs Palestinæ ciuitatibus in Saracenorum potestatem lapsa, annis quadringentis octuaginta octo infidelitatis iugum passa est.

Quam Balduinus primus Hierosolymorum Rex anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo duodecimo ex infidelium manibus extorquere satagens, eam tam nauium classe, quàm peditum ac equitum copijs terra marique continuis penè assultibus, & murorum ac turrium quassatione, telorumque imbre plus quatuor mensibus oppugnauit. sed incolis animosè ciuitatem defendentibus, obsidionem soluere coactus est.

Tyr.u.bel. sacra.17.

Anno verò Christianæ salutis millesimo centesimo vicesimo quarto, Patriarcha Hierosolymitanus Guaremūdus Balduini secundi Hierosolymorum regis à Saracenis capti obiens vicem, cęterique Christiani principes, simul & Venetiarum Dux Dominus Michaêlis, vnà cum instructissima Venetorum classe terra marique acerrimè hanc vrbem impugnantes, quinto obsidionis mense ciues extrema fame pressos compulerunt, vt vita, & bonis saluis ciuitatem nostris dederent.

Tyr.bel.sa. li.12.c.24. 25.& l.13. c.4.5.6.7. 8.10.11.13. 14. Vitriac. cap.48.

Itaque Tyrus Christianæ restituta libertati, in tres classes distincta fuit. quarum duę Re

gi Hierosolymitano, tertia verò iure icti fœderis Venetis cessit. rursumque Archiepiscopali sede decorata, centum sexaginta quinque annis claruit. cuius Archiepiscopalis iurisdictio tãtùm à Cane fluuio vsque Castrum peregrinorum extendebatur. atque infra scriptis præerat Episcopatibus. Caiphensi seu, Porphitiensi, Ptolemaidensi siue Aconẽsi, Sareptano, Sidoniensi, Paneadensi, quæ & Cæsareæ Philippi, & Berytensi, seu Barutensi. Cæteros enim, qui olim illi paruerant, Antiochenus Patriarcha, eò quod eorum ciuitates diu ante Tyrum expugnatæ erant, in suam potestatem receptos, retinuit.

Tyr li.14. bel.sacr.c. 13 & 14. Broc.iti.1. Breid.ibi.

Anno deinde post Christum natum millesimo centesimo octuagesimo octauo, Saladinus capta iam Hierosolyma, ac vniuersa Palæstina in suam potestatem redacta, Tyrum, quæ sola restabat, Alexandrina classe, innumerabiliq; exercitu accerrimè oppugnauit. At Christiani non tantùm strenuè vrbem defenderũt, verùm etiam incẽdiaria scapha in hostes missa, totam eorum classem combusserunt: atque vrbe erumpentes, Barbarum victum, castrisq; exutum, in fugam verterunt.

Herold. contin.bel. sacr.lib.2. cap.2. Vitriac. cap.9.

Biennio post hanc victoriam Imperatoris Frederici Barbarossæ Sueui corpus (qui tum in recuperatione Palæstinæ dum fusos insequitur hostes, in flumine, quod traijcere volebat, ab equo lapsus, ac armorũ onere oppressus, paulò pòst inter manus suorum mortuus erat) Tyri in cathedrali ecclesia celeberrimis exequijs, omniumque luctu sepultum est. Vbi & illustre Origenis sepulcrum (qui ante annos nongentos quadraginta Tyri mortuus erat) in ecclesia sancti sepulcri insigni titulo in marmorea columna auro gemmisq; ornato, etiãtum visebatur.

Herol. cont.bel. sacra.lib.2. ca.6.& 7.

Hieron.to. 2.ep.21.ad Pammac. & Ocean. Ty.13.bel. sacr.1.

Postremò anno reparatæ salutis supra millesimum ducentissimum octuagesimo nono, Tyrus à Saracenis Aegyptiorum classe ac terrestribus copijs mari terraq; tertium iam mẽsem oppugnata, per deditionem (tali lege vt Christiani cum rebus, quas iumentis aut nauigijs possent auferre, omnes incolumes abirẽt,) in Saracenorum manus deuenit. atque etiamnum à Turcis possidetur.

Brei.iti.1. Sal.t.9.c.10. Brei.iti.1. Sal.tom.9. cap.10. Herold.s. cont.bell. sacr.4.

85.

HOC loco, ab Orientali Tyri porta quàm procul arcus bis iacere potest, magnus in medio arenæ quidam ostenditur lapis, super quem Christum stetisse ac prædicasse asserũt. vbi etiam mulier quædam extollens vocem de turba, Domino dixisset; Beatus venter qui te portauit: & vbera quæ suxisti. Qui quidem lapis ob honorem Domini nunquam arena seu puluere aut niue tegi dicitur: quamuis assiduo penè ventorum afflatu arena ibi agitetur.

Luc.11. Croc.iti.1. Breid.ibid.

Fretel. Sal.tom. 9.cap.10.

86.

TYRUS antiqua, Græcè Palætyrus dicta, vrbs est triginta stadijs à prædicta Tyro distans Ios.9.ant.15. Strabo, Mercat. Ortel.

87.

VALLIS Aser, quæ in sorte tribus Aser sita, etiam Vallis pinguis dicitur, quinto ab Orientali Ptolemaidis parte miliario sumit initium; & versus Orientem vergens, ciuitatem Sephet ab Austro præterit: ac se vlterius vsque ad mare Galilææ extendens, plus decem in longitudine miliaria complectitur. Est autem agri huius solũ pinguissimum iuxta ac fœcundum, vini ac tritici delicatissimi feracissimum, vt & meritò Vallis pinguis dicatur, ac tota tribus in ea benedictionis Iacob virtutem (si literam spectes) experta putetur. Nunc à S. Georgij castro, quod in ea situm est, Vallis sancti Georgij appellatur. Broc.itin.4. Breid.itin.3. & 4.

Genes.49.

88.

VIA Ituræ. qua à Sidône in Ituræam, & inde ad Cæsaream Philippi iter est. Brei. itin.1.

89.

VIA Sidônis. quæ à Sidône per Sareptam Tyrum ducit. Hieron. de loc. Hebr. lit. S. in ditione Sarepta.

90.

VIA Tyri. quæ à Tyro Ptolemaidem tendit. Hieron. de loc. Hebr. lit. A, in ditione Achziph. Brocardus itiner.1. Breid. ibidem.

91.

HOC loco, qui ab incolis Cappadocia appellatur, non longè à Beryto memorant inclytum Christi militem D. Georgium Regis filiam ab immanissimo dracone asseruisse, eamque mactata belua, parenti restituisse. In cuius rei memoriam ibidem ecclesia postmodum fuit ædificata: quæ nunc vetustate exesa squalensque iacet. Ludouic. Roman. Patric. nauigario. lib.1, c.3, Breid. itin.5.

B.

Tribus Beniamin.

I.



Gen.35. ENIAMIN duodecimus filiorum Iacob, ex Rachel vxore sic generationem suam auxit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai Num.1. recensiti & inuēti sint à XX. annis & supra viri bello apti triginta quinq; millia, & quadringenti, quibus omnibus in deserto Num.26. Rom.11. Philip.3. Iof.18. mortuis, eorum filij XLV. millia sexcenti terram Chanaan ingressi in diuisione terræ Sanctæ obtinuerunt partem citra Iordanem in meditullio sitam. huius tribus longitudo & latitudo est omnium angustissima, sed bonitate telluris compensans breuitatem. Sig.

2.

Hieron.in loc.Hebr. Iof.15.& 18. ABEN BOEN. à filio Rubem sic appellatus, est terminus filiorum Iudæ. iacet in valle contra Orientem in via regia de Adomin, magnus in modum Clibani, & videtur esse marmor. Breidenb. itin.6.

3.

ACANTHOLA VLONA. hîc primò castra posuit Titus obsessurus Ierosolymam. Iose.6.bel.2.

4.

Iof.7.15. Isai.65. Osee.2. Bre.itin.6. ACHOR vallis. Hic lapidatus est Achan sacrilegus propter furtum anathematis. est ad septentrionem Iericho, & vsque hodie à regionis accolis sic nominatur. quidam putant vallem Achor, ab Achan, qui lapidatus ibi est, ita nuncupatam. Hierony. in locis Hebr. lit. A. & E. quod ex nominis etymo videtur: est enim vallis turbarum, si ex Hebræo interpreteris, quod ille furto turbasset populum Israel. VVeissenb.

5.

Iof.15.& 18. ADDA R ciuitas fortis Beniamin. Hier. in loc. Hebr.

6.

Hier.in epi tap Paulæ. Broc.itt.6. Breid.ibi. Luc.10. ADOMIN. locus sanguinarius, frequentibus homicidijs & latrocinijs infamis etiam posterioribus temporibus, & rem & nomen retinuit; Mons, & portio montium Engaddi. Sig. aspectu terribilis, & valdè Breiden. periculosus, quemque sine conductu nemo temerè transeat. Eo loci homo ille, qui de Ierusalem in Iericho tendebat, curatus est à Samaritano cùm incidisset in latrones, ab ijsq; vulneratus esset, quod etiamnum multis contingit. Distat à Iericho contra Occidentem quatuor leucis. Quondam villula, nunc castrum, vt In lo.Heb. Breid. & Broeard. vt Hieron. ruinæ in sorte tribus Iudæ. græcè ἀνάβασις πυῤῥῶν, id est, ascensus rubētium, propter sanguinem, qui ibi à latronibus funditur. Hebr. Maledomim est confinium tribus Iudæ & Beniamin. vbi & castel-Salign.to. 9.cap.4. lum militum situm ob auxilia viatorum. Videtur hîc cauerna profunda, super quam olim erectum fuit ædificium.

7

AFFARA siue Aphara, ciuitas tribus Beniamin. Iof.18.

8.

AGER robustorum. vbi duodecim ex parte Isboset, & totidem ex parte Dauidis mutuis ictibus conciderunt, vnde & nomen loco inditum est, in Gabaon, 2. Reg.2,

9.

ALMATH cum suburbanis suis, ciuitas data Leuitis de tribu Beniamin. 1. Par.6.

10.

ALMON ciuitas, cum suburbanis suis data filijs Aaron. Iof.21. Hieron. in loc. Hebraic.

11.

ALTARE testimonij, quod præaltum filij Rubem, Gad & dimidia tribus Manasse in testimonium legis Mosaicæ super ripa m Iordanis in tribu Beniamin exstruxerunt, iuxta locum Helilоth, qui Hieron. Galiloth est, vbi noster textus tumulos Iordanis habet. Iof.22. Hieron.in lo. Hebr.

12.

AMAENIAM. in tribu Beniamin. Hieron. in loc. Herb

13.

AMMONI ciuitas Beniamin, ità Benedictus in interpr. nom. Heb. ex 2. Reg. 3.

14.

AMOSA ciuitas filiorum Beniamin. Iof. 18. Hieronymo in locis Amsa.

15.

ANANIA ciuitas. 2. Esdræ 11. ita Bened. in nom.

16.

ANATHOT, maximè celebris natali Ieremiæ Prophetæ, vbi & agrum emit à patrule suo. Sacerdotibus separata ciuitas in tertio ab Aelia miliario. est nō longè à Rama Beniamin viculus Sacerdotum modicus, vt auctor est Breidenbach. Turrim Anathoth nominat Hieron. in Ierem. cap.32. quæ ipsius tempore appellata sit Ieremiæ ante dicta Hanameel patruelis, à quo agrum emerat Ieremias. Iof.21. 1.Par.6. Ierem.1.& 16.32. 2.Reg.33. 3.Reg.2. 1.Para.11. 12.27. Isai.10. 2.Esd 11. Hier.de lo. & in Iere. cap.32.

17.

ANIM in tribu Beniamin. Hieronymus in loc. Breiden. Brocard.

18.

APHIN Hieron. in locis.

19. APHRA

19.

APHRA, qui tempore Hieron. vicus erat, vide in locis.

20.

ARATH villa ad Occidentem AEliæ. Hieron. in locis.

21.

ARBI, patria Pharai, vnius ex fortibus Dauid. 2. Reg. 23.

22.

ARIM in Beniamin. 1. Esd. 2. Hieron. de locis. An idem hic cum eo loco, qui post Arem, vt alij Harem?

23.

ASOR. 2. Esdræ 11.

24.

ATAROTHADDAR ciuitas tribus Beniamin. sunt autem duæ haud procul ab Aelia. Ios. 18. Hieron. in loc.

25.

AVIM ciuitas. Ios. 18.

26.

AZMOTH. 1. Esdr. 2. alij Azmaueth. 2. Esdr. 7. dicitur Bethazmoth.

27.

BAALTHAMAR vicus, vbi filij Israel aduersus tribum Beniamin certamen iniêre. ætate Hieronymi appellabatur Bethamari. Iud. 20. Hieron. in loc. Hebr.

28.

2. Reg. 3. 16. 17. & 19. & 3. Reg. 2. Brocard. Breid.

BAHVRIM oppidum & castrum satis pulcrum in monte alto situm. Hucusque Phaltiel flens prosecutus est Michol vxorem suam, cùm reduceretur ad Dauidem, atque inde in patriam Gallim concessit trans Iordanem. Hîc etiam Semei lapidibus impetebat & maledicebat Dauidem, fugientem à facie Absolon. Est sita ab Adomim vna leuca contra Occidentem, vt autor Brocardus, & ad borealem partem montis Oliueti.

29.

BALILOTH in tribu Beniamin. Hier. in locis.

30.

BENIAMIN, nomen loci. 3. Reg. 4.

31.

BEROMI, aliâs Baurami ciuitas. 2. Reg. 23. & 1. Paral. 11.

32.

Ios. 9.

BEROTH vrbs olim Heuæorum, postea tribus Beniamin. occupata à Dauide, qui inde tulit æris vim magnam, ad vsum templi. Inde Berothitæ. 2. Reg. 23. 1. Paral. 11. 1. Esd. 2. Ios. 18. 2. Reg. 4.

33.

BETHAGHLA nunc, qui olim Areaatad, locus trans Iordanem, vbi Ioseph & filij Israël reliqui planxerunt Iacob patrem suum quando eum tulerunt de AEgypto. vnde etiam Bethagla, hoc est, locus gyri dictus est, eò quod ibi more plangentium circumierunt in funere Iacob. Hoc loco monachi græci nunc habitant ex ordine D. Basilij, quorum cœnobiū distat à Iordane duobus miliaribus, autor Saligniac. tom. 9. cap. 5. quos tamen ibi quondam fuisse refert Breid. Gen. 50. Ios. 15. & 18. Hier. in lo. Hebr. Brocard. Breid.

34.

BETHAIM est in tribu Beniamin iuxta Gai & Bethel contra Machmas, licet plerique eandem putent esse Bethel, Hieron. in loc. Hebr.

35.

BETHALLA. Hieron. in loc. Heb.

36.

BETHALON. pro qua Symmachus interpretabatur in campestribus. Hieron. in loc.

37.

BETHAN. meminit Hieron. in loc.

38.

BETHARABA ciuitas. Ios. 15. & 18.

39.

BETHASAN, vicus vsque hodie permanens, ait B. Hieron. in locis, ad Aeliam pertinens in decimo quinto ab ea miliario.

40.

BETHAVEN, ciuitas alia à Bethel, vbi castra metati sunt Philistæi cōtra Saul 1. Reg. 13. confunditur à plerisq; cum Bethel, de quo videndus Hieronymus in loc. Iuxta hanc saltus, vbi Ionathas cū mel commedisset, quod voto vetuerat Pater, zelo Saulis pene perijt. 1. Reg. 14. Describitur etiam solitudo Bethauē; fortè quod vrbs ipsa adiacenti deserto vel saltui nomen dederit. Ose. 4.

41.

BETHBESSE vicus in deserto situs. Iosepho Bethalaga, quem mœnibus & turribus muniuit Ionathas Machabæus, aut, vt in Machabæ. legimus, diruta eius extruxit & firmauit. 1. Mach. 9.Ioseph. 13. Antiq. 1.

42.

Ios.18. BETHEL vrbs in alto monte sita, quæ prius Luza vocata fuit, distat vna leuca ab Hai contra Aquilonem. Hic Iacob cùm fugiens à facie fratris sui pergeret in Mesopotamiam, supposito capiti lapide humi dormijt sub dio, & vidit in somnis scalam de terra vsq; ad cælos extensam, & Angelos Dei ascēdentes & descēdentes per eam, ac Deum desuper scalæ innixum, promissa ipsi sancientē, sibiq; benedicētem. vnde experrectus loco Bethel, id est domus Dei nomen imposuit, ipsumq; lapidē erexit in titulum; vbi tempore Hieronymi Ecclesia erat ædificata, ipseq; lapis etiamnū iuxta Bethel ostenditur, vnà cum sepulcro Deboræ nutricis Rebeccæ, quæ ibidem sepulta est sub quercu seu ilice fletus. Hanc ciuitatem Iosue expugnauit, eiusq; regem occidit. Attributa tribui Beniamin ab Ephraim proditione capta est. Frequentabatur caussa orationis. At posteaquam Ieroboam rex Israël posuit in ea vnum ex vitulis aureis pro Deo ab Israelitis, hoc est à decem tribubus adorandum, ex eo tempore vrbs ipsa vocata dicitur Bethauen, hoc est domus idoli; cuius destructionem prophetat Amos ca. 3 & quidem altare maximo zelo optimi regis Iosiæ in partes comminutum est. Est autem hodie villa in sinistra parte viæ de Neapoli pergentibus Aeliam, vt autor est in locis Hebr. Hieron. & in commentarijs super Osee.

(Margin: Gen. 12. 28. 35. 45. Hieron. in loc. Hebr. Brocard. Breiden. Gen. 35. 3. Reg. 15. Ioseph. 8. Antiq. 9. Ios. 12. 3. Reg. 12. & 13. 4. Reg. 23.)

43.

BETHEL seu Bether montes sunt fœcundi, nemorosi & arboribus consiti, gramine & herbis aromaticis pleni, & ideo cerui, capreæ & hinnuli illorum cacumina frequentant, de quibus in Canticis. Puluerem combustorum idolorū iubet deferri in Bethel Iosias. Ascendenti Bethel Helizeo illudentes pueri XLII. lacerati ab vrsis sunt.

(Margin: Ios. 16. 18. 1. Reg. 13. Cant. 2. 4. Reg. 23. 4. Reg. 2.)

44.

BETHERA, Bithera Nicephoro, vrbs munitissima, non ita longè distans ab Hierosolymis, quam Romani occuparunt, fame & siti obsessis intus perduellibus ad extremam necessitatem adactis, sub Aelio Adriano. Eus. 4. hist. Eccl. 6. Nicep. 3. hist. Eccles. 24.

45.

BETHORON inferior, ciuitas ædificata à Sara filia Ephraim, quam Solomon restaurauit.

(Margin: Ios. 10. 16. 18. 1. Reg. 13. 1. Paral 7. 3. Reg. 9. 2. Paral. 8. 1. Mach. 7. Brocard. Breiden.)

46.

IVXTA Bethoron via, qua Cestius dux Romanus duxit exercitum, estque à Lydda eũtibus Ierusalem. ibi multæ rupes & valles, vt ex Ios. colligere est 2. Belli ca. 23. & 24.

47.

BOON. Hieron. in loc. Hebr.

48.

BOROOTH. Hieron. in loc. Heb.

49.

BOSES & Sene petræ seu rupes contrarijs frontibus semet inspicientes. Hic Ionathas prostrauit Philistæos 1. Reg. 14.

50.

CAMPESTRIA deserti. 2. Reg. 15. & 17. per hanc solitudinem cùm fugeret Sedecias rex Iudæ, comprehensus est à Caldæis, cùm assecuti illū essent in planitie Iericho. 4. Reg. 25.

51.

CAMPESTRIA Iericho, terminantur in Segor. Deuter. 34. vide infra in Iericho.

52.

CAPHIRA, quæ & Caphara, Hieronymo Cephira, vicus, vt alij ciuitas, pertinens ad ciuitatem Gabaon. Ios. 9. & 18. Esd. 1. cap. 2. 2. Esdræ 7.

53.

CARIATH vicus Hieronymo, qui sub Gabaon metropoli fuit, in locis.

54.

CARNEA viculus in nono ab Aelia miliario. Hieron. in locis.

55.

CHASLON villa pergrandis in finibus Aeliæ. Hieron. in loc. Hebr.

56.

CHEPHRI, in tribu Beniamin. Hieron. in locis.

57.

CHVZICA casa fuit monachi Ioannis, sita ad torrentem in parte Septentrionali viæ publicæ, quæ Hierosolymis egressos Hierichuntem defert. Niceph. 17. hist. Eccle. ca. 4

58.

CLAVTOMON, Hieronymo Clauthmō, locus flentium. Iud. 2. à planctu nomen accepit. Hieron. in loc.

59.

COLLIS-AQVAEDVCTVS, 2. Reg. 2. Hebr. & Hieron. dictus Anima, Iosepho autem Mathon, ex aduerso vallis Giah, iuxta Gabaon, vbi Asaël frater Ioab confossus fuit ab Abner.

(Margin: Hieron. in locis.)

60.

CYPRVS, castellum natura tutum, ab Herode cōditum & egregiè communitum, pulcris & amœnis domicilijs instructū, quod de nomine matris suæ ita appellauit. Iose. 1. belli 16. & 2. belli 20.

61.

EDOMIA, in tribu Beniamin, vbi tempore Hier. ostendebatur villa Eduma. in loc.

62.

ENSEMES, id est, fons Solis. Ios. 15. & 18.

63. FONS

63.

FONS Elisæi, scaturiens è pede montis Quarentanæ, fluuium generat vberrimum, & amœnissimum: cuius aquas insalubres ante & amaras, ad preces ciuium Iericho, lagenam fictilem salis plenam, ait Iosephus, in profluentem aquam mittens, sanauit & saluberrimas fecit Elisæus. Illius aquas Archelaus toparcha Herodis filius diduxit in riuos plures, ad irrigationem campi, pratorum, palmarũ, cannarum mellis, & hortorum Iericho. Illius aquæ fluunt, ait Brocardus, iuxta locum Galgalæ, & illico in tantum succrescunt, vt impellant magna molendina; sed postea in riuos secretæ hortos & prata irrigant, vsque Iericho, & infra, & ibi tandem influit in Iordanem: permeat planiciem longã quidem stadijs septuaginta, latam verò viginti, vt Iosephus narrat 5. bell. Iud. cap. 4. vbi plura de huius fontis virtute, & efficacia. Propè hunc fontem arbores crescunt instar prunorum, spinosæ tamen, in quibus flores nascuntur, quos rosas Hiericuntinas vulgus appellat, mirandi effectus. Nocte enim natalicia nostri Saluatoris paulatim hiant, atque inde se recludunt, licet siccæ sint & aridæ, in testimonium virginei partus, vt credere licet. Salig. to. 9. ca. 6.

Brocard. itiner. 6. Breiden. 4. Reg. 2. Ioseph. 5. bell. 4.

64.

LAPIS Ezel, quem Hieronymus alibi Lamathara nominat, prò quo Aquila interpretatur ad signum, Symmachus, ad conditũm. Vocatur etiam ab Hieronymo Ergab. dicitur lapis Ezel à viatoribus, seu deambulatione: distat à Ierusalem 150. stadijs, & ab Iordane stadijs 60. vt Iosep. autor 5. ant. 4. Hîc latuit Dauid, expectans responsum Ionathæ: atque in eum locum sagittas direxit Ionathas, militaribus iaculis se exercens, Saul patris animũ Dauidi indicauit, osculatusque post fœdus initum flens flentem dimisit.

1. Reg. 20. Hieron. in loc. Heb. lit. E & L.

65.

GABAA, quæ Gaba, Gabae, Gabatha, Gabe, Gabee & Gaba, ciuitas Leuitarum & postea Saul regia. Hîc vxor Leuitæ nimio concubitu necata est: propter quod scelus tota tribus Beniamin, insurgente in vindictam toto populo Israelitico ab stirpe pene interijt, sexcentis duntaxat reliquis. Hîc natus est & habitauit Saul, primus rex Israel, vnde & Gabaa Saul aliquando appellatur: ibidem postea à Dauide sepultus est. Hanc reædificauit Asa rex Iuda 3. Reg. 15. 2. Paral. 16.

Hieron. in loc. Hebr. Ios. 18. & 21. 1. Paral. 6. 4. Reg. 23. 3. Esd. 5. Isai. 10. 2. Esd. 7. 11. 12. Iud. 19. 20. 21. 1. Reg. 10. 11. 14. Brocard. Breiden. 2. Reg. 21.

66.

MONS iuxta Gabaa, contra viam publicam, vbi septem filij Saul crucifixi sunt, permittente Dauide. 2. Reg. 21.

67.

GABAATH, quæ & Gabaad, & aliàs Gebeeth, ciuitas Phinees filij Eleazari, in tribu Beniamin: in qua sepultus est ipse Pontifex Eleazar, filius Aaron, primi Pontificis, cuius sepulchrum etiamnum tempore Hieronymi venerabantur Christiani. Hinc Gabaathites. 2. Reg. 23. 1. Para. 12. & Isai. 10.

Ios. 24. Hieron. in locis, & in Epitaph. Paulæ.

68.

GABAON, metropolis olim & regia vrbs Heuæorum, qui orti ab Heuæo filio Chanaan: distat ab Ierusalem stadijs plus minus quinquaginta in monte Silo sita, vt autor est Broc: vnde & ibi dicitur fuisse excelsum maximum. Habuit sub se ciuitates Caphira, Beroth & Cariathiarim: post verò attributa est filijs Aaron, Leuitis. Nunc verò ait Hie. ostenditur villa eodem nomine in 4. miliario Bethelis, contra Orientalem plagam, iuxta Rama & Remmon, vbi Salomon obtulit victimas. Huius incolæ Gabaonitæ induti vestibus tritis, & vetustatem præ se ferentibus, in dolo supplices ad Iosue venerunt in Galgala, & callidè fœdus inierunt: deprehensa fraude in aquarios & lignarios templi perpetuò mancipati sunt, dicti Nathinæi, id est, dati vel donati ad seruiendum templo: quos cùm Saul postea delere voluisset, ob hoc tota terra tribus annis fame afflicta est. Hîc Salomon in tabernaculo Moysi (erat quippe hîc tabernaculum. 1. Para. 16. 21. & 2. Par. 1.) immolatis super altare æneum mille hostijs, sapientiam à Deo petijt & impetrauit.

Io. 9. 10. 11. 18 & 21. Gen. 10. 15. Ioseph. 7. Antiq. 11. & 2 bell. 23. 24. Brocard. Breid. Hier. in co. Hebr. Ierem. 18. 1. Paral. 9. 12 16. 1. Esd. 7. 2. Reg. 21. 3. Reg. 3. 9. & alibi.

69.

FONS iuxta Gabaon, & aquæ multæ. Iere. 41. erat & Lapis grandis in Gabaon; vbi Ioab occidit Amasã. 2. Reg 20. 21. & Montes iuxta Gabaon & Bethoron. Ioseph. 2. bell. Iud. 24.

70.

FONS & piscina Gabaon. Hîc duodecim pueri ex parte Dauid, & totidem ex parte Isboseth pugnauerũt, & mutuis ictibus ad vnũ se confecerunt: vnde loco nomen inditum Ager robustorum 2. Reg. 2. vt supra dictũ est.

71.

GALGALA, quæ & Gilgal, Galgal, & Galgalis, Hieronym. Golgol, ciuitas inclyta: distat à Iordane stadijs quinquaginta, à Iericho stadijs decem. Hîc transito Iordane castra posuerunt filij Israel, ibique Iosue secundo circumcidit cultro omnes masculos in deserto natos, celebrauit Pascha, & deficiẽte manna, primùm comederunt de fructibus terræ promissionis. Hoc eodẽ loco tabernaculum testimonij fixum multo tempore fuit: & Saul corã arca Domini & Samuele secundò vnctus est in regem. Locus insignis memoria lapidum, quos de aluco Iordanis translatos ibi statuerunt Israelitæ. Hieronymi ætate ostendebatur locus desertus in secundo Ierichus miliario, ab illius regionis mortalibus miro cultu habitus; Saligniaci tempore vix pagus erat. Sed & iuxta Bethel quidã aliã Galgalam suspicãtur.

Ios. 4 5. & 15. Brocard. Breid. Hier. in lo. Osee 9. 2. Esd. 12. Amos 4. & 5. Ioseph. 5. Antiq. 1. 1. Reg. 7. 10. 11. 13. 15. & alibi. To. 9. ca. 5. Hieron. in loc. Heb.

72.

GISCALIS oppidũ Iudææ, patria S. Pauli Apostoli, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit. Hieron. in catal. Script. Eccl. & in commentarijs super epistolam ad Philemonem.

73.

GRANATVS malus, arbor, sub qua morabatur Saul, cum sexcentis viris, iuxta Gabaa. 1. Reg. 14.

74.

HADID ciuitas, 2. Esdræ 11.

75.

HAI, quæ & Chai, & Iosepho Ada vel Aina, Hieronymo Agai, & Ai, ciuitas quondam pulcherrima: & in montanis, vt ait Brei. capta à Iosue succensa, Rege suspenso, & cæso populo. In Isaia Aiath appellatur (vt notat Benedictus) per quam Sennacherib rex transijt oppugnaturus Ierusalem, Isai. 10. fit eiusdem mentio Ierem. 49. 1. Esdr. 2. 2. Esdr. 7. eius, Hieronymi tempore, vix paruæ ruinæ residebant, & locus tantummodo monstrabatur: est ad Occidentalem plagam Bethelis, nõ multum ab ea distans.

Iosep. 5. anti. Iudaic. 1. Breidenb. Hieron. in loc. Heb. Iose. 7. 8. & 12. Bened. in indice Biblio. Hier. in loc. Hebr.

76.

DESERTVM Hai. Ios. 8. cap. Iosep. 5. anti. Iudaic. 1.

77.

HELAM ciuitas. 1. Esdr. 2. 2. Esdr. 7.

78.

HELEPH ciuitas. Ios. 18.

79.

HEMONA ciuitas. Ios. 13.

80.

IAREPHEL, ciuitas in tribu Beniamin. Ios. 18. Hieronymo in loc. Hebr. Ierphel est. Benedictus ponit in Manasse.

81.

IERICHO, vrbs olim magna, populosa, quæ & Oza Iosepho, & Ptolemæo Hiericus, vna ex vndecim toparchijs Iudææ, & forte vltima in ordine, sita in regione campestri, & pinguissima. Ibi Balsamum prouenit, nusquã alibi; abundat rosetis, cannis mellis, palmetis, vnde & ciuitas palmarum appellata est. Cùm muris esset firmissimis, quos nec ferrum, nec aries penetraret, Iosue dux populi Iudaici illã cum arca circumijt, & sacerdotaliũ clangore tubarum muris corruentibus ingressus, ferro ac flamma eam subuertit, regẽ suspendit, eiusque reædificatori maledixit: quã cùm post annos aliquot Ahiel de Bethel ex tribu Ephraim restitueret, dum fundamenta ponit, moritur primogenitus, ac deinde eius filij alij, vt ipsa portarum constitutione moreretur vltimus. Distat secundum Iose. ab Hierosolymis CL. stadijs, à Iordane LX. procul ab Aelia m. p. 34. à Iordane plus minus VII. communis limes tribuum Ephraim & Beniamin, ager vndiq; circundatus montibus in theatri formam, vergentibus in cõuallem Iordanem versus. Sieg. Campus Iericho terminatur in Segor. In hac vrbe hospitatus est, & habitauit Helisæus. Ibidem Christus Zachæum è sycomoro vocauit: apparet arborem adhuc monstrari solitã ętate Hieronymi. Contra Iericho Christus illuminauit cœcos. Erat ibi amphiteatrum, & aula regia; curia item, vt Iosephus autor est 14. Anti 10. Tempore obsidij Ierosolymitani destructa à Vespasiano: restaurata postmodũ ab Adriano, quæ tertia est, & tẽpore Hier. perdurabat, cùm vtriusq; vrbis vestigia ostenderentur. Salig. vnã suo tempore turrim superfuisse narrat. Breid. vix octo domos, & villæ vistigia, monumentis sacrorum penitus deletis. Fuit Ecclesiasticæ ditionis & patrimonij, & habuit episcopũ suffraganeum, vt autor est Vvil. Ty.

Ios. 15. ant. 5. & 5. bel. 4. 4. Reg. 2. Eccl. 24. Deut. 34. Iud. 1. 3. 2. Par. 28. Ios. 6. Ioseph. 3. bell. 2. 3. Reg. 16. Ios. 5. bel. 4. Sal. 10. 9. c. 5 Deut. 34. 4. Reg. 2. Luc. 19. Hier. in epi. Paula, & in loc. Hebr. Matth. 20. Ios. 17. anti. 11. & 1. bell. 21. & 17. an. 15. 19. et 14. ant. 7. Num. 22. Iose. 2. Deut. 34. Tom. 9. c. 5. Brocard. 11. bel. 15. & 14. bell. 12.

82.

CAMPESTRIA Iericho: in his Sedecias Rex Iuda captus à Chaldęorum exercitu, in Reblatã ad Nabuchodonosor regem perductus est. Notat hãc planiciem Salig. quæ inter Iericho & Iordanem lata 10. miliarib. longa 20. sit. Putauerim hæc campestria non alia esse à deserto; cuius meminit Iere. c. 52. nam c. 39. eũdem locum vocat campum solitudinis: erat & circumiacens regio montosa, vnde & mõtes circa Iericho. Iose. 1. bel. 12. 13. celebrantur, & apud historicos Rosæ Hiericho, de quibus supra ex Salig. diximus in Fons Helizæi.

Deut. 34. Iose. 15. 4. Reg. 25. Ierem. 39. 1. Macb. 16. Tom. 9. c. 15.

83.

HIC ad Eliæ & Helisæi imperium stantibus ex vtraque parte aquis, iter vnda præbuit. 4. Reg. 2. Vitr. cap. 53.

84.

HIC Christus cœco mendico visum restituit. Luc. 18.

85.

HIC Christus duos cœcos illuminauit. Matt. 20. Marc. 11.

86.

LOD ciuitas, quam ædificauit Samad & villas eius. 1. Par. 8. 2. Esdr. 11.

87.

LODADID siue Lodhadid ciuitas. 1. Esd. 2.

88.

MASPHA, quæ & Masphat, & Masepha, & Mesphe, ciuitas in monte conspicua. & quoniã alibi in Iuda, alibi in Beniamin ponitur, fortassis videatur in confinio vtriusque trib. ponenda. Erat ibi olim arca testamenti, eoq; conueniebat ad orationẽ populus Israel: nam & Samuelis erat ibi iudicij locus. Hanc ædificijs muniuit Asa rex Iuda, inque ea post destructionem Ierusalem habitauit Godolias dux, & Ieremias Propheta. Dicit illam in tribu Iuda positam Hieronymus, apud quam habitauerit Iephte contra Cariathiarim.

Ios. 15. et 18. Iud. 20. 21. Ios. 6. ant. 2. Hier. in loc. Hebr. 1. Reg. 7. 10. 22. 1. Macb. 5. 4. Reg. 25. Iere. 40. 41. 2. Esdr. 3. 2. Par. 16.

89.

MEGBIS ciuitas. 1. Esdr. 2.

90.

MONS diaboli, distat duobus miliaribus à Quarentana: est à latere Bethel & Haij australi: in eũ deductus fuit à Satana Christus, cùm ostenderet & adpromitteret illi omnia regna mundi, si procedens adoraret se.

Matth. 4. Luc. 4. Breid. Salig. tom. 9. cap. 7.

91. NEBO

91.

NEBO ciuitas. 1. Esdr. 2. & 2. Esdræ 7.

92.

Tom. 10. cap. 6.

NEPHTOA fons. Iof. 15. & 18. meminit etiam Salligniacus, apud quam via sit montosa.

93.

1. Reg. 21. 22. Isai. 10. 1. Esdr. 11.

NOBE, quæ & Nob & Gob, vrbs in via, quę ducit Diospolim & Ramatham, sita. conspici ex ea poterat Hierusalem, vt autor est in comment. super Isaiam Hieron. Sacerdotum ciuitas. Ibi Dauid ab Abimelech sacerdote accepit gladium Goliath, & comedit panes propositionis: ea propter Saul occidit 85. sacerdotes Nobe, ciues omnes, etiam mulieres, pueros & bestias trucidauit, ciuitatemque euertit funditus. Breidenba. refert Bethnopolim nunc dici, VVilhelm. Tyrius Betteniable. fortassis rectius poneretur in tribu Ephraim

Brocard. Breidenb. Tyr. 14. bel. sa. 8.

94.

OFFORA, aut Ophora ciuitas. Iof. 18.

95.

OFNI, siue Ophni ciuitas. Iof. 18.

69.

ONO ciuitas in campo sita & valle artificum, & hanc ædificauit Sadad, & villas eius. 1. Paral. 8. 1. Esdr. 2. 2. Esdr. 7. 11.

67.

QVARENTANA desertum inter Ierusalem & Iericho. incipit iuxta Anathot, & extenditur supra Galgala, vsque ad desertum Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. Hic commoratus est S. Ioan Baptista, inibique in eius memoriam extructa fuit Ecclesia & monasterium, quod Græci monachi inhabitabant, sed temporibus Breidenbac. erat desolatum. Ibi venientem ad se, vt baptizaretur, Christum digito demonstrauit Ioannes: Ecce Agnus Dei. In hoc Christus ieiunauit 40. diebus & noctibus, agens & habitans cum bestijs.

2. Reg. 15. 16. 1. Mac. 13. Breiden. Brocard. Vitriac. c. 52. & 53. Matth. 4. Marc. 1.

98.

QVARENTANA mons altus & ascensu difficilis, in quo tentatus primùm est Dominus à Satana. In huius montis cacumine sacellum est ruinosum, ieiunio & oratione Christi venerabile.

Matth. 4. Brocard. Breidenb. Salig. to. 9. cap. 6.

99.

QVERCVS fletus, est ad radices Bethel, vbi Debora est sepulta nutrix Rebeccæ. Hieronymo Balanus est.

Genes. 35. in loc. Heb.

100.

RAMA nobilis ciuitas in monte sita, ciuitas Saulis vocatur ab Hieronymo. Sunt eiusdem nominis plures in alijs tribubus, vt ait Breid. Reædificauit illam Baasa rex Israel, vt exitum & introitum clauderet tribui Iuda, & inde infestaret Iudæos. De hac creditur dictum illud Ieremiæ: Vox in Rama audita est, &c. Hodie villa est, ait Brocardus, sita ad sinistram montis ducentis in Ierusalem, distatque ab ea stadijs quadringentis, vt tradit Iosephus

Hieron. in loc. Heb. Brocard. Breidenb. Iof. 18. Iud. 4. 19. 1. Reg. 22. 3. Reg. 15. 2. Par. 16. 2. Esdr. 11. Isai. 10. Ierem. 40. Osee 5. Ioseph. 8. ant. 12.

101.

SEPVLCRVM Rachel. vbi in partu Beniamin obijt Rachel vxor Iacobi. quo loci monumentum hoc cum pulcra piramide erexit Iacob in titulum, sicut & sancta scriptura, & titulus adhuc testantur. & est sub quercu. Superposuerat super tumbam Rachelis duodecim lapides pro numero filiorum Israël, qui temporibus Briedenbachij ibi erant. Inueniuntur iuxta sepulcrum lapilli quidam omnino nigri, quos colligūt peregrini: dicuntur enim conducere mulieribus ad faciliorem partum. Est in quinto miliario ab Hierusalem, in eo loco, qui à septuaginta vocatur hippodromus.

Genes. 35. & 48. 1. Reg. 10. & 15. Ierem. 31. & ibid. Hieron. Briedenb. Salig. tom. 10. cap. 2. Hieron in loc. Hebr. Pasch. die 233.

102.

VALLIS Raphaim, id est Gigantū, amplissima & potentissima iuxta Ierusalē incipiens in Septentrione, & versus Austrum longè lateque se extendens, optimi tritici, vini, olei, frugumque omnium feracissima: in qua Dauid Philistæos bis se inuadētes, fudit & profligauit.

Ios. 15. & 18. 2. Reg. 5. & 23. 1. Par. 11. & 14. Isai. 17. Ioseph. 7. ant. 4.

103.

RECEM ciuitas. Iof. 18.

104.

REMMON. Iosep. Roob vocat, petra & vrbs distat, à Ierusalem 15. miliaribus non longè à Gabaa contra Orientem, in qua continuerunt se sexcēti viri in exterminio tribus Beniamin, ex quibus tota reparata est.

Ioseph. 5. antiq. 6. Iud. 20. & 21. Hieron. in loc. Heb. Benedic. in interpret. nominum Hebraic.

105.

SABARIM. in monte, vbi cæsi sunt Israëlitæ post anathema. Iof. 7.

106.

SALEM. villa ostendebatur ætate Hieronymi iuxta Aeliam contra Occidentalem plagam, quam tamen illam vult esse Iosephus vbi regnauit Melchisedec, post Ierosolyma.

Hieron. in loc. Heb.

107.

SAMARAIM ciuitas. Iof. 18.

108.

SELA ciuitas. Iof. 18. Hier. in loc. Heb.

109.

SEMRI in tribu Beniamin. Hieron. in loc. Hebr.

110.

SENAA ciuitas. 1. Esd. 2. & 2. Esd. 7.

111.

SENE, Hieronymo Senna, petra seu rupes, vbi Ionathas prostrauit Philistæos. *In lo. Heb. 1. Reg. 14.*

112.

Genſ.38. SEPVLCRVM Deboræ nutricis Rebeccæ, ſub Quercu fletus, ſupra.

113.

4.Reg.2. SILVA iuxta Bethel, ex qua immiſſi à Deo vrſi, deuorarunr pueros 42. qui illudebant Helizæo Prophetæ.

114.

SOLITVDO Bethauen. Hîc Abraham primo tetendit tabernacula. Gen.12.

115.

THEREBINTHVS medio miliario ab Ieruſalē, ſub qua quieſcere ſolebat beata Virgo, vt autor eſt Saligniac. to. 10. c. 2. nominatur & in regnorum libris Therebinthus iuxta Bethel, 3.Reg. 13. vbi requieſcebat vir Dei, qui maledixerat Ieroboam ſacrificanti idolis.

116.

THARELA ciuitas. Ioſ.18.

117.

Ioſ.3.& 4. TRANSITVS Iſrael, quò loci per ſiccum Iordanis alueum, aquis à dextra ingredientium conſiſtentibus, cùm quæ à ſiniſtris erant, in mare mortuum omnes defluxiſſenr, latiſſima via, magno Dei miraculo, in terram Promiſſionis tranſierūt Iſraelitæ. Vbi Vitria.c.35. & duodecim lapides, de fundo ſublatos, ſtatuerunt in memoriam ſiccati Iordanis (ad quos reſpexiſſe videtur Ioan. Baptiſta, cùm diceret: Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ) cùm etiam totidem alios in Iordánis alueo poſuiſſenr mox aquis inuo- Inloc.Heb. lutos. Locus, vbi lapides ſtatuerūt, dicebatur Galgala, vt refert Hier.

118.

VALLIS Caſis ciuitas. Ioſ.18.

Gen.35.& 48. Paſcha.d. 233.

119.

VIA BETHLEHEM, amæna eſt valde, vineis, roſis, herbis odoriferis & aromatibus conſita.

120.

Paſ.d.234. AD duas leucas de Ieruſalem, inter Emaus & Ieruſalem, eſt caſtrum ad s. Crucem Breiden.15. Iulij. Saligniac. to.10.ca.4. appellatum, quod Græci monachi inhabitant: in quo iuxta maius altare, ait ſalignia-cus, arbor quædam dicitur ſtetiſſe, de cuius ligno crux Chriſti facta fuerit. Eſt cænobium munitiſſimum propter incurſus infeſtantiū Arabum.

121.

Matth.3. 10.9.ca.6. Breidenba. 19.Iulij. HIC Chriſtus à Ioanne baptizatus eſt, qui locus ruinoſo ædificio nunc inſignis eſt, atq; ibidem peregrini in memoriam baptiſmi filij Dei, ſeſe abluere ſolent, cum oratione ad Deum, vt pro ſua ille miſericordia & Chriſti meritis peccatorum omniū ſordes abſtergat & eluat. Atque hîc poſtea ſacellum extru- Broc.itin.6. ctum eſt in honorem Ioan. Baptiſtæ. Alij con- Breid.111.6. tra Salim volunt baptizatum Dominum; qui- Niceph. 8. bus contradicit ſolemnitas Eccleſiæ. hiſto. Eccle. cap.30.

122.

HIC Ioſue contra quinque Reges Amorræorum dimicans, iuxta Aialon & Gabaon ciuitates finitimas, imperauit Soli & Lunæ, quæ ad eius vocem ſubſtiterunt immoti, exaudiente Domino, Ioſ.10.

123.

VIA Iericho, quæ ducit Ieruſalem per mōtana, iter 12. miliarium, quantum apparet Salig.to.9. cap.5. ex Breidenbach. per monta na. Saligniacus dicit iter eſſe difficillimum, & lapidoſum, quo Brocard. Breiden. loci incidit in latrones vir ille, cuius in Euangelio Chriſtus meminit, Lucæ 10.

D.
Tribus Dan.

I.



AN quintus Iacobi Patriarchæ, ex Bala ancilla Rachel Gen.30. vxoris ſuæ filius, ita progeniem ſuam ampliauit, vt de Num.1. tribu eius ad montem Sinai numerati ſint viri bellatores LXII. millia, ſeptingenti, quibus omnibus in Num.6. deſerto morruis, eorum filij LXIV. millia, quadringenti terram promiſſam ingreſſi pro hæreditate & poſſeſſione ſua cis Iordanem de terra tribui Iudæ prius aſſignata ad mare magnum poſſeſſionem conſecuti ſunt. Quāobrem nom re mouebit Lector, ſi quandoque Ioſ.19. inuenias in hac tribu, vel etiam in tribu Simeonis, quæ prius tribui Iuda fuerant aſſignata, facta enim prima terræ citra Iordanem diuiſione tribui Iudæ & filijs Ioſeph, miſit Ioſue viros, qui reliquam terram luſtrarent, & de- Ioſ.13.14. 15.16.17. ſcriptam pro reſiduis tribubus in VII. partes diuiderenr, at vbi comperit non ſufficere, his duabus tribubus Dan & Simeoni aſſignatę, & datæ ſunt partes in medio poſſeſsionis filiorum Iuda. Ioſ.18.19.

2.

ACCARON, quę & Acharon, & Achrō, & Acron vrbs inclita, vna de quinq; ſa- Ioſ.13.15. trapijs Philiſtinorū, & habebat Regulum, ex- 19. pugnata fuit à Iuda, in eaque cæſis ducentis Iud.1. Philiſtæis, eorum præputia Dauid attulit Sau- 1.Reg.5.6. li in dotem pro nuptijs Michol filiæ ſuæ. In 7.17.18. hac vrbe pro Deo colebatur idolum Beelze- 4.Reg.1. bub, quod cùm ſuper ægritudine ſua cōſuluiſ- Ierem.25. ſet Ochoſias rex Iſraël, ab Elia mortis prænū- Amos.1. cium accepit; eſtque frequens vrbis huius in Sopho.2. 1.Mac.10. ſcriptura mentio. Breidenbach. ait modicum Breiden. ſuis temporibus fuiſſe Caſale, retento tamen Brocard.

anti-

antiquo nomine. Dicit eam verius in tribu Iuda poni Hieronymus, eæque tribui decretam, non tamen possessam, quia habitatores pristinos nequiuit expellere. Alij putant Accaron turrem Stratonis, postea nuncupatam Cæsaream. Plinius vocat Apolloniam: à Vespasiano Colonia dicta est, vt annotat Benedictus. Sed & vsque hodie grandis Iudæorum vicus Accaron inter Azotum & Iamniam in Oriẽtem respiciens. Propè mare Accaron non lõgè ab Azoto sitam ait Vitriac. [Hier in lo. Hebr. — Vitriac. cap. 41.]

3.

ADIADA vrbs, in monte sita, quam portis & muris exædificatam, muniuit in Sethela Simon Machabæus. 1. Machab. 12. non longè dissita ab Eleutheropoli.

4.

FONS Aethiopis, est in medio itinere, quo itur ab Hierusalem in Gaza, contra Bethsuram 20. ab vrbe lapide ad radices montis ebulliens, & eadem qua gignitur, sorbetur humo, in quo Philippus Apostolus Eunuchum Aethiopem baptizauit, qui dum in curru vetus instrumentum relegeret, fontem reperit Euangelij. [Salig. to. 10 cap. 4. Hier. in lo. Heb. & in ephitaph. Paulæ, & epist. ad Paulin. Actor. 8.]

5.

AIALON, quæ & Ahialon, & Hailon. vrbs separata Leuitis, quam muniuit Roboam, ceperunt Philistæi. Est & Aialon, iuxta quam orante Iosue Luna stetit. Est & hodie vicus alius, haud procul Nicopoli. Fuit & altera ciuitas Aialon, vt Iudicum 12. ex Hebraico notat Benedictus. [Ios. 21. Iud. 1. 2. Par. 11. 28. 1. Reg 14. Ios. 10. 19. Hieron. in epita. Paulæ & in lo. Hebr. 1. Par. 8.]

6.

ARECHON ciuitas. Ios. 19.

7.

AZOTVS, quæ & Asdod, vrbs insignis, potentissima, & ex præcipuis quinque Philistæorum vrbibus, in qua habitabant Enachim gigantes, quos Iosue capta vrbe delere nequiuit, distat ab Ascalone CC. stadijs. In hac vrbe celeberrimum erat templum Dagon idoli Philistinorum, quod habebat caput quasi piscis, & sub forma piscis colebatur, iuxta quod, cùm arca Domini à Philistæis collocata fuisset, idolum semel atque iterum concidit, capite, manibusque truncatis. Huius in scriptura sæpè fit mentio. Hanc Sargon Rex Assyriorum, misso duce exercitus sui, Tharcsam expugnatam tenuit. Iuxta Azotum occisus est Iudas Machabæus à Bacchide, & Alcimo principibus militiæ Demetrij Regis, eãq; captam, Ionathas Machabæus incendit, & quæ erant in circuitu ciuitates, quo impetu Beth-dagon. i. templum Dagon, & omnes qui fugerant in illud, concremauit, iuxta eandem vicit Apollonium. In hac Philippus à spiritu raptus, & collocatus, prædicauit Christum: & est vsque hodie, ait Hieron. non ignobile municipium, vt Breide. ait, villula. Erant Azotij populi in terra Chanaan. Post habuit Episcopum, qui nunc est suffraganeus Treuirensis. Habuit & propinqua montana, vnde Mons Azoti, 1. Machab. 9. 10 nominatur & Torrens iuxta Azotum, Ioseph. 13. antiquit. 6. Turres in agris Azoti, 1. Macha. 16. Via iuxta Azotum 1. Machab. 11. [Ios. 11. 13. 15. 1. Reg. 5. 6. 2. Par. 26. 2. Esdr. 4. 13. Ios. 11. Iud. 10. 16. 1. Reg. 5. Ierem. 25. Amos 1. 4. Soph. 2. Zach. 9. Isai. 20. & ibi. Hiero. 1. Mach. 9. 10. 11. Actor. 8. Hier. in lo. Hebr. Brocard. 10. 13. VVilib. Ty. 4. bel. c. 12.]

8.

BAALATH, quæ & Baalad, fortè & Baleth Hieronymo, vrbs firmissima, quam muniuit & restituit Solomon. [In lo Heb. 3. Reg. 9. 2. Par. 8.]

9.

BALA mons vel promontorium, Ios. 16.

10.

BANE ciuitas. Ios. 19.

11.

BARACH ciuitas Ios. 19. vsque hodie propè Azotum Barecca viculus appellatur Hieron. in loc. Hebr.

12.

BECHCHAR vrbs vel locus in agro Bethsames. huc vsq; (Iosephus Correos vocat) filij Israël à Masphą persecuti sunt, & percusserunt Philistęos. vbi & Samuel erexit lapidem victoriæ, vocans eum Lapidem adiutorij, quod eò vsq; auxiliatus esset eis Dominus. [6. Antiq. 2. 1. Reg. 7.]

13.

BERA vrbs, in qua habitauit Ioathan, cũ fugisset à facie Abimelech. vicus, ait Hieronymus, distans ab Eleutheropoli octo milibus ad Aquilonem. [Iud. 9. Hieron. in loc. Heb.]

14.

BETHSAMES, Bethsemes & Bethsemis, i. domus Solis, dicebatur Iuda, ad differentiam Bethsames, quæ in tribu Neptalim est, cùm reuera esset in tribu Dan. Vult Benedictus Theologus tres fuisse huius cognomines, in Neptalim, Iuda & Isachar. Hieronymus ponit quintam in tribu Beniamin, nisi pro hac ipsa accipiamus. Fuit autem vrbs hęc sacerdotalis ad tribum Iuda pertinens, in sorte Dan, quæ postea Leuitis est assignata. Vsq; hodie ostenditur, ait Hiero. de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim in decimo miliario contra Orientalem plagam. In huius agrum reduxerunt duæ vaccæ arcam Domini de Accaron, quam cùm Bethsamitæ curiosis oculis inspexissent, diuinitus percussi sunt, & occisi sunt seniores 70. & quinquaginta millia plebis. vnde Abel magnũ vocata est, quæ antea Bethsamis vocabatur, propter magnum luctum super Bethsamitas ibi occisos à Domino. Quantum apparet ex alijs, fuit hæc ciuitas propinquior Ierosolymæ. [Ios. 15. 21. Brocard. Breidenb. 1. Iudic. 1. Reg. 6. Hie. quæst. Hebr. in 1. Reg. 3. Reg. 4. & alibi.]

15.

In lo. Heb. CAPHARSORECH. Sorech, ait Hier. nomen torrentis est. sed & vsq; hodie ad Septentrionalem plagam Eleuteropoleos vicus ostenditur nomine Capharsorech. iuxta villam Saraa, vnde fuit Sampson.

16.

Hier in lo. Hebr. CAPHERDAGO, grandis vicus inter Diospolim & Iamniam demonstratur.

17.

Iosf.9.15.18 Iudic.18. Breiden. Brocard. CARIATHIARIM. I. vrbs siluarum, quæ & Cariathbaal, & Bala, Baala, interdum Baal, & Pharasim, & coniunctim Baalpharasim. Hieronymo etiam Iarim. Est de Ierusalem ad quatuor miliaria & dimidium cōtra Occidentem euntibus Diospolim. Hiero. ait miliaro vno. Vrbs prius Gabaonitarum, postea tribus Iudæ, in sorte Dan; estque terminus tribus Iudæ & Beniamin. sita in colle. In hac mansit arca Domini, annis 20. in domo Aminadab, quæ erat in Gabaa, id est, in excelso, donec à Dauide transferretur Hierosolymam. De hac fuit Zacharias F. Ioiada, quem occiderunt inter templum & altare. De hac fuit Vrias propheta, quem interfecit Ioacim rex in Ierusalem. *1.Reg.6. 2.Reg.6. 1.Parai3. 2.Paral.1. Matth.23. Ierem.26.*

18.

2.Mac.12. & ibi. Benedict. CASPIN, seu Casphin, ciuitas pontibus & muris munita, quam cepit Iudas Machabæus, & tot eius habitatores occidit, vt adiacens stagnum, duorum stadiorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur. videtur distare à Iamnia contra Orientalem plagam stadijs plus minus nouem.

19.

Iudic.18. CASTRA Dan, locus est post tergum Cariathiarim, vbi sexcenti viri de cognatione Dan pernoctarunt.

20.

CHESLON, prius Iudæ, in qua tamen tribu ponitur ab Hieronymo in loc. Heb & Bened.

21.

ELTECE, & Elteco, & Eltecon, vrbs Leuitarum, antea Iuda. Iosf.15.18.19.22.

22.

ERECCON terminus tribus Dan iuxta Ioppen. Hier. in loc. Heb.

23.

Iosf.15.19. Iud.13.16. 18. 1 Paral.2. ESTHAOL, quæ & Astaol, ciuitas prius assignata Iudæ, postea data tribui Dan, sita in campestribus; iuxta quam natus & sepultus est Samson. Permanet & vsque hodie villula Asto inter Azotum & Ascalonem.

24.

FATVRA villa iuxta Eleutheropolim euntibus Gazam. Hier. in loc. Heb.

25.

GABATHON, quæ & Gabbethon, Glbbeton & Iebton, vrbs Leuitarum in tribu Dan, postea occupata à Philistæis, quam recuperare volentes reges Israel obsederunt. *Iosf.19.21. 3.Reg.15. 16. Hieron.in loc.Heb.*

26.

GALLIM vicus Accaron. Hieron. de loc. Hebr.

27.

GEBNEEL, & Iebneel ciuitas. Iosf.15.

28.

GEDOR, quæ & Gador, ciuitas tribus Iuda in sorte Dan, sita ad Orientem vallis in terra pascuali & vberrima. Hanc tempore Ezechiæ Regis occupauerūt Simeonitæ, pulsis inde quibusdam Chananæis, quod terra hæc aptissima esset gregibus, quibus Simeonitæ abundabant. Postea hæc ciuitas vocata est Cedro, quam ædificijs muniuit Cendebæus dux Antiochi aduersus Iudæos, iuxta quam & deuictus est à Machabæis. *Iosf.15. 1.Paral.4. & ibid. Bened. & 12. 1.Mac.15. 16.*

29.

GETH vrbs regia, sita in colle, vna ex V. principalibus Philistinorum, quondam immanium gigantum alumna. de qua fuit Goliath à Dauide occisus; & alij, quorum nō nullos Dauid expulit. Ab hac vrbe propriè incipit terra Philistinorum. Est in 14. miliario ab Eleutheropoli euntibus Diospolim, de Ioppe quatuor leucis, non longè à mari sita. Hanc vrbem Dauid diripuit, Roboam instaurauit, Asaël rex Syriæ expugnauit, Ozias murum eius destruxit. ætate Hieronymi vocabatur Diocæsarea. Aliâs Anthedon. & Agrippia dicitur; nunc Zaph, vel Ibelis, Hibelis, Ybilyn, & cæt. appellatur à Guliemo Tyrio in libris de bello sacro. Habuit tum comitem suum, vt idem autor est 21. lib. cap. 18. Quod Anthedon cum Geth confunditur à Volaterrano, putat nulla ratione factum VVeissenb. Fit item alterius Geth mentio 4. Reg. 14. quam γίναχ vocant Græci, in Opher, patria Ionæ, vbi & sepultus fertur; vicus exiguus & ignobilis iuxta Sephorim. VVeissenb. *Iosf.11.13. 1.Reg.5.6. 7.17.27. 2.Reg.1. 6.15.18.21. 2.Reg.21. 1. Par. 18. 2. Par.11. 4.Reg.12. 2. Par 16. Hieron.in Michæ.& Ionam. Volaterra. lib.11. Brocard. Breiden.*

30.

GETHREMMON, aliâs Iethremmon, ciuitas Leuitarum. est autem nunc villa prę grandis in 12. miliario Diospoleos pergentibus ad eam de Eleutheropoli. *Iosf.19.21. Hieron.in loc.Heb.*

31.

HAIRSEMES, aliâs Heirsemes, ciuitas Solis. Iosf.19.

32.

HELON, ciuitas. Iosf.19.

33 IAM

33.

IAMNIA, quæ & Gabnia, ciuitas maritima, sita in Campestribus. Breid. portum fuisse putat, quem Iudas Machabæus captum succendit cum nauibus, ita vt flamma ex Ierosolymis conspiceretur ab stadijs 240. Huius murum destruxit Ozias. Neque longè ab Iamnia pugnauit Iudas cum Arabibus. Numerat Iamniam inter Toparchias Iosephus, eamq; finitimis profuisse dicit. Docet etiam VVil. Tyr. habuisse illam posterioribus temporibus Episcopatum, qui fuerit sub metropoli Cæsarea. Ioseph. hanc terminum facit Daniticæ tribus, ex confinio Iudæ ad Meridiem, vnde quosdam ductos opinor, quod eandem Iabneel diceret, quæ eodem ferè loco recēsetur à Iosue, sed in tribu Iuda: est & alia Iabneel in tribu Nephtali VVeissenb.

2 Mach. 12. 1. Mach. 4. 5. 10. 15. 2. Par. 26. 2. bel. 4. & 3. bell. 2. Vvil. Tyr. 14. bel. c. 12.

34.

IARIM, quod interpretatur saltus vel silua, Mons. Inter Cariathiarim & montem Baal sita est siluā, à qua vrbs & mōs nomen habent, vnde mons Iarim dicitur.

Iof. 15.

35.

IELON in tribu Dan. Hieronym. in loc. Hebr.

36.

IERICON in tribu Dan. Hierony. in loc. Hebr.

37.

AQVAE Iercon, aliâ Meiaiarcom, ciuitas iuxta aquas. Iof. 19.

38.

IETHELA ciuitas. Iof. 19.

39.

IOPPE, quæ & Iapho, & Iaspha dicitur. i. pulchritudo aut decor, vrbs antiquissima à Iaphet filio Noe ante diluuium condita, sita ad mare, in edito promontorio, littore saxoso, alto & arduo, adeò, vt Hierosolyma conspici possit. VVeiss. arce ac mœnibus munita valdè. Est portus Ierosolymæ & Iudææ totius, ad quem ligna & lapides pro templi structura de Libano ratibus transferebantur, atq; hinc terreno itinere curribus peruehebantur Ierosolymam. Portus autem impetuosissimus est, ob id ad excursus pyraticos commodus: in quem vsum Machabæorum tempore sępe est occupatus. Hîc Ionas nauem intrauit, cùm fugeret à facie Domini in Tharsis, hoc est Ciliciam. Hanc Machabæi sæpe occuparūt & munierunt. In hac D. Petrus Tabitam à morte suscitauit: hîc hospitatus apud Simonem Coriarium (cuius domus erat sub rupe posita iuxta mare, quo loci postea sacellum S. Petro constitutum est) recepit viros de Cæsarea, à Cornelio centurione ad Angeli monitum eò transmissos. In huius littore monstrantur saxa, ad quæ catenis religata fuisse dicitur Andromeda, deuoranda à belua marina, nisi Perseus illam liberasset. Hæc breui tempore à Romanis bis capta, interfectis multis ciuiū millibus, incensa & funditus excisa. Fuerat ex toparchijs vna, & finitimis vrbibus pręerat. Cinxit eam anno 1250. Lodouicus Francorum rex turribus & muris. Tempore Hieronymi vocabatur Iapho, nunc Iaffa appellatur, inque eam peregrini primùm applicant. Christianis Palæstinam occupantibus à principio statim adhæsit: habuit & suffraganeum Episcopum, & Comitem. Iuxta Ioppen 200. Iudæi à Ioppitis submersi sunt, 2. Mach. 12.

Iof. 19. 2. Par. 2. 1. Esdr. 3. Num. 21. Iof. 1. 2. Para. 2. 1. Esdr. 3. 3. Esdr. 5. 3. Reg. 5. Ionæ 1. & ibid. Hiero. 1. Mach. 10. 12. 13. 14. 2. Mach. 12. Acto. 9. 10. Hie. in epit. Paulæ, & ad Eust. & in Ionæ 1. & de loc. Heb. de Actis lit. I. Iof. 2. bel. 22. et 3. bel. 15. & 2. Hier. in loc. Heb. Sal. to. 6. c. 2 Brocard. Breiden. Vvil. Tyr. 10. bel. 7. 18. 21. 1. 4. bel. 12 14. bel. 15. 18. & 17. bel. vltimo & alib. 4. cont. 8. Fretell. Vitriac. ca. 22. 58. 99. 100.

40.

IVD ciuitas. Iof. 19. Hieron. in loc. Hebr.

41.

LAchis, vrbs fortissima & munita tribus Iudæ, in sorte Dan. Breid. ponit illam in tribu Beniamin. Hieronymus in Iuda. Huius Regem occidit Iosue, vrbemq; cepit: quam Roboam cum plerisque alijs muniuit, muro circumdatam. In hac occisus est Rex Amasias, eamque obsedit & cepit Sennacherib rex Assyriorum temporibus Ezechiæ regis Iuda. Est nunc villa, ait Hieron. in septimo miliario ab Eleutheropoli euntibus Daromam: distat de Cariathiarim ad duas leucas, contra Occidentem.

Iof. 10. 12. 15. 4. Reg. 14. 18. 19. 2. Par. 11. 25. 32. 2. Esdr. 11. Isai. 36. Ierem. 34. Mich. 1. Brocard. Bred. in loc. Hebr.

42.

LAPIS adiutorij, per anticipationē 1. Reg. 4. 5. ita dictus, post enim à Samuele id loco nomen inditum est, vt patet 1. Reg. 7. locus in agro Bethcar, de quo supra, non longè à Masphat, Hieronymo dictus Abenezer: quo loci, cùm castra haberent Israelitæ, profligati à Philistæis, arcam testamenti adferri voluerant, tanquam tutiores futuri Deo præsente, sed mox, & ipsi cæsi, & arca capta est. Atqui cū ab ea clade respirassent, magna victoria ad preces Samuelis potiti in Maspha, hucusque Philistæum hostem persecuti, pristini doloris memoria nouo hoc & grato nomine oblitterata est. Est inter Aeliam & Ascalonem, cōtra villam Bethsamis, vt proinde situs eius prope Bethsames ciuitatem cōstituendus videatur; nisi, quod potius videtur, Bethsamis coniungenda sit huic lapidi.

1. Reg. 4. 5. 7. Hier. in loc. Heb. in Abenezer.

43.

LECHI, id est, maxilla, quæ & Ramath Lechi, hoc est, eleuatio maxillæ. Hic Samson maxilla asini occidit mille Philistæos: vnde & loco nomē imposuit, quod & in hodiernum vsque durat.

Iud. 15. Iof. 5. an. 12.

44.

MODIN, mons & ciuitas, sita in monte Iuda, ex qua orti sunt Machabæi principes fortissimi: quo loci eorum memorabilis sepultura ex marmore polito, & candido ostenditur, septem pyramides marmoreæ præaltæ, ex quadrata mole surgentes, tantæ altitudinis, vt sint etiam nauigantibus in mari conspicuæ, quæ durant ad nostra vsque tempora: describi-

1. Mach. 2. 9. 13. 16. 2. Mach. 15. 10. 13. Iof. 13. an. 11 Brocard. Breiden.

describitur in scripturis, Campus iuxta Modim 1. Mach. 16. & Desertum iuxta Modim, & speluncæ, vbi occisi mille Iudæi. 1. Mach. 2. & Montes iuxta Modim. 1. Mach. 2.

Hieron. in loc. Hebr. Salig. tom. 10. cap. 6.

45.

NEHELESCOL, hoc est, torrens & vallis botri. Hic absciderunt botrum miræ magnitudinis exploratores, quos miserat Moyses, quem in testimonium terræ fertilissimæ in vecte duo viri portabant in Cadesbarne; quemadmodum de malis quoque granatis & ficis loci illius: distat hinc riuus Sorec medio miliario.

Nu. 13. 32. Deute. 1. Brocard. Breid. Salig. tom. 10. cap. 4. Vitriac. cap. 85.

46.

PHILISTIIM, Philistæi, Philistini, corruptè Palæstini, à 70. interpretibus & Sulpitio græcè semper Allophyli, hoc est, alienigenæ vocantur: olim Casloim, quemadmodum interpres noster habet, appellati: à Mesraim filio Cham progeniti, regionē inferiorem ad mare mediterraneū, quæ rectiùs Philistina seu Philistæa dicitur, à Castro peregrinorum, seu Dor aut Cæsarea Palestinæ, vel turre Stratonis vsq; ad Gazam aut torrentem Aegypti possederunt. Inter quos erant Enacim, hoc est, gigantes fortissimi. Habuerunt aliquando reges quinque, vt Liranus docet, dominatique sunt Israeli, eumq; sibi fecerunt tributarium plusquam centum quinquaginta annis: quos coërcuit Samson, & Samuel; Dauid autem iugum tributi abstulit, fecitque eos sibi tributarios. Eorum multa mentio est in libris historicis veteris Testamen. Notat B. Hier. apud historicos Iudæam referri ad Palæstinam, Galilæam verò & Samariam ad Phœnicem.

Hieron. in quæst. in Gen. in Is. 2. & 4. Amos 1. Ezech. 26. Genes. 10. 21. 26. 2. Par. 17. & alibi. Ios. 1. an. 12. Vvilh. Tyr. 13. 2. Brocard. & Breid. in descr. præf. Num. 13. Ios. 11. In Iud. 3. 2. Reg. 8. in loc. Heb. de act. Apo.

47.

FONS Sampson. Hic sitiēti Sampsoni produxit Deus fontem aquæ è dente molari maxillæ Asini, vnde locus nomen retinuit, & ostendebatur.

Iud. 15. Hiero. in epist. Paul.

48.

SEPVLCHRVM Sampsonis, inter Saraa & Esthol, vbi etiam sepulchrum patris Manue.

Iud. 16.

49.

SARAA, quæ & Sara, & Sarea, vt alij Sarga, ciuitas in planicie posita, patria Sampsonis. Hieronymi ætate vicus erat, in finibus Eleutheropoleos, contra Septentrionem pergentibus Nicopolim, quasi in decimo miliario, in tribu Dan siue Iuda.

Ios. 15. 19. Iud. 13. 16. 18. 1. Par. 2. & 2. Par. 11. & 2. Esdr. 11. Hier. in loc. Hebr.

50.

SACHRONA ciuitas Ios. 15. fortè eadem; quam Hieronymus collocat in tribu Iuda.

51.

SARAIM, & Saarim, Sarim, ciuitas Ios. 15. 1. Reg. 17.

52.

SARARA ciuitas pergentibus Edom. Hie. in loc. Heb.

53.

SEIR mons, tertius eius nominis iuxta Cariathiarim, in finibus Azoti & Ascalonis, asscriptus tribui Iudæ in distributione terræ. Habitatores loci illius, quemadmodum alij posteri Esau ab Edom Idumæi dicti sunt. Ios. 15. Breid. itin. 4.

54.

SELAB. Hieron. in loc. Hebr.

55.

SELEBIN ciuitas. Ios. 19.

56.

SEPHELA regio campestris, fructifera & amœna iuxta Eleutheropolim, extendens se ab Emaus vsq; ad Rhinocoruram & mare. In hac Simon Machabæus Adiadam vrbem condidit. Vsque hodie, ait Hier. omnis illa regio campestris, & plana iuxta Eleutheropolim Sephela dicitur.

1. Mach. 12. Hier. in loc. Hebr. Breiden.

57.

SOREC, Soreth, Zored, torrens. huius vineæ & vites erant electę & optimæ, faciebant fructus pulcerrimos, vberes & perpetuos; quorum vuæ non habebant acinum, vt testantur Hebræi. vinum eius loci rubens, delicatissimum. vinum Cos, id est, optimi odoris, coloris & saporis. Hic habitauit Dalila, quam adamauit Samson. In hoc riuo narrat baptizatum à Philippo Eunuchum Breidenb. Intersecat autem Dan & Simeon tribus. distat à Nehelescol medio miliari.

Hier. in Isa. 5. & Mich. 1. Broc. Breid. Pag. in Bib. Iud. 16.

58.

THAMNA, Thamnas, Thamnata, & Themna; est in via inter Ptolemaidem & Gazam; & eadem via progrediendo venitur in Accaron & Geth. Hic oues suas totondit Iudas. Ciuitas Philistinorum, iuxta quam Sampson discerpsit, & lacerauit leonem; atq; inibi duxit vxorem ex Philistæis, quam ceperunt Philistæi: munita est postea hæc vrbs à Bacchide.

Gen. 38. Ios. 15. 19. Iud. 14. 15. Ios. 13. ant. 2. Par. 28. 1. Mac. 9.

59.

TORRENS fluuius terræ Philistijm, ortus è Iudææ montanis, fluit per vallē Therebinthi, alluēs Modin apud Sechrona effunditur. Est autem inter Azotum & Ioppen; quò loci, cùm insidias Ionathæ Iudæisq; posuisset Apollonius, deprehensis ijs longè lateq; profligatus est. Ex hoc eodem Torrente elegit sibi quinq; limpidissimos lapides Dauid; quib. in pastoralem peram repositis, progressus est in Monomachiam cōtra Goliath Getheum. Apud hunc Torrentē fusus à Machabęis Cendebæus est. 1. Mach. 16.

1. Reg. 17. 3. Reg. 4. 1. Mac. 16. Ioseph. 13. Antiq. cap. 8.

60.

ZANOE ciuitas. Ios. 15. fortè in Iuda ponetur rectiùs.

61.

ZARED iuxta Sorec & Capharsorec, vt Merc. in charta Europæ & Palæstinæ.

TRI-

E.

Tribus Ephraim

I.

Gen. 41. 48. 1. Paral. 6. Iof. 3. an. 11. Ezech. 47. & ibi Lir. Num. 1. Num. 26. Iof. 16. 1. Par. 7. 11. Hieron. in Iere. 31. & in Gen. 49. Deut. 33. Breidenb. Isai. 7. & 9. Osee. 5. Psalm. 59. 78. 108. 2. Par. 25.



EPHRAIM secundus Ioseph filius, adoptatus in numerum filiorum Iacob, (habuit enim duplicem funiculum Ioseph, vt filij eius duo Manasses & Ephraim duas in terra Promissionis tribus obtinerent) ita semen Abrahę multiplicauit, vt de tribu eius ad montem Sinai inuenti sint, virorum, qui gestandis armis essent idonei, 40. millia, quingẽti, quibus omnibus, excepto Iosue, in deserto mortuis, eorum filij 32. millia, quingenti terram promissionis ingressi, pro patre Iosepho citra Iordanẽ possessionem sortiti sunt. Erat tribus hæc valdè montosa, & propter diuitiarum magnitudinẽ, & terræ fertilitatem affluebat, atq; ætate etiam Hieronymi quasi luxuriabat. Et quia maxima erat, & instar lapidis durioris inuicta, aliquoties decem tribus Israel dictæ sunt Ephraim, & sumitur pro decem tribubus, siue regno Israel.

2.

ADARA villa in finibus Diospoleos, iuxta Thamnaticã regionem, quę à Thamna villa vsque hodie sic vocatur. Hierony. in loc. Heb. est & ciuitas tribus Ephraim, eodem teste.

3.

ADARSA, Græcè Adasa, ciuitas, iuxta quam Iudas Machabæus cum tribus millibus prostrauit Nicanorem. 1. Machab. 7.

4.

ADITHA villa iuxta Diospolim. Hiero. in loc. Hebr.

5.

1. Mach. 13. Iof. 13. an. 9.

ADDVS ciuitas, sita in monte; vnde patebat longè prospectus in subiectũ campum. In hac castra metatus est Simon Machabæus contra Triphonem.

6.

Hier in loc. Hebr.

AENAN, euntibus Thamnam, locus nũc desertus, & proximus Thamnæ vico grãdi, qui situs est inter Aeliam & diospolim. Est & fons in supradicto Aenan loco, vnde & Aenan, id est, fontis nomen accepit: in quo stans idôlum maxima illius loci veneratione colitur. Porrò Hebræi significant Aenan non locum, sed biuium significare.

7.

AGABA, aliâs Gabatha, castellum, quod Aristobulus occupauit. Ios. 13. ant. 24.

8.

Iof. 3. bel. 2.

ANVATH, vicus, qui etiam Botceos appellatur, limes ac terminus Samariæ, & Iudææ à Septentrione: est & Anua villa, Hier. in loc. Hebr.

9.

AORABI terminus Iudææ prouinciæ, respiciens ad Orientem Iudææ. Hieron. in loc. Hebr.

10.

APHAECI, turris munita, cui vici circũpositi. Ioseph. 2. bel. 23.

11.

APHERIMA, vel Affererema, ciuitas cum præfectura, quam Samaritis ademptam, Iudææ attribuit Rex Demetrius 1. Mac. 11. Ioseph. 13. ant. 7.

12.

APOLLONIA vrbs. Ioseph. 13. ant. 21. & 1. bel. 6.

13.

ARCHELAIS vicus, quem Archelaus Herodis filius Rex Iudææ condidit, & à se denominauit: consitus est plurimis palmetis, quorum fructus est præstantissimus. Iosep. 17. ant. 19. & 18. ant. 4.

14.

ARCHIATAROTH ciuitas Ios. 16.

15.

Hieron. in loc. Hebr.

ARVIR, villa in monte sita est hodie, vbi quondam dimicauit Iephte, vicesimo ab Aelia lapide ad Septentrionem.

16.

Iof. 16. 17. Psalm. 67.

VALLIS Arundineti, seu Arundinetum; sic dictum, quia ibi crescant arundines in copia: quo fortè & in Psal. respicit Dauid: Increpa feras arundinis.

17.

ARIM villa iuxta Diospolim, quæ tempore Hieronym. appellabatur Betariph. Hieron. in loc. Hebr.

18.

ASA, & Aza, id est, cumulus, ciuitas. 1. Par. 7.

19.

ASOR. 2. Esdr. 11.

20.

ATAROTH, ciuitas in tribu Ephraim. Hierony. in loc. Heb.

21.

ATAROTH-ADDAR ciuitas. Iose. 16. Hieronymi ætate Atarus dicebatur. In loc. Hebr.

22.

2. Reg. 13. Hieron. in loc. Hebr.

BAALASOR locus est iuxta Ephraim, vbi Absolon oues tondebantur; quò euocatos regis filios fratres suos magnoperè perturbauit, occiso Ammon, ob stuprum Thamar sororis suæ.

23.

Iud.8.9. BAALBERITH. Hic filij Israel extruxerunt fanum Baal, ibiq; iurarunt, & fœdus inierunt cum Baal, vt esset ipsorum Deus.

24.

Hieron. in loc. Heb. *4. Reg. 4.* BALSALISA, Bethsalisa, ciuitas sita in planicie in finib. Diospoleos, quindecim ab ea miliaribus distans contra Septentrionem in regione Thamnitica; vnde venit homo cum muneribus ad Elisęum Prophetam.

25.

BENITH, constructa à Samaritanis ciuitas. Hieron. in loc. Hebr.

29.

BETHAVEN vrbs. 1. Reg. 13.

27.

Brocard. *Breidenb.* BETHEL mons, de Samaria ad duas leucas contra Austrum, iuxta viam, quæ ducit Sichem, in monte alto ad dexteram est; in quo Ieroboam filius Naboth posuit vnum de vitulis aureis, quibus peccare fecit Israel. Est & Bethel vrbs. Iud. 21.

28.

BETHOANNABA, siue Bethannaba, aliâs Bethoanabal, quæ quarto, vt alij, octauo miliario distat à Diospoli. Hierony. in locis Hebr.

29.

Iosu. 16. 18. 21. *1. Par. 6 7.* *3. Reg. 9.* *2. Paral. 8.* *1. Mach. 3. 7. 9. & 4.* BETHORON, superior, ciuitas Leuitarum, quam Sara filia Ephraim ædificauit, Solomon reparauit & muniuit. Est huius in scripturis multa mentio. In descensu Bethoron percussit Iudas Machabæus Senon: prostrauit Lysiam.

30.

CAINSARIM, siue campsarim. Hiero. in loc. Hebr.

31.

CANA in tribu Ephraim. Hieronin. loc. Hebr.

32.

3. Reg. 17. *Brocard.* *Breidenb.* *Niceph. 8. hist. Eccle. 30.* CARITH torrens. Hîc mansit Elias tempore siccitatis, & corui afferebant ei quotidie panem & carnes manè & vespere, bibebatque de torrente. atq; eò loci Helena Constantini mater postea Ecclesiam erexit.

33.

CIBSAIM, aliâs Iebsan; ciuitas Leuitarum. Iosu. 21.

34.

DAN, mons super viam, quæ ducit Samaria in Sichem, altior Bethel, vt Sichem sita sit inter duos istos montes. Quo loco quidam volunt alterum illum vitulum aureum positum à Ieroboam; quod tamen aliter videtur habere Hieronymus.

35.

DEBORA E palma. Hic Debora prophetissa iudicabat Israelem, & mittebat Barac ad pugnandum contra Sisaram in monte Thabor: est versus Rama, quæ & Silo. *Iud. 4.* *Brocard.* *Breidenb.*

36.

DOCH, Iosepho Dagon arx supra Hiericho, in edito môte, amœnissimo prospectu. Hîc Ptolomæus dolosè conuiuio exceptum occidit Simonem Machabæum. Ex hoc loco in omnes partes longissimè videri potest. Patet videlicet tota terra Galaad, & duæ cum dimidia tribu: terra Esebon, & montana Moab: mons Abarim & Phasga, & Nebo. descenditur hinc in campestria Iordanis; & sunt loca plana vsq; in Iericho, & vltra per totum descensum Iordanis, vsq; ad mare salinarum. Montes etiam Abarym, & Phegor, & Phasga, & Nebo, sunt directè contra locum istum vltra Iordanem. *Iosu. 13. Ant. 13. & 1. bell. 2.* *1. Mach. 6. & 16.* *Brocard.* *Breidenb.*

37.

EDVMA villa in Acrabatena. Hieron. in loc. Hebr.

38.

EMON, siue Ennon, oppidum bene munitum, amœno loco situm, & abũdans optimis terræ nascentibus: distat à Sichem Iordanem versus quatuor leucis, *Brocard.* *Breidenb.*

39.

EPHRAIM mons, siue montes, & montana Ephraim, frequentes habitatoribus: multa de his mentio in scripturis. quantum colligere licet, habuerunt in longitudine miliaria nouem. *Iosu. 13. 14. 16.* *Iud. 3. 4. 7. 17. 18. & alibi.*

40.

EPHREM, Effrem, Hebraicè & Græcè Ephraim, municipium erat tempore Iosephi, subactum à Vespasiano: tempore Hieronymi vicus erat in quinto miliario Bethelis respiciens ad Orientem. *Psalm. 97.* *Ioseph. 5. antiq. 8.* *Ioan. 11.* *Hieron. in loc. Hebr.*

41.

EPHRON, Hieronymi ætate dicebatur Ephręa, ciuitas, quam Israeli bello eripuit Abia rex Iuda: postea vicus magnus contra Septẽtrionem in vicesimo ab Aelia miliario. Et quidem B. Hieronymus in loc. Hebr. lit. E. refert, quod Ioan. 11. legimus, Dominum nostrum abijsse iuxta desertum in ciuitatẽ, quæ dicitur Ephraim, vbi Græcè ἐφραιμ, ad Ephron referri, quod fortassis non ita videatur, nisi hæ vrbes confundantur. *2. Par. 13. 15. 17.*

42.

TERRA Ethim, in qua Luza ædificatur. Iud. 1.

43.

FANVM Baal, Iud. 8. 9.

44. GLA

44.

GAAS mons, in cuius Septentrionali plaga sepultus est Iosue; & vsque hodie, iuxta vicum Thamnam sepulchrum eius insigne monstratur: est & torrens. 2. Reg. 23. 1. Par. 11.

Ios. 24. Iud. 2. Hieron. in loc. Hebr.

45.

GARIZIM, mons totius Samariæ altissimus, crescit autem ad dexteram partem fontis Iacob mons, habens duo capita, quorũ alteri Garizim, alteri Hebal nomen inditum est. Hic, ad imperium Moysi, post Iordanis transitum, Iosue, ædificato altari lapideo, obtulit holocausta Deo, inscripsit decalogum lapidibus, & coram arca per sacerdotes promulgauit in Garizim legem obseruantibus benedictiones conferendas: in Hebal verò transgredientibus maledictiones infligendas, populo omni respondente, Amen. Et quod in hoc monte sex potissimę tribus constitissent, pręcipua quadam veneratione à posteris frequentabatur caussa sacrificij & orationis. In Garizim Ioathan Sichimitis maledixit. Tempore autem Alexandri Macedonis, Manasses frater Iaddi pontificis Iudęorum, ab altari pulsus, eò quod alienigenam duxisset vxorem, nempe filiam Sanabellet ducis Samarię; socerí auxilio ædificauit in monte Garizim templum ad instar templi Ierosolymitani, eiusq; primum pontificem egit: idq; Samaritani frequentabant caussa sacrificij & orationis, & præferebant templo Hierosolymitano. Post ab Antiocho Epiphane posita est ibi statua Iouis hospitalis. Temporibus Breidenbachij ostendebatur ibidem phanum antiquissimum Iouis Olympiaci hospitale: Hircanus verò, post mortem Antiochi Pij, templum cum Chuthæorum gẽte euertit; quæ desolatio incidit in annum CC. à die quo fuerat conditũ. Vult tamen hoc templum perdurasse Breidenb. vsque ad bellum, quod cum Romanis populus Iudæorum iniit. Respexit ad hunc montem Samaritana: Patres nostri in hoc monte adorauerunt, & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, vbi adorari oportet. In hunc montem cùm Samaratinorum seditiosi confugissent, nequicquam offerente securitatem Cereali, tandem occisi sunt.

Deut. 11. 27. & 28. Ios. 8. Brocard. Breid. Ioseph. 4. antiq. vltimo. Iud. 9. Ioseph. 11. anti. 7. et 8. Ioseph. 13. anti. 4. & 18. 7. & 12. 1. 2. Mach. 5. 6. Ioseph. 13. Antiq. 17. Ioan. 4. Ios. 3. bell. Iud. ca. 12.

46.

GAZER, quæ & Gazera, & Gazara, Gezer, &, quemadmodum apparet, Gadera, sita in extrema & protensa longitudine tribus Ephraim, vrbs, cuius regem occidit Iosue, vrbe expugnata, eaq; Leuitis assignata. Hac post ea Pharao rex Aegypti bello aggressus expugnauit, & occisis ad vnum habitatoribus diruit: deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ in dotem dedit. quã Solomõn, quod esset natura munita, & ad bella oportuna, denuò exædificauit. ætate Hieronymi villa erat, in quarto miliario Nicopoleos contra Septentrionem.

Ios. 10. 12. 16. 21. Iudic. 1. 1. Par. 6. 7. 14. 20. 2. Reg. 5. 1. Mach. 7. Ioseph. 5. antiq. 3. 3. Reg. 9. Brocard. Ioseph. 8. Antiq. 6. Hieron. in loc. Hebr.

47.

GEBA villa. Hieron. in loc. Hebra.

48.

GETHREMMON, ciuitas Leuitarum. 1. Paral. 6.

49.

GOFNA, quæ & Guphna, & Guphne, & Guphnensis regio, & Gophnitita toparchia, vna ex vndecim in ordine secunda, vrbs præclara; quam Hieronymus miratur à quibusdam in tribu Iuda poni.

Hieron. de loc. Hebr. lit. A. Ioseph. 14. Antiq. 20. & 1. bell. 1. 9. 2. bell. & 25 & 3. bell. 2. & alibi.

50.

HEBAL, qui & Ebal, & Gebal, contrarius monti Garizim: in quo steterunt aliç sex tribus. cauernosus est & voraginosus, & qui sæpe terræ motum patiatur: supra in Garizim.

Psal. 82.

51.

HELON cum suburbanis, ciuitas Leuitarum. 1. Par. 6. alij Aialon habent.

52.

HETTAN, aliâs Itham, prædium, distans ab Hierosolymis duobus schœnis, hoc est, stadijs 120. hortis & inductis fontibus amœnum simul & opulentum: quo rex Solomon animi caussa proficisci sæpe consueuerat, regio curru vectus, & amictus veste candida, proceris armatisq; satellitibus currum stipantibus, fortè ea erit, quam postea ciuitatem extruxit Roboam: & vocatur Etham.

Ioseph. 8. antiq. 7. 2. Par. 11.

53.

HYRCANIA, vel Hyrcanium, castellum fortissimum, ab Herode rege extructũm, aut potius restitutum: meminit enim Iosephus huius castelli in Alexandra.

Ioseph. 13. antiq 22. & 16. ant. 2 & 1 bell. 6. 14. 21.

54.

FONS Iacob ad hunc puteum Iesus fatigatus sedens, cum muliere Samaritana locutus est, de aqua viua, & adorando Deo in spiritu & veritate. quo loco Hieronymi tempore Ecclesia extructa erat & fabricata. erat ad radices montis Garizim.

Ioan. 4. Hieron. in Epitaph. Paulæ. Breidenb. Brocard.

55.

IANOE, vrbs in regione Acrabatene: hanc cepit rex Assyriorum. Hieronymus vacat Ianon; & ait etiam suo tempore vicum ostendi solitum, in duodecimo lapide Neapoleos, contra Orientem.

Ios. 16. 4. Reg. 15. Hieron. in loc. Hebr.

56.

IEBSAN, ciuitas Leuitarum. Ios. 21.

57.

IECMAAN, ciuitas Leuitarum. 1. Para. 6. quidam ponunt in Zabulon.

58.

IEFLETI, vel Iephleti, ciuitas, terminus filiorum Ioseph. Ios. 16. Benedictus.

59.

PRAEDIVM Ioſeph, quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, ſupra fratres ſuos: eſtque ager amœnus & fertilis, in quo oſſa Ioſeph, ex Ægypto allata, ſepulta ſunt; cuius mauſoleum ibi etiamnum ætate Hieronymi cernebatur.

Ioan.4. Gene.48. Ioſ.24. Brocard. Breidenb. Hieron in quæſtion. Hebr in Geneſim.

60.

ISCARIOT vicus, in quo natus eſt Iudas Apoſtolorum duodecimus, Chriſti proditor; vnde dictus eſt Iſcariotes.

Matt.10. Hieron.in Iſai.28.

61.

LEBNA, vel Lepna, & Lemna, caſtrum valdè pulcrum, & in itinere, euntibus Hieroſolymam, de Sichem quatuor leucis ad dexteram, dicitur & Lebona. Iud.21.

Brocard. Breidenb.

62.

LEPROSORIVM Samariæ. 4. Reg. 7.

63.

LEVITAE domus, in latere montis Ephraim. Iud. 19.

64.

LIDDA, Lyda, & Lydda, tempore Hieronymi Dioſpolis, hoc eſt, Iouis ciuitas, appellata eſt: cuius frequens mentio apud Ioſephum eſt & Hieronymum: vna ex vndecim Iudææ toparchijs, ordine quinta. In hac vrbe ſanauit Æneam paralyticum Petrus Apoſtolus. Ioſephus dicit vicū fuiſſe inſtar vrbis amplum: poſtea ciuitatem exuſtam à Ceſtio Romani exercitus duce. In hac vſque hodie, ait Gul. Tyrius, egregij martyris Georgij glorioſum ſepulcrum oſtenditur, in quo, ſecundum exteriorem hominem, in Deo creditur conquieſcere: ad cuius honorem Iuſtinianus Eccleſiam, multo ſtudio & deuotione prompta, ædificari præceperat. Erat enim in eadem vrbe decollatus etiam S. Georgius: vnde etiam nunc ad S. Georgium dicitur, vt teſtis eſt Vitriacus: Hieronymus verò illam Tigrida appellari ait. Cùm à Chriſtianis habitaretur, Epiſcopali diademate erat inſignita, ſed ſuffraganea. Alij hanc ciuitatam faciunt propinquiorem Gaſeræ, ſupra Nebo ſcilicet.

1. Mac. 11. & alibi. Ioſ.16. Actor.9. Ioſeph.20. antiq.8. 2.bell.23. & 3.bell.2. & 5.bel.4. Paſſ.utin. 177. VVilh.Ty. 7.bel.ſac. 22. Bre d 9. Iulij. Salig.tom. 6.cap.4. Cap.57. In Abdiā, & in Ionam. VVilh.Ty. lib.10.c.22 & 12.25. & 14.12.

65.

LVZA ciuitas, quæ cecidit in ſortem filiorum Ioſeph, iuxta Sichem in tertio lapide Neapoleos.

Luza, ciuitas alia à priore, quam veteris Luzæ proditor condidit iuxta Bethel, in terra Ethim, ſiue Cethim.

Ioſ.16. Hieron.in loc.Hebr. Iud.1. Hieron.in loc.Hebr.

66.

MACHMAS, Magmas, & Megmas, ciuitas magna ſatis, cuius multa in ſcripturis mentio, terminus tribus Ephraim contra Auſtrum. In hac Ionathas Machabæus habitauit, atque hic B. Maria percepit puerū Ieſum nō eſſe in comitatu, ſed remanſiſſe in Hieruſalem: quamobrem regreſſa eſt in Hieruſalē, ad quærendum eum. Vſque hodie, ait Hieron. oſtenditur vicus grandis, in finibus Æliç, antiquum nomen retinens, nouem ab ea milibus diſtans, iuxta villam Rama. Nunc Byra dicitur: & eſt in dominio fratrum militiæ templi, vt Brocar. & Breid. tradunt.

1.Reg.13. 14. 1.Mach.9. Brocard. Breidenb 1.Mach.9. Luc.2. In lo.Heb.

67.

MAGDALSENNA, hoc eſt, turris Senna. oſtendebatur vſque tempora Hieronymi villa in ſeptimo lapide Hiericus, cōtra Septentrionalem plagam.

Hieron.in loc.Hebr. lit.S.

68.

MELLO ciuitas. Huius ciues vnà cum Sichimitis conſtituerunt Abimelech ſibi in Regem. ædificauit hanc poſtea Solomon, quæ cauſſa extitit rebellionis Ieroboā filio Nabat.

Iud.9. 3.Re.9.11.

69.

NAARATHA, Noaratha, Naarath, Naara, ciuitas, terminus Ephraim: nunc Naorath, eſt villa Iudæorum, in quinto miliario Ierichus.

Ioſ.16. Hieron.in loc.Hebr.

70.

NAIOTH, locus eſt in Ramatha, ſiue Rama, tribus Beniamin, diſtans ſex miliaribus ab Hieruſalem ad Septentrionem, verſus Bethel, vbi Dauid & Samuel manſerunt: quò & Saul veniēs, cū alijs ſimul propheta uit, vnde prouerbiū: Num & Saul inter Prophetas?

1.Reg.19. 20.& ibi Benedictus.

71.

NEAPOLIS, quæ dicebatur ab indigenis Nabortha. Ioſeph. 5. bel. Iud. 4. vide Sichem.

72.

NORAN, Noaran, nomen loc. 1. Para. 7.

73.

OZENSARA vrbs, quam condidit Sara filia Ephraim. 1. Paral. 7.

74.

PETRA Oreb, ſic nominata, quod Oreb princeps Madianitarum, à tribu Ephraim, circa illam interfectus ſit.

Iud.7. Iſai.10. Pſalm.82.

75.

PHANVEL, vel Fanuel, ciuitas iuxta Sichem. 3. Reg. 12.

76.

PHARATON, ciuitas in monte Amalec; vnde fuit Abdō iudex populi Iſrael, inque ea habitauit. dicta etiam Phara eſt. hinc Pharatonites.

Iud.12. 2.Reg.23. 1.Para.11. 27. Ioſeph.13. antiq.1.

77.

PHASELV, Phaſelum, Paſellum, oppidum in deſcenſu montis Ephraim, ſitū in campo palmetis cōſito: quod Herodes ſenior Aſcalonita, in honorē Phaſeli fratris ſui, à Parthis necati, condidit, atque ita nominauit: à Breidenb. Zepher dicitur eſt poſitum eo loci vbi torrens Carith deſcendit de monte.

Ioſeph.16. antiq.5.et. 17.10 & 1. bell.16. & alibi. Brocard. Breidenb.

78. PVER-

78.

Genes.35. QVERCVS Sichem, seu Sichimorum, quæ & Therebinthus. Sub hac abscondit
Iosu.42. Iacob idola suorum: sub hac lapidē prægrandem erexit Iosue in testimonium fę-
Iud.9. deris Israel cum Deo: ibidem Abimelech cō-
Hieron.in loc.Heb.in Badanus. stitutus est rex super Israel. Quercus hæc vsque tempora Hieronymi ostendebatur In suburbano rure Neapoleos, prope sepulcrum Ioseph.

79.

Brocard. *Breidenb.* *Sdig.tom.6.cap.3.* *VVilb.Ty.7.22.* RAMATHA, Ramathæ, Ramathaim, & Arimathæa, siue Arimathia; post & Rama, & Ramula dicta est. Ciuitas separata Leuitis, sita in Sophim monte Ephraim vnde & Ramatha Sophim dicitur; estque confinium tribuū Ephraim, Beniamin, & Dan, pro qua aliqui Iudam ponunt; qui etiam pertinuisse illam contendunt ad tres tribus, sitam tamen in monte Ephraim: postea villa fuit Rama. Sed sciendum est multas eius nominis villas fuisse: Prima iuxta Thecuam in via Hebron; secūda in Neptalim, proxima castro Sephet; tertia iuxta Sophorim; quarta in Silo; quinta iuxta Gabaa: quæ omnes in montibus; inter-
1.Reg.25. pretatur enim Rama excelsum. In hac Saul cum Samuele cibum sumpsit, & vnctus est in Regem: erat natalis Samuelis, vbi & habitauit, & sepultus est; cuius ossa longo post tempore de Iudæa translata sunt in Thraciam.
Hieron.ad vers. Vigilantium. Verba super ea re Hieronymi sunt: Sacrilegus dicendus est Augustus Arcadius (probat autem inductione B. Hieronymus, rectè coli reliquias, quas proscindebat Vigilantius) qui ossa B. Samuelis longo post tempore de Iudæa transtulit in Thraciam; Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui rē vilissimam & Cineres dissolutos in serico & vase aureo portauerunt; stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquijs, & tanta lætitia, quasi præsentem viuentemque prophetam cernerent, susceperunt: vt de Palæstina vsque Chalchedonem iungerentur populorum examina, & in Chri-
1.Reg.1.& cæt. sti laudem vna voce resonarent, &c. De hac oriundus fuit nobilis ille decurio, qui sepeli-
1.Mac.11. uit Dominum, estque huius frequens in scri-
Matt.27. pturis mentio. Præfectus fuit vrbi, cūm Chri-
Marc.15. stiani terram sanctam occupauissent, Episco-
Luc 10.19.23. bus quidam ex genere Normannorum, qui simul & Liddæ, & Ramulæ erat Episcopus:
VVilb.Ty.7.bel.f.22. huius tamen vetus nomen ignorare se scribit VVilhelmus, adeoque illam priscis sæcu-
10.bell.17. lis incognitam fuisse, vt quam, testibus illorū
21.bell.21. temporum historijs, Arabes Mahumeti secta-
1.Reg.6. tores primùm exædificarint. Erat autem sita
Breidenb. in campestribus, quam cùm vacuam reperis-
S.Iulij. set Iuelinus, Armenius, succendit. describitur & fons iuxta Ramatha, salubris aquæ.

80.

Iud.9. *Hie.in l.Heb.lit.R.* RVMA, hoc est, excelsa, Hebraicè Aruma, Hieronymo Arima, ciuitas, vbi sedit Abimelech. Est autē in finibus Diospoleos, & à plerisque Arimathia nunc dicitur, ab alijs Remphtis.

81.

SAMARIA, metropolis, munitissima, regalis & pulcerrima decem tribuum, quæ *Iosu.11.* *2.Para.13.*
appellantur Israel regnum: vocatur etiam Sa- *4.Reg.6.*
maritis, Marcone, Ectenias, Marion, & postea *Ioseph.8.*
in honorem Cæsaris Augusti, ab Herode re- *antiq.12.*
ge Σιβάστη, hoc est Augusta appellata est, distat *5.bell.4.* *6.bell 1.*
ab Hierusalem diei itinere. VVeiss. sita est in *3.bell.2.*
regione vberrima, à qua & tota illa regio Samarię nomen accepit: ab Amri rege Israel in Semeron montis vertice ædificata est: quam
Samaræam vocauit, ait Iosephus, à Samaro, *3.Reg.16.*
de quo montem emerat, in cuius vertice sita *Ioseph.8.*
est: quam cinxerat admirabili ædificiorum *Antiq.12.*
superbia in modum coronæ: & prospectum *Isa.28.*
exhibebat amœnissimum, & quaqua versus *Brocard.* *Breid.*
longissimum: vsque Ramatha, Ioppen, Antipatridem, Cęsaream Palestinę, mare magnū, Carmelum, & vsque Ptolemaidem: per totum quoque montem Ephraim. Abundabat fontibus, hortis, oliuetis, & omnibus huius mūdi bonis: eaque deinceps Reges Israel pro sede regni vsi sunt. cuius incredibilis magnificentia breuibus explicari non potest, cum insignes superbissimorum ædificiorum ruinę priscam vrbis magnificentiam non obscurè demonstrent. neque enim alia vrbs tota Palæstina ruinas ostentat æquè memorabiles; sed iam tota cessit hortis & olitoribus, quod Achas rex cogitabat de vinea Nabath. In mōte, ait Brocardus, videntur adhuc columnæ mamoreæ, quæ sustentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria: quin & per totum montis circuitum visuntur stantes huiuscemodi columnę, quæ palatearum sustinebāt testudines. Temporibus Ioram regis fuit *4.Reg.6.*
hic fames tanta, cùm obsideretur à Benadad rege Syriæ, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis: cùm etiam filijs suis vescerentur: tandem mirabiliter liberata prophetante Helizeo. Postea *Iose.13.*
Hircanus Iudæorum Pontifex, cùm vrbem *Antiq.17.*
fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia; tandem per filios expugnatam, solo adæ-
quauit. quam Herodes Antipatri filius Rex à *Ioseph.15.*
fundamentis istaurans, firmissimo muro *antiq.10.*
per viginti stadia circūdedit, & in eius medio *& 1.bel.2.16.*
templum maximum sesquistadij magnitudine, modis omnibus ornatissimum Augusto *Hieron.in*
Cæsari dedicauit, ciuitate ipsa ab eodem de- *loc.Heb.*
nominata. In hac sepulti sunt Elisæus & Ab- *& Act.*
dias prophetæ; atq; ipse (quo maior inter natos mulierū non fuit) Ioānes Baptista, qui ad *Hie.in epi.*
vocem adulteræ in carcere decollatus est. ad *Paula &*
quorum sepulcra, cùm huc peruenisset Pau- *in Abdiæ 1.*
la, multis intremuit cōsternata mirabilibus: *& Mich.1.*
namque cernebat varijs dęmones rugire cru- *Marci 6.*
ciatibus, & ante sepulcra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere, suspensisque pede fœminis vestes defluere in faciē. Fuit ibi Ec-

bi Ecclesia quondam in honorem B. Ioannis, cum sepulcro, quod de marmore fuerat factum ad instar sepulcri Dominici. sed hanc Saraceni sibi vsurpauerunt, vt & aliam Cathedralem Suffraganeam, quam in supercilio montis positam Greci monachi inhabitabant, à quibus perbenignè fuit exceptus Brocardus.

VVilh.Ty. 14.bell.12. & 8.1.

82.

FONS Samariæ, qui dicitur alternis coloribus quater in anno variari, viridi scilicet, sanguineo, turbido & limpido, mira & grata vicissitudine inspiciẽtium oculos delectans. fit etiã piscinę Samariæ mentio in libris Regũ; vbi occisi Achab currus & c. ablut⁹ est.

Vitriac.c. 84. 3.Reg.22.

83.

MONTES Samariæ, in quibus vineæ. 2. Reg. 20. Hiere. 31. Am. 3. describitur & lacus Samariæ, & turris domus regiæ in Samaria, iuxta Argob & Arie vbi Phaceia regem Israel occidit Phacee filius Romelę dux eius.

2.Reg.16. 4.Reg.13. 4.Reg.15.

84.

SAMIR, Sanir, ciuitas in montanis Ephraim. Iud. 10. est & vicus Sanim. Hiero. in loc. Heb.

85.

SAPHONI, Aphoni, vnde fuit Zabdias. 1. Paral. 27.

86.

SAREDA, patria Ieroboam. 3. Reg. 11.

87.

SARON, Sarona & Lasaron, græcè Assaron, mons, & vrbs egregia; quam cepit Iosue, rege illius interfecto. Regio est campestris, pinguis & fertilissima, saginandis pecoribus perquàm apta, ideoq; ibi pascebantur regis animalia. extendit sese à Cæsarea Palestinæ, & pertingit vsq; ad Ioppe. Hęc teste Hieronymo, iuxta soli qualitatem Petro prædicante fidei continuò fructus germinauit.

Iosu.12. Isa.33.35. 1.Para.7. Hieron.in Isai.65. 1.Para.5. 17. Bened.in Indice Bibliorum. Act.9. Hieron in loc.Hebr. Brocard. Breidenb. Sabbont in Isai.33. VVilh.Ty. 10.20.

88.

SELABA, grandis vicus in finibus Sebaste. Hieron. in loc. Hebr.

89.

SEMERON, Sameron, mons, ad quem Abia rex Iuda vicit Ieroboam. 3. Reg. 16. 1. Paral. 13.

90.

SELMOM, mons est in Ephraim, iuxta Sichem, vmbrosus & caliginosus, mons Dei, mons pinguis; quem conscendit Abimelech aduersus Sichimam dimicans.

Iud. 9. Psal.67.87 Hieron in loc.Hebr.

91.

SICHEM, quæ & Sichima, & Sichimi, Ephron; tempore Christi corruptè dicebatur Sichar; postremò restau rata vocata est Neapolis, hoc est, noua ciuitas; quã & Mabortha ab indigenis appellatã scribit Iosephus: Plinius Marmortham. Sieg. nunc verò dicitur Pelosa siue Napolosa, vt quidam annotant. vrbs refugij, & Leuitarum, metropolis Samariæ, sita in monte Ephraim, amœnitate & delitijs abundans; quam sitam inter duos montes nouam putat esse Breidenbachius, cùm vetus Sichem ipsius iudicio fuerit ad sinistram fontis Iacob, cuius scilicet suo tempore plurimæ adhuc reliquiæ ostendebantur quę distat ab hac Neapoli quantum bis iacit arcus. Hanc incoluerunt Abraham & Iacob Patriarchæ, estque primùm à Simeone & Leui, ob stuprum Dinæ sorori illatũ, vastata: Secundo ab Abimelech ita subuersa, vt seminauerit in ea salem: reædificauit eam post Ieroboam: postremum euersa à Bezzeuge Damascenorum procuratore; cùm vrbem immunitam muro & antemuralibus, etiam vallo carentem aggressus fuisset, vix pauci residui in præsidium, quod in medio ciuitatis erat à cæde & incendijs elapsi sunt. Habuit episcopum suffraganeum; sed Vitriacus negat, & pertinuisse vult immediatè ad Abbatem Dominici sepulcri. Vult in valle sitam fuisse, & montes vndique pro muris habuisse Sieg.

1.Par.13. & ibi Hie. Ioseph.11. antiq.8. Ioan.4. Hier.quæ. in Gen.48. & in Os.6. Plin.lib.5. cap.13. Ioseph.5. bell.4.ca. Genes.33. Brocard. Breid. Ios.20.21. 1.Paral.6. Gene.12. Ge.34.49. VVilh.Ty. 8.bel.sac.1 Iud.9. Psal.107. Actor.7. 3.Reg.12. VVilh.Ty. 14.bel.sac. 27.14.12. & 17.bell. 14. Fretel. Vitriac.c. 58.

92.

QVERCVS Sichem, græce Balanus; sub qua Rebeccæ nutrix sepulta est. nominatur & Turris Sichem. Iud. 9.

Hieron.in loc.Hebr. Fretell.

93.

SILO, mons altissimus omnium in circuitu Ierusalem, atque adeò supereminet vniuersis terræ sanctæ montibus; est autem in decimo miliario Neapoleos, in regione Acrabatena. Estque eiusdem nominis vrbs Silo in eodem monte posita: vbi longo tempore arca Dei fuit reposita, cum tabernaculo fœderis, quod fecerat in deserto Moyses, ibique mansit annis plurimis, vsque dum caperetur à Philistæis; vnde crebrò populi Israël conuentiones eo in loco celebratæ, atq; sacrificij & orationis gratia frequentabatur vsque ad tempora Samuelis. Post ob peccata Israel ciuitas destructa est; in Silo altare dirutum hodieq; monstratur: nunc ad sanctum Samuelem dicitur. addunt Brocardus & Breidenbach. etiam Rama nominari.

Ios.19. Iud.21. Hieron.in loc.Hebr. Pasc.itin. 179. Ios.18. Ioseph.5. antiq.2. Iud.18.20. 1.Reg.1.2. 3.4.& 14. 3.Reg.2. 11.12. Fretell. Hierem. 7.& 26. Hieron.in Epitaph. Paula.

94.

SOPHIM mons. 1. Reg. 1. Hier. in loc Hebr.

95.

TAPHVA, vrbs potens, quam expugnauit Iosue, rege illius interfecto. Ios. 12. 16. 17.

96.

THAMNATHSARA, Thamnathsare, & Thamna, Thamnata, sub Romano imperio dicta est Thamnatica seu Thamnitica; vna ex vndecim Iudçæ Toparchijs, ordine quarta, regio, prçfectura, & vrbs maxima, sita

Ios.19.24. Iud.2. Ioseph.5. antiq.4.3. bell.2.& 3.bel.4.et 2. bel.2

Benedict. ſita in montanis Ephraim. data eſt ab Iſraeli-
Iud.2. tis Ioſue duci hæreditaria, qui in ea habi- 2.

... quæ Noeia dicitur.

... is facta, domina Moab, nuncupatur: quam 45.
poſtea

VVilh.Ty. 14.l bi Ecclesia quondam in honorem B. Ioannis, cum sepulcro, quod de marmore fuerat fa-

tur Pelosa siue Napolosa, vt quidam anno- & in Os. 6.
tant. vrbs refugij, & Leuitarum, metropolis Plin.lib.5. cap.13.



Benedict. Iud.2. Hieron.in loc.Hebr. lit.A.G.T. & in epit. Paula. sita in montanis Ephraim. data est ab Israelitis Iosue duci hæreditaria, qui in ea habitauit, & sepultus est à septentrionali parte montis Gaas; vbi vsque ætatem Hieronymi sepulcrum eius insigne ostendebatur, & venerabantur omnes: super quod figuram solis descripserant, eò quod solem stare fecisset. estq; huius frequens apud Hieronymum & Iosephum mentio.

97.

THANATHSELO, Hieronymo Thenath, villa. Ios.16. Hieron. de loc. Hebr. videtur vrbs fuisse in decimo miliario Neapoleos contra Orientem descendentibus Iordanem.

98.

VIA de Silo in Sichem. Iud.21.

99.

VIA à Sichem Ierusalem. Brocard. vbi Christus sedens ad puteum. petiuit aquã à Samaritana. Breidenb. cod.

G

Tribus Gad, & finitima eius.

I.



Genes.30. Num.1. Nu.32.26. Ios.13 GAD septimus Iacobi ex Lia filius, ex Zelpha ancilla Liæ vxoris suæ, sic familiam suam auxit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai recensiti & inuenti sint viri ad pugnam apti XLV. millia & DCL. quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij XL. millia & D. vltra Iordanem pro possessione acceperunt mediam vberemq; terrã regni Amorrhæorum, concedente Moyse: qui tandem, cùm, relicto Deo patrũ suorum, cum idolis fornicarentur, suscitauit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Theglathphalasar regis Assur, & abstulit & Gad, & Ruben, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Assyriam. Tribus Gad, nullam partẽ lacus Genezareth videtur possedisse. influit enim in Iordanem, infra lacum Iaboc torrens, auctore Iosepho, qui limes est tribus Gad à Septentrione, ita tamen, vt proxima lacui sit illa influxio. VVeiss. 1.Par.5. Ioseph.4. ant.cap.5.

2.

Hieron.in loc.Hebr. Bened.in indice Bibliorum. ABEL, Hierony. tempore Abela dicebatur, ciuitas Ammonitarum cernitur adhuc, ait idem in septimo lapide Philadelphię villa Abela vinetis consita; est videlicet illa, vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. Est eiusdem nominis alia in duodecimo Gaderis miliario; & tertia in Phœnice inter Damascum & Paneadem. fortè eadem erit, quæ Abela dicitur.

3.

AHIE, Achalgai, è regione Areopoleos, Hieron. in loc. Hebr.

4.

ALIMIS ciuitas Galaad. 1. Machab.5.

5.

AMORRHAEORVM regnum & regio: orti sunt autem Amorrhæi ab Amorrhæo filio Chanaan; fines eorum de Arnon vsq; Ieboch, & de solitudine vsq; ad Iordanem. quorum rege cum omni populo ab Israelitis interfecto, filij Gad posséderunt ciuitates, & terram eorum, & regionem pascuis vberrimam, videlicet omnes ciuitates Galaad, partem dimidiam terræ filiorum Ammon, & reliquam partem regni Seon regis Esebon. Genes.10. 14.15. Nu.21.32. Deuter.3. Ios.13. Iud.11.

6.

DESERTVM Arabiæ ad Orientem Gad & Ruben. 1. Par.5. Isai.16. 1. Machab.5.

7.

ARNON ciuitas, vbi erant excelsa, in Moab. est & Arnõ rupes quædam in sublime porrecta, in finibus Amorrhæorum, inter Moab & Agarenos; in cuius vertice torrẽs perabrupta descendens in mare mortuum fluit. Zieglerus putat cuniculis absorberi ante influxum: est igitur & eiusdem nominis torrens Arnon, qui oritur è montibus & rupibus Arabię; atque inde fluit per totum desertum, Moabitidem disterminans & Ammonitida; demum sese exonerat & labitur in mare mortuum. regio vtrinque adiacens tota est fructifera. Fluuium hunc miraculosè siccis vestigijs transierunt Israelitæ, profligato, qui obstiterat, rege Sohon. Num.21. Isai.16. Ierem.48. Hieron.in loc.Heb. Nu.21.22. Deuter.2. 3.4.&c. Isai.16. Ioseph.4. antiq.4. Hieron.in loc.Heb. Bened.in Iud.11.

8.

ARNONAS: locus quidam ita etiam hodie dictus, & ostenditur ab incolis istius regionis in valle prærupta demersa, satis horribilis & periculosus, quasi latronum spelunca; & extenditur ad septentrionem Areopoleos, in quo & militum ex omni parte præsidia distributa plenum sanguinis & formidinis testantur ingressum. Hieron.in loc.Hebr.

9.

AROER, quæ & Ar, & Arnon; Moab, & Rabbath, Moab, hoc est, grandis Moab dicitur, vrbs antiqua, potens, & Moabitarum præcipua, sita super ripam torrentis Arnon: in confinio Moabitarum, Amorrhæorum & Ammonitarum in valle media, gloriosa, & muris validis munita; possessa olim à gente veterrima Omnijm, & postea retenta à filijs Lot, id est, Moabitis, cùm priores accolas subuertissent. vnde & eorum metropolis facta, domina Moab, nuncupatur: quam Num.21. 22. 32. Deut.2.3. 4. Ios.12 13. Hie in loc. Heb.lit.A. & M. & in Soph.2. Isai 15.16. Ierem.48. 48.

postea

Huius mētio fit in multis scripturæ loc. Brocar. in præfat. Iudic. 11. Isai 29. Hieron in epi Paulæ. Isai. 29. & ibi. Hiero. Amos 2. Ezech 25. Hieron. in Isai. 15. & in vita Hilarion.

postea Seon rex Amorrhæorum illis iure bellitulit, quo ab Israelitis interfecto, filij Gad vrbem hanc possederunt, & restaurarunt: atque ab hoc loco præclara victoria filios Ammon prostrauit Iephte. Hanc quidam putant esse Ariel, quod Ariel, siue ἄγριος, hoc est, Martis idôlum tempore Hierony. adhuc ibi coleretur; vnde & Areopolim dictam. Hieron. verò Ariel apud Isaiam allegoricè Ierusalem, siue tēplum significare censet; in Ezechiele verò altare holocausti denotare. Huius vrbis muri in infantia Hieronymi nocte terræmotu corruerunt, post mortem Iuliani; quando totius orbis littora transgressa sunt, & exundarunt maria: nunc Petra dicitur, ait Brocardus, & est metropolis Arabiæ secundæ. Habuit postea sedem Episcopalem, & sub se Episcopatus duodecim.

10.

BARASA, ciuitas Galaad munita, & magna, quam vi expugnauit Iudas Machabæus, & cæsis ad vnum puberibus, igne concremauit. 1. Machab. 5. Iose. 12. antiq. 12. cui Bosor dicitur, & Bethsura.

11.

BASCAMA, oppidum regionis Galaad, in quo Ionathas occisus est à Triphone. 1. Macha. 13. Iose. 13. ant. 9.

12.

BETHARA, quam in expeditione belli occupauit Gedeon. Iud. 7. Hie. in loc. Heb.

13.

BETHNEMRA, ciuitas munita. Num. 32. Ios. 13.

14.

BETHONIM, & Bethanim ciuitas. Ios. 13.

15.

CASBON, ciuitas Galaad, quam Iudas Machabæus expugnauit. 1. Mach. 5.

16.

DABIR, ciuitas super Iordanem. Ios. 13. alij Debir vocant, ciuitatem Amorrhæorum.

17.

DAMNABA, villæ eius nominis duæ tempore Hieronymi in loc. Hebr.

18.

1. Mach. 5. & ibi Ben. DATHEMAN, castrum, vt alij, oppidū, in monte vel regione Galaad, inter Bosor & Maspha; vbi Iudas Machabæus obsessos Iudæos liberauit, & sparsa latè victoria, etiam Ammonitarum octo millia prostrauit.

19.

Nu. 21. 32. Ios. 13. DIBON, quæ & Dimon, vrbs magna & munita; quæ cùm prius fuisset filiorum Moab, & post eam Seon rex Amorrhæorum belli iure tenuisset, eo pulso à filijs Israel capta, & tribui Gad attributa est. Fontes habet iugiter emanātes, & propter latices tacitè fluentes, & agros irriguos, Isaias prophetauit, in vastatione Moab iuxta Dibon tot occidendos, vt ipsa etiam flumina sanguinem interfectorum inundatura sint. Prophetauit contra hanc & Hieremias. Fuit etiam Dibon nomen excelsi Moabitarum, vbi colebantur idôla, vt Benedictus annotat: tempore Hieronymi villa erat prægrandis iuxta Arnonem.

Isai. 15. & ibi Hiero. quemadmodum & in lo. Heb. Ierem. 48.

20.

SALTVS Ephraim; campus erat, post tergum habens siluam. Hîc cum exercitu Dauid patris sui prælium commisit Absolon, in quo cæsa sunt Israelitarum millia viginti, suspenso, dum fugit, inter cælum & terram Absolon, atque ita crinibus hærens à Ioab transfixus est. Erant autem in saltu bestiæ ferocissimæ, à quibus, tradentibus Hebræis, & referente Hieronymo, plures quàm gladio in acie perierunt; quod nimirum diuinæ vltionis certissimum fuit argumentum.

2. Reg. 18. & ibi. Hie. Ioseph. 7. antiq. 10.

21.

GADDI, quæ & Gadi, eisdem consonantibus & punctis, ciuitas tribus Gad 2. Reg. 23. 1. Paral. 11. 12. est & Gaddi mons, Eccl. 24. pro quo ibi Cades.

22.

HAM, siue Hom, lacus, in quo olim habitauerunt Zuzim, vel Zozim, hoc est, viri robusti, horrendique gigātes, quos Chodorlahomor, alijq; tres Reges Assyriorum, cùm contra Sodomitas hac traducerent exercitū, interfecerunt. Huius loci, vt notat B. Hieronymus in Hebr. textu Genes. 14. fit mentio: nā septuaginta interpretes, quos latina vulgata editio secuta est, Bahem legerūt, he pro heth posito, pro quo dixerunt ἅμα αὐτοῖς, hoc est, in eis. Hieron. quęst. in Genes. Pagnin. Gen. 14. & Benedictus.

23.

IABOC, Ieboc, Iosepho Iobacchus, torrens ortus ex montibus Arabiæ, vrbem Rabba irrigans, regionemque Ammonitarum terminans, profluit in Iordanem. Fluit inter Amman, hoc est, Philadelphiam & Gerasam, in quarto miliario eius, & vltra procedens, Iordani fluuio commiscetur. Hoc torrente transmisso, Iacob luctatus est cum Angelo. Videtur & hic torrens esse, quem transfretans cum suis Iudas, maximo prælio profligauit Timotheum.

Genes. 32. Num. 21. Deut. 2. 3. Iosue 12. Iudi. 11. & ibi. Bened. 1. Mach. 5. Hieron. in loc. Hebr.

24.

Nu. 21. 32. Ios. 13. 21. vbi tamen quidā mo. nent legen dum Iasa.

IAZER, quę & Iezer, vrbs quondam Amorrhæorum, in decimo lapide Philadelphiæ, ad solis occasum trans Iordanem; quæ fuit

termi:

1.Par.6.9. 26. 2.Reg.24. Hieron.in loc.Hebr. Iſai.16. Iere.48.

terminus tribus Gad, extenditurq; vſq; Aroer: fuit autem ſeparata Leuitis, & diſtat ab Eſebō quindecim millibus, è qua magnum flumen erumpens à Iordane ſuſcipitur. Ager ei adiacens ad paſtum animalium erat vberrimus. de hac prophetarunt Ieremias, & Iſaias.

25.

Hieron.in loc.Hebr. Hieron.in Geneſ.ca.1.

FLVMEN Iazer, è rupibus iuxta Iazer erumpens, à Iordane ſuſcipitur. & quoniā mentio maris Iazer fit apud Iſaiam, & Hieremiam, locis ſuprà citatis, poſſumus eo nomine intelligere flumen hoc. Eſt enim hoc idiotiſmi Hebraici, quo omnis aquarum congregatio, ſiue ſalſæ, ſiue dulces illæ ſint, mare nuncupatur, vt alibi notat Beatus Hieronymus.

26.

IECBAA, aliàs Iegbaa, ciuitas munita, reſtaurata à filijs Gad, vltra quam Gedeon proſtrauit reliquias exercitus Sebee & Salmana. Num.32. Iud.8.

27.

Ioſeph.18. Antiq.3 et 20.ant.11. & 2.bel.5. 12.2.& 5. bell.3.4.

IVLIAS, oppidum in Peræa regione, prius Betaramphtha, Betharantha, Bethanarea, vel, vt quidam volunt, Betharan dictū; quod Herodes Tetrarcha ædificijs communiens, nomine mutato Iuliada ab vxore Tiberij Cæſaris appellauit. ager eius habitatur vicis quatuordecim.

28.

LODABAR; Hieronymus videtur diſtinguere inter Lodabar & Ladabar. Hinc enim fuiſſe oriundum Machir, ibi educatum Miphiboſeth, cuius dominus Dauidis exercitui cibaria & neceſſaria donauit. 2. Reg.9. 17. Ioſepho Labatham dicitur. 7. antiq.5. Hieron. in loc. Hebraic.

29.

MAGETH, magna & munita ciuitas Galaad. 1. Mach.5.

30.

Ioſeph.7. antiq.9. Ioſ.13.21. 1.Par.6 2.Reg.2. 17 19. 3.Reg.4. Hie.queſ. Heb.in Geneſ.& 2. Reg.2.

MANAIM, Hebraicè Mahanaim, id eſt, caſtra. Hic Iacob obuios habuit Angelos Dei, vnde & loco nomen impoſuit: vbi poſteà extructa eſt vrbs, eius regionis muniтiſſima & pulcherrima, ſeparata Leuitis. eſt autem terminus tribus Gad, in regione Galaaditide. In hac regnauit Isboſeth filius Saul: & cùm fugeret à facie Abſolon hic manebat Dauid: deſcribitur alibi deſertum Manaim, in quo caſtrametatus fuit exercitus Dauidis. 2. Reg.17.

31.

Ioſ.21.13. Iud.11.

MASPHA, Maſphe, & Maſphat, inclyta Leuitarum vrbs. In hac vrbe habitauit Iephte, ac ibidem ſex annis Iſraēlē iudicauit. Qui cùm vir fortiſſimus, atque ſtrenuus admodum pugnator eſſet, rogatu primatum Galaad principatum ſuſcipere dignatus eſt, & ſe Ammonitis, qui terram Galaad vaſtabant, opponere. Facturus autem in hoſtes expeditionem, temere magis quàm prudenter votum vouit Domino, ſi victoriam largiretur, in holocauſtum ſe oblaturum eſſe ei, quicquid à victoria reuertenti è domo ſua primùm occurreret: congreſſus itaq; cum Ammonitis, victor euaſit, ac viginti eorū ciuitates obtinuit; cumq; triumphabundus in Maſpha ad domū ſuam reuerteretur, cum tympanis & choris læta Patri occurrit filia vnigenita. Qua viſa, mox eum voti pœnituit, & ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Heu me, filia mi, decepiſti me, & ipſa decepta es. Illa verò vbi votum Patris intellexiſſet, in victimam ſe ipſa obtulit æquo animo; hoc ſolùm rogans, vt in montibus Galaad, duobus menſibus, cum æqualibus ſuis daretur ſibi virginitatem ſuam deplorare: obtinuit facilè, quod petebat. quod tempus cùm expiraſſet, reuerſa ad Patrem, oblata eſt in holocauſtum neq; legitimum, neque Deo gratum. Atque inde mos in Iſrael inoleuit, vt filiæ Iſrael quotannis conuenirent, & in montibus Galaad, filiam Iephte quatuor diebus deplangerent. Ad hanc profugus Dauid, venit cum viris quadraginta ad Regem Moab. expugnata fuit poſt à Iuda Machabæo.

I [illegible] b 5. ant. [illegible] 12. 1.Reg.22. 1.Mac.5.

32.

MENNITH, vrbs Ammonitarum, vbi Iephte præliatus eſt. Iud.11. Hierony. in loc. Hebr.

33.

Geneſ.25. Iſai 60. 1.Mac.5.9. Hie.queſ. in Gen.& in Iſai.60. Ioſ.1.anti. 21.& 12. anti.12.et 13.ant. 18.

NABATHA, vrbs condita à Nabaioth primogenito Iſmaēlis; à quo & omnis regio, ab Euphrate ad vſque mare rubrum vſq; hodie Nabathæa & Nabathena. (quæ pars Arabiæ dicitur, frugum inops, plena pecorum) eiuſque populi incolæ Nabathæi, ſiue Nabuthæi, vel Tubianæi Arabes appellantur; quorum gentes ſunt duodecim.

34.

Ioſeph.14. ant.4.5.6. & 1.bel.6. 21.& 6. bell.12.

NOBE, olim Canath, ciuitas. 1.Reg.22 Nume.32. Iud.8. quidam ponunt in Manaſſe.

35.

Ioſeph.13. antiq.3 et 17 ant.10. & 17.ant. 17.& 18. antiq.14. & 2.bell. 4.& 3. bel.1& .5. bell.2.& alibi. Plin.5.na tu.hiſt.14. VVil.Tyr. 14.bel.15. et 17.bel.1.

PERAEA, regio & toparchia, ſita trans fluuium. vnde & tranſamnana. longitudo eius eſt à Pella vſque ad Macherunta; latitudo verò à Philadelphia, Arabia, Silbonitide, vſq; ad Iordanem. eius ſanè mollities & ingeniū fructuoſum: campos habet cùm varijs arboribus conſitos, tum maximè oliuetis, vineis & palmetis excultos: irrigatur autem abundè montanis torrentibus, & fontibus aquæ perēnis, quoties illi Syrio æſtuante defecerint. Huius regionis Herodes ſenior filium ſuum Herodem, ſimul ac Galilęæ tetrarcham, teſtamēto conſtituit. Apud VVilhelmum Tyrium appellatur ſemper regio trans Iordanem.

36.

PHANVEL, locus contra torrentē Iaboc

 in fini

Gen.32.et ibi.Hiero. Iud.8. 3.Reg.12.

in finibus Amorrheorum. Hîc Iacob, qui post Israel, tota nocte luctatus est cum angelo, viditq; Deum facie ad faciem, læso neruo femoris; atq; inde loco nomen indidit. vbi postea eiusdem nominis est ædificata ciuitas, quæ cũ Gedeonis exercitui panes negasset, Gedeon turrim Phanuel subuertit, habitatores occidit; quam postea Ieroboam ædificijs reparauit. Ostendebatur tempore Brocardi locus Phanuel vltra Iordanem ad Orientalem plagam. Inter Phanuel & Socoth, Esau occurrit Iacob, qui placatus muneribus fratri reconciliatus est. Gen.33.

37.

Hieron.in loc.Hebr. in Ammo. & in Sop. 2. Deut.2. Gen.12. Hieron.in Ezech.21. & 25.& Amos 1. & 2. Bened.in Ierem.49. Iud.11. Neem.24. 2.Mach. 4.5. Iudi.10. Iosiph.4. anti.4.& 11 anti.5. Deut.3. 2.Reg.11. 12.23. Hieron.in 1.Par.20. Iere.94. Iosep.20. antiq.1.et 3.bell.2. VVilh. Ty. 14.bell. sac.12.

RABBA, quæ & Rabbath, filiorum Ammon, ob magnitudinem sic appellata, dicta & Ammon, Amman, & vrbs Aquarum, quod labo c torrens eam circumfluat; postremum Philadelphia. vrbs potens, regia, & metropolis terræ Ammonitarum; in qua olim habitauerunt zomzommim, Hebr. zamzommim, hoc est, scelere turpitudineq; infames, qui & Raphaim gigantes, gens antiqua: quos interfecerunt filij Lot Ammonitæ, generati ex Lot & filia eius iuniore, atq; horum habitationem sibi vendicarunt. erat autē vrbs hæc sedes ipsius Regis Ammonitarum: vnde & regio ipsa Ammonitis siue Ammanitis vocata est. Vrbem hanc expugnauit Og rex Basan gigas; in qua monstratur lectus eius ferreus, longitudinis nouem, latitudinis quatuor cubitorum. Postea obsedit hanc Ioab, atq; in eius oppugnatione Vrias, fidissimus Dauidis militũ, scelere ipsius Regis periit. expugnauit demum ipse Dauid, tollensq; aureum diadema Melchom idoli Ammonitarũ, preciosis gemmis & lapidibus ornatũ capiti suo imposuit, vrbem destruxit, populũ trucidauit, reliquasque Ammonitarum vrbes omnes, regionem, gentemq; exscidit. Postremùm à Ptolomæo Philadelpho, rege Aegypti, vrbs & regio subiugata est, & Philadelphia nuncupata, hactenus nomen retinet. Habuit temporibus Christianorum Metropolitanum Episcopum, qui habebat sub se Episcopos duodecim.

38.

Deut. 4. Iosf.13.20. 21. 1.Paral 6. Ioseph.14. antiq.5. 3.Reg.4. 22. 2. Par.18. 22. 4.Re.8.9. Hieron.in loc. Heb.

RAMOTH Galaad, vrbs Leuitarum sacerdotalis, atque refugij pro homicidis, quam Iosephus Arimanum, aliâs Arimnam vocat, hanc reges Syriæ iure belli ceperunt: quam cùm Achab rex Israel cum Iosaphat rege Iuda recipere volens obsedisset, ictu sagittæ, vt Propheta Dei Micheas prophetauerat, periit; Iosaphat ægrè Dei auxilio elapsus euasit: atque hic vnctus est Iehu in Regem Israel. Tempore Hieronymi vicus erat in decimoquinto miliario Philadelphiæ contra Orientem.

39.

ROGELIM, oppidum Bercellai amici Dauid, qui cibaria attulit fugienti Dauidi à facie Absolon. 2. Reg. 17. 19 Hierony. in loc. Hebr.

40.

ROTH, ciuitas munita, hebraicè est Atharoth; & iungitur aliquando sequenti dictioni Sophan, Ataroth-sophan. Num.32. & ibi Benedict.

41.

SAPHON, ciuitas super Iordanem. Iosf.13.

42.

SARON vrbs, in qua filij Gad habitarunt. 1.Par.5.7.

43.

SARTHAN, quæ & Sardacha. Iosf.3.3. Reg.7.2. Par.4.

44.

Gen.33.et ibi Hiero. & Liran. Ioseph.1. antiq.27. Iosf.13. Hieron.in loc.Hebr. in Scena.

SOCOTH, Hieron. Sacoth, Græcè Scenæ, hoc est, tabernacula. Hîc, cùm rediret ex Mesopotamia Iacob patriarcha fratri suo Esau reconciliatus est, defixis hoc loco tentorijs. ideoq; hoc nomen imposuit. Vbi postea eiusdem nominis ciuitas cōdita est, munitissima & optima; cuius septuaginta septem seniores Gedeon spinis contriuit, occisis ciuibus, quod panes sibi negassent, cùm Madian & Amalec persequeretur. ciuitas durauit vsque ad tempora Hieronymi.

45.

SOPHAN, munita ciuitas; in hebræo est Ataroth sophan, vt fortè non nisi Roth sit. Vide supra dictione Roth.

46.

TERRA Thob; ad hanc fugit, hîcque habitauit Iephte. Iud.11.

47.

3.Reg.17. Ioseph.8. antiq.13. Hieron.in loc.Hebr.

THESBA, siue Thesbe, ciuitas regionis Galaad, illustrata maximè natali Eliæ Prophetæ; vnde & Thesbites vocatur.

48.

HOC loco, Angelo Domini stricto gladio in via stante, Asina humana voce loquēs Balaam ariolum increpauit. Num.22.

49.

VETEZOBRA, aliâs Bethezob, quod interpretatur domus hyssopi, vicus trans Iordanem, vnde erat Maria Iudæa, quæ in obsidione Hierosolymitana, vrgente fame, proprium filium occidit, coxit, comedit. Ioseph. 7. bell. 8. Euseb. 3. hist. Eccles. 6.

TRI-

I.

Tribus Isachar.

I.

Genes.30. Nu.1..26. Genes.49. & ibi. Hie. Ios.19.

ISACHAR nonus Iacob ex Lia filius, sic progeniem suam ampliauit, vt de tribu eius ad montem Sinai numerati & inuēti sint viri, bello apti quinquaginta quatuor millia quadringenti; quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij, sexaginta quatuor millia & trecenti in terra promissionis, iuxta prophetiam Iacob, citra Iordanem optimam & pulcerrimam possederunt regionem in Galilæa.

2.

ABES aliâs Aemes, quidam corruptè habent Haemes, ciuitas. Ios.19. Hibr. in loc. Hebr.

3.

ACHASELVTH, ciuitas in tribu Isachar. Hieron, in loc. Heor.

4.

AGAD, sita ad radices montis Hermon. Hieron. in loc Hebr.

5.

ANAARATH, aliâs Naaroth. ciuitas. Ios.19. fortè hæc Anerith, Hieron. in loc. Hebr.

6.

ANEM, ciuitas Leuitarum, cum suburbanis suis. 2. Paral.6.

7.

Ios.12.13. 1.Reg.4.et 29. 3.Reg.20. 4.Reg 13.

APHEC, quæ & Aphecа, vrbs; cuius Regē Iosue occidit. in hac Philistęi posuerunt castra, pugnaturi contra Israël, postea contra Saul: ibidem etiam Syri pugnauerunt contra Achab regem Israël quando dixerūt; Dij mōtium sunt Dij eorum, pugnemus contra eos in vallibus aut cāpestribus, & obtinebimus eos: vbi & Benadad rex Syriæ victus est. Brocardus & Breidenbachius notant: eius ciuitatis ruinas tum adhuc ostensas fuisse. itin.6. est in campo magno, non procul à Gelboë, ad orientem montis Carmeli, quinq; milibus à Tabor, vt notat Benedictus:

8.

APHRAIM ciuitas. Ios.19.

9.

ARABA villa. Hieron. de loc. Heb.

10.

ARAD fons, apud quem Gedeon castrametatus est. Iud.7,

II.

Iosepb.14. antiq.24. 25.et 1.bel. 12.& in vita sua. Hieron.de loc.Hebr.

ARBELA, ciuitas valida, iuxta quam in firmissimis montibus pręruptę erant speluncæ; in quibus habitantes latrones, Herodes rex magno labore expugnauit. Hanc inter, cæteras vrbes muniuit Iosephus.

12.

Strab.l.16

BELLIFORT, castrum pulcrum & forte à Christianis extructum. fuit fratrum hospitalis S. Ioannis. Breid. situm, vbi Cison torrens intrat mare Galilææ. eod. auctore.

13.

BETHPHESES ciuitas. Ios.19.

14.

LVCVS iuxta Bethsan; in quo tredecim Iudæorum millia à Scytopolitanis perfidiosè interfecta sunt. Iosep.2. bel.19. & in vita sua, & 7. bell.28.

15.

BETHSEMES ciuitas. Ios.19. & ib. Liran. Bene. Iud.3. est in pede extremo Carmeli. Auctor Breidenbach.

16.

CAIN mons, fons & cāstrum in pede extremo montis Carmeli. Hic Lamech senectute cæcutiens fratricidam Cain ignoranter pro bestia sagitta occidit. Gen.4. Broca. iti. 6. & Breidenb. Paschal. itin.178.

17.

VVilb. Ty. 9. bell.14. et.10. bel.6. & 10. & 13. bell.2. & 14. bell. 11. & 12. Brocard. Breidenb. Vitriac. cap.22.

CAIPHAS, à Tyrio Porsina dicitur, & Porphyria vrbs maritima, ad Carmeli montis radices parte aquilonari sita, extructa à Caipha pontifice, & nominata; qui eius erat Dominus. Habuit Christianorum temporibus Episcopen suffraganeam.

18.

Iudith 1. 4.7. Brocard. Breiden. 4.Reg.22. 2.Reg.35. 3.Esdr.1. 1.Mac.12. Zach.12.

CAMPVS Magnus, qui & campus Mageddo, & campus Esdrelon, & planicies Galilęę: sed illa, vt quidam ait, nomina nunc in obliuionem abierunt, vocaturq; campus Sabę, à quodam castello quod Saba nuncupatur. habet in longitudine decem miliaria, in latitudine verò ad mare Galilææ & Iordanem vsq; extēditur. gleba eius optima est, fertilis supra modum in frumento, vino & oleo; atq; adeò rebus omnibus affluit, vt qui suis oculis aliquādo conspexerūt, affirment sese nihil vnquam perfectius, & in quod natura æquè omnia sua contulisset, aspexisse. In hoc campo Iosias rex Iuda, à sagittarijs Nechao regis Aegypti vulneratus, interijt: & in his Sisara, & omnis exercitus eius, Barac vincente, postratus est.

19.

Ios.19. Hieron. in Isa.16. & 29 & Iere.2. & 5. Iose.2. bell. 9. & 14. antiq.22.

CARMELVS maris, qui hebraicè dicitur Carmel, siue Charmel; mons excelsus valdè, & nemorosus, nobilissimis vineis, oleis, arbustis, fructiferis arboribus, herbisq; odoriferis abundās; vt ob summam rerum omnium copiam fertilitati & abundantiæ in scriptura

comparetur. Abest à Ptolemaide stadijs centū viginti, vt Iosephus tradit. Incolebatur à colo-
3.Reg.18. nis multis; eiusq; passim multa fit mentio in Prophetis. In hoc monte Elias propheta corā rege Achab. & octingētis quinquaginta pseudoprophetis Baal, cùm illi nequicquā cultris se dilaniantes, idolo immolarent, ipse Deum verum igne cælitus demisso experimento cōprobauit, ibiq; flexis genibus gestu admirabi-
Iose.3.bel. 2 & 8. antiq.13. 4.Reg.2.4 Brocard. Breidenb. Salign.10. 10.cap.6. li orans, post trium & semis annorum siccitatem, pluuiam à Deo impetrauit. locus igne consumptus, inquit Iosephus, hactenus ibi perdurat In hoc monte in pede montis Oriētali, ait auctor itinerarij Ghistele, spelunca est & fons, vbi habitabant Elias & Helisæus, & filij Prophetarum. postea habitauerunt ibi fratres Carmelitæ, vnde & originem & nomen habent. fuit etiam saltus in Carmelo, vt colligitur 4.Reg.19. Isai.37. Mich.7.

20.

HIC ad torrentem maiorem, qui contra Occidētem labitur, Propheta Elias 450. Prophetas Baal, quos diuina iustitiæ zelo accensus in monte Carmēlo comprehenderat, ab Israëlitico populo adiutus, omnes occidit, eorumque cadauera in torrentem proiecit. 3. Reg.18. Bro. in præf. & iti.1. & 6. & Breid. ib.

21.

CARMELVM promontorium. vbi S. Helena Ecclesiam construxit. Niceph.8. hist.30.

22.

CASALOTH ciuitas. Iof.19.

23.

CEDES, ciuitas Leuitarum. 1. Paral.6.

24.

CESION, aliâs Cesien, Cision, ciuitas Leuitarum. Iof.19.21.

25.

Iof.19.21. 1.Par.6. Ioseph 2. bell.26.& in vita. DABERETH, Dabrath, Iosepho Dabarita, & Dasbath, inclita refugij vrbs & Leuitarum, sita in confinio tribus Zabulon & Isachar, quam Cison torrens intermeat.

26.

ENADDA, siue Enhadda, ciuitas. Iof.19,

27.

1.Reg.28. Psal.82. Hieron.in loc.Hebr ENDOR ciuitas, sita in monte Hermonio. in hac Saul Rex consuluit Pythonissam, quæ suscitauit illi Samuelem Prophetam. Huius mentio fit in Psal. Disperierunt in Endor, facti sunt vt stercus terræ. Est & hodie, ait Hieronymus, grandis vicus Aendor, iuxta montē Tabor; est & torrens Endor.

28.

Niceph 8. hist.Ecc.30. HIC Abrahæ à cæde hostium reuertenti, & liberato Lot fratris sui filio occurrit Mechisedec cum pane & vino: vbi adhuc mensa Melchisedec ostenditur. Gen.14. Brocard. Breid. Fretel. Salign. tom.2. cap.8.

29.

ENGANNIM, ciuitas Leuitarum. Iof.19. 21. nunc est vicus iuxta Bethel. Hieron. in loc. Hebr.

30.

ESDRELON, ciuitas in campo magno; à qua ipse cāpus nomen habet. Iudith 1.4.7

31.

FONS Iezraël. Niger Geograph. Asiæ, com. 4. postea fuit dictus Tubania. iuxta hunc Saul castra posuit, pugnaturus contra Philistços. 1. Reg.29. & 1. Reg.31. Meminit eius etiam VVil. Tyr. & Breidenb.

32.

GELBOE mons, siue montes; in quibus Brocard.
Saul castrametatus est contra Philistæ- Breidenb.
os, ibique cum Ionatha filio suo occisus est: 1.Reg.15.
quamobrem imprecatus est ijs montibus Da- 28.31.
uid, vt nec pluuia, nec imber, nec ros descen- 2.Reg.1.21.
deret super montes istos. Extendunt se mon- 1.Par.9.10.
tes illi ab Occidente à Iezraël vsq; ad Iordanē Fretel. Vitriac.
per vndecim leucas. Narrat igitur Breidenba- cap.54.
chius, montes illos in multis locis esse petro- Bened.in
sos, aridos, steriles. Sunt, qui volunt ciuitatem indice Bi-
esse prope montes, quæ diceretur Gelboe; à bliorum.
qua ipsi montes nomen acceperint. Est & Gel- In lo.Heb.
bus vicus grandis, situs in monte Gelboe, vt Hieron. autor est.

33.

HIC Saul & armiger eius irruerunt super gladios suos. 1. Reg 31.

34.

HERMON mons maior, ita ad differen- Psal 132.
tiam minoris: ob pinguis roris abundan- Brocard.
tiam, & ipsam soli fœcunditatem, pasceban- Breidenb.
tur ibi animalia & pecora, quæ Ierosolymis Hieron.in
in templo offerebantur, & immolabātur Do- vita Paulæ.
mino. Extēditur mons ille in lōgitudine qua- Benedict.
tuor ferè leucis, contra mare Galilææ, vbi Ior- in ind.Bi-
danis ex mari Galilææ egreditur. bliorum.

35.

HERMONIVM, mons est non proprius & distinctus ab alio, sed iugum quoddam humile, seu tumor quidam, à mōte Hermon, contra montem Tabor procedens. Psal. 41. Brocar. itin.5.

36.

HERMON minor, alius à maiore, in cuius latere aquilonari est ciuitas Naim. Brocard. itin.5. Breiden. ibid.

37.

IARAMOTH, quæ & Iermoth, vrbs separata Leuitis. Iof.21. Hier. in loc. Hebr.

38. Vallis

38.

Iof.17. Ofe.1.

VALLIS Iezraël, lata duobus miliaribus, quæ & planicies Galilææ. In valle hac seu planicie intermedia magni & multi habiti sunt conflictus. Hîc enim pugnauit Gedeon contra Midianitas; & Saul contra Philistæos. Item Achab contra Syros; & postea Tartari ibi conflixerunt contra Saracenos. Brocard. itin.6. & Breidenb.

Iudic.6.7. 1.Reg.31. 3.Reg.20.

39.

Brocard. Breidenb.

VIA in Iezrahel. Hæc via tendebat & ducebat à monte Carmelo in Iezraël; per quā iuerunt Achab & Elias. 3. Reg.18.

40.

MAGDIEL, paruus viculus in quinto miliario Doræ pergentibus Ptolemaidam. Hieron. in loc. Hebr.

41.

ISACHAR ciuitas, 3. Reg.4. Benedictus in Indice.

42.

MERRVS, aliâs Marrus, vicus in duodecimo miliario vrbis Sebaste, iuxta Dothaim. Hieron. in loc. Hebr.

43.

MESRA, castrum est in pede montis Hermon. Brocard. Itin.6. & Breidenb.

44.

VINEA Naboth, pro qua occisus & lapidatus est à Iezabel, ostendebatur adhuc tempore Breid. & Brocard. 3. Reg.21. 4. Reg.9. ante introitum vrbis Iezrahel. Brocard. itin.6. & Breidenb.

45.

NAID, siue Naida, terra in qua Cain cum sua vxore habitauit. Hieron. in loc. Heb, Ioseph. 1. antiq. 4. nominat ciuitatem Naide, quam condiderit Cain. Benedict. in indice Bibliorum.

46.

Hieron. in Epitaph. Paulæ. & alibi. & in locis Hebr. Brocard. itin.5. & Breidenb. Luc.7.

NAIM, Græcè Nain, decora & pulcra ciuitas, quam torrens Cison alluit, sita est in latere Aquilonari montis Hermon minoris; in secundo miliario montis Tabor, contra meridiem, non longè ab Endor: ante cuius portam Christus filium viduæ vnicum à morte suscitauit. permansit ciuitas vsque ad tempora Hieronymi.

47.

Brocard. in præfa. ter. sanct. & itin.7. & ibidem Breidenb. VVil. Tyr. 10. bell. sac. 26.

CASTRVM peregrinorum, quondam insula in corde maris sita, dicta Petra incisa. in qua Christiani milites munitionem postea extruxerunt, ijs muris & antemuralibus cinctā, vt inexpugnabilis videretur. Videtur alio loco ponere VVilhelmus, quantum ex eius descriptione colligere est; consentit tamen sententiæ nostræ ille, qui continuauit historiam belli sacri.

1.cont c.3. Vitr.c.42.

48.

RABBOTH, ciuitas. Iof.19.

49.

RAMETH ciuitas. Iof.19.

50.

RAMOTH, vrbs Leuitarum; habuit & suburbana. 1. Paral.6.

51.

RETHOM in tribu Isachar. Hierony. in loc. Hebr.

52.

ROOBA vicus Leuitarum, vsque ætatem Hieronymi perdurauit, in quarto lapide Scytopoleos. Hieron. in loc. Hebr.

53.

SABA, aliâs Faba, castellum; à quo Campus magnus nunc dicitur cāpus Sabæ; non multum distat ab Aphec. Brocard. itin.6. & ibid, Breidenb.

54.

SALVMIAS, vicus in octauo lapide à Scytopoli. in campo. Hieron. in loc. Hebr.

55.

SEESIMA, siue Sehesima, aliâs Seseima, siue Sesenna. Hieronymo Sasima, ciuitas, terminus Isachar. Iof.19. Hieronym. in loc. Hebr.

56.

SEON, aliâs Senon, ciuitas, hodieq; ostenditur villa iuxta montem Tabor. Hieron. in loc. Hebr.

57.

Iof.19. Brocard. itin.6. & ibi. Breid. 1.Reg.28. 1.Para.10. 3.Reg.1.2.

SVNA, quæ & Sunam, & Sunem, eadem dicta, & Sula, ciuitas est ad latus australe montis Hermon, distant à Bethsam vndecim miliariorum itinere; vnde Sunamitis & Sulamitis. Hîc castrametati sunt Philistæi contra Saul, quando Saul venit in Gelboe. Patria fuit hæc Abisag Sunamitis puellæ speciosissimæ, quæ senem ac septuagenarium regem Dauid calefecit, dormiens in sinu eius vxor & virgo. Hinc dicta est Sulaminitis Cant.6.7. Hanc Elisæus frequenter transibat, iter faciens de Carmelo ad Iordanem, Galgala vel Iericho, vbi & hospitabatur apud mulierem Sunamitidē, cui à Deo filium impetrauit, quē postea mortuum suscitauit. 4. Reg.4. Ostenditur & vsq; hodie, ait Hieronym. vicus nomine Sulem in quinto miliario Tabor. in loc. Hebr.

58.

Iofeph.14. antiq.13.

TARICHEA, siue Tarichex, Suetonius in Tito Tarrachiam appellat; vrbs munitissi-

& 1.bel.6. & 2.bell. 12.25.26. 27.et in vita sua. nitissima, sita sub monte in littore maris Galilææ: distat à Tiberiade triginta stadiorum itinere, vel itinere vnius noctis, quantum ex Iosepho colligere est. quam Iosephus historicus, cùm comi issa sibi esset vtriusq; Galilææ administratio, muro cinxit validissimo; cuius ciues implet ant numerum quadraginta milium. Hanc primò cepit Cassius, & rria, vel, vt alij habent, triginta, Iudæorum milia captiuorum abduxit. Erat in hac vrbe circus. vbi congregatis aduersum se inimicis, & mortem minitantibus, cùm tantum non igne perijsset, mirabili stratagemate populi animos sibi concilauit Iosephus. Post à Vespasiano & Romanis, maximo labore expugnata, cùm qui vrbe incolebant, etiam nauali prælio Romanis se se obiecissent, in lacu Genesar, perierunt miserabili morte. qua in vrbe cùm maximã aduenarum copiam cepisset, senes cum imbellibus occidit, iuuenes partim ad Istmon Neroni transmisit, partim vendidit. *Ioseph.3. bell.16.17.19.*

59.

VIA vallis. Per hanc sæpe faciebat iter Elisæus, erat enim planior via eunti in Iericho; vbi cum filijs Prophetarum morabatur ad Iordanem vadens de Carmelo per Sunam in Bethsan, & inde per campestria Iordanis adusq; Galgala. ideo 4. Reg. 4. dicitur, qđ cùm vellet ire ad Iordanem, oportebat eum transire per Sunam. Breidenb. itin. 6.

60.

HIC Naaman, princeps militiæ Regis Syriæ, lepra infectus, Elisæi Prophetæ mandato septem vicibus in Iordane lauit, & mundatus est; quæ, quod munus à Naaman accepisset, clam Elisæo, Giezi & semini eius adhæsit in sempiternum. 4. Reg. 5.

ADMONITIO in typos tribus Iudæ.

QVONIAM tribus Iuda multitudine pagorum, ciuitatum, &c. multum omnes alias excelluit, ne infinitis numeris & locis lectoris memoriam & iudiciũ obturbaremus, omissis villis & pagis, nisi quæ insignem aliquam sui denominationem exhibebant, solas vrbes & loca insigniora exprimi fecimus. Et quoniam numeri, quos singulis locis præscripsimus, & Indici seruiunt & tabulæ: hic si continuũ accipimus, Indici soli seruient; si interruptum, (quod quidem & alioqui nihil interesset) etiam tabulæ. Neque enim descriptionem nostram tabulæ accommodauimus, sed ad lumen aliquod rerum narrationi fœnerandum, nobis subseruire voluimus. Hoc volui lector ne nescius esses.

I. Tribus Iuda.

I.

IVDAS quartus Iacob ex Lia vxore filius, ita semẽ Abrahę multiplicauit, vt de tribu eius ad mõtẽ Sinai numerati & inuẽti, sint viri ad pugnã apti septuaginta quatuor millia, & sexcenti; quibus omnibus, excepto Caleb, in deserto mortuis, septuaginta sex millia, quingẽti, absq; mulieribus & paruulis, valida manu ingressi terrã promissionis, in sortiũ diuisione citra Iordanẽ primam, optimam atq; amplissimam huius terrę sanctę obtinuerunt possessionem. Ex hac tribu Dauid, Salomon, ac alij reges Iuda, ipseque Christus orti sunt. cumque tribus hæc fortissima esset, vnde & leoni comparatur, bellicosissimis viris pollens, & crebrò aduersarios superans, in omnibus tribubus tenuit principatum: & idcirco interdum ciuitates, quæ in alijs tribubus sitæ sunt, tribus Iudæ esse scribũtur; vt Socoth, Cariathiarim, Lachis, Bethsames, Sicelec, Bersabee, &c quin & tribus Dan & simeon in medio Iudæ habitasse scriptura docet, & in eius funiculo nuncupantur. Porrò cùm Dauid numeraret populum, inuenti sunt de Iuda quingenta millia pugnatorum. Cæterùm, quia post Salomonis mortem decem tribus Israël defecerunt à Roboam ad Ieroboam Ephratæum, exinde duæ tribus, Iuda scilicet & Beniamin, quæ semini Dauidis adhæserunt, nunc domus Dauid, nũc regnum Iuda, Ierusalem, at Bẽiamin in scriptutis, potissimum à Prophetis nuncupantur: sicuti reliquæ decem tribus, quæ à legitimo rege & religione defecerant, ad cultum vitulorum, regnũ Israël, domus Iacob, & Ioseph, Ephraim, regnum samariæ, Iezraël, Bethel, Bethauen appellãtur. Et in omnibus quidem Prophetis, inquit Hieronymus, duæ tribus, quæ appellantur Iuda, Ecclesiæ Catholicæ personam possident, quæ sub stirpe Dauid regnabant: decem autem tribus referuntur ad hæreticos, quorum multitudo maxima est.

Genes.29. Num.34. Iosu.15. 1.Paral.4. Ezec.47. Num.1. & 26. Iosu.15. 1.Paral.5. Gen.49. Deut.33. Hieron. in loc. Heb. lit. B. 2.Reg.24. 3.Reg.12. Hieron. in Osee.ca.2.

2.

ASAR in tribu Iuda: nunc verò vicus grandis ostenditur eo nomine pergentibus Ascalonem de Azoto. Hierony. de loc. Hebr.

3.

ACCAIN ciuitas Iosu. 15.

4.

COLLIS Achillæ; castrum natura, simul & arte munitissimum, ad dexterã deserti Ziph. in quo aliquoties latitauit Dauid, fugiens à facie Saul: in cuius rupis vertice, viginti stadijs alto, primus Ionathas Pontifex castellũ ædificauit, natura inaccessum, & appellauit Massa-

1.Reg.23. 26. Ioseph.14. antiq.20. 22.23.24. & alibi.

Maſſadam; quod poſtea Herodes Magnus, ſpacio ſeptem ſtadiorum, muro firmo cinxit, & viginti ſeptem turribus præaltis, regiaq; cum quatuor turribus excelſis communiuit; atq; in incertum belli euentum, commeatu centum annorum, & omnigenûm armorum apparatu, qui centum milibus armandorum hominum ſufficeret, inſtruxit. Caſtellum hoc ab Antiocho obſeſſum poſtea eſt, Herodis familia aquæ penuria laborante: quod cùm ſicarij quidam per dolum occupaſſent, à Romanis tandem obſeſſi, ſingulari immanitate mutuis vulneribus ſeſe inuicem contrucidarunt. iuxta montem hunc, vt quidam annotant, fons naſcitur.

eidenb. n.6.

5.

ACHZIB, ciuitas. Ioſ.15. & Mich.1. in Hebræo.

6.

ADADA. ciuitas. Ioſ.15.

7.

SPELVNCA Adam. In huius rupis ſpelunca tradunt Adam & Euam multo tempore, centum videlicet annis luxiſſe Abelem filium ſuum interfectum; in qua viſuntur lecti eorum ſaxei, habentes in longitudine triginta pedes: ſed & fons in ſpelunca ſcaturit, de quo bibiſſe creduntur primi parentes noſtri. Brocard. & Breidenbach. itin.6. Salignia. tom.10. cap.5.

8.

ADAR, quæ & Daran, ciuitas, vt alij, villa. Num.34. Ioſ.15.

9.

ADARA, iuxta deſertum in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

10.

ADASA, aliâs Adeſa, ciuitas. Ioſ.15. Hie. de lo. Hebr. eſt & vicus iuxta quē Iudas Machabæus occubuit. Ioſeph. 1. bel. 1.

11.

ADITHAIM, ciuitas. Ioſ.15.

12.

ADVRAM, ciuitas, quam Roboam muniuit ædificijs. 2. Paral.11.

13.

AGLIPH, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

14.

AHOI, ciuitas, vnde Ahohites. 1. Para.11.27.

15.

ALVL, aliâs Halhul, ciuitas. Ioſ.15. vſque ætatem Hieronymi, Alula villula erat. Hieron. in loc. Hebr.

16.

AMAM, quæ & Aman; vnde Amanitis vxor Roboam 3. Reg.14. ciuitas. Ioſ.15.

17.

AMONA, vrbs, iuxta quam Gog ſepelietur, in valle viatorum, ad Orientem maris mortui. Ezech.39. Hieron. ibid.

18.

ANAB, ciuitas in monte ſita. Ioſ.11.15. nunc vſq; vicus eſt in finibus Eleuteropoleos. Hieron.

19.

ANEA, villa grandis, cuius habitatores Hieronymi ætate omnes erant Chriſtiani. in loc. Hebr.

20.

ANEM locus. Hieron. in loc. Hebr.

21.

ANIM ciuitas. Ioſ.15.

22.

AORABI, terminus Iudææ ad Orientem. Hieron. de loc. Hebr.

23.

APADNO, locus eſt iuxta Emaus. Hîc Antichriſtus cum multitudine magna figet tabernaculum ſuum. Dan.11. Hier. ibid.

24.

APHECA, Afeca, ciuitas. Ioſ.15.

25.

ARAB, ciuitas. Ioſ.15.

26.

ARAD, quæ & Arath, Hered, Hadar, Heder, vrbs Chananæorum quondam celebris & regia; contra cuius Regem cùm Iſraëlitæ primùm infœliciter pugnaſſent, poſtmodum ſe voto Deo obligarunt, & interfecto rege, ſubuerſis vrbibus, nomen illius Horma appellarunt, hoc eſt, Anathema. Hoc loco filij Cinei, cognati Moyſi cùm aſcendiſſent de ciuitate palmarum, delegerunt ſibi ſedem ad habitandum. Eſt autem terminus Iudæ, ad Meridiem: vſque ad ætatem Hieronymi oſtēdebatur villa.

Num.21.33. Ioſ.12. Iud.1. 1. Par.1.8. Ezech.7. Hieron. in loc. Hebr.

27.

ARBELA, terminus Iudæ ortum ſolis aſpiciens. Hieron. in loc. Hebr.

28.

ARBORES pulcherrimæ ſub Engaddi, ad mare mortuum, pulcherrima ferentes in ſpeciem poma & vuas, ſed cū decerpuntur, intus cinere & fauilla plena, in fumū diſſoluuntur, fœtoremq; exhalant teterrimum. Quo reſpiciebat in Cantico Moyſes: de vinea Sodomorum vinea eorum, & de ſuburbanis Gomor-

Deut. 32. Sapient. 10. Ioſe.5. bel.5 Brocard. itin.6. & Breidenb. Vitr. ca. 55

59.

Ioan.4. Gene.48. Iof.24. Brocard. Breidenb. Hieron in quæstion. Hebr in Genesim.

PRAEDIVM Ioseph, quod dedit Iacob filio suo Ioseph, supra fratres suos: estque ager amœnus & fertilis, in quo ossa Ioseph, ex Ægypto allata, sepulta sunt; cuius mausoleum ibi etiamnum ætate Hieronymi cernebatur.

60.

Matt.10. Hieron.in Isai.28.

ISCARIOT vicus, in quo natus est Iudas Apostolorum duodecimus, Christi proditor; vnde dictus est Iscariotes.

61.

Brocard. Breidenb.

LEBNA, vel Lepna, & Lemna, castrum valdè pulcrum, & in itinere, euntibus Hierosolymam, de Sichem quatuor leucis ad dexteram, dicitur & Lebona. Iud.21.

62.

LEPROSORIVM Samariæ. 4. Reg. 7.

63.

LEVITAE domus, in latere montis Ephraim. Iud.19.

64.

1.Mac.11. & alibi. Iof.16. Actor.9. Ioseph.20. antiq.8. 2.bell.23. & 3.bell.2. & 5.bel.4. Pas.stin. 177. VVilh.Ty. 7.bel.sac. 22. Breid.9. Iul.ij. Salig.tom. 6.cap.4. Cap.17. In Abdiā, & in Ionam. VVilh.Ty. lib.10.c.22 & 12.25. & 14.12.

LIDDA, Lyda, & Lydda, tempore Hieronymi Diospolis, hoc est, Iouis ciuitas, appellata est: cuius frequens mentio apud Iosephum est & Hieronymum: vna ex vndecim Iudææ toparchijs, ordine quinta. In hac vrbe sanauit Aeneam paralyticum Petrus Apostolus. Iosephus dicit vicū fuisse instar vrbis amplum: postea ciuitatem exustam à Cestio Romani exercitus duce. In hac vsque hodie, ait Gul. Tyrius, egregij martyris Georgij gloriosum sepulcrum ostenditur, in quo, secundum exteriorem hominem, in Deo creditur conquiescere: ad cuius honorem Iustinianus Ecclesiam, multo studio & deuotione prompta, ædificari præceperat. Erat enim in eadem vrbe decollatus etiam S. Georgius: vnde etiam nunc ad S. Georgium dicitur, vt testis est Vitriacus: Hieronymus verò illam Tigrida appellari ait. Cùm à Christianis habitaretur, Episcopali diademate erat insignita, sed suffraganea. Alij hanc ciuitatem faciunt propinquiorem Gaseræ, supra Nebo scilicet.

65.

Iof.16. Hieron.in loc.Hebr. Iud.1. Hieron.in loc.Hebr.

LVZA ciuitas, quæ cecidit in sortem filiorum Ioseph, iuxta Sichem in tertio lapide Neapoleos.

Luza, ciuitas alia à priore, quam veteris Luzæ proditor condidit iuxta Bethel, in terra Ethim, siue Cethim.

66.

1.Reg.13. 14. 1.Mach.9. Brocard. Breidenb 1.Mach.9. Luc.2. In lo.Heb.

MACHMAS, Magmas, & Megmas, ciuitas magna satis, cuius multa in scripturis mentio, terminus tribus Ephraim contra Austrum. In hac Ionathas Machabæus habitauit, atque hic B. Maria percepit puerū Iesum nō esse in comitatu, sed remansisse in Hierusalem: quamobrem regressa est in Hierusalē, ad quærendum eum. Vsque hodie, ait Hieron. ostenditur vicus grandis, in finibus Aeliç, antiquum nomen retinens, nouem ab ea milibus distans, iuxta villam Rama. Nunc Byra dicitur: & est in dominio fratrum militiæ templi, vt Brocar. & Breid. tradunt

67.

MAGDALSENNA, hoc est, turris Senna. ostendebatur vsque tempora Hieronymi villa in septimo lapide Hiericus, cōtra Septentrionalem plagam. *Hieron.in loc.Hebr. lit.S.*

68.

MELLO ciuitas. Huius ciues vnà cum Sichimitis constituerunt Abimelech sibi in Regem. ædificauit hanc postea Salomon, quæ caussa extitit rebellionis Ieroboā filio Nabat. *Iud.9. 3.Re.9.11.*

69.

NAARATHA, Noaratha, Naarath, Naara, ciuitas, terminus Ephraim: nunc Naorath, est villa Iudæorum, in quinto miliario Ierichus. *Iof.16. Hieron.in loc.Hebr.*

70.

NAIOTH, locus est in Ramatha, siue Rama, tribus Beniamin, distans sex milliaribus ab Hierusalem ad Septentrionem, versus Bethel, vbi Dauid & Samuel manserunt: quò & Saul veniēs, cū alijs simul prophetauit, vnde prouerbiū: Num & Saul inter Prophetas? *1.Reg.19. 20.& ibi Benedictus.*

71.

NEAPOLIS, quæ dicebatur ab indigenis Naborrha. Ioseph.5.bel.Iud.4. vide Sichem.

72.

NORAN, Noaran, nomen loc. 1. Para. 7.

73.

OZENSARA vrbs, quam condidit Sara filia Ephraim. 1. Paral 7.

74.

PETRA Oreb, sic nominata, quod Oreb princeps Madianitarum, à tribu Ephraim, circa illam interfectus sit. *Iud.7. Isai.10. Psalm.82.*

75.

PHANVEL, vel Fanuel, ciuitas iuxta Sichem. 3. Reg. 12.

76.

PHARATON, ciuitas in monte Amalec; vnde fuit Abdō iudex populi Israel, inque ea habitauit. dicta etiam Phara est. hinc Pharatonites. *Iud.12. 2.Reg.23. 1.Paral.11. 27. Ioseph.13. antiq.1.*

77.

PHASELV, Phaselum, Pasellum, oppidum in descensu montis Ephraim, situ in campo palmeris cōsito: quod Herodes senior Ascalonita, in honorē Phaseli fratris sui, à Parthis necati, condidit, atque ita nominauit: à Breidenb. Zepher dicitur est positum eo loci vbi torrens Carith descendit de monte. *Ioseph.16. antiq.5.et. 17.10.& 1. bell.16.& alibi. Brocard. Breidenb.*

78. PVER-

78.

Genes.35. QVERCVS Sichem, seu Sichimorum, quæ & Therebinthus. Sub hac abscondit
Iosu.24. Iacob idola suorum: sub hac lapidē prægrandem erexit Iosue in testimonium fœ-
Iud.9. deris Israel cum Deo: ibidem Abimelech cō-
Hieron.in stitutus est rex super Israel. Quercus hæc vs-
loc.Heb.in que tempora Hieronymi ostendebatur in
Balanus. suburbano rure Neapoleos, prope sepulcrum Ioseph.

79.

Brocard. RAMATHA, Ramathæ, Ramathaim, &
Breidenb. Arimathæa, siue Arimathia; post & Ra-
Salig.tom. ma, & Ramula dicta est. Ciuitas separata Le-
6.cap.3. uitis, sita in Sophim monte Ephraim vnde &
VVilb.Ty. Ramatha Sophim dicitur; estque confinium
7.22. tribuū Ephraim, Beniamin, & Dan, pro qua aliqui Iudam ponunt; qui etiam pertinuisse illam contendunt ad tres tribus, sitam tamen in monte Ephraim: postea villa fuit Rama. Sed sciendum est multas eius nominis villas fuisse: Prima iuxta Thecuam in via Hebron; secūda in Neptalim, proxima castro Sepher; tertia iuxta Sophorim; quarta in Silo; quinta iuxta Gabaa: quæ omnes in montibus; inter-
1.Reg.25. pretatur enim Rama excelsum. In hac Saul cum Samuele cibum sumpsit, & vnctus est in Regem: erat natalis Samuelis, vbi & habitauit, & sepultus est; cuius ossa longo post tem-
Hieron.ad pore de Iudæa translata sunt in Thraciam.
vers. Vigi- Verba super ea re Hieronymi sunt: Sacrile-
lantium. gus dicendus est Augustus Arcadius (probat autem inductione B. Hieronymus, rectè coli reliquias, quas proscindebat Vigilantius) qui ossa B. Samuelis longo post tempore de Iudæa transtulit in Thraciam; Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui rē vilissimam & Cineres dissolutos in serico & vase aureo portauerunt; stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquijs, & tanta lætitia, quasi præsentem viuentemque prophetam cernerent, susceperunt: vt de Palæstina vsque Chalchedonem iungerentur populorum examina, & in Chri-
1.Reg.1.& sti laudem vna voce resonarent, &c. De hac
cæt. oriundus fuit nobilis ille decurio, qui sepeli-
1.Mac.11. uit Dominum, estque huius frequens in scri-
Matt.27. pturis mentio. Præfectus fuit vrbi, cùm Chri-
Marc.15. stiani terram sanctam occupauissent, Episco
Luc.10.19. bus quidam ex genere Normannorum, qui
23. simul & Liddæ, & Ramulæ erat Episcopus:
VVilb.Ty. huius tamen vetus nomen ignorare se scri-
7.bel.f.22. bit VVilhelmus, adeoque illam priscis sæcu-
10.bell.17. lis incognitam fuisse, vt quam, testibus illorū
21.bell.21. temporum historijs, Arabes Mahumeti secta-
1.Reg.6. tores primùm exædificarint. Erat autem sita
Breidenb. in campestribus, quam cùm vacuam reperis-
S.Iulij. set Iuelinus, Armenius, succendit. describitur & fons iuxta Ramatha, salubris aquæ.

80.

Iud.9. RVMA, hoc est, excelsa, Hebraicè Aru-
Hie.in l. ma, Hieronymo Arima, ciuitas, vbi sedit
Heb.in R. Abimelech. Est autē in finibus Diospoleos, & à plerisque Arimathia nunc dicitur, ab alijs Remphtis.

81.

SAMARIA, metropolis, munitissima, re- *Iosu.11.*
galis & pulcerrima decem tribuum, quæ *2.Para.13.*
appellantur Israel regnum: vocatur etiam Sa- *4.Reg.6.*
mariris, Mareone, Ectenias, Marion, & postea *Ioseph.8.*
in honorem Cæsaris Augusti, ab Herode re- *antiq.12.*
ge Σεβάστη, hoc est Augusta appellata est, distat *5.bell.4.* *6.bell.1.*
ab Hierusalem diei itinere. VVeiss. sita est in *3.bell.2.*
regione vberrima, à qua & tota illa regio Samarię nomen accepit: ab Amri rege Israel in Semeron montis vertice ædificata est: quam
Samaræam vocauit, ait Iosephus, à Samaro, *3.Reg.16.*
de quo montem emerat, in cuius vertice sita *Ioseph.8.*
est: quam cinxerat admirabili ædificiorum *Anti.12.*
superbia in modum coronæ: & prospectum *Isa.28.*
exhibebat amœnissimum, & quaqua versus *Brocard.* *Breid.*
longissimum: vsque Ramatha, Ioppen, Antipatridem, Cęsaream Palęstinę, mare magnū, Carmelum, & vsque Ptolemaidem: per totum quoque montem Ephraim. Abundabat fontibus, hortis, oliuetis, & omnibus huius mūdi bonis: eaque deinceps Reges Israel pro sede regni vsi sunt. cuius incredibilis magnificentia breuibus explicari non potest, cum insignes superbissimorum ædificiorum ruinę priscam vrbis magnificentiam non obscurè demonstrent. neque enim alia vrbs tota Palæstina ruinas ostentat æquè memorabiles; sed iam tota cessit hortis & olitoribus, quod Achas rex cogitabat de vinea Nabath. In mōte, ait Brocardus, videntur adhuc columnæ mamoreæ, quæ sustentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria: quin & per totum montis circuitum visuntur stantes huiuscemodi columnę, quæ paltearum sustine-
bāt testudines. Temporibus Iorami regis fuit *4.Reg.6.*
hic fames tanta, cùm obsideretur à Benadad rege Syriæ, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis: cùm etiam filijs suis vescerentur: tandem mirabi-
liter liberata prophetante Helizeo. Postea *Iose. 13.*
Hircanus Iudæorum Pontifex, cùm vrbem *Antiq.17.*
fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia; tandem per filios expugnatam, solo adæ-
quauit. quam Herodes Antipatri filius Rex à *Ioseph.15.*
fundamentis istaurans, firmissimo muro *antiq.10.*
per viginti stadia circūdedit, & in eius medio *& 1.bel.2.*
templum maximum sesquistadij magnitudi- *16.*
ne, modis omnibus ornatissimum Augusto *Hieron.in*
Cæsari dedicauit, ciuitate ipsa ab eodem de- *loc.Heb.* *& Act.*
nominata. In hac sepulti sunt Elisæus & Abdias prophetæ; atq; ipse (quo maior inter na-
tos mulierū non fuit) Ioānes Baptista, qui ad *Hie.in epi.*
vocem adulteræ in carcere decollatus est. ad *Paulæ &*
quorum sepulcra, cùm huc peruenisset Pau- *in Abdiæ 1.*
la, multis intremuit cōsternata mirabilibus: *& Mich.1.*
namque cernebat varijs dęmones rugire cru *Marci 6.*
ciatibus, & ante sepulcra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere, suspensisque pede fœminis vestes defluere in faciē. Fuit ibi Ec-

 bi Ec-

bi Ecclesia quondam in honorem B. Ioannis, cum sepulcro, quod de marmore fuerat factum ad instar sepulcri Dominici. sed hanc Saraceni sibi vsurpauerunt, vt & aliam Cathedralem Suffraganeam, quam in supercilio montis positam Greci monachi inhabitabant, à quibus perbenignè fuit exceptus Brocardus.

VVilh.Ty. 14.bell.12. & 8.1.

82.

FONS Samariæ, qui dicitur alternis coloribus quater in anno variari, viridi scilicet, sanguineo, turbido & limpido, mira & grata vicissitudine inspicientium oculos delectans. fit etiã piscinę Samariæ mentio in libris Regũ; vbi occisi Achab currus &c. ablut⁹ est.

Vitriac.c. 84. 3. Reg.22.

83.

MONTES Samariæ, in quibus vineæ. 2. Reg. 20. Hiere. 31. Am. 3. describitur & lacus Samariæ, & turris domus regiæ in Samaria, iuxta Argob & Arie vbi Phaceia regem Israel occidit Phacee filius Romelę dux eius.

2.Reg.16. 4.Reg.13. 4.Reg.15.

84.

SAMIR, Sanir, ciuitas in montanis Ephraim. Iud. 10. est & vicus Sanim. Hiero. in loc. Heb.

85.

SAPHONI, Aphoni, vnde fuit Zabdias. 1. Paral. 27.

86.

SAREDA, patria Ieroboam. 3. Reg. 11.

87.

SARON, Sarona & Lasaron, græcè Assaron, mons, & vrbs egregia; quam cepit Iosue, rege illius interfecto. Regio est campestris, pinguis & fertilissima, saginandis pecoribus perquàm apta, ideoq; ibi pascebantur regis animalia. extendit sese à Cæsarea Palestinæ, & pertingit vsq; ad Ioppe. Hęc teste Hieronymo, iuxta soli qualitatem Petro prædicante fidei continuò fructus germinauit.

Iof.12. Isa.33.35. 1.Para.7. Hieron.in Isai.65. 1.Para.5. 17. Bened.in Indice Bibliorum. Act.9. Hieron in loc.Hebr. Brocard. Breidenb. Sasbout in Isai.33. VVilh.Ty. 10.20.

88.

SELABA, grandis vicus in finibus Sebaste. Hieron. in loc. Hebr.

89.

SEMERON, Sameron, mons, ad quem Abia rex Iuda vicit Ieroboam. 3. Reg. 16. 1. Paral. 13.

90.

SELMOM, mons est in Ephraim, iuxta Sichem, vmbrosus & caliginosus, mons Dei, mons pinguis; quem conscendit Abimelech aduersus Sichimam dimicans.

Iud.9. Psal.67.87 Hieron in loc.Hebr.

91.

SICHEM, quæ & Sichima, & Sichimi, Ephron; tempore Christi corruptè dicebatur Sichar; postremò restaurata vocata est Neapolis, hoc est, noua ciuitas; quã & Mabortha ab indigenis appellatã scribit Iosephus: Plinius Marmortham. Sieg. nunc verò dicitur Pelosa siue Napolosa, vt quidam annotant. vrbs refugij, & Leuitarum, metropolis Samariæ, sita in monte Ephraim, amœnitate & delitijs abundans; quam sitam inter duos montes nouam putat esse Breidenbachius, cùm vetus Sichem ipsius iudicio fuerit ad sinistram fontis Iacob, cuius scilicet suo tempore plurimæ adhuc reliquiæ ostendebantur quę distat ab hac Neapoli quantum bis iacit arcus. Hanc incoluerunt Abraham & Iacob Patriarchæ, estque primùm à Simeone & Leui, ob stuprum Dinæ sorori illatũ, vastata: Secundo ab Abimelech ita subuersa, vt seminauerit in ea salem: reædificauit eam post Ieroboam: postremum euersa à Bezzeuge Damascenorum procuratore; cùm vrbem immunitam muro & antemuralibus, etiam vallo carentem aggressus fuisset, vix pauci residui in præsidium, quod in medio ciuitatis erat à cæde & incendijs elapsi sunt. Habuit episcopum suffraganeum; sed Vitriacus negat, & pertinuisse vult immediatè ad Abbatem Dominici sepulcri. Vult in valle sitam fuisse, & montes vndique pro muris habuisse Sieg.

1.Par.13. & ibi Hie. Ioseph.11. antiq.8. Ioan.4. Hier.quæ. in Gen.48. & in Os.6. Plin.lib.5. cap.13. Ioseph.5. bell.4.ca. Genes.33. Brocard. Breid. Iof.20.21. 1.Paral.6. Gene.12. Ge.34.49. VVilh.Ty. 8.bel.sac.1 Iud.9. Psal.107. Actor.7. 3.Reg.12. VVilh.Ty. 14.bel.sac. 27.14.12. & 17.bell. 14. Fretel. Vitriac.c. 58.

92.

QVERCVS Sichem, græce Balanus; sub qua Rebeccæ nutrix sepulta est. nominatur & Turris Sichem. Iud. 9.

Hieron.in loc.Hebr. Fretell.

93.

SILO, mons altissimus omnium in circuitu Ierusalem, atque adeò supereminet vniuersis terræ sanctæ montibus; est autem in decimo miliario Neapoleos, in regione Acrabatena. Estque eiusdem nominis vrbs Silo in eodem monte posita: vbi longo tempore arca Dei fuit reposita, cum tabernaculo fœderis, quod fecerat in deserto Moyses, ibique mansit annis plurimis, vsque dum caperetur à Philistæis; vnde crebrò populi Israël conuentiones eo in loco celebratæ, atq; sacrificij & orationis gratia frequentabatur vsque ad tempora Samuelis. Post ob peccata Israel ciuitas destructa est; in Silo altare dirutum hodieq; monstratur: nunc ad sanctum Samuelem dicitur. addunt Brocardus & Breidenbach. etiam Rama nominari.

Iof.19. Iud.21. Hieron.in loc.Hebr. Psal.ttim. 179. Iof.18. Ioseph.5. antiq.2. Iud.18.20. 1.Reg.1.2. 3.4.& 14. 3.Reg.2. 11.12. Fretell. Hierem. 7.& 26. Hieron.in Epitaph. Paula.

94.

SOPHIM mons. 1. Reg. 1. Hier. in loc Hebr.

95.

TAPHVA, vrbs potens, quam expugnauit Iosue, rege illius interfecto. Iof. 12. 16. 17.

96.

THAMNATHSARA, Thamnathsare, & Thamna, Thamnata, sub Romano imperio dicta est Thamnatica seu Thamnitica; vna ex vndecim Iudęæ Toparchijs, ordine quarta, regio, prefectura, & vrbs maxima, sita

Iof.19.24. Iud.2. Ioseph.5. antiq.4.3. bell.2.& 3.bel.4.et 2. bel.2

Benedict. sita in montanis Ephraim. data est ab Israeli-
Iud. 2. tis Iosue duci hæreditaria, qui in ea habi-

is facta, domina Moab, nuncupatur: quam 48.
postea

VVilh.Ty. bi Ecclesia quondam in honorem B. Ioannis, cum sepulcro, quod de marmore fuerat fa- tur Pelosa siue Napolosa, vt quidam annotant. vrbs refugij, & Leuitarum, metropolis & in Os. 6. Plin.lib.5. cap.13.



lita

Benedict. Iud.2. Hieron.in loc.Hebr. lit.A.G.T. & in epit. Paulæ. sita in montanis Ephraim. data est ab Israelitis Iosue duci hæreditaria, qui in ea habitauit, & sepultus est à septentrionali parte montis Gaas; vbi vsque ætatem Hieronymi sepulcrum eius insigne ostendebatur, & venerabantur omnes: super quod figuram solis descripserant, eò quod solem stare fecisset. estq; huius frequens apud Hieronymum & Iosephum mentio.

97.

THANATHSELO, Hieronymo Thenath, villa. Ios.16. Hieron. de loc. Hebr videtur vrbs fuisse in decimo miliario Neapoleos contra Orientem descendentibus Iordanem.

98.

VIA de Silo in Sichem. Iud.21.

99.

VIA à Sichem Ierusalem. Brocard. vbi Christus sedens ad puteum. petiuit aquã à Samaritana. Breidenb. cod.

G

Tribus Gad, & finitima eius.

I.



Genes.30. Num.1. Nu.32.26. Ios.13 GAD septimus Iacobi ex Lia filius, ex Zelpha ancilla Liæ vxoris suæ, sic familiam suam auxit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai recensiti & inuenti sint viri ad pugnam apti X L V. millia & D C L. quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij XL. millia & D. vltra Iordanem pro possessione acceperunt mediam vberemq; terrã regni Amorrhæorum, concedente Moyse: qui tandem, cùm, relicto Deo patrũ suorum, cum idolis fornicarentur, suscitauit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Theglathphalasar regis Assur, & abstulit & Gad, & Ruben, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Assyriam. Tribus Gad, nullam partẽ lacus Genezareth videtur possedisse. influit enim in Iordanem, infra lacum Iaboc torrens, auctore Iosepho, qui limes est tribus Gad à Septentrione, ita tamen, vt proxima lacui sit illa influxio. VVeiss. 1.Par.5. Ioseph.4. ant.cap.5.

2.

Hieron.in loc.Hebr. Bened.in indice Bibliorum. ABEL, Hierony. tempore Abela dicebatur, ciuitas Ammonitarum cernitur adhuc, ait idem in septimo lapide Philadelphię villa Abela vinetis consita; est videlicet illa, vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. Est eiusdem nominis alia in duodecimo Gaderis miliario; & tertia in Phænice inter Damascum & Paneadem. fortè eadem erit, quæ Abela dicitur.

3.

AHIE, Achalgai, è regione Areopoleos, Hieron. in loc. Hebr.

4.

ALIMIS ciuitas Galaad. 1. Machab. 5.

5.

AMORRHAEORVM regnum & regio: orti sunt autem Amorrhæi ab Amorrhæo filio Chanaan; fines eorum de Arnon vsq; Ieboch, & de solitudine vsq; ad Iordanem. quorum rege cum omni populo ab Israelitis interfecto, filij Gad possederunt ciuitates, & terram eorum, & regionem pascuis vberrimam, videlicet omnes ciuitates Galaad, partem dimidiam terræ filiorum Ammon, & reliquam partem regni Seon regis Esebon. Genes.10. 14.15. Nu.21.32. Deuter.3. Ios.13. Iud.11.

6.

DESERTVM Arabiæ ad Orientem Gad & Ruben. 1. Par.5. Isai.16. 1. Machab.5.

7.

ARNON ciuitas, vbi erant excelsa, in Moab. est & Arnõ rupes quædam in sublime porrecta, in finibus Amorrhæorum, inter Moab & Agarenos, in cuius vertice torrẽs per abrupta descendens in mare mortuum fluit. Zieglerus putat cuniculis absorberi ante influxum: est igitur & eiusdem nominis torrens Arnon, qui oritur è montibus & rupibus Arabię, atque inde fluit per totum desertum, Moabitidem disterminans & Ammonitidã, demum sese exonerat & labitur in mare mortuum. regio vtrinque adiacens tota est fructifera. Fluuium hunc miraculosè siccis vestigijs transierunt Israelitæ, profligato, qui obstiterat, rege Sohon. Num.21. Isai.16. Ierem.48. Hieron.in loc.Heb. Nu.21.22. Deuter.2. 3.4.&c. Isai.16. Ioseph.4. antiq.4. Hieron.in loc.Heb. Bened.in Iud.11.

8.

ARNONAS: locus quidam ita etiam hodie dictus, & ostenditur ab incolis istius regionis in valle prærupta demersa, satis horribilis & periculosus, quasi latronum spelunca; & extenditur ad septentrionem Areopoleos, in quo & militum ex omni parte præsidia distributa plenum sanguinis & formidinis testantur ingressum. Hieron.in loc.Hebr.

9.

AROER, quæ & Ar, & Arnon; Moab, & Rabbath, Moab, hoc est, grandis Moab dicitur, vrbs antiqua, potens, & Moabitarum præcipua, sita super ripam torrentis Arnon: in confinio Moabitarum, Amorrhæorum & Ammonitarum in valle media, gloriosa, & muris validis munita; possessa olim à gente veterrima Omnijm, & postea retenta à filijs Lot, id est, Moabitis, cùm priores accolas subuertissent. vnde & eorum metropolis facta, domina Moab, nuncupatur: quam Num 21. 22. 32. Deut.2.3. 4. Ios.12.13. Hie in loc. Heb.lit.A. &M.& in Soph.2. Isai.15.16. Ierem.46. 48.

postea

terminus tribus Gad, extenditurq; vsq; Aroer: fuit autem separata Leuitis, & distat ab Esebō quindecim millibus, è qua magnum flumen erumpens à Iordane suscipitur. Ager ei adiacens ad pastum animalium erat vberrimus. de hac prophetarunt Ieremias, & Isaias.

1.Par.6.9. 26. 2.Reg.24. Hieron.in loc.Hebr. Isai.16. Iere.48.

25.

FLVMEN Iazer, è rupibus iuxta Iazer erumpens, à Iordane suscipitur. & quoniā mentio maris Iazer fit apud Isaiam, & Hieremiam, locis suprà citatis, possumus eo nomine intelligere flumen hoc. Est enim hoc idiotismi Hebraici, quo omnis aquarum congregatio, siue salsæ, siue dulces illæ sint, mare nuncupatur, vt alibi notat Beatus Hieronymus.

Hieron.in loc.Hebr. Hieron.in Genes.ca.1.

26.

IECBAA, aliâs Iegbaa, ciuitas munita, restaurata à filijs Gad, vltra quam Gedeon prostrauit reliquias exercitus Sebee & Salmana. Num.32. Iud.8.

27.

IVLIAS, oppidum in Peræa regione, prius Betaramphtha, Betharantha, Bethanarea, vel, vt quidam volunt, Betharan dictū; quod Herodes Tetrarcha ædificijs communiens, nomine mutato Iuliada ab vxore Tiberij Cæsaris appellauit. ager eius habitatur vicis quatuordecim.

Iosepb.18. Antiq.3 et 20.ant.11. & 2.bel.8. 12.2.& 5. bell.3.4.

28.

LODABAR; Hieronymus videtur distinguere inter Lodabar & Ladabar. Hinc enim fuisse oriundum Machir, ibi educatum Miphiboseth, cuius dominus Dauidis exercitui cibaria & necessaria donauit. 2. Reg. 9. 17. Iosepho Labatham dicitur. 7. antiq. 5. Hieron. in loc. Hebraic.

29.

MAGETH, magna & munita ciuitas Galaad. 1. Mach. 5.

30.

MANAIM, Hebraicè Mahanaim, id est, castra. Hîc Iacob obuios habuit Angelos Dei, vnde & loco nomen imposuit: vbi posteà extructa est vrbs, eius regionis munitissima & pulcherrima, separata Leuitis. est autem terminus tribus Gad, in regione Galaaditide. In hac regnauit Isboseth filius Saul: & cùm fugeret à facie Absolon hîc manebat Dauid: describitur alibi desertum Manaim, in quo castrametatus fuit exercitus Dauidis. 2. Reg. 17.

Iosepb.7. antiq.9. Iosu.13.21. 1.Par.6 2.Reg.2. 17 19. 3.Reg.4. Hie.quæst. Heb.in Genes.& 2. Reg.2.

31.

MASPHA, Masphe, & Masphat, inclyta Leuitarum vrbs. In hac vrbe habitauit Iephte, ac ibidem sex annis Israëlē iudicauit. Qui cùm vir fortissimus, atque strenuus admodum pugnator esset, rogatu primatum Galaad principatum suscipere dignatus est, & se Ammonitis, qui terram Galaad vastabant, opponere. Facturus autem in hostes expeditionem, temere magis quàm prudenter votum vouit Domino, si victoriam largiretur, in holocaustum se oblaturum esse ei, quicquid à victoria reuertenti è domo sua primùm occurreret: congressus itaq; cum Ammonitis, victor euasit, ac viginti eorū ciuitates obtinuit; cumq; triumphabundus in Maspha ad domū suam reuerteretur, cum tympanis & choris læta Patri occurrit filia vnigenita. Qua visa, mox eum voti pœnituit, & scidit vestimenta sua, dicens: Heu me, filia mi, decepisti me, & ipsa decepta es. Illa verò vbi votum Patris intellexisset, in victimam se ipsa obtulit æquo animo; hoc solùm rogans, vt in montibus Galaad, duobus mensibus, cum æqualibus suis daretur sibi virginitatem suam deplorare: obtinuit facilè, quod petebat. quod tempus cùm expirasset, reuersa ad Patrem, oblata est in holocaustum neq; legitimum, neque Deo gratum. Atque inde mos in Israel inoleuit, vt filiæ Israel quotannis conuenirent, & in montibus Galaad, filiam Iephte quatuor diebus deplangerent. Ad hanc profugus Dauid, venit cum viris quadraginta ad Regem Moab. expugnata fuit post à Iuda Machabæo.

Iosu.21.13. Iud.11. [illegible] 1.Reg.22. 1.Mac.5.

32.

MENNITH, vrbs Ammonitarum, vbi Iephte præliatus est. Iud. 11. Hierony. in loc. Hebr.

33.

NABATHA, vrbs condita à Nabaioth primogenito Ismaëlis; à quo & omnis regio, ab Euphrate ad vsque mare rubrum vsq; hodie Nabathæa & Nabathena, (quæ pars Arabiæ dicitur, frugum inops, plena pecorum) eiusque populi incolæ Nabathæi, siue Nabuthæi, vel Tubianæi Arabes appellantur; quorum gentes sunt duodecim.

Genes.25. Isai 60. 1.Mac.5.9. Hie.quæst. in Gen.& in Isai.60. Ios.1.anti. 21.& 12. anti.12.et 13.ant. 18. Iosepb.14. ant.4.5.6. & 1.bel.6. 21.& 6. bell.12.

34.

NOBE, olim Canath, ciuitas. 1. Reg. 22. Nume. 32. Iud. 8. quidam ponunt in Manasse.

35.

PERAEA, regio & toparchia, sita trans fluuium. vnde & transamnana. longitudo eius est à Pella vsque ad Macherunta; latitudo verò à Philadelphia, Arabia, Silbonitide, vsq; ad Iordanem. eius sanè mollities & ingeniū fructuosum: campos habet cùm varijs arboribus consitos, tum maximè oliuetis, vineis & palmetis excultos: irrigatur autem abundè montanis torrentibus, & fontibus aquæ perēnis, quoties illi Syrio æstuante defecerint. Huius regionis Herodes senior filium suum Herodem, simul ac Galileæ tetrarcham, testamēto constituit. Apud VVilhelmum Tyrium appellatur semper regio trans Iordanem.

Iosepb.13. antiq.3 et 17 ant.10. & 17.ant. 17.& 18. antiq.14. & 2.bell. 4.& 3. bel.1.& 5. bell.2.& alibi. Plin.5.natu.hist.14. VVil.Tyr. 14.bel.15. et 17.bel.1.

36.

PHANVEL, locus contra torrentē Iaboc

Gen.32.et ibi.Hiero. Iud.8. 3.Reg.12.

in finibus Amorrhæorum. Hic Iacob, qui post Israel, tota nocte luctatus est cum angelo, viditq; Deum facie ad faciem, læso neruo femoris; atq; inde loco nomen indidit. vbi postea eiusdem nominis est ædificata ciuitas, quæ cũ Gedeonis exercitui panes negasset, Gedeon turrim Phanuel subuertit, habitatores occidit; quam postea Ieroboam ædificijs reparauit. Ostendebatur tempore Brocardi locus Phanuel vltra Iordanem ad Orientalem plagam. Inter Phanuel & Socoth, Esau occurrit Iacob, qui placatus muneribus fratri reconciliatus est. Gen.33.

37.

Hieron.in loc.Hebr. in Ammo. & in Sop. 2. Deut.2. Gen.12. Hieron.in Ezech.21. & 25.& Amos 1. & 2. Bened.in Iosm.49. Iud.11. Neem.24. 2.Mach. 4.5. Iudi.10. Iosēph.4. anti.4.& 11 anti.5. Deut.3. 2.Reg.11. 12.23. Hieron.in 1.Par.20. Iere.94. Iosep.20. antiq.1.et 3 bell.2. VVilb. Ty. 14.bell. sac.12.

RABBA, quæ & Rabbath, filiorum Ammon, ob magnitudinem sic appellata, dicta & Ammon, Amman, & vrbs Aquarum, quod labo c torrens eam circumfluat; postremum Philadelphia. vrbs potens, regia, & metropolis terræ Ammonitarum; in qua olim habitauerunt zomzommim, Hebr. zamzommim, hoc est, scelere turpitudineq; infames, qui & Raphaim gigantes, gens antiqua: quos interfecerunt filij Lot Ammonitæ, generati ex Lot & filia eius iuniore, atq; horum habitationem sibi vendicarunt. erat autẽ vrbs hæc sedes ipsius Regis Ammonitarum: vnde & regio ipsa Ammonitis siue Ammanitis vocata est. Vrbem hanc expugnauit Og rex Basan gigas; in qua monstratur lectus eius ferreus, longitudinis nouem, latitudinis quatuor cubitorum. Postea obsedit hanc Ioab, atq; in eius oppugnatione Vrias, fidissimus Dauidis militũ, scelere ipsius Regis perijt. expugnauit demum ipse Dauid, tollensq; aureum diadema Melchom idoli Ammonitarũ, preciosis gemmis & lapidibus ornatũ capiti suo imposuit, vrbem destruxit, populũ trucidauit, reliquasque Ammonitarum vrbes omnes, regionem, gentemq; exscidit. Postremùm à Ptolomæo Philadelpho, rege Aegypti, vrbs & regio subiugata est, & Philadelphia nuncupata, hactenus nomen retinet. Habuit temporibus Christianorum Metropolitanum Episcopum, qui habebat sub se Episcopos duodecim.

38.

Deut. 4. Iosu.13.20. 21. 1.Paral 6. Iosēph 14. antiq.5. 3.Reg.4. 22. 2. Par.18. 22. 4.Re.8.9. Hieron.in loc.Heb.

RAMOTH Galaad, vrbs Leuitarum sacerdotalis, atque refugij pro homicidis, quam Iosephus Atimanum, aliâs Arimnam vocat, hanc reges Syriæ iure belli ceperunt: quam cùm Achab rex Israel cum Iosaphat rege Iuda recipere volens obsedisset, ictu sagittæ, vt Propheta Dei Micheas prophetauerat, perijt; Iosaphat ægrè Dei auxilio elapsus euasit: atque hic vnctus est Iehu in Regem Israel. Tempore Hieronymi vicus erat in decimoquinto miliario Philadelphiæ contra Orientem.

39.

ROGELIM, oppidum Bercellai amici Dauid, qui cibaria attulit fugienti Dauidi à facie Absolon. 2. Reg. 17. 19 Hierony. in loc. Hebr.

40.

ROTH, ciuitas munita, hebraicè est Atharoth; & iungitur aliquando sequenti dictioni Sophan, Ataroth-sophan. Num.32. & ibi Benedict.

41.

SAPHON, ciuitas super Iordanem. Iosu.13.

42.

SARON vrbs, in qua filij Gad habitarunt. 1. Par.5.7.

43.

SARTHAN, quæ & Sardacha. Iosu.3.3. Reg.7.2. Par.4.

44.

SOCOTH, Hieron. Sacoth, Græcè Scenæ, hoc est, tabernacula. Hic, cùm rediret ex Mesopotamia Iacob patriarcha fratri suo Esau reconciliatus est, defixis hoc loco tentorijs. ideoq; hoc nomen imposuit. Vbi postea eiusdem nominis ciuitas cõdita est, munitissima & optima; cuius septuaginta septem seniores Gedeon spinis contriuit, occisis ciuibus, quod panes sibi negassent, cùm Madian & Amalec persequeretur. ciuitas durauit vsque ad tempora Hieronymi.

Gen.33.et ibi Hiero. & Lyran. Iosēph.1. antiq.27. Iosu.13. Hieron.in loc.Hebr. in Scena.

45.

SOPHAN, munita ciuitas; in hebræo est Ataroth sophan, vt fortè non nisi Roth sit. Vide supra dictione Roth.

46.

TERRA Thob, ad hanc fugit, hîcque habitauit Iephte. Iud.11.

47.

THESBA, siue Thesbe, ciuitas regionis Galaad, illustrata maximè natali Eliæ Prophetæ; vnde & Thesbites vocatur.

3.Reg.17. Iosēph.8. antiq.13. Hieron.in loc.Hebr.

48.

HOC loco, Angelo Domini stricto gladio in via stante, Asina humana voce loquẽs Balaam ariolum increpauit. Num.22.

49.

VETEZOBRA, aliâs Bethezob, quod interpretatur domus hyssopi, vicus trans Iordanem, vnde erat Maria Iudæa, quæ in obsidione Hierosolymitana, vrgente fame, proprium filium occidit, coxit, comedit. Ioseph.7. bell.8. Euseb. 3. hist. Eccles.6.

TRI-

I.

Tribus Isachar.

I.

Genes.30. Nu.1..26. Genes.49. & ibi. Hie. Ios.19. ISACHAR nonus Iacob ex Lia filius, sic progeniem suam ampliauit, vt de tribu eius ad montem Sinai numerati & inuẽti sint viri, bello apti quinquaginta quatuor millia quadringenti; quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij, sexaginta quatuor millia & trecenti in terra promissionis, iuxta prophetiam Iacob, citra Iordanem optimam & pulcerrimam possederunt regionem in Galilæa.

2.

ABES aliâs Aemes, quidam corruptè habent Haemes, ciuitas. Ios.19. Hibr. in loc. Hebr.

3.

ACHASELVTH, ciuitas in tribu Isachar. Hieron, in loc. Heor.

4.

AGAD, sita ad radices montis Hermon. Hieron. in loc Hebr.

5.

ANAARATH, aliâs Naaroth. ciuitas. Ios.19. fortè hæc Anerith, Hieron. in loc. Hebr.

6.

ANEM, ciuitas Leuitarum, cum suburbanis suis. 2. Paral.6.

7.

Ios.12.13. 1.Reg.4.et 29. APHEC, quæ & Apheca, vrbs; cuius Regẽ Iosue occidit. in hac Philistęi posuerunt castra, pugnaturi contra Israël, postea contra Saul: ibidem etiam Syri pugnauerunt contra
3.Reg.20. Achab regem Israël quando dixerũt; Dij mõtium sunt Dij eorum, pugnemus contra eos in vallibus aut cãpestribus, & obtinebimus eos:
4.Reg.13. vbi & Benadad rex Syriæ victus est. Brocardus & Breidenbachius notant: eius ciuitatis ruinas tum adhuc ostensas fuisse. itin.6. est in campo magno, non procul à Gelboë, ad orientem montis Carmeli, quinq; milibus à Tabor, vt notat Benedictus:

8.

APHRAIM ciuitas. Ios.19.

9.

ARABA villa. Hieron. de loc. Heb.

10.

ARAD fons, apud quem Gedeon castra metatus est. Iud.7,

11.

ARBELA, ciuitas valida, iuxta quam in firmissimis montibus pręruptę erant speluncæ; in quibus habitantes latrones, Herodes rex magno labore expugnauit. Hanc inter, cæteras vrbes muniuit Iosephus. Ioseph.14. antiq.24. 25. et 1. bel. 12. & in vita sua. Hieron. de loc. Hebr.

12.

BELLIFORT, castrum pulcrum & forte à Christianis extructum. fuit fratrum hospitalis S. Ioannis. Breid. situm, vbi Cison torrens intrat mare Galilææ. eod. auctore. Strab.l.16

13.

BETHPHESES ciuitas. Ios.19.

14.

LVCVS iuxta Bethsan; in quo tredecim Iudæorum millia à Scytopolitanis perfidiosè interfecta sunt. Iosep.2. bel.19. & in vita sua, & 7. bell.28.

15.

BETHSEMES ciuitas. Ios.19. & ib. Liran. Bene. Iud.1. est in pede extremo Carmeli. Auctor Breidenbach.

16.

CAIN mons, fons & cãstrum in pede extremo montis Carmeli. Hîc Lamech senectute cæcutiens fratricidam Cain ignoranter pro bestia sagitta occidit. Gen.4. Broca. iti. 6. & Breidenb. Paschal. itin.178.

17.

CAIPHAS, à Tyrio Porsina dicitur, & Porphyria vrbs maritima, ad Carmeli montis radices parte aquilonari sita, extructa à Caipha pontifice, & nominata; qui eius erat Dominus. Habuit Christianorum temporibus Episcopen suffraganeam. VVilb. Ty. 9. bell.14. et.10. bel.6. & 10. & 13. bell.2. & 14. bell. 11. & 12. Brocard. Breidenb. Vitriac.

18.

CAMPVS Magnus, qui & campus Mageddo, & campus Esdrelon, & planicies Galilęę: sed illa, vt quidam ait, nomina nunc in obliuionem abierunt, vocaturq; campus Sabę, à quodam castello quod Saba nuncupatur. habet in longitudine decem miliaria, in latitudine verò ad mare Galilææ & Iordanem vsq; extẽditur. gleba eius optima est, fertilis supra modum in frumento, vino & oleo; atq; adeò rebus omnibus affluit, vt qui suis oculis aliquã do conspexerũt, affirment sese nihil vnquam perfectius, & in quod natura æquè omnia sua contulisset, aspexisse. In hoc campo Iosias rex Iuda, à sagittarijs Nechao regis Aegypti vulneratus, interijt: & in his Sisara, & omnis exercitus eius, Barac vincente, postratus est. cap.22. Iudith 1. 4.7. Brocard. Breiden. 4.Reg.22. 2.Reg.35. 3.Esdr.1. 1.Mac.12. Zach.12.

19.

CARMELVS maris, qui hebraicè dicitur Carmel, siue Charmel; mons excelsus valdè, & nemorosus, nobilissimis vineis, oleis, arbustis, fructiferis arboribus, herbisq; odoriferis abundãs; vt ob summam rerum omnium copiam fertilitati & abundantiæ in scriptura Ios.19. Hieron. in Isa.16. & 29 & Iere.2. & 5. Iose.2. bell. 9. & 14. antiq.22.

comparetur. Abest à Ptolemaide stadijs centū viginti, vt Iosephus tradit. Incolebatur à colonis multis; eiusq; passim multa fit mentio in Prophetis. In hoc monte Elias propheta corā rege Achab, & octingētis quinquaginta pseudoprophetis Baal, cùm illi nequicquā cultris se dilaniantes, idolo immolarent, ipse Deum verum igne cælitus demisso experimento cōprobauit, ibiq; flexis genibus gestu admirabili orans, post trium & semis annorum siccitatem, pluuiam à Deo impetrauit. locus igne consumptus, inquit Iosephus, hactenus ibi perdurat. In hoc monte in pede montis Oriētali, ait auctor itinerarij Ghistele, spelunca est & fons, vbi habitabant Elias & Helisæus, & filij Prophetarum. postea habitauerunt ibi fratres Carmelitæ, vnde & originem & nomen habent. fuit etiam saltus in Carmelo, vt colligitur 4. Reg. 19. Isai. 37. Mich. 7.

3. Reg 18. Iose. 3. bel. 2 & 8. anti q. 13. 4. Reg. 2. 4 Brocard. Breidenb. Sal gr. 10. 10. cap. 6.

20.

HIC ad torrentem maiorem, qui contra Occidētem labitur, Propheta Elias 450. Prophetas Baal, quos diuinæ iustitiæ zelo accensus in monte Carmēlo comprehenderat, ab Israëlitico populo adiutus, omnes occidit, eorumque cadauera in torrentem proiecit. 3. Reg. 18. Bro. in. præf. & iti. 1. & 6. & Breid. ib.

21.

CARMELVM promontorium. vbi S. Helena Ecclesiam construxit. Niceph. 8. hist. 30.

22.

CASALOTH ciuitas. Ios. 19.

23.

CEDES, ciuitas Leuitarum. 1. Paral. 6.

24.

CESION, aliâs Cesien, Cision, ciuitas Leuitarum. Ios. 19. 21.

25.

DABERETH, Dabrath, Iosepho Dabarita, & Dasbath, inclita refugij vrbs & Leuitarum, sita in confinio tribus Zabulon & Isachar, quam Cison torrens intermeat.

Ios. 19. 21. 1. Par. 6. Ioseph 2. bell. 26. & in vita.

26.

ENADDA, siue Enhadda, ciuitas. Ios. 19.

27.

ENDOR ciuitas, sita in monte Hermonio. In hac Saul Rex consuluit Pythonissam, quæ suscitauit illi Samuelem Prophetam. Huius mentio fit in Psal. Disperierunt in Endor, facti sunt vt stercus terræ. Est & hodie, ait Hieronymus, grandis vicus Aendor, iuxta montē Tabor; est & torrens Endor.

1. Reg 28. Psal. 82. Hieron. in loc. Hebr

28.

HIC Abrahæ à cæde hostium reuertenti, & liberato Lot fratris sui filio occurrit Melchisedec cum pane & vino: vbi adhuc mensa Melchisedec ostenditur. Gen. 14. Brocard. Breid. Fretel. Salign. tom. 2. cap. 8.

Niceph 8. hist. Ecc. 30.

29.

ENGANNIM, ciuitas Leuitarum. Ios. 19. 21. nunc est vicus iuxta Bethel. Hieron. in loc. Hebr.

30.

ESDRELON, ciuitas in campo magno; à qua ipse cāpus nomen habet. Iudith 1. 4. 7

31.

FONS Iezraël. Niger Geograph. Asiæ, com. 4. postea fuit dictus Tubania. iuxta hunc Saul castra posuit, pugnaturus contra Philisteos. 1. Reg. 29. & 1. Reg. 31. Meminit eius etiam VVil. Tyr. & Breidenb.

32.

GELBOE mons, siue montes; in quibus Saul castrametatus est contra Philistæos, ibique cum Ionatha filio suo occisus est: quamobrem imprecatus est ijs montibus Dauid, vt nec pluuia, nec imber, nec ros descenderet super montes istos. Extendunt se montes illi ab Occidente à Iezraël vsq; ad Iordanē per vndecim leucas. Narrat igitur Breidenbachius, montes illos in multis locis esse petrosos, aridos, steriles. Sunt, qui volunt ciuitatem esse prope montes, quæ diceretur Gelboe; à qua ipsi montes nomen acceperint. Est & Gelbus vicus grandis, situs in monte Gelboe, vt Hieron. autor est.

Brocard. Breidenb. 1. Reg. 15. 28. 31. 2. Reg. 1. 21. 1. Par. 9. 10. Fretel. Vitriac. cap. 54. Bened. in indice Bibliorum. In lo. Heb.

33.

HIC Saul & armiger eius irruerunt super gladios suos. 1. Reg 31.

34.

HERMON mons maior, ita ad differentiam minoris: ob pinguis roris abundantiam, & ipsam soli fœcunditatem, pascebantur ibi animalia & pecora, quæ Ierosolymis in templo offerebantur, & immolabātur Domino. Extēditur mons ille in lōgitudine quatuor ferè leucis, contra mare Galilææ, vbi Iordanis ex mari Galilææ egreditur.

Ps. 88 132. Brocard. Breidenb. Hieron. in vita Paulæ. Benedict. in ind. Bibliorum.

35.

HERMONIVM, mons est non proprius & distinctus ab alio, sed iugum quoddam humile, seu tumor quidam, à mōte Hermon, contra montem Tabor procedens. Psal. 41. Brocar. itin. 5.

36.

HERMON minor, alius à maiore, in cuius latere aquilonari est ciuitas Naim. Brocard. itin. 5. Breiden. ibid.

37.

IARAMOTH, quæ & Iermoth, vrbs separata Leuitis. Ios. 21. Hier. in loc. Hebr.

38. Vallis

38.

Iosu.17. Osee.1. VALLIS Iezraël, lata duobus miliaribus, quæ & planicies Galilææ. In valle hac seu planicie intermedia magni & multi habiti sunt conflictus. Hic enim pugnauit Gedeon contra Midianitas; & Saul contra Philistæos. Item Achab contra Syros; & postea Tartari ibi conflixerunt contra Saracenos. Brocard. itin.6. & Breidenb. *Iudic.6.7. 1.Reg.31. 3.Reg.20.*

39.

Brocard. Breidenb. VIA in Iezrahel. Hæc via tendebat & ducebat à monte Carmelo in Iezraël; per quã iuerunt Achab & Elias. 3. Reg. 18.

40.

MAGDIEL, paruus viculus in quinto miliario Doræ pergentibus Ptolemaidam. Hieron. in loc. Hebr.

41.

ISACHAR ciuitas, 3. Reg. 4. Benedictus in Indice.

42.

MERRVS, aliâs Marrus, vicus in duodecimo miliario vrbis Sebaste, iuxta Dothaim. Hieron. in loc. Hebr.

43.

MESRA, castrum est in pede montis Hermon. Brocard. Itin. 6. & Breidenb.

44.

VINEA Naboth, pro qua occisus & lapidatus est à Iezabel, ostendebatur adhuc tempore Breid. & Brocard. 3. Reg. 21. 4. Reg. 9. ante introitum vrbis Iezrahel. Brocard. itin. 6. & Breidenb.

45.

NAID, siue Naida, terra in qua Cain cum sua vxore habitauit. Hieron. in loc. Heb. Ioseph. 1. antiq. 4. nominat ciuitatem Naide, quam condiderit Cain. Benedict. in indice Bibliorum.

46.

Hieron. in Epitaph. Paulæ. & alibi. & in locis Hebr. Brocard. itin.5. & Breidenb. Luc.7. NAIM, Græcè Nain, decora & pulcra ciuitas, quam torrens Cison alluit, sita est in latere Aquilonari montis Hermon minoris; in secundo miliario montis Tabor, contra meridiem, non longè ab Endor: ante cuius portam Christus filium viduæ vnicum à morte suscitauit. permansit ciuitas vsque ad tempora Hieronymi.

47.

Brocard. in præfa. ter. sanct. & itin.7. & ibidem Breidenb. VVil. Tyr. 10. bell. sac. 26. CASTRVM peregrinorum, quondam insula in corde maris sita, dicta Petra incisa. in qua Christiani milites munitionem postea extruxerunt, ijs muris & antemuralibus cinctã, vt inexpugnabilis videretur. Videtur alio loco ponere VVilhelmus, quantum ex eius descriptione colligere est; consentit tamen sententiæ nostræ ille, qui continuauit historiam belli sacri. *2. cont c. 3. Vitr. c. 42.*

48.

RABBOTH, ciuitas. Iosu. 19.

49.

RAMETH ciuitas. Iosu. 19.

50.

RAMOTH, vrbs Leuitarum; habuit & suburbana. 1. Paral. 6.

51.

RETHOM in tribu Isachar. Hierony. in loc. Hebr.

52.

ROOBA vicus Leuitarum, vsque ætatem Hieronymi perdurauit, in quarto lapide Scytopoleos. Hieron. in loc. Hebr.

53.

SABA, aliâs Faba, castellum; à quo Campus magnus nunc dicitur cãpus Sabæ; non multum distat ab Aphec. Brocard. itin. 6. & ibid. Breidenb.

54.

SALVMIAS, vicus in octauo lapide à Scytopoli in campo. Hieron. in loc. Hebr.

55.

SEESIMA, siue Sehesima, aliâs Seseima, siue Sesenna. Hieronymo Sasima, ciuitas, terminus Isachar. Iosu. 19. Hieronym. in loc. Hebr.

56.

SEON, aliâs Senon, ciuitas, hodieq; ostenditur villa iuxta montem Tabor. Hieron. in loc. Hebr.

57.

SVNA, quæ & Sunam, & Sunem, eadem dicta, & Sula, ciuitas est ad latus australe montis Hermon, distant à Bethsam vndecim miliariorum itinere; vnde Sunamitis & Sulamitis. Hic castrametati sunt Philistæi contra Saul, quando Saul venit in Gelboe. Patria fuit hæc Abisag Sunamitis puellæ speciosissimæ, quæ senem ac septuagenarium regem Dauid calefecit, dormiens in sinu eius vxor & virgo. Hinc dicta est Sulaminitis Cant. 6. 7. Hanc Elisæus frequenter transibat, iter faciens de Carmelo ad Iordanem, Galgala vel Iericho, vbi & hospitabatur apud mulierem Sunamitidẽ, cui à Deo filium impetrauit, quẽ postea mortuum suscitauit. 4. Reg. 4. Ostenditur & vsq; hodie, ait Hieronym. vicus nomine Sulem in quinto miliario Tabor. in loc. Hebr. *Iosu.19. Brocard. itin.6. & ibi. Breid. 1. Reg. 28. 1. Para. 10. 3. Reg. 1. 2.*

58.

TARICHEA, siue Tarichea, Suetonius in Tito Tarrachiam appellat; vrbs munitissi- *Ioseph. 14. antiq. 13.*

& 1.bel.6. nicissima, sita sub monte in littore maris Ga-
& 2.bell. lilææ: distat à Tiberiade triginta stadiorum
12.25.26. itinere, vel itinere vnius noctis, quantum ex
27.et in vi- Iosepho colligere est. quam Iosephus histori-
ta sua. cus, cùm commissa sibi esset vtriusq; Galilææ
administratio, muro cinxit validissimo; cuius
ciues implet ant numerum quadraginta mi-
lium. Hanc primò cepit Cassius, & tria, vel, vt
alij habent, triginta, Iudęorum milia captiuo-
rum abduxit. Erat in hac vrbe circus. vbi con-
gregatis aduersum se inimicis, & mortem mi-
nitantibus, cùm tantum non igne perijsset, mi
rabili stratagemate populi animos sibi con-
cilauit Iosephus. Post à Vespasiano & Roma-
nis, maximo labore expugnata, cùm qui vrbe
incolebant, etiam nauali prælio Romanis se
se obiecissent, in lacu Genesar, perierunt mi-
serabili morte. qua in vrbe cùm maximā ad-
Ioseph.3. uenarum copiam cepisset, senes cum imbel-
bell.16.17. libus occidit, iuuenes partim ad Istmon Ne-
19. roni transmisit, partim vendidit.

59.

VIA vallis. Per hanc sæpe faciebat iter Elisæus, erat enim planior via eunti in Iericho; vbi cum filijs Prophetarum morabatur ad Iordanem vadens de Carmelo per Sunam in Bethsan, & inde per campestria Iordanis adusq; Galgala. ideo 4.Reg.4. dicitur, qđ cùm vellet ire ad Iordanem, oportebat eum transire per Sunam. Breidenb. itin.6.

60.

HIC Naaman, princeps militiæ Regis Syriæ, lepra infectus, Elisæi Prophetæ mandato septem vicibus in Iordane lauit, & mundatus est; quæ, quod munus à Naaman accepisset, clam Elisæo, Giezi & semini eius adhæsit in sempiternum. 4.Reg.5.

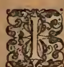
ADMONITIO in typos tribus Iudæ.



VONIAM tribus Iuda multitudine pagorum, ciuitatum, &c. multum omnes alias excelluit, ne infinitis numeris & locis lectoris memoriam & iudiciū obturbaremus, omissis villis & pagis, nisi quæ insignem aliquam sui denominationem exhibebant, solas vrbes & loca insigniora exprimi fecimus. Et quoniam numeri, quos singulis locis præscripsimus, & Indici seruiunt & tabulæ: hic si continuū accipimus, Indici soli seruient; si interruptum, (quod quidem & alioqui nihil intererat) etiam tabulæ. Neque enim descriptionem nostram tabulæ accommodauimus, sed ad lumen aliquod rerum narrationi fænerandum, nobis subseruire voluimus. Hoc volui lector ne nescius esses.

I.
Tribus Iuda.

I.



VDAS quartus Iacob ex Lia vxore Genes.29.
filius, ita semē Abrahę multiplica- Num.34.
uit, vt de tribu eius ad mōtē Sinai Iof.15.
numerati & inuēti, sint viri ad pug- 1.Paral.4.
Ezec.47.
nā apti septuaginta quatuor millia, & sexcen-
ti; quibus omnibus, excepto Caleb, in deserto Num.1.
mortuis, septuaginta sex millia, quingēti, ab- & 26.
sq; mulieribus & paruulis, valida manu ingres Iof.15.
si terrā promissionis, in sortiū diuisione citra
Iordanē primam, optimam atq; amplissimam
huius terrę sanctę obtinuerunt possessionem.
Ex hac tribu Dauid, Salomon, ac alij reges Iu-
da, ipseque Christus orti sunt. cumque tribus
hæc fortissima esset, vnde & leoni compa- 1.Paral.5.
ratur, bellicosissimis viris pollens, & crebrò Gen.44.
aduersarios superans, in omnibus tribubus Deut.33.
tenuit principatum: & idcirco interdum ciui- Hieron.in
tates, quæ in alijs tribubus sitæ sunt, tribus loc.Heb.
Iudæ esse scribūtur; vt Socoth, Cariathiarim, lit.B.
Lachis, Bethsames, Siceleg, Bersabee, &c quin
& tribus Dan & simeon in medio Iudæ habi-
tasse scriptura docet, & in eius funiculo nun- 2.Reg 24.
cupantur. Porrò cùm Dauid numeraret po-
pulum, inuenti sunt de Iuda quingenta millia 3.Reg.12.
pugnatorum. Cæterùm, quia post Salomonis Hieron.in
mortem decem tribus Israël defecerunt à Ro Osee.ca.2.
boam ad Ieroboam Ephratæum, exinde duæ tribus, Iuda scilicet & Beniamin, quæ semini Dauidis adhæserunt, nunc domus Dauid, nūc regnum Iuda, Ierusalem, at Bēiamin in scripturis, potissimum à Prophetis nuncupantur: sicuti reliquæ decem tribus, quæ à legitimo rege & religione defecerant, ad cultum vitulorum, regnū Israël, domus Iacob, & Ioseph, Ephraim, regnum samariæ, Iezraël, Bethel, Bethauen appellātur. Et in omnibus quidem Prophetis, inquit Hieronymus, duæ tribus, quæ appellantur Iuda, Ecclesiæ Catholicæ personam possident, quæ sub stirpe Dauid regnabant: decem autem tribus referuntur ad hæreticos, quorum multitudo maxima est.

2.

ASAR in tribu Iuda: nunc verò vicus grandis ostenditur eo nomine pergentibus Ascalonem de Azoto. Hierony. de loc. Hebr.

3.

ACCAIN ciuitas Iof.15.

4.

COLLIS Achillæ; castrum natura, simul 1.Reg.23.
& arte munitissimum, ad dexterā deserti 26.
Ziph. in quo aliquoties latitauit Dauid, fugi- Ioseph.14.
ens à facie Saul: in cuius rupis vertice, viginti antiq.20.
stadijs alto, primus Ionathas Pontifex castellū 22.23.24.
ædificauit, natura inaccessum, & appellauit & alibi.
Massa-

Massadam; quod postea Herodes Magnus, spacio septem stadiorum, muro firmo cinxit, & viginti septem turribus præaltis, regiaq; cum quatuor turribus excelsis communiuit; atq; in incertum belli euentum, commeatu centum annorum, & omnigenûm armorum apparatu, qui centum milibus armandorum hominum sufficeret, instruxit. Castellum hoc ab Antiocho obsessum postea est, Herodis familia aquæ penuria laborante: quod cùm sicarij quidam per dolum occupassent, à Romanis tandem obsessi, singulari immanitate mutuis vulneribus sese inuicem contrucidarunt. iuxta montem hunc, vt quidam annotant, fons nascitur.

Breidenb. itin.6.

5.

ACHZIB, ciuitas. Iosu.15. & Mich.1. in Hebræo.

6.

ADADA. ciuitas. Iosu.15.

7.

SPELVNCA Adam. In huius rupis spelunca tradunt Adam & Euam multo tempore, centum videlicet annis luxisse Abelem filium suum interfectum; in qua visuntur lecti eorum saxei, habentes in longitudine triginta pedes: sed & fons in spelunca scaturit, de quo bibisse creduntur primi parentes nostri. Brocard. & Breidenbach. itin.6. Salignia. tom.10. cap.5.

8.

ADAR, quæ & Daran, ciuitas, vt alij, villa. Num.34. Iosu.15.

9.

ADARA, iuxta desertum in tribu Iuda. Hieron. in loc. Heb.

10.

ADASA, aliàs Adesa, ciuitas. Iosu.15. Hie. de lo. Hebr. est & vicus iuxta quē Iudas Machabæus occubuit. Ioseph. 1. bel. 1.

11.

ADITHAIM, ciuitas. Iosu.15.

12.

ADVRAM, ciuitas, quam Roboam muniuit ædificijs. 2. Paral. 11.

13.

AGLIPH, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

14.

AHOI, ciuitas, vnde Ahohites. 1. Para. 11. 27.

15.

ALVL, aliàs Halhul, ciuitas. Iosu.15. vsque ætatem Hieronymi, Alula villula erat. Hieron. in loc. Hebr.

16.

AMAM, quæ & Aman; vnde Amanitis vxor Roboam 3. Reg. 14. ciuitas. Iosu.15.

17.

AMONA, vrbs, iuxta quam Gog sepelietur, in valle viatorum, ad Orientem maris mortui. Ezech. 39. Hieron. ibid.

18.

ANAB, ciuitas in monte sita. Iosu.11.15. nunc vsq; vicus est in finibus Eleuteropoleos. Hieron.

19.

ANEA, villa grandis, cuius habitatores Hieronymi ætate omnes erant Christiani. in loc. Hebr.

20.

ANEM locus. Hieron. in loc. Hebr.

21.

ANIM ciuitas. Iosu.15.

22.

AORABI, terminus Iudææ ad Orientem. Hieron. de loc. Hebr.

23.

APADNO, locus est iuxta Emaus. Hîc Antichristus cum multitudine magna figet tabernaculum suum. Dan.11. Hier. ibid.

24.

APHECA, Afeca, ciuitas. Iosu.15.

25.

ARAB, ciuitas. Iosu.15.

26.

ARAD, quæ & Arath, Hered, Hadar, Heder, vrbs Chananæorum quondam celebris & regia; contra cuius Regem cùm Israëlitæ primùm infœliciter pugnassent, postmodum se voto Deo obligarunt, & interfecto rege, subuersis vrbibus, nomen illius Horma appellarunt, hoc est, Anathema. Hoc loco filij Cinei, cognati Moysi cùm ascendissent de ciuitate palmarum, delegerunt sibi sedem ad habitandum. Est autem terminus Iudæ, ad Meridiem: vsque ad ætatem Hieronymi ostēdebatur villa.

Num.21.33. Iosu.12. Iud.1. 1. Par.1.8. Ezech.7. Hieron. in loc. Hebr.

27.

ARBELA, terminus Iudæ ortum solis aspiciens. Hieron. in loc. Hebr.

28.

ARBORES pulcherrimæ sub Engaddi, ad mare mortuum, pulcherrima ferentes in speciem poma & vuas, sed cū decerpuntur, intus cinere & fauilla plena, in fumū dissoluuntur, fœtoremq; exhalant teterrimum. Quo respiciebat in Cantico Moyses: de vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomor-

Deut. 32. Sapient. 10. Iosc.5. bel.5 Brocard. itin.6. & Breidenb. Vitr. ca. 53.

Gomorrhæ. Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus.

29.

TVMVLVS Archelai, regis Iudææ, qui semitæ ad cellulam S. Hieronymi, è via publica diuertentis principium est. Ibi enim vir sanctissimus habitauit. Hieron. in lo. Heb. dict. Bethlehem.

30.

AREBBA, ciuitas. Iosu. 15.

31.

ARITH, saltus est, vbi mansit Dauid cùm fugisset à facie Saul Regis. 1. Reg. 22. & est villa Arith nomine ad Occidentem Aeliæ, ait B. Hieron. in loc. Hebr.

32.

ASAN, ciuitas. Iosu. 15. vide in Simeon.

33.

ASARENAM, terminus Iudæ ad Septentrionem. Hieron. in loc. Heb.

34.

ASCENSVS Scorpionis, Hebraicè Acrabbim, mons à Scorpionibus dictus, qui abundant in eo loco, vrbe desuper ædificata, à quo Acrabatenam ciuitatē dictam putat Hieronymus in Abdiæ ca. 1. atq; eam esse, quam Arabathenen vocet liber Machabæorum, quam inuasit Iudas Machabæus. 1. Mac. 5. Ioseph. 12 antiq. 11. Est in limite tribus Iudæ meridionali, atq; adeò totius terræ promissæ, proximus mari mortuo, in montibus Seir. Hinc Iudæ terminus aliquantisper ab Austro in Boream flectitur, mox rursus in Austrum declinans, ad Sin desertū magnū. VVeissenb.

35.

ASEMONA, ciuitas. Num. 34. Iosu. 15. diuidit Aegyptum & sortem tribus Iudæ. Hieron. in loc. Hebr.

36.

ASENA, ciuitas, Iosu. 15. fortè in tribu Dan ponenda, vt colligitur ex Hier. in lo. He.

37.

ASOR, ciuitas. Iosu. 15. erat & Hieronymi ætate villa. Hieron. in. lo. Hebr.

38.

ASORNOBA, aliâs Asor noua, ad distinctionem veteris, ciuitas. Iosu. 15. Hiero. in loc. Hebr.

39.

ASPHAR, lacus iuxta hunc consedit Ionathas cum suis, cùm, occiso præclarissimo duce Iuda Machabæo, hortante populo suscepisset principatum, & fugeret à facie Bacchidis, quem cognouerat insidiari vitæ suæ. 1. Machab. 9.

40.

ASSERNAI, vel Asernai, terminus Iudæ. Hieron. in lo. Hebr.

41.

ASSIMA, oppidum, quod ędificauerunt hi, qui ad terrā Iuda venerāt de Emath. Hieron. in lo. Heb.

42.

ASTEMEC, vicus. Hieron. in loc. Heb.

43.

ATHER. Hieron. in loc. Hebr.

44.

ATHACH, ciuitas. in huius locis commoratus fuit Dauid cum suis in persecutione Saul; quamobrem ad eos misit portionem de præda Dauid, cùm reduxisset captiuos in Siceleg, latè cæsis & deprædatis hostib. 1. Reg. 3. Hieron.. in loc. Hebr.

45.

ATHMATA, ciuitas. Iosu. 15

46.

AZADADA, confinium Iudæ, respiciens ad Aquilonem. Hieron. in loc. Hebr.

47.

AZECHA, quæ & Azeca, vrbs fortissima. Hic Deus de cælo lapides pluens, Amorrhęos diuinę iustitię vindicta, absumpsit; atque huc vsque persecutus est quinq; Philistinorum Reges Iosue, quam & cepit, cùm liberasset Gabaonitas. Hic Philistæi aliquando contra Israel castrametati sunt. reparata postea fuit à Roboam rege Iudæ Solomonis filio; tandem à Nabuchodonosor rege Babylonis debellata, & expugnata.

Iosu. 10. 15. 1. Reg. 17. 2. Par. 11. Ierem. 34. 2. Esdr. 11. Brocard. & Breid. itiner. 7.

48.

BALAM. Hieron. in loc. Hebr.

49.

BALOTH, ciuitas. Iosu. 15.

50.

BASCATH, Hieronymo Bascehad, & Bascat, vrbs antiqua. Iosu. 15. 4. Reg. 22. Hiero. in loc. Hebr.

51.

VALLIS benedictionis, sic dicta, quod in ea Iudæis Domino benedicentibus Moabitæ, Ammonitę, & Idumęi in semetipsos versi, se mutuo occiderunt: atque hoc loco Iosaphat rex Iuda pugnauit contra Idumæos, & filios Ammon, & vicit eos.

2. Par. 20. Breidenb. itin. 6.

52.

BESARAN: ad quem locum Dauid prædæ partem misit. Hieron. in lo. Hebr.

53.

BETHACARA, Bethacarem, vrbs in monte posita. Ierm. 6. 2. Esdr. 3. Hieron. in Ierem. 6.

54. BE-

54.

BETHANOTH, Hieronymo Bethaloth, ciuitas. Iof.15. Hieron. in loc. Hebr.

55.

BETGARABA, ciuitas in deferto. Iof.15. & eft nomen ciuitatis in tribu Beniamin. Iof.18.

56.

BETHDAGON, ciuitas. Iof.15. 1. Mach.10.

57.

BETHENNIM, villa circa Terebinthum. Hieron. in loc. Hebr.

58.

Genef.35. 48. 1.Par.2.4. Ruth.1.2. 4. Hieron. in Pfal.131. in epitaph. Paula, & epiftol. & Euftoc. & in Amos 1. & 1.Par.2.

BETHLEHEM, quod eft domus panis, propter eum panem, qui ibi de cęlo defcēdit, quæ & Lehem, feu Lahem, & Ephrata, fic dicta ab vxore Caleb, cui nomen Ephrata, vt quidam annotarunt, à qua & circūiacens regio nomē habet. fita eft in monte mediocriter alto, fitu ipfo arcto & oblongo: ingreffus eft ab Occidente in decliui loco. Eft autem in plaga meridiana, fex miliarijs ab Hierofolyma diftans, quemadmodum teftatur Seuerus Sulpicius, qui eam orā ipfe inuifit, & fex menfibus egit cū fanctiffimo viro B. Hieronymo.

Terra fubiecta, rerum omnium copia multum præftat, vini potiffimum, vt comparandum non fit, quod ex alijs Paleftinæ locis adfertur. Iter verò, quod Ierofolyma euntibus Bethlehem eft, vfq; adeò fui amęnitate, arboribus, hortis, odoratis herbis tranfeuntes delectat, vt fi ad tam præclaram naturæ faciem, cęleftis aliqua & digna Chriftiano meditatio accedat, non iam in terris effe fibi videantur, fed in paradyfo Chrifti natiuitatē & incunabula præfentibus oculis contueri. Neq; verò auctor humanæ falutis, vllis huius mundi delitijs opus habebat, vt qui cum carne noftra etiam miferias humanæ vitæ ipfo ftatim primordio pauper & inops fufcepiffet; fed profectò non poterat nō venerari creatorem fuum creatura, vt quem bos & bruta animantia cognouiffent, lęta etiam, ridens & geftiens terra quoquo modo veneraretur. Erat alioqui locus ipfe monumentis multorum illuftriū virorum celebratus. Fuit enim Abeffan viro præclariffimo, & Iudici hæc patria, cuius numerofa foboles audiēti miraculū videatur: habuit filios triginta, filias totidem, quas omnes cùm nuptum dediffet, à fe quafi abdicatas iuffit in nomen & familiam maritorū tranfire; filijs verò fuis cùm parem conditionē quæfiuiffet, illos apud fefe omnes domi fuæ detinuit: atq; ita non populo tantum Ifraelitico refponforum & fententiarum æquitate, fed fuæ etiam familiæ prouidentiffimè confuluit vir prudentiffimus, & tandem mortuus eò loci fepultus eft. Fuit Elimelech hinc oriundus, qui vrgente fame cum Noemi vxore fua in terra Moabitide peregrinatus eft; qui cùm ibi moriens filios poft fe reliquiffet, quorum alteri coniunx Ruth contigit, quæ marito mortuo fingulari fide cum focru, relicta patria maritalem domum repetijt, vbi cùm confanguineo fui mariti Booz nupfiffet, homini virtutis & auctoritatis maximæ diu nō fuit, cùm concepit, & peperit, filium, cui nomen Obed, patrem Ifai, ex quo poftea natus eft Dauid: atque ita Bethlehem totius regiæ & Dauidicæ ftirpis feminarium fuit, & communis patria: cùm par effet, quæ Regem cælorum editura erat, iam ante fe probare tot heroibus: vt tandem vel hominum iudicio, digna hæc patria cenferetur, quæ extremo virtutis opere edito, aliquid fupra heroas & homines omnes ipfum Dei filium mundo exhiberet adorandum. Fuit igitur hîc domus & familia venerandi fenis Ifai, quem fanctificatum cum filijs fuis, quo tempore eò venerat mandato Dei Samuel, ad facrificium euocauit, & mirante patre & fratribus, Dauidem minimum omnium in Regem vnxit populo Ifraelitico: qui quod ibi natus effet & educatus, ciuitas Dauid fæpè appellatur. cuius videlicet etiam monumentum fortè cenotaphium ibi oftenditur, quemadmodū & Ieffe patris Dauid. Extruxit & reparauit vrbē hanc Roboam, cùm fucceffiffet in imperio Salomoni patri fuo. Sed deficiente iam fynagoga, & poft alienos Deos abeuntibus, qui populo fucceffione vel autoritate præfidebant, cum reliquis ciuitatibus vaftitas aut exitium Prophetarum vocibus denunciaretur, de Bethlehem illa fuerūt Michęę. Et tu Bethlehem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egreditur, qui fit dominator in Ifrael; quod à fcribis Iudęorum & Sacerdotibus vtique perceptum erat, cùm turbatus Herodes fuper quæfitione Magorum congregatis populi fapiētiffimis follicitè quæreret, vbi Chriftus nafceretur: at illi dixerunt. in Bethlehem Iuda; fic enim fcriptum eft per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Ifrael. Factum eft igitur cùm iubente Cæfare Augufto defcriberetur orbis terrarum, eunte omni populo, vt profiteretur quifque in ciuitate fua, afcendit & Iofeph à Galilæa, de Nazareth in Iudæam, in ciuitatem Dauid, quę vocatur Bethlehem, eò quod effet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria defponfata fibi vxore pręgnante. Factum eft autem cùm effent ibi, impleti funt dies vt pareret. Erat autem, vt viri doctiffimi fcribunt, in extremitate huius vrbis Orientali rupes quædam, non multum à muro diffita, in qua, pro more terræ illius, locus pro ftabulo erat. in ftabulo ipfo excifum erat præfepe ex ipfa fcilicet rupe: neque laborandum nobis eft, quod alij in fpelunca hæc contigiffe dicant; videtur enim ad fimilitudinem veritatis effe propenfius, aut rupem hanc excifam fuiffe, aut faltem non fupra rupem conftitutam domum fuiffe, fed ea parte, qua declinabat & in valle. audiamus iam quid addat Euangelifta: Et peperit, inquit, filium fuum primogenitum: vera igitur mater Maria, quæ peperit, & concepit nōn ex patre Iofepho

Marginal notes: Pafch. die 233. & 234. — Iud.12. — Ruth.1 — Ruth.4. — 1.Reg.16. — Hieron in loc. Hebr. & in Micheam 5. — 2.Par.11. — Mich.6. — Sigon. de Rep. H. br. lib 7 ca 7. — Canus de loc. Theol. lib.2 c.14. — Matth.2. — Ioan 7. — Luc. 2. — Brocard. num.6 Breidenb. — Hiero con tra Heluid. & Iouinianum.

Matth.1. Iosepho, non virgo ex virgine, quod impossibile est, sed antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: peperit filium suum filium hominis, totũ Christum, Deum videlicet & hominem, filium primogenitum; genitum, natura & ab æterno in eadem cum Patre substantia, vt nos in adoptionem Patri filios, sibi fratres assumeret. primogenitum, non quod vlla secunda hic genitura cogitanda sit, quod suspicari scelus, dicere Num.18. blasphemia est: definit enim sermo Dei: omne quod aperit vuluam primogenitum est, cõpetit hoc nomen ei, ante quem nullus est, nã ille primus. rectè igitur & vnigenitus & primogenitus. Et, inquit, pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio. quia non erat ei locus in diuersorio. O fœlix puerpera, vbi obstetrix, vbi gerula, vbi nutrix, vbi dolores, gemitus, suspiria? nulli hîc lecti, strata, puluinaria? quò lassa, fessum corpus deijcias, quò virgo, puella, regia, tenera, delicata accubes? sed non tu virgo in Adam deliquisti, non te terræ lex astringit, sed paradysi gloria collustrat: eadem es nutrix & obstetrix, mater & puerpera: accipis filium sanctissimis manibus tuis, quem venisse saluti tuæ & tuorum omnium quos noua in Christo mater pepereras, angelo reuelante confidebas; sciebas quẽ ferres in vlnis tuis, quem ab æterno Patris gremio in castissimum vterum tuum descendentem tot mensibus alueras, quem expectatum Patribus, prædictum Prophetis, Ioanni in vtero cognitum, in redemptionem dabas omnium animarum: neq; perhorruisti inuoluere pannis non vtiq; quæsitis, vel abusq; Aegypto aduectis, sed quos locus humillimus, & ipsa pæne natura suppeditabat; sentiebas altissimum hoc Prouidentiæ consilium, & quæ non desinebas esse mater, desieras misereri Virgo fortissima: neq; enim existimabas tibi solatium in terris esse quærendum, sed cum Angelis collętandum, qui suprà & circum te concinentes, canticis & laudibus personabant, & tibi Matri, Filio, Deo Patri gloria in excelsis decantabant. Ait enim ad pastores Angelus. Ecce euãgelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. & hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutũ & positũ in præsepio. Et subitò facta est cũ Angelo multitudo militię cęlestis, laudantium Deũ, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et factũ est, vt discesserunt ab eis Angeli in cælum; Pastores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsque Bethlehem. Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Videntes autẽ, cognouerũt de verbo, quod dictum est illis de puero hoc. Et omnes, qui audierant, mirati sunt, & de his quæ dicta sunt à pastoribus ad ipsos. Maria autẽ conseruabat omnia verba hęc, conferens in Hieron. epistol. ad Marcellam. corde suo, &c. Posteà eodẽ loco Christus circumcisus, quẽ paulò post venientes ab Oriente Magi, cũ super Saluatoris natiuitate, trepi- Matt.2. dante Herode, quæsijssent Hierosolymis, duce stella, cùm stetisset supra, vbi erat puer, adorantes, Iuuencus presbyter citatur ab Hieron. in comment. super Mat.

Aurum, thus, myrrham, regiq́, hominiq́, Deoq́,
Dona ferunt. quod paullo apertiùs in carmine de Epiphania Prudentius:

O sola magnarum vrbium
Maior Bethlehem, cui contigit
Ducem salutis cælitus
Incorporatum gignere,
Quem stella, quæ solis rotam
Vincit decore ac lumine,
Venisse terris nunciat
Cum carne terrestri Deum.
Vidère postquam illum Magi,
Eoa promunt munera,
Stratiq́, votis offerunt
Thus, myrrham, & aurum regium.
Regem Deumq́, annunciant
Thesaurus, & fraurans odor.
Thuris Sabæi, ac myrrheus
Puluis, sepulcrum prædocet.

Atque hæc quidem ita fuerunt. Posterioribus temporibus, cùm Romanorũ Imperator Adrianus Iudæam Romanis legibus subiugasset, quemadmodũ & alia loca: quæ Christiani singulari cultu prosequebantur, ira & hoc sacratissimũ antrum immani scelere cõtaminauit. Verba Hieronymi sunt: Ab Adriani temporibus vsq; ad imperium Constantini, per annos circiter 180. in loco resurrectionis simulacrũ Iouis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris, à gẽtibus posita colebatur, existimantibus persecutionis authorib. quod tollerent nobis fidẽ resurrectionis & crucis, si loca sancta per idola polluissent. Bethlehẽ nunc nostram & augustissimũ orbis locum, de quo Psalmista canit: Veritas de terra orta est, lucus inumbrabat Thanius, id est, Adonidis, & in specu, vbi quondã Christus paruulus vagijt, Veneris amasius plangebatur. Sed non passa scandalũ hoc pijssima Constantini mater Helena, Deiparæ partũ eximijs monimẽtis exornare, & sacrum illud antrũ varijs cuiusq; generis insignibus illustrare studuit. Imperator autẽ paulò post regalibus ornamentis eundẽ locũ honorare, & monimentis ex auro & argento, varijsq; aulęis matris suę munificẽtiam adaugere, cępit. Erat autẽ Ecclesia constructa super ipsum specũ, vnde salus mundo emersit, & super ipsum pręsepe, in quo Agnus Dei reclinatus est, erectũ altare, vt Christus in sacrificio ad placandã eius irã ibi Deo offerretur, vnde ille pro salute hominũ primũ mundo illuxit. Construxit ibi posteà Paula monasteria quatuor, & diuersas, pro diuersis peregrinis, iuxta viã posuit mãsiones. Monasteriũ vnum viri incolebant, reliqua tria virgines, erãt hæc monasteria ad Ecclesiã, super ipsum specum cõstructæ, latus, ad eamq; die tantùm Dominico virgines, vnumquodq; agmẽ propriam matrem sequẽs, accedebant. à viris autem adeò separatæ viuebãt, vt ne spadonibus quidem ad eas liceret accedere, & pręparietũ altitudine nullus furtiuus ad eas aditus esset. Reliqua

Hieron. epistol. ad Paulinũ. Euseb. in vita Constan. lib. 3. cap. 42. Socrat. 1. histor. Ecclesi. 13. Sozom. 2. hist. Eccl. 1. cap. Niceph. 8. histor. Ecclesi. 30. Hieron. in epist. cont. errores Ioann. Episc. Hierosol.

Hieron. de loc. Hebr. Reliqua latè Hieronymus in epitaphio Paulæ profequitur. Neque longè hinc posita erat cellula, in qua Hieron. mansit, in diuerticulo, quò ibatur ad tumulum Archelai Regis. Videbantur quoque tempore Brocardi indicia quædam monasterij, in quo lectus & sepulcrũ D. Hieron. peregrinis ostenditur. Salig. tom. 10. cap. 3. Vbi & Eusebij sepulcrum ostendi aiunt, vtriusque tamen corpora translata esse Romam. Obijt etiam hîc Paula ex nobilissimis Romanorum Cornelijs & Gracchis orta, cùm viginti annis vixisset in cœnobijs à se institutis: Cui tale Epitaphium posuit Hieronymus:

TITVLVS SEPVLCRI.

Scipio quam genuit, Paulæ fudère parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo, Paulam dixère priores:
Eustochij genitrix: Romani prima senatus.
Pauperiem Christi & Bethlhemitica rura sequuta.

In fronte Speluncæ.

Aspicis angustum præcisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cælestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamq́; relinquens,
Diuitias, sobolem, Bethlhemitico conditur antro.
Hic præsepe tuum Christe, atq; hic mystica Magi
Munera portantes, hominiq́; Deoq́; dedère.

Christianorum tempore, cùm Episcopum constituissent Ierosolymis, Balduinus Godofredi frater, primus Episcopum in Bethlehẽ, petito super hoc Roma à Paschali secundo diplomate, ordinari fecit, atque huic quidem Ecclesiæ eam quę Ascalonę est, parochiali iure subiugauit, atque alia multa oppida, villas, prædia episcopo eius loci, & successoribus firmiter tenere & possidere ppetua auctoritate concessit, cùm antea duntaxat priorẽ habuisset. (VVil. Tyr. 11. bell. sac. cap. 12. & 12. bell. 13. & 15. bell. 16. & 17. bell. 1.) Videtur autẽ non simplex huius loci fuisse Episcopus, quemadmodum ex Tyrio etiam constat. (VVil. Tyr. 19. bell. 25.) Erat autẽ archiepiscopalis sedes templum illud magnum, quod primitus ab Helena Constantini matre constructum esse supra diximus, cuius quidem ædificij ea magnificentia est, splendor & elegãtia, vt quod huic compares toto terrarum orbe non inuenias. Videlicet est excelsum cumprimis, & amplissimum, cuius tota superior cõcameratio, quatuor ex marmore columnarum ordinibus; quarum non modò multitudo miraculum, sed etiam magnitudo admirationem excitat. (Salig. tom. 10. cap. 3. Pasch. itin. 233. & 234. Brocard. Vitriac. 6. & eidem. cod.) Habet enim ordo quilibet quinquaginta columnas, singulari artificio & sumptu. cùm vel ipsa materia sui precio cuiusuis æstimationẽ vincat. Super ipsas columnas nauis Ecclesiæ ostẽditur opere vermiculato, quæ omnis veteris testamenti exhibet historias, ab exordio mundi vsq; ad Christi ortum mirando artificio & colorum varietate distincta. Parietes, tabulis ex alabastro preciosissimis, sunt incrustati, quarum ea opulentia est & pulchritudo, vt ipse aliquando Saltanus, harum forma & precio, sacratissimo templo manus sacrilegas admouerit, iubẽs latomis, vt è parietibus leuiter submouerent, & pro palatio suo in Babyloniam transportarent. sed illi vt accesserunt tabulas amoturi, ex solido pariete miræ magnitudinis serpens prodijt, & primã tabulam momordit, statimq; crepuit, & in hunc modũ reliquæ morsæ à serpente crepuerũt numero quadraginta. Quo viso Sultanus timens vltricem Dei iram iussum reuocauit, & de templo exijt turbatus & plenus formidine, simulq́; serpens disparuit. Visuntur etiamnum serpentis ibi vestigia & fixuræ tabularũ. quam historiã relatam ait in annales scriptorum Saligniac, adeo vt Turcæ etiam & Saraceni reuerenter hoc templum frequẽtent. Pauimẽtum huius templi totum stratũ est marmore, sed & ipsa concameratio est ex marmore; testudines, & colore & pulcritudine admirãdæ. In superiore templi huius parte versus Orientem altare erectum est, eo loco, vbi Magi relictis dromedarijs, cum muneribus Iesum Dei filium adorauerunt. Ad locum autem dulcissimæ natiuitatis, descenditur ab Ecclesia in capellam decem gradibus, locum vel ipso cælo augustiorem æterna memoria omnibus fidelibus honorandũ. in quo, medio noctis silentio, Virgo sacrosancto partu grauida, castis visceribus & illibato pudore edidit Saluatorem, tenellum infantulum in cõmune exponens, duûm animalium medio. hic locus tegitur mensa marmorea & candida, in qua & sacrũ peragitur & qui eò veniũt peregrini, osculo deuotionẽ contestantur. Cæterùm lapidis illa pars, super qua Christus dicitur natus, & præsepis pars, in quã fuit reclinatus, non vestiuntur marmore, sed nudæ patent, vt erãt tempore natiuitatis. Lapis, in quem reclinauit Maria, & cui flexis genibus insedit, similitudinẽ stellæ habet. Est autem tota hæc capella sumptuoso opere ex marmore & auro exornata. Et de præsepio quidem, ait Hier. in quo Dominus infantulus vagijt, tacendum potius est, quàm infimo sermone honorandum: dicitur tamen translatum postea Romam, & in templo Mariæ Maioris asseruari. Neq; longè à templo locus est Circumcisionis, neque procul inde cripta adhæret, locus olim studiorum S. Hieron. ait Salig. Cripta quoq; visitatur ad Austrum, in qua multa Innocentium corpora fuerunt congesta: extruxerat autem & ijsdem templum B. Helena, vt patet ex Eusebio & Nicephoro. In exitu templi ad Aquilonem, ambitus est claustri monachorum, quod Minores ex ordine D. Francisci inhabitant. Ad Orientem quantum est iactus lapidis, monumenta visuntur Paulæ & Eustochij In Ecclesia Fratrum est sacellum S Catharinæ, quo primũ inducuntur peregrini. (Vitriac. ca. 57. 59. Fretellus. Paschalis itin. 243.) Atque hoc quidem pacto Bethlehem nobis descripta sit, olim inclyta, nunc parua & raro habitatore, vix centum continens domos humiles. Est & altera eiusdẽ nominis Bethlehem in Galilæa, vt testatur Hieronymus in commentar. super Matth. 2. cap. Ad cuius distinctionem hæc appellatur Bethlehem Iuda.

59.

CISTERNA Bethlehem, fons iuxta portam Bethlehem aquę perennis. Legimus

2.Reg.23. 1.Para.11. Brocard. itin.6. Breidenb. ibid. Salig.tom. 10.cap.3.

in libris Regum, quod cùm sitijsset has aquas existẽs in præsidio Dauid, obsideret aũt statio Philistinorum Bethlehem, tres fortissimi militum per media obsistentium castra ad fontem irruperunt, & haustas inde aquas Dauidi attulerunt. at ille noluit bibere, sed libauit eã Domino, dicens: Propitius sit mihi Dominus ne faciam hoc. num sanguinem hominũ istorum; qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?

60.

1.Reg.17. Hieronym. epistol.ad Dardanũ. Virgilius.

DESERTVM Bethlehem. solitudo erat vastissima, in qua leones erãt, vrsi, aliæq; feræ. tempore Hieronymi plena erãt omnia ferocium barbarorum, de quibus dicitur: contra faciem omnium tuorum fratrum habitabis, & quorum facit Poëta eloquentissimus mentionem, *latéq; vagantes Barcæi*, ab oppido Barcea, quod in solitudine situm est, quos nunc corrupto sermone Afri Baricianos vocant.

61.

Iosu.15. Ioseph.13. antiq.9. 1.Para.2. Brocard. itiner.7. Breidenb. eod.

BETHSVR, Beth sora, Beth sor, vocat & Iosephus Besseron, Hieronymi ætate Bethsoron oppidum, vel, vt alij, præsidium & castrum totius Iudææ munitissimum, & quoniã erat vndique circumuallatum montibus, ab eo nomen accepit: interpretatur enim Bethsur, domus rupis, petræ aut fortitudinis. Impositum erat claustris montium ad vallem Raphaim, distans vno miliario à Ierusalem, sita super via publica, quæ à Ierusalem ducit Gazam, vt quidam volunt. Firmauit locum hunc ædificijs Roboam rex Iudæ, & iterum Iudas Machabæus; Lysias oppugnauit; Antiochus Eupator deditione cepit per fraudem; Ionathas Machabæus recepit. Apud hoc castellum Reges Syriæ, cùm vim Iudæis intentarent, sæpè cæsi & profligati sunt. Ipse postremum Simon Machabæus occupatum contra omnes hostium irruptiones fortissimè communiuit præsidijs. Erat tempore Hieronymi fons ad radices Bethsur, qui ab eadem, qua gignebatur humo sorbebatur; in quo fonte quidam putant Eunuchum Candacis reginæ à Philippo baptizatum, atque inde nomen accepisse Fons Aethiopis.

2.Par.11. 2.Esd.3. 1.Mac.4. 6.9.10.1. 14. 2 Mach. 11.13. Hieron.in loc.Hebr.

62.

BETHSVR villa in tribu Iuda mille passibus distans ab Eleutheropoli. Hier. in lo. Hebr.

63.

BETAPHVA ciuitas. Ios.15. est & vicus trans Raphaim, millibus quatuordecim, euntibus Aegyptum, qui est terminus Palęstinæ. Hieron. in loc. Hebr.

64.

BETHZACARA, ciuitas & præsidium Iudæ Machabæi contra Antiochum; vbi refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis, & fortitudo gentium dissipata est. 1. Machab. 6. Ioseph. 12. antiq. 14. & 1. bel. Iudaic. 1. Breden. iti. 6.

65.

BEZEC vrbs regia, in qua regnauit Adonibezec, cui capto filij Iuda detruncarunt summitates manuum & pedum, vtiq; iustissimo iudicio, qui in septuaginta reges eandem sæuitiam exercuisset. Hîc quoq; Saul congregauit & recensuit exercitum, vrbi Iabes Galaad suppetias laturus. Crescebat hîc vinũ optimum, quo melius tota Palæstina non inueniebatur. Brocard. itin. 6. Breid. ibid. Iud.1. 1.Reg.11.

66.

PVTEI bituminis, qui erant in argo Sodomorum ante subuersionem & iustitiã Dei, mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixêre, repente extitit. Sed, ait Brocard de quo legimus in Genesi: Vallis syluestris habebat multos puteos bituminis. hi putei vsque in hodiernum diem cernuntur in littore eius, habentes singuli pyramides erectas, id quod meis oculis vidi. Genes.14. Ioseph.1. antiq.17. Brocard. itin.6.

67.

AGER Boos, vbi cùm spicas legeret Ruth, quæ pro lege Mosaica relinquebãtur in agris sublegendæ, tandem à Booz in vxorem ducitur, ad excitandum semen cognato Maalon: eo etiam loco dicitur Dauid leonem interfecisse & vrsum. Breid. 15. Iulij. Ruth 2.

68.

CABSEEL, Capseel, quæ & Gabseel, ciuitas 2. Esdræ 11. Ios. 15. quæ fuit patria Banaię viri fortissimi, & magnorum operum, qui postmodum rege Solomone Imperator fuit totius excercitus Israëlitici. 2. Reg. 23. 1. Para. 11. & alibi.

69.

CAENA, id est, noua, locus agri Zipheni, vbi Ionathas Dauidem inuisit & confortauit. Ioseph. 6. antiq. 13.

70.

MONVMENTVM Caleb, quod adhuc ætate Hieronymi monstrabatur. Hieron. in vita Paulæ.

71.

CAMPI Siluæ. Psal. 131. Hieron. in epitap. Paulæ.

72.

CAPHARBARVCHA, id est, villa benedictionis, sita in mõte, quem ad locum vsque Abraham profecutus & comitatus est duos angelos euntes Sodomam, ad subuertẽdas vrbes, quæ contra Deum tantopere deliquissent. quo loco etiam benedictionem à recedentibus accepisse videtur: atq; inde postridie mane intuitus est fumantes Sodomam & Gomorrham, cùm super eas ira furoris Domini descẽdisset. Videtur hîc postea extructa fuisse ciuitas. Ascendit etiã huc pijssima Paula, & quoniam latè inde patebat in omnem Gen.18.19. Hieron.in Epitaph. Paulæ.

partem

partem conspectus, cùm aspexisset speluncam Lot, versa in lacrymas, virgines socias admonebat: Cauendum esse vinum, in quo est luxuria, cuius opus sunt Moabitæ & Ammonitæ.

73.

CARIATHAA, Hebraicè Carcaa, ciuitas. Ios. 15.

74.

CARIOTH ciuitas. Ios. 15. Ierem. 48.

75.

Breidenb. itin. 6. Fretell. Salig. tom. 10. cap. 4. SEPVLCRVM S. Carioth Abbatis, cum suis monachis, qui omnes eo ad cælos migrante pariter migrauerunt; & fuit quondam magnus concursus ad eum locum.

76.

Hieron. in Amos. ca. 1. Brocar. & Breiden. itin. 9. 1. Reg. 15. 1. Reg. 25. 2. Par. 26. CARMELVS mons, hebraicè Carmel, seu Charmel, mons insignis, fertilis in pascuis, fructibus & herbis, ferax vini delicatissimi. In hoc Saul, victoria potitus de Amalecitis, fornicem erexit triumphalem. Habitabat hîc Nabal, qui repulit nuncios Dauidis, cuius vxor Abigail Dauidem, ob id offensum, & dirissima quęq; minitantem, muneribus & oratione placauit, quæ ipsa, paullo post, mortuo Nabal, nupsit Dauidi: erant in hoc monte vineæ Regis Osiæ. Est autem mons hic alius ab illo, quem in Isachar descripsimus: quod quoniam apertum est, hîc relinquimus. Hunc sibi & exercitui suo montem aliquando delegit Amalricus, Balduini frater, Rex & successor in regno Ierosolymitano, propter aquarum commoditatem: erat enim ibi vetus & ingentis magnitudinis piscina, quæ ad vsum vniuersi exercitus aquarum ministrabat copias. VVil. Tyr. 20. bell. sa. 30.

77.

CEDES ciuitas. Ios. 15.

78.

Ios. 15. 1. Reg. 23. 1. Para. 3. 2. Esd. 4. Hieron. in loc. Hebr. lit. C. F. G. CEILA ciuitas, vbi absconditus aliquando fuit Dauid: à qua & tota illa prouincia nomen accepit, quam liberauit ab obsidione Philistinorum Dauid, ibique ad tempus sedit; iuxta quam, tempore adhuc Hieronymi, ostendebatur sepulcrum Abacuc. & nunc est villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos: postea dicta est Echela. distat ab Hebron 8. miliaribus in septimo ab Eleutheropoli.

79.

CENI regio Philistinorum, in cuius locis Dauid aliquando commoratus fuerat, ideoque eius vrbibus misit partem prædæ 1. Reg. 27. 30. Hieron. in loc. Hebr.

80.

CESIL ciuitas. Ios. 15.

81.

CETHLIS ciuitas. Ios. 1.

82.

CHAMOAN, villula iuxta Bethlehem, Hier. in loc. Hebr.

83.

CHAPHTIS in tribu Iuda. Hieronym. in loc. Hebr.

84.

CHARMEL, aliâs Chermel ciuitas, in qua habitabat Nabal. tempore Hieronymi nominabatur Carmelia, vbi & Romanum præsidium erat positum. Ios. 15. Hieron. in loc. Hebr.

85.

CHAZBI, aliâs Chezib, siue Ghezib. vbi geminos Iudę filios Thamar edidit. ostēdebatur autem ætate Hieronymi locus desertus, iuxta Odollam, in finibus Eleutheropoleos. Hier. in loc. Hebr. Isai. 29. 39. Genes. 38.

86.

CHEBBON ciuitas. Ios. 15.

87.

CINA ciuitas. Ios. 15.

88.

CINAEI à Ceni, qui & Iethro, socro Moysis, duxerunt originem; habitarunt in medio regionis Amalec & Madian, quib. pepercit Saul in excidio Amalec. Ge. 15. Nu. 24. Iud. 1. 1. Reg. 15. 1. Par. 2. Iosep. 6. ant. 8.

89.

DAHIVA, siue Dahiud, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

90.

AGER Damascenus. hîc asserunt Adam à Deo plasmatum, & hinc translatum in paradisum terrestrem, atque inde rursus eiectum peccato, quo se & nos omnes perdidit, huc relatum. Distat autem spacio quantum arcus iacit ab Ebron: ager vsque adeò fertilis & speciosus, vt aliqui paradisum terrestrem intelligi hîc debere crediderint. Habet terrā rubram & mirè tractabilem, quam Saraceni deferunt in Aegyptum, Indiam, Aethiopiam, carè vendentes. Ferunt autem foueas reuoluto anno adimpleri, habeturq; fama constanti terram hanc talis esse virtutis, vt eam gestantibus nulla incommoda noceant, vnde & aliqui abutuntur in varias superstitiones. Genes. 2. Iosephi. 1. antiq. 2. Brocard. itin. 6. Breid. Salig. tom. 10. cap. 5.

91.

HIC locus ostenditur vbi Cain Abel fratrem suum occidit, iratus, quod inflammasset Dominus super sacrificio Abel. Videtur autem Hieronymus alibi voluisse hoc in campo iuxta Damascū fuisse factum; sed hæc com- Broc. iti. 6. Breid. eod. Salig. tom. 15. cap. 5. Genes. 4.

Hieron.in Threnos, & alibi.

communior sententia, cui accedit versiculus:

Abel loquitur:

Sacrum pingue dabo, macrum non sacrificabo:

Cain:

Sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum.

Sunt etiam autores, Enoch hoc loco translatum à Deo fuisse.

92.

DANNA ciuitas, aliâs Edenna. Ios.15.

93.

DAROMA, interior & exterior: vtriusque mentionem sępe facit Hieronym. in loc. Hebr.

94.

DEBERA oppidum. Ios.15.

95.

DEDAN, in tribu Iuda. Hierony. in loc. Hebr. vide in Pharan.

96.

DELEAN ciuitas. Ios.15.

97.

DIMONA ciuitas. Ios.15.

98.

PETRA diuisionis, petra est in deserto Maon; rupes maxima; in qua Dauid cum suis à Saulo & exercitu eius in modum coronæ cinctus, ob subitam & inexpectatam Philistinorum irruptionem liberatus est. 1. Reg.23.

99.

DOMMIN, quæ & Phesdommin, & Aphesdommin. 1. Reg.17. 1. Para.11. Hiero. in loc. Hebr. lit. A.

100.

Ge.23.49. Ios.14. Salign.to. 10.cap.5. Ioseph.5. bell.Iud.7. Hieron.in. Loc.Hebr. lit.A. Broc.iti.6. Breid.eod.

SPELVNCA duplex. Speluncam hanc cum agro & arboribus emit Abraham à filijs Heth, quadringentis siclis argenti. In qua sepulti sunt Adam & Eua, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Iacob & Lia: Mausoleum adhuc temporibus Iosephi & Hieronymi mōstrabatur, peroptimo marmore fabricatum. Circa speluncam hanc Sarraceni ędificarunt munitionem firmissimam, cùm antea fuisset Ecclesia Cathedralis, vt autor est Breidenbachius.

101.

HIC fertur Ioannes Baptista, cùm puer esset, mansisse in deserto.

102.

EBEZINTHIA, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

103.

ECHELA, villa in septimo ab Eleuthero-poli miliario, vbi absconditus fuit Dauid, iuxta quam & sepulcrum Abacuc ostenditur. Hieron. in loc. Heb.

104.

EDER ciuitas. Ios.15.

105.

EDER in tribu Iuda, Hieronymus in loc. Hebraic.

106.

EDOM hebraicè, quam Græca septuaginta interpretum, & Latina trāslatio Idumæam vocant, e litera in i mutata. dicitur etiam Aedom, Seir, Duma, Gobolitis, & hebraicè Adomith, & Adoma, quod cùm significet rubens, fuisset que proprium nomen Esau, post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæā dicendo.

Regio est vndequaq; munita fastigijs montium, & in scissuris petrarum sita; nomen, vt iam diximus, accepit ab Esau, qui cum suis posteris hanc inhabitauit, quapropter nonnunquam & regio Esau nuncupatur: vnde & vna ex vndecim Iudeę Toparchijs, ordine octaua. Ponit autem duplicem Idumæam Iosephus, superiorem & inferiorem. Superiorem elegit tribus Iuda, quæ in longum extenditur vsque ad Hierosolymam; latitudine verò vsque ad paludem Sodomæ (lacum Asphaltitem dicit) constituta est. in hac sorte ciuitates erant Ascalon & Gaza, quam alio nomine appellabant Palæstinam. Altera verò Idumæa, quam inferiorem diximus, cessit Simeonis tribui, & hæc est circa Aegyptum & Arabiæ montem.

Bened.in Isai.34.& Genes.36. Hieron.in Amos 1. Isai.21. Ioseph.2. antiq.1. & 3.an 2. Hieron.in Abd.1.& Ezech.25. Ierem.49. & ibi Lyranus. Isai.11 34. 3.Reg.11. 2.Reg.8. 4.Reg.8. 1.Reg.21. Ioseph.3. bell.2. 5.ant.3.& 5.bell.6.7.

Ab huius regionis Rege cùm Moyses petijsset transitū, & pernegasset, filij Israel iussu Dei à consanguineorū bello abstinētes, terrā hanc montemq; Seir longo tēpore circumierunt: sed illos postea Saul expugnauit, & in seruitutē redegit Dauid, qui ipsi tamen tēpore Ioram defecerunt, & de collo iugum seruitutis abiecerunt, donec ab Hircano victi, etiam Iudaismū susceperunt. Hircanus n. cùm Idumæorū vrbes omnes cepisset, idola eorum confregisset, tandem omnibus edixit, vt circuncideren tur, nisi mallent è proprijs sedibus pelli: at illi amore patrię admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam, atq; ex eo primùm tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Sunt auctores in specubus eos habitatiunculas habuisse, & propter nimios calores solis, subterraneis tugurijs vsos. Aetate verò Hieronymi regio hæc Gabalena, & Gebalena dicebatur, cuius nominis frequens est apud Hieronymum mentio, cùm tamen Gebal Psa. 82. sit nomen ciuitatis Syriæ, quæ nunc Gibel dicitur, teste Volaterrano.

Nume.20. Deut.2.3. Broc.it.6. Breid.eod. 1.Reg.14. 2.Reg.8. 4.Reg.8. Ioseph.13. antiq.16.

107. EGLON

107.

EGLON ciuitas, cuius regem Dabir. cùm euocasset in auxilium contra Iosue & Israelitas Adonisedec rex Hierusalem, & profligati essent magno prælio, stante ad vocem Iosue sole; ipsi verò Reges se abscondissent in spelunca vrbis Maceda, iussit eos sibi custodiri, postea cæsis omnibus, eduxit quinq; reges & suspendit super quinq; stipites, & fuerunt suspensi vsq; ad vesperum. Iosu.10.12.15. Est autem nunc villa prægrandis in duodecimo lapide Eleutheropoleos. Hier. in lo. Heb.

108.

ELEVTHEROPOLIS, hoc est, libera ciuitas, floruit tempore Hieronymi, & ab ea, tanquam à famosiori multorum locorum distantias metitur, vt patet in lib. de lo. Heb. vbi & regionē nominat Eleutheropolitanā. nec tamen errore vel imprudētia caruit Hieron. qui huius vrbis situ, à qua reliquarum dimensiones deducit, omiserit. neque iniuriā arguit Zieglerus, quemadmodum & in Legione.

109.

ELTHEI, in tribu Iuda. Hiero. in lo. Heb.

110.

ELOLATH. in tribu Iuda. Hier. in lo. Heb.

111.

ELVL, in tribu Iuda, forte erit Alul. Hier. in lo. Hebr.

112.

EMAVS, quæ & Emmaus Ammaus, & Ammaum, castellum, & ciuitas insignis, vna ex vndecim toparchijs, ordine sexta. Hanc aliqui collocant in tribu Dan. Apud hanc vrbem Iudas Machabæus fugauit exercitū Antiochi. Distat ab Hierosolymis itinere sesquihoræ, trium verò horarum & dimidiæ, vt Siglerus ait. Fuit patria Cleophæ. Nobilitatus locus hic fuit miraculo Christi, quem in castello hoc discipuli duo cognouerunt, post resurrectionem, in fractione panis. Sed & aliud miraculum, quod, quemadmodū & alia multa, ait Sozomenus, solis indigenis per traditionem fuit cognitū. Est, ait, vrbs Palestinæ, quæ iam Nicopolis dicitur; cuius quidē vt pagi (sic enim iam tum fuit) diuinus Euangeliorum liber facit mentionē, eamque Emaus appellat. At Romani, capta Hierosolyma, & parta cōtra Iudæos victoria, Emaus Nicopolim appellarunt. Ante hanc vrbem propter triuium (in quo Christus post resurrectionē à mortuis cū Cleopha incedens, simulabat se ad alterum pagum properè contendere) est fons quidā salutaris, in quo non homines modò, qui ægrotant, loti curantur, verùm etiā alia animalia, quę varijs morbis laborāt: Nam ferunt Christum cum discipulis quodā tempore è via ad fontem illum diuertisse, inq; eo lauisse pedes, & ex eo tempore aquā vim morbis medendi habuisse. Dicitur à quibusdam ipse Christus Cleophæ domū in Ecclesiā dedicasse. Refert in Chronicis Eusebius, anno Christi 131. Nicopolim terræ motu concidisse: fuerat & iam olim bello Iudaico iussu Vari exusta: pro cuius instauratione Iulius Africanus, Ecclesiasticus scriptor temporum, legationem suscepit, anno Christi bis centesimo, vigesimo & quarto, sub Imperatore M. Aurelio Antonino, qui Macrino successerat. Habuit temporibus Christianorum, cùm occupassent terram sanctam, Episcopum, qui erat sub metropolitano Cæsariensi.

Ioseph.8. bell. Iud.2. Salig. tom. 10. cap.6. 1. Mac.3. 4.9. Fretell. pag.20. Vitriac.c. 63. Luc.24. Mar.16. Sozo. hist. Eccle.5.c. 20. histor. Tripar.6. cap.42. Nicep.10. hist. eccle. 31. VVilh. Ty. 7. bel. s.24. Ioseph.17. antiq.16. & 2. bel.5. Hieron. in epitaph. Paule, & in catalo. Script. Ecclesi. & in loc. Hebr. Brocard. iti.6. & 7. Breid. eod. VVil. Tyr. 14. bel. sac. 12.

113.

HIC Iudas Machabæus tribus millibus Iudæorum, contriuit Georgiam, & quadraginta septem millia gentium bellatorum Antiochi Epiphanis. 1. Mach. 3.4.

114.

ENADDA, villa, vsq; hodie ostenditur in decimo miliario pergentibus Aelcam, vt Hieron. autor est, in loc. Hebr.

115.

Enaim, ciuitas. Iosu.15.

116.

ENGADDI, quæ & Engadda Iosepho, prius dicta Asasonthamar, id est, vrbs palmarum, eò quod floreret palmis & balsamis. Inhabitarunt quondam Amorrhæi hanc vrbē, quos interfecit Chodorlahomor, iuxta eremum Cades. Sita est in montibus quorū horrida sanè & admiranda dispositio est, nam cū altissimi sint; & ipsæ rupes præruptæ promineant, & quasi ruinam minentur, ita transeuntes perturbant, dum sibi quisq; timet, ne in se & subiectas valles concidant. Ager olim egregius, gratissimum spirans odorem multitudine arbustorum, & aliarum odoriferarum herbarum, maximè balsami, quę eò loci vbertim nascuntur. Sunt autem balsama arbusculæ, vni omnium terrarum Iudęæ quondam concessæ, quas vineas Engaddi Solomon in Canticis nominat; quarum frutices si acuto vitro, lapide, osseisue cultellis incidantur, stillant succum preciosissimum, eximiæ suauitatis, quem opobalsamum vocant, præferrurq; omnibus odorib. Hunc hortum seu vineas balsami, tempore Herodis Magni Cleopatra Aegypti regina, concedente Antonio, vel amatore, vel marito, inuidens tantam fęlicitatem Herodi, trāstulit in Aegyptum, vbi irrogatur à fonte paruo, vberrimè tamē fluente; in quo fama est sæpè lotum à B. Virgine puerum Iesum adeoq; ex eo potum sibi & spōsæ suę sanctum Ioseph parauisse, cū in Aegypto esset, atq; ideo ab incolis in veneratione & cultu haberi maximo. Sunt tamen adhuc surculi quidam balsamorū in mōte Engaddi. sed nullius cultus, nullius prouētus. videlicet hoc est iustitię Dei iustissimum iudiciū, qui sese vlciscitur de peccatoribus & persequentibus nomen suū, vt quoniam Herodes olim balsami possessor puerum Iesum persequebatur, Iesus fugiens in Aegyptum, post se traxit balsami hortum. Est aūt hortus hic in Aegypto situs, inter Heliolopolim & Babylonem, habens in longitudine duos

Genes.14. & ibi Hie. Iosu.15. 2. Par.20. Ezec.47. Brocard. itin 6. Breid. eod. Cant.1. Ioseph.1. bell.13. Brocard. itin.6 & in descrip. Aegypt. Breid. ibid. & die 6. Octob. Salig. tom. 10. ca.6. Fretellus Vitriac. cap.85.

duos iactus arcus, in latitudine vnum, terræ ferè albæ. Nos, cùm ibi essemus, ait Salignia-cus, in mense Septembri, balsami lignum humile erat, palmi scilicet & dimidij in altitudine, folia habens parua vt ruta, albiora tamen. Messis balsami talis est: Decerpitur folium ex stipite contra solem, moxque gutta lucida & mirè fragrans scaturit ex ruptura, & hic balsami preciosissimus liquor vitreis vasis colligitur, minimè fluxurus nisi ad ortum solis fiat ruptura. Fonticulus autem Iesu paruulus est, non sufficiens irrigationi totius horti: quare Saraceni alium foderunt iuxta illum puteum, ex quo quatuor boues aquā protrahunt per rotam, sperantes ex vicinitate fontis Iesu aquam fore salubrem; at longè aliter res euenit, donec missis, canalibus, aquam putei ducerent in fontem Iesu; quo facto largiter & salubriter ex aquis mixtis rigatur balsami hortus. Mirum dictu: veruntamen à meridie Sabbati vsque ad auroram diei Lunæ boues nullo verbere impelli possunt, vt in protrahenda aqua laborent; quod est fidei nostræ testimonium celebre. Sed & Saraceni hîc se & pueros suos lauant, non vt baptizentur, sed vt corporum suorum fœtorem naturalem euadāt. Hactenus, ille. Fuit Engaddi vna ex præcipuis Iudææ vrbibus vna, scilicet toparchiarum ordine nona; distans ab Hierosolyma stadijs tre-
Ioseph. 3. bell 3. centis vt Iosephus autor est. Atq; etiamnum
Hieron. in loc. Hebr. ostenditur, authore Hieronymo, vicus prægrandis Iudæorum Engaddi iuxta mare mortuum.

117.

DESERTVM Engaddi, hîc Dauid aliquando latuit, cùm à Saul hostili animo ad mortem inquireretur. 1. Reg 24. Brocard. itin. 6. Breid. eod.

118.

ENGALLIM, vt quidam, vicus, vt alij volunt, vrbs in principio maris mortui, vbi scilicet Iordanis influit in mare. Atq; ex hoc loco tendebant retia sua piscatores ad siccandum vsque Engaddi. Ezech. 47. & ibi Hieronymus.

119.

ENGANNIM ciuitas. Ios. 15. nunc vicus est iuxta Bethel, Hieron. in loc. Hebr.

120.

EPHRON mons; in quo erant vrbes & vici. Ios. 15. ciuitas in tribu Iuda, vt Hieron. docet in loc. Hebr. fuit etiam filius Seor eo nomine, Genes. 23. à quo ciuitas nomen accepit. 2. Paral. 13. 1. Mach. 5.

121.

EREB, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebr.

122.

ESAAN ciuitas. Ios. 15.

123.

ESAV, in tribu Iuda. Hierony. in loc. Hebraic.

124.

ESNA, vt Hieronymus, Asna, ciuitas. Ios. 15.

125.

ESRON, siue Esrom, Hesron, dicitur etiam Asor, ciuitas iuxta eremum. Ios. 15. Benedict. in Asor in Indice. Hieronymus in loc. Hebr.

126.

ESTHEMO, quæ & Esthamo, & Esthemoa, Istemo, Istimon, inclyta Sacerdotum vrbs. Ios. 15. 31. 1. Reg. 30. 1. Par. 4. 6. nunc autem ostenditur prægrandis vicus Iudæorum in Daroma, qui locus ad Eleutheropoleos pertinet regionem. Hier. in loc. Hebr.

127.

ETAM, quæ & Aetham, & Ethan, petra fir- *Iud. 15.*
ma, munita valde; vbi Samson aliquando *2. Par. 11.*
habitauit in spelunca, iuxta torrentem: in qua ædificata est ciuitas postea, quam Roboam rex Iuda communiuit ædificijs.

128.

ETH siue Heth, locus in regione Hebro- *Gen 10. 15*
nis, quem Ethæi, seu Hethæi populi, ab E- *23 & 27.*
thæo siue Hetæo filio Chanaan orti, incolue- *Exod. 3. 13.*
runt: à quibus Abraham speluncam dupli- *2. Reg. 11.*
cem emit. Ex hoc etiam loco Vrias, vir Ber- *23.*
sabee, fuit oriundus, qui Ethæus siue Hethæus *4. Reg 7.*
teste Hieronymo vocitatus est. *Hieron. 1. Par. 11. & alibi.*

129.

ETHER. ciuitas. Ios. 15.

130.

ETNA, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebrai.

131.

EVIN, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebraic.

132.

GABAA, ciuitas. Ios. 15. nunc viculus contra Orientalem plagam Daromæ. Hier. in loc. Hebraic.

133.

GABAATHA, villa in duodecimo miliario Eleutheropoleos; vbi etiamdum ætate Hieronymi sepulcrum Abacùc ostendebatur. Hieron. in loc. Hebr.

134.

GABATHA, oppidum iuxta Bethlehem in Iuda: est & viculus contra Orientalem

talem plagam Daromæ. Hieronymus in loc. Habrai.

135.

GADDA, olim ciuitas, ætate autem Hieronymi villa in extremis finibus Daromæ, contra orientem, imminens mari mortuo. Iof.15. Hieron. in loc. Hebr.

136.

Iof.12.15.

GADER, quæ & & Gedra; habuit Regem priusquam terram promissam ingrederentur Israelitæ, quem interfecit Iosue, vt autor est Hieronymus. Fuit hęc patria Balanan, qui in diebus regis Dauidis pręposítus erat super oliueta & ficeta, q̃ erant in campestribus.

1.Par.27.

137.

GADDERA, in tribu Iuda; nunc appellatur villa ad regionem ciuitatis Aeliensis nomine Gadora circa Terebinthum. Hiero. in loc. Heb.

138.

GEDEROTHAIM, aliâs Giderothaim, ciuitas. Iof.15.

139.

GIDEROTH, quæ & Gaderoth, vrbs Iuda, vt alij volunt Dã, quam ceperunt Philistijm. Iof.15. 1. Paral.12. 2. Paral.28.

140.

GILO, quæ & Gelo, ciuitas. ex hac ciuitate fuit Achitophel, consiliarius Dauidis, cuius consilium, quasi si cui Deus loqueretur; qui cùm à Dauid ad Absolonem defecisset, precabatur sanctissimus Rex: Deus dissipet cõsilium Achitophel; quod quidem ita euenit: nam cùm spreto, quod dederat ipse, consilio, aliorum sententia sedisset animo Absolonis, abijt, & compositis rebus suis suspendit se in Gilo. Iof.15. 2. Reg.15.17.23.

141.

GISON, in tribu Iuda. Hieronym. in loc. Hebr.

142.

GOMORRHA, vna ex quinque ciuitatibus Sodomorum, quas Dominus in baculo virtutis & iustitiæ suæ persecutus est, & extinxit. Gen.19.

143.

GOSEN, Hieronymo Goson; à qua & circumiacens plaga terra Gosen appellatur: expugnauit & hanc Iosue. Iof.10. 11.15. Hieron. in loc. Hebr.

144.

Breidenb. itin.6. Pasc. die.234. Genes.35.

TVRRIS gregis, hebraicè Ader, siue Eder, campus est vberrimus, pascuis & gramibus oliuis refertus; distat passibus ferè mille à Bethlehem, vbi Iacob patriarcha fixit tabernaculum, & pauit greges suos: ibique eo habitante Ruben Patris thorum violauit. Atque hoc ipso in loco, pastores vt prædixerat propheta Michæas, nocte vigilantes super gregẽ suum, viderunt & audierunt Angelos canentes: Gloria in excelsis Deo; vbi postea templũ erectum est SS. Angelorum à B. Helena. Atq; adeo sacellum hîc erectum est in tãtę rei memoriam medio in agro.

Hieron. in loc. Hebr. et epist. ad Eustoch. Mich.4. Luc.2. Niceph.8. hist. Ec 30. Salig. tom. 10. cap.2.

145.

HEBRON, siue Chebrõ, prius dicebatur Arbee, (corruptè autem in Græcis codicibus scribitur Arboc) & Mambre, & Carlatharbe, hoc est, ciuitas quatuor virorum, eò q̃ quatuor Patriarchæ Adam, Abraham, Isaac, & Iacob ibi habitauerunt, & sepulti sũt; licet quidam suspicentur Adam conditum esse in monte Caluariæ: dicitur aliquando etiam conuallis Mambre, vt Benedictus annotauit. vrbs fuit antiquissima vrbium terræ Chanaan; septem enim annis ante Tanim Aegypti vrbem condita est, sita in monte Hebron. Regia olim & metropolis Philistinorum, & habitaculum erat Enachim, hoc est, gigantum; quibus à Caleb expugnatis & deletis, vrbs pro tutissimo asylo assignata est fugitiuis, & data Leuitis cum suburbano duorum millium cubitorum; reliquum eius vrbis, agri, villę, dono datum est ipsi victori Caleb. Erant autem gigantes illi statura & specie ceteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles, quorum adhuc ostenduntur simulacra vel reliquiæ ibi, ait Iosephus, qualia vix credant, qui non viderunt ipsi. Postea ab vno filiorum Caleb sortita est vocabulum, factaq; est vrbs primaria trib. Iudæ, & postea sedes regni Dauid, qui regnauit in ea annis septem. Quin & Absolon in Hebron votum se vouisse mentiendo dixit, id est, orationem facturum in loco, quo requiescunt Abraham, Isaac, & Iacob: facta autem hîc cum Achitophel & multis alijs coniuratione, regnum Patris inuasit. Cùm à Christianis possideretur, erat insignita Episcopali sede, cùm Latini terram Sanctam occupauissent; nam Grecorũ tempore duntaxat prioratus fuit. Quam prærogatiuam meruit intuitu seruorum Dei, Abraham, Isaac & Iacob: habuerat & iam antea templum ornatissimum, ab Helena, Constantini filij instinctu, cõstructum. Hodie autem præter magnas & admirabiles ruinas nihil ibi cernitur, sed spacio quantum ter iacit arcus, Austrum versus, declinando tamen paululum versus Orientem, est Hebron noua extructa, in loco videlicet speluncæ duplicis; quæ cùm olim habuisset Ecclesiam cathedralem, vt diximus, nunc in spurcissimos Turcarum ritus redacta est. Huius Episcopatus titulũ vsurpat sibi nunc suffraganeus Episcopi Traiectensis.

Gen.23 35. 1. Paral.3. 2. Mach.5. Iof.14 15. Hieron. in epitaph. Paulæ, et in quæst. heb. in Gene. & in loc Heb. Ioseph.5. bell.7. VVil. Tyr. 10. bel sa.8. Num.13. Iof.20 21. Ioseph.5. antiq.5. 2. Reg.2.3. 2 Reg 15. et ibi. Hie. VVil. Tyr. 20. bell. sacr. 3. Niceph 8. histor. Ecclef.30 Brocard. itin.6. Breidenb. eod. Fretellus. Vitriac. cap.57.

146.

MONTANA Hebron. Iof.11

147.

PISCINA Hebron. 2. Reg.4.

148.

HERODIVM, castrum in primis memorabile, natura simul & arte munitum; quod Herodes Magnus, postquam regno potitus est, in eo loco, vbi olim Iudæos vicerat magnificè rotundis turribus exædificauit. Distat ab Hierosolymis sexaginta stadijs; locus ipse ita se habet: Collis est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habēs mammæ specie circumferentiam: estque distinctus teretibus turribus, ascensu perarduo per ducentos gradus marmoreos ascendebatur. Intus autem diuersoria regia magnis impensis structa, tam ad firmitatem, quàm ab pulcritudinem, & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ; tum propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. Circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ vrbis magnitudinem, cui collis ille vice arcis imminet; atq; ita instructum de suo nomine vocauit Herodium: fuitque ex vndecim Toparchijs Iudeæ, ordine decimus. In Ierosolymorum expugnatione occupabatur à latronibus, quod tandē Lucilius Bassus deditione cepit.

Ioseph.14. antiq.22. & 15.ant. 13 & 17. ant.2.11. et 3.bell.2.& alibi. Brocar.et Breidenb. itin.6.

Ioseph.3. bel.2.& 5. bel.8.& 7. bell.25.

149.

HEROMITH, villa in Daroma. Hiero. in loc. Hebr.

150.

HOLON, quæ & Helon, vrbs Leuitarum de tribu Iuda, vel Simeonis Leuitis data. Ios.15.21.1.Paral.6.

151.

IAGVR ciuitas. Ios.15. Hieronymus in loc. Hebraic.

152.

IAMVEL in tribu Iuda: erat vsque ætatem Hieronymi oppidum Palestinæ, Hieron. in loc. Hebr.

153.

IANVM ciuitas. Ios.15. Hieronymus in loc. Hebraic.

154.

IARDAN, vicus adiacens Arabum finibus; vbi meridiana Iudææ pars terminatur. Ioseph.3.bel.2.

155.

IECDAAN in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebraic.

156.

IECTEL, ciuitas in tribu. Iuda. Ios. 15. quidam Simeonis esse dicūt ex Ios.21. Eusebio Petra, Syris verò ReKem dicitur.

157.

IECTHEEL petra, ex qua Amasias præcipitauit decem millia Idumæorum. 4. Reg 14. est & Iethoel nomen petræ in Regnorum libris, vt ait Hieronymus, & interpretatur acredinem dentium. Liranus. Vide infra 203. & 211. 2.Par.25.

158.

IEDNA in sexto ab Eleutheropoli lapide pergentibus Chebron. Hieronym. in loc. Hebr.

159.

IEPTA ciuitas. Ios.15.

160.

IERIMOTH, quæ & Ierimuth, Hieronymo Iarimoth, apud Hebræos Iarmuth, vrbs potens: cuius Rex, cum alijs quatuor regibus pugnans contra Iosue, captus & occisus est, ipsam autem ciuitatem subuertit Iosue. distat ab Eleutheropoli quarto lapide. Hieronym. in loc. Hebr.

Ios.10.12. 15. 2.Esd.11. Hieron.in loc.Hebr.

161.

IERMVS in tribu Iuda. erat autem vsque tempora Hieronymi villa Iermucha in decimo ab Eleutheropoli miliario ascēdentibus AEliam. Hieron. in loc. Hebr.

162.

IERVEL solitudo. 2. Paral. 20.

163.

IETHABA, vrbs antiqua Iudææ. Hieron. in loc. Hebr.

164.

IETHAEL in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebraic.

165.

IETHAN, Ieta, hoc est, declinans vel extendens, ciuitas sacerdotalis, hodieq; vicus est prægrandis in decimo octauo ab Eleutheropoli ad Australem partem in Daroma, & notant viri doctissimi eandem hanc esse videri, quæ infra Iota appellatur, licet plerique diuersum sentiant.

Ios.21. Hieron.in loc.Hebr.

166.

IETHER, quæ & Iecter, excellens Leuitarum ciuitas, ad quam Dauid misit munera: inde Iethræus & Iethrites. tempore Hieronymi dicebatur Iethira, villa prægrandis in interiore Daroma, iuxta Malathan, in vicesimo miliario Eleutheropoleos, habitatoresque eius omnes tum Christiani erant. Hieronym. in loc. Hebr..

Ios.15.21. 1.Paral.6. 3.Reg.30. & 2.Reg. 23.

167.

IETHNAN ciuitas. Ios.15.

168.

IETTAN, in tribu Iuda. Hierony. in loc. Hebraic.

169. IEZ-

169.

Iof.15.17. 19. Iud.6. 1.Reg.25. 27.30. 2.Reg.2.3. 17. 3.Reg.21. Hieron.in 1.Par.3.et. inquæst.

IEZRAEL, alia ab illa, de qua alibi diximus, quę & Iezraëli, ciuitas; nomen accepit à Iezraël filio Ephratæ, aut Etham; in qua habitabat Naboth, vt Hieronymus vult. Ex hac fuit Achinoam vxor Dauidis, mater Amnon, qui primogenitus erat Dauidis, occisus postea ab Absolon, quod stuprum intulisset sorori suæ Thamar. fuit etiam hæc patria fortissimi viri Amasa, principis militiæ Absolon.

170.

IOTA, aliâs Locne, hebraicè Iutah, hoc est, declinans, vel extendens, ciuitas. Iof.15. data Leuitis, si vera est quorundam sententia, de qua in Iethan diximus.

171.

IVCADAM ciuitas. Iof.15.

172.

DESERTVM Iuda. Iud.1.

173.

DESERTVM Iudææ Psal. 62. 1. Reg. 22. Vbi Ioannes Baptista prædicauit pœnitentiam. Matt.3.

174.

2.Par.28. Luc.1. Iofeph.12. antiq.1.& 1.bell.1. VVil.Tyr. 14.bel.f.12. Hieron.in Danielem. Breidenb.

MONTANA Iudææ; incipiunt consurgere iuxta Emaus, & terminantur vnius diei itinere ab Hebron. Sunt in ijs vrbes.

175.

LABOTH, in tribu Iuda. Hieronym. in loc. Hebr.

176.

Iof.10.12. 15.21. 4.Reg.8. 18.19.23. 24. 1.Par.6. 2.Par.21. Isai 37.30. Ierem.52.

LEBNA, quæ & Lobna, & Labana, vrbs Leuitarum fortis & munita, non longè à Lachis distita. Habuerat priscis temporibus Regem, quo interfecto, Iosue etiam ipsam expugnauit. Postquam ad Monarchiam deuenisset status Iudæorum, propter impietatem Regis Ioram filij Iosephat, defecit ab eo Lebna, tandem obsessa fuit à Sennacherib rege Assyriorum. Nunc villa est in regione Eleutheropolitana, quæ appellatur Lobna. de qua scribit Isaias, vt autor Hieronymus. Quidam hāc ponunt in tribu Dan.

177.

LEEMAS ciuitas. Iof.15. 1. Paral. 20.

178.

Iof.15.18. Brocard. itin.6. Breidenb. eod.

LINGVA maris mortui. Hîc Iordanis egreditur mare mortuum, sed paullo post subterraneis & secretis quibusdam meatibus, terra absorbetur, atque inde in marium aliquod euoluitur. hæc ita se accepisse à Saracenis refert, Brocardus, atque alij eadem testātur.

179.

SPELVNCA Lot; in qua inebriatus ille cum duabus filiabus suis concubuit: quarum senior peperit Moab, patrem Moabitarū; iunior autem Ammon, patrē Ammonitarum. Apparet speluncam adhuc ostendi solitam ætate Hieronymi *Gen.19. Hieron.in epitaph. Paulæ,& alibi.*

180.

MACEDA ciuitas, quam cepit Iosue, cùm liberasset Madianitas, eiusque Regem & habitatores omnes interfecit. est in octauo miliario Eleutheropoleos, contra solis ortum. *Iof.15.12. 15. Brocard. itin.7. Breid.eod. Hieron in loc. Hebr.*

181.

SPELVNCA Maceda. In hac se absconderunt quinq; Reges Amorrheorum, cùm cæso ab Iosue exercitu, etiam ipsi fugam capessissent. Sed deprehensi, clauso ad momentum spelunca lapide, ne quisquam fugientium euaderet, tandem eductos inde, suspendit ab arbore, ex singulis stipitibus singulos. *Iof.10. Brocard. itin.6. Breidenb. eod.*

182.

MAGDALGAD, hoc est, turris fælicitatis, ciuitas. Iof.15.

183.

CONVALLIS Mambre, quæ & vallis Hebrō, fertilis & amœna valdè; in qua habitabat Abraham in tabernaculo; vbi & tres angelos hospitio suscepit, pedes eorum lauit, & sub ilice siue quercu Mambre ministrauit ad mensam; vidit autem tres, & vnum adorauit, quod nimirum summæ & tremendæ Trinitatis admirabile mysterium est: vidit, ait Hieronymus, diem Christi, & lætatus est. Arbor autem ipsa, quam & Terebinthum vocat Hieronymus, durauit vsq; ad Imperiū Constantij iunioris, & ætatem Hieronymi: monstrabatur autem peruetus, & annos magnitudine indicans. Cumq; à Christianis tunc ibidē Ecclesia esset ędificata, à cunctis in circumitu gētibus Terebinthus illa, velut insigni quodam numine conseruata, superstitiosè colebatur, eò quod Abraham sub ea quondam Angelos accepisset hospitio. Enimuerò B. Helena, Constantini filij instinctu, ad arborem Mambre, quæ nunc Terebinthus dicitur, quindecim stadijs meridiem versus vicinam habens Hebron; à Ierosolymis autem abest ducenta circiter & quinquaginta stadia; vbi vera certaq; fama est, vnà cum Angelis contra Sodomam euntibus, & Filium Dei hospitio acceptum esse ab Abraham, ab eoq; Isaaci procreationem annunciatam; maximum ornatissimumque templum erexit: intellexerat enim Constantinus veteres Græcæ superstitionis aras sub ea construxisse, Græcis sacrificijs isthic operatos esse, vinum libasse, thura adoleuisse, bouem, hircum & gallum sacrificasse, lucernas oleo infuso apposuisse, placentas obtulisse; quosdam etiam nummos & varij generis vnguenta in vicinum puteum coniecisse, ita vt rerum coniectarum ingenti copia aqua inutilis sit reddita. quod sanè Constantini vxoris mater *Gen.13.18. 24.25.35. 37.49.50. Brocard.it.6. Breidenb. eod. Salig.tom. 10.cap.5. Vitriac. cap.85. Hieron.in epi. Paulæ, & quæst. hebr.& in loc.Hebr. Nicep. 8. histor.Ecclef.30.*

cùm fortè istuc transiret, visum, genero ipsi renunciauit: Animaduerterat enim æstiuo tempore, loci incolas, longinquiores etiam Palæstinos, Phœnices, & Arabes annuas ferias in ea regione peragere. Et conuentus celebritasque ea grata fuerat omnibus: Iudæis quidē, quod Patriarcham, generisq; sui principem iactarent Abrahamum; Græcis verò propter Angelorum in eum locum aduentū; Christianis porrò, quod à Deo dilecto illi id prædictum fuerat, quod multis postea sæculis de Virgine futurum fuerat. Quare Constantinus cognita, Episcopis Palæstinis vitio vertebat, imprimisq; Eusebiū Pamphili perstringebat, quod sic tam sanctum locum despexissent. Itaq; Episcopis Phœniciæ mandauit, vt ex ipsis fundamentis aræ euerterētur, simulacra igne comburerentur, ac templum ibi tantę antiquitatis nomini conueniens exstrueretur, in quo diuinum numen Ecclesiæ recepto ritu coleretur, locusq; de cętero à cōtaminatione omni liber esset. Quod si quis deinceps eiusmodi quicquā facere deprehensus esset, eum graui multatum iri pęna constituit. Atq; imperata hęc ad rem collata, legitimum consecuta sunt exitum. Adscripsimus totum hūc locū ex Nicephoro; nimis enim delicati sunt, qui his legēdis oleum & operam absumi clamant. Intelligimus illud Hieronymi, quod supra posueramus: Vidit diem Christi Abrahā. quod scrupulum illi moueat, cui ignotum sit Gręcos τὸ vnum, quem dicitur adorasse, intellexisse Christum, qui tum Abrahæ apparuerit; Angelos verò illos fuisse, qui postea Sodomam subuerterint, ideoq; horum sentētiam, vt ferè, facit, sequitur Hieronymus; cū Latini plerique, per tres, tres Personas: per vnum, vnum Deum intelligant. Ostēditur adhuc hodie, ait Saligniacus, ilex illa, ante ostium tabernaculi Abrahæ: nam licet antiqua ilex aruerit, tamen ex eius radice alia pullulauit, cuius folia paullo maiora sunt folijs lētisci, fructus vt quercuum.

184.

Ios.15. Hieron.in loc.Hebr. MAON, ciuitas in campestribus, sita est ad dexteram Iesimon, contra solis ortum Daromę. Notant autem Benedictus & Xantes Pagninus Theologi Iud. 10. Maō esse vbi nos legimus Chanaan.

185.

1.Reg.23. 24.25. Brocard. itin.6. Breid.eod. DESERTVM Maon, nemorosum & plenum faucibus & cauernis: in quo erant campestria & petra diuisionis: est confine deserto Carmeli, & deserto Pharan. Hūc locum Dauid diu incoluit, atq; hic tanquam in abdito delitescebat.

186.

Num.34. Ios.3. Zach.14. Ezech.47. & ibi.Hie. 4.Esd.5. Hieron.in Ioel, Zach. & alibi. MARE mortuum, dictū & mare salsum, salis, & salinarum; Araba, quòd Latinè solitudinis seu deserti; item mare primum, Orientale, Sodomiticū, & lacus Asphaltitis, hoc est bituminis; olim Vallis syluestris, amœna nemora significans, delitijs & fertilitate laudatissima, Iordaneq; medio irrigua, ideoque paradiso Domini comparabatur, quo tempore quinq; Sodomorum Reges magno prælio ab Assyrijs superati sunt, capto etiam Lot filio *Genes.14. & ibid.* fratris Abrahæ; qui eam sibi terram, vti fertilissimam, non multo ante delegerat. Sed hu- *Hieron.* ius pristinam fælicitatem Iericho & Engaddi patrio balsamo, cannisque mellis ostentant. Sed ait Dominus ad Abraham: Clamor Sodo- *Genes.13. Ioseph.5. bel.4.* morum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. *Genes.18.* Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Neq; valuit *Gen.19.* tot sceleribus condonandis deprecatio viri *Deut.29.* iustissimi toties repetita; iam enim & ipse ve- *Sapien.10.* recundabatur, stupebat ad illam Dei clemen- *Salig.tom. 9.cap.6.* tiam, quod in quinq; maximis vrbibus nec decem quidem iusti inuenirētur. Igitur tentant *VVil.Tyr. 16.bell.6.* in Angelis, quod in bruta admiserant, & demisso cælitus igne, in testimonium cęlestis iustitiæ & exemplum posterorum, conflagatūt vrbes quatuor regiæ; quarum nomina Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim; vnde & Pētapolis nomen acceperunt. Quod nomen vitetur habuisse; nam Segor, quę quinta fuit, nō est subuersa. Subuersus autem locus ille igne & sulphure, factus est lacus pestilens & horribilis, cuius latitudo est quinq;, vt alij volunt, sex miliariorum, longitudo autem iter habet quatuor aut quinq; dierum: Iosephus verò dicit eius longitudinem esse quingentorū octo- *Brocard. itin.6.* ginta stadiorum, ad Zoara vsq; Arabię; latitu- *Breidenb. eod.* do verò est centum quinquaginta stadiorum. Est enim ipse quidem salsus & sterilis, nimia *Ioseph.5. bell.Iud.5.* verò leuitate etiam quę grauissima sunt, in eo fluitāt: demergi autem in profundum nec de industria quis facilè potest. Deniq; Vespasianus, qui eius visendi caussa illuc venerat, iussit quosdam natandi inscios, vinctos post terga manibus, in altum proijci, & euenit omnibus tamquam vi spiritus sursum repulsos desuper fluitare. Est adhuc mirabilis coloris mutatio, quæ ter in dies singulos superficiem vertit, & solis radijs variata resplendet. Multis autem locis vomit nigras bituminis glebas, & super vndam & habitu & magnitudine tauris sine capitibus assimiles natant. Ad eas autē cùm lacus exercitores accesserint, nacti quod aggestum est, ed naues trahunt, & quia lentum est, repletas eas abrumpere nequeūt, sed quasi religata scapha pendet à cumulo, donec menstruo mulieris atq; vrina præluatur. est autem vtile, nō modò ad compaginem nauium, sed ad corporum etiam curationem multis remedijs admiscetur. Deniq; adhuc in lacu diuini relliquias ignis & oppidorum videri licet imagines, & renascentes in fructibus cineres, qui colore quidem sunt edulibus similes, sed carpentium manibus in fumum dissoluūtur. *Fretellus.* Aquę sunt spissæ, sordidę, fœtidæ, amarissimę, *Vitriac. cap.53.* & supra alias marinas salsæ, in quo quod viuit nihil reperiri queat, atq; inde mortuum *Hieron.in Ezec.47.* nominatur. Quia si Iordanes illuc influēs pisces rapuerit, cū augetur imbribus, statim mo- *Ioseph.lib. cont. Apionem.* riuntur, & pinguibus aquis supernatant, nihilque viuum in eo submergitur. Bitumen ip- *Paschal.* sum, vnde Asphaltites, ex imo fundo ebullit, *itin.170.* quod

quod vento agitante concretum & littori appulsum in magna colligitur quantitate; resoluitur menstruo, fitque ex eo venenum. Lacus ipse etiamnum in modum camini infernalis perpetuis exæstuat vaporibus, quorum halitu littora & montes vtrinque ad quinque miliaria sterilia squalent.

Nauig.4t. lib.1.ca.10. Scribit Lodouicus Romanus: astrui posse, tres esse vrbes, quæ figulæ in cliuo singulorum montium sint positæ. & circiter altitudinem trium vel quatuor cubitorũ adhuc visitur nescio quid instar sanguinis, quasi exprimat rubicantem ceram humo admixtam: tota circum regio aquarũ præsertim expers est.

187.

MARESA, quæ & Maresias vrbs inclyta, patria fuit, vt quidam aiunt, Prophetæ Micheæ. Iosf.15.1.Par.2.4.2.Par.11.14.20.2.Machab.12.Mich.1.

188.

HIC Asa Aethiopum Regem Zaram cum decies centenis milibus Aethiopum debellauit, & persecutus est vsque Gerara, eamque cepit. 2.Mach.12.

189.

MARETH, ciuitas. Iosf.15.

190.

MASEPHA ciuitas. Iosf.25.

191.

MEDDIN, ciuitas in deserto. Iosf.15.

192.

SEPVLCRVM Micheæ, vbi tempore Hieronymi erat Ecclesia. Hieron. in Epitaph. Paulæ, & in loc. Hebr.

193.

Ierem.26. Mich.1. Hieron in epitaph. Paula, & in loc. Heb.

MORASTHI, vicus iuxta Eleutheropolim, ad Orientem eius, in quo natus fuit Micheas, vnde Morasthites nominatur. Ibi ostendebatur sepulcrum Micheæ, vt iam diximus.

194.

MECHANVM, Hieronymi tempore villa ascendentibus de Eleutheropoli Aeliam in octauo lapide. Hiero. de loc. Hebr. lit. B.

195.

NAAMA, aliâs Neama, ciuitas pulcra & decora. Iosf.15.

196.

NEBSAN, Hieronymo Nepsam, ciuitas. Iosf.15. Hieron. in loc. Hebr.

197.

NESIB ciuitas. Iosf.15. Hieronymi tempore vocabatur Nasib, in septimo miliario Eleutheropoleos pergentibus Chebron. Hieron. in loc. Hebr.

198.

NETOPHATI, quæ & Netupha, & Netuphati, ciuitas vnde Netophatites 2. Reg.23. & alibi.

199.

ODOLLA, Odollam, quæ & Adullam, Hieronymo Adollam, vrbs antiqua, magna & regia, cuius regem Iosue occidit; hanc postea ædificijs muniuit Ionathas: atq; in hac Sabbatum egit Iudas Machabæus. est, ait Hieronymus, vsque hodie vicus paruus ad Orientem Eleutheropoleos. Genes.38. Iosf.12.15. 1.Para.11. 2.Par.11. Mich.1. 2.Esd.11. 2.Mac.12. Hieron. in loc. Hebr.

200.

PETRA, iuxta speluncam Odollam. 1. Paralip.11.

201.

SPELVNCA Odollam, in ipsa Petra fuit, locus natura tutus & munitus, in quã cum Dauid fugisset à facie Saul, ibique multos angustia & ære alieno oppressos ad se confugiẽtes susciperet, factus est princeps quadringentorum virorum. Habuit eundem vsum spelunca hæc tempore Christianorũ: Nam Turci cùm ea loca populabundi deuenissent, fugarunt habitatores vicinorum locorum, & sese, cum vxoribus, liberis, armentis & gregibus huc contulerunt. 1.Reg.22. 2.Reg.23. 1Par.11. Vvil.Tyr. 15.bel.sa.6.

202.

PENTAPOLIS, regio quinque ciuitatum nempe Sodomæ, Gomorrhæ, Adamæ, Seboim, & Segor; quarum quatuor primas Deus cælesti igne perdidit: Segor autem precibus Lot seruata post Lot abcessum euersa est, Genes.19. Nauc. par.1. Chron. Hieron. in Epitaph. Paula. Salig.tom. 9.cap.6.

203.

PETRA, ab ascensu Scorpionis terminus Amorrhæi. Iud.1. vide infra 211.

204.

RABBA. vrbs in tribu Iuda. Ierem.46.

205.

RAMA, villa in excelso colle posita, iuxta Thecuam, in via qua itur in Hebron: ex qua videri poterat Iordanis, mons Abarim, mare mortuum, Arabia, mons Seir, & totum littus maris magni à Ioppe vsque Gazam. Erãt autem plures huius nominis villæ, omnesque in colle positæ: Rama enim excelsum interpretatur. Brocard. itin.6. Breid. ibid. Hieron. in Matth.2.

206.

REBBO, villa in finibus Eleutheropoleos, ad solis ortum. Hieron, de loc. Heb.

207.

RVMA, aliâs Roma, Hebræis & Hieronymo Duma vocatur: vrbs grandis & patria vxoris Ioachim, regis Iuda. Iosf.15. 4. Reg.23. Hieron. in loc. Hebr. lit. D.

208.

MONASTERIVM S. Sabbæ Abbatis. est ad Austrum Herodij, inter Herodiũ & Thecuam; vbi præfuit quatuordecim millibus monachorum annis tredecim: Breidenbach. collocat inter mare mortuum & Iericho. 15. Iulij & 19.

209.

SACHACA, aliâs Sacha, vel Scharha, ciuitas. Ios. 15.

210.

SALINAE, id est, fossæ seu palustra, in quibus aqua maris calore solis decoquebatur, & fiebat sal. Ezech. 47. 1. Mach. 10. 11.

211.

VALLIS salinarum, seu salis, Hebraicè Gemela, aliâs Mela dicta; in qua Dauid percussit octodecim millia Idumęorum, & rediens erexit sibi fornacem triumphalem. Ibidem & Ioab duodecim millia deleuit. & Amasias decem vel viginti Idumęorum millia, atque alia decem millia præcipitauit de rupe, & petra Iectecl, quæ videtur eadem esse, quam supra posuimus. 203. 157.

2. Reg. 8. Psa. 58. 59. 1. Paral. 18. 2. Par 25. 4. Reg 14. Hieron. in Gen. 14. in loc Heb. in 2 Reg. 8. et 1. Par. 18.

212.

CIVITAS salis, vrbs. Ios. 15.

213.

SAMA, aliâs Samaa, & Same, ciuitas. Ios. 15.

214.

SAMIR ciuitas, sita in monte. 15.

215.

SANAN ciuitas. Ios. . 15 Hieronymo Senam est.

216.

SEPHATA, & Saphata, vallis iuxta Maresã; vbi Asa rex maximo prælio profligauit Aethiopes, vt supra notauimus. 188. 2. Para. 14. Ioseph. 8. antiq. Iud. 12.

217.

SPELVNCA Saul; in hac Dauid cum suis latitãs, abscidit oram pallij Saul inibi ventrem exonerantis. 1. Reg. 22. 24. Psal. 141.

218.

SEGOR, vrbs paruula, prius Bala, siue Baie, Bela, Hebraicè Salissa, Latinè vitula conternans, vitiosè consternans vocabatur, quod scilicet tertio terræmotu absorpta sit & prostrata; Syriacè nũc Zoar, Zooara, & Soar, Scora dicitur: nunc Balezona vocatur, vt Hieronymus in Osee autor est. Sola hæc ex quinque vrbibus Pentapoleos precibus Lot de incendio seruata est. Apud eã gignitur balsamum, & poma palmarum antiquę vbertatis indicia vsque ætatem Hieronymi adhuc habitatoribus proprijs frequẽtabatur, eratque in ea positum Romanorum militum præsidium; vulgari autem appellatione tum † Palmer dicebatur: de Iericho quinque leuçis distat, posita sub monte Engaddi.

Gen. 14. 19. Isai. 15. Ierem. 48. Hieron. in Epitaph. Paulæ, in quæst. & loc. Hebr. Broc. iti. 7. Breid. eod. VVil. Tyr. 10. bell 8. Vitr. c. 53. Genes 19. VVil. Tyr. 22 bell. 30. Vitr. c. 53. † al. Pannier.

219.

SEIR mons, & prouincia in montibus sita. In hoc olim habitarunt Horræi gigantes, qui & Chotræi dicuntur, ijsdem consonantibus & punctis: quibus expulsis atque deletis, Esau cum suis posteris montem hũc possedit & inhabitauit; à cuius cognomine Seir, eò quod pilosus & hispidus esset, etiam mons ipse, & montis regio nomen accepit. Vnde & aliquoties mons Esau appellatur; à quo & ipsa vrbs postea sortita est vocabulum. Nominatur & Seir desertum à Breidenbachio.

Gen 14. 36. Deut. 2. 1. Paral. 4. Isai 21. Brocard. itin. 4. & 6. Breid. eod. Abdiæ 1. & ibi. Hieron. Mallach. 1.

220.

SILEI, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

212.

SEPHATA vallis; vide supra 216.

222.

SIN, vel Zin, oppidum, quod & Senna, & Sina vocatur; estque terminus Iudæ versus Septentrionem, in septimo lapide à Iericho. Num. 34. Ios. 15. Hieron. in loc. Hebr.

223.

SIOR, ciuitas in tribu Iuda. Ios. 15. Hieronymus in loc. Hebr.

224.

SIRA, Syra; Hieronymo Seira, puteus, vel cisterna, distat ab Hierosolymis stad: is viginti; vnde reuocatum Abner principem militiæ Israël, scelleratè interfecit Ioab. 2. Reg. 3. & ibi Liran. Ioseph. 7. antiq 7. Hieron. in loc. Hebr. Est & Idumææ ciuitas Seira, quam etiã cepit. Iosue. 4. Reg. 8. Hieron. in loc. Hebr.

225.

SIS, cliuus eminens, per quem cùm ascendissent filij Seir & Ammon, magno miraculo à Iosaphat rege Iuda profligati sunt.

2. Par. 20. Ioseph. 9. antiq. 1.

226.

SOCHO, quæ & Sochot Iudæ, & quidem aliquoties deprauatè legitur Socoth, vrbs sita in campo, inter quam & Azecham castrametati sunt Philistæi contra Saulem, vbi Goliath de Geth, cùm diu insultasset exercitui Dei viuentis, tandem à Dauide prosternitur. quam cum Roboam muniuisset ędificijs, tandem ceperunt Philistæi. Distat ab Azecha & Maceda tribus leucis contra Orientem non longè à Nobe. Ait autem Hieronymus etiam hodie ostendi viculos duos pergentibus Aeliam de Eleutheropoli, in nono miliario viæ publi-

Ios. 15. Brocard. itin. 7. Breidenb. eod. 1. Reg. 17. 19. 2. Para. 11. 2. Par. 28.

publicæ, vnus in monte, alter in campo situs, qui Sochoth appellatur. Et quidem vicum hunc, qui Socho dicitur, Samaritani, qui de Babylone profecti sunt, dicuntur condidisse. Hieron. in loc. Hebr.

227.

1. Par. 4. 17. 4. Par. 4. 21. 3. Reg. 4. 7. Hieron. in loc. Hebr.

SOCHO, & Socoth, vbi deprauatè legitur Sochot, ciuitas in mõte sita: sunt enim duę in tribu Iuda, huius aut eiusdem aut similis ferè nominis ciuitates, altera in campo, altera in monte. Iof. 15. Nominatur etiam cisterna in Socoth 1. Reg. 19.

228.

SODOMA, prima Pentapolcos ciuitas: de qua supra diximus in descriptione maris mortui. 186.

229.

SPELVNCA deserti, sic dicta quod respiceret solitudinem, quò cùm venisset Iosaphat cũ suis, vidit Seir filios & Ammon mutuis vulneribus concidisse. 2. Par. 20.

230.

Genes. 19. Sapien. 10. Luc. 17. Ioseph. 1. antiq 12. Broc. iti. 6. Salign to. 9. cap. 6.

STATVA salis, in quam vxor Lot respiciens est conuersa, incredibilis animæ stãs memoria. Testatur Iosephus se suo adhuc tempore statuam hanc vidisse, quin & hactenus manet & extat, si Brocardo, si Breidenbachio, si Saligniaco oculatis testibus credendum est, qui positam dicunt inter Engaddi, & mare mortuum.

231.

TALEM, in tribu Iuda; fortè Telem est. Hieron. in loc. Hebr.

232.

Hieron. in loc. Hebr. Iof. 12. 15. 17. 19.

TAPHVA, Tapphua, Hieronymo Taffu. ciuitas Iuda, quam expugnauit Iosue; rege illius interfecto Fuit data filijs Salphaad, sed illa in Manasse poni debuit. Alij ponũt in Dan.

233.

TELEM ciuitas. Iof. 15.

234.

TESAN, in tribu Iuda. Hieronym. in loc, Hebr.

235.

1. Reg. 17. Broc. iti. 7. Breid. eod.

VALLIS Terebinthi. Hìc puer Dauid in funda & lapide prostrauit Goliath gigãtem; aiebat enim exprobranti Gethęo: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te: & cùm appropinquaret Philistæus, festinauit Dauid, & occurrit ad pugnam ex aduerso. Et misit manum suam in peram, tulitque vnum lapidem & funda iecit, & circumducens percussit eum in fronte. Et infixus est lapis in fronte eius, & cecidit in faciem suam super terram. Præualuitque Dauid aduersus Philistæum in funda & lapide, percussumque interfecit. Cumque gladium non haberet in manu Dauid, cucurrit, & stetit super Philistęum, & tulit gladium eius, & eduxit eum de vagina sua, præciditque caput eius.

236.

THECVA, quę & Thecue, ciuitas in monte sita; vnde Thecuites, & Thuitis, & Thecueni; vberrimis abũdat pascuis: distat à Bethlehem miliaribus duobus. Patria fuit mulieris istius, quæ, insinuante & instruente Ioab, reconciliauit per ambages Dauidem filio Absolon. Hanc Roboam muniuit ædificijs. De hac fuit Amos pastor & Propheta, qui in Bethel prophetans contra Israelem vecte per tẽpora transfixus, hìc ex dolore vulneris expirasse traditur; cuius sepulcrum ibi adhuc ostẽdebatur ætate Hieronymi. Ait Tyrius etiam fuisse domicilium Prophetæ Abacuc. Est autem nunc Thecua vicus, ait Hieron. in nono ab AElia miliario contra meridionalem plagam.

Broc. iti 6. Breid. eod. 2. Esdr. 3. 2. Reg. 14. 23. 1. Paral. 4. 11. 27. 2. Par. 11. 20. Fretell. Ierem. 6. Amos. 1. Hieron. in. Ierem. 6. in Amos 1. & in lo. Heb. VVil. 8. bel. sa. 1. & 15. bell. 6. & 21.

237.

DESERTVM Thecuæ lata vastitate; in quo versabantur leones & feræ.

2. Par. 20. 1. Mach. 9. Hieron. in proœm & 1. c. Amos,

238.

THELLA, vicus grandis Iudæorum, ætate Hieronymi, quasi in decimo sexto miliario Eleutheropoleos cõtra Orientalem plagam. in loc. Hebr.

239.

TINA, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Heb.

240.

TORRENS contra solitudinem Ieruel; iuxta quem Moab, Ammõ, & Seir perierunt à facie Iosaphat. 2. Reg. 20.

241.

VIA ex Hebron in Gazam. Saligni. tom. 10. cap. 5.

242.

VIA regia, qua itur in Hebron. Brocard. itin. 6. Breidenb. eod.

243.

Luc. 1. Broc. iti. 7. Breid. eod. Niceph. hist. Eccl. 1. cap. 8.

DOMVS Zachariæ sacerdotis; quæ erat miliario vno ab Emaus, iuxta montana; & quoniam historia hæc longè pulcherrima est, ponemus illam sensibus & verbis Nicephori: Itaque, ait, cùm in Nazareth ab archãgelo Gabriele lætum accepisset nuncium, dicente: Aue, gratia, plena, Dominus tecum, & simul cum ea ipsa voce inrransibiliter æternum & antesæculare Dei Verbum descendit; & con-

& conditionem naturamque nostram inenarrabili, naturamque superante modo subijt, supra mentis intelligentiaque nostræ captum, massæ & fermento humano mixtum atque temperatum. & Angelus quidem salutatione, legationeque functus ab ea discessit: ipsa verò festinabunda ad oram montanam concessit, simul & fœtum præter opinionem sibi ab Angelo denunciatum considerans, & id quod de se accidisset, cognoscere festinans; præterea vt cognatam suam Elizabeth salutaret & alloqueretur; quæ & ipsa, præter ætatem in sextum iam mensem Ioannen in vtero grauida gestabat. Putabat denique illam quod prouectioris esset ætatis, noui quicquã sibi dicturam; annunciaturamque esse, de noua fœtus sui conceptione. Adit itaque eam, & salutat. Infans autem, sextum iam implens mensem, suauiter subsilit, & exultat: famulusque in vtero conclusus, Domino, qui & ipse in vtero gestabatur, debitum adorationis honorem sanctius dicat, & ore materno quasi mutuo sumpto, supra naturæ captum vaticinatur, matrem eam Domini vocans, simulq; inter mulieres benedictam: nec minus ventris fructum, qui ab ea gestabatur, ad quem scilicet nihil virilis seminis esset collatum, benedictum. Inde porrò & ipsa, id quod proposuerat quæsieratque consecuta, diuino subseruiens spiritui, inani gloria & arrogantia quàm longissimè semota, cùm se ipsam beatam prædicat, tum id quod futurum esset, apertissimè prænunciat. Cùm autem in moribus esset, vt virgines, cùm partus iam parturienti, & grauidæ mulieri immineret, secederent: tertium cùm ea versata mensem, quod iam ex immensa illa consternationis atque admirationis addubitatione, magis magisq; aliquid remitteret, domum suam reuertitur;
Salig. tom. 10. cap. 4 &c. Domus illa adhuc habitabatur in pago tempore Saligniaci, quam reuerenter salutare consueuerant peregrinantes: Ibique natus est Ioãnes Baptista, circumcisus, & in spelunca absconditus, ne cum pueris Bethlehemiticis ab Herode occideretur. Iuxta hanc fons
Pasch. d. 234. est B. Virginis, ex quo illa ipsa aquam haurier consueuerat, cùm maneret apud Elizabeth, qui inde fluit ad mare magnum. In superiore
Breidenb. 15. Iulij. eiusdem domus loco, quondam fuit ecclesia hodie penitus destructa: fuerat autẽ fundata eo loco, quo Zacharias repletus Spiritu Sancto prophetauit: Benedictus Dominus Deus Israel, &c.

244.

ZANOE, quæ & Zonoa, aliâs Azone, ciuitas; est autem & alia eiusdem nominis in tribu Dan. Ios. 15. 1. Paralip. 4. 2. Esdræ 3. 11.

245.

ZANNOHVA, in tribu Iuda. vsque hodie in finibus Eleutheropoleos Aeliam pergentibus villa Zanna nuncupatur. Hieronymus in loc. Hebr.

246.

ZIPH, vrbs in monte nemoroso & opaco sita, dumis & arboribus infructuosis consito, quæ nomen magno dedit deserto. Huius ciues Ziphæi, profecti ad Saul in Gabaa, indicauerunt Dauidem apud se latitare in deserto Ziph. Roboam hanc vrbem reparauit. Sunt autem duæ huius nominis ciuitates in tribu Iuda, quarum altera, vt iam diximus, nomen dedit magnæ solitudini. Vsq; hodie, inquit Hieronymus, in loc. Hebr. vicus ostenditur in Daroma, in finibus Eleutheropoleos, vbi Dauid fuit absconditus. *Ios. 15. 1. Reg. 23. 26. 1. Par. 2. 11. Psal. 53. Brocard. itin. 6. Breidenb. ibid. & in descript. mont. Israel.*

247.

ZIPH, mons squalidus caligans siue nebulosus. Iuxta Ziph, in quo sedit Dauid prope Chermelam, quæ in scripturis sanctis Carmelus appellatur. vicus hodie Iudæorum ostenditur. Vnus etiam de posteris Dauid dictus est Ziph. Hieron. in loc. Hebr.

248.

DESERTVM Ziph, nemorosum, saltuosum, feris & ibicibus peruium, antris & speluncis plenum, & plurimum cauernosum; in quibus Dauid vagabundus & fugitiuus à facie Saul sæpè latitauit, seseque abscondit. *1. Reg. 23. 26. Brocar. et Breidenb. itin. 6.*

249.

SYLVA Ziph; in qua Ionathas Saulis filius, & Dauid, fœdus amicitiæ renouarunt. 1. Regum 23.

250.

HIC Iudas Machabæus Gorgiç exercitum prostrauit. atq; hinc misit Ierosolymam decem millia drachmas argenti, vt pro Iudæis in prælio occisis offerrent sacrificium. 2. Machabæor. 12.

L. Tri-

L.

Tribus Leui.

I.



Gen.29. *Num.3.* EVI, tertius filius Patriatchæ Iacob ex Lia vxore eius, genus ſuum ita propagauit, vt cùm inter cæteras tribus Iſraël progenies ipſius à Moyſe & Aarone apud montem Sinai recenſeretur, ſoli mares, illi duntaxat quotquot vnum menſem nati erant, ac maiores, fuerint viginti duo millia.

Exod.32. Qui paulò antequam recenſerentur, maiorem prę reliquis filijs Iſraël, Dei habuerunt zelum. Nam cùm alij vitulum aureum in idôlum erexiſſent & adoraſſent, ſoli hi à Moyſe ſteterunt, ac adorati vituli peccatum vindicauerunt. ſtrictoque gladio omnia Iſraëlitarum caſtra tranſeuntes, ex idololatris tria hominum millia occiderunt, neque fratri, aut proximo vel amico parcentes. Quos tum Moyſes ſic allocutus eſt: Conſecraſtis, inquit, manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſque in filio, & in fratre ſuo, vt detur vobis benedictio.

Num.3. *Deut.18.* Quæ cauſa fuiſſe videtur, ob quam Dominus Deus omnes Leuitas, & eorum poſteros iure perpetuo, vt Numerorum tertio ſcriptū eſt, ex cunctis tribubus Iſraël ſpecialiter ſibi aſciuerit, & pro primogenitis Hebræorum, quos ſibi iam tum deſtinârat, cùm primigenas Aegyptiorum percuſſiſſet, in ſuos aſſumpſerit, & ſolenni ritu in ſacerdotes, alioſque ſacrorum miniſtros initiari, ſibiq; conſecrari præceperit.

2.

Gen.4. LEGIMVS tamen, priuſquam orta eſſet Leuitarum progenies, aliquos ſemper ſacerdotis munere functos fuiſſe: Inprimis enim Adami primi parentis filij Cain & Abel, in Geneſeos libro primi ſacrificium Deo feciſſe ſcribuntur. Cæterùm id eos nullis ſacris initiatos, neque ſacerdotali auctoritate, ſed naturali quadam pietate feciſſe putat Polydorus Vergilius, de inuentione rerum libro primo, capite quinto, & libro quarto, cap.5.

Hier. tom. 3. epiſtol. 24. ad Euagr. & in Geneſ. ca. 14. & 27. At de primogenitis ex ſtirpe Patriarchæ Noe, refert clariſſimis verbis D. Hieronymus ex traditione Hebræorum, in epiſtola ad Euagrium, & in opuſculo quæſtionum vel traditionum Hebraicarum, quod omnes vſque ad illud tempus, quo Aaron in ſacerdotium eligeretur, fuerint Pontifices ſiue Sacerdotes, & functi ſint ſacerdotum officio, quodque habuerint veſtimentum ſacerdotale, quo induti, Deo victimas immolabant. Ex Sacra autem ſcriptura conſtat, non ſolum Noëmum, ſed & Melchiſedecum, (quem, vt idem auctor ſcribit, tradunt Hebræi eſſe Sem primum filium Noe) item & Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, atque Prophetam Iob, & altaria erexiſſe, & holocauſta Domino obtuliſſe.

Gen. 25. *Hier. tom. 2. lib. 2. aduerſ. Iouin.* Porrò ſacerdotalia hæc munera, vt idem Hieronymus auctor eſt, primogenita fuerunt, quæ Eſau Iſaaci primogenitus, cùm à venatione laſſus & famelicus ex agro domum rediret, pro rufa lentis pulte Iacobo fratri ſuo Simoniacè vendidit. Quam gulæ impatientiam lacrymis emendare non potuit.

Hierony. in Gen. 49. Idem quoque Hieronymus teſtatur & Ruben Iacobi primogenitum, quòd voluptatis impetu incitatus patris ſui thorum aſcendiſſet ac maculaſſet, pœnam ex peccato luiſſe, atque hæreditatem, quæ primogenitis iure natiuitatis debebatur, ſacerdotium ſcilicet perdidiſſe.

3.

Leuit.8. *Num.3.* *Eccli.45.* MOYSES itaque præcipiente Domino tribum Leui profanis officijs eximens, fratrem ſuum natu maiorem Aaronem, qui pronepos Leui erat, per ſeptem dies ſolennibus cæremonijs, ſicut Dominus præſcripſerat, ſummo ſacerdotio ſanctificauit. Quem primò ad altare Deo obtulit: deinde aqua lauit; tum Pontificalibus induit veſtibus; inde capiti oleum ſanctum infudit; demum ſacrificio præcipuo facto conſecrauit, eiuſque ſanguine altare & veſtes aſperſit. atque his ritibus eum ſummum ac maximum Hebræorum Pontificem conſtituit. Hic, quod vnus dignitate inter omnes ſacerdotes excelleret, in ſacris libris non ſolùm ſacerdos, ſed etiam Sacerdos primus, Sacerdos magnus, Sacerdotum princeps, & Grecè ἀρχιερεύς, Latino autem more Pontifex nuncupatur. *4 Reg. 22. 25. Ioan. 11. Act. 23.*

Leuit.8. Summo Pontifice creato, Moyſes eodem ferè ritu etiam Aaronis filios Deo mox offerens, eoſdem aqua lauit, lineis tunicis veſtiuit, ſacro oleo vnxit, & in ſacerdotes conſecrauit, varijſque oblationibus ſanctificauit.

Num.3. *Num.16. Ioſeph.7. Antiq.4. 2.Par.26. Ioſeph.9. antiq.11.* Ex quo tempore lege ſancitum eſt, vt ipſi ſoli ac eorum poſteri deinceps in tabernaculi & templi miniſterio Deo Optimo Maximo ſeruirent, ac ſacrificijs faciundis, precibus, & religioni ritè procurandæ inuigilarent. Diuina etenim lege mortis pœnam irrogante cautum fuit, vt ne quis in Hebræorum Republica Diuinum Pontificatum, vel ſacerdotium gereret, aut rem ſacram faceret, niſi Leuitico genere ortus foret. Qui autem propria auctoritate, ſeu potius temeritate hoc attentare præſumpſerunt, non quidē conſueto, ſed inſolenti mortis genere interierunt. Aut enim terra dehiſcente viui in infernum deſcenderunt, aut ſubita morte perculſi, in veſtigio exſpirauerunt, aut fœdiſſima lepra puniti ſunt.

4.

CVM autem Leuitæ hi, qui cum Aarone & filijs eius prope montem Sinai ad rem Diuinam peragendam à Moyse creati erant, vnà cum cæteris incredulis iuxta Dei sententiam ad vnum omnes in deserto obijssent, inuenti sunt eorum filij, cùm denuò Israelitarum capita à Moyse & Eleazaro Aaronis filio, (qui in patris sui vita defuncti locum suffectus erat) in Campestribus Moab censerentur, viginti tria millia. Qui repromissionis terram ingressi, ex Dei mandato vnà cum cæteris contribulibus suis sortem ac propriam terræ possessionem non acceperunt: sed in locum Leui, inter capita tribuum successit, ac Leuiticæ tribus ius & possessionis hæreditatē accepit, eius ex fratre nepos Manasse Iosephi filius. qui ab auo suo Iacob in filium adoptatus erat.

Num. 26. Nu 18. 35. Deut. 18. Iosu. 13. 14. 21. Ioseph. 3. antiq. 13. & 4. ant. 3.

5.

SACERDOTIBVS autem & Leuitis Dominus Deus Israel, ipse erat sors, pars & hæreditas; qui eos summis honoribus ac præmijs decorauit. Ipsos enim sibi sacros, rebusque Diuinis, non agrorum cultui dicatos, in celso dignitatis constituit, atque alijs quibusque auctoritate præcellere voluit. In eis se ab omnibus honorari; ab eorum duntaxat ore, quę ad Deum, eiusq; legem spectant, inquiri; eos à militia, à sæcularibus officijs, à publico censu immunes statuit.

Malac. 2.

Præterea, vt à solicitudine comparandi victum, aliaque quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt, liberi, Diuino cultui ac sacræ legi iugiter meditandæ possent vacare; neq; aut nimia copia insolescentes, negligentiùs sacra tractarent, aut inopia pressi, mendicando forent contemptibiles; complacitum ipsi fuit, vt de competenti ac sufficienti tum habitatione, tum sustentatione illis esset prouisum.

6.

Num. 35.

HANC ob causam per Moysen filijs Israel mandauit, vt sparsim in medio singularum tribuum, quadraginta octo bonę & præcipuæ vrbes ipsis ad habitandum seligerentur; vnà cum suburbanis, agro scilicet mœnibus ipsarum contiguo, vsque ad mille passus, siue duo cubitorum millia per circuitum, ad pascenda iumenta & pecora eorum.

Ioseph. 4. antiq. 3.

Et insuper oblationes & sacrificia, quæ à pijs & gratis hominibus Deo offerebantur; tum etiam primogenita, hoc est primitiuos pecorum animaliumque fœtus; ac primitias omnium frugum è terra, arbore, aut vite nascentium, primitias quoque tonsuræ ouium, atq; primitias panum nouæ messis; postremò & decimas annuorum fructuum, à toto populo in Sacerdotum simul ac Leuitarum vsum conferendas statuit. Atque hi iure perpetuo Leuiticæ tribus solennes reditus fuêre, quibus honestè & commodè, sine ipsorum labore sustentabantur.

Iosu. 13.

7.

PRAETER has quadraginta octo vrbes, quæ primùm Dei mandatò Leuitis assignatæ, & post subactam armis ac Dei fauore Chananæam à Iosue ac primatibus Israel ipsis separatæ fuerunt, videntur ipsis postea cùm ipsorum multiplicaretur numerus, etiam aliæ aliquot ciuitates accessisse. Atque omnes, quotquot aut Sacerdotum, aut Leuitarum fuisse, in sacris litteris comperimus, hæ sunt.

Iosu. 21.

In tribu Aser, Abdon, Alcath, Hacoc, Messal, & Roob.

Iosu. 21. 1. Par. 6.

In tribu Beniamin, Almath, Almon, Anathot, Bethphage, Gabaa, Gabaon, & Nobe.

In tribu Dan, Aialon, Bethsames, Elthece, Gabathon, Gethremmon.

In tribu Ephraim, Bethoron, Gazer, Cethremmon, Helon, Iecman, Sichem.

In tribu Gad, Iazer, Mahanaim, Maspha, Ramoth Galaad.

Ierusalem totius promissæ terræ metropolis, ac Pontificis maximi sedes.

In tribu Isachar, Anem, Cedes, Cesion, Dabereth, Engannim, Iaramoth, Ramoth, Roboa.

In tribu Iuda, Estemo, Hebron, Holon, Iethan, Iether, Lebna.

In tribu Manasse intra Iordanem, Aner, Balaam, Gethremmon, Tanach.

In tribu Manasse vltra Iordanem, Astaroth, Bosra, Gaulon.

In tribu Neptalim, Amothdor, Cariathaim, Carthan, Cedes, Hamon.

In tribu Ruben, Bosor, Cademoth, Esebon, Iasa, Mephat, Misor.

In tribu Simeon, Aen, Asan, Dabir.

In tribu Zabulon, Gattha, Damna Ieconam, Naalol, Remmon, Tabor.

8.

EX his omnibus, sex in confugij præsidia seu asyla Diuinitus destinatæ sunt, quò illi tantùm, qui citra inimicitiam, nec spontè, sed præter voluntatem homicidium commisissent, ne ab occisi proximo aut cognato in vindictam effusi sanguinis occiderentur; confugere, ac in iudicio facti sui causam dicere, ibique tutò manere possent. Talibus exilij tempus statutum erat, tantisper dum Pontifex viueret, sub quo homicidium acciderat. Post cuius obitum redire in patriam liberum eis fuit. Exilij verò tempore licebat cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehensum: idque ius Deus solis cognatis esse voluit, alijs non item. Quorum tria intra Iordanem erant; nempe, Cedes Neptalim, in tribu Neptalim; Hebron, in tribu Iuda; Sichem, in tribu Ephraim. Totidem etiam trans Iordanem; videlicet, Bosor, in tribu Ruben; Gaulon, in dimidia tribu Manasse; Ramoth Galaad, in tribu Gad. quæ solæ hoc genus exulibus refugium & habitationem præbebant.

Ioseph. 4. antiq. 5.

9. VT

9.

VT Sacerdotes ac Leuitæ passim per vniuersas Israëlitarum tribus dispersi, potius quàm simul in vna tribu habitabant: sic contra summo Pontifici ac primarijs sacerdotibus non alibi quàm in loco quem elegerat Dominus, hoc est, non nisi in metropolitana promissæ terræ vrbe Hierosolyma residere licuit. cuius variæ sunt causæ.

Primùm, vt Diuinæ religionis lux à supremo Antistite cum principibus Sacerdotum in celso Iudaici imperij apice seu arce residente, tanquam ab ipso capite efficaciusin omnium salutem per totum Israëlitieæ gentis corpus se effunderet.

Secundò, vt certus & definitus aliquis esset locus, ad quē in grauioribus & ambiguis Diuinæ legis ac patriæ religionis causis & quæstionibus, omnes vndecunq;, prout Deus statuerat, ascendere, & à Pontifice maximo, ceu Dei vicario, totiusq; religionis capite, cuius dignitas in indigno hærede non deficiebat, iudicij veritatem ac sententiam quærere & impetrare possent. *Deut. 17.*

Tertiò, vt cuncti intelligerent, dum Sacerdotes & Leuitæ in cunctis passim tribubus habitarent, Dei cultum & religionem, nō vnam tantùm tribum, sed ad omnes & singulas Israëliticas tribus æquè pertinere.

Quartò, vt Sacerdotes & Leuitę, quos Deus constituerat, vt eo tempore essent quasi sal terræ & lux mundi, nequaquam occultè in angulo, aut sub modio degerēt, sed passim in medio singularum tribuum, ac in pulcherrimis terræ oppidis habitarent, quę pleraque in monte sita erant; quò commodius tum sanctissimæ vitæ exemplo, tum salutaribus doctrinis & pijs admonitionibus populum omnem à sæculi huius corruptionibus, obscurisq; tenebris liberarent; ac Dei cognitione illuminarent, cultuq; pietatis condirent. vt denique omnes aut sanctos, aut saltem minus malos redderent. *Matth. 5.*

Sunt qui & quintam causam proferunt, ne scilicet vna tribus, vel duæ, aut plures, eorum sustētatione nimis grauarentur. Nam & à gētibus illud semper obseruatum fuit, vt Sacerdotes & illi qui publica religionis obibant munera, non solùm à publico censu & seruili opere essent liberi; verùm, vt etiam, aut à populo, aut à regionis vel ciuitatum quæstoribus communibus Reipublicæ impensis sustentarentur. Sicut de AEgyptiorum sacerdotibus in Genesi scriptum est, quod terram & possessiones à Rege accipiebant, & tempore famis non fuerint compulsi ea vendere, sed ex publicis horreis præbita à Rege eis fuisse alimenta & statuta cibaria. Præterea cùm vniuersa AEgyptus necessitate famis ex eo tempore adacta fuerit, vt quintam frugum partem in singulos annos Regibus solueret, sola sacerdotum terra ab hoc onere exempta fuit. *Liram. in Ios. 21.* *Genes. 47.*

Quę sacerdotum immunitas etiam nunc apud Barbaros Saracenos tam religiosè obseruatur, vt eam non suis duntaxat Mahometis sacrificulis, sed & peregrinis Christianis tum clericis, tum religiosis violare summum crimen ducāt. Scribit enim Bernhardus, de Breidenbach Moguntinæ Ecclesiæ Decanus, & Camerarius, cùm anno Christianæ salutis millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio post inuisam Hierosolymam & montem Sinai vnà cum alijs peregrinis Alexandriam AEgypti metropolim intraret, à portarum custodibus omnes itineris sui comites, nempe D. Ioannem Comitem de Solms, D. Philippū de Bicken, aliosque nobiles pariter ac ignobiles vestibus per ordinem fuisse exutos, & curiosè perlustratos, ac quemq; pro pedagio, vt aiunt, secundum valorem rei cuiusq; decimum soluisse nummum, exceptis duntaxat clericis ac religiosis, qui ab omni telonio immunes transire permissi sunt. *Breid. die 24. Octob.*

Sed ad institutum reuertamur, & in quam copiosam familiam Leuitica tribus creuerit, & vt in classes viginti quatuor distributa sit, ostendamus.

10.

PIISSIMVS Hebræorum Rex Dauid quadragesimo regni sui anno senex & plenus dierum Dei cultum augere cupiens, accitis Hierosolymam omnibus ditionis suæ Sacerdotibus ac Leuitis, ijsq; recensitis; eorum duntaxat qui trigesimum annum excesserant, triginta octo virorum reperit millia. Quos, ne simul in sacris templi ministerijs assiduè occuparentur, in viginti quatuor classes siue vices sorte diuisit, atque eis nomen imposuit ab eo, qui tum illius familiæ principatum gerebat. Nomina autem principum, à quibus classes nomē acceperunt, hæc, atq; hoc ordine vigesimo quarto primi Paralipomenon capite scribuntur. *1. Para. 23. 24. 25. 26. Ioseph. 7. antiq. 15. & libr. 1. contra Apion. fol. 540.* *1. Par. 24.*

1. Ioiarib.	13. Hoppha.
2. Iedeie.	14. Isbaab.
3. Harim.	15. Belga.
4. Seorim.	16. Emmer.
5. Melchia.	17. Ezir.
6. Maiman.	18. Aphses.
7. Accos.	19. Phetcia.
8. Abia.	20. Iezecel.
9. Iesu.	21. Iachin.
10. Sechenia.	22. Gamul.
11. Eliasib.	23. Dalaiau.
12. Iacim.	24. Maaziau.

Hac sortitione facta, constituit Rex vt singulæ classes singulis hebdomadibus à Sabbato vsque Sabbatum per suas quisque vices in templo ministrarent. atque ab vxoribus, liberis, cæterisque rebus profanis separati, interdiu noctuque in suo quisque officio sum-

ma cum reuerentia circa cultum Diuini numinis versarentur. alij quidem thuris incensum adolerent. alij animalia in holocaustum immolarent, quidam Psalmos, quos Diuino afflatus spiritu in hoc composuerat, viua voce Deo cātarent, nonnulli citharis, psalterijs, nablis, sistris, lyris, cymbalis, tubis, alijsque diuersi generis organis ac instrumentis musicis à se in hoc præparatis, Diuinas laudes resonarent. aliqui sancta vasa, & sacras arculas custodirent, reliqui ianuas & portas templi obseruarent, omnes autem vno animo vni Deo inseruirent.

II.

QVAE quidem constitutio vsque in Christi tempora durauit. Quod ex Euangelio S. Lucæ haud obscurū est, vbi legimus: Fuit in
Luc.1. diebus Herodis regis Iudęæ, Sacerdos quidā nomine Zacharias, de vice Abia, quę sorte per
1. Par.24. Dauidem ducta, exiuit ordine octaua. Ac paucis interiectis: Factum est, inquit, cùm sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exijt vt incēsum poneret, ingressus in templum Domini.

Iosep. lib. 2. cōt. Apion. Iosephus secundo contra Apionem libro scribit, etiam sua ætate fuisse has viginti quatuor sacerdotū classes, ac singulas plus quàm quinque millia hominum habuisse. Quem numerum reposui ex citatione diligentissimi antiquitatis scrutatoris Caroli Sigonij, in libro de Republica Hebræorum. Nam quod Iosephus ex editione Frobeniana, similiter & ex recētiori editione Francofortiana habeat tribus quatuor sacerdotum, scriptorum aut impressorum incuriæ, qui dictionem (viginti) omiserunt, asscribendum censeo; & legēdum esse tribus viginti quatuor, siue, vt Sigonius citat, classes viginti quatuor sacerdotum. (Sigon. de rep Hebr. lib. 5. ca. 2.)

12.

CAETERVM licet Leuitarum ordo in Iosephi vsque tempora durauerit; sacrificium tamen, quod ipsos vsque ad exeidium vrbis Ierusalem, quod anno Christi septuagesimo contigit, iuxta Moysaicam legem obtulisse scribit, legitimè offerre non potuerunt:
Daniel.9. Nam, vt Daniel multò antè fuerat vaticinatus, Christo occiso, populi qui eum negauerat, iam defecerat hostia & sacrificium. Vetustatem enim nouitas, vmbram fugarat veritas, noctem lux eliminarat. ac pro lege, quæ
Hebr.10. per Moysen data, futurorum bonorum vmbram tantùm, non ipsam rerum faciem exhi-
Ioann.10. buerat, gratia & veritas per Iesum Christum facta erat. De cuius Sacerdotio & sacrificio, quia Melchisedeci & Aaronis sacerdotio successit, & in hac, quam describimus, terra, peractum & institutū est, appositè admodum quę dam hoc loco subijcienda veniūt: vt hinc videamus quantum inter veteris instrumēti figuras, & noui testamenti veritatem; inter vmbram & corpus, inter legem & Euangelium, inter Melchisedeci & Aaronis seu Leuitici generis, & perfectissimum Christi Sacerdotium interfit. Ac præcipua animi pietate contemplemur, quanta perfectione Iudæorum synagôgam Catholica excellat Ecclesia. cui datū est, id reipsa habere, quod priscis patribus, naturæ & Mosaicæ legis tempore, signis tantùm 1. Cor.10.
& figuris fuerat adumbratum. Vt meritò à Dionys. de
Diuino Dionysio dictum sit, Ecclesiam no- Eccl. Hie-
stram inter synagôgam & supremam Ierusa- rarch. c.1.
lem esse mediam, ac propterea vtriusque participem. Quippe cui etiamnum in terra militanti ex Christi maiestate, tanta accesserit dignitas, eaque gloriæ amplitudo, vt inter eam, & cælestem beatitudinem, vnus tantum gradus interesse videatur. Hoc enim nobiscum cælitibus commune est, vt vtrique Christum Deum & hominem pręsētem habeamus: sed quo vno gradu ab ijs distamus, illi præsentes beata visione perfruuntur; nos præsentem, & tamen ab oculorum sensu remotum, sacrorum mysteriorum admirabili integumento se occultantem, firma & constanti fide veneramur. Sed vt hæc clariora fiant, paulò altius rem repetamus.

13.

CVM Regius ille propheta Dauid, spiritu in æthereos fuerus ire meatus, Iesu Christi Dei & hominis, & primi noui testamenti Pontificis summum & æternum contemplaretur Sacerdotium, Psalmo centesimo & nono hoc modo de Pontifice nostro scripsit: Iu- Psal 109.
rauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Hebr.7.
sacerdos in æternum secūdum ordinem Melchisedec. Quod, sicut & cætera eiusdem Psalmi, non de alio quàm de Christo eum locutum esse, ipse Saluator luculentissimè olim probauit. Qui Hierosolymæ in templo do- Matth.22.
cens, ac Pharisæos, qui instar coronæ ipsum Marc.12.
cingebant, interrogans, cuiusnam Christus es- Luc.20.
set filius? respondentibus, quod Dauidis; apertè istis Psalmi verbis declarauit, se quidem secundum humanam naturam filium esse Dauidis. sed secundum Diuinitatem Dei esse filium, dum ait: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum? ipse enim in Spiri- Psal.109.
tu sancto in libro Psalmorum dicit: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

14.

HIS accedit Dei patris auctoritas, qui vt de Christi persona, dignitate, & amplissima eius potestate nullus dubitādi nobis relinqueretur locus, locis & temporibus diuersis palam è cælo id testatum esse voluit.

Primò enim cùm in Iudæa Christus anno Matth.3.
ætatis suæ tricesimo multis coram adstanti- Marc.1.
bus Iudæis à Iohanne Baptista in Iordane bap- Luc.3.
tizaretur, aperti sunt cæli, & Spiritus sanctus specie columbæ cælitus in baptizati verticem descendit; ipseque Deus Pater voce de cælis intonans, dixit. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Secun-

Matth.17. Marc.9. Luc.9. 2.Pet. 1. Secundò in Galilæa ætatis ſuæ anno triceſimo tertio cùm ſuper montem Tabor coram Moyſe, Elia, & tribus Apoſtolis, Petro, Iacobo, & Ioanne glorioſè in Diuinam quandam formam transfigurarëtur, lucida nubes cælitus eos obumbrauit, & vox de nube facta eſt dicens: Hic eſt filius meus chariſſimus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

Ioan.12. Tertiò in Regia vrbe Hieroſolyma, quam trigeſimo quarto anno ætatis ſuæ mirabili cũ pompa ingreſſus, dum in templi atrio, quod gentium vocabatur, coram quibuſdam gentilibus ipſum videre deſiderãtibus oraret, Pater clarifica nomen tuum: Venit vox de cælo, dicens; Et clarificaui, & iterum clarificabo. Quæ vox ita audientium corda perculit, vt alij dicerent tonitruum eſſe factum; alij autem Angelum ei locutum eſſe. Quibus Ieſus reſpõdit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

15.

HAC itaque auctoritate, qualis nulli alteri hominum vnquam obtigit, commendatus Chriſtus, cùm iam toto triennio & tribus menſibus haud aliter quàm verus Euangelicæ veritatis Doctor paſſim in varijs Iudææ ac Galilææ locis, Iſraëlitas omnes æternæ ſalutis viam docuiſſet, ſuamque doctrinam infinitis confirmaſſet miraculis: clariſſimè ſe tandem etiam nouæ legis verum Pontificem declarare voluit. Qui, quemadmodum non venerat, ſicut de ſe ipſe teſtatur, vt ſua doctrina Moſaicam legem aut Prophetas deſtrueret; ſed potius vt ea perfectioribus (quia nihil ad perfectum adduxit lex) adimpleret mandatis, atque in Euangelium omnibus numeris perfectum mutaret: ita etiam infirmum & imperfectum veteris legis Sacerdotium ac ſacrificium nequaquam aboleuit, ſed in multò melius atq; excellentius renouauit; & ad ſummam perfectionem adduxit. Matth.5. Hebr.7.

16.

Hebr.9. AARON enim, cæteriq; prioris legis Sacerdotes, ouium, boum, taurorum, hircorum, aliorumque brutorum pecorum carnes in altari holocauſti materiali igne cremãtes obtulerunt; & thuris ſuffimenta & odores in altari thymiamatis incendentes adoleuerunt; & per hircorũ aut vitulorum cruorem introierunt Sancta ſanctorum. Chriſtus verò noui & longè excellentioris teſtamenti Pontifex, Sacerdos ipſe, & immaculatus agnus ac hoſtia, nobiliſſimum ſuum corpus, quod ſanctiſſima anima viuum, ac glorioſa æternaque Diuinitate vnitum erat, extra Hieroſolymam in monte Caluariæ, ipſo meridie feſti Paſchæ cunctis ſpectantibus in ara Crucis pro totius Mundi redemptione, charitatis igne in holocauſtum ac pacificam ſuauiſſimi odoris victimam Deo Patri immolauit. Et per proprium ſanguinem, non in manu facta Sancta, ſed in ipſum Cælum introiuit, quod ab initio Mundi annis fermè quater mille ſemper fuerat occluſum: vbi in conſpectu Diuinæ Maieſtatis apparens, Deum nobis placauit, ac credentibus omnibus cæli clauſtra reſerauit, æternitatiſq; aditum aperuit. 1.Cor.5. Hebr.9.

17.

POTERAT quidem pijſſimus hic Pontifex, vel minima corporis pœna, aut vnicæ ſanguinis guttulę effuſione, vniuerſum genus humanum ab æterna damnatione vindicare, atque in ſempiternam beatitudinem aſſerere. Verùm, vt copioſa apud eum eſſet redẽptio, Pſal.129. ex incomprehenſibili dilectione, qua maior Ioan.15. nulla eſſe poteſt, humanam naturam, quam vt homines Deos faceret, de virgine aſſump- Iſai.35. ſerat, totam hominibus conferre ad ſalutem voluit. Quod abundantiſſimè præſtitit, cùm tribus horis viuus de cruce pendens, totum corpus ſuum, adeoq; ſingula ſua membra, ignominioſiſſimis atrociſſimiſq; tormentis di- Deut.21. laniata, pro noſtra reconciliatione in holo- Gal.3. cauſti hoſtiam Deo Patri obtulit; ac ſangui- Phil.2. nem vniuerſum per quinq; ſanctiſſimos augu- Thren.1. ſtiſſimoſq; vulnerum fontes, innumeroſque alios riuulos, ad extremam vſq; cordis ſui gut- Ioan.19. tam, vnà cum vita nobis profudit. vt inſtar ve- Pſal.101. ri Pellicani omnes ſibi obtemperantes viuificaret, ſanctitate imbueret, atq; Diuinitatis ſuę faceret participes.

18.

HOC itaque modo Maximus futurorum bonorum Pontifex noſter Chriſtus Ieſus, pro æterna humani generis redemptione & ſalute ſemel in ara Crucis ſeipſum totum Ioan.19. cruentè, hoc eſt, cum cruciatibus & ſanguinis profuſione morte intercedente in ſanctum & immaculatum ſacrificium Deo Patri immolauit: & omnia antiquæ legis ſacrificia, vno Crucis ſacrificio compleuit, vnaq; Hebr.10. oblatione cõſummauit in ſempiternum ſanctificatos. Qui cùm etiam verus & ęternus Dei Patris Sacerdos eſſet ſecundum ordinem Mel Pſal.109. chiſedec, ſemel quoque in nouiſſima ante ſuam paſſionem cęna, ſeipſum incruentè, id eſt, ſine pœnis & cruoris effuſione obtulit. Ac ſicut Aaronis & cruentum Moſaicę legis ſacerdotium cõſummans, pro pecudibus, eorumq; cruore, ſuum corpus & ſanguinem obtulit: ita oblationem Melchiſedec, quæ ex materia- Gen.14. li pane & vino conſtabat, in Euangelicum nouæq; legis perfectiſſimum ac longè digniſſimum Sacerdotium atque ſacrificium commutauit: Panem namq; triticeum & azymum in manus ſuas ſumens, in ſuum corpus, & vinum vitis, in ſuum ſanguinem Diuina benedictione & certis verbis conuertit. Qua de re SS. Euangeliſtæ Matthęus, Marcus, & Lucas Matth.26. atque D. Paulus Apoſtolus concorditer & lu- Marc.14. culentis verbis teſtãtur, quod Dominus Ieſus Luc.22. primo azymorum die, poſtquam Hieroſoly- 1.Cor.11. mis in Cœnaculo vnà cum duodecim Diſcipulis ſuis iuxta veteris legis præſcriptum typici Agni Paſchalis cœnam celebraſſet, atq; in Ioan.13. humi-

humilitatis exemplum, simul ac puritatis mysterium, eorum pedes lauisset. statim ab hac lotione mensæ rursum accumbens, typo veritatem coniunxerit, & ab vmbra ad corpus transierit.

Accepit, inquiunt, panem, & gratias egit, benedixit, fregit, deditq; Discipulis suis, dicẽs: Accipite & comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter accipiens & calicem postquam cœnauit, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic est enim sanguis meus noui testamẽti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.

19.

PORRO quod ad Sacerdotium secundum ordinem Melchisedec attinet, duo potissimùm hic diligentius consideranda sunt, cur illud Christo tribuatur. Primum, quod genealogia eius, initium & vitæ finis à Sacra scriptura non referantur. & tanquam, vt ait Apostolus, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, hoc est, sine [Heb.7.] patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem habens, veluti æternus describitur. Qua in re Diuinitatis Christi æternitas manifestissimè designaturi, quam olim Diuinus Vates admirans, exclamauit: [Isai.53.] Generationem eius quis enarrabit? Nam si naturam Diuinam spectes, in cœlis sine matre; si naturam humanam, in terris natus est sine patre.

[Heb.5.& 8.] Alterum verò est, quod Melchisedec Sacerdos fuerit Dei altissimi. Cuius, vt D. Paulus [Genes.14.] ait, hoc munus est, vt offerat dona, munera, [Heb.7.] & sacrificia. Quod Melchisedec præstitisse legitur, dum Patriarchæ Abrahamo à cæde Regum & hostium reuertente occurrens, pro parta victoria panem & vinum Deo obtulit, Abrahamo benedixit, ipsumque ac seruos eius eodem pane & vino refecit. Quod beneficium Abraham aliquo modo compensare cupiens, de omnibus, quę ab hostibus tulerat, ei decimas dedit. Quo in munere Melchisedec præclarum Christi typum prætulit, eiusque perfectissimum illud expressit Sacerdotium, quo in extrema cœna functus est. dum primò quidem sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem suum Deo Patri obtulit. ac deinde oblata Discipulis, & ijs qui Abrahæ fidem imitantur, & vitijs, cum quibus quotidiana nobis pugna est, superiores fiunt, in cibum & potum dedit. Hac de re luculentissimè [Cypri. li. 2. epist. 3 ad Cæcilium.] scripsit sanctissimus simul & doctissimus Episcop⁹ & martyr D. Cyprian. cui Diuina reuelatione (vt ipsemet de se testatur) super his erudiri contigit. Verba eius hæc sunt: Deo inspirante & mandante admonitos nos scias, vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit.

In Sacerdote Melchisedec sacrificij Dominici sacramentum prędefiguratum videmus, secundum quod Scriptura Diuina testatur & dicit: Et Melchisedec Rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem Sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham. [Genes.14] Quod autem Melchisedec typum Christi portaret, declarat Spiritus sanctus in Psalmis, ex persona Patris ad Filium dicens: Ante luciferum generaui te. Iurauit Dominus, & non pænitebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. [Psalm.109.] Qui ordo vtiq; hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedec Sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos DEI summi, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo patri obtulit? Et obtulit hoc idem, quod Melchisedec obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Et circa Abraham benedictio illa præcedẽs, ad nostrum populum pertinebat. Nam si Abraham Deo credidit, & deputatum est ei ad iustitiam: vtique quisquis Deo credit & fide viuit, iustus inuenitur, & iam pridem in Abraham fideli benedictus, & iustificatus ostẽditur. [Gal.3.]

Vt ergo in Genesi per Melchisedec Sacerdotem benedictio circa Abraham possit ritè celebrari, pręcedit antè imago sacrificij, in pane & vino scilicet constituta. Quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit; & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit.

Si in sacrificio quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, vtique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit, cùm ipse in Euangelio suo dicat: Si feceritis quod mando vobis, iam non dico vos seruos, sed amicos. [Ioan.15.] Et quod Christus debeat solus audiri, Pater etiam de cęlo contestatur dicens: Hic est filius meus dilectissimus, in quo bene sensi. ipsum audite. [Matth.17.] Quare si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: vtique ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. Nã si sacerdotes Dei & Christi sumus, non inuenio quem magis sequi quàm Deum & Christum debeamus. Hæc compendio ex Cypriano descripsimus, quibusdam breuitatis causa omissis, quę ad pręsentem materiam nobis non ita necessaria erant.

20.

NEQVE tantùm Christus ex figura Sacerdotij & oblationis Melchisedeci in cœna corpus & sanguinem suum obtulisse comprobatur: sed idẽ etiam fecisse conuincitur ex typo & ritu oblationis & sacrificij Agni Paschalis, qui illustrẽ quoq; huius sacramenti typum

Exod.12. Leuit.17. Num.9. Marc.14.

prum præ se ferebat. Nam vt Agnus Paschalis ab vniuersa multitudine filiorum Israël primò debebat in sacrificiū Domino immolari, deinde comedi. ita Christus post typici Agni celebrationem typū perfectissimè peragens, vt signo res signata, figuræ veritas, & vmbræ corpus per omnia correspoderet, seipsum agno illo typico tanto tempore prædicatum, primùm Deo Patri immolauit, ac deinde seipsum Discipulis suis comedendum præbuit.

De qua quæstione clarè etiam tractant, D. Ambrosius Episcopus Mediolanensis, de initiandis cap.6. & de sacram. lib 4. cap.3. Ioannes Chrysostomus Patriarcha Constantinopolitanus super 2. epist. ad Timot. hom.2. & hom. de ascendente Iesu in templum. Hieronym. Stridonensis presbyter, epist. 26. & super illud Matt. Cœnantibus illis. Augustin. Hipponensis Episcopus epist. 95. & 16. de ciuitate Dei, ca. 22. & 17. cap. 17. & in Psal.37. & 106. Eusebius Episcopus Cæsareæ Palestinæ, lib.5. demonstra. cap.3. Eusebius Emissenus, serm.5. de Pascha. Epiphanius hæresi 55. & Isidorus, de patribus Veteris Testamenti: & Concilium Tridentinum, sessione 22. cap.1. qui, vt cæteros tum veteres, tum recentiores prætercam, Saluatorem nostrum cum sacrosancta & augustissima Eucharistiæ mysteria institueret, verum & proprium sacrificium Deo Patri obtulisse concordi stilo scribentes, hoc tenuerunt, quod vbique, quod semper Catholica Ecclesia tenendum esse docuit.

21.

D.Tho.2. 2.q.85.ar. 3.ad.3. Mel. Ca. nus de loc. Theo.l.12.

HAEC quæ ex figuris prolata sunt, sacrificij ratio confirmat. Duobus quippe modis aliquid Deo offerimus, aut enim simplici donatione, sine vlla mutatione rei quæ donatur, res offertur: vt cum denarij, panes, fructus, segetes, carnes, aliáue viua Deo donantur: aut alio modo res offertur, cùm non solum Deo donatur, sed etiam ad Dei honorem mutatur, aut in totum consumitur: sicut olim agnus Paschalis, aliaque animalia, & thus significandi gratia, ad diuinum cultum occidebantur, immolabantur, & incensione consumebantur. Prior oblatio, quæ sine sui immutatione simplex est rei donatio, oblatio tantùm est. Posterior verò, in qua res, quæ offertur non tantùm donatur, sed bono & recto eius vsu ad Dei honorem transmutatur, aut consumitur, propriè sacrificium est. Primi generis oblatione, quæ sine mutatione fit, olim Samuel à matre sua; & postea Christus à parentib. in templo oblati sunt Domino. Secundi generis oblatione, quæ etiam sacrificium est, Christus immolauit se Deo; in Cruce cruentè; & in cœna sub panis viniqúe speciebus incruentè, facta videlicet transmutatione substantiæ panis in corpus suum; & substātiæ vini in sanguinem suum, dicendo postquam accepisset panem, Hoc est, corpus meum; similiter postquam accepisset vinum, Hic est sanguis meus. His verbis significans, non quidem id, quod præerat antequam ea proferret, sed quod factum erat, cùm ea protulisset. Christus enim Deus omnipotens & verax, qui neq; mentiri potest, nec fallere vult, quomodo sine mendacio dixit, hoc esse corpus suum, quod panis fuerat, nisi dicendo hoc ipsum fecisse credamus, quod verbis tam apertis significabat. Itáne dicendo faciebat, quod dixit: Vade, filius tuus viuit. Item, Mulier, ecce filius tuus: & Discipulo; Ecce mater tua: & dicendo non fecit quod dixit, hoc est corpus meū; hic est sanguis meus? An verò est vlla tanta vis ingenij, quæ huic tam claræ luci tenebras posset offundere? Taceo quod vt in re tam seria omnem parabolam, tropum, aliamúe figuram, simul & dubitādi, aut Diuina verba contorquendi, aut falsè interpretandi locum excluderet, non tantū dixit; Hoc est corpus meum; sed addidit etiam, quod pro vobis tradetur illud idem scilicet, quod pro vestra redemptione iam iam in cruce tradēdum est ad mortem. Item cum dixit, Hic est sanguis meus noui testamenti addidit, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

1 Reg.1. Luc.2. Ioan.4. Ioan.19.

22.

VERISSIMA igitur est, & ab omnibus recipienda vniuersalis Ecclesiæ fides, quā à Spiritu sancto, tam perspicuis Christi verbis edocta, tanquam columna & firmamentum veritatis vbiq; terrarum nulla non ætate constanter confessa est, & in plurimis concilijs totius Mundi suffragio stabiliuit, Saluatorem nostrum sub panis viniq; accidentibus (ne aut edentibus moueretur horror, aut incredulis risus, aut mitibus & humilibus fidei subtraheretur meritum) verè & realiter idem ipsum corpus suum nobis testamento donasse, ac in sacramento reliquisse, quod olim, non exangue, non inanime, non vacuum Diuinitate; sed quod saucium cruentumque pro nobis in Cruce immolauit, quodque nunc sedet ad dexteram Patris. 1.Tim.3.

Primùm quidem, vt perenne quoddam nobis esset excellentissimi amoris, ac tam amaræ & beatę passionis mortisque suæ monumētum: quo incomparabile Redemptionis nostræ beneficium non sine vberrimo fructu in finem vsque sæculi recoleremus; & ad laudādum Deum, ac tam fidelem Redemptorem rēdamandum permoueremur. Psal.110. Luc.22. 1.Cor.11.

Secundò, vt pro varijs veteris legis sacrificijs, vnicum haberemus & iuge gratissimi odoris sacrificium: quo cruenta illa oblatio semel in cruce peracta, incruentè in Ecclesia oblata quotidie Deo Patri repræsentaretur. Quæ ob Diuinam Christi dignitatem, ac infinita eius merita, ad debitum Deo cultum, quem latriam vocant, exhibendum; ad angustissimam eius Maiestatem digna gloria celebrandam; ad gratias immortales, pro acceptis beneficijs immortali Deo rependēdas; ad Diuinum numen nobis placandū, ac bonorum, quæ vel in præsenti, vel futuro sæculo optanda sunt, vota consequenda; ac denique pro peccatorum ac pœnæ remissione tam viuis

quàm

quàm defunctis, qui needum ab omni pœna absoluti sunt, consequenda, longè foret & acceptissima & sufficientissima. Nam sicut Christus in cruce etiam pro mortuis mortuus est: ita iuxta Apostolicam traditionem de functis huius sacrificij virtus minimè est auferenda.

Matth.27. Chrysost. hom. 3. ad Phil. et hom. 69. ad pop. Antioch.

Tertiò donata sunt nobis hæc tremenda corporis & sanguinis Christi mysteria in spiritualem ac salutarem animæ cibum & potum. quo in præsenti huius vitę peregrinatione non tantùm expiemur ac purgemur ab occultis, & oblitis, & à leuioribus siue quotidianis peccatis, sed & à capitalibus siue mortalibus præseruemur, atque vt in spirituali vita alamur, conseruemur, & cælestium charismatum abundantia impinguemur. vt deniq; ipsi capiti Christo, ac corpori eius mystico, quæ est omnium sanctorum societas, arctissima fidei, spei, & charitatis connexione vniamur, & concorporemur, vt ita dicam, & consanguinei Christi effecti, in eo maneamus, & ipse in nobis.

Ambro. de sacram. li. 4. cap. 6.

Cyrill. catechesi myst. 4.

Postremò, futuræ gloriæ, perpetuæque fælicitatis pignus & arrabo est quo fructus meritorum Christi facti participes, in hac lacrymarum valle cælestium deliciarum prælibatione reficiamur, vt etiam hîc gustare & videre possimus quàm suauis sit Dominus, qui in omni Satanæ, carnis, & Mundi tribulatione, & mortis augustia, hoc cælesti manna nos confortat ac consolatur. Et quemadmodum olim Eliam subcinericio pane recreauit ad ingrediendum iter in montem Dei Oreb: ita longè meliori cibo nos vegetans, ad montem traducit cælestem, vbi iuxta beatum Petrum Diuinę effecti consortes naturæ, in beato illo gaudio cum beatis beatè viuamus in æternum. Hæc de Iesu Christi Pontificis maximi summo Sacerdotio, & sacrificio, quod in cruce peractum, & in cœna institutum est, dicta sufficiant. Nunc declaremus illud perpetuum esse, ac ne ipso quidem in cœlum sublato, è terris esse ablatum.

Sap.16. Psal.22. 3 Reg.19. 2.Pet.1.

23.

SICVT Saluator noster quando conuocatis duodecim Discipulis suis præcepit, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues domus Israël. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit regnum cęlorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite. iis verbis fecit eos verè Apostolos, atq; Israëlitici populi Doctores, dans illis auctoritatem prædicandi regnum Dei, & potestatem ægrotos curādi, mortuos suscitandi, leprosos mūdandi & dæmones eijciendi, sed in Israëlitica duntaxat terra, vnde & bini per pagos circumeuntes vbique prædicabant, dæmonia eijciebant, infirmos oleo vngebant & sanabant. Et quemadmodum cùm post resurrectionem suam locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Euntes ergo in mundum vniuersum, docete omnes gentes, & prædicate Euangelium omni creaturæ. baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti. docentes eos seruare omnia, quæcunq; mandaui vobis. non solùm Israelitici populi, sed totius mundi Apostolos ac Doctores constituit, dans eis auctoritatem & præcipiens, vt iam præceptum nouum, quod nouo vocabulo nominauit Euangelium, hoc est, bonum & lætum æternæ salutis nuncium, prędicarent, id est; pręconum more publicè promulgarent, non tantùm Israelitis in Iudæa & Galilæa, & Samaritanis, sed omnibus vbique orbis terrarū, quotquot hominis vocabulo censentur. vt omnibus offerretur, quod Diuinitùs pro omnium salute donatum erat.

Matth.10. Marc.6. Luc.19. Matt.28. Marc.16.

Ita quando in die Paschæ Apostolis suis dixit: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos ac tum insufflans in eos, addidit: Accipite Spiritum sanctum. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retēta sunt. Item aliàs: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram erunt soluta & in cælo, Deniq; cùm in extrema cœna, postquam panem & vinum in suū corpus & sanguinem consecrasset, dixit eis: Hoc facite in meam commemorationem, his verbis consecrauit & ordinauit eos noui testamenti Sacerdotes, atq; tam ipsis, quàm legitimis eorū in sacerdotio successoribus, omnem quam in hac parte habebat (licet Diuinā prorsus, & quę humanam & Angelicam excederet naturam) donauit autoritatem: vt Dei in terra vicarij quæcunque pœnitentium quorumlibet peccata remitterent: & faciēdo quod in cœna fecerat, panem in suum corpus, & vinū in suum sanguinem consecrarēt, Deo offerrent, frangerent, sumerent, alijsque sumenda administrarent. Et hęc pręcipua atque vnica penè profertur ratio, quod Deipara virgo, alięq; feminei sexus tum virgines tū matres licet sanctissimæ, ad sacratissimam hanc cœnam admissę non fuerint. Quamuis enim sanctissima Dei mater ad participationē tanti mysterij maximè esset idonea, quippe quæ sola digna reperta fuit, vt Deum virginalis vteri angustia nouem mensibus contineret eumque in terris nutriret atq; educaret. attamen ad munus Sacerdotale, quod hîc Christus instituere cupiebat, solùm masculinus humani generis sexus, adeoque soli tum temporis Apostoli, homines rudes & piscatores, præ sanctissimis illi mulieribus, immò Angelis, soli idonei habiti fuerunt.

Ioan.20. Matth.18. Luc.22. 1.Cor.11.

24.

PORRO, huius sacerdotij potestas aptissimè expressa est Græco verbo ποιεῖτε, siue Latino, Facite. Nam quemadmodum in lingua Hebraica verbum עשׂה asa, siue hasah, & Gręca ποιεῖν, ῥέζειν, & ἐργάζεσθαι, ita & in Latina, facere & operari tū in Sacris, tū in profanis literis sępissimè pro sacrificare & offerre vsurpātur. Inprimis Exodi capite decimo, vbi nos legimus: Hostias quoque & Holocausta dabis nobis.

Exod.10.

bis,quæ offeramus Domino Deo nostro; pro offeramus,Hebraicè est asinu,id est,faciemus, pro sacrificabimus. Deinde Leuitici cap.15. Sumet duos turtures aut duos pullos columbæ, dabitq; eos Sacerdoti: qui faciet vnũ pro peccato,& alterũ in holocaustum. Ibidẽ ca.23. Facietis & hircum pro peccato. Itẽ Numeri ca.6. Offeret duos turtures vel duos pullos columbç Sacerdoti,faciatque Sacerdos vnũ pro peccato,& alterum in holocaustũ. Et ca.8. Leuitæ ponent manus suas super capita boum, è quibus vnum facies pro peccato,& alterũ in holocaustum. Præterea Iudicum cap.13. Obsecro te, inquit pater Samsonis ad ignotum sibi Angelũ, vt acquiescas precibus meis,& faciamus tibi hedum de capris. Cui respondit Angelus: Si vis holocaustum facere, offer illud Domino. Ad hæc li.3.Reg.ca.18. dixit Elias prophetis Baal: Ego faciam bouem. Eligite vobis bouem vnum,& facite primi. Qui cùm tulissent bouẽ, fecerunt: & inuocabant nomen Baal à mane vsq; meridiem dicẽtes: Baal exaudi nos. Apud Ezech.quoq; c.43. Dominus ritus sacrificij præcipiens: Septem diebus, inquit, facietis hircũ pro peccato quotidie. in die octaua facient Sacerdotes super altare holocausta vestra. Et ca. 45. Ipse faciet pro peccato sacrificiũ,&c. Rursus ca.46. Et faciẽt sacerdotes holocaustum eius,&c. Quibus locis LXX. Interpretes (quorũ translationem Euangelistæ & Apost. crebrò secuti sunt) ferè ποιεῖν, id est, facere, pro sacrificare posuerunt. Habemus & præclaram huius rei in nouo testamento auctoritatem. Nam cùm B. Marcus dicat: Primo die azymorum, quando Pascha (θύειν) immolabant: Christus in Matthæo primo azymorum die dicit. Apud te (ποιῶ) facio Pascha cum discipulis meis. Atq; D. Paulus epist. 1. ad Corinth. ca.9. οὐκ οἴδατε, inquit, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι &c. An nescitis quòd ij, qui sacra operantur, de sacrificio viuũt? Inter profanos verò auctores primus Athenæus occurrit, qui li.14. suo idiomate scribit: οἱ παλαιοὶ τὸ θύειν δρᾶν ὠνόμαζον .i. Veteres sacrificare, facere nominauerunt. Huic se Romani adiungunt, qui in eadẽ significatione verbo, facere,& operari, vsi sunt. Nonius siquidem vetustissimus Latinæ linguæ auctor, ait: Operari, est religiosè & cũ summa veneratione sacrificijs litare, & conuiuari. Et Plautus in Aulul. *O fides mulsi congialẽ tibi faciam fideliam.* Et quoq; summus Latinus poëta Virgilius, in Palæm.

Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito. tanquam dicat, inquit Macrob. li.3. ca.2. Saturnal. cùm vitulã pro frugibus sacrificauero: quod est, cùm vitula rem diuinã fecero, veni ad sacrum conuiuium. Similiter & Iuuenal. Satyr.9.

Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.

Idem Satyr. duodecima:

Et matutinis operatur festa lucernis.

Sed & Latinæ eloquentiæ princeps Cicero: Nolite, inquit, à sacris Iunonis sospitæ, cui omnes Consules facere necesse est, domesticum, & suum Consulem auellere. Pomponius denique: Ad Veneris profectus est mane vetulus, votum vt solueret, ibi nunc operatus est. Possemus idem sexcentis alijs testimonijs probare: sed hæc satis sunt ei, qui manifestæ veritati non volet refragari.

Leuit.15. Leuit.23. Num.6. Nu.8. Iudic.13. 3.Reg.18 Ezech.43. Ezec.43. Ezech.46. Marc.14. Matth.26. 1.Cor.9. Pro.Mura.

25.

APOSTOLI itaque post Christi in cęlos ascẽsum accepto Spiritu S. non solùm ex Saluatoris pręcepto Doctorum obierunt munus, Euangelium vbiuis gẽtium prædicando, idq; miraculis cõfirmando: verùm Sacerdotum quoq; functi sunt officio, atq; Dominicam cœnã, nouiq; testamenti nouum sacrificium celebrauerũt. Quod Hebraica voce Missa, quasi spontanea oblatio vocatum fuit. Nam 16. lib. Deut. ca. vbi Latina nostra translatio habet, oblationem spontaneam, Hebraicus textus habet מסה Missah, quod Hebræis propriè oblationem significat, quæ ex optima, spontanea & libera volũtate oblata, postea cum lętitia comedebatur. A Gręcis aũt sacra hæc actio λειτουργία Liturgia appellatur, quod nomen in ea significatione, qua munus illud publicum significat, quo in sacrificijs peragẽdis Sacerdotes funguntur, sæpius legitur, tum in veteri instrumẽto, vt Num. ca.4.8.& 18. Deuter.cap.18. Isai.61. tum & in nouo, Luc.ca.1. Epist. D. Pauli ad Philip.ca.2. ad Hebr.ca.8.9.& 10.&c. Quod verò ad Latinos attinet, accipiẽtes ab Hebræis sacrificium, acceperunt & ab Hebręis Missæ vocabulum. quod etiamnũ vnà cum alijs multis Hebraicis verbis retinent, vt sũt: Pascha, Iesus, Maria, Ioannes, Alleluia, Satan, Amen,& id genus alia, Quæ apud Ecclesiasticos in vsu manent, partim propter latentem vocũ energiam,& naturalem vim, quæ alio quouis idiomate optimè exprimi non potest: partim ad celebrandam memoriam, quòd salus à Iudęis seu Hebræis ad nos manauerit. Ita Christi sacrificium Missam vocant primi Romani Pontifices & martyres in constitutionibus suis, *a* Clemens Apostolorũ Petri & Pauli in Euangelico negotio coadiutor, *b* Alexãder, *c* Telesphorus & *d* Higinus. Item B. Ignatius Ioann. Apost. discipulus, & Antiochenę Ecclesię tertius post Petrum Apost. Episcopus & martyr, in epistol. ad Smirnenses. D. Ambros. epist. 33. ad Marcellinam sororẽ suam. Item Historia tripartita lib.3. cap.11. & lib.4. cap.13.& lib.10.ca. 23. Et Innocentius epist. 1. ad Rufum.

Psal.18. Marc.16. Deut.16. Num.4.8. Deut.18. Isai 61. Luc.1. Phil.2. Heb.8.9.10. Ioan.4. a Phil.4. Passus est anno Chri sti 77. b anno 117. c anno 138. d anno 142.

26.

SED vt hęc missa faciamus, declaremus Apostolos mox post acceptũ Spiritũ S. Missæ seu Liturgiæ celebrasse sacrificium, atq; fideles tũ tẽporis quotidie corpori & sanguinis Dominico cũmunicasse. Patet hoc imprimis apertè ex Actuum Apost. c.2. circa finem, vbi sic legitur. Erant aũt perseuerantes in doctrina Apostolorũ,& cõmunicatione,& fractione panis, & orationibus. Et paucis interiectis: Quotidie quoq; perdurantes vnanimiter in templo,& frangentes circa domos (vel vt Græci habent, per singulas domos) panem, sumebant cibum cum exultatiõe & simplicitate cordis, collaudantes Deum. Item c.20. Vna autẽ sabbati (hoc est, primo die Sabbatorũ, qui ob Christi rẽsurrectionem tempore Apostolorum dictus est dies Dominicus) cùm cõuenissemus, inquit B. Lucas, ad frangendum panem. Et clarissimè

Act.2. Ibidem. Act.20. Apocal.1.

Act.13. Actorum cap.13. circa principiũ: λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. i. interprete Erasmo & Pagnino, Quum autẽ illi sacrificarent Domino. haud dubiè quin mysticum panis & vini sacrificium, de quo in mãdatis acceperãt, Hoc facite, &c. De quo illustris Persbyterorum & Diaconorũ Achaię extat auctoritas, qui in martyrio D. Andreæ, cuius oculati testes fuerunt, hanc D. Andreæ scriptam reliquerunt confessionem: Ego omnipotenti Deo, qui vnus & verus est, immolo quotidie, nõ taurorum carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum agnum in altari: cuius carnem posteaquam omnis populus credentium manducauerit, agnus qui sacrificatus est, integer perseuerat & viuus. Accedit his D. Paulus, qui nõ solùm hoc noui testamẽti sacrificiũ in primitiua Ecclesia fuisse, sed & se illud celebrare solitum esse nõ obscurè significat, cùm ad Corinthios scribens, ait: Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Vt prudẽtibus loquor: vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus, nõne communicatio sanguinis Christi est? & panis quẽ frangimus, nõne participatio corporis Domini est? Quoniã vnus panis, & vnũ corpus multi sumus, omnes qui de vno pane, & de vno calice participamus. Videte Israëlem secundũ carnem. Nonne qui edũt hostias participes sunt altaris? Quid ergo? dico quod idôlis immolatum, sit aliquid? aut quòd idôlũ sit aliquid? Non dico hoc. Sed quòd ea quę immolant Gentęs, Dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo aũt vos socios & consortes fieri dæmoniorũ. Non potestis calicẽ Domini bibere, & calicẽ Dęmoniorũ: non potestis mensę Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum. Sicut.n. per dæmoniorum mensam, altare intelligẽdum est, in quo Gẽtiles ex Diaboli voluntate, qui pro Deo coli ambiebat, carnes & cibos primò in sacrificiũ Dæmonibus immolabant, & postea in eorum honorem comedebant: ita etiã (vt, quod Apost. proponit. probabili argumentatione concludatur) mẽsa Domini, nihil aliud, nisi altare in quo sacrificium Domino fiebat, significare potest. De quo idẽ Apost. in epist. ad Heb. dicit: Habemus altare, de quo edere non habẽt potestatem, qui tabernaculo deseruiunt id est, qui necdum, conuersi ad fidẽ, adhuc in Iudaismo legem obseruãt. Cũ igitur manifestè Apost. declaret sua ætate in Ecclesia fuisse altare sanctũ: fuit & sacrificiũ sanctum: nã altare & sacerdos vi sua ad sacrificium sic referũtur, vt nõ possit esse altare & sacerdotium, nisi propter sacrificium. Argumẽtum aũt, quo participatio mensæ idolorũ Corinthijs vitãda esse docetur, Apost. hoc ferè modo instuit. Quemadmodũ Iudæi, qui de oblatis sacrificijs edũt, participes sunt altaris, hoc est sacrificij in altari oblati; & sicut Christiani, qui de vno pane corporis Christi, & de vno calice sanguinis eius, in altari Ecclesię sanctificatis & oblatis comedunt, cõmunionem habẽt cum Christo, ipsiq; vniuntur & incorporãtur. ita illi, qui dolothita, hoc est, carnes aut escas idôlis ac dæmonibus immolatas comedunt, participationem habẽt cũ dęmone, illiq; coniunguntur, & per cõsequens, à Deo separãtur.

Brev.Rom.

1.Cor.10.

Con.Trid. sess.22.c.1.

Hebr.13.

Hebr.5.8.

27.

CAETERVM cùm Missæ sacrificiũ iam inde à Spiritus S. missione ab Apost. in Ecclesia celebratum esse, & per continuã successionem in Ecclesia mansisse declaramus; neminem mouere debet, quod posterioribus tẽporib. maiori apparatu, & grauiori cæremoniarũ maiestate id peractũ esse inueniat. Cùm.n. Christus Dominus nihil de ordine Dominicã cœnã celebrandi mandauerit, penes Apost. eorumq; successores (quibus regendi Ecclesiam auctoritas tradita est) potestas fuit ea, quæ, non dico ad sacrificij substantiam, sed ad eius maiestatem, cultum ac venerationem pertinẽt, cũ tempore magis excolere & promouere. Sicut ipse Apost. satis indicat, cùm Corinthios circa Dominicæ cœnæ celebrationẽ errãtes, eiusq; dignitatem, quò ad institutorem, & eius effectum spectat, nõ attendẽtes ac propter indignã tãti sacramenti sumptionẽ grauiter arguens, eosdem his de rebus instruit inter alia dicens: Quotiescunq; mãducabitis panem hũc, & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis, donec veniat. Itaq; quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè: iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicãs corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiũnt multi. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, nõ vtiq; iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cũ hoc Mũdo damnemur. Itaq; fratres mei, cùm conuenitis ad manducandum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi manducat: vt non in iudicium conueniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam. His enim verbis aperte Apos. indicat, se noluisse omnia sacræ huius Eucharistiæ mysteria scriptis mandare: sed aliqua reseruasse, quæ præsens præsentibus enucleatius perfectiusq; indicaret ac traderet. D. August. tractans hunc Pauli locum epist.118. dicit Saluatorem ideo non præcepisse quo ordine cœna sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Quare quod tũ Apostoli, tum illi, qui eis in sacerdotio successerũt Pontifices, circa celebrationẽ huius sacrificij, orationes, gratiarum actiões, lectiones, ritus & cæremonias quasdam ordinauerint, eò omnia spectant, vt tanti sacrificij maiestas magis elucear, vtq; mentes fidelium per visibilia pietatis & religionis signa, ad salutarium redemptionis nostræ mysteriorũ contemplationem excitentur. Neq; viliora propterea quis ea existimet, quia non ab ipso Christo sunt instituta, cùm non minus ratum sit, vt D. Cypr. ait, quod dictante Spiritu S. Apost. tradiderũt, quàm quod Christus ipse tradidit, & in sui commemorationem fieri præcepit. Et si quod tota, inquit, Augustinus per orbem frequentat Ecclesia, hoc quin ita faciendũ sit disputare, insolentissimæ insaniæ est.

1.Cor.11.

Aug.epist. 118.ad.Ian. cap.6.

Cyp.serm. de ablut. pedum.

Aug.epist. 118.

28.

SED vt hęc, quę de noui testamẽtj sacrificio, quod

quod vnicũ omnibus veteris testamenti sacrificijs successit,cõcludamus, gloriosa eius memoria, quæ apud Malachiam est, coronidis loco aptè hîc inserenda occurrit. Dominus itaque ad hoc noui testamenti sacrificium, de quo nobis sermo est, respiciens, apertè prædicit omnia veteris instituti sacrificia, oblationes, ac holocaustomata reprobanda esse, ac aliam longè oblationem in eorum locũ substituendam. quæ non in Iudęa duntaxat inter feces Israël, sed & in omni Orbis terrarum loco inter gentium multitudinem nomini suo
Malach.1. offeretur. Verba Prophetię sic habent: Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis vsq; ad Occasum, magnum est nomen meũ in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meũ in Gentibus, dicit Dominus exercituum. Nec est quod quis Diuinum hoc oraculum hęretica peruersitate ad sacrificiũ laudis, orationis, aut cordis cõtriti referat, cùm illud sacrificiũ non possit dici succedere sacrificijs veteris testamẽti; tum quia ipsum etiam in veteri testamento fuit; tum quia ista oblatio non est om-
Irenæ.li.4. cap.32.33. 34. Hiero.Malach.1. Aug.de ciuit.18.c.35. & 19.c.23. et in ps.106. Marti.epi. ad Burdeg. Con.Trid. sess.22.c.1.
ni loco munda, cùm frequẽter & sanctis Deũ orantibus irrepant mentis euagationes, quæ aliquo saltem vel leui neuo cordis sacrificiũ offuscant. Augustissimum verò ac purissimũ Eucharistiæ sacrificium, solum nulla offerentium indignitate aut malitia inquinari potest: atq; illud ipsum Deo gratissimum, iugiter in toto terrarum Orbe in omni loco inter Gentes sacrificatur. De quo prædictam Prophetiã Cath. Ecclesiæ Doctores omnes, qui hunc locum tractauerunt, à nascentis Ecclesiæ exordio vsq; in hodiernũ diem interpretati sunt.

29.

OSTENSO ꝙ Christus pro veteris testamẽti sacrificijs nouũ sacrificiũ instititucrit, & ꝙ pro abolito sacerdotio Aaronico, sacerdotiũ secundum ordinem Melchisedec induxerit; iam nõ abs re erit declarare, quod sacerdotium illud non tantũ Apostolorum tempore penes Apostolos fuerit; sed ab ipsis ad nos huc vsq; in Ecclesia perseuerare. Quod vt ordinatè faciamus, notandum duplicis generis in Catholica Ecclesia esse Sacerdotes. maiores nimirum, & minores. Maiores, Apostoli sũt, eorumq; successores, dignitate cæteris præeminentes. qui ceu legati à Christo missi sunt, & Græcè ἀρχιερεῖς, hoc est, primarij Sacerdotes; & ἐπίσκοποι, Episcopi, id est, speculatores seu inspectores, nominantur. quod illorum præcipuè munus sit, gregis sibi commissi saluti prouidere. Latinè
Varro de lingua Latina lib.4. Diony. Halicar. lib.2. autem pontifices & Antistites dicũtur. Pontifices quidem, vel à posse & facere, vt Q. Scæuola apud Varronẽ dicit: vel, vt ipse Varro scribit, à ponte. A Põtificibus enim pons Sublicius est factus primùm, & restitutus sæpè. Antistites verò dicũtur, ab eo quod dignitate omnes antestant & excellunt.

Isai.66. Neem.11. Iudit.5. Minores Græcè ἱερεῖς, tanquam sacri & sacris operantes; & πρεσβύτεροι, Presbyteri, hoc est, seniores vocantur: à seniorũ dignitate, quod senectutis, quæ homini prudentiam adferre solet, digni sint honore. Dignitatis enim, non ætatis nomen est. Vnde D. Paulus ad Timoth. ætate quidem adolescentem, sed dignitate Presbyterũ, 1.Tim.4.
ita scribit: Nemo adolescentiam tuam contẽnat. Et, Qui bene præsunt Presbyteri, duplici 1.Tim.5.
honore digni habeantur. Latini hos à sacris Varro vbi supra.
Sacerdotes nuncupant: Deo enim ad sacrificia facienda dicati sunt.

30.

QVOD ad maiores Sacerdotes attinet, constat in primis ex sacra Scriptura, Apostolos (qui, vt B. Paulus ait, pro Christo legatione 2.Cor.5.
fungebãtur) nonnullos ordinasse, quos etiam ad Apostolicã & Episcopalem dignitatem assumpserunt. Nã vt in actibus Apostolorũ scri- Act.1.
bitur, statim post Christi ascensionem, in Iudę proditoris locum hortatu B. Petri, qui sacri illius Apostolici collegij primatũ gerebat, fusis ad Deum, precibus, Matthiam sorte suffecerunt. Atq; postea Spiritus sancti mandato, per orationes & manuum impositionẽ Paulum, Act.13.
& Barnabã gentium constituerũt Apostolos.

Paulus verò Timotheum ordinauit Episcopũ. vnde ei scribens, dicit: Noli negligere gra- 1.Tim.4.
tiam, quę in te est: quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuũ Presbyterij. Et postea. Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impo- 2.Tim.1.
sitionem manuum mearum. Eidẽ ait: Manus citò nemini imposueris. quod propriè Episco 1.Tim.5.
porum est. Quod verò ad minores Sacerdotes spectat, habemus quod Paulꝰ & Barnabas per- Act.14.
agrantes Asiam minorem, constituerunt per singulas Ecclesias Presbyteros. Et Titus ad prę scriptum Pauli in Creta insula, quę quod centum vrbibus clara esset, Græcis ἑκατόμπολις Hecatompolis appellatur, oppidatim Presbyteros constituit. Quod ex ipsius Pauli literis eidem Tito missis liquet, cũ ait: Huius rei gratia reliqui Tit.1.
te Cretæ vt ea quæ desunt, corrigas, & constituas per ciuitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Quo tamẽ loco etiam de Episcopis sermo est. Hæc de Apostolorum temporibus sufficiant. Super est nunc, vt idem de posterioribus temporibus probemus. quod ex Pontificum Romanorum serie faciendum esset. Sed cùm id prolixioris operis sit, & ab instituto no Lib.2.ad
stro alienũ, studiosum lectorẽ remittimus ad Parmenianum, paulò
Opta. Mileuita. Damasum Papam, D. Augus. post initiũ.
Euseb. Pamphilum, Barth. Platinam, Onu- In Pontifi-
phrium Panuinũ, aliosq; Eccl. Scriptores. a- cali.
pud quos ex omni antiquitate exactissimè no- Epist.165.
tatum inueniet, partim Rom. Pont. continuã to.2.p.751.
ac perpetuã successionẽ, partim quot singuli in histor.
creauerint ꝑ diuersa loca Episcopos, quot Sa- Ecclesiast.
cerdotes, quot diaconos. Deprehenderetq; quã solenne sẽper fuerit omnib. orthodoxæ fidei cultoribus, vt nemo in Christiana Rep. Episcopatũ vel sacerdotium gereret, aut rem diuinam faceret, nisi qui vel à Christi vicarijs Apostolis, vel ab eorũ successoribus Episcopis, legitimo ritu sacris ordinibus esset initiatus.

31.

SED fuerũt hæretici, qui cùm viderẽt, quod reclamantibus tã multis & variis historicis

veritatis nuncijs,successionem Sacerdotũ negare non possent, aliud sibi erroris diuerticulum quæsierunt. dicendo omnem Sacerdotij potestatem per peccatum mortale amitti. Quare ne hos subterfugere videamur, paucis ac strictim ostendamus, Deum Opt. Max. ex æquo per bonos & malos, per dignos & indignos Ecclesiæ Sacerdotes sua sacramenta & conficere & administrare, ac fidelium salutem operari; nec plus dari à bono, nec minus à malo.

Alfonsus de castro aduersus hæreses lib. 13.

Sanè constitutio & ordinatio Dei tam est certa atq; firma, vt nullius hominis impietas, Dei opus possit impedire. Nam Deum, qui in Mundi initio dixit, Crescite, & multiplicamini, & replete terram: videmus tam immutabiliter stare suis dictis, vt etiamsi pater filiam, aut filius matrem cognoscat, (vt nihil dicam abominabilius) ipse tamen, quoniam semel dixit, crescite & multiplicamini, tam pollutæ generationi non minus incrementum naturale det, atq; spiraculum vitæ inspiret, quàm si sit munda atq; sancta. Ad hæc ea, quæ per iustos & iniustos agricolas seminata ac plantata sunt, æquè Sole fouet, pluuia rigat, eisq; incrementum dat, & fructificare facit. Sed neq; summa Iudæorum Christum affligentium ac crucifigentium malitia, non potuit passionem ac sacrificium Christi in cruce aut impedire, aut contaminare, aut nobis in ipsum credituris reddere inefficax. Quare neque Sacerdotis malitia, qui non suo nomine, neque sua virtute, sed nomine Christi ac totius Ecclesiæ operatur, non poterit aut impedire aut polluere, aut inutilia reddere Christi sacramenta, ex passione ipsius energiam suam ac sanctificandi vim habentia. ijs videlicet, qui malitiei expertes, pio ea animo accipiunt. Quod giitur ad essentiam sacramenti spectat, nihil refert siue à pio cõferatur, siue ab impio: dummodo legitimè ordinatus, legitimus sit eius sacramenti minister, idq; debitè ac ritè administret. Ipsius enim indignitas nec gratiam prohibet Diuinam, nec sacramẽtum polluit: sed ipsum polluit damnatq; ministrũ, qui instar candelæ ardẽtis, alijs quidem prodest: seipsum autem consumit ac perdit.

Gen. 1. *Gen. 19.* *Mat. 5.*

32.

AT veteres super hac re consulamus, eorumque stemus iudicio, qui auctoritate, qui vitæ sanctimonia, qui eruditione semper clari fuerunt. D. Augustinus commentans super illud Ioanni Baptistæ dictum, Super quem videris Spiritum descendẽtem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. quid, inquit, Ioannes per columbam didicit? nisi quandam proprietatem in Christo talem futuram, vt quamuis multi ministri baptizaturi essent, siue iusti, siue iniusti; nõ tribueretur sanctitas baptismi, nisi, illi super quem descendit columba, de quo dictum est, Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Petrus baptizet, hic est qui baptizat. Paul⁹ baptizet, hic est qui baptizat. Nam si pro diuersitate meritorum baptisma sanctum est; quia diuersa sunt merita, diuersa erunt baptismatá: & tantò quisq; àliquid melius putatur accipere, quantò à meliori videtur accepisse. Ipsi spirituales sancti, intelligite fratres mei, boni pertinẽtes ad columbam, pertinentes ad sortem ciuitatis illius Hierusalem, ipsi boni in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus; Nouit Dominus, qui sunt eius: diuersarum gratiarum sunt, non omnes paria merita habent. Sunt alij alijs sanctiores, sunt alij alijs meliores. Quare ergo, si vnus ab illo, verbi gratia, iusto sancto baptizetur; alius ab alio inferioris meriti apud Deum, inferioris gradus, inferioris continentiæ, inferioris vitæ: vnum tamen, & par, & æquale est quod acceperunt, nisi quia hic est qui baptizat.

Ioann. 1. *Aug. tract. 6. in Ioan. longè ante medium.*

Quid his Augustini verbis clarius dici posset? quibus non à ministro sacramenti virtutem æstimat, sed à Christo. Christus enim est, inquit, qui baptizat. Ipse quod in Cruce meruit, per sacramẽta nobis communicat. Quare perinde est cùm quis ab homine aliquo baptizatur, ac si sub cruce Christi staret, ac roseo & viuifico eius sanguine & aqua, è latere & vulneribus ipsius profluente, in remissionem peccatorum conspergeretur.

33.

PARI quoque ratione docent Doctores, quod quando Sacerdos, qualis qualis ille sit, ex Christi persona cum debita intentione panem benedicit, dicens; Hoc est corpus meum: & vinum, Hic est sanguis meus. post horum verborum prolationem, Diuina virtute per verba Christi operante, substantia panis in momento conuertatur in corpus Christi, & vinum in sanguinem eius. Quod in primis clarè docet Irenæus, cùm ait: Quando factus panis, & mixtus calix, percipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi. Et apertissimè D. Ambrosius, dicens: Panis iste, panis est ante verba sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit carõ Christi. Hoc igitur astruamus, quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? consecratione. Consecratio igitur, quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris: vbi venitur vt conficiatur venerabile sacramentum, iam non suis sermonibus Sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum. Et paulo post: Antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Et ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Hæc Ambrosius. Cui consentit & D. Chrysostomus, homilia quadam de proditione Iudæ, sic scribens: Non homo qui corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus est pro nobis, Christus Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei gratia & virtute proposita consecrãtur. Hoc enim est, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox quæ dicit; Crescite & multiplicamini, & replete

Iren. lib. 5. *Ambros. de sacramen. lib. 4. cap. 4. & 5.* *Chrysost. hom. de prod. Iudæ.*

& replete terram; semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ita vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ, vsq; ad hodiernũ diem, & vsq; ad Christi aduentum præstat sacrificio firmitatem. Hactenus Chrysost.

34.

PORRO sicut Sacerdotis consecratio, ita & oblatio eius cum Christi oblatione eadem est. qua de re clarissima quoque veterum est auctoritas. dicit enim Chrysostomus: Sacra ipsa oblatio, siue illam Petrus, siue illam Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat, eadem est quam dedit Christus ipse discipulis suis, quamque Sacerdotes modo conficiunt. Nihil habent ista quàm illa minus. Cur id? nam non hãc sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sanctificabat. Quemadmodum enim & verba quæ locutus est Christus, eadem sunt quæ Sacerdotes nunc pronunciant: ita & oblatio eadem est. Huc vsq; Chrysostomus. Cui astipulatur B. Cyprianus, ita scribens: Sacrificium quod Christus in cruce obtulit, sic in beneplacito Dei constat acceptabile, & perpetua virtute consistet, vt non minus hodie in conspectu Patris oblatio illa sit efficax, quàm ea die qua de saucio latere sanguis & aqua exiuit. Hæc Cyprianus. Quod verò ad communicantes attinet, illi à manu Sacerdotis, licet impij, non minus accipiunt, quàm si cùm Apostolis mensæ Domini assidentes, ex ipsius Christi manibus, eius corpus ac sanguinem acciperent; aut si, vt Chrysostomus insinuat, à Christi manu è cælo inuisibiliter extensa, eadem acciperent. Qui alibi etiam ait: Quoties ad mirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens accedas. Nec à ratione abhorret, si similiter dicamus perinde esse cùm quis verè pœnitens, legitimè à Sacerdote absoluitur, ac si Christus è cælo ei dicat, vt olim Paralytico & Magdalenæ dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata: aut si sub cruce, sanguinis Christi aspersione à peccatis expiaretur. De alijs quoque sacramentis eadem est ratio. pro quare, quia prolixum foret Patrum testimonia enumerare, breuitati studentes omittimus.

Chrisost. super 2. epistol. ad Timoth. homil. 2. in fine.

Cypr. ser. de baptis. Christi, & manifestatione Trinitatis.

Chrys. ho. 60. ad populum, & 83. in Mat. in Ioan. 19. super. exiuit sanguis & aqua. Matt. 9. Luce 7.

35.

HACTENVS probauimus verum ac legitimum noui testamenti Sacerdotium & sacrificium à Christi institutione ad nos vsque in Ecclesia perseuerasse. nunc postremò demonstrandum restat eadem, perpetua successione ad mundi vsque finem duratura. Quod Christus satis apertè declarauit, cùm ad Discipulos suos de mundi consummatione disserens dixit: Amen dico vobis, quia nõ præteribit generatio hæc, donec hæc omnia fiant. Item cùm eisdẽ ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem mundi. Duo luculenter indicans; nempe Apostolicam potestatem in finem vsque mundi ab vno ad alios transfundendam esse, & se ipsis ne vno quidem die defuturum esse. Cui suffragatur & D. Paulus, sic scribens: Ipse dedit seu posuit in Ecclesia quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euãgelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. hoc est, quo ad mysticum omnium saluandorum corpus, cuius caput est Christus, penitus fuerit consummatum. quæ quidem consummatio ante finem mundi non erit completa. Idem Apostolus iterum; Quotiescunq; manducabitis, inquit, panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis, donec veniat, ad iudicandum videlicet mundum, vt Concilij Tridentini Patres exponentes citant.

Matt. 24. Matt. 28. Ephes. 4. 1. Cor. 12. 1. Cor. 11. Sess. 13. c. 2.

36.

QVOD autem ad Antichristi tempora attinet, negare non ausim, quin sicut olim Machabæorum tempore iuxta Danielis prophetiam iuge Iudæorum sacrificium, Antiochi Epiphanis Syriæ Regis tyrannide è medio ablatum, triennio cessauit: ita sub mundi finem ob crudelissimam Antichristi in sanctos persecutionem iuge hoc Christianorum sacrificium tribus annis & dimidio publicè cessaturum esse. Confugientibus enim ante eum Christianis per loca deserta, ait Chrysostomus, non erit qui aut Ecclesiam intret, aut Deo oblationem offerat. Et vt Hippolytus Episcopus & Martyr in oratione quadam de Antichristo scribit: Lugebunt Ecclesiæ luctũ magnum, quia nec oblatio, nec suffitus fiet, nec cultus Deo gratus, sed Ecclesiarum ædes instar tugurij erunt, preciosumque corpus & sanguis Christi non extabit in diebus illis, Liturgia extinguetur, Psalmorum decantatio cessabit, Scripturarum recitatio nõ audietur. Hactenus Hippolytus. Hæc de publica & solenni Diuinorum mysteriorum celebratione intelligenda arbitror. nam quin occultè semper fiet credere non ausim, tum propter prædictum Christi oraculum, (vsque ad consummationem mundi) tum propter verba Pauli, donec Dominus veniat ad iudicium.

Dan. 8. 11. 12. 1. Machab. 1. 4. Chrys. opere imperf. in Matth. cap. 34. hom. 49. Hipp. vixit tempore Origenis, circa annũ 230. de quo Euseb. 6. hist. Eccl. 17. Matth. 28. 1. Cor. 11.

Hæc satis sint tam de Leuitici, quàm de Christi Sacerdotio ac sacrificio aegisse. Nunc ad cæterarum tribuum descriptionem procedamus.

M.

Dimidia Tribus Manasse intra Iordanem.

I.

[Gen.41.] 
MANASSE siue Manasses, primogenitus Ioseph, vndecimi filij Iacob ex Rachel vxore, natus in terra AEgypti ex Aseneth filia Phutipharis sacerdotis Heliopoleos; atq; vnà cum [Genes.48. 1.Paral.5. Ezech.47.] fratre suo Ephraim ab auo suo Patriarcha Iacob in numerum & hæreditatem filiorum Israel fuit adoptatus.

[Genes.49. Num.1.] In cuius tribu, iuxta benedictionem Iacob, semen Abrahæ in Aegypto vsque eò auctum est, vt in Israëlitica ad montem Synai recensione, ex ipsius duntaxat familia virorum numerus, qui armis vti valebãt, ad triginta duo millia & ducentos ascenderit.

[Num.26. Ios.14. Ioseph.8. antiq.15.] His vniuersis in deserto sepultis, eorum filij iam ad quinquaginta duo millia & septingentos multiplicati, auitæ adoptionis iure in Leuitarum, qui Deo sacri, terræ sortem non acceperunt, locum & possessionem successerunt.

[Ios.17. Ioseph.5. antiq.3. Brocard. tom.7.] In promissæ terræ sub duce Iosue distributione dimidia Manassitidis tribus pars, citra Iordanem, inter tribus Ephraim & Isachar fructiferam valdè sorte obtinuit terram. quæ in longum à Iordane fluuio vsque vrbem Dora, & mare magnum tendit: in transuersum autem à Machmata ciuitate, vsque vrbem Bethsan, quæ nunc Scythopolis vocatur, pertingit. Altera Manassitarum pars vltra Iordanem possessionem habuit; de qua mox dicendum erit.

2.

ABELMEA, villula inter Neapolim & Scythopolim. Hier. in loc. Heb.

3.

[Iud.7. 3 Reg.4. 19 Hieron.in loc.Hebr.] ABELMEVLA, Hiero. Abelmaula, vrbs insignis; iuxta quam Iosue pugnauit; Solomon vni ex principib. suis regendam dedit. fuit etiam patria hęc Helizęi prophetę.

4.

[Ioseph.2. bell.11.25. 28.& 3. bell.2. Hieron.in loc.Hebr. Ioseph.8. bell.7.] ACRABAT A vrbs, vna ex vndecim Iudææ toparchijs, sorte tertia; à qua Acrabatena seu Acrabitena toparchia & regio nomen habet: terminus est Samariæ: quemadmodum & Hieronymus confinium Amorrhæorum Acrabatene vocari docet; de quo loco non exterminauit alienigenas tribus Nephtalim, vt in Iudicum libro scriptum est. Hanc Simon Gioræ filius tyrãnide oppressit, atq; ex ea pulsus est ab Anano Pontifice. Huius multa apud Hieronymum & Iosephum est mentio.

5.

ADADREMMON, vrbs iuxta Iezrahelem in campo Mageddo, quæ hodie vocatur Maximianopolis; apud quam Iosias rex iustus occisus est à sagittarijs Nechao regis Aegypti: de cuius morte magnus eo loci planctus fuit, qualem Christo crucifixo futurũ in Ierusalem prophetat Zacharias. [2.Par.35. Zach.12. & ibi.Hieron.& in Ose.1.]

6.

ALEXANDRIVM, castellum elegans, in montis vertice situm; quò sese receperat metu Pompeij Aristobulus, ac diu tergiuersatus, tandem Pompeio tradidit. situm est autem iuxta Coreas & Macheruntem, in finibus Arabum: quod cùm Alexander Aristobuli filius munitionibus firmasset aduersum Romanos, obsidione coëgit ad deditionem Alexandrũ, arcemq; diruit; quam denuo Roma elapsus munire conatus Aristobulus, prohibetur à Gabinio; tãdem per Pheroram, Herode fratre iubente, denuò conditum est; atq; inibi Mariamnem vxorẽ suam deposuit, cùm Rhodum ad Cęsarem Augustum abijsset: quemadmodum & pecunias loco illi munitissimo credere consueuerat. [Ioseph 13. antiq.23. & 14.antiq.6. 14.ant.10. 11.12.24. Ioseph.15. antiq.7. 16.ant.11. & 1.bel.5. 6.12.17.]

7.

ANER, ciuitas Leuitarum, sic nominata ab Aner vno de pueris Abrahæ, qui ibi habitauit & sepultus est. Gen.14. 1.Par.6.& ibi Hier.

8.

ANTIPATRIS, siue Antipatrida, prius Capharsalama, Græcè Capharsarama & Dora dicta vrbs pulchra & amœna. sita in optimo cãpo diuite arboribus & fluminibus, amne circumfluẽte ipsum oppidũ, & luco circũdante pulcherrimarũ arborum. Iuxta hanc cùm in prœliũ exiuisset Nicanor, à Iuda Machabæo superatus est. Hãc rex Iudææ Herodes extruens, à patre suo Antipatro Antipatridem nominauit, cum elegisset locũ huic vrbi idoneum, & campum Capharsaba, optimum scilicet totius regni. Ad hanc Paulus Apostolus à Ierosolyma. 470. militibus stipatus, captiuus deductus est. Habuit temporibus Christianorum Episcopum. Dicit eam Tyrius Ioppensi conterminam, vrbem maritimam, tunc quidem Arsur, olim Antipatrida dictam, obsessam à duce Godefrido, & tũc relictam inopia obsidionẽ, post à rege Balduino mari terraq; circumuallatam, dedentibus sese metu oppidanis, occupatam. hodie villã esse, quæ Assur dicatur, scribunt Borc. & Breid. vbi quondam fuerit hospitalis domus Fratrũ S. Ioannis. Auctor Itinerarij Iodoci de Chistele, eandem videtur facere cum hac Antipatri, eam quę post à nobis describitur Dor siue Dora. [1.Mach.7. Ioseph.16. antiq.5.& 1.bell.16. Actor.23. Wil.Tyr. 14.bell.12. 9.bell. sacr.19. 10.bell.6. 14.& 28. Vitriac. cap.23.& 100.]

9.

MONTES iuxta Antipatrida. Ioseph. I. bel. 4.2. bel. 23.24.& 5. bel. 4.

10.

ASEPHON, & Asophon. Hîc Ptolomæus Lathurus Alexandrum Iudæorum Regem

gem magna clade proſtrauit. Ioſe.13. antiq.10.

II.

Ioſ.17. 3.Reg.4. Hieron.in loc.Hebr.

ASER ciuitas; nunc demonſtratur villa, deſcendentibus à Neapoli Scytopolim, in decimoquinto miliario, iuxta viam publicam, & reſpicit Sichem.

12.

BALAAM, ciuitas Leuitarum. 1. Paral. 6.

13.

3.Reg.4. 1.Par.7.8. 1.Mach.5. 12. 2.Mach. 12. Ioſ.17. Iud.1. Brocard. Breidenb. VVil.Tyr. 13.bell.18. Ioſeph.3. bell.2.14. & 16. Benedict. 1.Reg.31. Hieron.in loc.Hebr. 1.Reg.31. 2.Reg.21. Ioſeph.in vita ſua. In quaeſt. Hebr.in Paral. VVil.Tyr. 14.bell.12. Idem 22. bell.16.26

BETHSAN, quæ & Berſan, Bethſean, & Nyſa; poſtea à Schytis inſtaurata illuſtriſſimè, & habitata, Græcè Schytopolis, hoc eſt, Schytharum ciuitas appellata eſt. Solinus fabulatur à Libero patre conditam, delectis ad incolendum Scythis. Huius apud Hieron. & Ioſep. frequens eſt mentio. vrbs Decapoleos maxima, ſita in planicie & campo magno, & delicato valde, inter montem Gelboë & Iordanem, à quo medio miliario diſtat. Ex hoc oppido tribus Manaſſe accolas priſtinos non potuit expellere. nominat illam ſcriptura interdum domum San, quod in noſtra lingua interpretatur inimicus. In huius muro ſuſpenderunt Philiſtæi cadauera Saul & filiorum, in monte Gelboë occiſorum. Meminit & ſingularis cuiuſdam Schytopolitanorum crudelitatis Ioſephus, qui coactos ſuos Iudæos contra tribules arma ſumere, mox immaniſſimè trucidarunt cùm per ipſos viciſſēt. Cęterùm Hieron. duas Bethſan facit: alia eſt, inquit, Bethſan in Iudicum, alia in Ioſue. Sunt qui dicant confinium eſſe Ephraim & Manaſſe, vrbem Manaſſes in Iſachar. Fueratq; hic quondam ſedes archiepiſcopalis, quæ habebat ſub ſe Epiſcopos nouem: erat enim metropolis tertiæ Paleſtinæ, cuius nobilitatis argumenta ædificiorum ruina priſtinorum, & multo marmore, quod in refractis ędificijs inuenitur, eſt colligere. Nūc verò ad nihilum redacta, raro incolitur habitatore, ſolo oppidulo, quod in paludibus ſitū eſt, paucorum habitatorum reſeruato. at tempore Vitr. quemadmodum & Tyrij, ſedes trāſlata erat in Nazareth, propter reuerētiam loci, & natiuitatis Dominicæ, quæ vnam tātùm habebat ſuffraganeam epiſcopem Tiberiadēſem. Stephanus hic curuam Syriam terminari teſtatur. VVeiſſenb.

Vitri.c.46.

14.

BETHACAD, vicus Samariæ; ad quem venit Iehu rex Iſraël. ſitus eſt in latiſſimo campo, Hiero. nō amplius quindecim millibus à Legionis oppidò ſeparatus; pro quo Aquila interpretatur domus curuantinm; Symmachus, domus ſingulorū, eò quod anguſtus & humilis introitus ſingulos tātùm, nec ipſos ſtantes ingredi ſuſtineret. Hiero. in loc. Hebr.

15.

BETHAGAN, via, per quam Ochoſiam fugiſſe legimus. Hieron. in loc. Hebr.

16.

BETHAVLA, vicus in Aulone. Hier. in loc. Hebr. decimo à Scytopoli miliario cōtra Auſtrum.

17.

BETHBERA, ciuitas iuxta Iordanem, à Gedeone expugnata. Iud. 7.

18.

BETHSECA, quæ & Bathzecha, ciuitas, alij vicum volunt fuiſſe. quò cùm applicuiſſet Bacchides, comprehendit multos ex eis, qui ad ſe confugerant, & quoſdam de populo mactauit, & in puteum magnum proiecit.

Iud.7. 1.Mach.7.

19.

BETOANEA, Bethania, in quintodecimo à Cæſarea lapide, in qua dicuntur lauacra eſſe ſalubria; quam tamen in tribu Aſer ponit, dicitq; in monte ſitam Hiero. in loc. Heb. lit. A. B.

20.

BEZECH, vrbs regis Adonibezec, à Ioſepho Balam dicitur; ſita ad Iordanem, vbi recenſuit copias ſuas Saul, quæ metu regis ex tota Iudæa cò confluxerant numeroſę. Sunt & hodie, ait Hieronym. duę villæ nomine Bezec vicinæ ſibi, in decimo ſeptimo lapide à Neapoli, deſcendētibus Scytopolim: videtur eadē eſſe cum illa, quam recenſuimus in iuda ſupra.

1.Reg.11. Ioſeph.6. antiq.5. in lo. Heb.

21.

CANE, in tribu Manaſſe. Hieron. in loc. Hebr.

22.

CAESAREA Paleſtinæ, maritima, & Stratonis prius πύργος, hoc eſt, turris Stratonis vocata. Prima Flauia Ziegl. diſtat ab Hieroſolymis ſtadijs DC. Ziegl. Hanc quidam indicāt à Plinio dictam fuiſſe Apolloniam; Ptolomæus tamen inter turrim Stratonis, & Ioppen Apolloniam locat, veluti diuerſam: Poſtremū Flauia Colonia à Veſpaſiano vocata fertur. vrbs fuit munitiſſima, maxima & opulentiſſima. Cingitur ab Occidente mari magno, ab Oriente palude quadam dulci & profunda, in qua eſt multitudo Crocodilorū, vt auctor eſt Breidenbac. Hanc Herodes, metu defectionis Iudæorum, toti genti quaſi arcem impoſuit: deſcripta enim magnificè eius forma, totā ædificijs marmoreis exornauit accuratiſſimè, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium ædibus, & quod fuit operoſiſſimum, portum addidit, (cui nomen Sebaſtus, ita ab Herode appellatus in honorem Cæſaris) tutum à tempeſtatibus, magnitudine Pyræo parem, admirandum ſtructura, cò magis, quod omnis illa materia aliunde aduehi debuerit. Proiectis autem in mare molibus deſuper turres impoſuit, quarum maximæ & pulcerrimæ Druſus nomen, à Druſo Cæſaris priuigno defuncto. circum

Ioſeph.15. ant.18.21. & 14.ant. 8. & 15. ant.10.12. 13. & 16. antiq.5. & 20.ant.13. & 1.bell.5. 5.16. Brocard. in præfat. locor. terra ſanctæ. Breidenb. Ioſeph.17. ant.6. & 1. bell.20.

circum portum ædes continuata ſerie marmore politiſſimo extructæ ſunt, extāte in medio tumulo, in quo templum Cæſaris à longè conſpicuum, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, vnde nomē vrbi Cæſareæ, in qua etiam cloacæ ſubterraneæ admirandæ, ad recipiendam ex mari aquam in æſtu vrbi ſubluēdæ, & ad deferendam in mare purgamentorū proluuiem & imbrium. Extruxit etiam theatrum ibi & Amphitheatrum, vnde latè proſpectus in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum ſpacio abſoluta ſunt. Perfecta autē Cæſarea in eius dedicatione magna fuit celebritas magno apparatu, maximis ſumptibus, abuſq; Italia in hunc vſum petitis, quæ eo facerent, instituti ludi Quinquennales, dicati Auguſto. Fuit, vt Ioſephus ait, ciuitas Iudææ maxima, & quæ maiorem incolarum partem Græcos haberet. Non longè à Cæſarea fluuius erat, qui de paludibus eidem vrbi adiacētibus defluebat. Hic cùm Herodes Agrippa quinquennalia celebraret, neque adulatores compeſceret, qui Deum ſalutabant, fulgore veſtis perſtricti, ab angelo percuſſus interijt. In hac Cornelius centurio à Petro Apoſtolo baptizatus, primus in ea Epiſcopus fuiſſe traditur. In hac Philippus Apoſt. domum habuit, in qua & habitauit cum quatuor ſuis filiabus virginibus, propheciſſis. Hic Agabus propheta zona Pauli ligatus eſt, atq; ipſe Paulus in prætorio Herodis ſeruatus, coram rege Agrippa & Fœlice præſide, ac biennio detentus in vinculis à Feſto Cęſarem appellauit. Cùm Chriſti fidem fuiſſet amplexa, habuit Epiſcopum: nominat huius Epiſcopos B. Hieronym. Theophilum, Euſebium diligentiſſimum bibliothecæ diuinæ cum Pamphilo martyre perſcrutatorem, Acacium Μονόφθαλμον, Euzoium Gelaſium. Habuit ipſa Sedes Archiepiſcopum poſtea, vt patet ex Tyrio, & habuit ſub ſe Epiſcopatus viginti. Atque hoc loci Marinus à Theotecno eius loci Epiſcopo confirmatus martyrium pro Chriſto amplexus eſt. Poſt à Balduino Rege, ferentibus opem Genuenſibus, recuperata eam ſibi ſubiugauit; carebat tum portu. Cæſarienſis Epiſcopi titulo nunc vtitur ſuffraganeus Senonenſis in Gallia; fortè Pariſienſis. deſcribūtur Scopuli iuxta Cæſaream Paleſtinę. Ioſeph. 1. bell. 16.

Ioſeph. 16. antiq. 5. — Ioſeph 3. bell. 14. & alibi. — VVil. Tyr. 7. bell. ſacr. 22. — Ioſeph 19. Antiq. 8. — Actor. 12. — Actor. 10. — Hieron. in epiſt. a Paulam. — Actor. 21. — Actor. 23. 24. 25. — Hieron. in lib. de Viris illuſtr. — VVil. Tyr. 14. bell. 12. & alibi. — Niceph. Cal. 6. hiſt. Eccleſ. ca. 13. — Vitriac. c. 24. — Fretell. — VVil. Tyr. 10. bell. ſac. 15.

23.

CAPHARNAVM, oppidum maritimum prope Cæſareā, aliud ab illo, cuius in Euangelio fit mentio. Tyr. 10. bel. 26. Vit. 42. cap.

24.

CONVALLIS illuſtris, quæ & Vallis Saue, & Vallis Regis, Ioſepho Campus regius dictus propter ſui fertilitatem & amœnitatem. Hodie Aulonem Palæſthini nominãt: ſeptuaginta tranſtulerunt pro valle campum. Incipit à mari Galilææ à Bethſan, & extenditur per totum deſcenſum Iordanis vſq; ad mare mortuum, eratque illuſtriſſima priuſquam Dominus ſubuerteret Sodomam & Gomorrham; quæ medio Iordane irrigabatur, ſicut paradyſus Domini, & ſicut AEgyptus.

Geneſ. 12. 14. — 2. Reg. 18. — Brocard. — Breidenb. — Hieron. epiſt. ad Euagrium. — Geneſ. 13. — VVil. Tyr. 9. bell. ſac. 15.

25.

COREA, Coreas, vrbs. Ioſeph. 14. ant. 6. 10. & 1. bel. 5. & 5. bel. 4.

26.

DOR, Dora, Ador, Græcè Adora, Hebraicè Naphath-Dor, ſiue Dor Nephath, hoc eſt, maritima, vel littoralis, vrbs quondam muniſſima & potentiſſima; cuius Regem occidit Ioſue; quam ætate Machabæorum Rex Antiochus terra mariq; obſedit, cum centum & viginti millibus peditum, & octo millibus equitum. Erat inibi ſinagôga. tempore Hieronymi deſerta erat, ſita in vndecimo, alij volunt in nono, miliario Cęſareę pergētibus Ptolemaidem. Dora, à Zieglero ponitur in Iſſachar. Eſt & Nephat, eodē autore, ciuitas vnius principis Solomonis. Habuit tempore Chriſtianorū epiſcopum, qui erat ſub metropolitão Cæſarenſi.

Ioſ. 11. 12. 17. — Iud. 1. — 3. Reg. 4. — 1. Par. 7. — 1. Mach. 13. 15. — Ioſeph. 13. antiq. 9. & 9. ant. 6. et 13 an. 12. — VVilh 10. bell. 26. — Idem 14. bell. 12.

27.

REGIO, ſeu Prouincia Dor. Iud. 11. 12.

28.

DRVSVS, turris pulcerrima in honorem Druſi Cæſaris priuigni immaturo fato deſuncti, in portu Cæſareæ ab Herode exædificata. Ioſeph. 15. ant. 12. & 1. bell. 16.

29.

ENDOR ciuitas. Ioſ. 17.

30.

ENNON, hoc eſt, fons: oppidum erat in octauo lapide Scytopoleos ad meridiem, nō longè à Iordane contra Salim; vbi baptizabat Ioannes, quod ibi aquæ multæ eſſent. AEtate Hieronymi adhuc ſupererat.

Ioan. 3. — Hieron. in loc. Hebr.

31.

EPHRA, ciuitas Gedeonis, in qua habitauit & ſepultus eſt: cuius ſub nomine Ephraim fit mentio. iuxta hanc ara erat & lucus Baal, quem deſtruxit Gedeon; erat & lapis vnus, ſuper quem Abimelech occidit ſeptuaginta ſeptem fratres ſuos. Erat etiam δρῦς, hoc eſt, quercus in Ephrata, vnde fuit Gedeon. Prope Ephra angelus Domini ſub quercu apparuit Gedeoni, ibiq; Gedeon Deo ſacrificauit, & lucum Baal deſtruxit, ac diuinitus accepit ſignum victorię in vellere. Iudic. 6.

Iud 6. 8. 9. — 1. Reg. 13. & ibi Bened. — Ofra 10. — Iud 4. — Hier. in lo. Heb. lit. D.

32.

GABE, oppidum in decimoſexto miliario Cæſareæ. Hieron. in loc. Hebr.

33.

GABER, vrbs vicina Mageddo; in cuius aſcenſu rex Ochozias vulneratus eſt. 4. Reg. 9. & ibi. Bened.

34. Gal.

34.

GALGAL vrbs regalis, Hieronymo dicta Gelgel; in qua habitabant Goim, hoc est, gentes; cuius Regem occidit Iosue, vrbemque cepit. Tempore Hieronymi ostendebatur villula, nomine Galgulis, ab Antipatride in sexto miliario contra Septentrionem. *Iof.12. Hieron.in loc.Hebr.*

35.

GETHREMMON, vrbs Leuitarum. Iof.21.

36.

GINAEA, vicus in planicie positus, à quo Samaria incipiens, in Acrabatenam desinit toparchiam. scribunt etiam alij oppidum munitum esse, situm in pede montis Ephraim quod Ginum, aliâs Gilim, seu Gelim dicatur; vbi terminetur Galilæa, & incipiat Samaria. *Ioseph.3. bell.2. Brocard. Breid. Fretel.*

37.

IAPHIE montes, tendunt à Ioppe vsq; Doram; id nominis ab ipsa, vt videtur, Ioppe, quæ aliquando Iaphie, acceperunt.

38.

IEBLAAN, vrbs valida & potens; cuius habitatores initio nō potuit delere tribus Manasse. est contra Gaber & Mageddo. *Iof.17. Iud. 11. 4.Reg.9.*

39.

IEMNI pagus, in quo, vt quidam volunt, Christus mundauit decem leprosos. Luc.17.

40.

IEZRAEL, vrbs regalis, &, vt Hieronymus vult, metropolis decem tribuum, terminus est tribus Manasse, & Isachar sita in pede mōtis Gelboë ad Occidentem, insigni specula & turre spectabilis, vnde indicium fit accenso igne, tanquam ex Pharo de aduentu hostium: ipsaq; vrbs pulcrum habet prospectum per totam Galilæam, vsq; ad Carmelum, & montes Phœnicis, montemq; Tabor & Galaad, & vltra Iordanem. In hac Iezabel, obiecto falso crimine, fecit lapidari Naboth, quod eius vineā concupiuisset Achab maritus suus, & ille nollet vendere hæreditatem patris: vnde & ipsa iussu Iehu regis Israël de fenestra, vel porta huius vrbis præcipitata est. quam equorum vngulæ contriuerunt, contritam dilacerauerunt frustatim canes. iuxta hanc occisus est Ioram rex Israël: estque huius creba mentio in libris sacris. Hodie prægrādis est vicus, ait Hieronymus in campo maximo, inter Scytopolim & Legionem: fuitq; terminus Isachar, iuxta Maximianopolim. prope quam sunt campi latissimi, & vallis nimiæ vastitatis, quæ plus quàm decem millibus passuum tenditur: vbi commisso certamine ab Assyrijs cæsus est Israël. Ante vrbem temporibus Brocardi & Breidc. ostendebatur adhuc ager Naboth Iezraheli- *Iof.17.19. 1.Reg.29. 2.Reg.2.4. 3.Reg.4. 18.21. 4.Reg.8.9. Osee 1.& ibi.Hieron. 2.Par.22. Brocard. Breidenb.*

tæ, & tum vocabatur Zaracin, siue Zanachim, & habebat vix domos XXX. VVilhel. ait, illam vocatam vulgari appellatione paruum Gerinum. *Tyr.22. bell.26. Vitriac.ca. 49. Fretell.*

41.

MACHMATA, quæ & Machmeth, aliâs Aser machmath, vrbs. Iof.16.17.

42.

MACOTH. Hieron. in loc. Hebr.

43.

MAGEDDO, vrbs Heroica & præclara, sita iuxta aquas in campo magno, cui & nomen dedit. Hanc alij collocant in tribu Iuda, fortassis nō æque accommodatè ad rationem historiæ. Huius Regem occidit Iosue; vrbem tamen occupare non valuit initio, quam Solomon postea restaurauit. In hac mortuus est Ochosias rex Iudæ, quem Iehu rex Israël vulnerauerat in ascensu Gaber, eo ipso tempore, quo etiam Ioram Regem Israël sagitta interfectum proijci iussit in agrum Naboth Iezraëlitæ. Occisus etiā in Mageddo fuit pijssimus Iudæ rex Iosias, quem inde sublatum sepelierunt in Ierusalem, in sepulcro suo. Nunc Sub-imbre, siue Subube vocatur. Quēadmodum campus, de quo iam diximus, sic & aquæ, ab vrbe nomen Mageddo acceperunt. *Iof.12.17. Iud.1.5. 3.Reg.4.9. 4.Reg.9. 23. 1.Paral.7. 4.Reg.23. Brocard. Breidenb. Fretell. Iud.5.*

44.

MANATH, Manaath, Manathath, vel Manerith, nomen regionis, nunc Cato dicta, castrum fortissimum, in quo præsidium militum posuerunt contra castrum Peregrinorum Saraceni, quando ipsum expugnauerunt. fuit autem sub monte Ephraim situm, non longè à monte Saron. *1.Paral.8. Brocard. Breidenb.*

45.

NAIS & Ginais, vicus Samariæ, in via Ierusalem, in campo magno situs; in quo Samaritæ occiderunt multos Galilęos, accedentes Hierosolymam ad festum; vnde magna seditio orta est inter Iudæos & Samaritanos. Ioseph.20. antiq.7.

46.

NARBATA ciuitas & regio quædam, in quam Iudæi Cæsarienses, Cæsariensium violentia compulsi, libros legum secum rapientes cesserunt: dirempta est à Cæsarea stadijs LX. Huc postea misit equites Cestius Romanorum dux, qui magna indigenarum multitudine perēpta, vicos Narbatene toparchię igni dederunt. *Ioseph.2. bell. Iud.c. 14.& 22.*

47.

NEMORA Iordanis, iuxta fluuium. Iosephus decimo tertio antiquitatum 1. 4. Reg.6.

48.

NOPHETH, ciuitas. Iof.17. Hieronym. in loc. Hebr.

49.

Breidenb. Vitriac.ca. 86.

PALVS Cæſareæ, dulcis & profunda, ſcatens piſcibus,ab Oriente adiacet Cæſareæ Paleſtinæ. In hac multitudo crocodilorũ eſt. vide in Cæſarea.

50.

3.Reg.18.

MONS Abdiæ, ſeu Prophetarum. In huius montis duabus ſpeluncis, perſecutionis & famis tempore, Abdias, diſpēſator domus Achab regis, centum prophetas Domini abſcondit,& aluit eos pane & aqua:ideoq́; poſtea accepit gratiam prophetalem. Oſtendebātur adhuc tempore Hieronymi,ideoq́; Paula,ſicut erat inualida,eò etiam aſcendit.

Hieron.in Epitaph. Paulæ,& epiſt.ad Marc.& in Abd.1.6

51.

RAPHAIM gigantes, populi ſunt, quos Moabitæ Eanim, Ammonitæ Zonzommim vocant.populus magnus, multus & proceræ longitudinis, ſicut Enachim.

52.

Geneſ.14. Hier.epiſt. ad Euag.et in lo.Hebr. Liran.in. Geneſ.33.

SALEM, quæ & Salim. Ex veteribus Hebræorum Rabbinis docet Hieronymus,nō videri hanc eſſe Hieruſalem,quod nomen ipſum demonſtret,ex græco hebraicoque compoſitū, ſed oppidū iuxta Scythopolim, quod vſque hodie appellatur Salem; vbi oſtenditur palatium Melchiſedec, ex magnitudine ruinarum veteris operis oſtendens magnificentiā. de quo in poſteriore parte Geneſeos ſcriptum eſt: Venit Iacob in Socoth,& tranſiuit in Salem ciuitatem regionis Sichem. Erat etiam Ioannes baptizans in Ennon,iuxta Salim. *Cant.6.7.* Hinc Sulamitis propriè dicitur,qui habitat in Salem,quaſi Salamitis. Eſt etiam nomen loci Salim 1. Reg.9. Prope Salim erat Ioannes baptizans, Chriſto id temporis baptizante in Iudæa. Ioan.3.

53.

Ioſeph.3. bell.2.

SAMARIA, quæ & Samaritis & Samarienſis regio, media inter Iudæam & Galilæam ſita eſt incipiens enim à vico Ginæa, in Acrabatenam deſinit toparchiam, ſed natura nihil à Iudæa diſcrepat:nam vtræque montoſæ ſunt;& campeſtres,agriſque colendis molles & opimæ, nec non arboribus plenæ, pomiſq́; tam ſylueſtribus,quàm manſuetis abundant,eò quod natura ſunt aridæ, imbriumq́; ſatis habent: dulces autem per eas ſupra modum aquæ ſunt, boniq́ue graminis copia, præter alias earum pecora lactis abundant, quodque maximum virtutis atque opulentiæ ſpecimen eſt, vtraque viris referta eſt.

54.

SARTHAN, locus eſt ad radices Iezrahel. 3.Reg.4.7.Hier.in loc.Heb.

55.

TANAC, ſiue Thanach, quæ & Thenach, vrbs magna & potens:cuius Regem occidit Ioſue;vrbem tamen expugnare initio non potuit,ſed expugnauit poſtea,eſtq́; data Leuitis.iuxta quam Debora aduerſus Siſaram dimicauit. Hanc regebat vnus ex principibus Solomonis.Eſt villa nunc prægrandis, diſtans à Legione tribus milibus.

Ioſ.12.17. 21. Iud.1.5. 1.Paral.7. 3.Reg.4. Hieron.in loc.Hebr.

56.

FONS Taphuæ.Ioſ.17.

57.

TERRA Taphuæ, habet montes altiſſimos,quorum vnus maximè excellit; protenditur vſque ad Iordanis campeſtria.

Ioſ.17. Brocard. Breid.

58.

TORRENS Taphuæ.Ioſ.16.17.

59.

THEBES, vrbs olim inſignis, ſita in ſolo mirum in modū fertili:cuius ciues Thebitæ,Thebes Aegypti, Thebæi,Thebes Græciæ dicuntur,& Thebani.Hac vrbe capta Abimelec Rex, dum turrim eius mediam aſcendere nititur,deſuper fragmēto molæ ictus, interijt. Nunc verò ruinarum tātùm reliquijs quid olim fuerit, oſtendit. Ad ſiniſtram, ait Brocardus,fontis Iacob ſunt ruinæ magni oppidi,vbi cernuntur lapides marmorei & integræ columnæ, aliaque magnorum & collapſorum palaciorum indicia. locus quoq́;ipſe mirum in modum eſt fertilis, & ſolum fœcundū. Diſtat ab his ruinis Neapolis vno ſtadio; putoq́; fuiſſe oppidum Thebes:vt ipſe Brocardus videatur huius nominis aliam ponere iuxta mōtem Garizim.Eſt autē vt ait Hieronymus, vſque hodie vicus nomine Thebes, in finibus Neapoleos,pergētibus Scythopolim, in decimotertio eius lapide.

Iud.9. 2.Reg.11. Hieron.in loc.Hebr. Brocard. Breiden.

60.

THERSA, vrbs heroica in alto ſita mōte. Regem huius capta vrbe occidit Ioſue. Hac reges Iſraël pro regia vſi ſunt aduſque extructionem Samariæ.

Ioſ.12. 3.Reg.14. 15.16. 4.Reg.15. Brocard. Breidenb.

61.

HIC Ionam tempeſtate naui eiectum, cete in mari deglutiens, die tertio viuum in terram euomuit. quo myſterio Chriſtum repræſentabat,qui trib' diebus & noctibus in corde terræ fuit. Ionæ 1.

62.

XALOTH, vicus, qui in magno campo poſitus eſt.eſtq́; Galilææ inferioris terminus verſus meridiem.Ioſeph.3.bel.Iud.2.

M.Dimi-

M.

Dimidia Tribus Manasse vltra Iordanem, & confinia eius.

I.

MANASSE, primogenitus Ioseph, tribum, vt diximus, diuisā habuit, cuius dimidia pars, cum virorum pecorumq; numero abundaret, vna cum tribub. Gad & Rubē à duce Moyse trans Iordanem possessionem sibi dari petijt. Cui Moyses ea lege, vt cæteris tribubus in expugnatione terræ promissionis opem ferrent, morem gessit. eiq; dimidiam partem terræ Galaad, vniuersamq; ditionem Og regis Basan, quæ longitudine à Manaim vrbe torrenti Iaboc adiacente, vsque Baal hermon & confinia Damasci: latitudine verò à Galaad, Seir, & Hermon montibus, vsq; mare Galilęę & Iordanem extenditur, pro hæreditatis sorte concessit.

Num. 32. Iose. 4. antiq. 5.
Num 32. Iose 13. 14. 17. 1. Par. 5. Ezech. 47.

Hæc regio sexaginta ampla & egregiè munita habens oppida, camporumq; diues graminis vbertate cæteras vltra Iordanem terras longè superabat. De cuius natura, plura in dictione Basan dicturi sumus.

Iose. 4. antiq. 4.

Loci dimidiæ tribus Manasse trans Iordanem.

2.

ABANA, Hebræis Amana, aliâs Aman & Amma. limpidissimus & iucundus Damasci fluuius est, qui in Decapolitana regione è radicibus montis Libani exortus, Meridionale ac Occidentale vrbis Damasci latus alluit. indeq́ue per planiciem Archadob defluens, in mare Syriacum effunditur.

4. Reg. 5. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. Fretell. pa. 6. Nig. geog. Asiæ com. 4.

3.

ABELA. ciuitas vini fertilis. quæ, vt Hieronymus inquit, duodecim à Gadaris miliaria, Oriētem versum, distat. Hier. de loc. Hebr. lit. A.

4.

ABELA, ciuitas alia, in Phœnice inter Damascum & Paneadem. Hieronymus vbi supra.

5.

ABILA, ciuitas ad Septentrionem vrbis Astaroth. Hieronymus de loc. Hebr. litera A.

6.

ADRACH, siue Hadrach, aliâs Adra, Adraon, & Adratum, Cœlesyriæ oppidum est, à Bostra viginti quinque millibus distans. à quo etiam adiacens regio, Terra Adrach nuncupatur. de qua Zach. prophetauit. Post Christi tempora vrbs hæc Episcopali sede cohonestata, Archiepiscopo Bostrensi parebat. Atque quo tempore Occidentales Christiani rerum in Palæstina potiebantur, etiam vulgò Ciuitas Bernardi de Scampis dicta fuit.

Zach. 9. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. Ptolo. As. tab. 4. Nig. p. 505. Tyr. bel. sa. lib. 14. c. 12. & lib. 16. cap. 10.

7.

AMANA, qui & Amanus, cuius Salomon in Canticis meminit, mons altissimus est trans Iordanem iuxta Libanum, Hermon & Sanir montes situs. Sunt tamen qui Salomonem de alio eiusdem nominis monte, qui Ciliciam à Syria separat, loqui existimant.

Cant. 4. Lira ibid. Hieron. de loc. Ald. Apo. lit. C. & in Eze. 47. Plin. 5. na. hist. 22. Herold. cō. bel. sa. li. 9. c. 15. & li. 6. cap. 9.

8.

AMATHA, villa in vicinia vrbis Gadaræ in monte sitæ, ad cuius montis radices aquæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis. quæ ad sarciendam corporum valetudinem sunt commodæ. Genes. tricesimo sexto capite. Hieronymus de loc. Hebraicis. liter. A. & G.

9.

AMATHVS, villa, inquit Hieronymus, trans Iordanem; in vicesimo primo miliario ciuitatis Pellæ ad Meridiem. Iosepho autem etiam castrum est, omnium quæ ad Iordanem sita sunt, maximum & muntissimum. vbi Theodorus Zenonis filius preciosissima quæque bonorum suorum deposuerat. Hoc Iudæorum rex Alexander Iannæus expugnauit, ac Theodori thesaurum diripuit.

Hieron. de loc Hebr. lit. A. Ioseph 13. anti. 19. & 14. anti. 11. Item 1. bel. 3. 6. 12.

10.

ANTILIBANVS. Omnis regio, vt inquit D. Hieronymus, quæ est supra Libanum ad Orientalem plagam respiciens, circa regionem Damasci, quæ cecidit in sortem tribus Manasse, Antilibanus appellatur. Hier. in loc. Heb. lit. A.

11.

ANTIOCHI pharanx siue vallis, ciuitas est, quam Alexander Iannæus Iudæorum rex armorum vi in suam potestatem redegit. Iosephus decimo tertio antiquit. 21. & 1. bel. 4.

12.

DESCRIPTIO ARABIAE.

ARABIA, Hebraicè Harab, Hereb, seu Ereb, regio gentium nulli postferenda, ad Orientem Palęstinæ sita, amplitudine longissima est. quæ, Hieronymo authore, gentes habet multas: Ammonitas puta, Moabitas, Idumæos, Saracenos, aliosq; quam plurimos.

Plin. lib. 6. cap. 28. Hieron. de loc. Ab. Apos. lit. A.

Est autem triplex Arabia. vna nempe, Deserta; altera, Felix; tertia, Petræa: de quibus nunc ordine differendum est.

Tyr.bel.sa. li.13.c.2.li. 21.c.8.lib. 22.ca.5. Vuria.ca. 47.& 96. Bro.in præfat.descri. loc.terræ s. Breid.ibid. Sal.tom.5. cap.3.

ARABIA deserta, quæ à recentioribus Arabia prima, atque à nostri sæculi hominibus Beriara vocatur, ab Occidente Traconitidi regioni coniungitur. ab Aquilone autem Damasco confinis est. vnde & Syria Damasci siue Damascena regio, non rarò Arabiæ nomine censetur, qua parte vlterius à Septentrione, Syria & Mesopotamia; ab Oriente, Babylonia; à Meridie verò montibus Arabiç felicis terminatur.

Desertæ huius Arabiæ metropolis est, maxima & antiquissima vrbs Bosra. quæ etiam Bostra & Bostrum dicitur.

Plin.lib.5. cap.10. Ezech.27. Hieron.ib. & in 2.cōtra Iouinianum lib.2. Plin.lib.8. cap.52.

Deserta autem hęc regio à re ipsa cognominatur. quod quaquauersum latissima, tota montosa, arenosa, ac sterilis & verè deserta sit: Agnis tamen, arietibus, hædis, & eiusmodi animalibus, quæ merica gaudent, teste Hieronymo, abundat: &, vt ex Ezechiele liquet, Tyri nundinas horum illatione multiplicat. Sed & camelorum fertilissima regio est, ob pascuarum eremi latitudinem, aërisq; temperiem quibus hoc animal delectatur.

Porci vero, & sues, qui glande, castaneis, radicibus filicum & hordeo ali solent, hic aut raro, aut penitus non inueniuntur: & si inuenti fuerint, alimenta non habent, quæ diximus.

Plin.lib.6. cap.28.

Incolarum, qui has solitudines rari inhabitant, vita omnis in pascendis pecoribus versatur, ac camelorum lacte & carnibus semicrudis viuunt. Qui cùm ibidem in tabernaculis agunt, Græco vocabulo à Cosmographis Scenitæ, hoc est, tabernaculorum incolæ nominati sunt. et quòd propter meliora pascua tētoria de loco in locum transferunt, Græcè Nomades, id est, vagi dicuntur.

ARABIA felix, quæ à neotericis Arabia secunda, atq; à Saracenis nunc temporis Mamotta nominatur, ad Obeuntem Solem omnem Ammonitidem regionem complectitur. in qua Rabbath veterem potentemq; Ammonitarum vrbem, metropolim habet. à Septentrione, Arabia deserta; & ab Austro, Arabia Petræa circumdatur. Orientem verò, atque Meridiem versus, quodam naturæ artificio ad similitudinem atq; magnitudinem Italiæ mari circumfusa, inter duos Oceani sinus, Persici nempe, & Arabici Rubriue maris, peninsulæ forma procurrit.

Pli.li.6.ca. 24.& 28. Hier.in lo. Act Apost. lit.A. Gen.10. Hier.ibid. Ioseph 1. antiq.12. Psal.71. Iob.1.& 6. Ioel.3. Io.Benedict.in 3.Reg.10.

Arabia hæc, Iosepho & Hieronymo testibus, à Saba filio Chus nepote Cham, etiam Saba, Sabæa, & Hebræis Seba, eiusq; incolæ Sabæi appellantur. Ab eodem hoc Saba, inclyta ac auro argentoq; præstans vrbs, huiusq; gentis metropolis Saba, in monte excelso arboribusq; pleno sita, nomē quoq; sortita videtur. quæ pij magnificique Regis ac Magi Iasparis, qui de Arabiæ fructibus dona puero Iesu attulit, regia olim sedes fuit: sexcentis & amplius leucis Gallicis à Ierusalem distans.

Regio hæc, pinguissimi vliginosiq; soli vbertate cæteras longè excedit, ac quotannis, vt Strabo scribit, bis seritur. vrbibusq; & vicis frequens est, ac thuris, aromatum, omniumq; suauissimorum odorum copia exuberans. Ob quæ, vt D. Hieronymus, alijq; plures referunt, Arabia sacra interpretatur. & à Græcis εὐδαίμων, hoc est, felix dicitur. Eandem Plinius odoriferam ac diuitem, & beatæ cognomine in clytam appellat. alij porrò λιβανοφόρον & ἀρωματοφόρον, id est, thuriferam, & aromatiferam, ac odorum fertilitate nobilem nuncupant.

Strabo. Hie.de lo. act.Apost. l.A. et quæ. Hebr.in Gene.25. Plin.lib.5. cap.11. Q.Cur.de. reb.gest. Alexand. mag.lib.5. Ierem.6.

Nec immeritò. nā fragrantissimi optimiq; thuris tam abundans est, vt Diuinis sacrificijs per vniuersum terrarum Orbem satis faciat. Thure enim in Dei cultu non tantùm olim Iudæi, & gentes, vt ex varijs historijs, & Sanctorum martyrijs nimis notū est, sed & nos Christiani vbiuis gētium etiamnum vtimur. Hinc Virgilius, quid vnaquæque mittat prouincia scribens, ait:

Virg.1. Georg. Hieron.in Ezech.27. 1.Aen.

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.
At Calybes duri ferrum, virosaq; Pontus
Castorea &c. Rursum:
Solis est thurea virga Sabæis. Et alibi:
Centumq; Sabæo Thure calent aræ.

Laurent. Corui geograph.c.16.

Scribunt certas esse familias, quæ ius thura legendi per successiones sibi vendicant, & qui huic rei vacant, Arabicè sacros vocari. dumq; thuris virgulta incidunt, quod fit in ortu Canis, flagrantibus Solibus, nec funeribus interesse, nec mulierum congressibus pollui.

Plin.li.12. cap.17.

Præter thus, cuius habet plurimum, etiam myrrhæ, aloës, casiæ, nardi, amōmi, cinnamōmi, cardamōmi, piperis, ac omnis generis aromatum feracissima est. Quorum hîc tanta vbertas est, vt Plinio teste, non alia ibi ligni genera in vsu sint, quàm odorata. ac loco combustibilis materiæ, thuris, myrrhæ, cinnamōmi, casiæ, aliorumq; aromatum ligno ignem foueant, atq; cibos coquant. Verùm cùm perpetuus iste aromatum odor, nimia fragrantię suæ excellentia stuporem sensibus inducere solet, cum bituminis suffitu, & hirci barba leuant. vt rectè Plinius dicat, Adeò nullam esse voluptatem, quę non assiduitate sui fastidium pariat.

Ezech.27. Plin.li.37. ca.6.& 10. Niger.geogr.Asi.ca.6.

Auri quoque & argenti venis ac glebis vsque adeò scatet, vt omnis penè gentis huius supellex, alia auro, alia argento splendeat. Vendunt & aurum finitimis triplo æris precio, argentum duplo. ac quondam, vt Ezechiel nos docet, in Tyri mercatibus præstantissimas aromatum, auri & preciosorum lapidū merces proponere solebant. quæ hinc in vniuersum Mundum auehebantur. Preciosissimarum siquidem ac selectissimarum gemmarum, Sardonichum videlicet, adamantum, margaritarum, baccarum, aliorumq; diuersi coloris ac clarè splendentium lapidum, felicis huius Arabiæ terra admodum ferax est. Nec terra tantùm, sed & quod adiacet ei mare huiusmodi lapidibus affluit. Nam hîc ostreæ seu conchylia capiuntur, in quibus margaritæ nascuntur & maturescunt. quæ quòd nullæ duæ indiscretæ reperiantur, etiam vniones dicuntur, Quarum tam nobilis natura est, vt nullo æquari precio possit. Vnde de

Cleo-

Cleopatra Aegypti regina legitur, quòd hîc inuentam margaritam ducentenis & quinquaginta aureorum millibus redemerit.

Niger vbi supra. Præter hæc omnia varias Arabia felix nutrit feras, leones, pardos, tigrides, equos, mulas, camelorumq; ac elephantorum turmas. Sed & quamplurimos boum & ouium latissimas pinguissimasque caudas habentium greges, sicut & toto Oriente huiusmodi caudis boues atque oues præditi passim videntur.

Ex auium numero, solum anserem & gallinam desiderant.

Plin. li. 10 cap. 2. Vitriac. cap. 88. Laurent. Corum. geogr. c. 16 Nam, quæ alibi deest, ante omnes aues nobilis, & in toto orbe vnica, pulcherrima & celeberrima illa Phœnix hic se continet. Hæc magnitudine aquilæ par est, caput pauonis instar, plumeo apice cohonestatur. facies cristis discernitur, collum auri fulgore resplendet. reliquæ verò vestitrices corporis pennæ, purpureæ sunt, vnde & Phœnicis nomen gerit; cauda eius cœrulea, roseis pennis distinguitur. Viuit autem annis sexcentis sexaginta.

Tum enim senescens, præeminentissimum quendam eligit sibi locum, in quo ex odoriferis balsami, cinnamomi, casiæ, thuris, variorumq; aromatum surculis nidum ceu rogum sibi construit; quem Solis calore alatumque plausu & agitatione accendens, seipsam comburit & in cineres resoluit. Ex quibus postero die vermiculus enascitur, qui proximo deinde die pennis vestitus, fit pullus, ac tertio pristinam recipit naturam. De hac aue sic Lactantius lusit.

Construit inde sibi seu nidum, siue sepulcrum.
Nam perit vt viuat, se tamen ipsa creat.

Q. Plautio & Sex. Papinio Coss. Phœnicen in Aegyptum deuolauisse Cornelius Valerianus tradit, vt habet Plinius.

Genes. 25. Ioseph. 1. antiq. 23. & 2. anti. 9. 11. Hieron. quæstion. Hebr. in Genes. 25. 2. Par. 12. Scribit Iosephus, & post eum B. Hieronymus, Patriarchæ Abrahami filios ex Cetura natos, ipso authore, Arabiam felicem, & Troglodyticam regionem occupasse. Huius regionis incolæ, qui totum Arabici Rubrique maris littus vsque ad confinia Aegypti possident, Troglodytæ, Straboni autem Trogodytæ, ideò fuêre vocati, quòd in antris & cauernis vitam agerent.

Matth. 2. Psalm. 71. Isa. 60. Leo ser. 1. de Epipha. & 4. Huius felicis Arabiæ incolæ fuerunt tres illustrissimi pijssimique illi viri quos Euangelista Magos, Regius psalmographus, & summus Vates Isaias Reges appellant. tres autem fuisse, S. Leo primus huius nominis Pontifex maximus scribit. Quorum hæc, vt antiqua traditione ad nos deuolutum est, sunt nomina: Melchior, Baltasar & Iaspar. Hi visa in Orientis regione, nouæ claritatis stella, quæ illustrior pulchriorque cæteris sideribus apparens, in se intuentium oculos animosq; conuertebat, (hanc enim vaticinio Balaam, cuius *Num. 24. Hieron li. 1. com. in Matth. 2.* successores erant, exorituram nouerant) eam signum diu expectati & nunc tandem nati Regis Iudæorum esse intellexerunt. Quem, velut primitiæ gentium, inquirere, adorare, ac preciosis muneribus honorare sategerunt. Itaq; stellam sequẽtes ducem, ingenti grege camelorum & dromedariorum terræ Madian & *Isai. 60.* Epha, (quæ Hieronymo teste, felicis huius A- *Hier. ibid.* rabiæ regiones sunt camelorum fertiles, à Ma- *Genes. 25.* dian filio, & Epha nepote Abrahami nomen acceperunt.) magno comitatu Regiam ciuitatem Ierusalem Regem inquirentes intrauerunt, ac, vt Propheta loquitur, quasi inundatione cooperuerunt. *Matth. 2.* Vbi cùm stella totius itineris dux disparuisset, à Scribis Micchee va- *Mich. 5.* ticinio de nati Regis loco instructi, in Bethlehem profecti sunt. Quò cùm stellæ ductu peruenissent, mox inuentum Regem proni adorauerũt, ac apertis thesauris suis, de auro, thu- *Psalm. 71.* re, & myrrha Arabiæ, puero Iesu Regia obtulerunt munera. Diuina habentia in se mysteria: aurum, sicut Regi magno; thus, sicut Deo vero; myrrham, sicut homini morituro. Hoc suo facto non obscurè significantes, gentium multitudinem, & earum Reges turmatim vndiq; ad Ecclesiam confluxuros, ac dona Christo Domino oblaturos.

In hac porrò Arabia, quæ felix cognominatur, vas electionis D. Paul. Apostolus, meritò à B. Gregorio, preco fidei appellatus, mox post suam conuersionem toto triennio Euan- *Gala. 1.* gelium prædicasse se scribit. vbi quãtum profecerit, hinc colligere est, quod huius prouinciæ vrbs Becerra, quæ Archiepiscopalis sedes *Tyr. 14. bel. 12.* erat, Episcopatus sub se habuerit triginta quinque.

ARABIA Petræa, quæ à posterioribus Arabia tertia, à nostri verò tẽporis Saracenis Barraab nuncupatur, Moabitidem, Idumæam, Amalechitidem, & Cedar, regiones suo ambitu continet. atque à Septentrione, Arabiæ felici, Iudææ ac Palæstinæ contermina est; ab Occasu clauditur Cassio monte, atque alluitur mari Aegyptio; à Meridie verò cingitur Aegypto & interiori Arabici pelagi seu maris rubri sinu. Denique ad solis ortum per latissimas, & squalidas solitudines ad flumẽ Euphraten vsque excurrit.

Petræa autem dicta est, à vetustissimo oppido Petra deserti ipsius metropoli supra mare mortuum sito.

Hanc regionem etiam Syriam, Sobal siue *Tyr. bel.* Zobal in sacris voluminibus appellari multi *sacr. lib. 10.* authores scribunt. Eandem † à Nabaioth pri- *cap. 3. li. 11.* mogenito Ismaëlis, Iosephus & Hieronymus *cap. 26. lib.* Nabathæam, & Nabathenam, & qui eam in- *16. cap. 6. l.* colunt, Nabatheos, Nabutheos, & Nabathe- *20. c. 29. &* nos, aliâs Tubianeos quorũ aliquoties in sa- *sæpe alibi.* cris literis, frequens autem in Iosepho fit men- *Vitriac.* tio, nuncupari referunt. atque etiam nunc, vt *cap. 96. Brocard.* Hieronymus attestatur, familiæ eorum, oppi- *in præfat.* daq;, & pagi, ac munita castella, & tribus hac *descriptio.* appellatione celebrantur. *loc. ter. s.*

Brocid. ibid. Niger geogr. Af. com. 4. p. 516. † Genes. 25. Isai 60. 1. Machab. 5. 9. 2. Machab. 12. Ioseph. 1. antiq. 21. & 12. antiq 12. & 13. antiq. 1. 3. 14. antiq. 4. 5. 6. Item 1. bel 6. & 6. bell. 12.. & c. Hieron. quæst. Hebr. in Genes. 25. & in Isai. 60.

Cosmographi verò Nabathæam & Nabatheos, non à filio Ismaëlis Nabaioth nomina- *Plinius.* re videntur: sed ab huius regionis metropoli *Strab. l. 16.* Petra, quæ olim Nabatha dicta fuit.

Quod ad loci naturam attinet, nisi quòd

alabastrum cādidiſſimum proferre ſcribitur, parùm regio hæc ab Arabia deſerta differre videtur; quia & ipſa in multis locis ſterilis, arenoſa, deſerta, inuia, aquæ egens, petroſa & tota aſpera eſt. Nihilominus tamen, teſte Hieronymo, quantumuis frugum inops, pecorum plena eſt. Incolarum etiam plerique ex pecorum camelorumque lacte & carne viuunt. Plura, de Arabum gēte ac moribus proferemus, cùm in deſcriptione deſerti Pharan, dictione Cedar, de poſteritate Iſmaëlis diſſerendum erit. *Hieron. in Iſai. 60.*

Eſt in Petræa hac Arabia mediterranea & ampla vrbs Mecha, quæ ſuæ ambitu ſexcies mille ædes continens, in agro planè ſterili ſita à littore maris rubri itinere dierum trium abeſt. In cuius vrbis meditullio ingens cernitur moles, Coloſſæo Romano, quod olim Amphitheatrum Veſpaſiani dicebatur, ferè par & ſimilis. Perfidiſſimi hęc eſt pſeudoprophetæ Mahometi delubrum, altiſſima turri conſpicuum, quod tottum concameratum, longitudine paſſuum centum, latitudine verò octuaginta, columnis quadringentis fulcitur. eiuſque vndique parietes auro obducti, incomparabili ſplendore refulgent. qui dum lychnorum pēſilium ad tria millia perpetuò ardentium lumen recipiant, incredibili fulgore intuentium oculos perſtringere feruntur. *Brocard. in præfat. loc. ter. S. Breit. ibid. Salig. tom. 5. cap 3. Aloyſ Cadamuſt. na uig. c. 53. et 56. in Bro. p. 40. 42. Ludo. Roman. Patr. nauigat. li. 1. cap. 8.*

In huius delubri medio ferrea arca, in qua Mahumeti corpus conditum adſtruunt, à Magnete lapide (qui naturali quadam vi ferrum attrahit) ſublata, in aëre dependet. Sic impoſtor ille, vt viuus ficta pietate, iniquis legibus, vi & armis populum ſeduxerat, ficto miraculo etiam mortuus miſeros fallit, & in grauiorem ſui damnationem à ſuis ſuperſtitiosè colitur & adoratur. *Negat tamen Lodo. Romanus, atq; ait ab imperitis confictum lib. 1. cap. 8. 11. 12.*

Quemadmodum enim Chriſtiani religionis ergò vndiq; ex toto orbe Hieroſolymam ad inuiſendum Ieſu Chriſti Seruatoris noſtri monumentum confluunt: ita proh dolor Saraceni & Turcæ, alij ex Arabia, Aegypto, & Aethiopia; alij ex Syria, Perſide, & vtraq; India peregrinationis ergò turmatim huc concurrunt, vel vt aliquid auxilij ab inope percipiant, vel honorem, quem Deo Opt. Max. debent, falſi prophetæ putrido cadaueri deferant

13.

ARAM, aliâs Aran, oppidum dimidiæ tribus Manaſſe vltra Iordanem, quod Segub expugnauit. 1. Par. 2.

14.

ARBEL, ad Hieronymi vſque ætatem vicus erat trans Iordanem in finibus Pellæ ciuitatis Palæſtinæ. Hier. de loc. Hebr. lit. A. Benedict. in interpret. nomin. Heb.

15.

ARGA, vſq; hodie, inquit Hier. vicus eſt circa Geraſam Arabiæ vrbem, quindecim ab ea diſtans millibus contra Occidentem. Hier. in loc. Heb. lit. A.

16.

ARGOB, vrbs & regio regni Og regis Baſan ſuper Iordanem ſita, quam cepit Iair filius Manaſſe. Eandem Moyſes dimidiæ tribui Manaſſe in ſortem tradidit. *Deute. 3. Hieron. de Hebr. loc. lit. A.*

Tempore Regis Salomonis huic regioni virum nomine Bergaber præfectum fuiſſe, lib. 3. Regum, capite quarto legimus. Eiuſdem regionis & in quarto Regum libro mentio fieri videtur. *3. Reg. 4. 4. Reg. 15.*

17.

AROER, ſiue Haroër, regni Syriæ vrbs & regio eſt in agro Damaſceno ſita, cuius ciuitates prorſus deſerēdas & gregibus eſſe relinquendas Iſaias prophetauit. Iſai. 17. Bened. in interpret. nom. Heb.

18.

ARPHAS, vicus, qui Trachonitidis regionis ab Oriente terminus eſt. Ioſeph. 3. bell. 2.

19.

ASTAROTH, aliâs Haſtaroth, Aſeroth, Aſtaroth-carnaim, & Carnaim Aſtadroth, trans fluenta Iordanis antiqua & magna vrbs eſt, ſita in angulo regionis Batanææ, & confinijs terræ Hus, atque ſex millibus ab Erai ſeu Adar vrbe Arabiæ ſeparata. *Hieron. de loc. Hebr. lit. A.*

Quondam hanc ciuitatem habitauerunt Carnaim ſiue Raphaim gigantes, vnde & Terra gigantum appellatur, quos Rex Aelamitarum Chodorlahomor interfecit, cùm tempore Abrahami contra Reges Sodomorum dimicaturus, hac exercitum duceret. *Geneſ. 14.*

Multo poſt tempore vrbs hæc Regia ſedes fuit Og potentiſſimi Regis Baſan, qui ætate Moyſis ſolus ex huius vrbis gigantum ſtirpe ſuperſtes erat. Eoque à filijs Iſraël occiſo, dimidiæ tribui Manaſſe in ſortem data; atque cum ſuburbanis ſuis, Leuitis aſſignata eſt. *Deute. 1. Ioſ. 9. 12. 13. 1. Para. 6.*

Hinc Ozias, vnus ex fortiſſimis heroibus Dauidis regis, oriundus fuit. *1. Para. 1.*

Hæc Aſtaroth olim egregia ciuitas, in qua domum prophetæ Iob fuiſſe Hebræi, teſte Hieronymo, tradunt: eiuſdem Hieronymi ſæculo grandis duntaxat vicus erat, qui Carnea appellabatur. *Hiero. de loc. Heb. lit. C.*

20.

ASTAROTH caſtellum. Sunt hodie, ait Hieronymus, duo caſtella in Batanæa hoc vocabulo, nouem inter ſe millibus ſeparata, inter Edrai ſiue Adaram & Abilam ciuitates. Hier. de loc. Heb. lit. A.

21.

AVRAN, ſiue Hauran, vrbs in confinijs Damaſci, à qua regio Auranitis, ſiue Hauranitis, eiuſque incolæ Auranitæ vocantur. Totam hanc regionem, eique contermi- *Ezec. 47. Hiero. ibid. Ioſeph. 15. ant. 12. 13. & 17. anti. 17. Item. 1. bel. 1 5. & 2. bell. 4. 14. 17.*

nam

nam Trachonitidem, itemque Batanæam, Imperator Augustus liberali donatione Herodis Iudæorum Regis ditioni adiecit. Easdem regiones post Herodis mortem idē Imperator Philippo Herodis filio; & postremò Claudius Cæsar Agrippæ eius nepoti, donauerunt.

VVilh. 22. bel. sac. 26. Anno post Virginis partum millesimo centesimo octuagesimo secundo, Saladinus Damasci totiusque Syriæ rex contra Christianos exercitum ducens, regionem hanc transijsse scribitur.

22.

Iud. 3. 1. Para. 5. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. dict. Aermon. & li. B.

BAALHERMON, mons est trans Iordanem ad Solis ortum, è regione Paneadis & Libani, in finibus Palæstinæ situs. ad quē vsque terra filiorum Israël, dimidiæq; tribus Manasse extenditur. in cuius vertice idolo Baal insigne extructum erat templum: quod, vt Hieronymus refert, ab ethnicis cultui habebatur.

23.

BASAN, siue, vt septuaginta interpretes habent, Basanitis, regio est trās Iordanem, quæ longitudine à torrente Iaboc, vsque ad terminos Selcha Gessuri & Machati: latitudine verò à mōtibus Galaad, Seir & Hermon, vsq; ad mare Galilææ & Iordanem porrigitur.

Hieron. in Isai. 33. Porrò nomen hoc Basan, Hieronymo autore, pinguis & vberrima interpretatur. A terræ siquidem natura regio hæc appellationem sortita est. vtpote quæ vliginosis, vberrimis, herbarumque fertilissimis pascuis abundat, ac omnes, quæ trans Iordanem sunt, terras fœcunditate excellit. vnde agnos, arietes, & vaccas, quæ hîc nutriebātur, quòd pinguissimæ essent, sacræ literæ semel ac iterum commendant.

Ioseph. 4. Antiq. 4. Deute. 32. Amos 4. iuxta 70. interpret. Hiero. ibi. Isai. 2. Ezech. 27. Zacha. 11. Hieron. in Isa. 2 & Zacha. 11. Bened. in interpret. nom. Heb. dict. Basan Marc. 5.

Ob hanc luxuriantis soli vbertatem frequentibus nemoribus prouincia hęc siluescebat, in quibus altissimæ præstantissimæq; crescebant quercus. vnde quercus Basan, quasi præcipuo ac commendatitio titulo optimæ excellentissimæque quercus à Prophetis designatæ sunt. Hæ, quòd glandiferæ essent, gratissimum porcis præstabant pabulum; quorū magnam hic fuisse frequentiam, vel inde colligere est, quòd huiusce regionis duo porcorum millia Christi permissu à dæmonibus in mare præcipitata atque submersa, Euangelica referat historia.

Deut. 3. Genes. 14. Cùm itaque terra hæc optima fructuosissimaque esset, olim à robustissimis gigantibus habitata fuit: & Terra Raphaim, id est, gigantū, dicta. Quos cùm Chodorlahomor, vt etiā supra memini, vnà cum tribus alijs Regibus, qui ab eo stabant, contra quinque Sodomorum Reges hac exercitum ducens, occidisset, vnus, qui ex gigantum reliquijs quadringentesimo quinquagesimo post anno supererat, Og nomine, vir heroica corporis statura, nec viribus, nec virtute alicui inferior, vniuersæ Basanitidi regioni Rex imperabat. ac præter innumeras, quæ muris carebant, sexaginta in hac ditione vrbibus magnis præerat. quæ altissimis muris, portis, vectibus, atque æreis seris firmiter munitæ erant. Has verò, licet firmissimas ciuitates, atque muris, aggeribus & fossis cinctas, Sacra scriptura & D. Hieronymus aliquoties vicos & villas vocant. vnde intelligimus vicorum villarumque nomine nonnunquam vrbes maximas designari.

Num. 21. Deut. 3. 3. Reg. 4. Num. 32. Deut. 3. Ios. 13. Iud. 10. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. d ct. Auothiair.

Postmodum cùm filij Israël Og regē Basan, eiusque filios occidissent, ac omnes ipsius copias prostrauissēt, strenuus Israëlitarū heros Iair filius Manasse prædictas sexaginta vrbes situ & arte munitissimas expugnauit, atque ex nomine suo, Auoth Iair siue Hauoth-Iair, id est, oppida Iair appellauit. quo vocabulo sæpius in sacris literis celebrantur. Quę quidem vrbes omnes, atque adeò vniuersa terra regni Basan, à Moyse duce Israëlitici populi, dimidiæ tribui Manasse in possessionem data fuit. *Ios. 17.*

3. Reg. 4. Isai. 26. & 33. A Salomone Rege, præter regionem Argob, etiam tota hæc prouincia Basan, Bengabero, cuius supra mētionem fecimus, regē da tradita fuit. Meminit huius terræ Isaias, prædicens illam concutiendam ac in ruinam detrahendam.

24.

Ioseph. 4. ant. 5. & 9. anti. 10. & 13. an. 12. et 17. anti. 2. 10. 17. et. 18. antiq. 8. 9. & alibi. Hieron. de loc. Hebr. Ptolom. 4. Asia tab.

BATHANEA, & Batanæa, Batania, Bethania, & Bataldis, regio est Trachonitidi confinis, sita trans Iordanem, cuius incolæ à Iosepho Batanæi dicuntur. Hanc regionem vnà cum Trachonitide & Auranitide Zenodoro, qui eam possederat, ademptam, Augustus Cæsar regali dono Herodis senioris imperio adiecit. Qui cùm esset morti proximus, easdem vnà cum Gaulonitide & Paneade extremæ voluntatis tabulis Philippo filio suo assignauit. Postmodum donante Claudio Imperatore regi Agrippæ Herodis nepoti cesserunt.

25.

BEDEGENE, aliâs Bettegene, locus ad radicem Libani situs. vbi limpidissimæ emanant aquæ, vnde & Domus voluptatis dicitur. Quem Occidentales Christiani bellica manu occupauerunt & deprædati sunt, ac postea cū adiacentibus viculis incendio deuastauerunt. Tyr. 21. bel. sacr. 10. & 22. bel. sa. 22.

26.

BETHENABRIN, aliâs Bethenabro, vicus portis & muris munitus, quē in expeditione Vespasiani Cæsaris seditiosi ex Gadara profugi occupauerunt. Qui dum Romanis contra ipsos castra mouentibus egredientes occurrūt, ab illis occisi sunt, ac vicus direptus, igniq; traditus. Ioseph. 5. bel. 3.

27.

BOSRA, quæ Hebraicè Beesthera, Hieronymo Beesthara, aliâs Bozra, Bostra, Bosdra, Borstum, Orsa, Bosora, Boseron, Bosron, & Bersa; nunc autem vulgò Buseret, Busferet,

Hieron.de loc.Hebr. lit.A.et lit. B.C.E.I.T.

Busrit, & Burseth appellatur, in regionibus Basanitide & Trachonitide vetustissima simul & munitissima vrbs est. ab vrbe Adrach seu Adra viginti quinque millibus; ab Edrai verò siue Adara, vigesimo quarto lapide dissita.

Est & altera Bosra in regione Moab, & tertia in Idumæa. de quibus suo loco disseremus.

Iof.21.

Hęc porrò, de qua nunc agimus, Trachonitidis regionis caput fuit. atq; in expugnatione terræ, quæ trans Iordanem est, ab Israëlitico populo occupata, dimidiæ tribui Menassæ attributa. atq; vnà cum suburbanis suis, Leuitici generis sacerdotibus data fuit.

Tyr.bel sa. li.13.ca.2. & lib.14. cap.12. Vitr.c.96. Brocard. in præfat. descri.loc. terr.S.& itin.3. Bret.ibid. Sal.g.tom. 5.cap.3. Tyr.lib.16. bel.sa.8. 9.10. Vit.c.47.

Post autem, Christi fidem religionemq; amplexata, Archiepiscopali sede nobilitata fuit ac totius desertæ seu primæ Arabiæ metropolis facta. cui nouemdecim Episcopatus subiecti parebant.

Postea in Saracenorum manus deuenit. quam cùm aliquot sæculis possedissent, anno tandem reparatæ salutis post millesimum cẽtesimum quadragesimo tertio, Hierosolymitanus rex Balduinus eius nominis tertius cum ingenti Christianorum exercitu eam recuperare tentauit. Sed præter opinionem longè munitissimam inueniens ac ab hostium præsidio præoccupatam, infecto negotio per instructas illi à Saracenis insidias non sine graui damno ac maiori periculo reuersus est.

Tyr.21.bel. sa.8. idem 23. bell.sa.20. 21.22.

Eandem postremò Saladinus voluntaria ciuium traditione sine bello, suo imperio asciuit. Cuius agrum Balduinus quartus, Hierosolymorum Rex anno Christi millesimo centesimo octogesimo hostiliter depopulatus est.

28.

CAMON, ciuitas terræ Galaad, in tribu Manassæ. in qua Iair Galaadites Iudex populi Israëlitici sepultus est. Iudic.10. Ioseph.5. ant.12. Hieron.de loc.Hebr.lit.C.

29.

Hieron.de. loc.Hebr. lit.C.

CANATH. vrbs sita in tribu Manassæ regione Trachonitidis iuxta Bosram, inter loca saxosa, aspera & deuia. quam cùm cepisset Naban, appellauit Nabotholiam.

Ioseph.15. ant.5.& 1. bell.4.14. & in vita sua.

Iosephi autem, Ptolomæi, & Hieronymi temporibus, Canatha, seu Cannatha, Cana, Chana, eiusque incolæ Canathenses dicebantur, atq; à Iosepho quidem & Ptolomæo Cælesyriæ, à Hieronymo verò Arabiæ annumeratur.

In agro ciuitatis huius Herodes senior instructa contra magnum Arabum exercitum acie confligens victor extitit: at redintegrata ibidem pugna, victus ac fugatus est.

30.

CARNAIM, Iosepho Carnain, aliâs Grana, munita ac magna Galaaditicæ regionis ciuitas est, sita vltra torrentem Iaboc ad Septentrionem. quam cùm Iudas Machabæus expugnasset, fanum, quod in ea erat, incendit; ac vnà cum omnibus, qui in ipsum confugerant, exussit. 1. Machabæor.5. cap. Iosephus 12. antiq.12.

31.

CARNION, aliâs Carmon, præsidium in terra Galaad, propter locorum angustias accessu difficile & inexpugnabile. 2. Mach. 12.

32.

CASPHOR, ampla & firma Galaaditidis ditionis ciuitas, in monte, vt Hebraici nominis eius interpretatione apparet, sita. Casphor siquidem Hebræis argẽteus siue desiderabilis mons interpretatur. 2. Mach.5.

33.

CAVAN, locus in campestribus Iordanis, per quem Saladinus à Damasco Scythopolim pergens, exercitum duxit. Tyr.22.bell. sacr.26.

34.

CAVEA Roob, Vallis est angusta, aspera, & illac iter facientibus periculosa, sita in regione Trachõitide inter Corozaim & Bosram ciuitates. quã Christiani Hierosolymorum Reges in Damasci & Bosræ fines exercitum ducentes, semel iterumq; trãsierunt, Tyr. bell.sacr.lib..3.cap.18.& lib.16.ca.9.12.

35.

CEDAR Hebræis Chedar, ciuitas est gloriosa, in montanis Seir siue Sanir alto ac firmo loco sita, quæ ciuitate Corozaim versus Orientem quatuor miliaribus abest. Brocard. itin.6. Breid.ibid.

Qũidam multum hallucinantes vrbem Cedar à Iosepho Gamalam seu Camelam vocari existimant: cùm tamen hæc longè alia ciuitas sit, de qua infra agetur.

Transit hanc ciuitatem Cedar celebris ac publica Via, quæ in Syria initium habens, & per Corozaim, Capharnaum, ac littus maris Galilęę delabens, iuxta Bethsaidam in duo itinera diuiditur, quorum vnum per Galilæam procedens, in Occidentem ad mare magnum ducit: alterum totam præteriens Palæstinam, in Aegyptum vsque excurrit. Cant.1.

Meminit huius ciuitatis Cedar & Salomon in Cant. & liber Iudith. Sũt etiam qui Regem Dauidẽ in Psal. suis eius quoque mentionem facere putant, cum ait: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. habitaui cum habitantibus Cedar. multum incola, seu, vt Hebræi, peregrina fuit anima mea. Nonnulli tamen eum de Cedar regione loqui asserunt. Alij porrò per tropum aut metonymiam siue transnominationem, nomine Cedar nõ propriam rem, sed potius rei qualitatem significari volunt, ac hac appellatione obscuritatem & tenebras denotari. Iudit.1. Fretel p.8. Psal.119. Hieron.in Ierem.2.

36.

CEPHARNOMA vicus. Ioseph.in vita sua.pag.575.

37. COELE-

37.

3. Esdr. 2. & 7. 8. 1. Mac. 10. 2. Mach. 3. 4. 8. Ioseph. 11. antiq. 5. & 13. anti. 19. & 15. anti. 5. & 1. bell. 4. 5. 14. & alias sæpè. Tyr. 17. bell. sacr. 1. & 22 bell. sac. 20. Vitr. ca. 46. Brocard. in præfat. de script. ter. S. Breid. ibid. Ptol. tabul. 4. Af. Plin. lib. 21. cap. 18.

COELESYRIA, siue Coelessyria, quę & Syria Coele seu Coeles, id est, Caua, Curua, humilis aut inferior Syria dicitur, maioris Syriæ pars est, quandoq; Minor Syria appellata. Nam à κοῖλ☉, quod Gręcis cauū significat, Coelesyriæ nomen habet. Regio siquidē est campestris, humilis, depressa, & cōcaua, atq; altissimis montib. quaquauersum vallata. cuius in sacra scriptura & Iosepho frequens fit mētio.

A Meridie Arabia deserta; ab Occidente Phœnicia; & à Septentrione, Valania fluuio cingitur: versus Orientem autem, vsq; ad Euphratem fluuium extenditur. Amplas ac præclaras habet ciuitates, Adrach, Canathan, Damascū, Abilam, Heliopolim, Apamiam Laodiceam, Antiochiam, aliasq; quàm plurimas. Scribit Plinius iuncum odoratum hic nasci. Postellus nostri sæculi author ait eam nunc Boca & Bocalbalbec appellari.

38.

COPAR, locus trans Iordanem est, inter vrbem Paneadem & siluam quandam situs, in quo, cùm Christiani prædictam vrbem obsidione cinxissent, Amordus Damasceni rę gni præfectus, qui Christianis auxilio erat, castra habuit. Tyr. 15. bell. sacr. 9.

39.

Hieron. de loc. Hebr. liter. C. Brocard. itt. 3. & 5. Breid. ibid.

COROZAIM, siue Corozain; Chorozaim, Corozain, Chorazain, Gręcè Chorazin, inclyta Galilææ ciuitas est, quę inter 10. celebriores vrbes Decapoleos numeratur. Sita è regione Capharnai ad mare Galilææ, in vlteriori, hoc est, Orientali Iordanis ripa. atq; contra Meridiē à ciuitate Sueta, & contra Occidentē ab vrbe Cedar, à singulis quatuor miliaribus distat. Versus Orientē verò à Capharnao in secundo lapide abest. Hic Christus, vt ex ipsius exprobratione non obscurè colligitur, frequenter cōcionem habuit, & plurima signa ac virtutes edidit. Quibus cùm Corozaimitæ ad agendā scelerum pœnitentiam non commouerentur, Dominus ciuitatē hanc, simul & Bethsaidam incredulitatis ac iniquitatum eius sororē, miserabiliter deplorauit & planxit, grauemq; cōdemnationem cōminatus est, dicens: Væ tibi Corozaim, vę tibi Bethsaida; quia si in Tyro & Sidône factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes, pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sydôni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. Quorū verborum D. Hieron. hanc reddit rationem, quód Tyrus & Sidon, licet vrbes essent idololatriæ & vitijs deditæ, naturalem tantū legem calcauerint: istæ verò post transgressionem naturalis legis & scriptę, signa etiam quæ apud eos facta sunt, parui duxerint, nec peccatorum pœnituerint.

Matth 11. Luca 10. Hierony. in Matth. 11.

Ob quam culpam etiam in præsenti sæculo Dei vindictā experti videntur. Testatur enim D. Hier. sua ętate Corozaim fuisse desertā. atq; etiamnū antiquę eius dūtaxat ruinę supersūt. Sunt qui putant Antichristum in Corozain fore nascendum & nutriendum: quem tamen in Babylonia nasciturum esse, plurimorum sententia est.

Hierony. de loc. Hebr. liter. C. Breid. iti. 3. Sal. tom. 9. cap. 9. Fretell. pag. 7.

40.

DAMASCVS, Hebraicè Damasec, vrbs omnium, quæ in ea regione sunt, & vetustate originis, & magnitudine pulchritudineque nobilissima, ac totius Syriæ metropolis. quam sacrę literæ, diuersi historici, illustris deniq; fama longè lateque per vniuersum terrarum Orbem celebrant atq; commendant.

Tyr. 17. bell. sacr. 2. Ezech. 47. Breid. iti. 5. Ludouicus Roma. Patriarch. nauigat. lib. 1. cap. 5. Ioseph. 3. antiq. 21. Herold cōtinu. bell. sa. lib. 6. cap. 4. Ludouic. Rom. vbi supra. Ludouic. Rom. naui. lib. 1. cap. 6.

Sita est in campo plano ad Septentrionē terræ promissionis, vltra Libanum montem, (qui inter ipsam & Cæsaream Philippi interiacet,) qua parte Palæstinę siue terrę promissæ terminos attingit. A Hierosolymis verò sex dierum itinere distat. Si munitionem elegantiāq; spectes, sublimibus mœnibus circumdatur, firmissimisq; portis, & solidis turribus egregiè munitur: quarum quatuor insigni fastigio altiores se conspiciendas præbent. Mœnia, alta fossa ambit: qui pensilibus siue versatilibus pontibus traijcitur: Ad hæc præcellentis structuræ arcem semper habuit altissimam iuxta ac munitissimam: cui, quod Florentinus quidam eā instaurasset, in vetustissimo marmore multis sæculis insculpta apparuerunt lilia, insignia Florentinæ vrbis.

Aedes tum publicæ, tum priuatæ, foris licet inelegantes sint, intus tamen decentissimæ ac vario marmore, cōprimis verò Ophite lapide exornatę. quæ penè singulæ singulos habent fontes, excellenti ac operosa arte, opere præsertim tessellato egregiè elaboratos. Delubrū verò, vt loci capedine ciuium ædes excedit, ita pluribus quoq; & magnificentius ornatis fontibus decoratur.

4. Reg. 5.

Præter tantam fontium multitudinem, duo amœnissimi & nauigabiles fluuij, Abana & Pharphar, quorum Naaman Syrus in Regum libris facit mentionem, limpidissimis suis aquis vrbem irrigant, ac omnigenis mercibus ditant, & ille quidem à Meridie & Occidente allambit vrbis mœnia: hic verò vrbem ipsam medius perfluit. Sed & Chrysorrhoas, qui vt nomen indicat, aurifluus est, Damascum etiam præterfluere scribitur.

Tyr. 17. bell. sacr. 3. Vitriac. cap. 46. Ludouic. Roman nauigat. lib. 1. ca. 5. & 6.

Ager qui vrbi adiacet, quamuis soli natura sterilis & aridus sit, attamen prædictis fluuijs, varijsque fontibus, & ex propinquo deductis aquarum meatibus copiosè totus irrigatur & vliginosus redditur, vt consitionibus idoneus fiat, frumenti, generosissimiq; vini ferax, ac pecoribus pascendis cōmodissimus. Vuarum recentium toto anno illic vbertas est: & laudatissimorū omnis generis fructuū abundātia. Hîc crescunt proceræ oliuæ, suauissima poma, pruna, pyra, persica, mala punica, chrysomela, & amygdalæ. Sed nec albæ, quæ Damascenæ vocantur, rubræq; rosæ ibi desunt, longè nostris pulchriores. Huiusmodi arborum fruticumq; innumeris penè pometis ac hortis instar condensorum nemorum vltra quinque aut amplius miliaria ciuitas ambita fuit.

Hinc legimus Holofernē, dum per campos Damasci in diebus messis exercitum duceret,

Iudith. 2. Tyr. 7. bell. sac. 3. & 4.
omnia sata succendisse, omnesque arbores & vineas incidisse. Similiter & Christianis Damascum obsessuris pomaria sepibus distincta ac circumsepta multum negotij exhibuisse.

Plin. lib. 36. capite 8. In descript. terr. promi. num. 108.
Apud Plinium inuenimus, circa Damascū lapidem Alabastriten effodi, cæteris cādidiorem; atque teste nostri temporis historico Michaële Aitsingero Austriaco, fragrantia hic nascuntur aromata, ex quibus aquę exprimuntur incredibilis odoris, quæ ob suam excellentiā apud nostrates aquæ Damascenæ appellantur. Incolæ, quorum magna Damasci semper frequentia fuit, opulenti sunt. & maior illorū pars elegantissimo artificio ex bombycū vermiculorū tenuissimis lanis, serico, aliaque materia, omnifarios ac diuersorum colorū bombycinos, sericos & byssinos texunt pannos: & ex zyli seu gossipij fruticis lanugine, candidissima mollissimaque zylina siue gossipina lina conficiunt. Quapropter Propheta Ezech. de negotiatione Tyri agens, hæc de Damascenis mercibus, quæ Tyrum aduehi solent, meminit: Damascenus negoriator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diuersarū opū, in vino pingui, & in lanis coloris optimi. Quod vsque hodie, inquit Hieronymus, cernimus, qui vinum illud pinguissimum, & lanas præcipuas ac splendentes appellar. Porrò hac etiam ætate variorum colorum serici, bōbycini, gossipini, & byssini panni (quia nobis Damasceni vocātur) Damasco ad nostras partes deferuntur. Hinc quoq; habemus pruna Damascena iam in rugas siccata, quæ multo cæteris nobiliora sunt, ideoq; & à Plinio laudata.

Ludoui. Ro. nauigat. lib. 1. cap. 6.

Ezech. 27.

Hierony. in Ezech. 27.

Plin. lib. 13. cap. 5. & li. 15. cap. 13.

Isa. 7. Hierony. de loc. Acto. A post. lit. D. & in Isa. 17.
Ob præclara hæc tum naturæ, tum artis dona Damascus, vt patet ex 7. Isaiæ capite, semper vniuersæ Syriæ caput, ac Regni sedes fuit, atque quondam, sicut & nunc, in omni Syria tenuit principatum. Vnde & tota quæ illi adiacet regio, ac magna Syriæ pars, Damascena siue Damascene, atque Syria Damasci nominatur. Ipsa verò Damascus in Scriptura sacra, Ciuitas laudabilis, vrbs lætitiæ, & domus voluptatis nuncupari meruit.

2. Reg. 8. 1. Para. 18. Ierem. 49. Amos. 1. Iosepb. 1 antiqui 14. Genes. 10. Hieron. in Isai. 17. & Sophon. 2. Hierony. in Gene 10. & 15. Genes. 15.
Quod autem ad Damasci initia attinet, in antiquitatib. Hebraicis à Iosepho proditum est, eam ab Hus filio Aram, qui Trachonitidis primatum tenuit, fundatam esse. vnde & Damascus, teste Hieronym. alio nomine Aram dicitur. Qui quidem in Hebraicis quæstionib. postquam sentētiæ Iosephi meminit, Damascum à Damasco filio Eliezer procuratoris domus Abrahami, cuius in Genesi fit mentio, cōditam & nuncupatam scribit. Cuius diuersitatis hæc potest esse ratio, quod Damascus filius Eliezer ciuitatem ab Hus conditam, illustrius instaurauerit, ideoque ex Aram à suo nomine Damascum appellauerit: atque hoc ipsum Iustinum, Stephanum, aliosque Cosmographos permouisse, vt Damascum vrbis scriberent conditorem.

Iusti. lib. 36.

2. Reg 8. 1. Paral. 18. Iosf 7. ant. 5.
Inuictissimus Iudæorū Rex Dauid, vir pietate bellicarumq; rerum scientia insignis, cùm anno regni sui 9. Imperij limites proferret, inito prælio cum Adado Damasci & Syriorū Rege 22. virorum millia de exercitu eius cecidit ac prostrauit. reliquos in fugam egit, regiamque vrbem Damascum ac totam Syriam suo imperio adiecit. A qua victoria priusquam triumphator cum aureis trophæis Hierosolymam rediret, Damascum aliaque oportuna loca firmo Iudæorū præsidio muniuit, & Damascenos, omnesq; Syros sibi sub tributo seruire coēgit. At verò cùm Salomon septuagesimo post anno Deo Opt. Max relicto, gentium idôla Diuino honore coleret, iusto Dei iudicio in reciprocā huius contra Deū inobedientiæ pœnā, Damasceni hoc tributi ac seruitutis iugum à se excusserunt, sibiq; in regē præfecerunt Razon filium Eliada. ac deinceps ab Israë le separati, proprio regi paruêre. Hinc de Elia Propheta habemus, quòd in spelunca montis Sinai seu Oreb Deū in spiritu videns, iussus sit vt in Damascum iret, atque Azaëlem in Syriæ regem vngeret. Quod mandatum, eius discipulus Elisæus Damasci agens, impleuisse videtur, quando videlicet cum lachrymis Azaëli prædixit, ipsum Syriæ futurū esse regem, multaque mala Israëli illaturum. 3. Reg. 11. 3. Reg. 19. Eccle. 48. 4. Reg. 8.

Verùm enimuerò cùm, vt ferè fit, vbi opes abundant, ibi & fastus & scelera luxuriare, factum est, vt & gloriosa illa ciuitas Damascus nimio luxu diffluerer, ac in grauissima quælibet scelera dilabererur. Ob quæ sacri Prophetæ Amos, Isaias, Ieremias, & Zacharias Diuino spiritu afflati prędixerunt Damascum capiendam, succendendam, ac in ruinas & acerunm lapidum conuertendam. Amos. 1. 3. Isa. 8. 10. 17. Ierem. 49. Zachar. 9.

Iuxta quorum oraculum Assyriorum Rex Teglatphalasar ab Achaz rege Iuda prece & precio conductus, auro nimirum, argento & thesauris templi ac palatij, valido exercitu Damascum expugnauit & exussit, Regemq; eius Rasin occidit, ciues verò Cyrenem in Africā transtulit. atque in illorum locum ex Assyrijs Damascum colonias misit. 4. Reg. 16. Ioseph. 9. antiquit. 13.

Post quem à Babyloniorum rege vsq; adeò deuastata fuit, vt prorsus deleta & subuersa ad tempus desierit esse ciuitas, & tantum modò parietinæ ac pristinæ potentiæ vestigia in ruinarum magnitudine demōstrarentur. donec sub macedonibus & Ptolomæis rursum instauraretur. & in pristinum statum restitueretur. Tandem verò Pompeio Magno Romanum exercitum in Syria gubernante, Damascus à Metello & Lollio capta, in Romanorum potestatem deuenit. Plurimum hæc ciuitas nobilitata fuit illustri conuersione ac cōuersatione D. Pauli gentium Apostoli, qui adhuc adolescens (vt obiter ista referam) à principe sacerdotum epistolas Hierosolymæ sollicitauit, quas in Damascū ad synagogas perferret, vt si quos Christianæ fidei, seu viros, seu mulieres inuenisser, vinctos Hierosolymam puniendos perduceret. Ea potestate obtenta, Damascum iter fecit Cùm autem iam vrbi appropinquasset, medio die subitò cælesti lumine ipsum circumfulgurante in terram prostratus est, & nimia luminis illius claritate excœcatus: oculos amittens carnis, vt mentis acciperet. Tum verò Iesu Saluatoris voce increpitus, totus in alium hominem conuersus est, Hieronym. in Isa. 17. l. 5. Ioseph. 4. antiqui. 14. Act. 7. 9. 22 Hierony. in Ezech. 27.

atque

atq; à viris, qui erãt ei itineris comites, manu ductus in Damascum. vbi toto triduo non videns, neq; comedens aut bibens, orationibus vacauit. Quo tempore eam plerique illi contigisse visionem putant, de qua in epi. ad Cor. scribit, cùm ait: Scio hominem in Christo ante annos 14. (siue in corpore, siue extra corpus nescio: Deus scit) raptum huiusmodi vsq; ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem (siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit) quoniam raptus est in paradisũ: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Ac ibidem reuelante Domino edoctum esse Euangelium: quod se non ab homine accepisse aut didicisse asserit, sed per reuelationem Iesu Christi. Post hoc triduum à Christi discipulo Anania (cuius domus in hodiernũ vsq; diem ibidem habetur memoria) per impositionem manus visum recepit, & baptizatus est, atq;, vt quidam volunt, pro Sauli, Pauli nomen accepit. Qui mox in ipsa ciuitate, vbi in Christianos sæuire decreuerat, atque adeò in Iudæorum Synagôgis Christum liberrima voce per dies aliquot prædicauit. Atque inde statim in Arabiam abiens, primus inter gentes Christi gratiam euangelizauit.

2.Cor.12. *Galat.1.* *Act.9.* *Breidenb. itin.5.* *Fretell.* *Galat.1.*

Hinc verò elapsis tribus annis Damascum reuersus fuit. Cui Iudæi, qui ibidem agebant, struxerunt insidias, vt eum occiderent, atque præfectum gentis Aretæ Regis ad hoc induxerunt, vt portas die ac nocte obseruari curaret, ne ipsorum manus effugere posset. Cæterùm à discipulis nocte è fenestra per ciuitatis murum in sporta demissus, manus quærentiũ se euasit. Quo loco etiamnum turris extat, quę huius rei firmat memoriam.

Act.9. *2.Cor.11.* *Ludouicus Roman. lib.1.ca.6.* *Breidenb. itin.5.*

Habuit etiam hæc vrbs inter cætera ornamenta Archiepiscopum, cui multis sæculis 11. Episcopatus subiecti fuerunt. Præterea templa complura, eaque magnifica hîc visere fuit. Inter quę vnum reliquis pręstabat, quod instar basilicæ D. Petri vrbis Romæ constructum erat, nisi quod in meditullio nulli erant imbrices, vel tecta, sed sub dio patescebat. In hoc templo peculiari cultu sanctissimi vatis Zachariæ corpus seruabatur. id quod etiam postea cùm vrbem hanc occupassent, summa in ęstimatione habuerunt Saraceni.

Tyr.14. bel.sac.12. *Ludouic. Roman. nauigat. lib.1.ca.6.*

D. Hieron. describens loca actuum Apostolorum, refert Damascum suo æuo Saracenorum fuisse metropolim, eaque propter eorum Regem Nauuiam famosam in ea sibi suæque gẽti dedicasse basilicam: Christianis in circuitu ciuibus Baptistæ Ioannis Ecclesiam frequẽtantibus. Quod factum existimo, cùm Cæsar Iulianus Apostata rerum potiretur. Nam scribunt historici Damascum, totamque Syriam vnà cum Hierosolyma, Alexandria & Aegypto, anno Christianæ redemptionis sexcentesimo trigesimo sexto à Saracenis duce Haomaro Romanis ereptam esse, ac nefario, Mahometis cultui colla submisisse.

Hieron. in. loc. Act. Apo. lit. D. *Onuphr. in chron. Ecclesiast.*

Porrò anno salutis supra millesimum centesimum quadragesimo septimo, mẽse Maio, Conradus eius nominis tertius Romanorum Imperator, Ludouicus iunior, pijssimus Francorum Rex, Balduinus III. Hierosolymorum rex, Henricus Dux Austriæ, prædicti Imperatoris frater, Fredericus cognomento Barbarossa siue Ahenobarba, Sueuorum & Vindelicorum dux, & postea Conrado in Imperio successor, & Theodoricus illustrissimus Flandrorum comes, multiq; alij tũ sæculares, tum Ecclesiastici Christiani principes, in Ptolemaidensi ciuitate congregati, statuerunt Damascenam vrbem nostris admodum infestam, armata manu Saracenis extorquere. Cùm itaq; tres selectissimi tam equitum, quàm peditum exercitus hac de causa conuenissent, Germanorum nempe, Francorum, atq; Christianorum in terra sancta habitãtiũ; assumpto, pro more, ab Hierosolymis viuificę Crucis salutari ligno, Damascum vnanimiter contenderunt, eiusque pomaria, prædia, & suburbanos hortos summo labore perrumpentes, atq; fluuium, qui iuxta vrbis muros defluit, à Damascenis excipiẽtes, vrbem ab Occidentali parte longè lateq; obsederunt. Cæterùm Syrorum, qui ipsis itineris duces fuerant, falsis consilijs nimis creduli, (erant enim illi maxima pecuniæ summa à Damascenis corrupti) castra mouentes, Orientalem vrbis partem obsederunt. Quo obsessis nihil melius accidisse potuisset, nam illi deserta ab hostibus castrorum loca mox occupantes, aquam & comeatum omnẽ nostris impedierunt. Tũ Christiani Principes quantos nunquam legimus conuenisse, paucorum fraude proditi, ob victualium inopiã obsidionem soluere, ac re infecta abire coacti sunt.

Tyr. bell. sac. lib.17. ca.1.2.3.4. 5.6. *Vitr.c.46.*

Eandem vrbem Haalon Imp. exercitus Tartarorũ anno 1262. obsidione tentauit, atq; vna & altera oppugnatione frustra facta, Damasci Regem, quem captum secum habebat, vt vinctus erat, statuit sub ipsis mœnibus in conspectu ciuium & filij, qui in vrbe erat, comminãs nisi vrbem statim dedant, exquisitissimis tormentis se illum perditurum esse. Quas minas cùm ciues contemnunt, Damascenorum Rex in frusta concerptus est, atq; vrbs longè quàm antea animosius oppugnata, in manus Tartari deuenit qui filium suum nomine Agabum Damasci Regem creauit.

Herold. 4. contin. bel. sacr. 14.

Denique circa annum Christi millesimum & quadringentesimum, Parthorũ Imperator Tamerlanes, siue, vt alij scribũt, Temyres, qui terror gentium appellatus est, coacto duodecies cẽtenum armatorum millium exercitu, Damascum petens, suburbia diripuit, atq; vt Epiphaniæ, quam Alapiam vocant, & Edessæ fecerat, cæsorũ cadauera, ac captiuos omnes in fossam vrbis præcipitari, ligna, terramq; super his accumulari mandauit. Hac itaque ratione iacto aggere, dura obsidione toto semestri vrbem fatigauit, ac tandem valida oppugnatione expugnauit. Vrbe potitus, arcem, in quam præsidium se receperat, situ munitissimam, & inexpugnabilem, vt videbatur, ac quę præ nimia altitudine scalis æquari non poterat, occupare contendit. Quam licet illi, qui eam defendebant, dedere cupiebant, parum id suam virtutem atque existimationem illustratu-

Herold. 6. contin. bel. sacr. 2.

straturum esse censens, mox in vicino multò sublimiorem arcem extruxit. ex qua continuò tam nocte quàm die omnis generis tela in subiacentes hostes conijciens, eos tandem penè omnes confecit. Tum maiori parte muri deturbata, cum suis in arcem irrupit, eamque occupauit. Ab vrbe autem hostiles manus rogatus abstinuit, idque propter maiestatem templi, quod in ea augustissimum ornatissimumque extabat, atque tanta amplitudine præcellebat, vt in circuitu quadraginta magnis porticibus ambiretur. intus verò nouem millibus ampullis (lampades siue lichnos pensiles fuisse puto) regum sumptibus egregiè decorabatur, quæ omnia ex auro argentoque effabrè ducta erant.

Cæterùm dum hinc in Aegyptum exercitum duceret, ab Aegyptijs astu quodam Damascus occupata est, atque Tamerlani erepta. Id ille indignè admodum ferens, Aegyptum depopulatus est, & in Cœlesyriam exercitum reducẽs, rursus Damascum obsidione cinxit, ac in tertiũ vsq; mensem acerrimè oppugnauit. Annona interim in vrbe deficiente, præsidiarijsque nocte per portam aufugientibus, qua parte vrbs ab hostibus non obsidebatur; vrbem defensoribus vacuã sine labore expugnauit. Quam cùm victor intrat, Mahometi Pontificem suppliciter ipsi occurrentem, vnà cum sacrificulis in templum ire iubet, qui dicto obedientes fuerunt. atq; eodem mox magna ciuium caterua ad decies ter mille homines, tanquã ad certum salutis asylũ confugit. Tamerlanes verò templo occluso, magnam lignorum struem in circuitu erexit, ciq; iniecto igne, quotquot in templum se receperant, ad vnum omnes simul cõcremauit. Funditus deinde vrbem diruit, ac ita complanauit, vt cùm ciues, qui fuga elapsi fuerant, thesauros suffossos ablaturi redirent, regionem, in qua cuiusq; ædes olim sitæ fuerant, agnoscere nequiuerint. Captæ verò vrbis post se Trophæũ reliquit, tres ex caluarijs cæsorum turres summo ingenio erectas.

Herold.6. contin.bel. sacr.10. Onuphr in chorn. Ecclesiast. Postea ab Aegypti Soldano vrbs hæc in integrum restituta fuit, ac Mamaluchorũ præsidio firmata, multo tempore ipsi paruit. Anno autem Christianæ redemptionis supra sesqui millesimum 17. Selimus Turcarũ Imperator post Soldanum & Mamaluchos prælio victos & occisos. Damascum cum vniuersa Syria per deditionem in suam potestatem redegit. Cui etiam nunc subiecta est, ac magna Mahometistarum, nec non Christianorum frequentia inhabitatur.

41.

Act.9.22. Ludouic. Roman. nauigat. lib.1.ca.6. Breidenb. itin.1. HOC loco, qui ad primum lapidem, siue dimidiũ miliare à Damasco distat, Paulus spirãs minas ac cædes aduersus discipulos Domini, Dei gratia subitò illustratus est, atq; ex equo in terram prostratus, audiuit vocẽ dicẽtem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? &c. Repenteq; ex lupo agnus, ex persecutore Diuini verbi prædicator, & ex vase contumeliç vas electionis factus est. In cuius rei memoriam Deo grata posteritas eò loci Deo Opt. Max. in honorem D. Pauli templum erexit: vbi etiamnum Christiani, qui Damasci habitant, sepeliri solent. Locum hunc à Syris Mergisafer dictum inuenio: atq; Christianorum exercitum Damascum petentem ipso cõuersionis D. Pauli die huc peruenisse, ac ibidẽ biduo commoratum esse. *Tyr.13.bel. sacr.18.*

42.

DARIA, vicus ad Meridiem Damasci in plano agro situs, quatuor, aut vix quinq; à Damasco miliaribus distans. vnde tota Damascena ciuitas, atque adeò tota regio ex plano intueri est. *Tyr.bel. sac.lib.17. c.2.& 3.li. 21.c.10.lib. 22.c.22.*

In hoc vico Christiani quotiescunque Damascum exercitum duxerunt, (quod ipsos ter fecisse legimus) castrametasse scribuntur.

43.

DESERTVM Arabiæ, quod terram Hus ab Oriente respicit, ac eadem parte ciuitati Bosræ iungitur. Iob.1. Hiero. de loc. Hebr. lit. G. & I.

44.

DESERTVM Bethsaidæ, locus est ciuitatis Bethsaidæ transmarinus atq; desertus, gramine tamen abundãs. In quem Christus cum suis Apostolis à prædicatione fessis seorsum secessit, vt ab obruente turba liberi, nonnihil quiescerent. Sed concurrente etiam huc multa hominum turba, Iesus in montem subijt, ibiq; sedit cum discipulis suis. Instabat verò tum Pascha, dies festus Iudæorum. Subleuans autem oculos Iesus, vidit maximam iam hominum conuenisse multitudinem. Tactus ergo misericordiæ affectu erga eos, de monte descendit, multa coram eis de regno Dei disserens atque sanans omnes qui malè habebant. Porrò cùm appetisset iam vespera, monuerũt Apostoli Dominum vt turbam dimitteret, quo sibi in vicinis castellis villis atque vicis de cibo prospicerent, nihil enim ciborum vel locus suppeditabat, vel ipsi eò attulerant. Iussit verò Dominus discipulis huiusmodi cõsiliũ sibi suggerentibus, vt turbas per conuiuia cateruatim centenos & quinquagenos ibi in viridi gramine facerent discumbere. Tum accipiens quinque panes hordeaceos & duos pisces, (qui solum ibi fuêre inuenti) sublatis in cælum oculis gratias egit, ac illis benedixit, & fregit, deditq; discipulis suis, vt discumbentibus ea distribuerẽt. atq; ita Diuina hac benedictione quinq; isti panes & duo pisciculi creuerunt partim in manibus Christi frangentis partim in manibus discipulorum distribuentium, partim in ore, gutture & visceribus populi comedentis, vt præter mulieres, atq; pueros quinq; virorũ millia his saturati fuerint; atq; tantũ nihilominus superfuerit fragmẽtorum, vt ijs duodecim cophinos impleuerint. *Matt.14. Marc.6. Luc.11. Ioan.6.*

Ob tam illustre miraculum populus palam confessus est Iesum verè esse prophetã illum, qui in mundum venturus erat. Ipsumq; rapere volebant, vt Regẽ crearent. Cæterùm Dominus discipulos quidẽ suos abnauigare coëgit Bethsaidam: ipse verò subduxit se in montem;

tem; ibique solus maximam noctis partem oratione transegit.

45.

DOMICILIVM Abrahami. vicus qui iuxta Damascum ostenditur: ab Arahamo patriarcha, quòd olim ibi habitarit, nomen habens. Ioseph. 1. antiq. 15.

46.

Num. 21. Deut. 1. 3. Ios. 12. 13.

EDRAI, Hebraicè Edrehi. fortis & inclyta vrbs regni Basan, quæ ex nominis interpretatione in monte sita esse videtur. In qua regnabat potentissimus ille gigas Og rex Basan. Qui cùm omnem regni sui populum contra Israëlem eduxisset, commisso ante hanc vrbē prælio, hîc eum filijs suis interfectus est omnisq́; illius exercitus cęsus. D. Hieronymus scribit sua ætate vrbem hanc insignem extitisse, & Adar, siue Adaram, fuisse dictam, atq; ab Astaroth sex passuum millibus, à Bosdra autem in vicesimo quarto lapide abfuisse. Sub quo nomine alij eam Arabiæ, alij verò Cœlesyriæ annumerant.

Hieron de loc. Hebr. lit. A. dict. Astaroth & lit. E. dict. Edrai. Nig.

47.

ENGANNA, ciuitas trans Iordanem circa Gerasam sita. Hier. de loc. Heb. lit. E.

48.

1. Mach. 5. 2. Mach. 12. Ioseph. 12. antiq. 12.

EPHRON, aliàs Hephron, Effron & Enfron, vrbs magna est & munita valdè, ac multis bellicis machinis telorumq́; apparatu instructa. sita in via publica non procul à Iordane, & penè è regione ciuitatis Bethsan siue Scytopolis. Quam montes vtrinque ita circumuallant, vt non nisi per ciuitatem iter pateat. Vnde cùm Iudas Machabæus hac exercitum duceret, ac transitus illi per ciuitatem, quem per nuncios modestè petierat, negaretur, ferro sibi viam aperire coactus est. atq; ciuitatem, quæ à multis diuersarum gentium incolis, robustissimorumq́; iuuenum frequētia fortiter defendebatur, ac munita erat, (nā & portam, qua illi ingrediendum erat, congestis lapidibus obstruxerāt) oppugnare debuit. eamque post diei ac noctis impugnationem vi cepit, captam diripuit, direptam incendit atq; deleuit. Tanta autem facta est hominum strages, vt solum virilis sexus vigintiquinque millia occisa fuerint, atque in transeundo per incensi cineres, occisorum cadauera calcare debuerint.

49.

Ioseph. 3. bell. 2.

GADARA, quæ & Gadaris, Plinio autem Gaddara vocatur, vrbs trans Iordanem est; contra Tiberiadem & Scytopolim ad Orientalem plagam, in dimidia tribu Manasse, non procul à tribu Gad dissita, à qua quidam ciuitati nomen Gadara datum credūt. Sita autem est in monte, quem, Plinius scribit, Hieromiace, alio nomine Hieronis & Hippodion fluuuis pręterfluit ad cuius etiā radices, teste Hieronymo, aquæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis.

Pl. l. 5. c. 18. Niger geograp. Asiæ com. 4. Hieron. de loc. Hebr. lit. G. dict. Gadara.

Hæc ciuitas natura loci validissima & inexpugnabilis fuit, ac transamnanæ regionis metropolis, in qua multi locupletes habitabant. *Ioseph. 5. bell. 3.*

Quam Alexander Iannęus Iudæorum Rex, nescio quam ob causam exercitu cinxit, ac post decem mensium obsidionem cepit atque subuertit. *Ioseph. 13. antiq. 19. 21 & 1. bell. 3.*

Eandem paulò post Pompeius magnus, qui tunc in Syria Romanis copijs præerat, in gratiam liberti sui Demetrij Gadarensis, instaurauit. *Ioseph. 14. antiq. 8. & 1. bell. 5.*

Gabinius verè Romanorum militum præfectus vrbem hanc inter Curias siue Iuridicos conuentus, eiusmodi in Palæstina quinque constituerat. post Hierosolymam primam esse voluit. In quinque siquidem æquales partes tota prouincia ab ea distributa fuit. ac in singulis erectæ Curiæ, vnde indigenæ iura peterent; alij quidem Hierosolymis, alij Gadaræ, tertij Amathūte siue Emath, quarti verò Hierichonte, quinti deniq; Sephori Galilææ. *Ioseph. 14. antiq. 11.*

Cùm autem Gadara pristino statu refloruisset, ac huiusmodi auctoritate polleret, Gadarensium quidam Herodis Ascalonitæ tyrannidem non sustinentes, eum apud Augustum Cæsarem de vi & rapinis, violatisque ac dirutis templis accusauerunt. Verùm cùm Cæsarem & amicos eius accusato fauere viderent, timentes ne dederentur Herodi, ac exquisitis tormentis necarentur, sequēti nocte sibi ipsis manus intulerunt: ac alij quidem se dedêre præcipites, alij se iugulauerunt, quidam etiam in fluuium se iacentes, submerserunt. *Ioseph. 15. antiq. 13.*

Posthæc Gadara Græcanica instituta amplexata est. & idcirco, vt apparet, à Iudæis vastata fuit. ac vicissim Gadarenses Iudæorum sibi cohabitantium audacissimos quidem amoliti sunt, terribiles autem solicitè adseruauerunt. *Ioseph. 17. antiq. 17. & 2. bell. 4. 19. 20.*

Non multò post & Vespasianus Romanarum copiarum Imperator ciuitatem hanc aggressus est, eamque pugnaci multitudine vacuam reperiens, primo impetu expugnauit. atque non solùm hanc ciuitatem, sed etiam omnes circum vicos, & oppidula quædam incendit. *Ioseph. 3. bell. 4.*

Qui haud multo post tempore ab optimatibus & populo Gadarensi cum acclamationibus in ciuitatem receptus est, & fidei dexteras ab eis accepit, equitumq́; & peditum præsidio vrbem muniuit. *Iose. 5. b. 3.*

Iuxta hāc vrbem Christianorum legiones, cùm per aliquot dies, vt scribunt, equitem cęlitus missum, itineris ducē habuissent, castra metati fuisse leguntur. *Tyr. 16 bel. sa. 12. & 13*

50.

GALAAD mons qui Hebraicè Galhed, Gilhad, Ghilhad, & Gilead, Iosepho Galades, Ptolomæo autem Hippus dicitur, montium omnium, qui trans Iordanem sunt, altissimus est. Hic quinquaginta circiter miliaria longus, ab Austro iuxta ciuitatem Iaër, rupesque Arnon initium sumit, & versus Septen-

 trionem

trionem per duo regna, Amorrhæorum videlicet,& Basan, ad Orientem verò per deserta loca, diuersis cacuminibus vsq; ad Libanum montem porrigitur. & in diuersis locis diuersa sortitur nomina. Nam à rupibus Arnon vsque ad ciuitatem Cedar, vocatur Galaad, qua parte cæteris fertilior & altior est, vt hic ob loci eminentiam reliquarum partiũ caput esse videatur. Deinde verò quousq; Bosram siue Phialam fontem protẽdit, Seir vocatur. Hinc porrò Trachonitidẽ regionem circumiens, Hermõ appellat9 est & è regione Cæsareę Philippi vsq; Damascum excurrẽs, mõti Libano se iungit. Vnde Ierem. propheta Galaad principiũ mõtis Libani esse dicit, cũ ait: Galaad tu mihi caput Libani. D. Hierony. Hebraica describens loca, inter alia de monte Galaad, hęc de situ eius habet: Galaad mons, ad quem septimo die profectionis è Charris Iacob profugus venit. est ad tergum Phœnices & Arabiæ, collibus Libani copulatus: extenditurque per desertum vsq; ad eum locum, vbi trans Iordanem habitauit olim rex Seon Amorræorum. Cecidit supradictus mons in sortem filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manasse. Sed & Hieremias loquitur: Galaad tu mihi initium Libani. Atq; studiosissimus terræ sanctæ indagator Brocardus de montibus, qui trans Iordanem sunt, his verbis scribit: Porrò vltra Iordanem sunt varij montes, nempe mons Seir, mons Hermon, mons Libani, & mõs Galaad. qui tamen omnes sunt vnus mons continuus, nisi quod in diuersis locis diuersa sortitur nomina. Mons Galaad est altissimus, & videtur reliquorum caput esse ob sui eminentiam.

Ierem. 22. *Hieron. de loc. Hebr. lit. G.* *Broc. lib. 2.*

Et huic coniungitur mons Seir, quem Esau inhabitauit, ceciditq; in sortem dimidiæ tribus Manasses. Huic iterũ iungitur mons Hermon, qui circuit Trachonitidem regionem, & perueniens vsq; Damascum copulat se Libano inter Bellenam, quæ aliàs Cæsarea Philippi dicitur, & Damascum. Sub Libano est Antilibanus. Hactenus Brocardus. Deniq; & Dominicus Marius Niger de ijsdem mõtibus hæc commemorat: Post Libanos, Seir mons attollitur, qui terminatur sub Galaad monte, altiore cæteris fertilioreq:. is enim bonus homini pecoriq; est. vbi resina, & aromata complura carpuntur. Est etiam Seir alter in Arabia. est Galaad mons collibus Libani iunctus, & extenditur per deserta loca trãs Iordanem. in quo simili nomine ciuitas fuit. Sunt omnes isti vnus mons. sed in diuersis cacuminibus diuersis vocatis nominibus. Hæc ille. Ex prædictis satis liquet montem Galaad non procul à tribu Ruben habere initium; & continua serie multis licet verticibus ac vocabulis diuersis per duo regna, Amorræorum scilicet & Basan, perq; tribum Gad, dimidiamque Manassitarum tribum, ad Libanum montem vsque protendi. Hæc de situ, longitudine, atque altitudine dicta sint. Nunc quod ad alia attinet. Vbertate reliquis, qui vltra Iordanem visuntur, montibus præstat: atq; arborum, aromatum, & graminis admodum ferax est. Inter arbores verò maximè pinis, ijsq; resinosissimis abundat. ideoque optima hic & plurima legitur resina. cuius etiam Ieremias propheta mẽtionem facit: Nunquid resina, inquit, non est in Galaad? aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Atq; alibi: Ascẽde in Galaad, & tolle resinam virgo filia Aegypti: frusta multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. Est siquidem resina humor quidam in arboribus, propriè autẽ pineis nascens, & ob abundantiam ex eisdem erumpẽs ac defluens. cuius medicamine vulnera curantur.

Nig. geog. Asiæ com. 4. *Ierem. 8.* *Ierem. 46.* *Plin. li. 37. cap. 3.* *Hieron. in Ierem. 8.*

Propter graminum verò vbertatem totus mons pascuus erat, atq; ad alenda pecora conueniens. Ob quam pascuorum commoditatem multi hic caprarum pascebantur greges. Quod animal cùm montium cacumina ascẽdere, indeq; dependens pabulum carpere gaudeat: factum est vt Salomon eis capillos sponsæ Christi comparans, Christum hoc modo loquentem inducat: Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es. oculi tui columbarum, absq; eo quod intrinsecus latet, siue, vt Hebręi habent, intra cincinnos tuos: Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges (ouium) tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro &c.

Cant. 4.

In hoc monte Galaad Patriarcha Iacob, cùm ex Haran siue Charris Mesopotamiæ vrbe (vbi auunculo & socero suo Laban viginti annis seruierat) iubente Deo simul cum vxoribus, liberis atque duabus gregum turmis inscio Laban in terram Chanaan reuerteretur, tabernacula sua tetendit: ac se & gregem suum refecit. Quem vt profugum Laban iratus cum suis persequens, septimo profectionis die ibidem comprehendit. At monuit eum in somnis Dominus ne durius quicquam contra Iacob ageret. Sibi ergo nonnihil imperans, sequenti die Iacobum tacitæ fugæ simul ac furti arguit. Nam Rachel marito inscio idôla patris sui clam abstulerat. eaque hic sub se abscondens, quærentem patrem astu delusit. Cùm vltra citraq; multa verba facta essent, tandem amicitiæ fœdus initum est. neutrum alteri nociturum. quod iureiurando sancientes, in aræ modum cumulum lapidum fecerunt, atque DEO victimas immolauẽre. Quibus factis solenne celebrauerunt conuiuium, atque mutuò sibi valedixerunt.

Genes. 31. *Genes. 13.* *Ioseph. 1. antiq. 27.*

Ab hoc lapidum tumulo, quem Iacob & Laban erexerunt, monti nomen Galaad inditum est. Nam Laban sua, hoc est, Syra lingua appellauit eum Igar Saadutha, siue Iegar Sahaduta. Iacob verò Hebræo idiomate nominauit eum Galhed, siue Galaad. vtroq;, tam Syro, quàm Hebræo vocabulo aceruum testimonij significante. A monte verò & ciuitas, quæ in eo condita est, & adiacens monti regio, vocabulum Galaad etiam sortita sunt.

Hie. quæst. Heb. in Genes. 31. & in Iere. 22.

51.

GALAAD regio. quæ & Terra Galaad, Galaaditim, & Galaaditis, Iosepho autem Galaa-

Ioseph. 4. Antiq. 4.

Galaadina, Galadena, Galadina, & Galaditica, incolæ verò eius Galaaditæ, & Galadeni vocãtur; à monte Galaad, cui adhæret, appellationẽ accepit, atque, vt ex Sacra scriptura patet, animalibus pascendis aptissima erat.

Num. 32.

Num. 32. Deuter. 3. Iosu. 13. 1. Paral. 2. Hierony. de loc. Heb. lit. G.

Quam, vnà cum ciuitate Galaad, ac viginti tribus alijs huiusce regiõis ciuitatibus, Galaad filius Machir, filij Manasse, alijque fortes Israëlitici populi bellatores de Amorrhæorũ manu armis ceperunt.

Huius regionis, simul ac montis Galaad, media pars à Moyse Gadditæ tribui, altera verò medietas, dimidiæ tribui Manassitidæ extra sortem in possessionem data est.

Iudic. 12.

Erant autem Galaaditæ viri fortes ac bellicosi. de ipsis enim legimus, quòd Iepte Iudicis tempore quadraginta duo virorum millia de tribu Ephraim aduersum ipsos in prælium cõsurgentes, vna pugna occiderint.

Osee. 6. Amos. 1. Hieron. ibi. Amos. 4.

Verùm postea cùm in idololatriam, aliaque scelera incidissent, ipsi quoque deuicti sunt, & à Damascenis, vt Amos Propheta habet, insigni crudelitate in plaustris ferreis, quæ rotis subter ferreis atq; dentatis voluebantur, triturati, ac cõtriti. qui & ab Ammonitis mulieres eorum prægnantes, dissectas fuisse scribit.

1. Macha. 5. 13 Iosu. 12. an. 12

In hac regione Iudas Machabæus cum paucis Iudæis Timotheum Ammonitarũ ducem semel ac iterum fudit atque fugauit, ac ingentem gentium multitudinem contriuit.

52.

Hier. de loc. Hebr. lit. G. Deuteron. 3.

GALAAD vrbs dimidiæ tribus Manasse, à Iosepho Sebei, aliâs Sebet appellata, in monte Galaad condita est. à quo etiam, vt Hieronymus testatur, nomen suum sortitur. Hãc quoq; Galaad filius Machir, filij Manasse, de Ammorrhæorum manu cepit. ideoq; illi vnà cum terra Galaad à Moyse in possessionem data est.

Iudic. 12. Ioseph. 5. antiquit. 12. Osee. 6.

In hac vrbe natus & sepultus est strenuus Israëlitarum dux & Iudex Iepte Galaadites. Vaticinatus est de eadem ciuitate Propheta Osee.

53.

Ioseph. 4. bell. 1. Plin. libr. 5. cap. 13. Broc. itin. 3. Breiden. ibi.

GAMALA, quam Suetonius in Tito Gamalen appellat, vrbs & arx validissima fuit, ac loci natura inexpugnabilis. sita in alto, petroso, & vndiq; præcipiti monte, qui Cameli similitudem præfert. vnde etiam Gamala, quasi Camela nomẽ duxit: expressam siquidem vocabuli significationem indigenæ seruare non possunt.

Huius montis iugum quod Austrum respicit, instar colli & capitis Cameli ex alto monte deductum, supra profundam vallem immẽsa altitudine se erigit. vbi in saxoso, prærupto, & accessu difficillimo vertice olim firmissima Arx velut caput supereminebat.

In medio montis dorso vrbs extructa fuit, quæ Cameli gibbum exhibebat. vbi plurimæ domus per prona ædificatæ, nimioque præcipitio casuræ similes de monte pendebant. Inter quas ad Orientalem vrbis partem, qua se altiùs ciuitas eleuabat, editissima præ cæteris Turris erat, quæ nubibus caput inferre videbatur. Intra muros autem Fons erat, in quem oppidum desinebat. qui per montem pedetentim decrescentem defluens, caudæ figuram repræsentabat. Porrò à fronte ac lateribus in valles inuias mons scinditur. quæ Cameli pedes videntur exprimere.

Iose. 13 ant. 21. & 1. bell. 4.

Quamuis autem ciuitas hæc, vt dictum est, locorum difficultate inexpugnabilis esset, cã tamen Alexander Iudæorum Rex in suam redegit potestatem.

Iose. 2. bell. 25. et 4. bel. 1.

Et licet illam postea Iosephus Historicus murorum ambitu cinxerit, & fossis atq; cuniculis contra Romanos reddiderit longè firmiorem, vt quiuis non incola solùm, sed & externus loci firmitati plurimum tribueret: à Romanis nihilominus, licet non sine magna ipsorum clade, expugnata fuit.

Iose in vita sua. Ioseph. 4. bell. 1. & 3.

Nam Hierosolyma, multisq; Galilææ ciuitatibus contra Romanos Orbis dominos rebellantibus, cum Gamala diutius in eorum fide perstitisset: tandem iniquorum instinctu & ipsa se Romanis opposuit. Ideoque à Vespasiano obsessa, post acerrimos vtrinque conflictus, ingenti obsidentium clade ac labore, trigesimo, aut circiter, obsidionis die capta & excisa est. Tanta autem Romanorum Gamalensiumque facta est strages, vt per prona loca effusus cruor, totum oppidum dilueret. Ciuium verò ac rusticorum, qui ex vicinis pagis in eam confugerant, tum gladio, tum præcipitio nouem millia perierunt. neq; quisquam, præter duas mulieres, euasit. non enim vel infantibus quidem pepercēre, vt acceptam cladem Romani vindicarent.

Iosep. 18. antiquit. 1. Luca 2. Actor. 5.

Ex hoc oppido ortus fuit Iudas Galilæus, homo populari quadam præditus facundia. qui eo tempore, quo Quirinus Syriæ præses ex Cæsaris Augusti edicto in Iudæa descriptionem ac censum peragebat, multos Iudæorum sibi adsciuit, prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuati lucri studio. Nam vt à censu Iudæos seruaret liberos, copias collegit, agros ac pagos diripuit, cædibus & latrocinijs miscens omnia. Cæterùm quia consilium & opus eius non erat ex Deo, & ipse perijt, & omnes quotquot paruerant ei, dispersi sunt.

Iose. 18. ant. 9 et 3. bel. 2. & in vita sua.

Ab hac vrbe, vicina quoque regio Gamalitica dicta est. in qua non pauci erant vici opibus referti, & pecoris diuites.

54.

Hierony. de loc. Heb. lit. A. dict. Anothaiir. Iose. 4. ant. 4. & 8. antiquit. 2.

GAVLON, quæ aliâs Golan, Gholan, Golam, Galon, Iosepho autem Gaulana, Gaulane, Gaulademan, & Gaulalim dicitur, insignis in Basanitide & Batanea regionibus vrbs est. ex cuius nomine etiam adiacens regio Gaulonitis, Gaulanitis, Gaulonitica, & Gaulanitica appellatur.

Iosu. 21. 1. Par. 6.

Hæc regio postquam filij Israël occiso Og Rege Basan, vniuersam eius ditionem expugnassent, à Moyse dimidiæ tribui Manasse in possessionem data est. Vrbs verò, cum suburbanis

Deut. 4. Iof. 20. Ioseph. 4. antiquit. 5. banis suis assignata fuit Leuitici generis sacerdotibus: & profugis, qui nolentes proximum occidissent, in confugij locum.

Iof. 13. ant. 21. & 1. bel. 4. Iof. 17. an. 10. & 18. antiq. 9. Quod porrò ad vrbem ac regionem hanc attinet, legimus vrbem ab Alexandro Iudæorum Rege inter alias, quas sibi adsciuit, esse subactam. regionem autem, vnà cum Trachonitide, Batanea, & Paneade regionibus, Herodem seniorem filio suo Philippo testamento legasse.

Hieron. de loc. Heb. lit. G. D. Hieronymus scribit, vrbem hanc sua ætate villam fuisse prægrandem.

55.

Iof. 3. bel. 2. Hierony. de loc. Heb. lit. G. diction. Gargasi. Broc. in 4. Breid. ibid. Fret. pa. 22. GERASA, aliàs Geraza, & Ierasa, olim Gergesa, Iosepho etiam Gerasis, Hieronymo verò Gargasi dicta, insignis ac munita trãs Iordanem vrbs est: cuius regio monti Galaad iungitur ac continetur. Sita verò est super mõtem, in vlteriori, hoc est, Orientali maris Galilææ littore, ex aduerso Tiberiadis, paululum tamen ab ea ad Aquilonem declinans. Scribitur abesse à Nazaret sextodecimo miliario.

Gen. 10. 15. Ioseph. 1. antiquit. 12. Hanc vrbem quõdam inhabitauerunt Gergesæi, qui à Gergesæo quinto filio Chanaan suam traxêre originem. At postea cùm hos filij Israël in promissæ terræ inuasione deleuissent, tenuit eam dimidia tribus Manasse.

Iof. 1. bel. 4. Refert Iosephus, quòd cùm Theodori Philadelphiæ tyranni opes in hac ciuitate repositæ essent, Iudæorum Regem Alexandrum eius thesauri cupidum, triplici ambitu oppidum hoc circumdedisse, tandemque expugnasse.

Matth. 8. Marc. 5. Luca 8. Ab hac ciuitate circumiacens territorium, Regio Gerasenorum vocatur. quam Euangelista Matthæus in Græco γεργεσηνῶν, id est, Gergesenorũ, Marcus verò & Lucas γαδαρηνῶν, hoc est, Gadarenorũ appellant. Quod multis occasionem præbuit, vt existimarent vnam eandemque ciuitatem tria hæc habuisse nomina; Gerasa, vnde est Gerasenorum; Gergesa, vnde est Gergesenorum; & Gadara, vnde est Gadarenorum. Sed ex Iosepho, Hieronymo, Ptolomæo, & alijs manifestum est, Gerasam & Gadarã diuersas fuisse ciuitates: ambas tamen trans Iordanem ac mare Galilææ, non longè ab inuicem dissitas. Itaq; verisimilius est, eandem hanc regionem ab vtraq; ciuitate nomen accepisse; & à Gerasa quidẽ, quæ & Gergesa, Gerasenorum & Gergesenorum; à Gadara verò, Gadarenorum dictam esse. Latinus autem interpres ideò videtur nomẽ Gerasenorũ posuisse, tam in Matthæo, quàm in Marco & Luca, pro Gergesenorum, & Gadarenorũ, quòd illud suo tempore notius esset & communius. Nam & Hieron. in Abdiam scribens, eam Arabiæ partem, quę prius Galaad vocabatur, suo tempore nuncupatam asserit Gerasam.

Iofe. 2. bel. 19. 20. & 3. bell. 2. Hieron. de loc. Heb. lit. G. diction. Gadara, & Gergesa. Ptol. libr. 5. tabul. 4. Asi. Et hoc placet VVeissenburgio, existimat tamẽ eandem fuisse ciuitatem diuersis nominib. Hieronym. in Abd. 1.

Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8. Cùm aliquando in hanc regionem venisset Dominus noster Iesus Christus, occurrerunt ei duo dæmoniaci supra modum sæui. quorum alter multo tempore legione dæmonum obsessus fuerat, ac nullis catenis aut cõpedibus potuerat vinciri, vllâue ratione domari, sed nudus incedens, in montibus ac desertis, & in sepulchris inter fœtida mortuorũ cadauera & ossa die ac nocte degebat, seipsum quidem inhumaniter lapidibus concidens, transeuntes verò varijs modis infestans. Hi igitur Christo occurrentes, verbo à dæmonibus liberati fuêre. Dæmones tamen egressuri, suppliciter Dominum precati sunt, vt in porcos, quorũ magnus ibidem grex in monte pascebatur, ingredi liceret. Cui petitioni cùm Dominus annuisset, mox duo millia porcorum à dæmonibus magno impetu per præceps in mare Galilææ agitata ac suffocata sunt.

Legio vulgò sumitur pro 6666. militibus. Plena tamen legionis numerus est 12500. militum. Nam legio in decem diuiditur cohortes. Cohors in quinquaginta manipulos, manipulus verò, in viginti quinque milites.

Quod cùm subulci, qui pascebant porcos, in ciuitatem proximasque villas & agros digressi diuulgassent, tota ciuitas exiuit in occursum Iesu, & virum, qui à dæmonibus vexatus fuerat, viderunt sana mente vestitum sedentem ad pedes eius, atq; Dominum conuenientes, rogauerunt illum, vt discederet à finibus ipsorum: vel quia se Domini præsentia iudicabant indignos; vel quod verisimilius est, ne qui transgresionem legis in porcis punire visus fuerat, etiam in alijs eorum animalibus ipsorum peccata vindicaret. Porrò is, qui à dæmonum legione liberatus erat, Christum abeuntem atq; nauem ascendentem, rogauit, vt sibi cum illo esse liceret. Sed à Domino domum ablegatus, per totam ciuitatem Gerasam, atq; per totam Decapolim prædicauit, quanta sibi fecisset Iesus.

Hierony. in Matth. 8.

Iose. 2. bell. 19 & 20. Apud Iosephum inuenimus, paulò antè excidium Hierosolymitanum Iudęos hanc ciuitatem vastasse, quo tempore Nero Reipublicæ Romanæ clauum tenebat. Quam sanè iniuriam incolæ fortissimo animo à Iudæis tulerunt. adeò, vt cùm paucis post diebus in omnibus penè ciuitatibus Iudæi trucidarentur, idcircò, quod Hierosolyma Romanis rebellaret, Geraseni tamen, neque in eos, qui apud se remanere delegerunt, quicquam gesserunt mali: & egredi volentes, vsque ad fines suos deduxerunt.

Ioseph. 5. bell. 6. Non multò pòst & L. Annius Vespasiani dux, assumpta equitatus cohorte, multisq; peditibus, Gerasam primo aggressu capiens, mille iuuenum interfecit, familias captiuas duxit, bona militibus prædari permisit, incensis deinde domibus, proxima petijt.

Hiero. in lo. Hebr. lit. G. dictio. Gergesa. Tyr. 2. bell. sacr. 16. Hieronymi tempore, vt ipse autor est, Gerasa tantùm viculus fuit. atq; postea hostilitatis metu diu iacuit desolata. Tandem verò anno millesimo centesimo vigesimo in munitiore eius parte à Boldequino Damascenorum Rege multo sumptu ex quadris & magnis lapidibus castrum erectum fuit: quod commeatu & armis egregiè communiuit, ac quibusdam ad modum fidis reiq; bellicæ peritis seruandum tradidit. Hoc castrum primo anno, cùm ædificatum esset, acriter oppugnatum fuit à Hierosolymorum Rege Balduino de Burgo. qui & per deditionem cepit. Cæterũ, cùm id non sine magnis impensis, grauissimo & assiduo labore, maximisq; periculis tueri poterat, habito cum

to cum suis consilio, communi omnium sententia fundi us dirutum fuit.

Viros claros ex hac vrbe oriundos recenset Stephanus cosmographus. Inter alias autem hinc prodijt scelus ille Simō Gioræ filius, homo ætate iuuenis, viribus autem corporis audaciaque præstans. Qui cùm prius in Acribitena latronum, postea verò Hierosolymæ, quando à Tito Cæsare & Romanis obsidebatur, seditiosorum ducem egisset, suaque crudelitate ac tyrannide multos oppressisset, expugnata vrbe, in occultiori quadam cloaca latuit. è qua cùm fame compulsus emersisset, tandem à Romanis captus, atque Romæ in celeberrimo Titi triumpho laqueo circundatus, per forum tractus & necatus est.

Ioseph. 5. bel. 7. & 7. bel. 20. & 24.

56.

GERSON, quæ & Gergassi, ciuitas est alienigenarum in Basanitide, de qua filij Israël expellere non valuerunt Gessuri. Hiero. de loc. Hebr. lit. G. dict. Gerson.

57.

GESSVR, aliâs Iessur, Gesur, & Ghesur, fortis & regia vrbs, sita, vt ex Hebraici nominis significatione videtur, in valle. Ab hac vrbe finitima regio Gessuri, siue Iessuri, aut Gesuri, Hebraicè Ghesuri, Iosepho Gesura & Gessiri appellatur. quæ quidem regio Israëliticæ terræ, quæ trans Iordanem est, versus Septentrionem terminus fuit. atque licet dimidiæ tribui filiorum Manasse in possessionem fuerit data, pristini tamen terræ habitatores nunquam inde expulsi fuisse videntur.

Deut. 3. Iosu. 12. 13. 1. Par. 2.

Quod autem hæc Regia ciuitas fuerit, ex sacra Scriptûra manifestum euadit. Commemorat siquidem illa Abner principem exercitus Regis Saul, mortuo rege, filium Saul nomine Isboseth tulisse & transduxisse vltra Iordanem, & in ciuitate Mahanaim, quæ interpretatur Castra, Regem eum constituisse super Galaad, & super Gessuri, & cæt. quo tamen loco Hebræi pro Gessuri, habent Assuri seu Asuri. atq; D. Hieronymus hæc verba ad tribum Aser refert. Vt vt id sit, extra quæstionem est, quod alibi de Dauide legimus, qui scribitur de Gessuri egisse prædas, & Maacham filiam Tholmai Regis Gessur accepisse vxorem. de qua Hieronymus libro de traditionibus Hebraicis: dicunt, inquit, Hebræi, à Dauid in prælio captam (puta Maacham) & cæsarie & vnguibus præcisis, secundum legem eam vxorem sibi sociasse: & ex ea generasse Thamar filiam, & Absalom tertium filium suum.

2. Reg. 2. Hie. quæst. Hebr. in 2. Reg. 2. 1 Reg. 27. 2. Reg. 3. 1. Paral. 3. Ios. 7. ant. 1. Hier. quæst. seu tradit. Hebr. in 2. Reg. 13. Deut. 21. 2. Reg. 13. 14. Ios. 7. ant. 8.

Hæc causa fuit, vt Absolom, cùm ob violentam Thamar sororis suæ deflorationem, Amnon fratrem suum primogenitum occidisset fugerit in Gessur ad regionis illius Regem; quia is erat auus eius maternus. vbi toto triennio permansit, donec Dauidis consensu à Ioab Hierosolymam reduceretur.

58.

HERMON mons, qui ab Hebræis Chermon; à Hieronymo Aermon & Ermon; ab Amorreis Sanir & Senir; à Sidonijs Sarion, Sirion, & Sireon; à Phœnicibus Sanior; in Deuteronomio etiam Sion, aliâs Seon vocatur: Straboni Trachon, alijs Trachonus; Ptolomæo autem Alsadamus appellari videtur.

Deut. 3. Deut. 4.

Situs est vltra Iordanem, è regione ciuitatis Paneadis: quam quidem ab aurora despicit. A Meridie vero monti Seir iungitur. ac vergens versus Septentrionem, qua Trachonitidem regionem circumit, propè Damascum Libano se copulat. vnde in sacra Scriptura frequenter habemus, quod terra filiorum Israël trans Iordanem ad Solis ortum à torrente Arnon vsq; ad montem Hermon extendatur.

Hierony. de loc. Hebr. lit. A diction. Aerm. & lit. E diction. Ermon. Brocar. itin. 2. Deut. 3. 4. Iosu. 12. 13.

Mons iste excelsæ altitudinis est. Nam licet à monte quidem Galaad cacuminum sublimitate superetur; attamen altero monte Hermon, qui intra Iordanem iuxta montem Tabor situs est, nec non & tertio monte Hermō, qui in Septentrionali parte tribus Aser conspicitur, multò & maior & altior est. ideoq; perpetuò etiam in eo inueniuntur niues. quas D. Hieronymus suo æuo Tyrum ob delicias deferri solitas scribit, vt nempe æstatis tempore æstiua pocula temperarent.

Brocar. itin. 4. & 6. Breid. itin. 6. Hiero. de lo. Hebr. lit. A diction. Aermon.

Proceris quoque ac laudatissimis abundat abietibus, quæ multis vitæ operibus, præcipuè trabibus & nauigijs aptissimæ sunt, vnde & in Ezechiele propheta habemus, quod tabulata nauis Tyriæ de abietibus montis Sanir fuerint compacta.

Ezech. 27 Hiero. ibid.

Ex Canticis Salomonis quidam colligunt in hoc monte leones, pardos & leopardos habitasse. Is. n. Christum his verbis suam sponsam alloquentem introducit: Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum, siue, vt Hæbræi habent, leopardorum.

Cant. 4. Lyr. ibidem.

Habuit & mons iste insignes speluncas: quarum vna, vt Marius Niger scribit, quatuor hominum millia capere poterat.

Nig. Geog. Asi. comm. 4

Tenuerunt autem eum quondam Heuæi & Amorræi, Posterioribus verò annis in eo dominatus fuisse scribitur Og Rex Basan. Quem cùm Israëlitę occidissent, montē hunc possederunt filij dimidiæ tribus Manasse.

Hieron. de loc. Hebr. lit. A diction. Aermon. Iosu. 12. 1. Para. 5.

59.

HIPPOS, siue Hippus, quæ & Hippene, clara Iudæorum ciuitas est: cuius incolæ Hippeni dicuntur. sita vltra Iordanem in Orientali mari Galilææ littore è regione vrbis Tiberiadis. à qua secundum Iosephum versus Orientem, sicut & à Gadara versus Occidentem, triginta stadijs distat.

Iose. 3. bel. 2. Plin. lib. 2. cap. 15. Ioseph. in vita sua.

Hanc ciuitatem bellorum tumultu desolatam, Pompeius Romanarum copiarum dux habitatoribus suis restituit. Quam postea Imperator Augustus Herodis Ascalonitæ regno adiecit. Sed post Herodis mortem

Ioseph. 14. antiquit. 8. & 1 bell. 5. Ios. 1. bell. 15.

Ioseph. 17. ant. 17 et 2 bel. 4. tem, ob id quòd Græcanici instituti esset vnà cum Gadara & Gaza eiusdem religionis vrbibus, à Iudaico regno separans, Syriæ contribuit.

Ioseph. 2. bel. 19 & in vita sua. Ioseph. 2. bel. 20. a li. 5. c. 15 b tab. 4. Af. c eo loc. Hiero. li D. dict. Tetra pol. d 16 bel. Longò pòst temporis interuallo, annis nimirum circiter sexaginta confectis, Iudæi inter alias ciuitates, etiam Hippon vastasse, eiusque vicos incendisse leguntur. Qua de causa & Hippeni paulò pòst in generali passim Iudæorum occisione, cohabitatores suos Iudæos malè tractauerunt. Meminerunt huius ciuitatis etiam *a* Plinius *b* Ptolomęus, *c* Hieronymus, *d* Tyrius, *e* Marius Niger, & alij nonnulli.

60.

Gen. 13. e geog. Af. tab. 4. HOBA, aliâs Choba & Soba, Heironymo autem Chobaa, locus est ad læuam partem Damasci ad quem vsque Abraham quatuor Assyriorum reges persecutus est. Cùm enim Assyrij isti quinq; Sodomorum reges in valle siluestri debellassent, ac Sodoma spoliata Lot omnesq; viros ac mulieres captiuos vnà cum omnib. ipsorum bonis abduxissent, Abraham audita hac Lot filij fratris sui ac Sodomitarum clade, assumptis mox tribus fratribus. Mambre, Eschol & Aner ipsi confœderatis, ac expeditis vernaculis suis trecentum octodecim, ab Hebron festinus Assyrios insequens, quinta nocte circa fontem Dan eos est assecutus; statimque noctu securos ex improuiso obruens, alios quidem in cubilibus somno sopitos occidit, alios autem temulentos in fugam conuersos vsq; Hoba persecutus est. ac nepotem suum Lot, cæterosq; captiuos cum omni præda victor reduxit.

Gen. 14. Ioseph. 1. antiq. 18.

Hieron. de loc. Hebr. lit. C Porrò de hoc loco D. Hieronymus sic scribit: Chobaa villa est in regionibus Damasci, habẽs accolas Hebreos, qui credentes in Christum, omnia legis præcepta custodiunt. Et à principe hæreseos Hebionitæ nuncupantur. Contra huiusmodi dogma Paulus Apostolus scribit ad Galatas.

61.

Hieron. de loc. Hebr. lit A. dict. As. tab. & lit I. dict. Iabisga laad. IABESGALAAD, Hieroymo Iabis, & Iabis Galaad, Iosepho autem Iabisus & Iabissa, Galaaditidis regionis primaria vrbs est. quæ trans Iordanem in tribu Manasse super montem sita, à ciuitate Pella euntibus Gerasam in sexto miliario distat.

Iudic. 21. Ioseph. 5. antiq 6. Hæc vrbs, cum ob abominandum vxoris Leuitę stuprum vndecim tribus Israël tribum Beniamin penè totam deleuissent, à tribulibus cęterarum tribuũ expugnata est, eò quòd in prælio, quod contra Beniamin gestum erat, suppetias ferre sola recusasset. Post captã verò ciuitatem, habitatores eius pueri, mulieres, pariter ac viri omnes occisi sunt. seruatis duntaxat quadringentis virginibus, quæ totidem Beniamiticæ tribus viris, qui soli cum alijs ducentis cautè euaserant, nuptijs copulatæ sunt. vt tribum penè excisam, ex qua D. Paulus gentium Apostolus oriri debebat, noua prole instaurarent.

Cùm ista à contribulibus suis Iabesgalaad passa esset, trecentis & pluribus posthæc confectis annis Naas quoq; Ammonitarum Rex 1. Reg. 11. cum magno & forti exercitu vrbem Iabesgalaad obsedit. & ciuibus vltrò deditionem facere cupientibus, deditionem spreuit, nisi dextrum quisque pateretur sibi oculum erui. vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omninò inutiles bello fierent, essentq; opprobrium in vniuerso Israël. Hæc cùm in Gabaa Beniamin ad aures Saulis Iudæorum regis Iabesenorum legati detulissent, mox ad Iordanem ex omni Israël copias coëgit, easq; in Bezec oppido recensens, trecenta & triginta virorum millia numerauit. Tum Iordanem traijciens, mox Ammonitas omnes fudit ac fugauit, inter cęteros verò Naas Regem occidit, atque non solùm vrbem, miserosque ciues ob sidione liberauit & periculo exemit. sed & in Ammonitarum regionem irruptione facta, totam vastauit, ditatoque ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est.

Ioseph. 6. antiq. 5.

Huius tam insignis beneficij memores fuerũt habitatores Iabesgalaad. nam cùm postea 1. Reg. 31. Regis Saulis ac filiorum eius trunca corpora 1. Paral. 10. à Philistæis in muro ciuitatis Bethsan, quæ Ioseph 6. pòst Scythopolis dicta est, ex patibulis suspensa esse audissent, rem indignam rati principes antiq. 14. viros extremo exequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi (alebat enim hæc vrbs homines & corpore robustos, & animo feroces) facto per totam noctem itinere, Saulis filiorumque eius corpora de patibulis abstulerunt. eaq; aromatibus cõdientes, in nemore Iabes supter insignem quandam quercum in sepulchro condiderunt, atq; septem diebus ieiunantes mortuos luxerunt. 2 Reg. 2.

Hoc Iabesenorum egregio facinore mirè Ioseph. 7. affectus fuit Dauid, qui iam Sauli in regno antiq. 1. successerat. missis enim ad eos oratoribus, facinus collaudauit, atque tum à Deo Optimo Maximo, tum à se gratiam illis referendam pollicitus est.

Multis pòst annis Saulis ac Ionathæ filij e- 1. Reg. 21. ius ossa à Dauide translata sunt, atq; vnà cum septem filijs Saul, quos Gabaonitæ in crucem egerant, iuxta Gabaa Beniamin honorificè humata sunt.

D. Hieronymus in libro de locis Hebraicis Lit. A. et I. refert vrbem Iabesgalaad suo tempore per- vbi supra. grandem fuisse vicum.

62.

Ios. 13. IAIR, siue Iahir, in Basanitide regione ciui- 2. Reg. 20. tas est tribus manasse. in qua natus est Hira Hiero. ibi. Iairites, qui Regis Dauidis sacerdos fuit, hoc & de loc est, vt Hieronymus interpretatur, magister: Heb. lit. I. sicut alibi scriptum est: Filij autem Dauid erant sacerdotes, id est, magistri fratrum suorum.

63.

IVLIAS, aliâs Iulia & Iuliada, dicta & Bethanaræa, egregia vltra Iordanem in inferiore Gaulonitide ciuitas est. quæ Trachonitidem regionem ab Austro terminat. sita ad

Plin.lib.5. cap.15.

sita ad Iordanem in Orientali ripa lacus Genezareth, ex aduerso ciuitatis Bethsaidæ.

Ioseph.18. antiq.3. Item 2.be. 3. & 3.bel. 2.11. & in vita sua. Euseb.in chroni.anno Domini 37. Hieron.in Matth.16. Nige.geo. gr. Af.cō.4 Ioseph. 18. antiq.9.

Fuit quondam ciuitas hæc sub ditione oppidi Bethsaidæ vicus duntaxat transmarinus. Verùm Philippus tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionum, quo tempore Christus Dei filius in terra homo inter homines conuersabatur, eum & muro cinxit, & ciuitatis dignitatem attribuit, nec non & habitatorum frequentia & opibus ipsam auxit: ac ex nomine Iuliæ Cæsaris Augusti filiæ, quæ Tiberij Cæsaris vxor erat, Iuliadem nominauit. Philippus iste vir perpetuò modestus & amator quietis fuit. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties verò domo progrederetur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus subsequente sella, in qua sedens solitus erat iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam audiebat, iustoq; iudicio innoxium absoluebat, & sontem damnabat.

Obijt in hac ciuitate anno imperij Tiberij Cæsaris vigesimo, principatus autem sui trigesimo quinto; atque in monumento, quod iam ante sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est.

64.

Strabo. Nige.geogr. Af.cō.4

LACVS, qui olim ciuitati Gadaræ propinquus erat. cuius aqua, teste Strabone, adeò fuit noxia, vt pecora ea gustata pilos, cornua, & vngues amiserint.

Iansen.cō. in cōcord. Euang. cap.31.

In hunc lacum duo porcorū millia, de quibus in Euangelio Marci agitur, à dæmonibus agitata esse putauit Zieglerus. Cuius etiam opinionis est excellentissimus nostri temporis cosmographus Gerard. Mercator. sed, vt etiam primus Gandauensis Episcopus Cornelius Iansenius in commentarijs in suam Concordiam Euangelicam annorauit, ex Sacra scriptura & D. Hieronymo satis liquet, præcipitata ea fuisse in mare Galilææ. Quod enim Lucas stagnum dixit, Matthæus & Marcus mare vocauerunt. Hi autem lacum Genezareth, mare appellare solent, quem Lucas stagnū ferè vocat. Hieronymus verò libro de locis Hebraicis ciuitatem Gergesam describens, Gergesa, inquit, vbi eos qui à dæmonibus vexabantur, Saluator restituit sanitati: & hodieque super montem viculus demonstratur iuxta stagnum Tiberiadis, in quod porci præcipitati sunt. Hactenus Hieronymus.

Hieron.de loc.Heb. lit G.dict. Gergesa.

65.

Hieron.de loc.Heb.li. M.dictio. Machan, et Maach. Deut.3. Ios.12.13.

MACHATI, quæ & Maacha, & Maachati dicitur, firma & valens Amorræorum vrbs est. sita super Iordanē iuxta regionē Gessuri, & montem Hermon. cuius ager, qui in sacris literis etiā Machati, Maacha, & Syria Maacha, à Iosepho autem Micha vocatur, regni Basan, nec non & Israëliticæ terræ vltra Iordanem sitæ, à Septentrione limes fuit.

Cecidit autē vrbs & terra hæc in sortem dimidiæ tribui Manasse. quæ tamen Machatæos eius habitatores disperdere non valuit.

2.Reg.10. 1.Para.19.

Cæterùm cùm inuictissimus Rex Dauid cōtra Ammonitas in aciem veniret, quod legatis suis barbas ignominiosè abrasissent, eorumq; vestes vsq; ad nates præcidissent, huius vrbis Regem, qui mercede conductus, cum mille stipendiarijs, & populo suo Ammonitis subsidio venerat, superauit, ac sibi tributarium fecit. De hac vrbe fuit Esthamo, cuius in libro Paralipomenon mentio fit.

Ioseph.7. antiq.6. 1.Par.4.

66.

Matth.15. Marc.8.

MAGEDAN, aliâs Magedon, aut, vt est in Græco Magdala, locus est ad Orienrem maris Galilææ circa Gerasā, qui à Marco Dalmanutha vocatur. in cuius fines ac partes cū Christus naui appulsus esset, Pharisæi & Sadducæi ib ipso petierunt signum de cælo dari. quibus indicauit signum Ionæ prophetæ, suæ sepulturæ ac resurrectionis esse figuram.

Porrò quòd Mattheus locū hunc Magedā, Marcus verò Dalmanutha appellat, nullam habet contrarietatem. Aut enim vnus idemq; locus diuersis nūcupatus fuit nominibus. aut vnum potest esse nomē regionis generale, alterum verò ciuitatis vel vici. aut, quod multò verisimilius est, potest vtrumq; nomen diuersam ciuitatem siue vicum significare, in cuius vtriusque loci fines dicatur Dominus venisse, quia locus in quem venit vtrique loco vicinus erat. quomodo supra dictus est venisse in regionem Gerasenorum & Gadarenorum. & alibi in partes Tyri & Sidônis.

Matth.15. Marc.7.

Hiero.lit. M. dict. Magedan.

Quod ad situ loci attinet, hæc de eo D. Hieron. in lib. de lo. Heb. habet: Magedan, inquit, ad cuius fines Matth. Euāgelista scribit Dominum peruenisse, sed & Marcus eiusdem nominis recordatur: nūc aūt regio dicitur Magedena circa Gerasam. Ex quibus, vt etiam doctissimus sacrarū literarū interpres Cor. Iansenius meminit, patet. primū quidem quod nō rectè scribat Brocar. qui Magedan & Dalmanutha eundē putat esse locū, quem Saraceni Medan vocant, hoc est, aquas Dan. fontem nimirum illum, vnde primò Iordanis oritur, quem Iosephus Phialam vocatum testatur. Nā vel inde satis liquet hoc verisimile non esse, quod fons ille longissimè à mari Galilææ absit, cui hunc locum propinquum fuisse, ex adiunctis Euangelistarū verbis, quibus profectionem seu iter Domini describūt, manifestum est. Secundò & eos multū errare manifestū hinc est, qui loca hæc Magedā & Dalmanutha cis mare Galilææ cōstituunt inter idem mare & montē Tabor, vt passim nūc in chartis annotatur. Hier. enim ea circa Gerasā fuisse testatur, & proinde vltra mare Galilææ. Quod verum esse & ex Marco in sequentibus colligitur. qui scribit Dominum, cùm in hoc loco petentes signum confutasset, illis dimissis, cōscensa naui traiecisse trans fretum, & venisse Bethsaidam.

Iansen. in Concor. Euang. cap 63. Broc.sit. 2. Marc.8.

67.

MARA vrbs. apud q̄ Damasceni quondam castrametati fuisse scribūtur. Ty.15. bc. c.9.

68.

MEGESAPHAR. locus in confinijs Damasci. quà Christiani olim castra traduxerunt. Tyr.13.bell.c.26.

69.

NAAMATH, quod pulchrum Hebraicè sonat, oppidum est in terra Hus, à quo Sophar Naamathites amicus D. Iob originem & cognomen habet, qui in hac vrbe regnasse putatur Iob.2.Fretel.pag.6.

70.

NARAMA. Hieronymo locus est in regione Batanæa. Hieronym. de loc. Hebr. lit. N.

71.

NEILA. Hieronymi ætate viculus erat in regione Batanæa. Hieron. ibid.

72.

NEMVS Iabes, ciuitati Iabesgalaad propinquum. quod quercetum fuisse existimo: nam regio Basan, vt dictum est supra, huiusmodi arboribus maximè abūdauit. In hoc nemore, quod Iosephus ex Ruffini versione Segchen appellat, Regis Saulis filiorumq; eius corpora à viris Iabesgalaad sub excellenti quadam quercu sepulta fuerunt. Hinc Vespasianus ligna habuit, ex quibus rates fabricari iussit. quæ cùm tam materiarum quàm artificum multitudine maturè contextæ essent, imposita manu militum, vnà in lacum Genesar prouectus est, vnde secuta est illa cruentissima ac fœdissima Iudæorum strages, quę à Iosepho in tertio belli Iudaici libro describitur.

1.Reg.31. Lib. an. 1. Paral.10. Sup. nu.13. Ioseph.6. antiq.14. Ioseph.3. bell.17. & 19. Nig. geog. Af. com.4.

73.

PALMIRA, quæ in Propheta Ezechiele & Hebraicè Thamar, siue Tamar, Thamor, Tamor, Thadmor, & Tadmor dicitur, amplissima Syriæ vrbs est. tam à conditore, quàm situ loci nobilis.

Condita autem est ab augustissimo Iudæorum Rege Salomone. Procul siquidem in desertum superioris Syriæ ingressus, eiusque regionis potitus tanquam in extremo Imperij sui limite hanc vrbem miris operibus ibi extruxit, & mœnibus validissimis cinxit. quam Hebræo sermone Thamar appellauit. quæ vox in Latina lingua palmam sonat. Nam quod eo loci palmeta plurima sint, quidam, inquit Hieronymus, vrbem hoc sortitam vocabulum existimant. Iosephus vero ciuitatem hanc Thadamoram à Salomone appellatam scribit. quo nomine etiam à Syris suo tempore vocitatam esse asserit. At libri Regum & Paralipomenon ac Græci Palmiram per iota, Plinius, Ptolemæus, alijq; cosmographi Palmiram per ypsilon scribūt. Hieronymus in libro de locis Hebraicis Thermoth nominat. Et postea cùm ab Hadriano Imperatore instaurata esset, Hadrianopolis dicta fuit. Ager, in quo sita est, vber & diues est qui vasto vndique ambitu arenis includitur, ac velut à rerum natura exemptus, ex circumiacente regione & solitudine, quæ Palmirena nominatur, sola fontibus puteisq; & aquis amœnis nimis abundat.

3.Reg.9. 2.Paral.8. Ezech.47. 48. Hier. com. in Ezech. cap.47 & 48. Ioseph.8. ant.6. Hieron. de loc. Hebr. lit. T. dict. Thermoth Bened. in interpret. nom. Heb. dict. Palmira & Thamar. Plin. lib.5. cap.25.

Ciuitas hæc inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque priuatæ sortis est. qua de causa, prima in discordia semper vtrinque cura fuit. Abest à proximo Syriæ littore ducentis quinquaginta duobus millibus passuum. à Damasco viginti septem propius. à fluuio verò Euphrate, vnius diei itinere; & à magna Babylone sex dierum via procul distat.

74.

PELLA, quæ & Pelle, Pellentis, necnon Butis, ac Berenice vocatur, præclara trans Iordanem ciuitas est, & quidem vna ex vndecim toparchijs Iudææ, inter quas ordine septima recensentur.

Sita autem est partim in Decapoleos, partim in Peraæ regionum consinijs. Nam ab Austro quidem Decapoleos, à Septentrione verò Peraæ regionis terminus est. at Orientem versus à Iabesgalaad sex miliaribus distat.

Aquis, diuersis emanantibus locis, hæc ciuitas diues est. eique regio fertilis adiacet, in qua multa castella sunt.

Condita est à Seleuco Syriæ Rege. & à Pella Macedoniæ metropoli, quæ Philippi & filij eius Alexandri Magni Regum natalibus maximè celebris erat, Pellæ nomen assumpsisse scribitur. Maxima siquidem vrbis huius pars à Macedonibus, qui sub Alexandro Magno Macedone in Asia militauerant, inhabitatur.

Iudæorum Rex Alexander quondam ciuitatem hanc cepit, & diruit, quod incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere.

Pompeius verò cognomento Magnus, qui cùm in Syria Romani exercitus Imperatorem ageret, hac aliquoties iter fecit, eam suis habitatoribus restituit. atq; à Iudæorum imperio exemit, ac prouinciæ Syriæ coniunxit. Quam postea à Iudæis vnà cum alijs Syrorum ciuitatibus & vicis vastatam esse, in Iosepho legimus.

Eo autem tempore, cùm Regia vrbs totius Iudææ metropolis Hierosolyma per Vespasianum & Titum destruenda & euertenda erat, Christiani, qui Hierosolymis degebant, vt Eusebius Cæsareæ Palestinæ Episcopus in Ecclesiastica sua Historia meminit, Diuino oraculo moniti sunt, Hierosolymis excedere, & in hanc ciuitatem commigrare. quo & hi ab excidio essent liberi, & ablatis ex vrbe sanctis & iustis viris, vindictæ cœlesti fieret locus, tam de vrbe sacrilega, quàm de populo impio per excidium patriæ, euersionemq; sumendæ. Nunc autem pristino nomine retento, vicus prægrandis esse scribitur, vt Niger author est.

Ptolem. Ioseph.3. bell.2. Hiero. de loc. Hebr. lit. A. & ca. Astroth. & lit. D. dict. Decapolis. & lit. I. dict. Iabesgalaad. Ioseph. 16. bell. sect.13. Plin. lib.5. cap.18. Niger geograp. Af. com.4. Ioseph.13. antiq.21. & 1. bel.4 Ioseph.14. anti.5.6.8. & 1. bel.5. Ioseph.2. bell.19. Euseb.3. hist. eccl.5.

75.

PHARPHAR, aliâs Pharfar, Farfar, & Farfarus, profundus & amœnus Damasci fluuius est. qui in radicibus Libani montis Damasco propinquis emanans, eam vrbem intersecat. Deinde Antiochiam tendens, eius mœ-

4.Reg.5. Hieron. de loc. Heb. lit. F. Fret. pa.6. Nig. geog. Af. com.4.

mœnia allambit, tandemque mari mediterraneo commiscetur.

76.

Ioseph. 3. bell. 15. PHIALA siue Phiale, corruptè Syala; fons, ex quo Iordanis fluuius, vt Iosephus & Egesippus testantur, ducit originem. qui quidem situs est in regione Trachonitide, non longè à via, qua à Cæsarea Philippi seu Paneade inter Orientem & Austrum in Trachonitidem ascenditur. à qua ciuitate ad centesimum vigesimum stadium, siue quindecim mille passibus distat. Ei propriè quidem à rotunditate Phiala dicitur, rotæ speciem præferens. Niger geograp. As. com. 4. p. 503.

Est autem fons hic imperscrutabilis profunditatis, ac semper intra sua labra cohibet vndam, perpetuò aqua plenus, nec vnquam deficiens, nec vnquam exuberans: sed quantum aquæ scaturigine iniicitur, tantum per abditos subterraneos meatus in Dan siue Paneadem fontem Iordanis eijcit atque transmittit. Multò tempore ignoratū fuit hoc esse Iordanis principium: quod tandem à tetrarcha quodam Trachonitidis Philippo hac arte deprehensum est. Is namq; missis in Phialā paleis, inuenit eas apud Panium in fontē Dan redditas, vnde antea fluuius Iordanis nasci credebatur. Id ipsum postea & ab alijs simili praxi sæpius probatum est.

Brocard. itin. 2. Breid. ibi. Salig. tom. 9. cap. 6. Fretel. p. 7. Tyr. 13. bel. sac. 18. & 16. bel. s. 9. Sup. nu. 66. Saraceni hoc ipsum fontis nomenclatura indicant. nam cum Medan, hoc est, aquas Dan vocant. מי me siquidem lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis est, aquas significat. A quo quidem nomine & amplissima adiacens ei regio appellatur Campestria & planicies Medan. Porrò sunt qui locum hunc à Matthæo Magedan, & à Marco Dalmanutha appellari putant: quos errare supra à nobis declaratum est.

77.

PVTAHA, locus trans Iordanem. vbi Hierosolymorum Rex Balduinus tertius cū Noradino Damascenorum Rege pugnauit, eumque vicit. Tyr. 18. bel. sacr. 21.

78.

Broc. iti. 3. Breidenb. iti. 2. & 3. Fretel. p. 7. PYRAMIS sepulchri B. Iob, quæ etiamnū in planioribus locis terræ Hus ad Orientē Suetæ ciuitatis monstratur, ac à Græcis alijsq; gentibus, quòd Propheta Iob ibi sepultus sit, in honore habetur.

79.

RAGABA, castellum vltra Iordanem in Gerasinorum finibus situm, quod Alexander Iannæus Iudæorum Rex obsidens, naturæ concessit. Ioseph. 13. ant. 21.

80.

RASALINAE, locus in finibus Damasci. vbi Sanguinus iuratus Christianorum hostis quondam castrametatus fuit. Tyr. 15. bel. sacr. 8.

81.

SALOME, vicus in campestribus Medan situs, qui à Christianis inhabitabatur. Quapropter & à Christianorum exercitu, cùm hac Damascum iter faceret, loco huic parcitum fuit; atque habitatoribus eius, quasi fratribus fratres vsi sunt. Tyr. 13. bel. sac. 18.

82.

SARDINELLA, magnus vicus ad Orientem Damasci, qui se à Christianis solùm admittit incoli: alios verò ante confectum primum habitationis annum enecat. Bonauentura.

83.

SEIR, qui aliâs Seyr, Hebraicè Schir, Iosepho Seira, item alio nomine etiam Sanir aliquoties dicitur, mons excelsus est trans Iordanem, ad Orientalem plagam terræ Hus situs, atque à Septentrione monti Hermon, ab Austro monti Galaad coniungitur; à ciuitatibus verò Capharnao & Corozaim versus æstiualem solis ortū alicubi quatuor, alicubi sex, & pluribus miliaribus distat. Cant. 4. Niger geograph As. com. 4. p. 504. & 517.

Nomen autem Seir, præter alios, de quibus supra, etiam hic mons accepit ab inhabitatore suo Esau: qui quòd pilosus & hirsutus esset, cognomine Seir fuit appellatus. Habitauit autem Esau in hoc monte eo tempore, cùm frater eius Iacob cum vxoribus ac liberis & facultatibus è Mesopotamia Syriæ redijt. atq; huc Iacob ad eum ex itinere nuncios misit, vt eius gratiam caperet. Esau verò accepto nuncio, quod frater rediret, cum quadringentis viris armatis ei obuiam profectus est, ac iuxta torrentem Iacob illi occurrit. vbi cùm sibi mutuò reconciliati essent valedicentes, Esau multis acceptis muneribus Seir repetijt, Iacob autem iter suum in terram Chanaan prosecutus est. Genes. 32. 33. Ioseph. 1. antiq. 17. Broc. iti 2. 3. 4. & 6. Breidenb. itin. 3. 4. & 6.

Postquam Israëliticus populus occisis Sehon & Og Regibus totam, quæ trans Iordanem est, ditionem occupasset, mons hic filijs dimidiæ tribus Manasse in sortem cessit, & multis sæculis ab ijs possessa fuit. Ios. 13. 1. Par. 5.

Ab hoc monte & vrbs aut villa, quæ in eo sita fuit, etiam Seir dicta videtur. nec non & tota monti adiacens regio, idem quoque nomen sortitum fuit, quæ aliâs etiam Edom & Idumæa vocatur. Quam Propheta Ieremias cùm destructam Hierosolymam lamentaretur his verbis per Ironiam alloquitur: Gaude, inquit, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus, ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque nudaberis, seu, vt Hebræi habent, & eris vomens. Completa est iniquitas tua (pœna scilicet iniquitatis tuæ) filia Sion, non addet vltrà, vt transmigret te. Visitauit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua. Calix namque vindictæ Domini venit etiam ad terram hanc, inquit Hieronymus, quando Nabuchodonosor Rex vastata Iudæa, cæteras gentes simili modo deuastauit. Seir villa aut vrbs. Genes. 32. Thren. 4. Hierony. comment. in Thren. 5

 84. SEL-

84.

Deuter. 3. Iof. 12. 13. 1. Paral. 5. Hieron. de loc. Hebr. lit. S. dict. Selcha. Ortel in synon. geogra. dict. Salecha. Tyr. 16. bel. sac. 8.

SELCHA, quæ quoque Salecha, Hebræis Salcha, alijs verò Selchar, ac postea Salchata quibusdam dicta est, vetus ciuitas est, quondam Og Regi Basan parens, atque vna ex sexaginta munitioribus ac validioribus vrbibus regni eius. sita autem est iuxta vrbem Gessur, montemque Hermon: & Basanitidis regionis versus Boream claustrum est. Hæc etiam ciuitas olim à Gigantibus inhabitata, ac diu possessa fuisse videtur.

Porrò anno Christianæ salutis millesimo centesimo quadragesimo tertio nobilis quidam Turcorum Satrapa hanc & Bostrensem vrbem, quibus præerat, Hierosolymam profectus, Christianorum Regi Balduino tertio tradere molitus fuit. Sed vxor eius, dum ipse hæc agebat, hostibus ciuitates aperuit, ac aduersæ partis præsidiarios in arces admisit, & Christianis aduentantibus bolum è faucibus eripuit.

85.

SELEVCIA, ciuitas trans Iordanem est, sita in Gaulanitide regione ad Semechonitem lacum, in regione deliciosa, fontibusque irrigua. Denominata autem creditur Seleucia, à Seleuco Syriæ Rege, à quo & putatur condita. Hæc quoque ciuitas ab Alexandro Iudæorum principe expugnata fuit, & Syris adempta, ac Iudæorum imperio subdita. Eandemque Ioseph. Historicus, cùm Galilææ præerat, vt munitam natura, ita arte quoque longè fecit munitissimam: ac inter alia oportuna loca contra Romanos solidioribus firmioribusque mœnibus cinxit. Quibus tamen incolæ se postea coniunxerunt: Regi Agrippæ, qui à Romanis stabat, fœdere se sociantes.

Ioseph. 13. antiq. 21. & 1. bel. 4. Ioseph. 2. bell. 25. & in vita sua. Ioseph. 4. bell. 1.

86.

SILVA, siue nemus vltra Iordanem ab Oriente vrbis Paneadis iuxta locum Copar situm. in quo olim Noradini Damascenorum Regis exercitus contra Balduinum tertium Hierosolymorum Regem in insidijs latuit. Tyr. 15. bell. sacr. 9. & 18. bel. sacr. 13.

87.

SOBA, aliâs Suba, Iosepho Oba, & Sophena, regia Syriæ vrbs est, à qua & contigua regio in sacra Scriptura Syria Soba siue Sobal nominatur.

Quæ quidem regio multa à diuersis Iudæorum regibus tulit. Primò siquidem eius reges à Saule Israëlitarum Rege belli iure subacti esse leguntur. Deinde Dauid Saulis in regno successor semel ac iterum cum Rege Soba pugnam committens, egregiam vtraque vice victoriam reportauit Nam cùm vsque ad fluuium Euphraten imperium suum proferebat, cum Adadezer Rege Soba congressus, viginti peditum millia, & equites septies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

1. Reg. 14. Ioseph. 6. anti. 7. 2. Reg. 8. 1. Par. 18. Ioseph. 7. antiq. 5. Hieron. de loc. Hebr. lit. S. dict. Suba. 2. Reg. 10.

Aliâs etiam idem Rex & vicisse, & ad pendendum annuum tributum regem Soba obligasse scribitur, quando regi Ammonitarum, qui contra Dauidem arma ceperat, cum viginti peditum millibus suppetias ferebat.

1. Par. 19. Ioseph. 7. anti. 6.

Rursus & Salomon, cùm in Syriam ad condendam Palmiram vrbem proficisceretur, hac ducens exercitum, vrbem & regionem hanc sibi asciuit. 2. Paral. 8.

Cęterùm cùm in senectute à Deo Opt. Maximo ad gentium idôla desciuisset, inter alios aduersarios, quos contra eum suscitauit Dominus, obiecit etiam se illi Razon fugitiuus seruus Regis Soba, atque ex hac regione cum latronum manu Israëlitarum ditionem crebris incursionibus populatus est, rapinis & cędibus omnia miscens.

3. Reg. 11. Ioseph. 8. antiq. 7.

Postremò Holofernes quoq; populabundus per Syriam Sobal exercitum traduxisse legitur. Ex hac vrbe originem duxit Igaal, vnus ex fortissimis heroibus vel militibus Dauidis.

Iudith. 3. 2. Reg. 23.

88.

SOGANE, aliâs Soganne, Gaulonitidis regionis ciuitas est, in superiore eius regionis parte, firmissimo loco sita. quæ etiam à Iosepho contra Romanos muris ac munitionibus circundata est. Cuius nihilominus ciues vnà cum Seleucianis in principio defectionis Rex Agrippa sibi fœdere sociauit.

Ioseph. 2. bell. 25. & in vita sua. Ioseph. 4. bell. 1.

89.

SOLYMA vicus, qui Gaulonitidem regionem terminat. Ioseph. in vita sua.

90.

SPELVNCA trans Iordanem in regione Suetæ, à ciuitate Tiberiade sexdecim miliaribus Italicis distans. Sita verò in altissimo cuiusdam mōtis cretacei, cui subiectum erat immane præcipitium. Hæc ab vna duntaxat mōtis parte accedi poterat per angustum adeò callem, vt vix pedis haberet latitudinem, atq; homini, etiam ab omni onere expedito, absq; periculo iter non præberet. Intus habebat aquarum fontes, ac tres mansiones seu diuersoria, ita constructa, vt per ligneas scalas ex vno in alterum ascensus ac descensus esset.

Tyr. 18. bel. sacr. 21.

Locus iste, eò quòd natura & situ commodissimus esset, Christianorum munitissimum & inexpugnabile quondam præsidium seu municipium fuit. Quod cùm rex Noradinus anno puta post virginis partum millesimo cētesimo quinquagesimo septimo ingentibus copijs oppugnaret, aduentanti cum exercitu Balduino tertio Hierosolymorum Regi cessit. solutaq; obsidione, dum venienti hosti occurrit, in pugna, quam cum eo commiserat, victus est.

Tyr. 22. bel. sacr. 15.

Idem hoc munimentum iuratus Christianorum hostis Saladinus obsidione cinxit, anno nimirum nati Saluatoris millesimo centesimo septuagesimo nono. & ante quintum obsidionis diem dolo & insidijs non sine proditionis

tionis

ditionis suspicione per deditionem in suam potestatem accepit. Verùm id Hierosolymorum Rex statim proximo anno recuperauit, ac post trium hebdomadarum obsidionem, cùm strenuè admodum à septuaginta fortissimis viris defenderetur, per deditionem recepit, & armis atque commeatu communiuit, virisque fidis ac strenuis custodiendum tradidit.

Ty.22.bel. sacr.21.

91.

SPELVNCA firmissima & inexpugnabilis vltra Iordanem in finibus Arabiæ sita. Quam fratres militiæ templi, quorum tutelæ ac defensioni commissa erat, anno Salutis post millesimum centesimum sexagesimo septimo Siracono Christianorum hosti tradiderunt. De quorum proditorum numero Hierosolymitanus Rex Amalricus duodecim in crucem egit. Tyr.19.bel.sacr.11.

92.

Broc.iti 3. Breid.ibid. Ty.22.bel. sacr.21.

SVETA, quæ & Suita, Suites, Suhi & Suchi vocatur, inclyta in terra Hus vrbs est: distans contra Aquilonem, à ciuitate Corozaim & ostio fluuij Iordanis quatuor miliaribus. Regio autem in qua sita est, frumenti, vini & olei ferax est, & cælo ditata est optimo. in qua quondam & etiam nunc solemnes annuatim habentur nundinæ.

Iob.2.8. &c. Tob.2. Iosu.12.

Ex hac vrbe originem simul ac cognomen traxit Baldat Suites seu Suhites, vnus ex tribus præcipuis amicis, qui S. Iob in tribulatione eius inuiserunt. quos in suo libro Reges vocat Tobias. Horum Baldad quidem in hac vrbe, Eliphaz in Theman, Sophar verò in Naamath regnasse creditur. Nam potentiores quasque vrbes antiquitus suos habuisse Reges, ex capite duodecimo libri Iosue satis notum est.

93.

Num.23. Genes.10. Ioseph.1. antiq.14. Hieron.in Genes.10. et in Amos 1. Euseb.in chron.an. 325.repromiss. Plin.5 na. hist.12

SYRIA, siue Suria, maioris Asiæ regio est, sacris & profanis historicis celebratissima, quæ Hebraicè Aram seu Aramæa dicitur, ab Aram filio Sem, qui teste Iosepho Aramæos seu Aramenos instituit, eisque à suo nomine appellationem indidit. Syria autem, vt ait Eusebius, à Græcis appellata est paulò ante natiuitatem Moysi ex vocabulo Syri cuiusdam indigenæ; à quo & incolæ à Latinis Syri & Syrij dicti sunt. Hodie Soriam vocari scribit Ortelius.

Niger Asi. com.4.pa. 495. Hieron.de loc.Act. Apost.lit.S Pli.5.nat. hist.12.

Regio quondam fuit, vt inquit Plinius, terrarum maxima, & pluribus distincta nominibus. Ab occasu mare magnum seu mediterraneum attingit, quod ab ea Syriacum pelagus nominatur. qua parte à mari præternauigatione trecentorum & quinquaginta millium passuum alluitur. A Septentrione habet Ciliciam, & Cappadociæ partem, ac Taurum montem totius Orbis terrarum maximum. ab Ortu Tygride fluuio terminatur. ab Austro deniq; vsq; ad mare Rubrum & Aegyptum pertingit. Longitudo huius regionis, vt auctor est Plinius, in Ciliciam & Arabiam, quadringentorum & septuaginta milliũ passuum est, latitudo à Seleucia Pieria ad oppidũ in Euphrate Zeugma, centum & septuaginta quinque millium passuum.

Ty.13 bel. sacr.2. Vuriac.c. 95.& 96. Brocrad. in præfat. descript. loc.terr S. Breid.ibid.

Cùm itaque hæc prouincia spaciosissima sit, multas & magnas ambitu suo comprehendit regiones, vt situ ita & nominibus discretas. Quarum quidem ex, quotquot in ipsius meditullio iacent, Syriæ quoque nomen præferunt, adiuncto duntaxat ad commune vocabulum verbo, quod distinctionem faciat. Censentur autem hæ: Cœlesyria seu Syria Coele, Syria Damascena, Syria Soba siue Sobal, quæ & Sophena, Syria Maacha, Syria Libanica, Syria Roob, Syrophœnicia seu Syria Phœnicis, & Syria Antiochena. de quibus suo loco retulimus.

Dion in vita Traiani. Plin.5.na. hist.12. Niger.Asi. com.5.pa. 528. Genes.10. Ioseph 1. antiq.14. Hieron in Genes.10. Isai.7. Mich.5.

His & adiungenda venit Assyria, quæ tamẽ non in meditullio, sed in Orientali Syriæ tractu vltra Euphraten sita, amne tantùm à Babylonia separatur. Hæc à barbaris commutata S. in T. Attyria vocatur ac postea, teste Plinio, Adiabene dicta fuit. nunc verò ab indigenis Adrinsa nuncupari refert Niger.

Primum nomen sortita est ab Assur filio Sem, qui vrbẽ Ninum condidit, quam Hebrei Niniuen vocant, atque ab eo Hebraicè Assur, Græcè autem & Latinè Assyria, eiusque subditi Assyrij denominati sunt. vnde & Assyriorum pullulauit Imperium ac prima Mundi monarchia, quæ hinc ad Babylonios ac Chaldæos transijt, & tandem cùm annis plurimis floruisset, per Persas & Medos dissoluta fuit.

Hieron.in Isai.19.

Notat Hieronymus suis in Isaiã commentarijs, quos veteres Assyrios, recẽtiores nunc vocare, Syrios, à parte totum appellãtes. Vbi etiam admonendi mihi studiosi videntur, vt obseruent Assyrios & Syros apud Scriptores penè omnes sæpius confundi quod varijs auctoritatibus demonstrare haud foret difficile.

Porrò præter Assyriã legimus etiam Cappadociam, quæ in huius regionis confinijs iacet, à Græcis Leucosyriã, & Cappadoces Leucosiros, hoc est albos Syros nominari.

Et hæ quidem Syriæ partes sunt, quæ à generali eius vocabulo sua acceperunt nomina. nunc cæteræ Syriæ regiones enumerandæ sunt, quæ communem Syriæ appellationem non præferunt.

Hieron.de loc.Act. lit.M. Gen.25 28 Genes.24. Iudic.3. 1.Par.19. Psalm.59. in tit.

In Occidentali eius tractu, mediterraneæ Syriæ habentur regiones, Galilæa, Samaria, Iudæa, & Idumæa: in ora maritima sunt Phœnicia, Palæstina, & Philistæa. Partim in Oriente, partim in Austro est triplex Arabia, Deserta scilicet, Felix, & Petræa: quarum limites lõgè lateque excurrunt. In Oriente verò Mesopotamiam habet, Cœlesyriæ cõterminam, & inter insignes duos fluuios, Euphraten videlicet, & Tigrim iacentem. Quapropter etiam Hebraicè Padan Aram & Aram Naharaim vocatur, hoc est, Syria duorum fluuiorum, nam dictio Naharaim, dualis est numeri, à Nahar, quod est fluuius. Quod ipsum quoque vocabulo Græco exprimitur. μέσος enim Græcis medius, & ποταμὸς fluuius interpretatur. Et quia hæc regio, Syriæ pars est, aliquoties

Gen.28. Deuter. 23. Psalm.59. in tit. ties in Sacris Mesopotamia Syriæ appellatur. Agri eius tam vberi & pingui solo sunt, ait Quintus Curtius, vt à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex vtroque amne manat, toto ferè solo per venas aquarum resudante. Ouiū Mesopotamiæ & Italicarum vnam scribit D. Hieronymus esse naturam, vt bis pareant in anno. vnde in Virgilio: Q. Curt. de reb. gest. Alexan. magni l. 5. in prin. Hieron in Gen. 31.

Bis grauidæ pecudes, &c.

Nig. Af. comment. 4. Mesopotamiæ coniunguntur aliæ duæ Syriæ regiones; à Septentrione quidem Comagena: hæc propius adiacet Ciliciæ, & à vicino sibi fluuio Euphrate, nūc Euphratensis, & Euphrantis, à Bababaris verò Azar dicitur.

Plin. 5. c. 12. Ptol. Gen. 10. Iosf. 1. ant. 9. Hieron. in Gen. 10. A Meridie verò Babylonia, quam etiam Syriæ includi, auctores sunt Plinius & Ptolomæus. Huic regioni ac genti Nemrod nepos Cham originem dedit. Is enim vir audax & manu promptus, insuetam primus in populo tyrannidem arripuit, ac iuxta Euphraten vrbem magnam condidit, quæ ab eo, quod ibi confusæ sunt linguæ turrim ædificantium, Babel & Babylon appellata est. Hic primus Mundi tyrannus regnauit. Ab hac vrbe & circumiacens regio nomen deduxit, quæ in Propheta Michea à conditore suo etiam Terra Nemrod nuncupatur. In qua populus Iudaicus, iuxta Ieremiam Prophetam, septuaginta annis captiuus detentus fuit. Mich. 5. 2. Paral. 36. Iere. 25. & 29.

Genes. 10. Babyloniæ paret, eique adhæret Chaldæa, Arabiæ desertæ finitima, quæ etiam ad Syriam pertinere videtur. Cuius incolæ ab Arphaxad filio Sem orti sunt, qui imperio gentis potitus, eos, inquit Iosephus, à se Arphaxadæos nominauit. Postea à Cased seu Chased filio Nachor fratris Abrahæ, Hebraicè Casdim siue Chasdim vocatos scribit Hieronymus. Eosdem quoque à Chaldęo Rege, qui quartus decimus à Nino fuit, Chaldæos; & regionem eorum Chaldæam appellatam inuenimus. Iosf. 1 ant 14. Hieron. in Gen 10. & 22.

Pli. 6. ca. 26. Vtraque hæc, Babyloniorum scilicet, & Chaldæorum gens antiquissima est, atq; iugi multorum sæculorum cælestis motus, Solis puta, Lunæ, aliorumque siderum obseruatione, anni, mensis, dierumque rationem primi deprehendisse à quibusdam scribuntur. Sed melius mihi sentire videntur, qui sideralem scientiam ac cælestium rerum cognitionem statim ab orbis primordio liberis Seth, Adami primi hominis filij attribuunt. Qui, vt scribit Iosephus Iudaicarum antiquitatum libr. 1. cap. 4. cùm ab Adamo intellexissent vniuersalem rerum omnium fore interitum, vnum aquarum diluuio, alterum ignis incendio; ne inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent, quam pernoscerentur, duas extruxerunt columnas, aliam quidem ex lateribus, aliam verò ex lapidibus, ac vtriq; sua inuenta inscripserunt: vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. Ex his alteram, nempe lapideam, ad suam vsque ætatem in terra Syria durauisse idem Iosephus affirmat. Iosf. 1. ant. 4. Pli. 7. ca. 56.

Eodem spectat quod idem auctor, dum rationes seu causas profert; ob quas priscorum ante diluuium vita ad nongentesimum atque millesimum vsque annum prorogata fuerit; post alia, puta quòd pij essent, quòd Dei recens opificium, quòd commodiore vterentur victu; etiam hanc referat, nempe tum propter virtutis studium, tum propter inueniendarum artium vtilitatem, vt Astronomiæ, ac Geometriæ, Deus illis prolixiorem largitus sit vitam, quarum certitudinem assequi non poterant, si minus sexcentis annis vixissent. Ex tot enim magnus annus constat. Iosf. 1. ant. 1.

Proinde credere par est, hanc siderum scientiam ab Hebręis per patriarcham Abraham ad Chaldæos manasse. cuius natale solum fuit Hur Chaldæorum oppidum, aliàs Vr, Iosepho autem Vra vocatum. Hic porrò, cùm vnum cæli, terræ, rerumque vniuersarū Deum coleret, ac Chaldæorum deos adorare nollet, à Chaldæis multum afflictus fuit. Et Diuino monitus oraculo, è Chaldæa in Haran Mesopotamiæ ciuitatem migrauit, rursumq; hinc in terram Chanaan secessit. Fame autem Chananæam premente, in Aegyptum profectus est, atque, vt prædictus auctor perspicuè demonstrat, Aegyptios & verum Dei cultum, & Astronomiæ, Arithmeticæque disciplinas primus docuit. Quarum artium scientia ab Aegyptijs ad Græcos, inde ad Latinos tandem peruenit. Gen. 11. Iud. 5. Iosf. 1. ant. 15. Neem 9. Gen. 11. 12. 15 Acto. 7. Iosf. 1. ant. 16.

Cæterùm Babylonios post acceptam huius artis cognitionem, præ cæteris fuisse astrorum obseruantiores haud negarim. Huiusce enim rei satis clarum argumentum est, quòd tempore Ezechiæ Regis Iudæ Solem retrocessisse, ac diei spacia duplicata, etiam in suo horizonte animaduerterint. Quod sanè miraculum Merodach Rex Babyloniorum obstupescens, legatos cū literis & muneribus ad Ezechiam misit, vt cur tale portentum accidisset, inquirerent. 4. Reg. 20. 2. Para. 32. Isa. 38. et 39 Hier. in Isa. 39.

Abacuc. 1. Hieron. ibid. Præter quàm quòd Babylonij & Chaldæi, gens Aastonomiæ studiosa fuerit, etiam horribilis, pugnacissima, terribilis & velox fuisse scribitur. cuius roboris & ad bellandum audaciæ omnes penè Græci, qui barbaras historias conscripserunt, testes sunt. Hæc enim non fuit contenta finibus suis, sed huc illucq; discurrens super terræ latitudinem peruagabatur. Et hoc fuit opus eius, non vt terram vomere exerceret, sed vt rapto viueret & gladio, & possideret vrbes non suas. antequam manum inferret, antequam prorumperet ad bellum, terrorem portabat in vultu. Equi quoque & equites eorum tam pernices ad persequendum, & cuncta populanda erant, vt pardos superarent, & lupos vespertinos (lupi siquidem nocte vicina, & tota die fame ad rabiem concitati, multò magis sæuire dicuntur) idcircò Babylon Chaldaicarum gentium caput, & de Regibus triumphauit, & diu summam in toto Orbe obtinuit claritatem. Plin. 6. c. 26.

Babyloniæ denique & Chaldææ ab Oriente vltra Tigrim affines sunt Persarum, Medorū, Parthorumque regiones. Regna autem Parthorum,

Plin.6. cap.25.

thorum, teste Plinio, duodeuiginti sunt omnia. Penes Persas verò & Medos post Assyrios & Babylonios, totius Orbis monarchiæ fuit imperium. Quod deinde ad Græcos, ac postea ad Romanos translatum est. Hæc de Syriæ regionibus generatim dicta sufficiant: nunc ad particularia procedamus.

Syriæ prouincia multis ac magnis præclarisq; vrbibus & montibus decoratur, clarissimisq; fluminibus fœcunda est, atq; ditatur. Inter vrbes, post Hierosolymam, quæ totius Orbis terrarum primas tenet, Damascus, Antiochia, Tyrus, Samaria, vtraq; Cæsarea, Palæstinę scilicet, & Philippi, Palmira, Apamea, Hierapolis, Heliopolis Tripolis, Sidon, Berytus, Ptolemais, Seleucia, & Laodicæa numerātur. Inter montes maximè enitent Libanus, Galaad, Carmelus, Casius, & Taurus. Ex fluminibus, præ cæteris Euphrates, Tigris, Chrysorrhoas, Orontes, Singas insignes sunt. Quorum Euphrates & Tigris iuxta sacrosanctæ Scripturæ fidem è terrestri Paradiso promanant. sed mox à terra absorpti, post longum subterraneum decursum, tandem ex montibus Armeniæ maioris, multorum inter se millium passuū interuallo rursum emergūt. Vbi Plin. Ptolemæus, alijq; gentiles Cosmographi eos primùm oriri putauerunt.

Genes.2. Ioseph.1. antiq.2. Hieron.de loc.Hebr. lit.E.& T. Plin.5.ca. 24.& 6. cap.27. Ptol.

Euphrates, siue Eufrates, Hebræis Perath seu Parath dicitur. cuius nominis vis apud nos fœcunditatem atq; fructuum abundantiam significat. Apud Ezechielem Prophetam fluuius hic Chobar, & Hebraicè Chebar vocatur iuxta quem idem Propheta se visionem vidisse asserit. Iosephus & recentiores accolæ patrio vocabulo Phora, Fora, vel Foras modò appellant.

Hieron.de loc.Hebr. lit.E. Nig.com. 3.pa.486. & 661. Ezec.1.

Hic Tigride multò maior est, atque plus terræ obit. Nam ab eo loco, vbi in Armenia maiore erumpit, celer & fremēs Cappadociam rectà petit. Vnde se flectens, post ducenta passuum millia Taurum mōtem, quamquam duodecies mille passuum molem ei obijciat, fracto nonnihil cursu perrumpit. Ita naturæ, inquit Plinius, dimicatio illa æquatur, hoc euntè quò vult, illo prohibente ire quà velit. Hinc saxosus & violētus Mesopotamiam prǽterlabens, diuersa oppida alluit: nimirum Epiphaniam & Antiochiam, quæ ad Euphratem vocantur, item Zeugma, Apamiam, Seleuciam, & Vram. Babylonem verò mediam secat. Quam procul transgressus, tandem defertur in Persicum mare, quod in Sacris literis Mare rubrum vocatur.

Strab.l.11. Plin.5. cap.24. Nig.As. com.3.pa. 486.

Tigris, tam Hebræo, quà Græco, Latino, & accolarum idiomate à cursus celeritate nomen sortitus est. Hebraicum enim nomen Hidekel aut Chiddechel, vt & Diglath, quo vocabulo eum Iosephus nuncupat, significat velocitatem.

Plin.6. cap.27. Hieron.de loc.Hebr. lit.T.

Græca verò & Latina voce Tigris dicitur. quia instar Tigridis bestiæ nimia pernicitate decurrit. Tigris enim, vt habet Plin. animal est tremendæ velocitatis. Medis denique, Armenis, & Persis, qui hunc fluuium accolunt, Tigris sagittam sonat. quòd fluuius veluti sagitta emissa citus volet. Ea siquidem proripitur velocitate, vt vna die tantum peragat itineris, quantum vir acer & velox septem diebus currendo conficere posset.

Plin.8.ca. 18.& 6. cap.27. Nig.As.cō. 3.pag.486. Cornin. Nonosor. geogr.pa. 661.

Prodiens igitur in Armenia maiore, ex lucido conspicuoque fonte in loco edito, primùm per sexagies & bis mille passus siluestris ripis præceps inter saxa deuoluitur, & multorum torrentium non aquas solùm, sed etiam saxa secum trahens, in lacum Arethusam siue Arsissam influit. In quem omnia illata pondera enatant. Est verò aqua eius laci nitrosa, quæ vestes in ea lotas dilacerat ac rumpit. Vnum genus ei piscium est, idque transcurrentis, Plinio teste, non miscetur alueo. sicut nec è Tigri pisces in lacum transnatant. Nec patitur amnis aquam secum cōmisceri, nam & cursu & colore dissimilis per eum fertur. transuectusq; occurrente Tauro monte, rursus in specu mergitur. Subterque lapsus, ab altero mōtis latere erumpit in lacum, qui Zoroanda vocatur, & esse eundem manifestum est, quod demersa perfert. Deinde tertium transit lacum salsum & piscibus carentem, qui Thospites seu Thopitis appellatur. atque ipse quidem piscibus plena nō permixta aqua in alteram ripam peruenit, rursusq; in cuniculos multo cum sonitu demergitur. & post vigintiquinque millia passuum exoriens, mox in Armenia lustrat Gordiæorum siue Cordyæorum montes, amomi feracissimos, in quibus Arca Noë post diluuium quieuit. eiusque reliquiæ Berosi & Iosephi vsque tempora ostensa ibidem fuisse memorantur. vnde & locus, ab Armenis Apobaterion & Gibelnoe, id est, egressorium Noë vsque modò appellatur. Hinc contra Assyrios pergens, eosque præteriens, citra Seleuciam & Babyloniam centum viginti quinq; millibus passuum diuiditur in alueos duos. Vbi remeauêre aquæ, atque in vnum alueum coiêre, aliquanto spacio vectus, in lacus Chaldaicos se fundit, eosque septuaginta millium passuum amplitudine implet. Moxq; vasto alueo profusus, duobus ostijs in Rubrum mare defluit. Inter Euphratis & Tigris ostia viginti quinq; millia passuum fuêre, aut, vt alij tradunt, septē millia vtroq; nauigabili.

Strab.li.6. Plin.6.ca. 27. Nig.As. com.3.pa. 487. Strab.l.16 Nig.pag. 755. Genes.8. Berosus. Chaldæus libr.1.de temporib. ante diluuium. Ioseph.1. antiq.5.& 20.antiq.2. Genes.2. Ioseph.1. antiq.2. Hieron.de loc.Hebr. lit.T.

Duo hi amnes simili quidem ratione, sed maiori felicitate quàm Nilus Aegyptum statis temporibus restagnātes, Syriæ humum irrigant, opimant, atque Aegypti solo reddunt fertiliorem. Limum autem nō inuehunt, sicut in AEgypto Nilus. verùm quotannis quasi nouos agros creantes, Syriam vbertate terræ Chanaan penè parem efficiunt. Vnde, vt etiā Plinius meminit, varijs arborum, fructuum, herbarumq; generibus abundat, ac in hortis operosissima est. Indeq; prouerbium Græcis: Multa Syrorum olera.

Plin.18.cap. 17.& 18. Cic.de na. deor.lib.2. Plin.13.c. 5.6.& lib. 20.cap.5.

Sed, vt ad regionis huius gentem accedamus, Syrorum lingua, vt & Chaldęorum, magna ex parte Hebræo sermoni confinis est, atque eodem quidem literarum, siue elementorum sono, sed diuersis duntaxat in ijs exprimendis vtuntur characteribus.

Hier.tom. 3.epist.præfat.in lib. Regum.

Ipsi verò Syri, molles sunt, effœminati, delicati, & ad res nouandas magnoperè leues. Perunguntur oleo precioso, & liniuntur vnguentis. Ludis prætereà, celebritatibusq́; dediti, ad nullam aliam rem prōptiores sunt, quā ad iracundiam. Adhæc astutiæ nota infames sunt, & mercaturæ lucroq; maximè addicti.

Ezech.27. vnde etiam apud Prophetam Ezechielem mercatores Syri, nūdinas Tyri suis mercibus frequentasse scribuntur, atq; gemmam, purpuram, scutulata, siue vestes diuersorum colorum, byssum, sericum, & chodchod, hoc est corallia in mercatu eius proposuisse. Cui suf-

Hieron.in Ezech.27. fragatur D. Hieron. dum ait: Vsq; hodie permanet in Syris ingenitus negotiationis ardor, qui per totum Mundum lucri cupiditate discurrunt: & tantam mercandi habent vesaniam, vt occupato nunc Orbe Romano, inter gladios & miserorum neces quærant diuitias, & paupertatem periculis fugiant.

Hoc autem obiter hìc inserendum duximus, fluuium Euphratem quondam designa-

Exod.19. tum fuisse Israëliticæ terræ terminum. Elegerat namque sibi Dominus Deus filios Israël de

Deut.1. Iosue.1. cunctis terræ populis in peculium, & regnum sacerdotale, ac gentem sanctam, ipsisq́; in possessionem daturum se promiserat omnem terram à deserto Pharan & torrente Aegypti, qui iuxta Rhinocoruram mari magno influit, vsq; ad fluuium magnum Euphraten. Ter-

Plin.6. cap.26. ram sanè lacte & melle manantem, ac nō tantùm, vt Plinius ait, totius Orientis fertilissimā,

Ezech.20. sed, vt sacra Scriptura testatur, inter omnes

Hieron.in Ezech.20. terras maximè egregiam. De qua & D. Hieronymus in hæc verba scribit: Inclytam esse terram Iudææ, & cunctis terris fertiliorem, dubitare nemo poterit, qui à Rhinocorura vsque ad Taurum montem & Euphratem fluuium cunctam considerauerit terram, & vrbium potentiam, amœnitatemque regionum, Palæstinam videlicet, & Phœnicen, Arabiam, Syriam Cœlen, Ciliciam, & cæteras regiones.

2.Reg.8. 10. Ac venit quidem terra hæc in Israëlitarum potestatem regnante Dauide, qui, vt & supra

1.Paral.18. 19. attigimus, in regno Iuda & Israël iam confir-

Ioseph.7. antiq.5.6. matus, subiugans sibi multis in circuitu nationibus, Philistæis nempe, Iudumæis Amalecitis, Moabitis, & Ammonitis, cæsis plurimis Syrorum millibus, vniuersam Syriam subegit, & vsque ad flumen Euphratem imperium suum dilatauit, dispositisque oportunis in locis præsidijs, Syros omnes annua tributa sibi pendere compulit. A qua victoria triumphator Hierosolymam reuersus, compo-

Psal.59.in titulo. sito Psalmo, qui Latinis quinquagesimus nonus est, Deo ter Optimo Maximo epinicia cecinit.

Cæterùm non diu Israëliticus populus

2.Para.9. has regiones possedit. Solus enim Dauidis filius Salomon, regni paterni successor omnibus Regibus à flumine Euphrate vsque ad

3.Reg.10. terminos Aegypti pacificè dominatus fuisse

4.Reg.6.7. 13.16.&c. scribitur. Post cuius mortem continua quæ Syri tum filijs Israël intulerunt bella, Israëlem non Syris, sed Syros Israëli magis imperasse declarant.

Accidit autem Israëlitis clades hæc, quòd Hieron.in

pro omnipotente Deo, ipsum Baal, Beelphegor, Beelzebub, Astaroth, Astarte, Moloch, Ezech.20. Melchom, Chamos, vitulos aureos, aliaque gentium colerent idôla, eaque DEO Optimo Maximo præferrent. Hanc enim ob causam sæpe & ipsi inferiores famulos, promissio nis iure sibi subdendos, rebelles sentire debuerunt; & à Chananæis, Philistæis, Moabitis, Madianitis, Amalecitis, Ammonitis, Syris, Iudic.3.4.

Assyrijs, Babylonijs, & Chaldæis superari, su- 6.10.

bigi, atque eis sub tributi ac captiuitatis iugo 4 Reg.17.

seruire. ac iustè, quæ ipsis fuerant promissa, 18.25.

perdere meruerunt. Incredulitatis ergo vitio 1.Par.5.

asscribendum est, quòd non diutius has ter- 2.Par.36.

ras Israel possederit.

Neque enim, vt Hieronymi verbis vtar, sponsor in crimine est, si ille, cui repromittitur indignum se fecerit sponsione, præsertim cùm proponatur optio promitentis: Si vo- Isai.1.

lueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ comedetis. Sin autem nolueritis: & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius, deuorabit vos. Eliguntur ergo præsentia; nec statim qui eligitur, tentari non potest, nec perire: quia & Saul electus in regem, & Iudas in Apostolū, suo postea vitio corruerunt.

Et mihi, inquit idem auctor, in Euangelio Hier.tom.

promittuntur regna cœlorum: quæ instru- 3.epist.17.

mentum vetus omnino non nominat. Sed si ad Dardanum.

non fecero quæ præcepta sunt, nequaquam erit culpa in promittente, sed in me, qui promissum accipere non merui. Vbi enim optio proponitur ad eligendum, qui operari renuis, frustra cupias quod promissum est. Hactenus Hieronymus.

Alexandro Iannæo apud Iudæos regnum simul ac pontificatum gubernante, centesi- Euseb.in

mo circiter ante natiuitatem Christi anno, Sy chron.

ria, quæ eousque à suis Regibus possessa, & gubernata fuerat, per Gabinium superata, & Romanis adscita fuit.

Anno autem post Christum natum sexcentesimo trigesimo sexto à Saracenis duce Hao- Onuph.in

maro Romanis est erepta. deinde anno mil- chron.

lesimo nonagesimo octauo magna eius pars duce Godefrido de Bullion ab Occidentalibus Christianis occupata, ac diu retenta fuit. Quæ postea à Saracenis recuperata, & tandem anno post sesquimillesimum decimoseptimo à Selimo Turcarum Imperat. capta est. à cuius successoribus etiamnum possidetur.

94.

TABERNACVLA Cedar. Inter Suc-

cam & Cedar ciuitates, & fontem Phia- Tyr.13.bel.

lam, vberrima & amœnissima sunt campe- sacr.18. &

stria, longè lateque patentia, prospectibusque 16.bell.

libera, quæ læta pecoribus subministrant pa- sacr. 9.

scua. In quibus, vt olim, ita etiamnum hac no- Fretel.p.7.

stra ætate statis anni temporibus celeberri- Brocard.

mæ aguntur nundinæ. eoque ex Palæstina, itin.3.

Syria, Mesopotamia, Arabia, Ammonitide, Breid.ubi.

Moabitide, & AEgypto, cæterisque Orientalibus

libus regionibus, innumeri mercatores cum pecoribus diuersisq; alijs mercibus conueniunt.

Qui cùm toto æstatis tempore illic nundinentur, tẽtoria erigunt, quo se ab aëris intemperie tueantur. Hæc quia varijs preciosissimisque coloribus tincta sunt, pulchrum admodum prospectum præbent ex ciuitate Cedar ea despicientibus. atq; hinc in Salomonis canticis Tabernacula Cedar vocantur. Catholica siquidem Ecclesia, Christi sponsa, siue fidelis quæque anima, quam illis verbis Doctores penè omnes descriptã intelligunt, foris propter persecutionum, tentationum, tribulationumq; afflictionem nigra & fusca, meritò dicit: Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Quia vera pulchritudo filiæ Regis, puta, recta, sinceraq; fides, ardens & casta charitas, omnisque virtutum varietas, non tam foris quàm intus est. (Cant. 1. Psal. 44.)

95.

TERRA Hus. regio, quæ Hebraica voce Hus, siue Huz, Vs, & Vz dicitur. à Septuaginta interpretibus Græcè αὐσῖτις Ausitis, quasi αὐσίτις, Husitis nominatur. (Iob. 1. Hieron. in Genes. 10. & de loc. Heb. lit. V. & in Iere. 25. & in Thren. 4.)

Sita autem est vltra Iordanem in Trachonitide regione, inter Palæstinã & Cœlesyriã media. Iuxta Iosephum & Hieronymum condita est, ac nomen accepit ab Hus filio Aram, filij Sem, filij Noë, qui & Trachonitidis & Damasci quoque conditor fuit: & in hac regione primus habitationem & principatum tenuit. (Genes. 10. Ioseph. 1. antiq. 14. Hieron. in Genes. 10.)

Ibidem postea, vti sacra narrat historia, etiam beatus propheta Iob habitauit, & principatum habuit, quem malè quidam de genere Esau fuisse existimant: Hebræi enim, & D. Hieronym. constanter asserũt eum de stirpe Hus primogeniti Nachor fratris Abrahami, ex Melcha vxore eius descendisse. (Iob. 1. Brocard. itin. 3. Breidenb. ibid. Genes. 22. Hieron. in Genes. 22. & 36.)

Scribit Philo quòd Iob in vxorem acceperit Dinam filiã patriarchę Iacob, & ex ea quatuordecim habuerit filios, & sex filias. puta septem filios & tres filias antequã percuteretur, & totidem pòst. Cuius quidem percussionis hæc compendio historia est. (Bened. in Iob. 1.)

Erat Iob vir simplex & rectus, ac recedens à malo, & timens Deum, omniq; rerum copia diues. Maior quippe erat omnibus filijs Orientis, cui non erat similis in terra. Cùm tantus esset, pro filijs suis vicissim conuiuantibus humili obsequio quotidie Deo offerebat holocausta. Hanc, ac alias eius virtutes non ferens Satan, obtenta à Deo ipsum vexandi facultate, tum, per Sabęorum & Chaldęorum in eum irruptionem, tum cœlitus misso igne, omnes oues, boues, asinas, camelos, & seruos Iob perdidit. Deinde maximo ventorum impetu septem filios & tres filias eius, ruina domus oppressit. ac postremò ipsum Iob à vertice ad plãtam vsq; pessimo vlcere percussit, ita vt carens domo, carens & foco, nudus sederet in sterquilinio, ac testa saniem raderet. Cui præterea & illud malum accessit, vt & conthoralis vxor sua ipsi insultaret. (Iob 1. Iob 2.)

Tres quoque Reges amici ipsius, Eliphaz Themanites, Baldad Suites, & Sophar Naamatites, qui consolandi gratia ipsum visitabant, Diabolicæ iniquitatis versutia peruersi sunt, vt multis verbis illi insultarent, asserentes qđ grauiter eum peccasse oportebat, qui tam acerbè à Deo puniretur. (Iob. 2. Iob. 3. 4. 5. &c.)

At pius Iob patienter omnia ferens, pro malis quæ patiebatur, in Diuinas laudes erupit, Deumq; innocentiæ suæ testem asseruit, & in Redemptore ac Saluatore suo confidẽs. in futura corporum resurrectione veram iustitiæ retributionem expectabat.

Cæterum placuit Deo non post hanc vitam solùm, sed etiam nunc illud patientiæ meritum compensare, eumq; ex summa hac miseria in pristinam sanitatem & felicitatem restituere, liberos quoq;, & cuncta, quæ amiserat, reddere duplicia. (Iob. 42.)

Vixit post flagella hæc annos centum & quadraginta; ac satur dierum in pace quieuit. Sacræ literæ eum inter indigetes referunt, ac posteris patientiæ proponũt exemplum. Huius viri sepulcralem pyramidem apud Suetam etiamnum ostendi paulò ante meminimus. (Tob. 2. Ezech. 14. Iac. 5. Ma. 78.)

Porrò regionem Hus, siue Ausitidis plures sub se comprehendisse ciuitates, ex Propheta Ieremia satis colligere est. qui cunctos Reges terræ Ausitidis Diuinitùs puniendos fore prædixit. Nam olim, vt supra indicauimus, celebriores quæque ciuitates singulos habuerunt Reges. (Ierem. 25. Thren. 4. Ma. 92.)

96.

THEMAN, aliàs Thema, Hebraicè Teman & Tema. ciuitas est in terra Hus, vbi olim Eliphaz amicus Iob Rex fuisse scribitur; à qua & Themanites cognominatur. (Iob. 2. 4. 6. Tob. 2. Brocard. itin. 4. Breid. ibi. Fret. p. 4. 5.)

97.

TRACHONITIS, siue Traconitis, aliàs Trachon & Tracon, nõ parua, sed, vt Pli. ait, regni instar regio est, trãs Iordanem inter Palæstinam & Cœlesyriam sita. Quæ versus Septentrionem, Damascum respicit. ad Oriẽtem deserto Arabiæ, quod Bosræ Arabiæ desertæ metropoli iungitur, contermina est. Incipiens enim, vti Iosephus eã describit, à monte Libano & fontibus Iordanis, vsq; ad Tiberiadi proximum lacum, latitudine panditur. A vico autem qui appellatur Arphas, ad Iuliada oppidum longitudine tendit: & habitatur ab incolis Iudæis Syrisque permixtis. Sunt qui opinantur Trachonitidem & Ituræam, vnius eiusdemque regionis esse vocabula: sed vt nomina, ita & regiones, quæ his vocabulis significãtur diuersas esse, ac Iordane medio distinctas prouincias, tum ex sacro Lucæ Euangelio, tum ex alijs scriptoribus, qui in Ituræ descriptione à nobis citantur, satis apertè liquet. (Plin. 5. cap. 18. Hieron. de loc. Hebr. lit. I. dict. Iturea. & lit. T. dict. Trachonitis. Ioseph. 3. bell. 2. Luc. 3. N. 60.)

Quod ad prouinciæ Trachonitidis originẽ attinet, non Chore filius Esau, vt D. Hieron. in Lamentationis Hieremiæ commẽtans ait, sed prout idem auctor in quæstionibus seu (Hieron. in Thren. 4.)

Ioseph.17. antiq.17 et 2 bel.4.

tem, ob id quòd Græcanici instituti esset vnà cum Gadara & Gaza eiusdem religionis vrbibus, à Iudaico regno separans, Syriæ contribuit.

Ioseph. 2. bel.19 & in vita sua. Ioseph.2. bel.20. a li.5.c.15 b ideb.4. Asiæ. c de loc. Hebr. li D. dict. Tetra pol. d 16 bel. sac.13. e geog. Asiæ tom.4.

Longò pòst temporis internallo, annis nimirum circiter sexaginta confectis, Iudæi inter alias ciuitates, etiam Hippon vastasse, eiusque vicos incendisse leguntur. Qua de causa & Hippeni paulò pòst in generali passim Iudæorum occisione, cohabitatores suos Iudæos malè tractauerunt. Meminerunt huius ciuitatis etiam *a* Plinius *b* Ptolomęus, *c* Hieronymus, *d* Tyrius, *e* Marius Niger, & alij nonnulli.

60.

Genes.14. Ioseph.1. antiq.18.

HOBA, aliâs Choba & Soba, Heironymo autem Chobaa, locus est ad læuam partem Damasci ad quem vsque Abraham quatuor Assyriorum reges persecutus est. Cùm enim Assyrij isti quinq; Sodomorum reges in valle siluestri debellassent, ac Sodoma spoliata Lot omnesq; viros ac mulieres captiuos vnà cum omnib. ipsorum bonis abduxissent, Abraham audita hac Lot filij fratris sui ac Sodomitarum clade, assumptis mox tribus fratribus, Mambre, Eschol & Aner ipsi confœderatis, ac expeditis vernaculis suis trecentum octodecim, ab Hebron festinus Assyrios insequens, quinta nocte circa fontem Dan eos est assecutus; statimque noctu securos ex improuiso obruens, alios quidem in cubilibus somno sopitos occidit, alios autem temulentos in fugam conuersos vsq; Hoba persecutus est. ac nepotem suum Lot, cæterosq; captiuos cum omni præda victor reduxit.

Hieron. de loc. Hebr. lit. C

Porrò de hoc loco D. Hieronymus sic scribit: Chobaa villa est in regionibus Damasci, habēs accolas Hebręos, qui credentes in Christum, omnia legis præcepta custodiunt. Et à principe hæreseos Hebionitæ nuncupantur. Contra huiusmodi dogma Paulus Apostolus scribit ad Galatas.

61.

Hieron. de loc. Hebr. lit A. dict. Ascrobt. & lit. I. dict. Iabisga laad. Iudic.21. Ioseph.5. antiq.6.

IABESGALAAD, Hieroymo Iabis, & Iabis Galaad, Iosepho autem Iabisus & Iabissa, Galaaditidis regionis primaria vrbs est. quæ trans Iordanem in tribu Manasse super montem sita, à ciuitate Pella euntibus Gerasam in sexto miliario distat.

Hæc vrbs, cum ob abominandum vxoris Leuitę stuprum vndecim tribus Israël tribum Beniamin penè totam deleuissent, à tribulibus cęterarum tribuū expugnata est, eò quòd in prælio, quod contra Beniamin gestum erat, suppetias ferre sola recusasset. Post captā verò ciuitatem, habitatores eius pueri, mulieres, pariter ac viri omnes occisi sunt. seruatis duntaxat quadringentis virginibus, quæ totidem Beniamiticæ tribus viris, qui soli cum alijs ducentis cautè euaserant, nuptijs copulatæ sunt. vt tribum penè excisam, ex qua D. Paulus gentium Apostolus oriri debebat, noua prole instaurarent.

Cùm ista à contribulibus suis Iabesgalaad passa esset, trecentis & pluribus posthæc confectis annis Naas quoq; Ammonitarum Rex cum magno & forti exercitu vrbem Iabesgalaad obsedit. & ciuibus vltrò deditionem facere cupientibus, deditionem spreuit, nisi dextrum quisque pateretur sibi oculum erui. vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omninò inutiles bello fierent, essentq; opprobrium in vniuerso Israël. Hæc cùm in Gabaa Beniamin ad aures Saulis Iudæorum regis Iabesenorum legati detulissent, mox ad Iordanem ex omni Israël copias coëgit, easq; in Bezec oppido recensens, trecenta & triginta virorum millia numerauit. Tum Iordanem traijciens, mox Ammonitas omnes fudit ac fugauit, inter cęteros verò Naas Regem occidit, atque non solùm vrbem, miserosque ciues ob sidione liberauit & periculo exemit, sed & in Ammonitarum regionem irruptione facta, totam vastauit, ditatoque ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. *1. Reg.11. Ioseph.6. antiq.5.*

Huius tam insignis beneficij memores fuerūt habitatores Iabesgalaad. nam cùm postea Regis Saulis ac filiorum eius trunca corpora à Philistæis in muro ciuitatis Bethsan, quæ pòst Scythopolis dicta est, ex patibulis suspensa esse audissent, rem indignam rati principes viros extremo exequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi (alebat enim hæc vrbs homines & corpore robustos, & animo feroces) facto per totam noctem itinere, Saulis filiorumque eius corpora de patibulis abstulerunt. eaq; aromatibus cōdientes, in nemore Iabes supter insignem quandam quercum in sepulchro condiderunt, atq; septem diebus ieiunantes mortuos luxerunt. *1 Reg.31. 1. Paral.10. Ioseph 6. antiq.14.*

Hoc Iabesenorum egregio facinore mirè affectus fuit Dauid, qui iam Sauli in regno successerat. missis enim ad eos oratoribus, facinus collaudauit, atque tum à Deo Optimo Maximo, tum à se gratiam illis referendam pollicitus est. *2. Reg.2. Ioseph.7. antiq.1.*

Multis pòst annis Saulis ac Ionathæ filij eius ossa à Dauide translata sunt, atq; vnà cum septem filijs Saul, quos Gabaonitæ in crucem egerant, iuxta Gabaa Beniamin honorificè humata sunt. *1. Reg.21.*

D. Hieronymus in libro de locis Hebraicis refert vrbem Iabesgalaad suo tempore pergrandem fuisse vicum. *Lit. A. et I. vbi supra.*

62.

Ios.13. 2. Reg.20. Hiero. ibi. & de loc. Heb. lit. I.

IAIR, siue Iahir, in Basanitide regione ciuitas est tribus manasse. in qua natus est Hira Iairites, qui Regis Dauidis sacerdos fuit, hoc est, vt Hieronymus interpretatur, magister: sicut alibi scriptum est: Filij autem Dauid erant sacerdotes, id est, magistri fratrum suorum.

63.

IVLIAS, aliâs Iulia & Iuliada, dicta & Bethanaræa, egregia vltra Iordanem in inferiore Gaulonitide ciuitas est. quæ Trachonitidem regionem ab Austro terminat.

sita ad

Plin.lib.5. cap.5. sita ad Iordanem in Orientali ripa lacus Genezareth, ex aduerso ciuitatis Bethsaidæ.

Ioseph.18. antiq.3. Item 2.bel. 2.& 3.bel. 2.18.& in vita sua. Euseb.in chroni.anno Domini 19. Hieron.in Matth.16. Nige.geo. gr.Af.cõ.4 Ioseph. 18. antiq.9. Fuit quondam ciuitas hæc sub ditione oppidi Bethsaidæ vicus duntaxat transmarinus. Verùm Philippus tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionum, quo tempore Christus Dei filius in terra homo inter homines conuersabatur, cum & muro cinxit, & ciuitatis dignitatem attribuit, necnon & habitatorum frequentia & opibus ipsam auxit. ac ex nomine Iuliæ Cæsaris Augusti filiæ, quæ Tiberij Cæsaris vxor erat, Iuliadem nominauit. Philippus iste vir perpetuò modestus & amator quietis fuit. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties verò domo progrederetur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus subsequente sella, in qua sedens solitus erat iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam audiebat, iustoq; iudicio innoxium absoluebat, & sontem damnabat.

Obijt in hac ciuitate anno imperij Tiberij Cæsaris vigesimo, principatus autem sui trigesimo quinto; atque in monumento, quod iam ante sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est.

64.

Strabo. Nige.geogr.Af.cõ.4 LACVS, qui olim ciuitati Gadaræ propinquus erat. cuius aqua, teste Strabone, adeò fuit noxia, vt pecora ea gustata pilos, cornua, & vngues amiserint.

In hunc lacum duo porcorũ millia, de quibus in Euangelio Marci agitur, à dæmonibus agitata esse putauit Zieglerus. Cuius etiam opinionis est excellentissimus nostri temporis cosmographus Gerard. Mercator. sed, vt etiam primus Gandauensis Episcopus Cornelius Iansenius in commentarijs in suam Concordiam Euangelicam annotauit, ex Sacra scriptura & D. Hieronymo satis liquet, præcipitata ea fuisse in mare Galilææ. Quod enim Lucas stagnum dixit, Matthæus & Marcus mare vocauerunt. Hi autem lacum Genesareth, mare appellare solent, quem Lucas stagnũ ferè vocat. Hieronymus verò libro de locis Hebraicis ciuitatem Gergesam describens, Gergesa, inquit, vbi eos qui à dęmonibus vexabantur, Saluator restituit sanitati: & hodieque super montem viculus demonstratur iuxta stagnum Tiberiadis, in quod porci præcipitati sunt. Hactenus Hieronymus.

Iansen.cõ. in cõcord. Euang. cap.31.

Hieron.de loc.Heb. lit G.dict. Gergesa.

65.

Hieron.de loc.Heb.li. M.dictio. Machan, et Maach. Deut.3. Iof.12.13. MACHATI, quæ & Maacha, & Maachati dicitur, firma & valens Amorræorum vrbs est. sita super Iordanẽ iuxta regionẽ Gessuri, & montem Hermon. cuius ager, qui in sacris literis etiã Machati, Maacha, & Syria Maacha, à Iosepho autem Micha vocatur, regni Basan, nec non & Israëliticæ terræ vltra Iordanem sitæ, à Septentrione limes fuit.

Cecidit autẽ vrbs & terra hæc in sortem dimidiæ tribui Manasse. quæ tamen Machatęos eius habitatores disperdere non valuit.

2.Reg.10. 1.Par.19. Cæterùm cùm inuictissimus Rex Dauid cõtra Ammonitas in aciem veniret, quod legatis suis barbas ignominiosè abrasissent, coruműq; vestes vsq; ad nates præcidissent, huius vrbis Regem, qui mercede conductus, cum mille stipendiarijs, & populo suo Ammonitis subsidio venerat, superauit, ac sibi tributarium fecit. De hac vrbe fuit Esthamo, cuius in libro Paralipomenon mentio fit. *Ioseph.7. antiq.6. 1.Par.4.*

66.

MAGEDAN, aliâs Magedon, aut, vt est in Græco Magdala, locus est ad Orientem maris Galilęæ circa Gerasã, qui à Marco Dalmanutha vocatur. in cuius fines ac partes cũ Christus naui appulsus esset, Pharisæi & Sadducæi ibi ipso petierunt signum de cælo dari. quibus indicauit signum Ionæ prophetæ, suæ sepulturæ ac resurrectionis esse figuram. *Matth.15. Marc.8.*

Porrò quòd Matthęus locũ hunc Magedã, Marcus verò Dalmanutha appellat, nullam habet contrarietatem. Aut enim vnus idemq; locus diuersis nũcupatus fuit nominibus. aut vnum potest esse nomẽ regionis generale, alterum verò ciuitatis vel vici. aut, quod multò verisimilius est, potest vtrumq; nomen diuersam ciuitatem siue vicum significare, in cuius vtriusque loci fines dicatur Dominus venisse, quia locus in quem venit vtrique loco vicinus erat. quomodo supra dictus est venisse in regionem Gerasenorum & Gadarenorum: & alibi in partes Tyri & Sidônis. *Matth.15. Marc.7.*

Quod ad sitũ loci attinet, hæc de eo D. Hieron. in lib. de lo. Heb. habet: Magedan, inquit, ad cuius fines Matth. Euãgelista scribit Dominum peruenisse, sed & Marcus eiusdem nominis recordatur: nũc aũt regio dicitur Magedena circa Gerasam. Ex quibus, vt etiam doctissimus sacrarũ literarũ interpres Cor. Iansenius meminit, patet. primũ quidem quod nõ rectè scribat Brocar. qui Magedan & Dalmanutha eundẽ putat esse locũ, quem Saraceni Medan vocant, hoc est, aquas Dan. fontem nimirum illum, vnde primò Iordanis oritur, quem Iosephus Phialam vocatum testatur. Nã vel inde satis liquet hoc verisimile non esse, quod fons ille longissimè à mari Galilææ absit, cui hunc locum propinquum fuisse, ex adiunctis Euangelistarũ verbis, quibus profectionem seu iter Domini describũt, manifestum est. Secundò & eos multũ errare manifestũ hinc est, qui loca hæc Magedã & Dalmanutha cis mare Galilææ cõstituunt inter idem mare & montẽ Tabor, vt passim nũc in chartis annotatur. Hier. enim ea circa Gerasã fuisse testatur, & proinde vltra mare Galilææ. Quod verum esse & ex Marco in sequentibus colligitur. qui scribit Dominum, cùm in hoc loco petentes signum confutasset, illis dimissis, cõscensa naui traiecisse trans fretum, & venisse Bethsaidam. *Hiero.lit. M. dict. Magedan. Iansen. in Concor. Euang. cap 63. Broc.iti.2. Marc.8.*

67.

MARA vrbs. apud q̃ Damasceni quondam castrametati fuisse scribũtur. Ty.15. be. c. 9.

68.

MEGESAPHAR. locus in confinijs Damasci. quà Christiani olim castra traduxerunt. Tyr.13. bell. c.26.

mœnia allambit, tandemque mari mediterraneo commiscetur.

76.

Ioseph. 3. bell. 15. PHIALA siue Phiale, corruptè Syala; fons, ex quo Iordanis fluuius, vt Iosephus & Egesippus testantur, ducit originem. qui quidem situs est in regione Trachonitide, non longè à via, qua à Cæsarea Philippi seu Paneade inter Orientem & Austrum in Trachonitidem ascenditur. à qua ciuitate ad centesimum vigesimum stadium, siue quindecim mille passibus distat. Et propriè quidem à rotunditate Phiala dicitur, rotæ speciem præferens. *Niger geograp. As. com. 4. p. 503.*

Est autem fons hic imperscrutabilis profunditatis, ac semper intra sua labra cohibet vndam, perpetuò aqua plenus, nec vnquam deficiens, nec vnquam exuberans: sed quantum aquæ scaturigine inijcitur, tantum per abditos subterraneos meatus in Dan siue Paneadem fontem Iordanis eijcit atque transmittit. Multò tempore ignoratũ fuit hoc esse Iordanis principium: quod tandem à tetrarcha quodam Trachonitidis Philippo hac arte deprehensum est. Is namq; missis in Phialã paleis, inuenit eas apud Panium in fontẽ Dan redditas, vnde antea fluuius Iordanis nasci credebatur. Id ipsum postea & ab alijs simili praxi sæpius probatum est.

Brocard. itin. 2. Breid. ibi. Salig. tom. 9. cap. 6. Fretel. p. 7. Tyr. 13. bel. sac. 15. & 16. bel. s. 9. Sup. nu. 66. Saraceni hoc ipsum fontis nomenclatura indicant, nam cum Medan, hoc est, aquas Dan vocant. מי me siquidem lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis est, aquas significat. A quo quidem nomine & amplissima adiacens ei regio appellatur Campestria & planicies Medan. Porrò sunt qui locum hunc à Matthæo Magedan, & à Marco Dalmanutha appellari putant: quos errare supra à nobis declaratum est.

77.

PVTAHA, locus trans Iordanem. vbi Hierosolymorum Rex Balduinus tertius cũ Noradino Damascenorum Rege pugnauit, cùmque vicit. Tyr. 18. bel. sacr. 21.

78.

Broc. iti. 3. Breidenb. iti. 2. & 3. Fretel. p. 7. PYRAMIS sepulchri B. Iob, quæ etiamnũ in planioribus locis terræ Hus ad Orientẽ Suetæ ciuitatis monstratur, ac à Græcis alijsq; gentibus, quòd Propheta Iob ibi sepultus sit, in honore habetur.

79.

RAGABA, castellum vltra Iordanem in Gerasinorum finibus situm, quod Alexander Iannæus Iudæorum Rex obsidens, naturæ concessit. Ioseph. 13. ant. 21.

80.

RASALINAE, locus in finibus Damasci. vbi Sanguinus iuratus Christianorum hostis quondam castrametatus fuit. Tyr. 15. bel. sacr. 8.

81.

SALOME, vicus in campestribus Medan situs, qui à Christianis inhabitabatur. Quapropter & à Christianorum exercitu, cùm hac Damascum iter faceret, loco huic parcitum fuit; atque habitatoribus eius, quasi fratribus fratres vsi sunt. Tyr. 13. bel. sac. 11.

82.

SARDINELLA, magnus vicus ad Orientem Damasci, qui se à Christianis solùm admittit incoli: alios verò ante confectum primum habitationis annum enecat. Bonauentura

83.

SEIR, qui aliàs Seyr, Hebraicè Schir, Iosepho Seira, item alio nomine etiam Sanir aliquoties dicitur, mons excelsus est trans Iordanem, ad Orientalem plagam terræ Hus situs, atque à Septentrione monti Hermon, ab Austro monti Galaad coniungitur; à ciuitatibus verò Capharnao & Corozaim versus æstiualem solis ortũ alicubi quatuor, alicubi sex, & pluribus miliaribus distat. *Cant. 4. Niger geograph As. com. 4. p. 504. & 517.*

Nomen autem Seir, præter alios, de quibus supra, etiam hic mons accepit ab inhabitatore suo Esau: qui quòd pilosus & hirsutus esset, cognomine Seir fuit appellatus. Habitauit autem Esau in hoc monte eo tempore, cùm frater eius Iacob cum vxoribus ac liberis & facultatibus è Mesopotamia Syriæ redijt. atq; huc Iacob ad eum ex itinere nuncios misit, vt eius gratiam caperet. Esau verò accepto nuncio, quod frater rediret, cum quadringentis viris armatis ei obuiam profectus est, ac iuxta torrentem Iacob illi occurrit. vbi cùm sibi mutuò reconciliati essent valedicentes, Esau multis acceptis muneribus Seir repetijt, Iacob autem iter suum in terram Chanaan prosecutus est. *Gen. 32. 33. Ioseph. 1. antiq. 27. Broc. iti. 2. 3. 4. & 6. Breidenb. itin. 3. 4. & 6.*

Postquam Israëliticus populus occisis Seon & Og Regibus totam, quæ trans Iordanem est, ditionem occupasset, mons hic filijs dimidiæ tribus manasse in sortem cessit, & multis sæculis ab ijs possessa fuit. *Ios. 12. 1. Par. 5.*

Ab hoc monte & vrbs aut villa, quæ in eo sita fuit, etiam Seir dicta videtur. nec non & tota monti adiacens regio, idem quoque nomen sortitum fuit, quæ aliàs etiam Edom & Idumæa vocatur. Quam Propheta Ieremias cùm destructam Hierosolymam lamentaretur his verbis per Ironiam alloquitur: Gaude, inquit, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus, ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque nudaberis, seu, vti Hebræi habent, & eris vomens. Completa est iniquitas tua (pœna scilicet iniquitatis tuæ) filia Sion, non addet vltrà, vt transmigret te. Visitauit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua. Calix namque vindictæ Domini venit etiam ad terram hanc, inquit Hieronymus, quando Nabuchodonosor Rex vastata Iudæa, cæteras gentes simili modo deuastauit. *Seir villa aut vrbs. Genes. 32. Thren. 4. Hieronym. comment. Thren. 5*

84.

Deuter.3. Iosue 12.13. 1.Paral.5. Hieron.de loc.Hebr. lit.S.dict. Selcha. Ortel in synon.geogra.dict. Salecha. Tyr.16.bel.sac.8.

SELCHA, quæ quoque Salecha, Hebræis Salcha, alijs verò Selchar, ac postea Salchata quibusdam dicta est, vetus ciuitas est, quondam Og Regi Basan parens, atque vna ex sexaginta munitioribus ac validioribus vrbibus regni eius. sita autem est iuxta vrbem Gessur, montemque Hermon: & Basanitidis regionis versus Boream claustrum est. Hæc etiam ciuitas olim à Gigantibus inhabitata, ac diu possessa fuisse videtur.

Porrò anno Christianæ salutis millesimo centesimo quadragesimo tertio nobilis quidam Turcorum Satrapa hanc & Bostrensem vrbem, quibus præerat, Hierosolymam profectus, Christianorum Regi Balduino tertio tradere molitus fuit. Sed vxor eius, dum ipse hæc agebat, hostibus ciuitates aperuit, ac aduersæ partis præsidiarios in arces admisit, & Christianis aduentantibus bolum è faucibus eripuit.

85.

SELEVCIA, ciuitas trans Iordanem est, sita in Gaulanitide regione ad Semechonitem lacum, in regione deliciosa, fontibusque irrigua. Denominata autem creditur Seleucia, à Seleuco Syriæ Rege, à quo & putatur condita. Hæc quoque ciuitas ab Alexandro Iudæorum principe expugnata fuit, & Syris adempta, ac Iudæorum imperio subdita. Eandemque Ioseph. Historicus, cùm Galilææ præerat, vt munitam natura, ita arte quoque longè fecit munitissimam: ac inter alia oportuna loca contra Romanos solidioribus firmioribusque mœnibus cinxit. Quibus tamen incolæ se postea coniunxerunt: Regi Agrippæ, qui à Romanis stabat, fœdere se sociantes.

Ioseph.13. antiq.21. & 1.bel.4. Ioseph.2. bell.25.& in vita sua. Ioseph.4. bell.1.

86.

SILVA, siue nemus vltra Iordanem ab Oriente vrbis Paneadis iuxta locum Copar situm. in quo olim Noradini Damascenorum Regis exercitus contra Balduinum tertium Hierosolymorum Regem in insidijs latuit. Tyr.15.bell.sacr.9.&18.bel.sacr.13.

87.

SOBA, aliâs Suba, Iosepho Oba, & Sophena, regia Syriæ vrbs est, à qua & contigua regio in sacra Scriptura Syria Soba siue Sobal nominatur.

Quæ quidem regio multa à diuersis Iudæorum regibus tulit. Primò siquidem eius reges à Saule Israëlitarum Rege belli iure subacti esse leguntur. Deinde Dauid Saulis in regno successor semel ac iterum cum Rege Soba pugnam committens, egregiam vtraque vice victoriam reportauit. Nam cùm vsque ad fluuium Euphraten imperium suum proferebat, cum Adadezer Rege Soba congressus, viginti peditum millia, & equites septies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

1.Reg.14. Ioseph.6. ant.7. 2.Reg.8. 1.Par.18. Ioseph.7. antiq.5. Hieron.de loc.Hebr. lit.S.dict. Suba. 2.Reg.10.

Aliàs etiam idem Rex & vicisse, & ad pendendum annuum tributum regem Soba obligasse scribitur, quando regi Ammonitarum, qui contra Dauidem arma ceperat, cum viginti peditum millibus suppetias ferebat. 1.Par.19. Ioseph.7. anti 6.

Rursus & Salomon, cùm in Syriam ad condendam Palmiram vrbem proficisceretur, hac ducens exercitum, vrbem & regionem hanc sibi asciuit. 2.Paral.8.

Cęterùm cùm in senectute à Deo Opt. Maximo ad gētium idôla desciuisset, inter alios aduersarios, quos contra eum suscitauit Dominus, obiecit etiam se illi Razon fugitiuus seruus Regis Soba, atque ex hac regione cum latronum manu Israëlitarum ditionem crebris incursionibus populatus est, rapinis & cędibus omnia miscens. 3.Reg.11. Ioseph.8. antiq.7.

Postremò Holofernes quoq; populabundus per Syriam Sobal exercitum traduxisse legitur. Ex hac vrbe originem duxit Igaal, vnus ex fortissimis heroibus vel militibus Dauidis. Iudith.3. 2.Reg.23.

88.

SOGANE, aliâs Soganne, Gaulonitidis regionis ciuitas est, in superiore eius regionis parte, firmissimo loco sita. quæ etiam à Iosepho contra Romanos muris ac munitionibus circundata est. Cuius nihilominus ciues vnà cum Seleucianis in principio defectionis Rex Agrippa sibi fœdere sociauit. Ioseph 2. bell 25.& in vita sua. Ioseph.4. bell.1.

89.

SOLYMA vicus, qui Gaulonitidem regionem terminat. Ioseph. in vita sua.

90.

SPELVNCA trans Iordanem in regione Suetæ, à ciuitate Tiberiade sexdecim miliaribus Italicis distans. Sita verò in altissimo cuiusdam mōtis cretacei, cui subiectum erat immane præcipitium. Hæc ab vna duntaxat mōtis parte accedi poterat per angustum adeò callem, vt vix pedis haberet latitudinem, atq; homini, etiam ab omni onere expedito, absq; periculo iter non præberet. Intus habebat aquarum fontes, ac tres mansiones seu diuersoria, ita constructa, vt per ligneas scalas ex vno in alterum ascensus ac descensus esset. Tyr.18.bel. sacr.21.

Locus iste, eò quòd natura & situ commodissimus esset, Christianorum munitissimum & inexpugnabile quondam præsidium seu municipium fuit. Quod cùm rex Noradinus anno puta post virginis partum millesimo cētesimo quinquagesimo septimo ingentibus copijs oppugnaret, aduentanti cum exercitu Balduino tertio Hierosolymorum Regi cessit, solutaq; obsidione, dum venienti hosti occurrit, in pugna, quam cum eo commiserat, victus est. Tyr.22.bel. sacr.15.

Idem hoc munimentum iuratus Christianorum hostis Saladinus obsidione cinxit, anno nimirum nati Saluatoris millesimo centesimo septuagesimo nono, & ante quintum obsidionis diem dolo & insidijs non sine proditionis

ditionis suspicione per deditionem in suam
Ty.22.bel. sacr.21. potestatem accepit. Verùm id Hierosolymorum Rex statim proximo anno recuperauit, ac post trium hebdomadarum obsidionem, cùm strenuè admodum à septuaginta fortissimis viris defenderetur, per deditionem recepit, & armis atque commeatu communiuit, virisque fidis ac strenuis custodiendum tradidit.

91.

SPELVNCA firmissima & inexpugnabilis vltra Iordanem in finibus Arabiæ sita. Quam fratres militiæ templi, quorum tutelæ ac defensioni commissa erat, anno Salutis post millesimum centesimum sexagesimo septimo Sitacono Christianorum hosti tradiderunt. De quorum proditorum numero Hierosolymitanus Rex Amalricus duodecim in crucem egit. Tyr.19.bel.sact.11.

92.

SVETA, quæ & Suita, Suites, Suhi & Suchi
Broc.iti.3. Breid.ibid. Ty.22.bel. sacr.21. vocatur, inclyta in terra Hus vrbs est: distans contra Aquilonem, à ciuitate Corozaim & ostio fluuij Iordanis quatuor miliaribus. Regio autem in qua sita est, frumenti, vini & olei ferax est, & cælo ditata est optimo. in qua quondam & etiam nunc solemnes annuatim habentur nundinæ.

Iob.2.8. & 6. Ex hac vrbe originem simul ac cognomen traxit Baldat Suites seu Suhites, vnus ex tribus præcipuis amicis, qui S. Iob in tribulatione eius inuisetunt. quos in suo libro Reges vocat Tobias. Tob.2. Horum Baldad quidem in hac vrbe, Eliphaz in Theman, Sophar verò in Naamath regnasse creditur. Nam potentiores quasque vrbes antiquitus suos habuisse Reges, Iosu.12. ex capite duodecimo libri Iosue satis notum est.

93.

Num.23. Genes.10. Ioseph.1. antiq.14. Hieron.in Genes.10. et in Amos 1. Euseb.in chron.an. 325.repromiss. Plin.5 na. hist.12 SYRIA, siue Suria, maioris Asiæ regio est, sacris & profanis historicis celebratissima, quæ Hebraicè Aram seu Aramæa dicitur, ab Aram filio Sem. qui teste Iosepho Aramæos seu Aramenos instituit, eisque à suo nomine appellationem indidit. Syria autem, vt ait Eusebius, à Græcis appellata est paulò ante natiuitatem Moysi ex vocabulo Syri cuiusdam indigenæ, à quo & incolæ à Latinis Syri & Syrij dicti sunt. Hodie Soriam vocari scribit Ortelius.

Regio quondam fuit, vt inquit Plinius, terrarum maxima, & pluribus distincta nominibus. Ab occasu mare magnum seu mediterraneum attingit, quod ab ea Syriacum pelagus nominatur. qua parte à mari præternauigatione trecentorum & quinquaginta millium passuum alluitur. A Septentrione habet Niger Af. tom.4.pa. 495. Ciliciam, & Cappadociæ partem, ac Taurum montem totius Orbis terrarum maximum. Hieron.de loc.Act. Apost.lit.S Pli.5.nat. hist.12. ab Ortu Tygride fluuio terminatur. ab Austro deniq; vsq; ad mare Rubrum & Aegyptum pertingit. Longitudo huius regionis, vt auctor est Plinius, in Ciliciam & Arabiam, quadringentorum & septuaginta milliū passuum est, latitudo à Seleucia Pieria ad oppidū in Euphrate Zeugma, centum & septuaginta quinque millium passuum.

Cùm itaque hæc prouincia spaciosissima sit, multas & magnas ambitu suo comprehendit regiones, vt situ ita & nominibus discretas. Quarum quidem ex, quotquot in ipsius meditullio iacent, Syriæ quoque nomen præferunt, adiuncto duntaxat ad commune vocabulum verbo, quod distinctionem faciat. Censentur autem hæ: Cœlesyria seu Syria Cœle, Syria Damascena, Syria Soba siue Sobal, quæ & Sophena, Syria Maacha, Syria Libanica, Syria Roob, Syrophœnicia seu Syria Phœnicis, & Syria Antiochena. de quibus suo loco retulimus. Ty.13 bel. sacr.2. Vitriac.c. 95.& 96. Broc.trad. in præfat. descript. loc.terr S. Breid.ibid.

His & adiungenda venit Assyria, quæ tamē non in meditullio, sed in Orientali Syriæ tractu vltra Euphraten sita, amne tantùm à Babylonia separatur. Hæc à barbaris commutata S. in T. Attyria vocatur ac postea, teste Plinio, Adiabene dicta fuit. nunc verò ab indigenis Adrinsa nuncupari refert Niger. Dion in vita Traiani. Plin.5.na. hist 12. Niger. Af. com.5.pa. 528.

Primum nomen sortita est ab Assur filio Sem, qui vrbē Ninum condidit, quam Hebręi Niniuen vocant, atque ab eo Hebraicè Assur, Græcè autem & Latinè Assyria, eiusque subditi Assyrij denominati sunt. vnde & Assyriorum pullulauit Imperium ac prima Mundi monarchia, quæ hinc ad Babylonios ac Chaldæos transijt, & tandem cùm annis plurimis floruisset, per Persas & Medos dissoluta fuit. Genes.10. Ioseph 1. antiq.14. Hieron in Genes.10. Isai.7. Mich.5.

Notat Hieronymus suis in Isaiā commentarijs, quos veteres Assyrios, recētiores nunc vocare, Syrios, à parte totum appellātes. Vbi etiam admonendi mihi studiosi videntur, vt obseruent Assyrios & Syros apud Scriptores penè omnes sæpius confundi quod varijs auctoritatibus demonstrare haud foret difficile. Hieron.in Isai.19.

Porrò præter Assyriā legimus etiam Cappadociam, quæ in huius regionis confinijs iacet, à Græcis Leucosyriā, & Cappadoces Leucosiros, hoc est albos Syros nominari.

Et hæ quidem Syriæ partes sunt, quæ à generali eius vocabulo sua acceperunt nomina. nunc cæteræ Syriæ regiones enumerandæ sunt, quæ communem Syriæ appellationem non præferunt.

In Occidentali eius tractu, mediterraneæ Syriæ habentur regiones, Galilæa, Samaria, Iudæa, & Idumæa: in ora maritima sunt Phœnicia, Palæstina, & Philistæa. Partim in Oriente, partim in Austro est triplex Arabia, Deserta scilicet, Felix, & Petræa: quarum limites lōgè lateque excurrunt. In Oriente verò Mesopotamiam habet, Cœlesyriæ cōterminam, & inter insignes duos fluuios, Euphraten videlicet, & Tigrim iacentem. Quapropter etiam Hebraicè Padan Aram & Aram Naharaim vocatur, hoc est, Syria duorum fluuiorum, nam dictio Naharaim, dualis est numeri, à Nahar, quod est fluuius. Quod ipsum quoque vocabulo Græco exprimitur. μέσος enim Græcis medius, & ποταμός fluuius interpretatur. Et quia hæc regio, Syriæ pars est, aliquoties Hieron.de loc.Act. lit.M. Gen.25.28 Genes.24. Iudic.3. 1.Par.19. Psalm.59. in tit.

Gen. 28. Deuter. 23. Psalm. 59. in tit. Q. Curt. de reb. gest. Alexan. magni l. 5. in prin. Hieron in Gen. 31.

ties in Sacris Mesopotamia Syriæ appellatur. Agri eius tam vberi & pingui solo sunt, ait Quintus Curtius, vt à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex vtroque amne manat, toto ferè solo per venas aquarum resudante. Ouiũ Mesopotamiæ & Italicarum vnam scribit D. Hieronymus esse naturam, vt bis pareant in anno. vnde in Virgilio:

Bis grauidæ pecudes, &c.

Nig. Af. comment. 4.

Mesopotamiæ coniunguntur aliæ duæ Syriæ regiones; à Septentrione quidem Comagena: hæc propius adiacet Ciliciæ, & à vicino sibi fluuio Euphrate, nũc Euphratensis, & Euphrantis, à Bababaris verò Azar dicitur.

Plin. 5. c. 12. Ptol. Gen. 10. Iosf. 1. ant. 9. Hierony. in Gen. 10.

A Meridie verò Babylonia, quam etiam Syriæ includi, auctores sunt Plinius & Ptolomæus. Huic regioni ac genti Nemrod nepos Cham originem dedit. Is enim vir audax & manu promptus, insuetam primus in populo tyrannidem arripuit, ac iuxta Euphraten vrbem magnam condidit, quæ ab eo, quod ibi confusæ sunt linguæ turrim ædificantium, Babel & Babylon appellata est. Hic primus Mundi tyrannus regnauit. Ab hac vrbe & circumiacens regio nomen deduxit, quæ in Propheta Michea à conditore suo etiam Terra Nemrod nuncupatur. In qua populus Iudaicus, iuxta Ieremiam Prophetam, septuaginta annis captiuus detentus fuit.

Mich. 5. 2. Paral. 36. Iere. 25. & 29.

Babyloniæ paret, eique adhæret Chaldæa, Arabiæ desertæ finitima, quæ etiam ad Syriem pertinere videtur. Cuius incolæ ab Arphaxad filio Sem orti sunt, qui imperio gentis potitus, eos, inquit Iosephus, à se Arphaxadæos nominauit. Postea à Cased seu Chased filio Nachor fratris Abrahæ, Hebraicè Casdim siue Chasdim vocatos scribit Hieronymus. Eosdem quoque à Chaldeo Rege, qui quartus decimus à Nino fuit, Chaldæos; & regionem eorum Chaldæam appellatam inuenimus.

Genes. 10. Iosf 1 ant 14. Hieron. in Gen. 10. & 22.

Vtraque hæc, Babyloniorum scilicet, & Chaldæorum gens antiquissima est, atq; iugi multorum sæculorum cælestis motus, Solis puta, Lunæ, aliorumque siderum obseruatione, anni, mensis, dierumque rationem primi deprehendisse à quibusdam scribuntur. Sed melius mihi sentire videntur, qui sideralem scientiam ac cælestium rerum cognitionem statim ab orbis primordio liberis Seth, Adami primi hominis filij attribuunt. Qui, vt scribit Iosephus Iudaicarum antiquitatum libr. 1. cap. 4. cùm ab Adamo intellexissent vniuersalem rerum omnium fore interitum, vnum aquarum diluuio, alterum ignis incendio; ne inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent, quam pernoscerentur, duas extruxerunt columnas, aliam quidem ex lateribus, aliam verò ex lapidibus, ac vtriq; sua inuenta inscripserunt: vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. Ex his alteram, nempe lapideam, ad suam vsque ætatem in terra Syria durauisse idem Iosephus affirmat.

Pli. 6. ca. 26. Iosf. 1. ant. 4. Pli. 7. ca 56.

Eodem spectat quod idem auctor, dum rationes seu causas profert; ob quas priscorum ante diluuium vita ad nongentesimum atque millesimum vsque annum prorogata fuerit; post alia, puta quòd pij essent, quòd Dei recens opificium, quòd commodiore vterentur victu; etiam hanc referat, nempe tum propter virtutis studium, tum propter inueniendarum artium vtilitatem, vt Astronomiæ, ac Geometriæ, Deus illis prolixiorem largitus sit vitam. quarum certitudinem assequi non poterant, si minus sexcentis annis vixissent. Ex 10t enim magnus annus constat. Iosf. 1. ant. 8.

Proinde credere par est, hanc siderum scientiam ab Hebræis per patriarcham Abraham ad Chaldæos manasse. cuius natale solum fuit Hur Chaldæorum oppidum, aliàs Vr, Iosepho autem Vra vocatum. Hic porrò, cùm vnum cæli, terræ, rerumque vniuersarũ Deum coleret, ac Chaldæorum deos adorare nollet, à Chaldæis multum afflictus fuit. Et Diuino monitus oraculo, è Chaldæa in Haran Mesopotamiæ ciuitatem migrauit, rursumq; hinc in terram Chanaan secessit. Fame autem Chananæam premente, in Aegyptum profectus est, atque, vt prædictus auctor perspicuè demonstrat, Aegyptios & verum Dei cultum, & Astronomiæ, Arithmeticæque disciplinas primus docuit. Quarum artium scientia ab Aegyptijs ad Græcos, inde ad Latinos tandem peruenit.

Gen. 11. Iud. 5. Iosf. 1. ant. 15. Neem 9. Gen. 11. 12. 15 Actor. 7. Iosf. 1. ant. 16.

Cæterùm Babylonios post acceptam huius artis cognitionem, præ cæteris fuisse astrorum obseruantiores haud negarim. Huiusce enim rei satis clarum argumentum est, quòd tempore Ezechiæ Regis Iudæ Solem retrocessisse, ac diei spacia duplicata, etiam in suo horizonte animaduerterint. Quod sanè miraculum Merodach Rex Babyloniorum obstupescens, legatos cũ literis & muneribus ad Ezechiam misit, vt cur tale portentum accidisset, inquirerent.

4. Reg. 20. 2. Para. 32. Isa. 38. et 39 Hier. in Isa. 39.

Præter quàm quòd Babylonij & Chaldæi, gens Aastonomiæ studiosa fuerit, etiam horribilis, pugnacissima, terribilis & velox fuisse scribitur. cuius roboris & ad bellandum audaciæ omnes penè Græci, qui barbaras historias conscripserunt, testes sunt. Hæc enim non fuit contenta finibus suis, sed huc illucq; discurrens super terræ latitudinem peruagabatur. Et hoc fuit opus eius, non vt terram vomere exerceret, sed vt rapto viueret & gladio, & possideret vrbes non suas. antequam manum inferret, antequam prorumperet ad bellum, terrorem portabat in vultu. Equi quoque & equites eorum tam pernices ad persequendum, & cuncta populanda erant, vt pardos superarent, & lupos vespertinos (lupi siquidem nocte vicina, & tota die fame ad rabiem concitati, multò magis sæuire dicuntur) idcircò Babylon Chaldaicarum gentium caput, & de Regibus triumphauit, & diu summam in toto Orbe obtinuit claritatem.

Abacuc. 1. Hieron. ibid. Plin. 6. c. 26.

Babyloniæ denique & Chaldææ ab Oriente vltra Tigrim affines sunt Persarum, Medorũ, Parthorumque regiones. Regna autem Parthorum,

Plin.6. cap.25. thorum, teste Plinio, duodeuiginti sunt omnia. Penes Persas verò & Medos post Assyrios & Babylonios, totius Orbis monarchiæ fuit imperium. Quod deinde ad Græcos, ac postea ad Romanos translatum est. Hæc de Syriæ regionibus generatim dicta sufficiant: nunc ad particularia procedamus.

Syriæ prouincia multis ac magnis præclarisq; vrbibus & montibus decoratur, clarissimisq; fluminibus fœcunda est, atq; ditatur. Inter vrbes, post Hierosolymam, quæ totius Orbis terrarum primas tenet, Damascus, Antiochia, Tyrus, Samaria, vtraq; Cæsarea, Palæstinæ scilicet, & Philippi, Palmira, Apamea, Hierapolis, Heliopolis Tripolis, Sidon, Berytus, Ptolemais, Seleucia, & Laodicæa numerãtur. Inter montes maximè enitent Libanus, Galaad, Carmelus, Casius, & Taurus. Ex fluminibus, præ cæteris Euphrates, Tigris, Chrysorrhoas, Orontes, Singas insignes sunt. Quorum Euphrates & Tigris iuxta sacrosanctæ Scripturæ fidem è terrestri Paradiso promanant. Genes.2. Ioseph.1. antiq.2. Hieron.de loc.Hebr. lit.E.& T. Plin.5.ca. 24.& 6. cap.27. Ptol. sed mox à terra absorpti, post longum subterraneum decursum, tandem ex montibus Armeniæ maioris, multorum inter se millium passuũ interuallo rursum emergũt. Vbi Plin. Ptolemæus, alijq; gentiles Cosmographi eos primùm oriri putauerunt.

Euphrates, siue Eufrates, Hebræis Perath seu Parath dicitur. cui⁹ nominis vis apud nos fœcunditatem atq; fructuum abundantiam significat. Hieron.de loc.Hebr. lit.E. Nig.com. 3.pa.486. & 661. Ezec.1. Apud Ezechielem Prophetam fluuius hic Chobar, & Hebraicè Chebar vocatur iuxta quem idem Propheta se visionem vidisse asserit. Iosephus & recentiores accolæ patrio vocabulo Phora, Fora, vel Foras modò appellant.

Hic Tigride multò maior est, atque plus terræ obit. Strab.l.11. Plin.5. cap.24. Nig.As. com.3.pa. 486. Nam ab eo loco, vbi in Armenia maiore erumpit, celer & fremẽs Cappadociam rectà petit. Vnde se flectens, post ducenta passuum millia Taurum mõtem, quamquam duodecies mille passuum molem ei obijciat, fracto nonnihil cursu perrumpit. Ita naturæ, inquit Plinius, dimicatio illa æquatur, hoc eunte quò vult, illo prohibente ire quà velit. Hinc saxosus & violẽtus Mesopotamiam prçterlabens, diuersa oppida alluit: nimirum Epiphaniam & Antiochiam, quæ ad Euphratem vocantur, item Zeugma, Apamiam, Seleuciam, & Vram. Babylonem verò mediam secat. Quam procul transgressus, tandem defertur in Persicum mare, quod in Sacris literis Mare rubrum vocatur.

Tigris, tam Hebræo, quà Græco, Latino, & accolarum idiomate à cursus celeritate nomen sortitus est. Plin.6. cap.27. Hebraicum enim nomen Hidekel aut Chiddechel, vt & Diglath, quo vocabulo eum Iosephus nuncupat, significat velocitatem. Hieron.de loc.Hebr. lit.T.

Græca verò & Latina voce Tigris dicitur. Plin.8.ca. 18.& 6. cap.27. Nig.As.cõ. 3.pag.486. quia instar Tigridis bestiæ nimia pernicitate decurrit. Tigris enim, vt habet Plin. animal est tremendæ velocitatis. Medis denique, Armenis, & Persis, qui hunc fluuium accolunt, Tigris sagittam sonat. quòd fluuius veluti sagitta emissa citus volet. Ea siquidem proripitur velocitate, vt vna die tantum peragat itineris, quantum vir acer & velox septem diebus currendo conficere posset, Cornin. Nouofor. geogr.pa. 661.

¶ Prodiens igitur in Armenia maiore, ex lucido conspicuoque fonte in loco edito, primùm per sexagies & bis mille passus siluestris ripis præceps inter saxa deuoluitur, & multorum torrentium non aquas solùm, sed, etiam saxa secum trahens, in lacum Arethusam siue Arsissam influit. Strab.li.6. Plin.6.ca. 27. Nig.As. com.3.pa. 487. In quem omnia illata pondera enatant. Est verò aqua eius laci nitrosa, quæ vestes in ea lotas dilacerat ac rumpit. Vnum genus ei piscium est, idque transcurrentis, Plinio teste, non miscetur alueo. sicut nec è Tigri pisces in lacum transnatant. Nec patitur amnis aquam secum cõmisceri, nam & cursu & colore dissimilis per eum fertur. transuectusq; occurrente Tauro monte, rursus in specu mergitur. Subterque lapsus, ab altero mõtis latere erumpit in lacum, qui Zoroanda vocatur, & esse eundem manifestum est, quod demersa perfert. Deinde tertium transit lacum salsum & piscibus carentem, qui Thospites seu Thopitis appellatur. Strab.l.16 Nig.pag. 755. atque ipse quidem piscibus plena nõ permixta aqua in alteram ripam peruenit, rursusq; in cuniculos multo cum sonitu demergitur. & post vigintiquinque millia passuum exoriens, mox in Armenia lustrat Gordiæorum siue Cordycorum montes, amomi feracissimos, in quibus Arca Noë post diluuium quieuit. eiusque reliquiæ Berosi & Iosephi vsque tempora ostensa ibidem fuisse memorantur. Genes.8. Berosus. Chaldeus lib.1.de temporib. ante diluuium. vnde & locus, ab Armenis Apobaterion & Gibelnoe, id est, egressorium Noë vsque modò appellatur. Ioseph.1. antiq.5.& 20.antiq.2. Hinc contra Assyrios pergens, eosque præteriens, citra Seleuciam & Babyloniam centum viginti quinq; millibus passuum diuiditur in alueos duos. Genes.2. Vbi remeauẽre aquæ, atque in vnum alueum coiẽre, aliquanto spacio vectus, in lacus Chaldaicos se fundit, eosque septuaginta millium passuum amplitudine implet. Moxq; vasto alueo profusus, duobus ostijs in Rubrum mare defluit. Ioseph.1. antiq.2. Hieron.de loc.Hebr. lit.T. Inter Euphratis & Tigris ostia viginti quinq; millia passuum fuẽre, aut, vt alij tradunt, septẽ millia vtroq; nauigabili.

Duo hi amnes simili quidem ratione, sed maiori felicitate quàm Nilus Aegyptum statis temporibus restagnãtes, Syriæ humum irrigant, opimant, atque Aegypti solo reddunt fertiliorem. Plin.18.cap. 17.& 18. Limum autem nõ inuehunt, sicut in AEgypto Nilus. verùm quotannis quasi nouos agros creantes, Syriam vbertate terræ Chanaan penè parem efficiunt. Cic.de na. deor.lib.2. Plin.13.c. 5.6.& lib. 20.cap.5. Vnde, vt etiã Plinius meminit, varijs arborum, fructuum, herbarumq; generibus abundat, ac in hortis operosissima est. Indeq; prouerbium Græcis: Multa Syrorum olera.

Sed, vt ad regionis huius gentem accedamus, Syrorum lingua, vt & Chaldeorum, magna ex parte Hebræo sermoni confinis est, atque eodem quidem literarum, siue elementorum sono, sed diuersis duntaxat in ijs exprimendis vtuntur characteribus. Hier.tom. 3.epist.præfat.in lib. Regum.

Ipsi verò Syri, molles sunt, effœminati, delicati, & ad res nouandas magnoperè leues. Perunguntur oleo preciosо, & liniuntur vnguentis. Ludis præterea, celebritatibusq; dediti, ad nullam aliam rem propriores sunt, quā ad iracundiam. Adhæc astutiæ nota infames sunt, & mercaturæ lucroq; maximè addicti. vnde etiam apud Prophetam Ezechielem mercatores Syri, nūdinas Tyri suis mercibus frequentasse scribuntur, atq; gemmam, purpuram, scutulata, siue vestes diuersorum colorum, byssum, sericum, & chodchod, hoc est corallia in mercatu eius proposuisse. Cui suffragatur D. Hieron. dum ait: Vsq; hodie permanet in Syris ingenitus negotiationis ardor, qui per totum Mundum lucri cupiditate discurrunt: & tantam mercandi habent vesaniam, vt occupato nunc Orbe Romano, inter gladios & miserorum neces quærant diuitias, & paupertatem periculis fugiant.

Ezech. 27.

Hieron. in Ezech. 27.

Hoc autem obiter hic inserendum duximus, fluuium Euphratem quondam designatum fuisse Israëliticæ terræ terminum. Elegerat namque sibi Dominus Deus filios Israël de cunctis terræ populis in peculium, & regnum sacerdotale, ac gentem sanctam, ipsisq; in possessionem daturum se promiserat omnem terram à deserto Pharan & torrente Aegypti, qui iuxta Rhinocoruram mari magno influit, vsq; ad fluuium magnum Euphraten. Terram sanè lacte & melle manantem, ac nō tantùm, vt Plinius ait, totius Orientis fertilissimā, sed, vt sacra Scriptura testatur, inter omnes terras maximè egregiam. De qua & D. Hieronymus in hæc verba scribit: Inclytam esse terram Iudææ, & cunctis terris fertiliorem, dubitare nemo poterit, qui à Rhinocorura vsque ad Taurum montem & Euphratem fluuium cunctam considerauerit terram, & vrbium potentiam, amœnitatemque regionum, Palæstinam videlicet, & Phœnicen, Arabiam, Syriam Cœlen, Ciliciam, & cæteras regiones.

Exod. 19. Deut. 1. Iosue. 1. Plin. 6. cap. 26. Ezech. 20. Hieron. in Ezech. 20.

Ac venit quidem terra hæc in Israëlitarum potestatem regnante Dauide, qui, vt & supra attigimus, in regno Iuda & Israël iam confirmatus, subiugatis sibi multis in circuitu nationibus, Philistæis nempe, Idumæis, Amalecitis, Moabitis, & Ammonitis, cæsis plurimis Syrorum millibus, vniuersam Syriam subegit, & vsque ad flumen Euphratem imperium suum dilatauit, dispositisque oportunis in locis præsidijs, Syros omnes annua tributa sibi pendere compulit. A qua victoria triumphator Hierosolymam reuersus, composito Psalmo, qui Latinis quinquagesimus nonus est, Deo ter Optimo Maximo epinicia cecinit.

2. Reg. 8. 10. 1. Paral. 18. 19. Ioseph. 7. antiq. 5. 6. Psal. 59. in titulo.

Cæterùm non diu Israëliticus populus has regiones possedit. Solus enim Dauidis filius Salomon, regni paterni successor omnibus Regibus à flumine Euphrate vsque ad terminos Aegypti pacificè dominatus fuisse scribitur. Post cuius mortem continua quæ Syri tum filijs Israël intulerunt bella, Israëlem non Syris, sed Syros Israëli magis imperasse declarant.

2. Para. 9. 3 Reg. 20. 4. Reg 6. 7. 13. 16. &c.

Accidit autem Israëlitis clades hæc, quòd pro omnipotente Deo, ipsum Baal, Beelphegor, Beelzebub, Astaroth, Astarte, Moloch, Melchom, Chamos, vitulos aureos, aliaque gentium colerent idôla, eaque DEO Optimo Maximo præferrent. Hanc enim ob causam sæpe & ipsi inferiores famulos, promissio nisi iure sibi subdendos, rebelles sentire debuerunt; & à Chananæis, Philistæis, Moabitis, Madianitis, Amalecitis, Ammonitis, Syris, Assyrijs, Babylonijs, & Chaldæis superari, subigi, atque eis sub tributi ac captiuitatis iugo seruire. aciustè, quæ ipsis fuerant promissa, perdere meruerunt. Incredulitatis ergo vitio asscribendum est, quòd non diutius has terras Israel possederit.

Hieron. in Ezech. 20. Iudic. 3. 4. 6. 10. 4 Reg 17. 18. 25. 1. Par. 5. 2. Par. 36.

Neque enim, vt Hieronymi verbis vtar, sponsor in crimine est, si ille, cui repromittitur indignum se fecerit sponsione, præsertim cùm proponatur optio promittentis: Si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ comedetis. Sin autem nolueritis: & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius, deuorabit vos. Eliguntur ergo præsentia; nec statim qui eligitur, tentari non potest, nec perire: quia & Saul electus in regem, & Iudas in Apostolū, suo postea vitio corruerunt.

Isai. 1.

Et mihi, inquit idem auctor, in Euangelio promittuntur regna cœlorum: quæ instrumentum vetus omnino non nominat. Sed si non fecero quæ præcepta sunt, nequaquam erit culpa in promittente, sed in me, qui promissum accipere non merui. Vbi enim optio proponitur ad eligendum, qui operari renuis, frustra cupias quod promissum est. Hactenus Hieronymus.

Hier. tom. 3. epist. 17. ad Dardanum.

Alexandro Iannæo apud Iudæos regnum simul ac pontificatum gubernante, centesimo circiter ante natiuitatem Christi anno, Syria, quæ cousque à suis Regibus possessa, & gubernata fuerat, per Gabinium superata, & Romanis adscita fuit.

Euseb. in chron.

Anno autem post Christum natum sexcentesimo trigesimo sexto à Saracenis duce Haomaro Romanis est erepta. deinde anno millesimo nonagesimo octauo magna eius pars duce Godefrido de Bullion ab Occidentalibus Christianis occupata, ac diu retenta fuit. Quæ postea à Saracenis recuperata, & tandem anno post sesquimillesimum decimoseptimo à Selimo Turcarum Imperat. capta est. à cuius successoribus etiamnum possidetur.

Onuph. in chron.

94.

TABERNACVLA Cedar. Inter Sucтam & Cedar ciuitates, & fontem Phialam, vberrima & amœnissima sunt campestria, longè lateque patentia, prospectibusque libera, quæ læta pecoribus subministrant pascua. In quibus, vt olim, ita etiamnum hac nostra ætate statis anni temporibus celeberrimæ aguntur nundinæ. eoque ex Palæstina, Syria, Mesopotamia, Arabia, Ammonitide, Moabitide, & AEgypto, cæterisque Orientalibus

Tyr. 13. bel. sacr. 18. & 16. bell. sacr. 9. Fretel. p. 7. Brocard. item. 3. Breid. ibi.

libus regionibus, innumeri mercatores cum pecoribus diuersisq; alijs mercibus conueniunr.

Qui cùm toto æstatis tempore illic nundinentur, tẽtoria erigunt, quo se ab aëris intemperie tueantur. Hæc quia varijs preciosissimisque coloribus tincta sunt, pulchrum admodum prospectum præbent ex ciuitate Cedar ea despicientibus. atq; hinc in Salomonis canticis Tabernacula Cedar vocantur. Catholica siquidem Ecclesia, Christi sponsa, siue fidelis quæque anima, quam illis verbis Doctores penè omnes descriptã intelligunt, foris propter persecutionum, tentationum, tribulationumq; afflictionem nigra & fusca, meritò dicit: Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Quia vera pulchritudo filiæ Regis, puta, recta, sinceraq; fides, ardens & casta charitas, omnisque virtutum varietas, non tam foris quàm intus est. *Cant.1.* *Psal.44.*

95.

Iob.1. Hieron.in Genes.10. & de loc. Heb.lit.V. & in Iere. 25.& in Thren.4. Genes.10 Ioseph.1. antiq.14. Hieron.in Genes.10. Iob.1. Brocard. itin.3. Breidenb. ibid. Genes.22. Hieron.in Genes.22. & 36. Bened.in Iob.1.

TERRA Hus. regio, quæ Hebraica voce Hus, siue Huz, Vs, & Vz dicitur. à Septuaginta interpretibus Græcè Αὐσῖτις Ausitis, quasi οὐσῖτις, Husitis nominatur.

Sita autem est vltra Iordanem in Trachonitide regione, inter Palęstinã & Cœlesyriã media. Iuxta Iosephum & Hieronymum condita est, ac nomen accepit ab Hus filio Aram, filij Sem, filij Noë, qui & Trachonitidis & Damasci quoque conditor fuit: & in hac regione primus habitationem & principatum tenuit.

Ibidem postea, vti sacra narrat historia, etiam beatus propheta Iob habitauit, & principatum habuit, quem malè quidam de genere Esau fuisse existimant: Hebræi enim, & D. Hieronym. constanter asserũt eum de stirpe Hus primogeniti Nachor fratris Abrahami, ex Melcha vxore eius descendisse.

Scribit Philo quòd Iob in vxorem acceperit Dinam filiã patriarchę Iacob, & ex ea quatuordecim habuerit filios, & sex filias. puta septem filios & tres filias antequã percuteretur, & totidem pòst. Cuius quidem percussionis hæc compendio historia est.

Iob 1. Erat Iob vir simplex & rectus, ac recedens à malo, & timens Deum, omniq; rerum copia diues. Maior quippe erat omnibus filijs Orientis, cui non erat similis in terra. Cùm tantus esset, pro filijs suis vicissim conuiuantibus humili obsequio quotidie Deo offerebat holocausta. Hanc, ac alias eius virtutes non ferens Satan, obtenta à Deo ipsum vexandi facultate, tum, per Sabęorum & Chaldęorum in eum irruptionem, tum cœlitus misso igne, omnes oues, boues, asinas, camelos, & seruos Iob perdidit. Deinde maximo ventorum impetu septem filios & tres filias eius, ruina domus op-*Iob 2.* pressit. ac postremò ipsum Iob à vertice ad plã tam vsq; pessimo vlcere percussit, ita vt carens domo, carens & foco, nudus sederet in sterquilinio, ac testa saniem raderet. Cui præterea & illud malum accessit, vt & conthoralis vxor sua ipsi insultaret.

Tres quoque Reges amici ipsius, Eliphaz Themanites, Baldad Suites, & Sophar Naamatites, qui consolandi gratia ipsum visitabant, Diabolicæ iniquitatis versutia peruersi sunt, vt multis verbis illi insultarent, asserentes qđ grauiter eum peccasse oportebat, qui tam acerbè à Deo puniretur. *Tob.2.* *Iob.3.4.5. &c.*

At pius Iob patienter omnia ferens, pro malis quæ patiebatur, in Diuinas laudes erupit, Deumq; innocentiæ suæ testem asseruit, & in Redemptore ac Saluatore suo confidẽs. in futura corporum resurrectione veram iustitiæ retributionem expectabat.

Cæterum placuit Deo non post hanc vitam solùm, sed etiam nunc illud patientiæ meritum compensare, eumq; ex summa hac miseria in pristinam sanitatem & felicitatem restituere, liberos quoq;, & cuncta, quæ amiserat, reddere duplicia. *Iob.42.*

Vixit post flagella hæc annos centum & quadraginta; ac satur dierum in pace quieuit. Sacræ literæ eum inter indigetes referunt, ac posteris patientiæ proponũt exemplum. Huius viri sepulcralem pyramidem apud Suetam etiamnum ostendi paulò ante meminimus. *Tob.2. Ezech.14. Iac.5. Ma.78.*

Porrò regionem Hus, siue Ausitidis plures sub se comprehendisse ciuitates, ex Propheta Ieremia satis colligere est. qui cunctos Reges terræ Ausitidis Diuinitùs puniendos fore prædixit. Nam olim, vt supra indicauimus, celebriores quæque ciuitates singulos habuerunt Reges. *Ierem.25. Thren.4. Ma.92.*

96.

THEMAN, aliâs Thema, Hebraicè Teman & Tema. ciuitas est in terra Hus, vbi olim Eliphaz amicus Iob Rex fuisse scribitur; à qua & Themanites cognominatur. *Iob.2.4.6. Tob.2. Brocard. itin.4. Breid.ibi. Fret.pa.5.*

97.

TRACHONITIS, siue Traconitis, aliâs Trachon & Tracon, nõ parua, sed, vt Pli. ait, regni instar regio est, trãs Iordanem inter Palæstinam & Cœlesyriam sita. Quæ versus Septentrionem, Damascum respicit. ad Oriẽtem deserto Arabiæ, quod Bosræ Arabiæ desertæ metropoli iungitur, contermina est. Incipiens enim, vti Iosephus eã describit, à monte Libano & fontibus Iordanis, vsq; ad Tiberiadi proximum lacum, latitudine panditur. A vico autem qui appellatur Arphas, ad Iuliada oppidum longitudine tendit: & habitatur ab incolis Iudęis Syrisque permixtis. Sunt qui opinantur Trachonitidem & Ituræam, vnius eiusdemque regionis esse vocabula: sed vt nomina, ita & regiones, quæ his vocabulis significãtur diuersas esse, ac Iordane medio distinctas prouincias, tum ex sacro Lucæ Euangelio, tum ex alijs scriptoribus, qui in Ituræa descriptione à nobis citantur, satis apertè liquet. *Plin.5. cap.18. Hieron.de loc.Hebr. lit.I.dict. Itures.& lit.T.dict. Trachonitis. Ioseph.3. bell.2. Luc.3. N.60.*

Quod ad prouinciæ Trachonitidis originẽ attinet, non Chore filius Esau, vt D. Hieron. in Lamentationis Hieremiæ commẽtans ait, sed ptout idem auctor in quæstionibus seu *Hieron.in Thren.4.*

Hieron.in Genes.10. Ioseph.1. antiq.14. Genes.10. traditionibus Hebraicis in Genesim, & Iosephus in Iudaicis antiquitatibus manifestè scribunt. Hus filius Aram, nepos patriarchę Noë, primùs eam inhabitauit, ac gentem hanc instituit. Qui, vt etiam supra meminimus, Palæstinam inter & Syriam cognomine Cælen tenens principatū, non solùm Trachonitidem, verum & terram Hus, vrbemque Damascum condidit.

Trachonitis autem regio hæc appellatur, quòd saxosa & aspera sit, atque subterraneis meatibus ac cauernis abundet. *Tyr.16. bell.sacr.9. Vatt.6.47.* Τραχὼν enim Græcis locum saxosum significat, & trachones etiam dicuntur occulti sub terra meatus ac specus. Fontibus & riuis hæc regio penitus caret, ideoque *Nig.co.4.* pluuiales aquas incolæ per trachones, hoc est, meatus subterraneos in lacunis tam naturalibus, quàm artificiosè factis diligenter colligunt. ac eorum pleriq; in trachonibus, *Ioseph 15. antiq.12.* id est, speluncis & cuniculis commorantur, ac ferarum more delitescunt. Rapto libēter viuunt, assueti in Damascenorū aliorumque propinquorum agros simul & vicos excursiones facere, populari, exercere latrocinia, colonos vexare, pecora in sua receptacula abigere, prædas agere, atq; his artibus victū quærere.

Habebant autem in suis habitaculis paratam cibariorum & aquæ copiam, vt externa vi petiti, possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes. sed intus sunt amplissimi & supra quàm credas, capaces, plano solo desuper tecti. Nam totus is locus constat ex petra aspera, & non facilè meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur sed multis meandris flexuosæ sunt.

Iose.15.an. 12.13.& 1. bell.15. Imperatoris Octauiani Augusti tempore cū Zenodorus Trachonitarum princeps propter lucrum quod illi inde cedebat latrocinia ista foueret, idem Imperator Trachonitidem, eiq; continentem Batanæam & Auranitidem Zenodoro abstulit: atq; Herodis maioris regno ea lege contribuit, vt sua diligentia latrones coërceret, latrociniaq; extingueret. Qui mox adhibitis ducibus Trachonem lustrans, latronum receptacula expugnans, eos maleficijs abstinere, & agriculturæ operam dare cogens, magnam circumuicinis peperit securitatem. *Ioseph.16. an.4.& 9.* Verùm cùm hoc vitæ genus Trachonitas gladio & raptu viuere assuetos nō delectaret, semel iterumq; ab Herode defecerunt, atque ad pristina latrocinia & prædas reuersi sunt. Sed denuò Herodis opera perdomiti, imperata facere sunt compulsi.

Porrò anno Christi septimo Herodes cùm se iam moriturum esse sentiret, Trachonitidē vnà cum Gaulonitide, Batanæa, & Paneade regionibus, extremæ voluntatis codicillo filio suo Philippo, fratri Herodis tetrarchæ Galilææ assignauit. *Ioseph.17. antiq.10.et 2.bell.4.* vnde & in Euangelio D. Lucæ, Trachonitidis & Ituraæ regionum tetrarches fuisse scribitur: *Luc.3. Ioseph.18. antiq.9.* quibus, vt Iosephus meminit, triginta septem annis pacificè præfuit.

Postea Claudij Cæsaris donatione easdem regiones possedit Rex Agrippa prędicti Herodis nepos. *Iose.2.bell. 17.& 3. bell.2.* Ab hac regione vicini montes, qui in Sacris voluminibus Seir & Hermon vocantur, Straboni Trachones montes appellantur.

98.

TVRRIS Libani, quam magnificus Israëlitarum Rex Salomon in monte Libano *3.Reg.9. 2.Paral.8.* prope Damascum construxit, ea quidem celsitudine, *Bened.in Cant.7.* vt inde Domus Damasci numerari poterant; tanta verò pulchritudine, vt idem Rex in Canticis canticorum de Christi sponsa scribat: *Cant.7.* Nasus tuus, siue, vt Hebræi habent, facies tua, sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

99.

VIA Basan. Num.21. Deut.3.

100.

VIA Trachonitidis, quà à Cæsarea Philippi versus Phialam fontem in Trachonitidem ascenditur. Ioseph.3.bell.18.

101.

ZORA. locus clarus & celebris, habitatoribus frequens, qui à Damascena non procul distat vrbe. quem Hierosolymorum Rex Balduinus quartus contra Damascum ducens exercitum, expugnauit. Tyr.22.bell. sacr.20.

102.

HIC Christus inter nauigandum in nauis puppi super ceruical dormiuit, atque exorta interim in mari magna ventorum tempestate, à discipulis, propter periculum territis, excitatus, suo statim imperio tempestatem sedauit, cunctis qui aderant, ob facti miraculum stupentibus atque admirantibus. Matth. 8. Marc.4. Lucæ 8.

N.

Tribus Neptalim, & finitima eius.

4.

ABILA, aliâs Abyla & Abela, egregia Cœlesyriæ vrbs est ad Libanum montem sita. à qua Abilene, siue Abilina regio nomen accepit. A Romanis huic vrbi præfectus est, huiusq; regionis constitutus tetrarcha Hero- *Luc.3.* *Ioseph.19. ant.5.&*

ABELMAIM, Iosepho Abelmaen, aliâs Iabella, ciuitas est tribus Neptalim. quam etiam prædictus Syriæ rex Benadad, vt historia Paralipomenon narrat, expugnauit. 2. Paral.16. Ioseph.8. antiq. 12.

AHammothdor, Hieronymo autem Emathdor dicta ciuitas, quæ cum suburbanis suis de tribu Neptalim Leuitis assignata est, Iosu. 21. Hieronymus de locis Hebræorum litt. E.

Hieron.in Genes.10. Ioseph.1. antiq.14. Genes.10. traditionibus Hebraicis in Genesim, & Iosephus in Iudaicis antiquitatibus manifestè scribunt. Hus filius Aram, nepos patriarchę Noë, primùs eam inhabitauit, ac gentem hanc instituit. Qui, vt etiam supra meminimus, Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen te-

Porrò anno Christi septimo Herodes cùm se iam moriturum esse sentiret, Trachonitidē vnà cum Gaulonitide, Batanæa, & Paneade regionibus, extremæ voluntatis codicillo filio suo Philippo, fratri Herodis tetrarchæ Galilææ assignauit. vnde & in Euangelio D. Lu- Trachonitidis & Ituræ regionum tetrar- Ioseph.17. antiq.10.et 2.bell.4. Luc.3. Ioseph.18.



Tri-

N.

Tribus Neptalim, & finitima eius.

I.

Genes.30.



EPTALIM, siue Nephtali, sextus filius Iacob ex Bala ancilla Rachel vxoris suæ prognatus, in tãtum Abrahę semen in AEgypto propagauit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai numerati & inuenti sint viri ad pugnam apti, quinquaginta tria millia quadringẽti. Quorũ filij, illis ad vnũ omnibus in deserto mortuis, & ipsi viri bellatores quadraginta quinque millia quadringẽti promissam terrã ingressi, sorte omnem eam possederũt regionem, quæ ad Orientem tribus Aser sita, totam penè cõplectitur Galilæam superiorem, fontes Iordanis, & partem montis Libani vsq; Damascum. Cuius regionis longitudo ab eodem Libano, Meridiem versus ad mare vsq; Galilææ & tribum Zabulon pertingit. Latitudo verò à ciuitate Asor ad Iordanem vsq; patet. qui ab ortu Solis totam hanc tribum suis fluentis irrigat, ac tam fœcũdum eius solum reddit, frugibusque abundans, vt Moysi hæc in ea impleta cernatur benedictio: Neptalim abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini.

Num.1. Num.26. Num.34. Iosu.19. Ioseph.5. antiq.3. Broc.iti.7. Deute.33.

Loci tribus Neptalim.

2.

ABELA, quæ Abel & Bethmaacha siue Abel domus Maacha, Iosepho Abelmachea, Hieron. Bethmacha, alijs verò Abelmaacha & Machanedam vocatur, insignis ac munita superioris Galilææ vrbs est, ac Israëlitarũ metropolis, sita in tribu Neptalim in planicie regionis Berim, non procul à Cæsarea Philippi, à Iordane autem sexaginta stadijs distans.

Ad quam vsq; Dauidici exercitus dux Ioab persecutus est perduellem Sebam. Quem cùm in vrbe hac obsidione cinxisset, eiusque causa vrbem subuertere moliretur; pia simul & prudens quędam mulier pręcisum rebellis caput è mœnibus proiecit.

Eandem vrbem Benadad Syriæ regem, qui habitabat in Damasco, multis post annis expugnasse legimus.

Quam & postea à Teglatphalasar Assyriorum rege captam esse Regum libri docent.

Ioseph.7. antiq.11. Hieron.in loc.Hebr. lit. B. in dict. Bethmacha. Mercat. Io.Bene.in 2.Reg 20 2.Reg.20 3.Reg.15. 4.Reg.15.

3.

ABELMAIM, Iosepho Abelmaen, aliàs Iabella, ciuitas est tribus Neptalim. quam etiam prædictus Syriæ rex Benadad, vt historia Paralipomenon narrat, expugnauit. 2. Paral.16. Ioseph.8.antiq.12.

4.

ABILA, aliàs Abyla & Abela, egregia Cœlesyriæ vrbs est ad Libanum montem sita. à qua Abilene, siue Abilina regio nomen accepit. A Romanis huic vrbi præfectus est, huiusq; regionis constitutus tetrarcha Herodis senioris filius Lysanias, frater Archelai tetrarchæ Iudææ, Idumææ & Samariæ, & Herodis tetrarchæ Galilææ, & Philippi tetrarchæ Iturææ & Traconitidis regionis. qui à suo nomine vrbem hanc Lysanium vocari voluit. vnde factum est, vt coniũctis vocabulis à Ptolomæo Abylalysanij vocetur.

Post promulgatum Christi Euangelium vrbs hæc Episcopali dignitate aucta, Damasceno Archiepiscopo paruit. Cuius Episcopus Priscillianus, vt Hieronym⁹ in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum testatur, multa edidit opuscula. ac tandem Treuiris à Maximo tyranno cæsus est.

Luc.3. Ioseph.19. ant.5.& 20.an.9.& 5.bell.3. Ptolom. Ty.14.bel. sacr.12. Hier.tom. 1.epist.53. ad Dextrũ Erasm.ibi

5.

ADAMI, ciuitas in tribu Neptalim, quæ imperio vrbis Neceb subiecta erat. Dicta autem Adami, quod Hebræis rubrum significat, à soli, in quo sita est, rubedine. Iosu.19. Io.Benedict.ibid.

6.

ADDEMNE. Hieronymo locus est in tribu Neptalim. Hieronym. in loc.Heb. lit.A.

7.

AHION, seu Aion. vrbs tribus Neptalim muris cincta. quam etiam cum alijs, quarum meminimus, Benadad rex Syriæ cepit. Quæ tandem quóq; à Teglatphalasar Assyriorum rege expugnata, eiusdem imperio subiecta fuit. 4.Reg.15.

3.Reg.15. 2.Paral.16.

8.

AMERYTHA, superioris Galilææ vicus prærupto situ. quem Iosephus historiens, dum magnanimum ac prudentissimum Galilææ præsidem ageret, vti optimo loco contra Romanos situm, muniuit. Ioseph.in vita sua.

9.

AMORRAEI, qui Libanum montem à tergo Phœnicis tenuerunt. quos Rex Salomon tandem imperio suo subegit, & ad tributa sibi pendenda compulit. Iosu.11.3. Reg. 9. Bonauent.Mercat.

10.

AMOTHDOR, aliàs Ammothdor & Hammothdor, Hieronymo autem Emathdor dicta ciuitas, quæ cum suburbanis suis de tribu Neptalim Leuitis assignata est. Iosu.21. Hieronymus de locis Hebræorum litt.E.

II.

Iosu. Hieron.in loc. Hebr. lit.M. Ioseph.5. antiq.9. et 3.bel.18. & 4.bel.1. Brocard. iti.2.& 3. Breid.ibi. Sal.tom.9. cap 6. Hieron.in Zach.11.

AQVAE Meron siue Merom, quæ Hieronym. Merrom, Iosepho & alijs Samachonitis & Semechonitis lacus, hodie autem Aquæ Maron vocantur, lacus est triginta stadijs latus, & sexaginta longus. qui inter Cæsaream Philippi & Mare Galilææ quasi in medio situs est: quem Iordanis fluuius medius perfluit. Qui quidem lacus tempore resolutionis niuium à Libano monte defluentium, valdè accrescit ac dilatatur. at æstiuo tempore ex maiori parte exsiccatur. Quo fit vt diuersi generis herbæ arbusta, & arbores in siluam eo loci excrescant. quæ leonibus, vrsis, pardis, alijsq; feris maximè abundat. ac Regibus Principibusque viris gratam & iucundam prabet venationem.

12.

HOC loco, qui ad Aquas Meron & vrbem Berothi est, Iabin rex Asor, ac alij viginti quatuor Chananæorum reges, cum peditum trecentis millibus, equitum decem millibus, curruum verò duobus, aliâs viginti millibus contra Israëlitas conuenerunt, ac castrametati sunt. Quibuscum fortissimus Israëlitarum dux Iosue manus conserens, Deo adiutore primo impetu hostes fudit, fugauit, fugientes per octodecim miliaria vsq; Sidônem, atque adeo vsq; Aquas Maserephot persecutus est, Reges ad vnum omnes occidit. equos vniuersos subneruauit, & currus combussit. Iosu.11. Ioseph.5. antiq.2. Lira. in Iosu.11. Brocard. itin.2. Breidenb. ibid.

13.

ARAMA, ciuitas munita sortis Neptalim. Iosu.19.

14.

Ioseph.12. antiq.13.

ARBELLIS, aliâs Arbela, superioris Galilææ oppidum est in tribu Neptalim situm: à quo & circumiacens regio Arbellis dicta est. vbi Bacchides Demetrij regis Syriæ dux Machabæorum tempore castra posuit. 1. Machab.9. Ioseph.12. antiq.18. Mercat.

15.

ARBELORVM spelunca. quam prædictus Bacchides per regionem Arbellem exercitum ducens, expugnauit; ad quam magnus Iudæorum numerus cõfugerat. Eandem Iosephus historicus dum Galilææ præesset, contra Romanos permuniuit. Iosephus in vita sua.

16.

AROSETH gentium, siue Haroseth gentium, Hieronym. Asiroth, ciuitas erat Sisaræ principis exercitus Iabin regis Asor, sita in tribu Neptalim super lacum Samachonitidem. Aroseth quidem, quod siluam Syriacè sonat, à vicino nemore dicta esse videtur: gentium autem, quod à diuersæ nationis gentibus incoleretur. Iudic. 4. Ioseph.5. antiq.9. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. Liran. in Iud. 4. Io. Bened. ibid. & interpret. Hebraicorum nominum.

17.

ASOR, quæ aliâs Azor, Assor, Hasor, Hazor, Eser & Heser, Iosepho autem Asora, Asorum, & Asara dicitur, vrbs est tribus Neptalim in campo sita, & vetustate & quondam Imperij dignitate insignis. versus Boream à castro Thoron quatuor, contra Africum à Cæsarea Philippi sex, à mari autem magno versus Orientem nouem miliaribus distans.

Ioseph.5. antiq.6.& 9.antiq.11. Broc.iti.2. Breid.ibid.

Antiquitus Regni sedes, totiusq; regionis Chanaan metropolis & caput fuit, atque inter omnia Chananæorum regna tenuit principatum. In qua habitauit potens ille rex Iabin, qui cùm viginti quatuor regib⁹ innumerabilem hominum multitudinem, quæ arenam maris æquare videbatur, contra Iosue eduxit, ac cum eo ad aquas Meron pugnauit. Quibus à Iosue in fugam actis, plurimis prostratis, Regibus occisis, reliquos fugiẽtes vsq; Sidônem persecutus est. Indeque reuersus, solam Asor ciuitatem primariam ac munitissimam mox cepit, eamq; Rege & incolis illius trucidatis, flamma consumpsit.

Iosu.11.12. 19.

Quam cùm postea Chananæi restaurassent, alius Chananæorũ Rex & ipse Iabin dictus, in ea regnauit, anno nimirum à cæde prioris Iabin centesimo trigesimo septimo. Hic cùm armis bellicis egregiè instructus esset, (habebat enim, vt sacri libri referunt, ferreos & falcatos currus nongẽtos) Israëlitas ob idololatriam iusto Dei iudicio, suo subiugauit imperio, & subiugatos viginti annis vehementer oppressit. Quibus euolutis Deus Opt. Max. vt resipiscentes Israëlitas à tam graui iugo regis Iabin liberaret, eius militiæ ducem Sisarã ad montem Taborã Debora Prophetissa & Barac victum, & profugum in tabernaculum Aber Cinęi, in manus Iahel occidendũ tradidit.

Iudic.4. 1.Reg.12. Ioseph.5. antiq.9.

Commemorat scriptura post eiectos ex hac vrbe incolas Chananæos Salomonem quoq; vrbem hanc instaurasse. Et eandem rursum ducentis sexaginta post annis à Teglatphalasar Assyriorum rege captam esse.

3.Reg.9. Ioseph.8. antiq.6. Hieron.de loc.Hebr. lit.E. 4.Reg.15.

Cùm posthæc in campo huius ciuitatis Ionathas Machabęus castra posuisset, Demetriani structis in propinquis montibus insidijs, ei se in eodem campo opposuerunt. quibuscum hic dimicans, egregiam ibi ipsis victoriam retulit.

Hieron.in loc.Hebr. lit.A. 1.Mac.11. Ioseph.13. antiq.8.

Tempore prædicationis Christi vrbs hęc vna fuit ex decem principalibus ciuitatibus regionis Decapoleos. Quæ nũc Antiopia vocata cum nomine priscam suam gloriam & magnificẽtiam mutauit. qualis verò olim & quã magnifica fuerit, heroicæ eius ruinæ etiamnum testantur. Est aliud eiusdem nominis oppidum in tribu Beniamin, quod Hier. ait nouum appellatum. VVeiss.

Broc.iti.2. Breid.ibid.

18. ASSE-

18.

ASSEDIM, Hieronymo Asseddim, munita ciuitas est in tribu Neptalim. Iosu. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

19.

AZANOTH THABOR, ciuitas, quæ versus Meridiē terminus est tribus Neptalim. Iosu. 19. Hieronym. in loc. Hebr. lit. A vbi supra.

20.

BACAR vallis, ad Septentrionales montis Libani radices porrecta, in Orientem vsque Palmiram nobilem Syriæ vrbem sese extendit. Quæ in sui medio multis disiuncta paludibus, opimo solo, vberrimisq; pascuis, gregibus atque armentis abundat. Adhæc ab incolarum quoq; frequentia, & vrbecularum multitudine commendatur. Hîc olim Hierosolymorum rex Balduinus quartus cum Damasci præside dimicans, multis interfectis, captis innumeris, reliquos in fugam vertit, ac cum maxima armentorū & supellectilis prędа victor ad propria reuersus est. Tyr. bell. sacr. lib. 15. cap. 8. & lib. 21. cap. 11. & lib. 22. cap. 17. Breid. itin. 5.

21.

BERIM regio, cuius in libris Regum in Hebræo textu fit mentio. 2. Reg. 20. Io. Bened. ibid. Mercat.

22.

BEROTHA, terminus terræ Israëliticæ versus Septentrionem. Ezech. 47.

23.

BEROTHI, aliâs Berotha, ciuitas Galilææ superioris, sita inter Cedes Neptalim & aquas Meron, iuxta quā olim reges Chananæi castra fixerunt. Ioseph. 5. antiq. 2.

24.

BETHANA, Hieronymo locus est in tribu Neptalim. Hieronym. in loc. Hebraicis lit. B.

25.

BETHANATH, Hieron. Bethna, vrbs fortis virorum in sorte tribus Neptalim. è qua cùm pristinos habitatores tribus Neptalim initio expellere non valuisset, sub tributi iugum redactos in quiete aliquamdiu habitare permisit. Ios. 19. Iud. 1. Hieronym. de locis Hebr. lit. B.

26.

BETHSEMES, Hieronymo Bethsamis, ciuitas in tribu Neptalim firma & valens cuius etiam pristinos cultores tribus Neptalim expellere non potuit. sed & in ipsa permāserunt sub. tributo. Ios. 19. Iudic. 1. Hieron. in loc. Heb. lit. B.

27.

CAPHARNAVM, Græcè Capernaum, gloriosum & præclari nominis emporium erat, atq; ex decem primarijs, regionis Decapoleos vrbibus vna, adeoque florentissima totius Galilææ metropolis. quæ reliquas pulchritudine, (à qua & nomen sortita videtur) opibus, fastu, luxuq; excellebat.

Sita est ad mare Galilęæ super ripam Iordanis fluuij, in finibus Zabulon & Neptalim, in amœniori & feraciori Galilææ agro, atque ab Oriente quidem Iordanis, qui mox in mare Galilææ influit, ab Austro verò ipsum mare vrbis mœnia lambunt. Matth. 4.

Inter vicinas autem ciuitates hic eius situs est. versus Eurum à Cedes Neptalim, versus Austrum à ciuitate Sueta, & contra Occidentem à ciuitate Cedar, à singulis quatuor miliaribus distat. contra Orientem verò à Monte Christi tribus dūtaxat miliaribus abest. Cum vrbs hæc & commoditate situs, & pulcherrimorū ædificiorum splendore, & ciuium multitudine ac opulētia nobilis imprimis & illustris esset: Christi tamen Dei filij inhabitatione longè facta est illustrior. Qui relicta patria sua ciuitate Nazareth, in qua & conceptus & educatus fuerat, in hac vrbe sibi habitationē delegit, accommodatam aut conductam, vt videtur, domum habuit. in qua Euangelicæ prædicationis tempore cum electis suis duodecim Apostolis triennium duxit; atque Capharnaum sua siue eius ciuitas appellata est. eademque de causa Christus & Apostoli Capharnaum, domumq; suam redijsse ab Euangelistis frequenter memorantur. Brocard. num. 3. Breid. ib. Fratell. pag. 8. Matth. 4. Matth. 9. Marc. 1. 2. 3. 7. 9.

Præter habitationis beneficium Saluator vrbem hanc prima salutis annunciatione honorans, primùm in ea cæpit palam prædicare Euangelium regni Dei. Quo eius facta hanc Isaiæ prophetiam impletam esse Euangelista testatur: Primo tempore alleuiata est terra Zabulon & terra Neptalim, iuxta viam maris trans Iordanem Galilææ gētiū. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione vmbræ mortis. lux orta est eis. Atq; non solùm tum priuatim in domo sua discipulos, tum publicè sabbatis in synagôga vniuersum populum docendo hāc ciuitatem Euangelicæ lucis gratia plurimùm illuminauit: verùm etiam multa variaq; miracula culorum coruscatione eandem, sicut Euāgelium docet, permouere studuit. Matth. 4. Isai. 9. Matt. 13. Marc. 1. 2. 7. 9. Luc. 4.

Nam præter alia, quæ Euangelistæ non referunt, hîc in domo sua cōfertam hominum turbam docens, paralyticum per tectum in lecto ante se dimissum, primùm à peccatis, dein de & à paralysi, dicto curauit. Ibidem duobus cæcis visum reddidit, atq; dæmoniacum mutum incolumitati restituit. Hic in platea ambulans, à paralysi Centurionis seruum verbo sanauit. Hæmorrhoissam fimbriam vestis ipsius firma fiducia tangentem, à sanguinis profluuio liberauit, atq; mox Iairi archisynagôgi ædes ingressus, duodennem eius filiam à morte sua voce excitauit. Luca 4. Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5. Matth. 9. Matth. 8. Luc. 7. Matth. 9. Marc. 5. Luc 8.

Præ-

Prædictus Centurio, vir licet gentilis, gentem Iudæorum summo semper prosecutus est amore, Iudaicæq; religionis tam fuit auidus, vt suis sumptibus hac in vrbe pro Iudaicę religionis exercitio magnificam curauerit extrui Synagôgam in qua etiam Christus Saluator noster Diuinitatis suæ præclara exhibuit argumenta. hîc enim spiritum immundum, ipsum Sanctum Dei confitêtem, suo imperio ex homine expulit. Hîc, quasi præludens gentibus Diuina Euangelij reuelanda esse mysteria, coram frequenti hominum turba, quam pane corporali refecerat, spiritualem æternumq; animæ cibum quærendum docens, egregio ac prolixo sermone panis mysteria tractauit. Ac primùm verba habuit de manna, quod Deus olim duce Moyse Israëlitis in deserto ex aëre depluerat. Deinde de se pane vero ac viuo disseruit, quem Pater iam misisset è cælo in Mundum, vt daret vitam credentibus. Postremò verò & se quoq; panem viuificum salutiferumq; qui sit caro sua, eaque ipsa quam traditurus esset pro mundi vita, eis daturum dilucidis verbis promisit. *Luc.7.* *Marc.1.* *Luc.4.* *Ioan.6.*

Cæterùm cùm huius vrbis incolæ diuitijs & (quæ ex eis plerunq; emanant) fastu, superbia ac luxu nimium elati essent, neq; quotidiana Christi conuersatione, neq; frequentibus eius concionibus, nec plurimis deniq; per ipsum editis miraculorum signis ad agendam scelerum pœnitentiam commouerentur; hãc tandem de se à Domino Saluatore pronunciatam audiuerunt sententiam: Et tu Capharnaum, quæ vsq; ad cælum exaltata es: vsq; ad infernum demergêris. Quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te: mansissent vsq; in hãc diem. Verumtamẽ dico vobis, quòd Sodomis remissius erit in die iudicij quàm tibi. *Matth.11.* *Luc.10.*

Hæc Christi de Capharnao sententia, etiam iuxta literã impleta cernitur. Quamuis enim D. Hieronymus in suam vsq; ætatem Capharnaum oppidum extitisse testetur: tamẽ postea, & etiamnum adeò desolata est, vt vilis & humilis existens vicus, vix septem piscatorum habeat casas. *Hieron. in loc. Hebr. lit. C.* *Broc. iti. 3.* *Breid. ibi.* *Salig. to. 9. cap. 8.*

28.

CAPHARNAVM siue Capernaũ fons vberrimus muro circundatus. qui, vt Iosephus testatur, hoc nomine ab indigenis appallatur, ab alijs autem Fons viuus dicitur. *Ioseph. 3. bell. 18.*

Scaturit è pede montis Christi, ac mox in fluuium excrescit. qui similes coracino Alexandrino generat ac nutrit pisces, qui in Nilo Ægypti flumine duntaxat reperiri solent. vnde nonnulli fontem hunc Nili venam esse opinantur. *Broc. iti. 3.* *Breid. itin. 3. & 4.* *Sal. to. 9. c. 8. & 9.* *Herold. 3. conti. bel. 9. ac. 17.*

Diuiditur autem hic fluuius in tres riuos. quorum primus inter fontem hunc & vrbem Capharnaum medius, mare Galilęæ ingreditur: secũdus suo aquęductu Bethsaidam ciuitatem transit: tertius verò terram Genesar siue regionem Genezaris irrigat, & tandem à mari Galilęæ etiam absorbetur. Ab hoc fonte tota, quæ per duo miliaria vsque ad Iordanem extenditur regio, etiam Capharnaum nominatur.

29.

HOC in littore maris Galilęæ loco, qui à ciuitate Capharnao versus Occidentem millario vno, à riuo autem fontis Capharnai contra Orientem viginti passibus distat, post resurrectionem suam quodam die primo diluculo stetit Iesus: ac Petrum, Thomam, Nathanaêlem, Iacôbum, Ioannem, aliosq; duos discipulos tota nocte in mari Galilææ ducentis à terra cubitis frustra piscatos allocutus, Pueri, ait, num quid pulmentarij habetis? Iisque se nihil habere respondentibus, rete ad dexterã nauigij partem emitti iussit. qui iussis parẽtes, mox magnos ceperũt pisces centum quinquaginta tres, quo miraculo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, in mare se coniecit, ac Dominum adijt. *Ioan. 21.* *Broc. iti. 3.* *Breid. ibid.*

Hoc igitur loco tria à Domino Iesu lapidi veluti ceræ impressa vestigia, multis sæculis sunt visa. quem quidem lapidem paucis abhinc annis à Saracenis ablatum testatur in suo libello Saligniacus. *Sal. tom. 9. cap. 8.*

Decem inde passibus locus visitur, vbi reliqui sex discipuli nauem egressi, positas viderunt in littore prunas, & piscem superpositũ, & panẽ. vbi vnà cũ eis Iesus prãsus est. Qui ibidem à prãdio Petrum an se diligat ter sciscitatus, ter id profitenti, ter suas oues paẽscdas cõmisit. ipsumq; in senectute sua crucis martyrio consummandum, Ioannem verò placidè moriturum significauit. *Ioan. 21.* *Broc. iti. 3.* *Brei. ibid.* *Sal. tom. 9. cap. 8.* *2. Petr. 1.*

30.

CARIATHAIM, ciuitas tribus Neptalim, quæ cum suburbanis suis, Leuitis concessa est. 1. Paral. 6.

31.

CARTHAN, aliàs Chartan, & Carthar, Hieronymo Cartam ciuitas in tribu Neptalim, quæ etiam cum suis suburbanis, sacerdotibus & Leuitis separata fuit. Ios. 21. Hieron. de loc. Hebr. lit. C.

32.

CEDES siue Chedes, magna & munita tribus Neptalim vrbs est, ob agri adiacentis vbertatem nullis non rebus abundans. Quæ ad distinctionem aliarum eiusdem nominis ciuitatum in tribubus Isachar & Iuda sitarum, plerumq; Cedes Neptalim vocatur. Iosepho Caedesa, Cedesis, Cydida, aliàs Sesecha, Cades, & Tarsa dicitur. Hieronymi verò ætate Cidissus appellabatur. *Ioseph. 5. antiq. 2. & 3. & 9. antiq. 11.*

Sita est in Galilæa superiore super montem Neptalim, & versus Boream à ciuitate Sephet quatuor, totidemq; contra Corũ ab vrbe Capharnao miliaribus distat: à Tyro autem vicesimo, secundum Hieronymum, miliario abest. *Hieron. in Ezec. 48. & de loc. Hebr. lit. C.*

Inuictus Israëlitarum dux Iosue cęso huius *Ios. 12. 19. 20. 21.*

vrbis

1.Para.6. vrbis Rege, ciuitatem cum suburbanis suis sacerdotibus & Leuitis habitandam dedit. eamque fugitiuis, qui incauti homicidiũ perpetrarent, pro asylo deputauit.

Iud.4. Hinc oriundus fuit strenuus Israëliticę gentis dux Barac, qui Sisaram ducem exercitus regis Iabin ad montem Tabor deuicit.

4.Reg.15. Cùm Assyriorũ rex Teglatphalasar in Palęstinam populabundus vagaretur, inter alia, hanc quoque ciuitatem suo imperio adiecit. Broc.iti.3. Postmodum verò in Romanorum potestatem Breid.ibi. redacta, vnà cum alijs nouem inter præcipuas regionis Decapoleos ciuitates numerata Ty.31.bell. fuit. Et tãdem cùm Christianam religionem sac.26. amplexa esset, Episcopali honore aucta fuit. Magnæ hîc etiam nunc extant ruinæ, & pulcherrima antiquorum sepulcra, quæ pristinum ciuitatis redolent splendorem.

33.

CENERETH, quæ & Ceneroth, & Cenneroth, munita ciuitas in tribu Neptalim. quam etiam Benadad Damasci & Syriæ rex expugnauit. Iosu.11.19.3.Reg.15.

34.

CHALCIS, potens Syriæ vrbs est, ad Septentrionem Libani montis sita. à qua regnum Chalcidis seu Chalcidica regio, cui Herodes & Agrippa reges, & Berenica regina, præfuerunt, nomen habet. Iosep. 14. antiq. 5.15. & 19. anti. 5.8. et. 20. antiq. 5.9. Item. 1. bell. 7. & 2. bell. 10. 11. & 7. bell. 27. Hunc principatum Genebrardus ex Iosepho docet eundem esse cum Abilinæ.

35.

CHANANAEI, qui Libanum montem vsque ad vrbem Amathi incolebant. quorum reliquias Rex Salomon sub ditionem suam redactas, tributa sibi pendere coëgit. Iud.3. 3.Reg.9. Ioseph.5.anti.2. & 8. antiq.6.

36.

CHARABE, Galilææ superioris vicus prærupto situ. quem etiam Ioseph. cùm Galilææ præfectum ageret, contra Romanos muniuit. Iosep. in vita sua.

37.

Genes.14. DAN, Ioseph Dana, vetus & præclara Phœniciæ vrbs est. sita ad radices montis Libani, vbi fontes Ior & Dan commiscentur; Iudic.18. in agro compascuo & fœcundo, ac omnis generis fructibus affluenti.

A Borea ad sextum lapidem seu miliare ciuitatem Broc.iti.2. Asor respicit, contra Orientem verò Breid.ibi. vndecimo miliario, vel, vt Ioseph. vnius diei Ioseph.5. itinere, à Sidône separata iacet. Versus Auantiq.7. strum porrò à locis vbi Ior & Dan scaturiunt, Hieron.de quatuor Italicis miliaribus, vt scribit Hieroloc.Hebr. nymus, abest. lit.D.dict. Dan.

Est autem vrbs hæc à Septentrione, vt ciuitas Bersabee ab Austro, terræ Israël terminus: vnde quoties sacra Scriptura vtrumq; longitudinis limitem designare vult, duas extremas prouinciæ nominat ciuitates, Dan & Bersabee. Hinc celebratũ in Scriptura adagium: A Dan vsque Bersabee. Vt primo Regum tertio: Cognouit vniuersus Israël à Dan vsque 1.Reg.3. Bersabee, quòd fidelis Samuel Propheta esset 2.Reg.3. Domini. Item secũdo Regum vigesimo quar 17.24.&c. to: Dixid Dauid ad Ioab; vade, numera populum à Dan vsque Bersabee. Similiter alijs sexcentis penè Scripturæ locis.

Quod verò ad ciuitatis nomenclaturam at- Iosu.19. tinet, primò Laissen Lays, & Laisa, aliâs Lay Iudic.18. sa atq; Lesen siue Lesem dicta fuit. At cùm Ioseph.5. quidam ex filijs Dan propter Chananæorum antiq.7. incursiones sedem mutare cogitantes, missis Hieron in quinque exploratoribus huius ciuitatis popu loc.Heb. lum ociosum atq; securum inuenissent; sex- lit.L.dict. centi bellicosissimi viri huc iter instituerunt. Laisa & atq; aleam oppugnãdi vrbem tentantes, eam Lesem. mox vi occupauerunt, occupatam ferro ac Vitria.ca. igne deuastauerunt. Quam rursum extruen- 33.& 55. tes, ex antiquo vrbis vocabulo Lesen, atq; ex nomine Dan patris sui, coniunctis dictionibus vocauerunt nomen eius, vt vulgaris Larina habet translatio, Lesendan, seu potius, vt habent Hebræi, vocauerunt Lesem, Dan. hoc est, ciuitatem, quæ prius Lesem vocabatur, secundum nomen Dan patris sui simplici nomine appellauerunt Dan. Qui hîc confidentes, argenteum idôlum sibi erexerunt, quod vnà cum Ephot & sacerdote èx domo Michæ in monte Ephraim habitantis violenter abripuerant: idq; coluerunt vsq; ad diem captiuitatis suæ.

A quorum superstitione non dispar fuit Ie- 3.Reg.12. roboam decem Israëliticarum tribuum rex, Ioseph.8. qui vt populum suum à vero Dei cultu sedu antiq.8. ceret, in eadem hac vrbe virulum aureum Di- Isa.10. uino honore adorandum posuit. Meminerũt Ierem.8. hui⁹ vrbis ac idololatriæ Isaias, Ieremias, Eze- Ezec.27 chiel, & Amos prophetæ. Ob scelera, maxi- Amos 8. mè, vt sacri libri docent, ob idololatriã pri- 3.Reg.15 mùm ciuitas hæc à Benadad Damasci & Syrię 2.Par.16. rege fuit expugnata, eiusq; populus tandem à 4.Reg.15. 17. Teglatphalasar & Salmanasar Assyriorum re- Ioseph.8. gibus cum reliquo Israele captiuus in Assyri- antiqui.12. os abductus. 9 anti.15.

Postea cùm vrbs hæc Romanæ parêret po- Hieron.in testati, tam à Græcis, quàm Latinis historio- loc.Hebr. graphis, à Paneade fonte, qui eam alluit, Pa- lit.D.& L. neas appellata est. quod præcipuè nomen posterioribus sæculis retinuit. Quo tempore is illi honor accessit, vt non solùm in numero decem nobiliorum Decapoleos ciuitatum censeretur: verùm etiam Ituræ & Traconitidis regionum metropolis esset.

Quam Philippus Herodis maioris filius, Luc.3. Herodis autem tetrarchæ Galilææ frater, cùm Ioseph.18. Ituræ & Traconitidis tetrarcham ageret, ant.3.et 2. tetrarchiæ suæ sedem eligens, ampliauit, ac bell.8. nouis mirabilibusq; ædificijs instaurauit. qui Hieron in porrò vt ciuitatem glorioso nomine illustra loc.Act.A- ret, in Tiberij Cęsaris honorem, & celebran- post.lit.C. dam sui nominis æternitatem, eam Cæsare- & in Matt. am Philippi nominari voluit. 16.

Cùm CHRISTVS Seruator noster vnà Matth.16 cum discipulis suis huius ciuitatis confinia & Marc.8. pagos peragraret, in via eos interrogauit, Luc.9.

quem ipsum homines esse dicerent. qui responderunt: alij Ionnem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, aut vnum ex prophetis. Cum autem quid ipsi de se sentirent quæsisset, tum Petrus omnium nomine: Tu es, inquit, Christus Filius Dei viui. Ob quam cõfessionem Iesus Petrum beatum pronunciauit, ac super hanc petram, suam nunquam expugnandã pollicitus est se ædificaturũ Ecclesiã: seq; ei regni cælorum daturum claues, tanta cũ potestate, vt quicquid ligaret solueretque super terram, id gratum ratumque foret & in cælis.

Ioseph. 20. antiq. 16.

Post hæc Agrippa rex, cùm & ipse Cæsaream, quæ Philippi dicebatur, dilataret pomæria, mutato nomine ad honorem Imperatoris Neronis, eam Neroniam siue Nerodiada nũcupauit. Quo nomine non diu fuisse vocatam inde liquet, quod eam Hieronymus sua ætate prisco vocabulo Paneadem appellatam scribat. quo etiam nomine à plerisque Scriptoribus celebratur. Ptolomæo autem coniunctis nominibus Cæsarea paniæ & Panias, ab alijs interdum Cęsarea Paneadis vocatur. A qua inscriptione etiam adiacens regio Paneas cognominata est.

Hie. quæst. Hebr. in Genes. 14. & in Isai. 24. & Ierem 4 & in Ezech. 27. 48. & Daniel. 11. & Amos 8.

Huius vrbis ciuis mulier illa fuit, quam sanguinis fluxu laborantem, fimbriæ Christi adtactu in Capharnao sanationem rapuisse, Diuinorum Euangeliorum testatur scriptura in qua & domus eius magnifica, simulque admirãdum quoddam collati Seruatoris in eam beneficij, & grati eius erga benefactorem suum animi monumentum ac trophæum multis seculis fuit visum.

Euseb. hist. Eccles. li. 7. cap. 14. Nicep. Eccles. hist. li. 6. cap. 15.

Pro foribus namq; domus suæ ad fontem quendam sub dio, in editiori loco super basem duas præclaras ex ære fusas erexit statuas. quarum altera mulieris ipsius feminæ habitu, genibus flexis palmisque protensis supplicantis prę se tulit imaginem. altera autem huic ex aduerso collocata, directo viri statu, diploide cum decenti quadam grauitate amicti, dexteram inclinatæ mulieri porrigere visa est.

Ad huius pedes ex basi herba quædam enascebatur noua & specie cunctis medicis omnino incognita. quæ cùm ad æreæ illius diploidis fimbriam excreuisset, eamque summo vertice tetigisset, præsentissimas inde accipiebat vires, ad omnis generis ægritudines, morbos, languoresque medendos. ita vt quæcunque illa fuisset infirmitas corporis haustu exiguo madefacti salutaris graminis depelleretur. nihil omnino virium gerens, si antequam æneę fimbriæ summitatem crescendo contigisset, decerperetur.

Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu, eiusque formam ac habitum conflatam fuisse, illamq; viuidè expressisse, vera certaque maiorũ traditione ac scriptis celebratum est. Insigne hoc Christi trophæum non solùm vsque ad illustris historici Eusebij Cæsareæ Palestinæ Episcopi permansit ætatem, qui florens sub pijssimo Constantino Magno, huc profectus. id oculis suis se inspexisse scribit: sed & ad impijssimi Imperatoris Iuliani Apostatę tempora perdurauit.

Qui anno à Virginis partu trecentesimo sexagesimo tertio, deserta Christianorum religione, gentilium errorem amplexus, hanc Saluatoris nostri statuam deiecit: suamque in eius locum constituit. In quam mox ignis è cælo summa vi delapsus, caput vnà cum collo à pectore auulsum in terram prostrauit. Cuius facti memoria in truncata statua, fuliginosa fulminis macula, veluti per inscriptionem columnæ incisam, longo tempore firmata fuit.

Sozomen. hist. Eccl. li. 5. ca. 20. Hist. Tripart. lib. 6. cap. 41. Nicep. Eccle. hist. li. 10. ca. 30.

Cùm ista à Iuliano tentarentur, Gentiles Christi statuam loco suo emotam funibus ad pedes vinctis, per mediam traxére viam, omnique impietatis genere contumeliosissimè affectę prominentia membra confregerunt, & caput è trunco diuulsum distraxerunt. Quod Christiani clam sublatum, vnà cum alijs corporis particulis hinc inde collectis, conseruarunt: ac postea in Ecclesia honoratiore loco positum cultu conuenienti prosecuti sunt, honorem, quem imagini exhibebant, ad ipsius archetypum & prototypũ, primariumque exẽplar, quod illa representabat, referẽtes. Porrò tam prædictã Christi effigiem, quàm truncũ Imperatoris simulacrum atro adhuc fulminis ictu ambustum, præclarus scriptor Sozomenus Salaminus in Ecclesiastica sua historia, quam circa annum Domini quadringentesimum trigesimum Imperatori Theodosio iuniori nuncupauit, in dictis locis suo etiamnũ tempore extitisse testatur. Post promulgatum Euangelium Cæsarea Paneadis, de qua agimus, salutari Christi fide exculta, Episcopatu exhonorata fuit. Quæ tandem vnà cum alijs Palestinæ ciuitatibus à Saracenis diu occupata est. atq; ab Occidentalibus Christianis recepta. Rursumque sub Hierosolymitano rege Fulcone à Damascenorum rege Christianis violenter erepta, paucis post annis à Christianis acerrimè impugnata, per deditionem recuperata est. Sæpius deinde nunc à Saracenis, nunc à Christianis & obsessa & occupata; hodie durũ Turcæ imperium sustinet. atque vulgò à Barbaris Belina, Belinas, Bellena, Bellinas & Belenas vocitatur.

Lib. 5. c. 20.

Ty. 14. bell. sacr. 12. Ty. bel. sac. li. 14. c. 17. & l. 15. ca. 7. 8. 9. 10. 11. & li. 18. ca. 12. 13. 15. & li. 19. ca. 10. & libr. 20. cap. 33. Broc. itin. 2. Breid. ibid.

38.

DAN viculus est, qui vsque hodie, inquit, Hieronymus, sic vocatur. in quarto ab vrbe Paneade miliario, Panio antro, fontiq; Dan adiacens. Hieronym. de loc. Hebr. lit. D. dict. Dan.

39.

DAPHNIS, aliàs Daphne, fons, qui aquis abundantissimis Reblatam vrbem irrigat. atque instar celeberrimi ac deliciosi illius Daphnes Antiochiæ suburbani ac tuti asyli, frequentissimis lauris & amœnitate inclytus est. Num. 34. 2. Machab. 4. Iosephus 4. bel. 1. & 14. antiquitatum 25. Hieronym. in Ezech. 47.

40. DE-

40.

Matth 4. Marc.5.7. Ioseph in vita sua. Hieron de loc.Heb. lit.D. Plin.natural.hist.li.5.cap.18. Ty.13.bell. sa.18.et 16. bell sac.13. Brocard. 5. Breid.ibid. Sal.10.6. cap.7.

DECAPOLIS, id est, decem ciuitatum regio, in Euägelica historia celebris, quæ à decem principalibus vrbibus, quibus præter multas alias, ea regio maximè fulget, Græco vocabulo nomen accepit. Longitudo eius triginta milliaribus, latitudo autem paulò minor censetur. à Septentrione Libanum montem & Damascum, ab Occidente Sidônem vrbem, à Meridie ciuitatem Bethsan, quæ & Scythopolis appellatur; fines habet. ad Orientem verò trãs Iordanem & mare Galilææ vltra Gadaram, Hippum, & Pellem sese extendit.

Porrò ciuitates, à quibus regio Decapolis dicta est, hæ censentur, Cæsarea Philippi, Asor, Cedes Neptalim, Sephet, Corozaim, Capharnaum, Bethsaida, Iotapara, Tiberias, & Bethsan, quæ aliâs Scythopolis.

41.

DESERTVM Capharnai. in quod Christus aliquoties secessisse, & ibidem orasse scribitur. Marc.1. Luc.4.5.

42.

EDEMA, munita ciuitas in tribu Neptalim. Iosu.19.

43.

EDRAI, vrbs valida tribus Neptalim. Ios. 19. Hieron. in loc. Heb. lit. E.

44.

Naum.1.

ELCESE, seu Helchesæi, Galilææ locus est, ex quo Nahum propheta oriundus fuit, vnde & Elcesæus siue Helchesæus appellatur. De quo Hieronymus in hæc verba scribit: Helkesæi vsque hodie in Galilæa viculus est, paruus quidem & vix ruinis veterum ædificiorum indicans vestigia: sed tamen notus Iudæis, & mihi quoque à circumducente monstratus. Hieronym. in loco Hebr. lit. E. & proœmio in Nahum prophetam.

45.

EMATH, quæ & Hemath, Amath, Hamath, Ammad, Ammath, Hammath, Hebraicè Chamath & Chammath, Hieronymo etiam Aemath, Iosepho Amathe, Amathi, Amatheos, & Emathin, eiusq; indigenæ Amathei, Amatheni, & Hematheni vocantur; munitissima vrbs est, antiquitate & claritate memorabilis.

4.Reg.23. 25. Ier.39.52. 1.Mac.12. Ioseph.13. antiq.8. Num.34. Ezech.47. 3 Reg 8.

Sita autem est in tribu Neptalim, iuxta mõtem Libanum, in confinijs regionis Damasci. à qua & circumiacens territorium Terra Emath, & Amathites, Iosepho Amathetis & Amathensis regio nominatur. in qua olim Ionathas Machabęus castra metatus fuit. ex qua Zieglerus & Mercator Ituræam faciunt.

Est verò vrbs hæc Israëliticæ terræ ad Aquilonem terminus. cuius longitudo aliquoties in sacris literis ab introitu Emath, vsq; ad torrentem seu riuum Aegypti censetur.

Genes.10. Ioseph.1. antiq.12. Num.13. Ioseph 3. antiq.17.

Condidit, & à suo nomine appellauit, atq; inhabitauit hanc vrbem Amathæus vndecimus filius Chanaan.

Ad hanc vsq; vrbem duodecim illi viri trãsierunt, qui singuli ex singulis tribubus à Moyse de Cadesbarne ad considerandam terram Chanaan missi sunt exploratores.

Iosu.13.& 19. Iudic.3.

Post expugnatam à Iosue & Israëlitis promissionis terram, vrbs hęc Neptalimitę tribui sorte assignata est. quam tamen Chananæi eius inhabitatores, viri fortes multis sęculis retinuerunt.

2.Reg.8. 1.Para.18. Ioseph 7. antiq.5. Hieron.in Paral.18.

Vnde cũ inuictissimus rex Dauid anno regni sui nono Philistæos, Moabitas, Adadezer regem Soba, Syriam Damasci, aliosq; Israëlis hostes armis sibi subiugasset, huius vrbis Rex nomine Thou iam sibi timens, filium suum in dolo, inquit Hieronymus, cũ muneribus, antiqui scilicet operis vasis aureis, & argenteis, & æreis, ad Dauidem misit:, eiq; de parta ab hostibus victoria congratulatus est, atque pacem societatemq; ab eo postulauit, & impetrauit.

2.Par.8. Ioseph.8. anti.6.

Verùm Dauidis filius & regni successor Salomon, expugnata vi vrbe, Chananęos eiecit hancque & alias ciuitates in regione Emath fortissimè muniens, restaurauit.

4.Reg.14. 4.Reg.17. 18.25. Isa.10.11. 36.37. Ier.39.49 Ezech.47. 48. Zach.9. Amos.6. Hiero.ibi. 1.Mach.1. Ioseph.1. antiq.12. Hier.quaest. Heb.in Gene.10.& in lo.Heb.lit. A.dict.Aemath.& Amath.& lit.E.in dict.Emath.quater.& in Isa.10 & Ezec.47. & Zac.9.

Quam à Syris occupatam, Israëlitarum rex Ieroboam Amasiæ regis Iuda tempore, Ionæ prophetæ verbis excitatus, iuuante Deo recuperauit, ac Israëli restituit. Eandẽ postea Rex Assyriorum expugnatam, sui iuris effecit. Huius vrbis & regionis frequens in Regum, Isaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, & Zachariæ prophetarum libris mentio est. Cæterum in prophetia Amos, Emath rabba, hoc est, Emath magna, pro Antiochia Syriæ sumi, D. Hieronymus & alij nonnulli interpretantur: ideoq; ad huius quasi altera minoris distinctionem, magnam appellari.

Porrò trucul entissimus Antiochus Epiphanes, hoc est, illustris ex Macedonum regum semine ortus, vrbem hanc, cùm in Syria regnaret, nomine cõmutato, à se Epihaniam nuncupari voluit. quo nomine plerunque à Macedonibus celebratur.

Iosephi tamen & Hieronymi temporibus adhuc florens, tam, à Syris, quàm ab Hebræis, nunc Amathe, nunc Syris sermone Amath seu Emath, nunc Gręco vocabulo Epiphania vocitabatur,

46.

Num.34. Ezech.47. 48. Hier.ibid.

ENAN, aliâs Enam, Henan, Henam; item Enon, & Haser Enon, hoc est, atrium Enõ seu Enan, atque Seranan; uilla siue vicus est in terminis regionis Damasci sita. quæ à Septentrione terræ promissionis terminus est.

47.

ENASOR, siue Enhasor, aliàs Hasor, & Nasor, firma & robusta ciuitas, quæ in tribu Neptalim supra Asor posita est. Ios.19. Hieron. de loc. Hebr. lit. E,

48.

Cant.4.

FONS hortorum, cuius in Canticis Salomonis fit mentio, & ex monte Libano procul

à Tripoli sex millibus passuum cum impetu scaturit. ac breui spacio auctus, in vehementem cursumq; velocē fluuium excrescit; suisque aquis, quæ limpidissimæ, frigidæ & dulces sunt, omnes hortos (vnde & fons hortorum vocatur) totamq; regionem, quæ inter Libanum & Tripolim est, irrigat ac fœcundat. Præter minores aliquot, in tres magnos riuos se diuidit, quorum prior inter Tripolim & montem leopardorum in mare magnum labitur: alter leopardorum montem circumiēs, idem mare influit. tertius inter Arcas & Raphanæas Agrippæ regni ciuitates fluens medius, Antaradumq; alluens, in prædictum tandem mare se exonerat.

Bened. in 2 Mac. 14. Broc. iti. r. Breidenb. ibid. Vitr. c. 33. Sal tom. 9. cap. 10.

Fluuium hunc Iosephus etiam Sabbaticum appellari scribit, ob quoddam peculiare miraculum cognitione dignissimum. cuius videndi gratia Titus flumen adire, & idipsum coram explorare operæ pretium duxit. quod Iosephus his verbis describit. Nam cùm sit quādo fluit plurimus, neq; meatu segnis, tamen interpositis sex diebus à fontibus deficiens, siccum exhibet locum videre. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atq; hunc ordinem semper eum obseruare pro certo compertum est. Vnde etiam Sabbaticus appellatus est, à sacro Iudæorum septimo die sic denominatus. hæc Iosephus.

Ioseph 7. bell. 24. Vitr. c. 84.

Cum hic locus à Cristianis habitaretur, plurimis ad fluuij huius riuos religiosorū extructis monasterijs & ecclesijs frequens erat.

49.

GALGALA, oppidum tribus Neptalim. 1. Machab. 9.

50.

GALILAEA, vbertima & pulcherrima Syriæ regio, in sacra Scriptura celebris. inter montem Libanum & Samariam sita est. Cuius Septentrionalis tractus Tyro, Tyriorumq; finibus terminatur. A Meridie Samaritis, & Schythopolis, Iordanisq; fluuius suis eā terminis claudunt. A Solis occasu *ciuitatis Ptolemaidis territorio, & monte Carmelo disterminatur. (vnde ab historicis plerunque Phœnici annumeratur.) Ab Oriente verò vltrà fluenta Iordanis longè lateque se extendens, Gaulanitidem, Hipenen & Gadarim cōplectitur.

Iof. 13. Iudith. 1. 1. Mac. 1. & cat. Ioseph. 3. bell. 2. Egesipp. de excidio Ierusal. li. 3. cap. 6. Hieron. in loc. Act. Apost. lit. I.

Galilæa autem duplex est, superior scilicet, & inferior. Superior qua parte intra Iordanē est, Cæsareæ philippi, Capharnao, Tyro, & Ptolemaidi vicina, in tribubus Neptalim & Aser sita est. cuius longitudo à vico Baca, qui terram dirimit Tyriorum, vsque ad ciuitatem Bersaben: latitudo autem à vico Thella Iordani proximo. vsq; ad Meroth extenditur. ac tam in latitudine quàm longitudine diei & semis iter continet.

Hieron. in loc. Heb. lit. G & in lo. act. Apost. lit. G. Tob. 1.

In Isaia & Euangelio hæc prouincia Galilæa gentium vocatur. vel quòd hîc vsq; ad Salomonis tempora gentes habitauerint, vel quòd Salomon viginti eius ciuitates gentili Tyriorum regi Hiram donauerit, vel quòd extima esset Palæstinæ vicinis vndiq; gentibus cincta.

Isai. 9. Math. 4. 3. Reg. 9.

Inferior verò Galilæa circa Tiberiadem & stagnum Genezareth in tribubus Zabulon & Issachar posita est. cuius longitudo à ciuitate Bersabe vsq; ad vicum Xaleth, qui in Campo magno situs est, viginti miliaria complectitur. Latitudo autem à Mari Galilææ atque Iordane, vsq; ad vrbem Zabulon Ptolemaidi vicinam, & montem Carmelum, quatuordecim miliaria perficit.

Sal. tom. 9. cap. 7.

Vtraq; hæc regio olim opima admodum & fertilis erat, fontibus aquæ perennis atque torrentibus irrigua. totaq; frumenti, vini, ac cunctorum fructuum, maximè autem olei ferax, etiam agriculturæ minimè studiosos vbertate sua prouocabat, ideoq; vniuersa ab incolis exculta, omniumque generū arboribus consita, nec pars quidem eius vlla erat ociosa.

Ioseph. 3. bell. 2. et. 2. bell. 26.

Quin & ciuitates ibi crebræ erant, & vbiq; vicorum multitudo. Nam Iosepho teste, quadringenta quatuor partim oppida, partim vicos videre hîc erat, adeò propter opulentiām populosa, vt supra quindecim fortissimorum colonorum millia in minimo eius vico recēserentur. Galilæi enim ab infantia fortes & pugnaces, & omni tempore plurimi erant.

Ioseph. in vita sua.

Sicut alia quælibet loca multum Christi præsentia enexit: ita & Galilæam sua habitatione concionibus & miraculis longè reddidit illustriorem. Hic enim conceptus & educatus est hîc vt plurimum habitauit & versatus est. hîc Euangelicæ prædicationis semen primùm spargere cæpit. ac promulgandi Euangelij gratia vnà cum Apostolis, qui plerīq; Galilæi erant, Galilæam totam bis circumiuit, singulasq; eius ciuitates & vicos peragrauit. docens vbiq; in synagôgis, eijciens dæmonia, & curans omnem morbum & omnem languorem in populo.

Matth. 2. 3. 4. 9. 17. Marc. 1. 6. Lu. 1. 2. 4. 1. Ioan. 4.

Atq; ob hanc educationem & conuersationem suam, quam in Galilæa duxit, Christus Galilæus vocatus fuit. Præter quam rationem Apostoli, quòd plerique hîc nati essent, etiam Galilæi appellati fuēre. Quapropter & Imperatori Iuliano Apostatæ, vt Eusebius & alij sæpe memorant solenne erat, vt Christum Galilæum, & tum à Christo, tum ab Apostolis, Christianos omnes Galilæos nominaret.

Matt. 26. Luc. 23. Act. 1. 2. Euf. 10. hist. Eccles. 35. Hist. trip. li. 6. c. 4. & 24. Theodo. 3. hist. Eccle. 1. & 25. Nicep. 10. hist. Eccle. c. 4. & 24.

51.

HAMON, seu Amon, aliâs Ammon & Hammon, ciuitas est, quæ cum suis suburbanis de tribu Neptalim Leuitis data fuit. 1. Paral. 6.

52.

HELEB, aliâs Helph & Beleb, ciuitas, quæ terminus erat tribus Neptalim. Iof. 19.

53.

HELIOPOLIS Cælesyriæ vrbs, quondam Archiepiscopali sede inclyta, quæ hodie

hodie Malbec, Postello Balbec, Arabicè Bahalbeth dicitur. Ptolom. Tyr. belli sacr. libr. 9. cap. 15. & libr. 14. cap. 12. & libr. 21. cap. 6. 8. 11. Vitr. cap. 45. Niger. geogr. As. com 4.

54.

HELON, siue Elon, ciuitas in tribu Neptalim. Iosu. 19. 3. Reg. 4.

55.

HOREM, quæ & Horez, Hieronymo Orã. fortis & valida ciuitas in tribu Neptalim. Iosu. 19. de loc. Heb. lit. O.

56.

IAMNIA, superioris Galilææ vicus prærupto situ, quem Iosephus, cùm Galilææ præesset, contra Romanos communiuit. Ioseph. in vita sua.

57.

IEBNAEL, siue Iebnahel, Hieronymo Iabnel, ciuitas in tribu Neptalim. Iosu. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. I.

58.

IERON, aliâs Giron, Hebraicè Iron prævalida ciuitas tribus Neptalim. Iosu. 19. Hiero. in loc. Hebr. lit. I. vbi supra.

56.

IORDANIS, Hebraicè Iarden, maximus & amœnissimus totius Palæstinæ fluuius est, vtriusque testamenti scripturis celeberrimus. Qui, præterquam quòd è fonte Phiala, in Traconitide regione sito, (vt in eiusdem Phialæ descriptione declarauimus) primam suam sumat originem; ad radices montis Libani quarto, inquit Hieronymus, à Cæsarea Philippi seu Paneadis miliario, ex duobus fontibus haud procul à se dissitis, Ior scilicet, & Dan (qui & Danus, Paneas & Paneus dicitur) bicornis erumpit.

Quorum prior in fluuium Ior, alter in fluuium Dan (ad quem olim Saladinus castra locauit) mox deriuatur. Hi ante portam Cæsareæ Philippi in vnum confluentes, vt aquis, ita & vocabulis coniunctis, Iordanis, qui minor vocatur, & nomen & fluuium efficiunt.

Hinc regiones perquàm amœnas præterlabens, post longos, quos facit circumitus, Tracontidem ab Ituræa & Galilæa superiori separando, postquam vrbem Seleuciam à sinistris alluit, in vallem quandam, inter Cæsaream Philippi & mare Galilææ medio loco sitam influens, stagnum facit, latitudinis triginta, & longitudinis sexaginta stadiorum, quod Aquæ Meron, & Samachonitis lacus nominatur.

Inde lacum hunc transgressus, & oppido Aroseth gentium à dextris salutato, cursum suum versus Orientem flectit, & fontibus aliquot auctus, centum viginti alijs præteritis stadijs inter Capharnaum & Corozaim nobiles Galilææ ciuitates quas aquis suis allãbit & ditat, in Mare Galilææ seu lacum Genezareth, qui iuxta Plinium sedecim millia passuum longus est, latus verò sex millia passuũ, latè se diffundit.

Ioseph. 3. bell. 18. Ma 75. Hieron. de loc. Hebr. lit. D. dict. Dan. Genes. 14. Ioseph. 1. ant. 18. & 5. antiq. 3. Hierony. quæ Hebr. in Gen. 14. & de loc. Heb. lit. L. dict. Laisa. et in Eze. 27. & in Matth. 16. Tyr. 21. bel. sacr. 28. Broc. ibi. 2. Breid. ibi. Sal. tom. 9. cap. 6. Ioseph. 5. ant. 5. et 8. antiq. 8. Ioseph. 3. bel. 18. Broc. ibi. 3. Ioseph. 3. bell. 18.

Plin. nat. hist.

Hoc mare medium transemensus, ad auroram auream Iouis templum è longinquo prospicit, & ab Occidente torrẽtis Cison, ab Oriẽte autem fluuij Iaboc vberrimis auctus aquis, deinceps Iordanis maior appellatur: Tum Peræam à Samaria, & Moabitidem à Iudæa regiones diuidẽs, Conuallem illustrem, quæ à lacu Genesareth ad Asphaltiten vsque ducẽtorum triginta stadiorum longitudine patet, midiam secat, variasq; tum vrbes, tum pagos, & à Solis ortu Cãpestria Moab, ab Occasu palmiferos Ierichontis agros suis fluentis irrigãdo fœcundat. & præter minores aliquot fontes, Dibon, Iezrael, Taphuæ, Carith & Elizæi fontium & torrentium & Iazer & Arnon fluminum recipit.

Ioseph. 4. bell. 1. Ioseph. 5. bell. 2. Tyr. 15. bel. sacr. 18.

Arnon fluminum aquis in se receptis, post multos circumitus, ac sinuosos flexus, tãdem iuxta prædicti Arnonis ostium velut inuitus, inquit Plinius, in Mare mortuum siue lacum Asphaltitem dirum natura delabitur. Cui commixtus, & nomen amittit, & limpidissimas eximiæ dulcedinis, & saluberrimas laudatasque suas aquas perdit pestilentibus mixtas. Quas vbi pisces, quibus Iordanis abundat, gustauerint, ilicò aut renatant, aut moriuntur.

Hieron. de loc. Hebr. lit. I. dict. Iordanis. Plin. 5. nat. hist. 15. Hierony. tom. 1. epi. 28. ad Lucinum, & in Ezech. 47.

Postremò & pestiferum hoc mare latum centum viginti, longum ducentis triginta stadijs medium præterlapsus, breuique spacio egressus, in horenda quadam terræ voragine atque abysso absorbetur.

Vniuersa verò Iordanis longitudo, qua ab ortu suo sub monte Libano, vsque ad desertum Pharan se extendit, centum circiter miliaria conficit. qui toto hoc decursu ex vtraque sui parte latis, amœnis, argillosis, & vberrimis campis cingitur. Illique vtrinque multis & altissimis montibus, sibi inuicẽ succedentibus & cohærentibus circumdantur.

Eius est naturæ hoc flumen, quod ripas aluei messis tempore impleat, quod factum est in Israëlis transitu. Veiss.

3. Reg. 7. 2. Para. 4. Hieron. de loc. Heb. lit. A. dict. Aulon. Tyr. 18. bel. sacr. 18. Vitr. c. 53. Broc. ibi. 6. Breid. ibi.

Atque in his quidem campis seu Iordanis campestribus, quæ ætate Hieronymi à Palæstinis Hebræo vocabulo Aulon vocabantur, nobiles hæ visebantur vrbes, Tiberias, Scythopolis, Salem, Iericho, & aliæ multæ. Sed & innumeri hîc erant pagi, prata vrirentia, peramœna prælia, horti, arundineta, carecta, arbusta, & saltus, in quibus morabantur leones, timidi damæ, ceruique fugaces, denique omne ferarum genus. vnde etiam secundum literam illud Prophetæ intelligi posset; ascendit leo de Iordane.

1. Mach. 9. Hieron. in Zach. 11. Ierem. 4. 49.

Hunc fluuium primò Israelitæ, postea Elias & Elisæus, aquis eius miraculosè diuisis, siccis pedibus transierunt. In eodem Naaman Syrus Elisæi iussu septies se lauans, à lepra purgatus fuit. In eodem fluuio Christi præcursor Ioannes Baptista confluentes ad se vndique Iudæos, sua confitentes peccata baptismo pœnitentiæ baptizauit.

Iosu. 3. 4. Reg. 2. 4. Reg. 5. Luca 4. Matth. 8. Marc. 1. Ioan. 3.

Matth.3. Marc.1. Luca 34. Ioan.3.4. Hierony. tom.1.epist. 17. Clemens lib.5.hypotypos. Pratum spirituale cap.176.

Inter alios verò & ipse Iesus à Ioanne hoc flumine baptizatus, mundissimæ carnis suæ contactu eius fluenta sanctificauit: illisq; atq; omnibus totius Mundi aquis regenerandi virtutem indidit. Quo facto, ipse primùm suos discipulos, deinde per eos multos alios, plures quàm Ioannes ex Iudæis ibidem baptizans, baptismum in remissionem peccatorum promulgauit In cuius rei memoriam Christianis peregrinis & accolis solemne est, vt corpora & vestimenta sua in Iordanis aquis abluant A-it tamen Clemens Petrum duntaxat à Christo baptizatum, à Petro reliquos.

60.

Genes.25. Benedict. Tyr.bell. sacr.li.9 c. 15.& l.21. cap.11. Vitr c.47. Brocard. itin.1.& 3. Breidenb. itin 13. & 5. 1.Para 5. Ioseph.13. antiq.18. Strabo. lib.17.

ITVRAEA, à Ietur siue Ithur filio Ismaëlis sic appellata, montosa ac nemorosa est regio ad radices montis Libani in longum porrecta. Nam à fluuio Iordane sumens initium, iuxta eundem Libanum versus Occidentem ad montes vsq; Sidoniorum & Tyriorum extenditur. aliquoties etiam Saltus Libani nuncupatur. Sunt tamen qui Ituræam ad Septentrionalem quoque montis Libani partem extendi putent, atque in sacris litteris aliquoties saltum Libani nuncupari.

Huius regionis habitatores Ituræi vocātur. Quos Aristobulus primus post Babylonicam captiuitatem Iudæorum rex & pontifex bello diuicit: eosque comminatione exilij circuncisionem, cæterosq; Iudaicos ritus admittere coëg.

Luca.3. Hieron.de loc.Hebr. lit.1.

Eidem regioni à Romanis, sicut in Euangelio Lucæ legimus, tetarcha præfectus fuit Philippus Herodis senioris filius.

61.

LECVM, aliàs Lecun, Hebraicè Lacum, Hieronymo Lachum. ciuitas, quæ ad Iordanem sita. Neptalimitidis tribus terminus erat. Iosu.19. Hieron. in loc. Hebr. lit. L.

62

LEPROSORVM valetudinarium, iuxta ciuitatem Capharnaum situm. ex quo leprosus ille fuisse videtur, quem Dominus ad pedem montis Christi mundauit. Matth.8. Marc.1.

63.

Num.34. Ioseph.5. antiq.4. Plin.5.na. hist.20.

LIBANVS, Hebraicè Lebanon, insignis Phœnices mons, sacris literis celebratissimus, qui terræ promissæ fines à Septentrione claudit. Nam à tergo Sidonis orsus, versus Orientem vltra Damascū tendens, mille quingentis stadijs, teste Plinio, hoc est, centum octuaginta septem millibus passuum, ad Simyram & Palmirenam vsque regionem porrigitur.

Broc.iti.2. Hieron.2. loc.Hebr: lit.L.

Ob eminentem autem suam altitudinem procul tum in terra existentibus, tum in mari nauigātibus à quadragesimo miliario conspiciendum se præbet. Omnium quippe, quos habet Syria, montium altissimus, simul ac amœnissimus & fœcundissimus est. vnde & quibusdam Mons montium appellatur. Nihil enim, inquit D. Hieronymus in Zachariā scribēs, Libano in terra repromissionis excelsius est, nec nemorosius atque condensius. Et in Osee. Mons Libanus fertilissimus & virens, densissimis arborum comis protegitur. Ideoque magno eius videndi desiderio Moyses tenebatur, quem tamen nō nisi procul è fastigio montis Nebo, à sexagesimo scilicet miliario spectare ei datum fuit.

Hieron in Zach.11.et Osee.14. Deu.3.34.

Hieron.in Ezech.27. Ierem.18. Sueton. Broc.iti.2. Vitr.c.83.

Dictus autem est Libanus à Liban, quod Hebræis album vel candidum, & thus significat. Nam thus quidem plurimum optimumque, ac fragrantiùs spirans in eo legitur, & niuibus perpetuis albescit. In ipsius etenim summitatibus, ac præcipuè quæ Cæsareæ Philippi imminent, (nam ibi se altiorem Libanus tollit) nullo non anni tempore, etiam media ęstate, cùm feruentissimi calores ibidem esse solent, frigidissimæ niues inueniuntur. quę inde sub paleis, ne nimio cœli æstu liquescant, conseruatæ, per duorum vel pluriū dierum iter in circumiacentes vrbes, vt vinum sua commixtione refrigerent, deferuntur.

Niger geograp.Asi. com.4. pag.503.

Refert ex problematibus Alexādri Aphrodisei Dominicus Marius Niger in hoc monte ex cælesti rore coagulum quoddam dulcissimum fieri, quod sacchar accolæ vocitant, proximum salis glebulis, candidum & fragile. vnde fortè nos sacchari nomen accepimus.

Breidenb. in descrip. mont.Israel.

Propter roris abundantiam, pluuiarumque frequētiam, ac naturalem ipsius humiditatē Libanus nobilissimis scatet aquarum venis, celeberrimorumque fontium ac fluminum principium & origo est. Ex eo enim, præter cætera, inclyta hęc erumpunt flumina, Chrysorrhoas, Iordanis, Eleutherus, Leon, Lycus, Adonis, qui nunc Canis dicitur, & Fons hortorum, qui magno impetu emanans, tribus fluuijs in mare currit.

Eâdem quoque ratione præstantissimarum arborum & herbarum Libanus fertilissimus, vtilissima variæ electæque materiæ silua, & medicinæ hortus est. Et quantum ad arbores huius montis attinet, earum natura ex parte his verbis à Hieronymo describuntur, Arbores Libani qantum in auras consurgunt vertice, tantum radicem in eima demergunt: vt nulla tempestate quatiantur, sed stabili mole consistant. Harum arborum rami huc illucq; tenduntur vt veniant volatilia cæli, & habitent in eis. Crebræ hîc crescunt cedri, enodes & imputribiles, miraque proceritate (quibus idcirco in sacra scriptura superbi cōparantur) sublimes. Rectæ quoque & electæ abietes, odoriferæ cupressi, seu cyparissi, pingues oliuæ, pini, buxi, diuersæq; arbores thuriferæ. quarum gummi, electum olibanum à medicis nuncupatur.

Hieron.in Osee.14. 3.Reg 5. 4.Reg.9. 2.Paral.2. Psa.28.36. Isa.2.90. Hieron.in Isai.60.& Ezec.27.

Osee 14. Breidenb. vbi supra.

Porrò quantum ad herbas, varijs Libanus fragrat aromaticarum medicarumque herbarum generibus quarum optimè redolenti odore virulenti serpentes, aliaq; venenosa animalia porcul inde fugantur. Omne tamen silue-

ſilueſtrium ferarum, canorarumque auium genus in eo admodum frequens eſt.

Brocard. itin 2. Breid.ibi. & in deſcrip.mon. Iſrael.

Valles Libani olim mirum in modum feraces erant, ac optimo tritico, vineis, pomarijs, hortis, atque vberrimis paſcuis abundabant. vnde ob graminum perpetuò virētium copiam, animalia, quæ à ſacerdotibus iuxta legis præſcriptum quotidie Hieroſolymis in templo offerenda erant, in compaſcuis eius paſcebantur. De eximijs huius montis donis & virtutibus clariſſimè Oſee propheta in perſona Dei ad pœnitentiam conuerſis in hæc verba loquitur. Ero quaſi ros Iſraëli, germinabit ſicut lilium: & erumpet radix eius vt Libani, ibunt rami eius. & erit quaſi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Conuertentur ſedentes in vmbra eius: Viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea. memoriale eius ſicut vinum Libani.

Oſee 14.

Ioſ.13.Ty. 14.bell.ſa. 23. Brocar.in præfat.deſcrip.loc. terr.S.& itin 2. Breid.ibi. Ioſe.1.bell. Ty.22.bel. ſac.8.

In hoc monte, eiuſq; vallibus, nec non adiacenti ei regione, quæ ab eo Libanica, & aliâs Syria Libanica denominata eſt, multi & diuerſæ tum nationis, tum religionis habitant populi. Syri nempe, Armeni & Græci; item Chriſtiani, qui ſe à Gallis originem traxiſſe gloriantur Iacobini, Georgiani, Maronitę & Neſtoriani. Ex quibus vno tempore octingentos exercitui ſuo adiūxiſſe Herodes legitur. Ex Maronitis autem anno poſt Chriſtum natum milleſimo centeſimo octuageſimo ſecundo, quadraginta bellicoſiſſimorum virorum millia, abiurato errore, orthodoxam Catholicamque fidem amplexi ſunt. Ex quibus omnibus & admiranda huius montis prętantia, & accolarum frequentia facilè colligere fuerit.

64.

MAGDALEL, aliâs Magdiel, turrita & munita ciuitas in tribu Neptalim. Ioſ. 19. Hieron. de loc Hebr. lit. M.

65.

MASALOTH vrbs, quæ eſt in regione Arbellis. quam Machabæorum tempore Bacchides expugnauit, eiuſque ciues trucidauit. 1. Mach. 9.

66.

MELCHA, ſiue Meltha, lacus monti & ciuitati Sephet vicinus, ſecus quem Balduinus tertius, Hieroſolymorum rex caſtrametatus, Turcarum ex inſidijs paſſus eſt eruptionem. ac quibuſdam ex ſuis cæſis, nobilibus autē plurimis captis, ipſe cum paucis vix euadēs, in oppidum Sephet ſe recepit. Tyr. 18. bell. ſacr. 13. & 14.

67.

MERGIVM, locus qui inter montes Meſaphar & Eleutherum fluuium in planicie iuxta collem quēdam ſitus eſt, ad quem olim Chriſtiani caſtrametati fuerunt. Tyr. 21. bell. ſacr. 28.

68.

MESAPHAR vicus, qui inter caſtrum Toronum & vrbem Paneadem in ſummis montibus ſitus eſt: vnde in totam ſubiectam regionem vſq; ad radices Libani & Paneadem patebat proſpectus. Tyr. 21. belli ſacr. 28.

69.

MONS CHRISTI, ſic dictus, quod Seruator noſter Ieſus Chriſtus in eo ſolitus ſit orare & prædicare. Qui à ciuitate Sephet verſus Orientem tribus, ab vrbe Capharnao contra Occidentem totidem miliaribus, non procul à Mari Galilææ abeſt.

Broc. iti. 5. Breid. ibi. Freſell. pag. 8. Sal. tom. 9. cap. 8.

Formam habet oblongam. nam in longitudine duos teli iactus, in latitudine autem lapidis iactum continet. Altitudo eius tanta eſt, vt ex eo non ſolùm totum Mare Galilææ, & terra Zabulon & Neptalim, ſed & ciuitas Cedar, ac Traconitis & Ituræa regiones, deniq; & Seir, Hermon atq; Libanus montes procul conſpici poſſint.

Natura totus herboſus, floridus & amœnus eſt, ac cæleſti Philoſophiæ conuenientiſſimus. vnde & Chriſtus frequenter hoc loco orauit & docuit. hîc Diuina oratione integras noctes traxit. hîc omnibus ſuis diſcipulis ad ſe vocatis, duodecim ex eis delegit, quos & Apoſtolos ordinauit ac nominauit. Simonem nempe, quem nominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum Zebedæi filium, & Ioannem Iacobi fratrem: quibus impoſuit nomina Boanarges, quod eſt filij tonitrui: Philippum, Bartholomæum, Matthęum publicanum, Thomam, Iacobum Alphęi filium, Simonem Cananæum, qui vocatus fuit Zelotes, Iudam Thaddæum, quem Græci Lebbæum vocant, Iacobi Alphæi fratrem, & Iudam Iſcarioten, qui & prodidit illum.

Luc. 6. Marc. 3. Matth 10. Mar. 3. Luc. 6. Act. 1.

Hîc vnà cum eiſdem ſedens, prolixo & inſigni ſermone, quem D. Matthæus tribus capitibus deſcribit, de octo beatitudinibus ac Euangelicis perfectionibus diſſeruit. clarè diſſerteque in Apoſtolis nos inſtituēs, quibus in rebus vera ſita ſit beatitudo, veterisque legis Chriſtiana perfectio. Modum item docens vtiliter eleemoſynas erogandi. Deum Patrē orandi, & ſinceré ieiunandi. Monens etiam non alibi quàm in cælo theſaurizandum, omnemque de victu & veſtitu ſolicitudinem in Deum proiijciendam. Atqui ſedulò præcipiens non temere iudicandum aut docendum, orationi verò vigilanter inſtandum. Vrgens porrò arctam virtutis viam ſine mora capeſcendam, & per anguſtam portam ad vitam intrandum. Deniq; à pſeudoprophetis diligenter cauendum. ſuæque huic doctrinæ firmiter inhærendum. Oſtenditur etiamnum ibi lapis, in quo Ieſus Chriſtus prędicans ſedit; & loca in quibus Apoſtoli conſediſſe memorantur.

Mat. 5. 6. 7.

Breiden. itin. 3. Sal. tom. 9. cap. 8. Brocard. cui etiam fauere videtur Vitr. cap. 53. Hieron. in epiſt. ad Marcel. et in epita. Paulæ

Sunt qui Chriſtum hoc quoque in monte quinque panibus & duobus piſcibus, quinque hominum millia ſatiaſſe cenſent, ideoq; locum

Fretell. Sal vbi supra. locum hunc Christi & Apostolorum mensam appellant. nonnulli verò iuxta Tiberiadem ciuitatem id contigisse autumant. quod tamen vltra mare Galilææ factũ esse, ex Matthæi, Marci, & Ioannis Euangelio manifestè patet. qui scribunt Dominum vnà cum Apostolis Mare Galiææ traiecisse. atque peracto hoc miraculo, Apostolos idẽ rursum transnauigasse mare. Iesum verò super maris aquas peditem transiuisse, tandemq; vnà in terram Genesar venisse. Mihi verò alterũ multiplicatorum panum miraculũ hoc loco peractum fuisse videtur, quo nempe septem panibus & paucis pisciculis quatuor hominum milibus saturatis, septẽ sportæ impletæ sunt reliquiarum fragmentis, quæ saturis superfuerant: & quod Dominus scribitur dimissa turba nauigio profectus in terram Magedan siue Dalmanutha; intelligẽdum esse de nauigatione, qua non quidem ad oppositum maris littus nauigarit; sed in eodem littoris latere maris oram circumlegerit. Quod Euãgelicæ historiæ satis conuenire videtur, cùm non dicatur hìc trãsfretasse, sed venisse in fines Magedan. (Vide in tribu Manass. 2.45. — Matth.15. Marc.8. Iansen ca. 63. concor. Euang.)

Ad pedem huius montis etiam Dominus Iesus languentium, & à spiritibus immundis obsessorum multitudinem curauit. ac ibidem prædictum de vita beata sermonem, stans in loco campestri summatim coram copiosa plebis multitudine replicasse videtur. (Luca 6.)

70.

HOC loco ad radicem Montis Christi, Dominus leprosum supplicem suo tactu mundauit: & mundatum ad sacerdotes, ab eis iudicandum remisit. Matth. 8. Marc. 1. Luc. 5.

71.

NAASON, seu Naasson, cuius in principio libri Tobiæ fit mentio, antiqua in tribu Neptalim ciuitas est. quæ à Mari magno versus Orientem nouẽ, infra vrbẽ Neptalim contra Occidentem tribus à ciuitate autem Dothaim versus Aquilonem totidem miliaribus, in valle quadam sita est. (Tob.1. Tyr.21. bel. sacr.28. Brocard. itt.4. & 7. Breidenb. itin.4.)

72.

NECEB, Hieronymo Nezeb, tribus Neptalim ciuitas est, quæ tanquam domina ciuitati Adami imperabat. Iof. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. N.

73.

NEPTALIM, siue Nephthali, insignis in Galilæa superiori trib. Neptalim vrbs est, supra Naason, à qua tribus versus Orientem miliaribus abest, post Viam maris, quę ducit ad Occidentem sita. In sinistro habens vrbem Sephet, paulò plus vno miliario versus Aquilonem ab ea distantem. A ciuitate autem Dothain contra Aquilonem tribus, à Bethsaida verò versus Occidentem totidem miliaribus separata est. (Tob.1. Ty.21. bel. sacr.26. Brocard. itin.4. Breid. ibi.)

Situ, locique natura firma ac munita sanè vrbs est. ab Occidente enim præalto ei adiacente monte munitur. qui non nisi ab Orientali sui parte per angustissimam viam ascendi potest.

Gloriosissimi regis Salomonis ætate huic vrbi ab ipso præfectus erat Achimaas, qui Basemath eiusdem regis filiam duxerat vxorẽ. vnde non obscurè colligi potest, inter præclarissimas Israëlis ciuitates hanc vrbem debere recẽseri. Quæ insuper natiuitate & vita pij, iusti, & patientissimi Tobiæ multum nobilitata fuit. qui anno Ezechiæ regis Iuda sexto à Salmanasar Assyriorum rege, vnà cum decem tribubus Israël hinc in Niniuen Assyriæ metropolim captiuus abductus; licet inter gentiles in captiuitate ageret, Diuinæ tamen legis præcepta, viamque veritatis, ac pietatis opera non deseruit. cæcitate denique à Deo tentatus, patientiam non perdidit. (3. Reg. 4. — Tob. 1. — 4. Reg. 17. 18.)

Quidam longè à veritate aberrantes, vrbem Neptalim tẽpore Hierosolymitani excidij Iotapatam, aut vitiosè Ionapam seu Iosapatam dictam fuisse putant. Nunc autem Arabis Suziz, Siziz, vel Syrin vocari, plurimorum authoritate constat. Sunt qui Christianorum tempore Episcopali sede Neptalim decoratam fuisse censeant.

74.

NIGRAGVARDA, castellum in monte extructum, ex quo Paneadensis ciuitas videri potest. Tyr. 18. bell. sacr. 15.

75.

PANEAS regio, à Paneade vrbe nomen habẽs, quam vnà cum Trachonitide, Batanęa & Gaulonitide regionibus, Herodes senior filio suo Philippo, tetrachię nomine testamento assignauit. Ioseph. 17 antiq. 10. & 2. bell. 8.

76.

PANIVM antrum, specus siue spelunca est, licet vmbrosa, amœnissima tamen, in altissimi saxosique montis, qui Panius appellatur, radice sita. vnde Dan fons Iordanis fluuij profluit. ex qua parte specui subiecta est in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, tam inperscrutabilis profunditatis, vt demittentibus aliquid, donec terrã inueniant, longitudo nulla sufficiat. Paulò aliter de hoc antro Siegle. sub monte, inquit, excelso Libani, in cuius latere antrum hoc vmbrosum aperitur profundi præcipitij, vnde grauis odor exhalat. foris ad pedes montis & fauces antri scaturiunt fontes, vnde Iarden fluuius concipitur. Zieg. 21. b. (Ioseph. 15. antiq. 13. & 1. bell. 16. & 3. bell. 18.)

Naturalis Panij pulchritudo, regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificentiùs accurata est. Cui loco alioquin celeberrimo, non parum honoris contulit marmoreum illud templum, quod in loco ei vicino, Augusto Cæsari ab Herode seniore erectum fuit.

In prædictum aquæ receptaculum gentili patrioque quodam errore accolæ celebri ac festo die congregati, victimam dæmoni nescio cui proijcere ac immolare solebant. Quæ mirificè dæmonis illius astu & opera subitò disparebat. Quo cùm adstantibus persuaderetur, hostiam inuisibiliter in cælum esse sublatam, ea res pro ingenti miraculo vbique celebrata (Euseb. 7. hist. Eccl. 13. Niceph. 6. Eccl. hist. 14.)

lebrata fuit. Accidit autem sub Galieno Imperar. dum hæc gererentur, adesse Romanæ vrbis senatorem, Regia prosapia, opibus, ac nomine clarissimum Asterium, illustrē postea Christi martyrem. Qui cùm spectatores omnes miraculi huius stupore animaduerteret constringi, humanos miseratus errores, cum gemitu & suspirio oculos simul & palmas ad cælum tendens, rerum omnium Deum tota fide profusis lacrymis inuocat, vt fallacis dæmonis, illis aquis innatantis præstigias dispelleret, ac fraude & errore tanto miseros illos mortales liberaret.

Hæc illo cum fletibus supplicante, cōfestim subnatans victima illa, quæ inuisibiliter credebatur assumpta, superferri aquis videtur, & conspectibus omnium redditur.

Ita vnius Christiani prece diabolicus tantorum sæculorum dolus, ac longè lateq; celebratum miraculum, hominumque de eo portentosa opinio, adeò sublata est, vt deinceps nihil eiusmodi in eo loco sit factum.

77.

PLANICIES maxima, quæ inter montes Mesaphar, & scabras rupes fluuio Eleuthero imminentes sita est. In qua Hierosolymorum rex Balduinus quartus inita cum Saladino pugna, multis Turcarum interfectis, cæteros in fugam vertit. At redintegrato ibidem prælio, victoribus victis, plurimisq; Christianorum captis, reliqui in castrum Belfort se cōtulerunt. Tyr.21. bel. sacr.28. & 29.

78.

PONS, quà ex vrbe Capharnao per Iordanem in ciuitatem Corozaim transitus erat. vbi certi ad hoc deputati receptores, Roman. nomine (quòd ipsi fortè pontem vt commodè per eum è Iudæa in Syriā traiectus esset, extruxissent) vectigal, quod Gallico vocabulo Passagium nominant, à transeuntibus accipiebant. Hos quidam à Christo didrachmum, de quo in Matthæi Euangelio agitur, hic exegisse putant. Attamen non desunt, qui hoc didrachmum (quod valebat septē stuferos nostrates, aut, quod idem est, septem solidos Gallicos Turonicos) Romanis alia ratione annuatim pendendum fuisse existiment. Interim Dominus cùm Regis esset filius, ideoque ab omni vectigali & tributo immunis, ne exactores offenderet, Petro iussit hamum in mare mittere, & staterem in ore piscis inueniendū, pro se & illo exsoluere. *Matt.17.*

79.

RAMA, vicus in tribu Neptalim, qui haud procul ab vrbe Sephet in excelso colle ædificatus est. *Hieron. in loc. Hebr. lit. R. Brocard. itin 6. Breid. ibi.*

Admonet hoc loco Diuus Hieronymus varijs diuersarum tribuum ciuitatibus & viculis idcircò eadem nomina Rama assignari; quia cùm apud nos vnum nomen sonare videantur, apud Hebræos tamen, quòd diuersis scribantur literis, diuersa esse nomina. Omnes interim istæ Ramę in excelsis collibus sitæ sunt: nam Rama Hebræis excelsum & sublime interpretatur.

80.

REBLATHA, aliâs Rebla. Hebraicè Ribla, inclyta vrbs in terra Emath, ac tribu Neptalim, iuxta fluuium Iordanem sita, quæ limpidissimis fontis Daphnis aquis irrigatur. *Num.34.*

In hac vrbe (licet id quidam in Antiochia Syriæ factum putent) Pharao Nechao Aegypti rex exercitum ad se Ioachaz regem Iuda ligauit: ac ligatum inde in AEgyptum transtulit. *4.Reg.23. Hieron. de loc. Heb. lit. R.*

Huc & Sedechias rex Iuda, à Chaldæorum exercitu in campestribus Iericho comprehensus, ad Nabuchodonosor regem Babylonis perductus est. Qui cùm de rebellione & periurio Sedechiā acriter increpuisset, mox eius filios, omnesque Principes & nobiles Iuda in conspectu eius hîc occidit. Deinde oculos ipsi Sedechiæ eruit, ac catenis compedibusque vinctum, in Babylonem secum abduxit, & perpetuis mancipauit carceribus. Atque ita Diuina vtriusque Prophetæ, tam Hieremiæ, quàm Ezechielis vaticinia, quamuis à Sedechia, quod diuersa ac contraria esse videbantur, contempta, ipso euentu sunt impleta. Hieremiæ quidem, quod Hierosolymæ præsens regi Sedechiæ semel, iterum, tertioque, ipsum à Chaldæis capiendum, & in Babylonem abducendum obnunciauerat. Ezechielis verò, quod eodem tempore apud Babylonem prophetans, etiam Hierosolymam transmiserat, Regem quidem capiendum, at Babyloniam non visurum. *4.Reg.25. Ierem.39. 52. Ierem.32. 34. 38. Ezec.12. 17. 32. Ioseph. 10. Antiq. 9. & 10.*

81.

RECCATH, quæ & Rechath, Racath, & Raccath, præualida in tribu Neptalim ciuitas est. Iosu.19. Hierony. de loc. Hebr. lit. R.

82.

SAANANIM, aliâs Sannanim, Sahannim, Sahananim, & Sahanannim, Hieronymo Sienaim, ciuitas & quercetum in tribu Neptalim. Iosu.19. Iud.4. in Hebr. Hierony. in Hebr. loc. lit. S. Mercat.

83.

SABARIM, ciuitas aut villa, quæ inter terminum Damasci, & confinium Emath sita, ad Septēntrionem terræ promissæ limes est. Ezech.47. Hieronym. ibid. & in loc. Hebr. lit. S.

84.

SABVL, aliâs Cabul, seu Chabul castrum, etiamnum fortè & munitum à Saracenis Zabul dictum, quod à valle Sennim, quam

P versus

versus Vulturnum respicit, duobus: versus Septentrionem verò à ciuitate Sephet totidē milliaribus distat. Ab hoc castro etiam adiacens regio terra Sabul siue Zabul appellatur. Brocard.itin.3.Breidenb.eod.

85.

SALTVS LIBANI, hoc nomine in sacra Scriptura, tota silua, tam quæ Libanum montem tegit, quàm quæ vel ad Meridiem, vel ad Septentrionem iuxta eum protenditur, intelligenda venit. Tyr.18.bell.sac.11. Vitrla.cap.35.

86.

SEDADA, Hieronymo Sadada. vrbs seu pagus, qui Septentrionalis terminus est terræ promissionis Num.34. Ezec. 47. Hiero. ibid. & in loc.Hebr.lit.S.

87.

SEPHAMA, oppidum aut vicus, inter villam Enam & vrbem Reblata in ripa Iordanis situm. terminus Israëliticæ terræ ad Solis ortum. Num.34. Hieronym.de loc. Hebr.lit.S.

88.

SEPHET, siue Cephet, Zephet, & Saphet. vrbs in tribu Neptalim inter montana in altissimo monte ac loco pulcherrimo sita, cuius liber Tobiæ meminit. Quæ à ciuitate Neptalim ad sinistrum, hoc est, ad Septētrionem paulò plus vno miliario, & contra Austrum à castro Zabul tribus, versus Occidentem à Mōte Christi totidem, contra Africum à Cedes Neptalim quatuor, versus Orientem autem à mari magno decem miliaribus distat.

Tob.1.

Hæc vna fuit ex clarissimis regionis Decapoleos ciuitatibus. ac Christianorum tempore elegantissima firmissimaque arce munita, quæ tutum ac inexpugnabile Christianorum fuit asylum, totiusque Galilææ munitissimum: quod dominis militiæ templi seruandum defendendumque commissum erat. Rebus Christianorum in terra sancta deficientibus arx & vrbs hæc per deditionem in Saladini Damascenorum & AEgyptiorum Soldani potestatem deuenit, Qui eo ceu altissimo tutissimoq; nido vtens, totam inde Galilæam, fortes scilicet tribuum Zabulon, Isachar, Manassen, Neptalim, & Aser, omnemque terram Ptolemaidem, Tyrum & Sydonem vsq; multo tempore sibi parere coëgit. Nunc verò Turcis paret.

Tyr bell. sac lib.18. c.1. lib.21 c.25.l 22. cap 16. Vitr.c.49. & 95. Brocard. itin 3. Breidenb. ibid. Salig.tom. 9 ca.8. Herold.3. contin.bel. sacr.8.

89.

SER, ciuitas est in tribu Neptalim, munitione præstans. Ios.19.

90.

SILVA PANEADIS, quæ olim nomine Saltus Libani etiam comprehensa, postea ab vrbe Paneade, cui proxima adiacet, vulgò Paneas silua dicta fuit, locus pascendis gregibus maximè idoneus est.

In quo cùm Balduinus tertius, Hierosolymorum rex, innumerabilem Arabum & Turcarum multitudinem, pascuarum sequentes commoditatem, Arabum more in tentorijs habitare, ac magnam gregum armentorumque vim pabulandi gratia, vnde vitam sustentarent, eò adducere pleno consensu permisisset: tandem ære grauatus alieno, cùm militibus non esset soluendo, impia quorundam suggestione, contra datam fidem ac pacta eos per milites suos partim occidit, partim fugauit, partim in seruitutem redegit, cunctaque eorum pecora diripuit. Ex quo tempore multæ eum calamitates secutæ sunt. Tyr. bel. sac. lib. 18. cap. 11. lib. 21. cap. 10. & 27. Vitriac. cap. 35. Niger geogr. As. com. 4.

91.

TABERNACVLVM ABER CINAEI, quod olim haud longè à ciuitate Asor, in valle Sennim, versus Vulturnum quatuor à Castro regio, contra Africum autem à castro Zabul tribus miliaribus tetenderat. Ad quod cùm Sisara princeps exercitus Iabin regis Asor à Debora & Barac iuxta montem Tabor victus, profugisset, à Iahel vxore Aber Cinæi clauo tabernaculi per tempora mallei ictu transfixo, occisus est. Iudic.4.5. Broca. itin. 3. Breidenb. ibid.

92.

TELONIVM, domus erat mari Galilææ iuxta Capharnaum adiacens; in qua Publicani, hoc est, qui publica Senatus populiq; Romani tributa & vectigalia à subditis pendēda certo constituto precio redemerant; ea à præternauigantibus & applicantibus recipiebant. Quorum licet officium, vt est Reipublicæ necessarium, ita sine peccato consistere possit: quoniam tamē huiusmodi hominum genus plerunque nullam religionis habet rationem, & quæstui & auaritiæ penitùs addictum, vi & rapina peccare, & supra quàm ipsis à principibus præscriptum est, à populo extorquere, suique commodi ex publicis incommodis negotium agere solet; ob hæc Publicani, quasi publici peccatores apud Iudæos (vt apud Christianos publici fœneratores) vel maximè erant infames. His accedit, quòd olim Iudæi ab huiusmodi tributo liberi, contra Diuinæ legis libertatem, à Publicanis Romanorum ministris iniustè & tyrannicè hac extorsione se premi putauerint.

Hac cùm Iesus quondam præteriret, Matthæo publicano, quem in telonio mensæ vectigalis adsidere videbat, ait; Sequere me. Cuius vtiq; occultæ Diuinitatis Maiestate atque fulgore, quæ etiam, vt habet D. Hieronym. in humana facie relucebat, Matthæus totus cōmotus est. & sicut Magnes ferrum aut annulos sibi copulat: ita & Christus etiam primo aspectu eius ad se cor attraxit, vt mox surgens, cùm in domo sua Dominum vnà cum multis

Matt.9. Marc.2. Luc.5. Hieron. in Matth.9.

multis publicanis & peccatoribus magno, opulento,& honorifico conuiuio splendidè excepisset; negotijs, rebusq; ac possessionibus omnibus relictis, deinceps secutus est eum.

Iansen. commen. in concord. Euang. ca. 11. Referunt qui hanc terram diligentius perlustrauerunt, locum vnde Matthæus vocatus fuit, extra Capharnaum circa mare etiamnũ demonstrari.

93.

TEMPLVM AVGVSTI elegantissimum, quod prope fontes Iordanis Herodes senior Cæsari Augusto etiamnum viuo è candido marmore exstruxit ac dedicauit. Ioseph. 15. antiq. 13. & 1. bell. 16.

94.

THELLA, aliâs Thalla, vicus Iordani proximus, qui versus Orientem Galilæam superiorem finit. Ioseph. 3. bell. 2.

95.

TICHON, aliâs Thicon & Ethicon. vrbs siue pagus, qui est iuxta terminum Auranitidis regionis. Ezech. 47.

96.

VADVM IACOB, locus est in pago Cades Neptalim, distans à Cæsarea Philippi miliaribus decem. vbi per põtem transitus vltra Iordanem erat.

Vadum autem Iacob ideo appellatur, quod Maiorum traditiones habeant hunc eum esse locum, vbi Iacob patriarcha à facie fratris sui Esau in Mesopotamiam Syriæ profugiẽs, Iordanem transiuit, nihil secum præter baculum conferens. vnde cùm multo grege ditatus reuerteretur, lætus dixit. In baculo meo transiui Iordanem iustum: & nunc cum duabus turmis regredior. *Genes. 32.*

Eodem hoc loco anno Christi supra millesimum & centesimum septuagesimo octauo Hierosolymorum rex Balduinus quartus super ripas Iordanis in colle mediocriter eminenti sex mensium spacio, miræ fortitudinis castrum in quadrum exædificauit: quò Saracenorum ex Damasco in terram sanctam repelleret excursiones. Tyr. bel. sacr. lib. 18. ca. 23. & lib. 11. cap. 26. & lib. 22. cap. 22.

97.

VALLIS SENNIM, inter Castrum regium & castrum Sabul, non procul à ciuitatibus Asor & Cedes Neptalim sita. in qua Aber Cinæus tetenderat tabernaculum, in quo Sisara occisus est, Iud. 4. Brocar. iti. 3. Breidenbach. ibid.

98.

VCVCA, aliâs Vcoca, Hucuca, & Hucoca, Hieronym. Icoc. ciuitas fortis Neptalim, quæ in confinio tribuum Neptalim & Zabulon, haud procul à tribu Aser sita est, Ios. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. I.

99.

VIA, quæ ducit in Galgala, quà Bacchides castra duxit. 1. Machab. 9.

100.

VIA maris, cuius in prophetia Isaiæ, libro Tobię, & Euangelio Matthęi fit mentio, indeque nomen habet, quod è Syria in Occidentem ad Mare magnum seu mediterraneum ducat; publica quædam via est. Quæ initium in Syria sumens, per montana Traconitidis regionis & ciuitates Cedar & Corozaim, atque Iordanem fluuium, tandemq́ vrbem Capharnaum transit, illincque per littus Maris Galilææ procedens, iuxta ciuitates Bethsaidam, Neptalim, Sephet, & Naason præterit; & per Galilæam gentium, ac vallem Asor, quæ nunc S. Georgij Appellatur, Ptolemaidẽ decurrens, merces suas in vniuersum Occidentem distrahendas, ad mare magnum exonerat. *Isai 9. Tob. 1. Matth. 4. Lira ibid. Brocard. itin. 3. Breidenb. ibid.*

101.

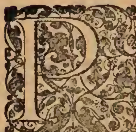
ZEPHRONA, siue Sephrona, aliâs Ebrona, Hebraicè Ziphrona, ciuitas aut vicus, qui ad Septentrionem terræ promissæ terminus est. Numer. 34. Hieronymus in Ezech. 47.

P.

Pharan desertum, & confinia eius, cum parte Ægypti.

I.

Genes.21. Num.10. 13.20. Deu.1.32. 1.Reg.25. 3 Reg 11. Ierem.2. Iud 5. Breidenb. die 10.Septembr.



PHARAN desertum amplissimum, vastissimum, inuium, & inaquosum, continens à mõte Sinai vsque Cadesbarne iter vndecim dierũ, cuius terra nec arari potest, nec seri, tota arida est sterilis & squalida, inhabitabilis hominibus, villis, domib. & casis carens; vbi nec homines videntur, nec bestia, nec aues; imò nec arbores, nec germen aliquod; sed non nisi rupes & montes saxosi, altissimi, asperrimi, vndiq; prçrupti & præcipites, mixti coloris, rubei & nigri, solis ardoribus exusti; quo splendente videntur saxa refulgentia, quasi essent oleo inuncta, quæ ipso visu horroris speciem & mortis imaginem præ se ferunt. Terra autem cæloque aquarum penuria est; iacent arenæ steriles, quas vbi vapor solis accendit, feruido sole exurente vestigia, intolerabilis æstus existit. Luctandum insuper est, non tantùm cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum & vestigio cedens, ægrè moliuntur pedes. In hoc deserto vagati sunt filij Israël annis triginta octo, quo toto tempore, nec manna, nec aqua eos defecit; non vestimenta, non calceamenta eorum detrita sunt; atque ex ipsis plus quàm sexcenta virorum millia, præter mulieres & paruulos, ibi mortua, eorumque cadauera consumpta sunt. Accipitur autem aliquando Pharan pro prima parte deserti Arabiæ, prope montem Sinai; aliquando pro vltima parte versus terram promissionis; aliquando vocatur desertum Sin צ, quæ litera apud Hebræos est; aliquando desertum Sinai, ab ipso monte: sed hoc nomen Pharan, visum fuit nobis inter huius longissimi deserti nomina generalissimum.

Deut.2.8. 29. Num.14. 26. Num.10. 12.13. Deut.1.

2.

ADORA, quæ & Abora, quæ & Doreon, vrbs Idumææ, quam cepit Hircanus. Ioseph.13.antiq.16.21.

3.

Psalm.77. 78.104. 105. Genes.10. Ioseph.1. antiq.12. Hiero. quæ. in Gen.1. Euseb.in chronicis. Ioseph 5. bell.11.

AEGYPTUS regio, quæ & terra Cham sæpe in sacris literis dicitur, à filio Noë Cham, eius principe. A Prophetis appellatur lingua Hebraica Mesraim, siue Misraim, à Mesraim filio Cham ita nuncupata; quoniã Aëria dicta est. Et quidem inter cæteras orbis partes munitissima: nam & terra difficilis accessu, marique importuosa est. Ab Occidente aridam Lybiam habet obiectã; à Meridie verò limitem, qui Syenẽ ab Aethiopia dirimit, nauibusque inuias Nili fluminis cataractas; itemq; ab Oriente Mare rubrum, ad Copton ciuitatem vsque diffusum; Septẽtrionale verò munimentũ habet terram vsque ad Syriam, aut potius Palæstinam, & quod dicitur Aegyptium pelagus, totum portubus carens. Atque est regio ipsa latissima, in qua raro pluit, sed Nilo statis anni vicibus inundante, fœcundatur & irrigatur; frumenti, cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, alliorum, holerũ, cęterorumque terrę fructuum fertilitate, carnium, pisciumque copia abũdat; adeo quidẽ, vt Romanorum, tempore maxima fuerit imperij pars, propter frumentariam functionẽ: vt Vespasianus putaret, cùm primùm ad imperium assurgeret, si Aegypto potitus esset, vi quoque, si perstaret, deijciẽdum Vitelliũ, nec enim perpessurum esse populum Romanum se fame opprimi. Vrbes habet insignes, Incolarum aliquando 750. myriades, præter plebẽ Alexandrinorum. Gens tota delicata est, libidini & ignauiæ dedita, quæ voluptatibus solùm & captãdis vndecũque lucris occupetur: & quia vinum ibi rarum est, cereuisia (potione ex frugibus aquaque cõfecta) maximè vtũtur: mortalium pene omnium superstitiosissimi, vt qui beluas etiam & pecora Diuorum loco habeant; Apim, Pan, taurum, simiã caudatã, canes, hircos, asinos, arietes, accipitres, noctuas, &c. Et de Api quidem multa memorant Plinius, Herodotus, Solinus, & alij. Erat autẽ bos corpore toto niger, candida in frõte macula, quem cùm ad se adductum Cambyses, qui primus Persicorum regum Aegyptum subiugauit, in femore vulnerasset: dignus sanè, inquit, Aegyptiorum Deus. Enimuerò singulæ pene vrbes, singulas in Aegypto bestias venerabantur; vnde ab ipsis animalibus, ciuitatibus ibi nomen indebatur, vt Leonto, Cyno, Lyco, Busyris, Tmuis, à leone, cane, lupo, busyride, boue, hirco, vt videlicet constaret omnibus, quales ibi Deos colerent. Ingresso autem in eam terram Christo, simulacra & idôla omnia corruerunt; prædicante verò ibi sancto Marco Euangelista, præ cæteris nationibus Christianorum & eremitarum nobilitate & multitudine floruerunt. Atque in hac terra filij Israël, multis annis durissimis operibus luti & lateris oppressi, deseruierunt, atque inde maximo miraculo liberati, in terram promissam descenderunt.

Num.11. Ioseph 2. bell.16 Hieron.in Isai.c.19. Hierony. con.Iouin. lib.2.& in Ezech.29. Hieron.in Isai.19. Exod.1.

Cæterùm quemadmodum apud Romanos Cæsares & Augusti reges eorum appellantur à primo C. Cæsare, & adoptiuo eius filio Octauiano, qui postea Augustus est appellatus; apud Syros, Antiochi; apud Persas, Arsacidæ; apud Philistæos, Abimelec: ita apud Aegyptios, Pharaonis, & post Alexandrum Ptolomæi vocabulo regia dignitas demonstrabatur. Patrum nostrorum memoria, euerso Sultani & Mamalucorum imperio, tota ea terra Selymi Turcarum Imperatoris potestati subiecta est & ad hunc diem possidetur.

Hieron in Ezech.28. 29. Ioseph.2. antiq.9.& 8.antiq.6. Paulus Iou.in hist. tom.1.

4.

MARE AEGYPTIACUM. Isa.11. totum caret portubus. Iosep.5. bell. Iud. 11.

5.

AESIMON, locus deserti, denique & ipsum vocabulum incultam terram desertamque significat. Hieron. in loc. Hebr.

6.

ALEXANDRIA, Hebraicè quondam
Ierem.46. No dicta. fuit vrbs potens, & totius AE-
Ezech.30. gypti celeberrima, populosa, opulenta, muni-
Naum.3. tissima. Habet enim pro muro aquas circum
& ibi. Hie. quaque. Hinc Nilo, inde lacu Mareotico seu
Meotide, ab alia parte mari ipso cingitur. Hãc
iuxta Prophetarum vaticinia, à Nabuchodonosor, & Chaldæis destructam, diu post, ante Christi aduentum anno 320. Alexander Magnus Macedonum Rex, ad effigiem Macedonicæ clamidis, orbe gyrato, spacio septendecim dierum, vt Iustinus testatur, libro II. extrus muris, qui se extenderent ad sex millia passuum, magnificè restituens, de suo nomine
appellauit Alexandriam. Vrbs omnium post
Ioseph.2. Romam maxima, longa stadijs triginta, lata
bell.16.& decem, ambitu ipso complectitur passuum
5.bell.11. millia quindecim. Est autem vel in primis ad-
VVil.Tyr. mirandus vrbis illius portus; cùm sit ea loci
10.bel.sac. natura, vt difficilimũ videatur vel tranquillis
27.& cat. circumquaque omnibus eò pertingere: nam
& ostium perangustum habet, saxisque latentibus à directo cursu deflectitur; & læua quidem pars manufactis brachijs cingitur; à dextera verò Pharus obiecta insula, turrim maximam sustinet, ad trecenta vsque stadia nauigantibus igne lucentem, vt quàm longissimè difficultatem applicandarum nauium præcaueant.

Circa hanc autem insulam opere instructo ingentes muri sunt, quibus afflictum pelagus, & obiectis obicibus fractum, asperiorem facit meatum, eoque periculosum per angustiam aditum: intus tamẽ portus ipse tutissimus est & triginta stadijs magnus, in quem tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinem deuehũtur, quàm quæ superãt ex domesticis & indigenis in totum orbem diuisa exportantur. Propter loci cõmoditatem metropolis fuit totius Aegypti, & celeberrimum orbis emporium, populis & diuitijs abundans. quo tempore Romanis paruit, pendebat plus tributorum singulis mensibus, quàm Ierosolyma toto anno; & præter pecuniam, quatuor mensium annonam Romanæ plebi ministrabat. Habuit
Strab.Geo scholam omnium disciplinarum, & biblio-
gr.lib.13. tecam instructissimam, quæ continebat 40.
librorum millia; quam primus dicitur instituisse Aristoteles, magnificè auxisse Ptolomæus. Sed hic tantus thesaurus, cum incomparabili totius vrbis detrimento, in illa Iulij Cæsaris fuga, & mox victoria, totus igne pe-
Hieron.in rijt. Annunciauit hic Christum Euangelista
loc.Actor. primus D. Marcus; cumq; ibi Episcopus sedisset annis viginti, laqueo strangulatus est; cuius tumulum ætate Hieronymi pijssimus quisque ibi venerabatur. at verò excelluit mox viris clarissimis, atque ob cultum diuinum isthic florentem, plebisque sanctimoniam paradysum Domini veteres eam nuncupabant. VVilh.19.
Fuit enim illustris prælatione sanctorum Pa- bel.27.
trum Athanasij & Cyrilli, eorumq; tumulis Hieron.de
decorata: habuit Origenem, Philonem, Dio- vir.illustr.
nysium, Didimum, vt infinitos alios tacea- Breidenb.
mus; quem postremùm vt docentem audiret, eò contendit Hieronymus. atque ibidem S. Catharina virgo decollata, vt multi autores sunt, lac pro sanguine fudit. Obtinuit secundum inter Patriarchas locũ AEgypti, Lybiæ, Pẽtapolis, & multarum prouinciarum reuerenda metropolis: iam à Turcis possidetur, & multum ab illa pristina nobilitate degenerauit, quemadmodum & Antiochia.

7.

ALVA, quæ & Alia, ciuitas Idumæorum. Genes.36.1.Paral.1.

8.

ALVS; vbi decima mansio filiorum Israel in deserto. Num.33.

9.

AMALEC ciuitas; vnde & Amalecitis Num.13.
regio, & populi Amalecitæ, orti ab Ama- Genes.14.
lec filio Eliphaz primogeniti Esau ex Thãna 36.
concubina Eliphaz: hi impugnarunt in Ra- 1.Reg.15
phidim Israëlem ascentendem ex Aegypto, Brocar.&
cuius iniuriæ memor Dominus, voluit illos Breid.it.6.
per Saul internecione deleri. Ioseph.2.
antiq.1.
Exod.17.

10.

Ptolom.17.
AMORCHAEVS mons, qui & Melani cap.17.
montes à Græco dicuntur; & hîc habita- Deut.1.
bant quoque Amorrhæi Fit etiam in scriptu- Iud.1.
ris mentio fluuij Amorrhæi. 4.Esdr.1

11.

AQVAE contradictionis. Mansio 33. Pe- Nu 20.27.
tra hæc, Dei pręcepto & iussu, virga Moy- Deut.32.
sis bis percussa, effudit Israëlitis aquas largissi- 33.
mas: & quoniam Moyses & Aaron Deo non Psalm.80.
considerant, idcircò neuter eorum potuit in- 104.105.
troire terram promissionis. etiamnum tem- Sapien.11.
pore Hieronymi rupes ea hîc ostendebatur. & alib.
atque hinc missis ad Edom nuncijs à Moyse Hieron.in
transitus petitur, sed non impetratur. Gene.& in
loc.Hebr.

12.

ARADA, mansio 21. Numer.33.

13.

ASERIM ciuitas, in qua Heuæi, siue Euæi Deut.2.
gigantes habitarunt; orti primùm ab E- Iosue.13.
uæo filio Chanaan. sita est in dorso montis 4.Reg.17.
Seir, inter Aegyptum & Chananæam, vt qui- Hieron.in
busdam videtur. Aseroth appellata sunt hæc loc.Hebr.
loca; sed Hebræi Aserim nominant.

14.

ASEROTH, quæ & Esetimoth, mansio Nu.11.12.
decima quarta; vbi Maria & Aaron mur- 13.33.
murauerunt cõtra Moysem propter Aethio- Deute.1.
pissam: quapropter Maria lepra perfusa, &

Hieron.in loc.Hebr. septem diebus extra castra separata, oratione Moysis recepit sanitatem. Hebræis appllatur Asedoth, vt quidam volunt, sed, quemadmodum inquit Hieronymus, Asedoth est alia ciuitas, quam expugnauit Iosue, Rege eius interfecto.

15.

Num.33. Deuter.2. ASIONGABER, mansio 32. eaque vltima solitudinis Pharan, ciuitas & portus Iudæorum fuit in littore maris rubri, in terra Edom; quo Reges Iudæ ad Iudaicas nauigationes vsi sunt: vnde & rex Salomon ibi classem 3.Reg.9. 2.Par.8.20. fecit, eamq; mittens in Ophir Indiæ, quæ post 3.Reg.22. aurea terra nominata est, magnam vim auri inde asportauit. Rex Iudæ Iosaphat cùm hoc ipso loco classem instruxisset, nauigaturam in Ophir pro auro, tota vi tempestatis contrita est, eò quod societatem iniisset cum impio Ioseph.8. antiq.6. Rege Israël. Iosephi tempore Berenice vocabatur; Hieronymi autem Essia. Sed quod in Bened.sup 3.Reg.10. Regum libris scribitur, classem iuisse in Tharsis, Hieron.super 10.cap. Iere.& in loc.Hebr & in Isai. 2.cap. varia doctissimorum hominum sententia est: nam vel Indiæ regio est hoc nomine, vel certè omne pelagus Tharsis appellatur. Cosmographis creditur esse in Africa, & nunc Zaphalla vocari, vbi aurifodina inueniatur. Et Hieronymus alibi docet, per Tharsim significari vel vrbem Ciliciæ, vel Carthaginem Africæ, vel Indiam.

16.

AVRIFODINA, Hebraicè Dizahab, Græcè catachrysea dicta; vbi auri est plurimum. Sunt autem mõtes auri fertiles in deserto, itinere vndecim dierum de Oreb, iuxta quos Moyses Deuteronomium scripsisse perhibetur: sed & metalli æris, quod nostro tempore corruit, montesque venarum auri plenos olim fuisse vicinos existimant. Deuter.1. Hieronym.in loc.Hebr. & epist.ad Fabiolam mans.42.

17.

BEELSEPHON, alij Bahalsephon, locus seu ciuitas ad rubrum mare sita. Exod. 14. Num.33. Ioseph.2.antiq.13.

18.

BENEIACHAN, quæ & Beroth filiorũ Iachan, mansio 28. Nume.33. Deutero.10.

19.

BOSRA, aliâs Bozra, egregia in Idumæa vrbs est, non longè à ciuitate Theman dissita; habet à firmissima munitione nomen. Patria fuit Iobab. Gen.36. meminit huius Isai. 36. Ierem.49. Amos 1. & iterum Isai. 63. sed sensu Allegorico, vt tradũt Hieron. in eum locum, & Dionys. Areopag. cælest. hier. cap.7.

20.

BVZ, ciuitas Idumææ, in terra Cedar; cõtra quã prophetauit Ieremias. Iere.25. Hier.ib.

21.

Genes.14. 16.20.30 CADES, vrbs in finibus Edom; vbi principes Amalec à Chodorlahomor cæsi sunt; per anticipationem dicta est fons Mesphat, siue Misphat, id est, fons iudicij, quod ibi Deus populum iudicauit, à qua & adiacens solitudo appellatur desertum Cades. Hieron.in quæst.& loc.Heb. Num.13. 20.33.27. Deut.1.32. Iud.11. Psalm.28.

22.

DESERTVM Cades, vbi mansio 33. quæ fortè rectius ponetur in ipsa Cades. In hac mansione anno quadragesimo egressionis de AEgypto, Maria soror Moysi mortua est, & sepulta; cuius sepulcrum monstrabatur ibi ætate Hieronym. Sed & scriptura desertum Cades contra faciem Aegypti extẽdi memorat, ad quod primùm venerunt Hebræi, mari rubro transuadato. Hieron.in loc.Hebr. Num.20.

23.

PALMA Cades. Ecclesiast.24.

24.

CADESBARNE ciuitas, quod probabilius est; alij volunt locum fuisse in deserto Pharan. Hinc Moyses exploratores duodecim misit, ad considerandam terram promissionis: qua diligenter explorata à deserto Zin vsq; Roob & Emath, & inde versus meridiem vsq; Hebron, cum redijssent de Nehenescol, deferẽtes palmitem cum vua sua in vecte duo viri, & pænè omnes terræ, quam conspexerant, detraherent, suadentes populo redire in AEgyptum, à Deo iussi sunt reuerti per viam maris rubri in desertum, & circumire montem Seir annis triginta octo, atque ita vagari per desertum annis quadraginta, donec morerentur illi omnes, qui murmurauerant, à viginti annis & supra, cadaueribus ipsorum ibi consumptis, filijs eorum in possessionem terræ sanctæ deducendis; & ab hoc loco quoniam redierunt in desertum, vocant desertũ Cadesbarne. Brocard. & Breidenb. Num.13. 14.32 34. Deuter.1. 2.9. Iosu.10.14. 15. VVilb.19. bell.12. Brocard. itin.6. Breid.eod.

25.

CASIVS mons, ciuitas, & vt quidam volunt, in quo est Casij Iouis templum, & sepulcrum Pompeij Magni, qui haud procul inde nauigans occisus fuit. Hinc Casiotis & Cassiotis regio. Ioseph 5.bell.14. Hiero. in Isai. 19. Plin. lib.5. & alij. est & terminus Syriæ & Aegypti: estq; alter eiusdem nominis mons Casius apud Antiochiam Syriæ, de quo Solin. c. 49. de cuius excelsa altitudine dies noxq; pariter ostenduntur, ait Plin. lip.5. cap.22.

26.

CASTRA ad mare rubrum, vbi mansio 7. iuxta sinum quendam maris rubri, qui carecto, iuncis & scripis plenus erat. Num. 33. Hieron. de 42. mans. ad Fabiolam.

27.

CEDAR, hebr. Chedar, regio deserti, à Cedar filio Ismaëlis ita cognominata, in qua habitabãt Ismaëlitæ, sic dicti ab Ismaële filio Abrahæ, qui & Agareni ab Agar ancilla Abrahæ; nunc Genes.21. 25.37. Iud.8. 1.Par.1.5. 27.

Psalm.8. Thren.3. Isai.21.&c. & ibi.Hier. Iere.2.49. Ezech.25. 27. Hieron. quæst.Heb. in Gene.et in loc.Heb. & contra Iouinian. Genes.16.

hæ;nunc peruerso & falso nomine Saracenos se vocant, à Sara vxore Abrahæ, mendax sibi nomen assumentes Prophetauerunt contra hanc Isai. & Hieremias, fuerunt Ismaëlitæ semper fortes & feroces sagittarij, gens semper vaga, & sine certis sedibus passim inerrantes, camelorum lacte & carnibus viuunt, & cùm ita totam illam solitudinem peruagetur, infesti sunt finitimis omnibus, vt compleretur verbum Domini de Ismaele: hic erit ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum, & è regione vniuersorum fratrum suorum figet tabernacula. Atq; his artibus & prædandi licentia paulatim longè lateq; dominati sunt. degunt mitrati & intonso crine, labra superiora non radunt, cætera tonsi; sagittas veneno inficiunt. ex his ortum & originem habent Arabes, qui quasi ex traditione videlicet suorum maiorum decimotertio ætatis anno pueros suos circumcidunt, quod ea ætate Ismael à Patre sit circumcisus. Ex hac Ismaelis Arabumq; gente ortus est Mahometus Arabs, qui cum moriens sese in cælum dixisset abiturũ, illis diu & nequicquam rei miraculum expectantibus, tandem tetro coacti odore, cadauer eius ferrea arca, quam sibi viuus pro monumento extrui iusserat, incluserunt, & seruant ad cultum & idolum posterorum.

Iosiph.1. ant 20.21. Ludoi.Ro. nauig.li.1.

28.

CEELATA, mansio 19. vbi quidam ligna colligens sabbato, ob hoc incarceratus, Dei voce condemnatus, & extra castra lapidatus est. Numer.15.33.

29.

CENEZ, Hieronymo Cene, ciuitas & regio principum Idumæorum; cuius incolæ appellantur Cenezæi. Genes.36.1. Paralipo.1. Genes.15. Num.23. Hieronym. in loc. Hebr.

30.

HIC Cananæus rex Arad pugnauit contra Israel, & victus est, qui loco nomen anathema indiderunt. Num.21.

31.

DAPHCA, alijs Daphchah, vbi mansio 9. Num.33.

32.

Hieron.in loc.Hebr. VVilh.Ty. 20.bel.20. 21.22 &c.

DARON, meminit Ezechiel, quod Symmachus vertit in Africum. A Christianis autem castrum fuit exædificatum apud torrentem, qui dicitur Aegypti, & primùm quidem ab Amalrico, postea ab alijs auctum suburbijs.

33.

Isai. 21. Ie.25.49. Ezech.25.

DEDAN, quæ & Dadan, & Dedanim, & Dodanim, vrbs Idumææ; contra quam prophetarunt Isaias & cæt. sita est in excelso loco. Meminit & saltus iuxta Dedanim Isaias cap.21.

27 38 & ibid. Hier. & in loc. Hebr.

34.

DENABA, ciuitas Idumææ, in qua regnauit Bale rex Edom. Genes.36. 1. Paralippom.1.

35.

Isai.21.& ibi.Hiero. & in tradition Hebr. in Genes. Ioseph.3. bell.2.

DVMA, quæ & Idume, & Idumæa, vna ex vndecim Iudææ toparchijs. Idumææ metropolis, vnde etiam per Antonomasiam pro Idumæa sumitur. Est & regio Duma, sic dicta à Duma Ismaelis filio.

36.

ELA, vrbs Esau & Idumæorum, cuius dux nominatur. Gene.36.1. Paral.1.

37.

Deut.2. 3.Reg.9. 4.Reg.14. 16. 2 Para.8. 26. Hieron.in Ezech.47. & in vita Hilarion.

ELATH, quæ & Ahilath, & Ailat, & Ailoth, & post Aila, siue Haila, vrbs regni Edom, in littore maris rubri sita; vnde ex Aegypto in Indiam, & inde ad Aegyptum nauigatur, quam transierunt filij Israel. ædificauit aliquando hanc Ozias rex Iuda, & redegit sub imperium suum; sed non ita multò post eripuit Rasin Rex Syriæ, eiectisque Iudæis restituit eam Syriæ. Tempore Hieronymi morabatur ibi, & erat in præsidio legio Romanorum, cognomento decima. Fuit & Elamitarum quondam natio, cui imperauit Chodorlahomor, cuius & in Actis quoq; Apostolorum fit mẽtio; & in Regnorum libris vrbs quædam Palæstinæ Elam scribitur. Hieron. in loc. Hebr.

38.

SPELVNCA Eliæ in monte Oreb, vbi vidit, quantum homini licet, transeuntem Dominum. 3. Reg.19.

39.

ELIM, mansio 6. Hîc filij Israel repererunt duodecim fontes aquarum & septuaginta palmas. Exod 15.16. Numer.33. Vocat hanc Helim VVilh. Tyr. 11 bell. sacr.29. Est etiam Elim nomen ciuitatis Moabitarũ. Exo.16. Num.35 & nomen putei, Isaiæ 15. aut etiam ciuitatis Moabitarum, & debet legi Beer-elim. Benedictus.

40.

ESMONA, Hierony. Asmona, vel Asemona, mansio 26. Num.33.

41.

ETHAM, desertum magnum & arenosum ad mare rubrum, quod transiuit populus Israeliticus, ante ingressum maris. Exod.15.

42. ETHAM

42.

Exod.13. 33.34. Num.22. 33.& alib. ETHAM, mansio 3. Hic primùm visus est Dominus,& cœpit adesse Israëlitis in columna nubis per diem, & ignis per noctẽ, quæ deinceps interdiu super eos extẽsa obumbrabat & protegebat eos ab æstu solis,& tota nocte lucens, illuminabat eos, quotiescunq; autem migrandum erat aliò, ceu dux præcedens ignotæ viæ iter ostendebat. Est & fluuius Ethan,quem sicco alueo transierunt Israëlitæ; secundum illud Psal.73. Tu siccasti fluuios Ethan.fortè tamen dicendum erit,nõ tam proprium hoc esse nomen fluuiorum, sed à terra, vel deserto, per quod fluunt ita describi.

43.

EVILA solitudo. hucusque extendebat se habitatio Ismael, & posterorum eius. Ab hac vsq; Sur percussit Saul Amalecitas.Gen.25. 1.Reg.15.Hier.in loc. Hebr.

44.

FACIDIA, vicus Rhinocoruræ. Hieron. in Vita Hilarion.

45.

GADGAD, mons, vbi mansio 29. Num.33. Deut. 10. Nominatur & Gaggada ab Hieronymo(fortè Ietabata)locus in solitudine, vbi aquarum torrentes sunt. Hierony. in loc. Heb.

46.

Genes.45. 46.47 50. Exod.8. Iudith.1. Hier.qua Hebr. in Genes. TERRA GESSEN, siue Iessen, Hebraicè Gosen, regio pastoralis, optima totius Aegypti,& pascendis gregibus aptissima; quam parenti suo Iacob,& fratribus à Pharaone impetrauit Ioseph, inq; ea habitarunt & multiplicati sunt nimis.Hanc nonnulli Iudæorum asserunt nunc Thebaidem vocari.

47.

HEBRONA, vbi mansio 31.Num.33.

48.

Isai.19. Ioseph 2. antiq 7. Genes 14. Ezec.30. & ibi Hie. Ioseph.13. anti.4.& 7.bel.30. & 14. anti 16.& 1.bel.7. Hieron.in Dan.c.11. Matt.2. Sal.tom. 10.ca.6. Brocar.in descript. Aegypti. HELIOPOLIS, id est, ciuitas solis, Hebraicè dicta On, quæ & Thebe aliâs vocatur, vrbs Aegypti heroica, ambitu centum quadraginta stadiorum, insignis publicis priuatisque ædificijs. Huius sacerdos erat Phutiphar, cuius filiam duxit in vxorem Ioseph. In agro huic vrbi subiecto habitauit cum suis liberis Patriarcha Iacob. Inibi Onias Iudæorum sacerdos sub Ptolomæo Philometore ædificauit templum Hierosolymitano simile, quod permansit vsq; ad imperium Vespasiani, annis trecentis quinquaginta, à quo & vrbs Onion & Onij, terra circumiacens regio Oniæ nuncupata est. Eo ipso in loco puer Iesus, sexennio Iudæa exul, cum parentibus commoratus est: vbi etiamnum ostenditur fons Iesu, aut B.Mariæ paruus quidem, vberrimè tamẽ fluens, & irrigans hortũ balsami; ex quo puer Iesus, B. Maria, & Ioseph sæpè bibisse feruntur, qui ob id venerationi ab incolis habetur, non modò Christianis, sed & Saracenis. Existimat autem Breidenbachius propter nobilitatem aquarum fontis illius ibi balsamum oriri: cuius argumentum ponit, quod nusquam alibi nisi de illius aquæ crescat fœcunditate; tum si ramusculi balsami de illo loco sumantur,& alibi plantentur, statim exarescant; atque adeò deficiente hac ipsa aqua deficit balsamum.sed de hoc, vt quisque volet, ita sentiat: quidam hanc volunt à Græcis dictam Thebe; mihi quidem verisimile non fit, hanc vel esse, vel fuisse, quã miraculo magno pensilem memorant historici; ideoque eam post describemus; nisi quis duas ponat huius nominis vrbes: quarum altera Thebe, quæ & Heliopolis; hæc verò Thebæ in plurali dicantur sunt alij, qui eã fuisse dicunt Heliopolim, quæ recentioribus dicta est Damiata: de qua in Pelusio dicemus. Breid die 6.Octob. VVilh.Tyr. 19.bel. 24 & 20.bel. 9.

49.

HEROVM, ciuitas Aegypti. hucusq; occurrit obuiam venienti patri suo Iacobo Ioseph filius. Ioseph.2.antiq.7. Hieron.in loc. Hebr.

50.

HOR, mons excelsus, vbi mansio 34. in huius montis vertice, anno quadragesimo egressionis Israël de AEgypto, Aaron mortuus est,& sepultus; Elezar filius eius loco Pontifex à Moyse consecratus.neq; repugnat, quod Deute.10 Aaron in Moseroth dicatur mortuus.neque enim Moseroth longè distat ab Hor monte. VVeiss. Num.20. 21.23. Deut.32.

51.

DESERTVM idumææ.4.Reg.3.Psalm. 62.fit & mentio Campestrium Idumææ apud. VVilhel.Tyr.20.belli sacr.29.

52.

IETABATA, vbi mansio 30. in terra, vbi erant torrentes aquarum. Num.3. Deuteronom.10.

53.

INCENSIO, siue Incendium, Græcè ἐμπρησμός, mansio 13. In qua cùm populus, ob laborem & tædium itineris, murmuraret contra Dominum, ideoque castrorum partem cælestis ignis combussisset, orante Moyse ignis extinctus est, humum verò flamma vorax consumpsit. Num.11. Hieron.in loc.Hebr.

54.

LEBNA, vbi mansio 17, Num.33.

55.

MACELOTH, vbi mansio 22. Num.33.

56.

Ge.25.37. Abacuc.3. Ioseph.2. bell.11. Exod.2.3. 4.18. Actor.7. Hieron in loc.Hebr. MADIAN, vrbs regia gentis Amalec, sita in littore maris rubri, sic vocata à Madian vno filiorũ Abraham, ex Cethura progenito; atq; hinc Madianæi, Madianitæ, & finitima regio terra Madian & Madianæa vocatur; estq; admodum fertilis camelorum & ouium.

ouium. In regionem Madian fugit Moyses occiso Aegyptio, & susceptus à Raguel (qui & Iobab, & Ietro) sacerdote vrbis Madian, duxit Sephoram filiam eius vxorem habitauitq; ibi annis quadraginta, pascens greges soceri sui. sed tamen quæri potest, an non hæc ad eos pertineant, qui describuntur in Rubenisi quis continentem dicat, & vsque ad mare rubrum se extendisse Madian.

57.

Ierem. 44. 46. MAGDALVM, vrbs Aegypti, in qua habitarunt reliquiæ Iudæorum, qui post necem Godoliæ, assumpto Hieremia, fugerant in Aegyptum metu Babyloniorum: sed inuenit eos ibi manus Domini, atq; cùm eorum plurimi à Nabuchodonosor Assyriorū rege cæsi fuissent, cæteri capti, & in Babylonem abducti. secundum vaticinium Hieremiæ. distat ipsa vrbs Pelusio mille & ducentis passibus. Benedict. Hierem. 44.

58.

MAGDALVS, locus in monte situs iuxta quem castra metati sunt filij Israel. Exod. 14. Num. 33. Bened. in Hierem. c. 44.

59.

MARA, siue Marath, fons; vbi mansio 5. Huius aquas amaras & impotabiles Moyses, immisso in eas ligno, dulces fecit & potabiles. Exod. 15. Num. 33. Iudith. 5.

60.

SEPVLCRVM Mariæ, sororis Moysis & Aaronis fratrum; de hoc & supra diximus in deserto Cades.

61.

Ioseph. 12. anti. 12 & 13. ant. 16 17. 21. & 14. anti. 3. & alibi. MARISSA, Marisa, & Adissa, vrbs Idumææ potens & opulenta; quam expugnauit & euertit primùm Iudas Machabæus; post eandem Hircanus cepit, Pompeius instaurauit, Pharthi rursum euerterunt.

62.

Ioseph. 8. antiq. 6. MEMPHIS, Hebraicè Noph, amplissima Aegypti vrbs, & populosissima, formā habet perspicilli, sita iuxta Heliopolim, eo loco, quo Nilus scinditur, & Δ formam facit, condita à Minæo Aegypti rege, vrbs post Alexandriā eius terræ longè maxima. alij fabulantur ante ingressum in Aegyptum Abrahæ, ab Ogdoo rege ædificatā, ambitu stadiorum centum quinquaginta; cuius filia Memphis ei nomen dederit, cum qua Nilus concubuerit sub imagine tauri. posita est in ripa Nili, transitque per eam riuus aquarū, à Nilo defluens; cui infra vrbem iterum iungitur, regia antiquitus monarcharum Aegypti. Visebantur ibi opera regum varia, & fastus Aegyptiaci, Pyramides, regū sepulturę, &c. erantque ibi Magicarum artium peritissimi, & quę tum nominis eius vera fuit significatio, primi Philosophiæ magistri; quæ causa fuit, quod Pythagoras, & Plato philosophorum laudatissimi, ad audiendos Memphiticos vates in Aegyptum se contulerint, malentes aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. neque non superstitioni fuit addictissima, vt quę Metropolis totius superstitionis sit habita. Colebatur ibi etiamdū tempore Hieronymi æneum bouis simulacrum pro Deo; fuerat enim ibi quondam Apis, Apidis vel Serapidis templum, vbi consultus dæmon responsa reddebat. Prophetarunt contra hanc Isaias, Hieremias, Ezechiel & Osee. ait etiam B. Hieron: Iudæos, qui profugi metu Babyloniorum concesserant in Aegyptum, ibi habitasse. Cepit illam postea deditione Antipater Herodis pater: post dicta est Aegypti Babylonia, nūc Arabū lingua Cayrus, vulgo Alcair, sedes Sultani principis locorum illorū, de cuius magnitudine (esse scilicet quinquies Lutetia Parisiorum maiorem) & incredibili populorum frequentia, mira narrant nostri temporis historici. Sed, vt rectè ait Breidenbachius, cùm multa ad eum modum retulisset, & inter cętera, quod plures ibi homines sub dio viuant, proprijs sedibus carentes, quàm Venetijs habitatores; subiungit mox, se audita referre, neque enim se numerasse. Ait Lodoicus Romanus esse fama longè inferiorem, neque maiorē ambitu vrbe Roma, licet sit multo frequētior; sed fefellit, inquit, complures suburbanus ager, qui vicis prope innumeris dispergitur; ob id rati sunt eam esse Babylonis partem, quod non conuenit. Possent de hac infinita propemodum referri, sed consilium non est hîc historiæ describendæ vacare; sed locorū duntaxat notitiam aperire, quantum ad Bibliorum intelligentiam confert. Est interim memorabile, quod narrat Breidenbachius, esse lacum propè hanc vrbem, qui singulis annis rubescat instar sanguinis. Patrum nostrorum memoria à Selimo Turcarum imperatore capta est, occiso prius Campsone in acie, mox Tonumbeio ex fuga retracto, sublato Mamaluchorum imperio; qua de re in historijs suis disserit paulus Iouius, & continuat. VVil. Ty.

Margin notes: Breid. 14. die Octob. — Hieron. in vita S. Hilarionis. — Hieron. in Ezec. 30. — Isai. 19. — Ierem. 2. 44. 46. — Ezech. 3. — Osee 9. & ibi. Hier. et in lo. Heb. — Ioseph. 14. antiq. 16. — Nauig. li. 1. cap. 1.

63.

METHCA, vbi mansio 25. Num. 33.

64.

MOSEROTH, quæ & Mosera, mansio 27. Hiero. Masurit. Num. 33. Deut. 10.

65.

NAIM, vicus Idumææ, muro cinctus instar castelli. Ioseph. 5. bel. 7.

66.

NITRIA, oppidum Domini in Aegypto, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum. Hieron. in epita. Paulæ.

67.

NILVS, qui & Geon, heb. Sior dicitur, fluuius nobilissimus, maximus, & celeberrimus, in Paradiso terrestri ortus (cuius tamen iam frustra speret se quisquam vestigia vlla consecuturum, propter cataclysmi, & aquarum maximas inundationes, quæ pristinam Genes. 2. 1. Par. 13. Eccles. 24. Benedic. in inter. nom. Heb.

ſtinam terræ formam prorſus immutarunt)
VVilb.Ty. atque inde vniuerſam Aegyptum & Aethi-
11.bel.ſac. opiam perfluit; à Syene autem (quæ vltima
cap.31. Aegypti vrbs eſt verſus meridiem, in confini-
Ezech.29. bus Aethiopiæ, ſub tropico cancri directè lo-
30 & ibid. cata, vnde medio ſolſtitij die ſol nullam pror-
Hieron. ſus vmbram in ea facit, vbi cataractæ Nili
ſunt; atque ad hunc vſque locum, de noſtro,
hoc eſt, magno mari Nilus nauigabilis eſt) vſ-
Plin.lib.5. que Memphim ſeu Babyloniam, per ducen-
cap.9. ta quadraginta miliaria in vno fluit alueo,
Ioſeph.1. ac deinde ita ſe diuidit, vt triquetram terræ
bel.7.& 2. figuram, ac Δ græcæ literæ ſimilitudinem fa-
belli 21. ciat; vnde apud hiſtoricos & alios coſmogra-
phos paſſim legimus, inferiorem illam Ae-
gypti partem Delta appellari; atque ipſum
Delta diuiditur in ſeptem partes ſeu oſtia, vi-
delicet Peluſiacum, Taniticum, Mendeſicum,
Phœneticum, Sebenniticum, Bolbiticum, &
Canopicum; per quæ in mare proximum ſeu
Aegypticacum Nilus exoneratur. Sed de hoc
ipſo variæ Autorum ſententiæ ſunt: quantum
enim conſtat, veteres fere arbitrati ſunt ſeptē
eſſe oſtia, inde hoc:
—*ſeptemplicis oſtia Nili*, quam etiam nos, vt
communiorem ſententiam, in deſcriptione
ſequimur. VVilhelmus verò Tyrius diligen-
Lib.19.bel. ter & ſtudioſè ſibi inueſtiganti, non niſi qua-
ſac.ca.23. tuor oſtia reperta coniectatur: quarum pri-
ma pars, inquir, quæ noſtram Syriam reſpicit,
inter duas antiquiſſimas & maritimas vrbes
Taphium & Pharaniam mare ingreditur; ſe-
cunda apud Damiatam fretis adiungitur; ter-
tia apud Sturionem; quarta apud Reſſith, qui
locus Alexandriæ conterminus eſt. vnde plu-
rimum miramur antiquos Nilum ſeptem-
fluum dixiſſe: neque aliud, nobis de ſolutione
occurrit, niſi aut ſerie ſæculorum antiquiſſi-
ma faciem locorum alteratam, fluuiumque
ſicut alijs amnibus crebrò ſolet accidere, al-
ueum mutaſſe, aut priſtinæ ætatis viros rei
veritatem non aſſecutos, &c. Vbi autem oria-
tur Nilus, longè maior ſcriptorum diſcrepā-
tia eſt, vt in tam repugnantibus omnium ſen-
tentijs, Breidenbachij ratio longè ſit omnium
expeditiſſima: air enim à multis ſæpe Solda-
nis, miſſos fuiſſe cum nauibus viros, illarum
rerum peritiſſimos, commeatu & alijs vitæ ne-
ceſſarijs inſtructos; quæ toto biennio aut triē-
nio ſufficerent, ſed illi cū tanto tēpore abſuiſ-
ſent, etiam vltra Indiam (ita ſæpe vocant par-
tem ſuperioris Aethiopiæ) longè proceſſiſ-
ſent, redeuntes dicebant ſeſe finem vel termi-
num Nili vllum inuenire nō potuiſſe, neque
aliud certi referre, quàm quod ab Oriente
emanet, cùm etiam dicerent in India nullam
eſſe hominum habitationē, ſed terram pror-
ſus inhabitabilem, tantum etiam ſolis ardo-
rem, quod ferre nequaquam potuerint. ha-
ctenus ille. Aqua Nili turbida eſt, ſed vbi ad
modicum tempus ſteterit, fit clara, dulcis &
ſuauiſſima. Alit animalia venenoſa, & quæ
Ioſ.13. plurimum hominibus noceant, crocodilos
& enidros, alioqui piſcium vſque adeo abun-
dans, vt appareat toto orbe parem huic flu-
Die 7. Oct. uio nullum eſſe. Narrat etiam Breidenba-
chius, Nilum Dei diſpoſitione totā Aegyptū
ſemel in anno irrigare, cumulis arenarū clau-
dentibus oſtia eius, ne defluat in mare; poſt ir-
rigationem autē ſolutis cumulis redire in al-
ueum ſuum, & ſic tandē in mare delabi. Quod
miraculo ſimile incredibile cuiquā videatur,
vt proinde verius ſit acceſſione aliarum aqua-
rum, aut alia naturali & abdita cauſſa, quēda-
modum alia flumina, etiam Nilum creſcere,
& adaugeri, atq; inde in proximos campos ex-
ūdare, eoſq; irrigare; qua de re Pli. lib.5. cap.9.

68.

OBOTH, māſio 37. in fine terræ Edō. Nu.21.33.

69.

OREB, mons ſanctus, qui & Horeb, & Cho- *Hieron.in*
reb, iugum eſt montis Sinai, atq; inde v- *loc. Heb.*
no nomine mons Dei appellatur, & ſcriptum
eſt, Legem datam nūc in Sinai, nunc in Oreb.
Quidam verò exiſtimant Orientalem iſtius
montis partem dici Sinai, Occidētalem Oreb; *Ioſeph.2.*
Hieronymo autem videtur, quod duplici no- *antiq.12.*
mine idem mons, nūc Sina, nunc Choreb vo-
cetur. communior autem ſententia eſt, mon-
tes illos inter ſe diſtinctos eſſe, ſed radicit[9] co-
hærere; eſſe etiam Oreb multo inferiorē al-
titudine monte Sinai: eſt autē ferax optimarū
herbarum, ideoq; paſcuis valdè commodus.
In huius montis pede Deus in rubo apparuit *Exod.3.*
Moyſi, oues Ietro ſoceri paſcenti, in rubo ar- *Act.7.*
dente, ſed rubi fruticē, ramos, frondes, & flo-
res non comburēte; accedere iuſſus cò Moy-
ſes, venit, ſed diſcalceatis pedibus. Hui[9] petra, *Pſal.105.*
virga Moyſis percuſſa, effudit ſitienti populo *Exod.17.*
flumen aquarū. In Oreb montis cacumine o-
rante Moyſe eleuatis manibus, Ioſ. debellauit
Amalecitas: inq; huius ſpelunca, vt diximus, *3.Reg.19.*
ſtans Elias vidit Deum in ſibilo auræ tenuis.

70.

OSTRACINA, Oſtracine, quę & Aſedech,
hebraicè He. & Cheres, vrbs aquę inops;
quamobrem aduectitia vtuntur indigenæ. Io-
ſep.5. bel. In cap.14. Hiero. in Iſai.19. & in. loc.
Heb. ciuitas maritima Arabię Caſſioti. VVe.

71.

PELVSIVM, hebraicè dicta Sin vel Sain,
vrbs magna, ſtadiorum viginti ambitu; q̄ *Ezech.30.*
ab Ezec. Proph. robur. Aegypri appellatur, cò *& ibi Hie.*
quod portum habeat tutiſſimū, & negotiatio-
nes maris ibi vel maximè exerceantur: eſt aūt
ſita prope vnū ex ſeptē oſtijs Nili Iudææ pro-
ximū, vnde & oſtium Peluſiacū. Oppugnauit
hanc vrbem aliquando Sennacherib, & cùm
multū tēporis contriuiſſet in apparatu diſpo-
nendo, iamq; aggerem propemodū mœnibus
adæquaſſet, & videretur aſſultū propediem fa- *Ioſeph.10.*
cturus, audito aduentare Regem Aethiopū, p- *antiq.1.*
perè inde cum ſuis abijt. Expugnauit eā mul- *& 14. ant.*
tis poſt annis Antipater Herodis regis pater. *12.16.*
Poſtea Damiata dicta eſt; etiam Belbeis, vt te- *Item 1. bel.*
ſtis eſt VVil. Tyr. Hāc aliquando vi expugna- *6.7. et alib.*
tam Amalricus rex Palæſtinæ euertit. Si quis *19. bel. ſac.*
tamen accuratius VVilhelmi dicta conſide- *13.& 20.*
ret, diſtinguit Peluſium à Damiata; quam po- *bel. ſa.5.6.*
nit in *16.& alib.*

nit in secundo Nili ostio, eam scilicet, quam frustra obsedit Amalricus, post illam Pelusij
Cit. Vvil. euersionem. Hanc Damiatam, triplici muro,
Tyr. 3. cap. eoq; latericio cinctam, cùm Christiani cruce
4. 5. 6. 7. signati, qui ad bellum illud Innocentij Rom. Pontificis, & Concilij Lateranensis hortatu se contulerant, diu obsedissent, magno miraculo capiunt. Reperitur ingens thesaurus, auri, argenti, gemmarum, preciosæ vestis, supellectilis exquisitissimæ, ad fastidium vsque parta præda; quæ tandem magno omnium commiseratione, ingenti fortissimorum militum luctu, Meledino Soldano redditur. Hanc eandem
Cont. Tyr. dem expeditionem cum Lodouicus decimus
4. 5. 6. 7. 8. Galliarum rex ex voto suscepisset, Damiatam
& alibi. à præsidiarijs desertam, sed incendio magnopere deformatam, mox occupat; sed inde digressus, & conclusus, à Soldano cum fratribus captus Damiata cedit, ideoq; solutus liber reuertitur in Syriam. Dum captus tenetur rex, quidam authores sunt, Margaritā reginā vxorem Lodouici, filium peperisse, quē Tristanū nominauerit. Iuxta Pelusium vorago est, quæ se extendit ad Casium montem vsque, vt ea parte difficilem aditum Aegyptus habeat, vocaturque Campus de Gallo.

72.

INTRANTE Christo Aegypti simulacra corruerunt. Isai. 19.

73.

PHARAN, mons vmbrosus & condensus, vicinus & contiguus monte Sinai. Deut. 33. Abac. 3. Est etiam hoc nomine oppidum, de quo Genes. 14. Hier. in loc. Hebr.

74.

PLANICIES, siue Campestria pharan. Genes. 14.

75.

PHAROS, est turris iuxta Alexandriam, in vsum nauigantium, de qua supra diximus in Alexandria. Huius imitatione idem nomen alijs etiam turribus inditur, vt Genuę, & cæt.

76.

PHATVRES, vrbs Aegypti, quæ & Phetros, hebræis Phatros, siue Patros; in cuius terra & regione profugi habitarunt Iudæi. est & vicus, vt notat Brocar. in descrip. Aegypti.

77.

Isai. 11. PHIAIROTH, siue Phihahiroth, man-
Ierem. 44. sio 4. vbi filij Israël vtrinque conclusi fue-
Ezech. 29. runt, hinc mari, inde Pharaone insequente;
30. Dei gratia autem per siccum mare transie-
Hieron. in runt. Exod. 14. Num. 33. Os vallis, ex Hebræo
loc. Hebr. interpretatur, quod præter mare à sinistris, & Pharaonem à tergo imminentem, reliquis lateribus montium faucibus concluderentur. VVilf.

78.

PHITON, quæ & Phitom Aegypti ciuitas, quam filij Israël sub iugo Aegyptiacæ seruitutis positi ædificarunt Pharaoni regi Aegyptiorum.

79.

PHVNON, ciuitas quondam principum Eodom, postea viculus; vbi æris metalla Nu. 33. 21.
damnatorum supplicijs effodiuntur. Fuit hîc mansio 36. Quo loco cùm populus Israëliti- Hieron. in
cus, propter itineris tædium, murmurasset loc. Hebr.
contra Deum & Moysem, manna verò tanquam leuissimum panem fastidiuisset, immissis à Deo igniris serpentibus, multi perierunt, aut vulnerati sunt; sed Moyses mox Dei iussu erexit ibi serpentem æneum in pertica, quem qui aspexissent, continuò sanabantur. Quæ vtiq; figura erat cælestis illius sacrificij, à Christo Seruatore nostro in cruce persol- Ioan. 3.
uendi: Sicut enim Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

80.

PTOLOMAEVS, Aegypti fluuius. Brocard. & alij.

81.

RAMESSE, vrbs in extremis Aegypti fi- Genes. 47.
nibus, quam, cùm Aegyptiacæ seruituti Exod. 1. 12.
subessent, filij Israël ædificauerunt; olim (vt Num. 33.
ait Hieron.) pagus Arsenoites dicta fuit. Ap- Hieron. in
pellatur & Ramesse tota illa prouincia, quam quæst. &
cum liberis suis inhabitauit Iacob. Apud hanc loc. Hebr.
vrbem conuenit populus Israëliticus, Aegyptum exiturus, sexcenta virorum millia absq; mulieribus & paruulis; ibique comederunt agnum Paschalem. Est autem mansio prima.

82.

RAPHIDIM, mansio 11. in qua, ictu virgæ Exo. 17. 19.
Moysi, è petra Oreb aquæ fluxerunt siti- Num. 33.
enti populo. ibidem Amalecitæ oppugnaueruntcastra Israël, sed Moyse in monte Oreb eleuatis manibus orante, deuicti sunt.

83.

REMMONPHARES, mansio 16. Numer. 33.

84.

RESSA, mansio 18. Num. 33.

85.

RETHMA, siue Rithma, mansio 15. Numer. 33.

86.

MARE rubrum, quod Hebræi Iamsuph, Aloys. Ca-
Græci Erythræum, alij sinum Arabicū damust. na-
seu Persicum vocant. Aqua erat coloris ru- uigat. cap.
bei (quod tamen negat Lodouicus Roma- 53. & 56.
nus) tempestuosum mare, & magnorum ani- Num. 33.
malium, propter profunditatē capax. Huius Hieron. in
aquis Dei virtute instar muri vtrinque diuisis, loc. Actor.
filij Israël, sexcenta scilicet virorum millia, Nauig. lib.
absq; mulieribus & paruulis, & vulgo promi- 1. cap. 31.
scuo innumerabili, per medium sicco pede Vitr. c. 14.
transierunt; quo loci latitudo maris extende-

Isa.19.30. & ibi.Hie. Ezech 29. & 30.& ibi.Hier. VVil.Tyr. 20 bel.sac. 3.15.& co. im.3.cap. 7.1. Ierem.2. 43.44.46 raonis. In huius campo illa per Moysem Deus operatus est, quorum historiam in Exodi libris descriptam legimus. Prophetauerũt cõtra hanc Isaias, Hieremias, & Ezech. VVilhelmus Tyrius nominat illam Tapium, docetque suo tempore parui ad instar oppidi fuisse. In hac etiam habitarunt Iudæi, qui metu Babyloniorum cum Hieremia fugerant, vbi eundem Hieremiam ipsos de idololatria corripientem lapidauerunt: quem honorantes Aegyptij, ob fugatos ipsius oratione ab eodẽ loco serpentes, honorificè sepelierunt, iuxta sepulcra Regum suorum, magnaque cum ibi religione venerantur.

97.

HIC infans Moyses in fiscella scirpea proiectus & expositus in flumen, à Pharaonis filia sublatus & educatus est. Exod.2.

98.

THAATH, mansio 23. Num.33.

99.

THAMNA, ciuitas principum Idumæorum. Genes.36. Hieron. in loc. Hebr.

100.

Num 33. 16.17. THARE, mansio 24. His castris Core, Dathan & Abiron, alijque ducenti quinquaginta proceres Synagogæ consurrexerunt in Moysen & Aaron; qua propter terra dehiscente cum suis omnibus descenderunt viui in infernum, ignisque egressus à Domino cõbussit ducentos quinquaginta socios eorum; postridie, rebellante populo, quatuordecim millia & septingentos incendio Deus sustulit, stansque Aaron cum thuribulo inter mortuos & viuos, suis precibus grassantem Dei plagam restinxit. Posteà accepit, iussu Dei, Moyses virgas duodecim, pro numero tribuum inscriptis singularum nominibus, posuitque eas in tabernaculo coram Domino, vt ostenderet ipse, quem delegisset in Pontificem, & postridie manè inuenta est virga Aaron flores & amygdalas germinasse.

101.

[illegible] THEBAE, quondam potentissima & maxima, quæ dicitur habuisse portas centum, in quarum singulis memorantur ducenti custodes excelluisse equis & curribus. atque hinc subiecta regio Thebais vocatur; vnde legio Thebeorum Martyrum, quorum Coloniç celebris memoria est.

102.

DESERTVM THEBAIDOS, in quo S. Antonius, Paulus, & alij eremitæ vixerunt.

103.

THEMAN, aliâs Thema, Hebræis Teman & Tema, alia est vrbs ab ea, quam supra in tribu Manasse descripsimus, metropolis Idumææ, & regia Principum Edom: sita in montibus Seir, in Australi parte Idumææ; distat à Petra Arabiæ quinque millibus passuum; ita dicta à Theman, primogenito Eliphaz, primogeniti Esau. Ab hac vrbe tota Idumæorum Australis regio nomen accepit. In hac olim viguit sapientiæ studium. Hiere. 25.& 49. mentio huius vrbis frequens est apud Prophetas. Hieronymi ætate villa erat. Hieronym. de loc. Hebr.

104.

THOR, vel Thour, emporium & portus nominatissimus maris rubri; vbi applicãt omnes naues onustæ mercibus aromaticis ex India: sunt autem non clauis ferreis, sed ligneis tenaculis coniunctæ, propter scopulos magnetis, quos trãsire debent, ne ab eis attrahantur, & collidantur. atq; hinc Alexandriam, atque inde Venetias, aut aliò transferuntur. Breidenb. die 25. Septemb. & 1. Octobr.

105.

TRAIANVS fluuius. VVilhel.3. cont.8.

106.

VIA AEGYPTI. Genes.37. Isaiæ 10.19. Hierem.2.

107.

HAC B. Maria cum puero Iesu, deducente sponso Ioseph, fugerunt in Aegyptum, propter metum Herodis Matt.2.

108.

Via montis Amorrhæi. Deut.1.

109.

VIA terræ Philistijm, tota sabulosa. Exo.13.

110.

HAC Iacob, præcedente Iuda, descendit in Aegyptum cum animabus 70. Genes. 46.

111.

VIA Maris rubri. Numer.14.21. Deut.1.2.

112.

VIA SVR. Genes.16.

113.

ZIN desertum, quod aliâs Cades; vbi mansio 33. Num.13.20.&c.

R.

Tribus Ruben, & confinia eius.

I.



Genes.29. 35.49. 1.Par.5. Hiero qu. Hebraic.in Genesim. RVBEN, primogenitus Iacob ex Lia vxore, cũ quasi aqua, quæ vasculo non continetur, voluptatis effusus esset impetu, & cum Bala patris sui concubina stupri commercium habuisset, perdidit ordinem natiuitatis suæ, regnum, scilicet & sacerdotium, quod primogenitis iure debebatur, in fratrum tantùm manens numero: procedente verò tempore ita progeniem suam
Nu.1.26. auxit, vt de tribu eius apud montem Sinai recensiti & inuenti sint, viri bello apti quadraginta sex millia; quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij, quadraginta tria millia & septingenti triginta vltra Iordanem ver-
Num.32. Iof.13. sus Austrum, pro sua possessione acceperunt in regione Moab terram, optimis herbis vberem, pascendisque gregibus commodam.

2.

Num.21. 23.27.33. Deut.3.4. 32.33.34. Hieron.in loc. Hebr. 2.Mach.2. Breidenb. ABARIM, mons (vt alij montes) cuius altior & sublimior pars dicitur Nebo; vertex autem ipse Phasga; à quo & circa eum regio, ætate Hieron. appellabatur Phasga; fuitque ad montes Abarim Israëlitarum mansio 41. In montis huius spelunca, puteo, vel cisterna, Ieremias Propheta, vt multi autores tradunt, recondidit ignem perpetuum, cum altari incensi. Abraim montana sunt secundum Iordanis tractum à Moabitis incipientes versus Galaad montes in longum portenduntur, atque suo limite terram Amorrhæorum ab Ammonitica sciungunt. Habet hic mons montium iuga plurima, vt Nebo, Phasga, &c. VVeissenbung.

3.

HIC in Abarim & Phasgæ montis vertice stans Moyses, Deo Domino ipsi ostenden-
Deut.34. dente, vidit & contemplatus est inde vniuersam terram promissionis, à Dan vsque ad Bersabee, & ad mare nouissimum; quã ingredi non potuit, sed ibi mortuus est, annorum cen-
Hieron.ad Fabiolam. de mansio. Iude 1. tum viginti, & sepultus ab Angelis in valle terræ Moab contra Bethphogor, & non cognouit homo sepulcrum eius: quòd cùm diabolus reuelare & prodere vellet Iudæis, ad idololatriam pronis, impeditus est & prohibitus ab Archangelo Michaële.

4.

ABELSATHAIM, quæ & Belsathim, hoc est, luctus aut vallis spinatum, non procul à Iordane; atque illic fuit mansio 42. locus autem ipse, vt iam diximus, à spinarum copia nomen accepit.

5.

ABILA, ciuitas in campestribus Moab, agrum habens palmetis consitum; vbi aduocata concione Moyses populo explicuit Deuteronomium. Deut.1.2.3. Iosep.4. ant.6.

6.

AEMATH, vrbs; alia ab illa, de qua in tribu Neptalim. Num.45. Hier. in loc. Heb.

7.

APHEC, siue Apheca, termiuus Amorrhæorum supra Iordanem. Iosue 13. sed & ætate Hieronymi castellum fuit Apheca nomine, iuxta oppidum Palęstinæ. Hiero. in loc. Hebr.

8.

ASEDOTHPHASGA, ciuitas quondam Amorrhęorum. Iof.10.13. Est & alia ciuitas eiusdem nominis, non tamen in tribu Rubẽ, quam expugnauit Iosue Rege eius interfecto. Iof.12. Hiero. in loc. Hebr.

9.

FANVMBAAL, locus excelsus, quò cùm maledicturus populo Israëlitico, euocatus fuisset à rege Moabitarum Balaam, benedixit illis. Numer.22.

10.

BAALMEON, quæ & Beelmeon, ciuitas inclyta. Num.32. Iof.13.1. Para.5. Ezech.25. & ibi Hieron. qui testatur suo tempore fuisse vicum maximum Moab.

11.

BAARAS vallis, vbi radix eodem nomine gignitur, nocte instar flammæ fulgutãs, quæ dæmonia ex obsessis abigit; de qua mira scribit Iosephus 7. bell. Iudaic.25.

12.

BAMOTH vallis, quam Israëlitæ transierunt. Num.21.

13.

BAMOTHBAAL, hoc est, excelsa Baal, ciuitas & mons, in quo colebatur Baal, in quo & benedixit filijs Israël ariolus Balaam. Num.22. Iof.13. Ioseph.4. antiq.5.

14.

BEER puteus, quem foderunt principes & duces populi baculis suis, ac data eis diuinitus aqua, carmen gratulantes Deo cecinerunt. Num.21.

15.

BEERELIM, vt alij, Beerelin, id est, puteus Elim, ciuitas, postea iuxta prædictum puteum, vt videtur, ædificata; de qua Isaiæ 15. vbi Adam. Sasbout.

16.

BETHABARA, aliâs Bethania, sed mendosè. Hic Ioannes baptizabat (propter a- Ioan.1.in. quarum copiam & desertum proximum) in pœni-

pœnitentiam. Significat autem Bethabara domum transitus, fortè quod loco nomen hoc inditum sit, quoniam ibi traiecissent Israëlitæ, cùm siccato flumine Chananæam ingrederentur; aut quod ibi traiectus esset Iordanis; atque ita cùm frequens esset locus & opportunus, eum Ioannes ad baptizandum elegit, vbi & testimonium perhibuit de Christo, cumque digito demonstrans populo, denunciauit esse Agnum Dei, qui tollit peccata mundi: vnde & temporibus Hieronymi, plurimi credentium ibi renasci cupientes, vitali gurgite baptizabantur. *Hieron in loc. Heb. Vitr. c. 58.*

17.

BETHIESIMOTH, aliâs Bethsimoth, & Bethsimon, vrbs inclyta, limes Septentrionalis campestrium Moab. *Num. 33. Iosu. 12. 13. Ezec. 25.*

18.

BETHPHOGOR, id est, domus hiatus seu aperturæ, Latinè Phanum, seu Fanum Phogor, ciuitas, in qua colebatur Beelphegor, quid gentibus appellatur Priapus. *Deut. 3. 4. 34. Iosu. 13.*

19.

BOSOR, vrbs munita, in terra campestri sita iuxta desertum, assignata homicidis pro asylo refugij, & attributa Leuitis. *Deut 4. Iosu 20. 21. 1. Paral 6. 1. Mach. 5.*

20.

DESERTVM, siue solitudo Bosor. Deuter. 4. Iosu. 20. 21.

21.

CADEMOTH, quæ & Cedimoth, & Iethson, ciuitas Leuitarum. Iosu. 13. 21. 1. Paralip. 6.

22.

CADEMOTH solitudo, seu desertum; ex quo Moyses misit legatos ad Seon regem Amorrhæorum, pro pacifico transitu, quem ille negauit. Deuter. 2. Hierony. in loc. Hebr.

23.

CARIATHAIM, vrbs antiqua & valida, quam olim Emim gens robusta, horrida, terribilis, vt quæ de gigantum esset progenie, inhabitauit; cæsa & contrita pene est à Chodorlahomor, sed eorum posteros Moabitæ penitus exstirparunt. Reædificarunt vrbem & restaurarunt filij Ruben. Propheta-runt de illa Ieremias & Ezech. tempore Hieronymi Christianis omnibus florens, appellabatur Coriatha, eratque in decimo miliario iuxta Medabam vrbem Arabiæ, contra Occidentalem plagam, vicina eius loci, qui appellatur Bare. *Genes. 14. Deut. 2. Num. 31. Iosu. 13. Ierem. 48. Ezech. 25. Hieron. in loc. Heb.*

24.

CARIOTH, vrbs in regione Moabitarũ, Iere. 48. Amos 2. est eiusdem nominis in Iuda, nisi eadem est.

25.

DAMNABA. Hieron. in loc. Hebr.

26.

DEBLATHA desertum, vt alij volunt, ciuitas. Ezech. 6.

27.

DEBLATHAIM ciuitas in terra Moab. Ierem. 48. Hiero. in loc. Heb. alij negant ciuitatem.

28.

DIBONGAD in solitudine; & ibi mansio 39. Num. 33.

29.

EDOM, aliâs Adom, vrbs. Iosu. 3.

30.

ELEALE, vrbs validissima, sita in terra fertili vinearum: vsque Hieronymi ætatem villa ostendebatur grandis, in primo miliario ab Esbus. *Num. 32. Isa. 15. 16. & ibi. Hie. Ierem. 48. & in loc. Hebr.*

31.

ESEBON, vrbs gloriosa, & insignis & munita valde, sita in montibus, cincta muris cocti lateris; cui tanquam dominæ maximus pagorum numerus seruiebat: quæ cùm fuisset ante Moabitarum, ab Amorrhæis belli iure possessa est; inque ea Seon habitabat rex Amorrhæorum. quo cum populo suo ab Israëliticis occiso, vrbs hæc à filijs Ruben est reædificata, & data Leuitis. contra quam prophetauerũt Isaias & Ieremias, in visione Moab. ætate Hierony. vocabatur Esbus, distans à Iordane viginti miliaribus. *Nu. 21. 32. Iudic. 11. Deut. 1. 2. 3. 4. 29. Iosu. 9. 12. 13. 21. 1. Paral. 6. Isai. 15. 16. & ibi Hie. & in loc. Hebr. Ierem. 48. 49.*

32.

PISCINAE ESEBON, quarum pulcritudini comparantur oculi sponsæ Christi, ob claram Dei cognitionem. Cant. 7. Nominatur & terra Esebon. Brocar. ditin. 6.

33.

GALLIM, Hebraicè Eglaim, ciuitas in finibus regionis Moab, sita in palustribus; vnde fuit Phalti, qui post fugam Dauid, Michol vxorem eius acceperat. meminit & huius loci Isaias in visione contra Moab. Hieronymi ætate vocabatur Agallim. *1. Reg. 25. Isai. 10. 15. Hieron. de loc. Heb.*

34.

HELMONDEBLATHAIM, mansio 40. Num. 33.

35.

HELON, ciuitas in terra Moab, Nume. 2. Isai. 48. Ierem. 48.

36. IASA,

36.

Num.21. Deut.2. Iof.13.21. Iud.11. 1 Para.6. Ifai.15. Hiere 48. Hieron.in loc.Hebr.

IASA, quæ & Iaſſa, & Ieſſa, ſiue Geſſa, & Iahaſath, vrbs in tribu Ruben; quam ſublatis Amorrhæis attribuerunt Leuitis. Prophetauerunt contra hanc Iſaias & Hieremias; & vſq; ætatem Hieronymi oſtendebatur. Vrbs fuit Moabitarum, extra terram promiſſam, neque vnquā, quod legimus, a Iudæis poſſeſſa, quod trans Arnonem, Orientalis terræ terminum Auſtrinum, mari mortuo immineret; vbi Moabiticum regnum tum temporis finiebatur, reliquis ab Amorrhæo vi poſſeſſis. VVeiſſ.

37.

HIC filij Iſraël debellarunt Seon Regem Amorrhæorum. Num.21.

38.

DESERTVM IASA. Num.21.

39.

IEABARIM in finibus Moab; vbi manſio 39. Num.21.33.

40.

IETHSON, Hebraicè Cadimoth, ciuitas Leuitarum. Ioſ.21. Hieron. vocat Cedſon, in loc. Hebr. vide ſupra in Cademoth.

41.

Geneſ.10. Hiero.qu. Hebr.in Geneſim Ioſeph.17. antiq.9 & 1.bell 21.et 7.bell.25.

LASA, ciuitas antiqua, quæ poſt Græcè Callirhoe dicta eſt, eò quòd pulcrè fluat: ibi enim diuerſi aquarum fontes, calidi & frigidi, dulces & amari profluentes, præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt. Oſtenditur autem hic quædam rupes ſeu ſaxum, ſuper quod duo veluti vbera, paululum inter ſe diſtantia, eminent; quorum vnum fundit fontem calidiſſimum & dulcem, alterum frigidiſſimum & amarum: quæ aquæ inter ſe mixtæ, lauacrum gratiſſimum præbent, multiſque morbis & vitijs ſalutare; maximè verò neruorum contractioni conueniens; atque inde profluens in mare mortuum effunditur: habetque idem locus metalla ſulfuris & aluminis. Huc ſub mortem ſuam de conſilio medicorum profectus Herodes ſenior, & immiſſus in ſolium oleo plenum, inibi fouēdus, viſus eſt illis animam agere: quare exorta cōploratione familiariū excitatus, & ad ſe reuerſus, nullamque amplius ſalutis ſpem ſupereſſe intelligens, ingenti liberalitate in amicos, duces, milites, vſus eſt; & paulò poſt delatus in Hiericho mortuus eſt.

42.

LIVIA, ſeu Libias, vrbs quam Herodes in honorem Liuiæ matris Tiberij Cæſaris extruxit. Euſeb. in chrō. Hier. in Ioel. & lo. Heb.

43.

LVITH, oppidum Moab, in monte ſitum; quod ætate Hieron. vocabatur Luitha. Iſaiæ 15. & ibi Hier. & in loc. Hebr.

44.

Ioſeph.13. ant.22. &

MACHERVS, oppidum & caſtrum munitiſſimum, in ſaxoſa rupe alta & vndique præcipiti ſitum, vallibus ex omni parte cinctum, loci natura & firmitate inacceſſum & inexpugnabile, magnitudine ſimul & pulcritudine admirandum. Propter commoditatem loci primùm ab Alexandro rege exędificatum, poſt inſtauratum ab Herodē, & præcellenti in medio eius regia exornatū eſt. Ait autem Ioſephus Ioannem Baptiſtam, quod Herodes vereretur, ne aliquando populus ipſius doctrina commotus, defectionē aliquam pararet, vinctum miſſum in Machęrum, & ibi occiſum fuiſſe. Quod factū ſecuta eſt Iudæorum exiſtimatio, ab irato Deo perditum eſſe Herodis exercitum; pugnauerat enim infœliciſſimè contra Aretam. Dicitur hôc eodem loco ſepultus à quibuſdam D. Ioannes inter Heliſæum & Abdiam prophetas. cùm autem caſtellum ipſum eſſet munitiſſimum, vt diximus, & ciuitatem haberet colli ſubiectam, qua aſcenſus erat in arcem, inter cętera, quę ibi viſenda erant, natura, vel hominum induſtria excogitata, Ruta erat mirabilis magnitudinis; à nulla enim ficu vel celſitudine vel magnitudine vincebatur: quæ perſeuerauerat ibi abuſque Herodis tēporib. manſiſſetque vlterius niſi à Iudæis, qui locum tenebant, exciſa eſſet. Sed cùm Lucilius Baſſus expugnationem tentaſſet, caſus caſtellum tradidit. Rufus enim miles Aegyptius, cùm cepiſſet ſingulari audacia Eleazarum fortiſſimum iuuenem, ei, tanquam mox ſuſpendendo, cùm crucem defixiſſet Lucilius in cōſpectu Iudæorum, miſeratione ſimul & deſperatione ad deditionem coëgit obſeſſos.

14.ant.h. 11 12 & 18 ant.9. & 7.bell. 25. 18.ant.10. Fretel.

45.

MADIAN, regalis vrbs, eiuſdemque nominis regio, habet camelorum, ouium, caprarumque multidudinem; atq; his opibus ferè victitant incolæ. Huius filiæ pellexerunt filios Iſraël ad fornicationem & idololatriam; quamobrem Dei iuſſu Madianitæ omnes cū ſuis quinque regibus, præter virgines, internecione deleti, eorumque vrbes, pagi & caſtella combuſta ſunt. Poſt verò cùm Madianitę ſibi ſubiugaſſent Iſraëlitas, eorum millia centum triginta quinque cum duobus aut quatuor Regibus, à Gedeone memorabili victoria cæſa ſunt. Aetate Hieronymi vrbis huius ruinæ tantummodo demonſtrabantur, atque hic Moyſes apud Ietro ſocerū ſuū exulabat, vt idem autor eſt. Vide, quæ ſuper hoc nomine ſupra notauimus in deſerto Pharan.

Ioſ.12.13. Nu.25.31. Iud.6.7.8. Hieron.in loc.Hebr. & Aſtrū.

46.

MATHANA ſolitudo, quam tranſierunt Iſraëlitæ. Num.21. eſt & eiuſdem nominis ciuitas, ſita in Arnone; quæ Hiero. Methane dicitur; vnde Mathanites. 1. Par. 11. Hieron. in loc. Hebr.

47.

MEDABA, quæ & Madaba, & Medeba, & interpretatur aquæ doloris vel manantes, primaria quondam Ammonitarum vrbs, ſita in planicie, cui & nomen dedit: poſtea Amorrhæorum, qui eam iure belli abſtulerant,

Num 21. Ioſ.13. 1.Par.19. Iſai 15. & ibi.Hiero.

lerant, & muris cinxerant. Habet in circuitu mõtes, paludes, & saltus. Huius ciues cùm Ioannem Machabæum interfecissent, in eius vltionem multi eorum à Ionatha occisi sunt. Quam postea Hircanus non sine labore sexto demum mense cepit, permansit vsq; ætatem Hieronymi antiquum nomen retinens.

1 Mach.9. Ioseph.13. antiq.16. Hieron.in loc.Heb.

48.

MEPHAAT, quæ & Mephet, & Miphaat, & Maspha; Iosephus alibi Mellen, siue Mellam vocat, barbarorum vrbem; qua aliquando expugnata, mares omnes neci tradidit Iudas Machabæus, ædificijs omnibus incendio consumptis. Ciuitas Leuitarum fuit.

Iosu.13.21. 1.Para.6. Ierem.48. Ioseph.12. antiq.12.

49.

MASSEPHA in Moab; ad quam profugus Dauid, cùm Saulis insidias declinaret, venit. Hier. in loc Hebr.

50.

MISOR, Leuitarum ciuitas, sita in planicie, quondam Og regis Basan; est apud Ieremiam regio Moabitarum. Iosu. 21. Hiero. In loc. Heb.

51.

MOAB, genitus ex incestu Lot cum filia maiore, ex quo orti Moabitæ, gens magna, potens, & superba valdè; vnde & vrbs Moab, (quæ aliâs Aroer nunc Areopolis, de qua supra egimus in tribu Gad) & Moabitis regio nomen acceperunt: illam enim regionem, expulsis gigantibus Emim, hoc est, terribilibus & horrendis, possederunt. Est autem terra ipsa fertilis, & bonarum frugum abundantissima, atque aliquando tantum potentia & viribus potuerunt, vt dominati fuerint etiam Israëli. Erant autem idololatriæ deditі, & maledictionem seminis sui moribus & vita exprimebant; venerabantur autem potissimo cultu idolum Chamos, quem Deum eorum alibi legimus in scripturis. Et quidem cauit Deus, ne primo ingressu in terram promissionis, eorum regiones occuparent Israëlitæ, quod cognati essent & filij promissionis Lot; sed cùm sæpe obsisterent Deo, neque aliter quàm inimicum persequerentur, sæpe quidem contriti, cæsi sunt, & profligati, multaq; eorum vrbes occupatæ; tandè à Dauide prorsus subiecti sunt, seruierunt que ei sub tributo: & quoniam in gentem vsq; adeò impiam & refractariam maledicta congesserant prophetæ, habuit illud Dei iudicium hunc exitum, vt vastantibus Israëlem Assyrijs, quod in libris Regum & Paralipomenon legimus, etiam ipsi grauissima sustinerent fortunarum suarum detrimenta. dicitur autem terra ipsa Moab propriè, vt Breidenbach. & Brocardus annotarunt.

Genes.19. Ierem.48. Isai.16. Gen.14.& ibi Hiero. Deut.2. 2.Reg.8. Isai.15. Ierem.48.

52.

CAMPESTRIA MOAB., vbi Israëlitarum fuit mansio 42. ibique Moyses secundò numerauit populum nouum, & Iosue sibi constituit successorem, & Deuteronomium Israëli explicauit, & benedicens filijs Israël extremum cantauit canticum. tempore Hieronymi Araba, vel Araboth Moab.

Numer.22. 26.27.33. Deut.1.2. 3.& 31. Hieron.in loc.Heb.

53.

HIC Elias curru igneo raptus in Paradisum terrestrem transuectus est, Orietem versus in summo terræ cacumine situm, vt maximi autores docent 4.Reg.2.

54.

DESERTVM MOAB, Nume.21. Deu. 2. nominat etiam Montana Moab Brocard. itin. 6.

55.

NABO, quę & nebo, nobilis & præclara ciuitas, quam restaurarunt filij Ruben. fuit in ea quondam, vt Hieronymus arbitratur, idolum Chamos, quod alio nomine Beelphegor appellatur: est & mons Nebo, seu Nabo, de quo supra in Abatim diximus.

Nu.32.33. 1.Paral.5. Hieron.in Oseе 8 & 9.& alibi.

56.

NAHALIEL, seu Naaliel, hoc est torrẽs Dei, quem præterierunt filij Israël, Num. 21. Iuxta hunc, transierunt filij Israël siccis pedibus torrentem Arnon, Dei miraculo scopulis torrentis se inclinantibus, mõtibus & collibus exultantibus. Psal 113. rectius tamen per figuram hæc interpretabimur; vt lætitiam quandam terræ intelligamus, quæ impijs possessorib. expulsis, pios recipere gaudeat, famula creatoris sui.

57.

NEMRIM oppidum terræ Moab, super mare mortuum, salsis, & amaris aquis, & ob hoc ipsum sterilibus. Nunc autem vicus est nomine Benamerium, ad Septentionalem plagam Zoaræ.

Isai.15.ibi. Hierony. Ierem.48. Hieron.in loc.Heb.

58.

ORONAIM, vrbs, aut potius duæ vrbes Moabitarum, videlicet superior & inferior. Isai.15. Ier.48. & ibi Hier. Nominatur etiam Orona, vel Oronas, vrbs Arabiæ à Iosep. in libris Antiq.

59.

PETRA deserti, ita à Græcis dicta, ait Iosephus, Hebraicè Sela, olim Arce, Arcem, aut Arecen, Archis, postea Recem, Receme, nunc Crac Mons regalis, & Mozera nominata; sita circa mediũ Maris mortui, arx & vrbs vetustissima, primaria & metropolis in regno Moab, adeoq; vrbs & sedes regia Arabiæ, quæ ab hac Petræa dicitur; inque ea palatium erat Regis Arabum. Vveiss. aliam vult esse Petram deserti, quæ Moabitarum est; aliam Petram Arabiæ vrbem, cuius profani auctores sæpè, Biblia nunquam meminerint. Regnauerat in hac quondam Recem, quem inter cæteros Reges Madian interfecerũt Israëlitę, vnde & Rex Madian dicitur: fuit & patria Ruth Moabitis, vt autor est Hieronymus. Hanc cùm aliquando Scaurus cum Romano exercitu oppugnatum venisset, quia difficilis ad

Isai.16.42. Ioseph.4. antiq.3.5. & 14.ant. 2 & 9. Egesip.li.1. cap.14. Plin.lib.6. cap.28. Brocard. Breidenb. Ioseph.1. bell.5. Num.31. Hieron.in loc.Heb.

4.Reg.14. Bret.iti.6. Bret.iti 6. VVil.Tyr. 20.bel.3. 28 29.& alibi.

eam esset aditus, circum uicinos agros populatus, suasu Antipatri remisit vastationem & bellum, redimente pecunijs Areta rege. Cępit illam aliquando Amasias rex Iuda, occisis prius decem hominum millibus in valle Salinarum, vocauitq́; eam vrbem Iezethel. Erant prope eam montes, neq; longe aberat mons Hor, vbi Aaron obijt. Et quidem Ierosolymorum rex Balduinus, hanc aliquando amplian do isti regno ampliauit, sed nunc à Soldano tenetur, qui in ea reponit thesaurum totius Aegypti, & Arabię. Tempore Christianorum accepit Latinum Episcopum, cùm ante, quantum colligitur, Grecum habuisset; eratque huius ciuitatis princeps, dominus totius terrę trans Iordanem.

60.

Nu.21.23. Deut.3.4.34.

PHASGA mons, qui propter vehemens præruptum, vocatur excisus, seu potius vertex ipse montium Abarim; ex quo, vt supra diximus, Moyses contemplatus est Palæstinam; à quo & circa eum regio vsque nunc appellatur Phasga. Hier. in loc. Heb.

61.

Nu.23.25. Deut.3.4. Ios.21.

PHOGOR mons, propter vehementem celsitudinem ita dictus; Hieronymo Agri specula nominatur. In huius verticem Balaam ariolus à Balac rege Moab ductus, vt malediceret filijs Israël, Dei instinctu eisdem benedixit. Et quoniam paululũ distat à Bamoth Baal, in cuius monte fanum erat Baal, qui & hic colebatur, quidam quæ hic gesta sunt, inibi facta esse contendunt. Est etiam Phogor Idolum Moabitarum. Sed & hodie villa Fogor seu Phogor haud procul à Bethlehē cernitur, quæ nunc Phaora nuncupatur. Hieronymus in loc. Heb.

62.

REMMON, huius meminit Isaias in visione contra Moab. Hieron. in loc. Heb.

63.

Num.32. Ios.13. Isa.16. Ierem.48. Hieron.in Isa.16.

SABAMA, quæ & Sabam, vrbs validissima, quam reædificarunt filij Ruben; suburbana eius & territorium vineis abundabãt. distat ab Esebon quingentis passibus, vt autor est Hieronymus.

64.

SAOR in tribu Ruben, super Iordanem Hieronymus in loc. Heb.

65.

SARATHASAR, in tribu Ruben in mõte conuallis Beth phogor. Ios. 13.

66.

SARTHAN, locus erat, iuxta quem siccis pedibus transierunt Iordanis alueum Israëlitæ. Ios. 3.

67.

Genes.14. Deut.2. Hierony. epist. ad Euagrium & qu. Hebr. in Genes. & alibi. Bened. in interpret. Heb. nom.

SAVE, aliâs Sabe, antiqua ciuitas est super regionem sodomæ, in plano campo sita: quæ vsque hodie, inquit Hiero. sic vocatur. in qua olim habitarunt Emim seu Ominæi, vel Ominæi, gens statura & aspectu terribilis, quę percussa est á Chodorlahomor rege Aelamitarum; reliquias verò eius excidisse legimus Maobitas: atque huic adiacens planicies Vallis Saue appellatur.

68.

Num.25. Hieron. in loc. Heb.

SETHIM, siue Setim, Hebraicè Sitim, Hieronymo Sattim. Hic fornicatus est populus Israël cum filiabus Moab & Madian: ibiq́; Phinees Israëlitem cum Madianitide fornicãtem pugione transfixit. Hinc & Iosue misit exploratores ad inuestigandam & noscendã terram Iericho: fortè ab hoc loco nomen acceperunt arbores Sethim, quarum ligna sunt omnium leuissima, nitidissima & pulcerrima, & quæ putredinem non sentiunt; vnde cunctæ tabulæ arcæ tabernaculi & templi factæ sunt. Fit & mentio Torrẽtis Setim, aut Sitim, id est, spinarum, Ioel. 3. vbi legitur: Irrigabit torrentem spinarum. Hier. ibid.

Ios.2. Mich.6.

69.

THOPHEL, siue Tophel, Hieronymo Thaphol, locus est in deserto trans Iordanem è regione Iericho; vbi Moyses scripsit Deuteronomium & edidit. Deute. 1. Hieron. in loc. Hebr.

70.

ZARED, siue Zareth, torrens & vallis; quem siccis vestigijs transierunt Israëlitæ. Num. 21. Deut. 2. Hier. in loc. Hebr.

S.

Tribus Simeon, & confinia eius.

I.



Genes.29. IMEON secundus Iacob filius ex Lia vxore in tantum filios & nepotes suos propagauit, vt de tribu eius ad montem Sinai numerati & inuenti sint viri apti ad pugnam, quinquaginta nouem millia, trecenti; quibus omnibus in deserto mortuis, ipsorum filij, bellatores viginti duo millia ducenti in terra promissionis proprium funiculum non sunt consecuti: sed pro hæreditate ac possessione sua obtinuerunt de terra tribui Iuda prius assignata cis Iordanem, terram Australem, deserto & mari magno contiguam: quapropter mirandum non est, si in hac tribu ciuitates, &c. legantur, quæ ante tribui Iuda fuerint attributæ. Num.1.& 26. Ios.19. 1.Par.4.

2.

NEMVS ABRAHAE, plantatum ab Abraha. Genes.21.

3.

ADIA, villa iuxta Gazam. Hieron. in loc. Hebr.

4.

Genes.15. Num.34. Ios.15. 3.Reg.8. 4.Reg.24. 2.Paral.7. Isai.27. Ezech.47. &c. TORRENS, qui & fluuius Aegypti, in literis sacris appellatur; cuius frequens in scriptura mentio est, de eremo veniens iuxta vrbem Rhinocoruram, mari magno influit; vnde pro torrēte AEgypti 70. interpretes Rhinocoruram transtulerunt. Hieronym. in Prophetas & epist. ad Dardanum.

5.

Ios.15.19. 21. 1.Par.4.5. AEN, quæ & Ain, Ahim, Aijm, hoc est, fons, vel oculus, ciuitas sic dicta, prius Iudæ, post Simeonis, separata sacerdotibus. Hieronymus videtur eam Bedhennim siue Benhennim appellasse.

6.

AENDA ciuitas, quam Asa rex Iuda expugnauit, & subuertit. 2. Paral.14. Hiero. in loc. Hebr.

7.

Genes.15. 17.25. FONS AGAR, vbi Agar abiecit & deposuit puerum Ismaëlem sub arbore. Genes. 16.21. quo ipso in loco Ismaël creuit & habitauit in deserto Pharan; atque ibi vxore accepta generauit filios duodecim, ac valde multiplicatus est in gentē magnam, à quo Ismaëlitæ dicti sunt, qui postea Agareni, nunc Saraceni.

8.

ALBA, speculum & castellum, non longè ab Ascalone contra incursiones Barbarorum extructum. VVilhelm. 15. bell. 25. & alibi.

9.

AMARKABOB. Hieronym. in loc. Hebr.

10.

ANGARIS, qui & Engaris, mons.

11.

ANTHEDON, vrbs Idumeæ maritima; quam cùm Alexander Iannæus ante expugnasset, postea rex Herodes renouās Agrippiadem nominauit, nimiaque beneuolentia nomen amici etiam portæ inscripsit, quam ipse in templo ædificauit. Ioseph.13. ant.19.21. & 14. ant. 10. & alibi.

12.

DESERTVM arenosum; terra tota est latissima, infrugifera, aquarum egens, solis adusta ardoribus, & quæ aspectu sui horrorem visentibus incutiat: caret enim domibus, hominibus, bestijs, arboribus, graminibus; abundat autem collibus & monticulis non quidem vsitatis & solitis, sed ex arena, quæ vi ventorum in vnum cumulum aggeritur. vt quod in Occidente fieri videmus niue eleuata, hoc ibi tenuissimo puluere in modum fumi agitato, longè fiat mirabilius. Neq; ibi vlla certa itineris ratio est; nam cùm arenæ (vt alibi testatur Hieronymus) sint mollissimæ, pergentium vestigia subtrahunt; vnde etiam mare sabulosum à posterioribus scriptoribus appellatur, quod scilicet ad instar maris arena ventorum flatu nunc huc, nunc illuc diffluat, & subitò in altissimos sæpe montes erigatur; & quoniam nullus hîc viarum callis appareat, quem hac iter facientes itineris sui ducem sequi possint, ea propter haud secus quàm si in vasto oceano nauigandum esset, ad cynosuram nauticam profectionis suæ scopum explorare debent. Sed neq; sic adhuc in tuto sunt; nam si qua sinistra fortuna contingeret, vt qui illac iter agunt, Austro ferrentur, vt Septentrione agunrur, sabulo obruti omnes occumberent. Nam etsi, inquit Ludouicus Rom. prosperis vehebamur flatibus, atro tamen turbine sabuli adeo inuoluebamur, vt adempto è conspectu interuallo 10. passuum alter alterum nōn conspiceret. Ob id incolæ camelis vehuntur caueis inclusi ligneis, inq; eis vitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui non aliter quàm in vndabundo mari pyxide & pagina ducuntur. & ibi siti exanimantur complures: quamobrem intelligimus apud Iosephum Herodis regis beneficium, cùm Augusti Cæsaris exercitui per loca arida facturo iter, de aquarum copia & reliquis ad vitam necessariis abundè prospexit. Hieron. in epitaph. Paula. Prat. spiri. cap.176. Ludouic. Roman. patr. Nauig.1. cap.14. Ioseph.1. bell. Iud. cap.15.

Narrat historiam Nicephorus, quam operę pretium est hîc adiungere. M. Antonino, inquit, Niceph.3. hist. Eccl. 37.

inquit, imperium administrante. Iudæus quidam in solis aridisque locis iter faciens, communiter cum viatoribus Christianis psalmos canebat. Cùm verò morbo repentino ita affligeretur, vt crederetur moriturus, atque ibi in locis ijs permansurus esset, magna contentione viatoribus suis obsecrando institit, ne eum ita præsidio omni destitutum relinquerent, sed vt diuini lauacri participem facerent, ac deinde abirent. Vt autem illi, neq; qui præstare hoc posset, (sacerdote enim opus erat) neque aquæ copiam adesse, quæ in baptismo perficiendo & consuetudine antiqua, & lege certa & inuiolata requirerentur, causati sunt, & propterea in tantarum rerum penuria petitioni eius non annuerunt. Iudæus porrò in sententia sua permansit & iureiurando eos, vt sibi satisfacerent, adegit. Illi itaque detractis homini vestibus, arena, quæ ibi erat, pro aqua vsi, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. tertium arena in eum coniecta, baptizarunt. Per hanc tam insolitam & admirandam sacrorum mysteriorum initiationem, imbecillitate omni, tanquam vinculo quodam is solutus, longè melius quàm illi, validus iam prorsus iter fecit. Postquam autem domum sunt reuersi rem eam ad Dionysium Alexandriæ Episcopum retulerunt. Ille verò admiratione stupens, Ecclesiam de ea consuluit: cui visum est aqua insuper ad eum modum initiatum, iuxta Ecclesiæ traditionem abluendum esse; vt ita quod sacro ei deesset, sarciretur.

13.

ASAN, ciuitas Leuitarum. Iosf. 15. 19. 1. Reg. 30.

14.

ASAR. Hieron. in loc. Heb.

15.

ASCALON, quæ & Ascalona, vrbs antiqua, nobilis, non tam magnitudine quā robore excellens; vna ex quinque primarijs & satripijs Philistæorum; sita in littore maris, forma semicirculi portum ambiens, muro cincta validissimo: distat ab Hierosolymis septingentis viginti stadijs; à Ramula octo miliaribus, vt VVilhelmus Tyr. docet. Describitur à quibusdam in tribu Iuda. Expugnauit enim illam cum finitimis Iudas, vt legimus in libris Iudicum; atq; ab hac Philistinorum reguli Ascalonitæ nuncupantur. Hic Samson occidit triginta viros de Philistæis, eorūque vestes abstulit, vt eas daret totidem viris, qui problema suum soluerant, quod erat: de comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Vrbs hæc iuxta Prophetarum oracula, sæpius destructa & restaurata iterum est. Ferunt in hac natum Herodem illum, qui se infantium Innocentum sanguine & cæde polluit, atque ab Augusto in regno Iudææ confirmatus est: à cuius morte Cæsar palatium in ea vrbe dedit Salome sorori Herodis; ædificauerat enim & Herodes in ea ipsa domum & aulam regiam. Atq; etiamnum hodie, antiquum robur retinens, Saracenorum gentis fortissimum propugnaculum est. Christianorum tempore cùm haberet Episcopum, Bethlehemiticæ tādem sedi parochiali iure subiectus est; habuit & Comitem, vt idem autor est. Eius muros cùm Saladinus diruisset, Richardus Anglorum rex instaurauit. Habebat subiectum sibi campum, aptum equitibus, & vallem, & lacum, de quo postea,

(Margin notes: Iosf. 13. 1. Reg. 6. Broc. iti 7. Brei. ibid. Salig. tom. 10. Cap. 4. Ioseph 5. antiq. 7. & 3 bell. 1. Iud. cap. 1. & 3. Iud. 14. 2. Reg. 1. Ierem. 25. 47. Amos 1. Soph. 2. Zachar. 9. 1. Mac. 10. Ioseph. antiq. 17. VVil. Tyr. 11. bell. sacr. 12. & 14. bel. 12. & 18. bell. 24. & alibi. & 2. cōtin. 14. Iosf. 2. bell. 1. Ierem. 47.)

16.

ASEM, quæ & Asom, & Esem, ciuitas. Iosf. 15. 1. 91. Paral. 4.

17.

ASENNA. Hieronymus in loc. Hebr. est alia ab hac in tribu Iuda.

18.

ASERGADDA, ciuitas. Iosf. 15.

19.

ASERSVA, quæ & Asarsusim, Asarsusa. Iosf. 19. 1. Par. 4.

20.

ASERSVAL, aliâs Asarsual, ciuitas, prius in tribu Iuda. Iosf. 15. 19. 1. Paralip. 4. Esdr. 11.

21.

ASSEMON, & Assemoth, ciuitas. fuit antea tribus Iudæ. Iosf. 15.

22.

ATHAR ciuitas. Iosf. 12.

23.

BAALA, quæ & Bala, Balaa, & Abala, ciuitas. Iosf. 15. 19. 1. Par. 4.

24.

BALAATH, quæ & Baal; Hieronymo Ballath, ciuitas. Iosf. 19. 1. Par. 4. 5.

25.

BARAD, Hieronymo Barath; inter quam & Cades puteus Agar etiamnum ætate Hieronymi demonstrabatur. Hieron. in loc. Hebr.

26.

BAZIOTHIA ciuitas. Iosf. 15.

27.

BERRAMOTH, aliâs Berecameth, ciuitas. Iosf. 19.

28.

BERSABEE, id est, puteus iuramenti, vrbs tribus Iudæ; sita tamen intra limites Simeonis, (Gen. 13. 21. 22. 26. 28. 46.)

meonis,contigua deserto magno, viginti miliarib.ab Hebron, vergens ad Austrum in regione Geraririea, à Gaza quatuor miliaribus distans. Nomen hoc accepit,quod ibi Abraham & Isaac,cum Abimelec rege Geraræ fœdus iuramento sanxerunt, siue quod septem agnas Abimelec de manu Abrahæ ibi acceperit. Hîc Abraham, Isaac, & Iacob habitarunt multis diebus;vnde & vocatur oppidum Isaac. In hac Ioel & Abia,filij Samuelis Prophetæ, iudicabant populum Israël iniustè, & iniquè; estque terminus terræ Israëlis ad Austrum. Hieronymi tempore fuit grandis vicus, eratque in ea positum præsidium Romanorum militum, eaque ipsa prouincia paulò ante suam ætatem Salutaris dicta est; nunc autem Gibelina vocatur: cumque diruta fuisset, Christianorum tempore,qui loca sancta recuperarunt, ab ijs magno studio restituta est;posito præsidio, & de communi consilio tradita fratribus domus Hospitalis, quæ est Hierosolymis. Ptolomæo Berzana dicta videtur. VVeissenb.

(Margin: Ios.15.19. Iud.29. 1.Reg.3.& alibi. 1.Reg 8. Hier.quæst. in Gene.& in loc Heb. et in Amos 5.& 8. VVil.Tyr. 14.bel.2 2. Broc.iti.7. Breid eod. Fretell. Vitri.c.36.)

29.

DESERTVM Bersabee;in quod abijt cum filio Ismaële Agar ancilla Abrahæ, ibiq; abiecit eum sub arbore, vt ante diximus: fugit etiam huc Elias,ad minas & persecutiones reginæ Iezabel.

(Margin: Genes.21. 3 Reg.29.)

30.

BESOR torrens: vltra hunc Dauid Amalecitas prostrauit.1.Reg.30.

31.

BETH, in tribu Simeonis. Hierony. in loc. Hebr.

32.

BETHBERAI ciuitas.1.Par.4.

33.

BETHELEA vicus Gazensium, valdè populosus, habensq; templa antiqua, ædificiaq;pulcerrima,& maximè Pantheon in ciuitatis arce locatum, eminens super omnem vicum.Hist.Trip.6.c.28.

34.

BETHLEBAOTH ciuitas.Ios.19.

35.

BETHMARCHABOTH ciuitas.Ios. 19.1.Par.4.

36.

BETHPHALET, aliàs Bethphelet, ciuitas. Ios.15.Esd.11.

37.

BETVL. & Bethularma, Hiero.Bathul & Bathuel,ciuitas.Ios.19.1.Par.4.

38.

BEZEDEL vicus, iuxta quem erat castellū inexpugnabile cum turri.Ios.3. bel.1.

39.

BOLA.Hieron.in loc.Heb.

40.

CESIL,aliâs Exul,ciuitas, quæ prius fuit tribus Iudæ.Ios.15.

41.

DABIT,quæ & Iabir, vrbs valida & regia, prius Cariathseima, & Cariathsepher, hoc est, ciuitas literarum dicta,seu Vniuersitas & Academia Palesthinæ. Regem huius occidit Iosue, vrbem autem expugnauit Othoniel,frater, (vt alij dicunt) filius fratris Caleb iunior, interfectis in ea filijs Enacim Gigantibus; ideoq; data est ei Axa filia Caleb in vxorem, cum terra irrigua superius & inferius: Vrbs autem ipsa data est,& attributa sacerdotibus. Hieronymi tempore videtur Daēma dicta.

(Margin: Ios.11. 12.13.15.21 Iudic.1. 1.Paral.6. Hieron.in loc.Hebr. Broc.iti.6. Breid.eod.)

42.

ELTHOLAD ciuitas. Iosue 15.19.quæ & Tholad.1. Paral.4.

43.

EREMMON, vicus Iudæorum prægrandis, in decimo sexto ab Eleuteropoli miliario, contra meridiem in Daroma. Hieron. in loc.Hebr.

44.

ETAM, ciuitas, fortè villa.1.Par. 4. Hieron. videtur Etha esse.

45.

ETHER, fortis Simeonis.Hierony.in loc. Hebr.

46.

GAZA,quæ & Gazara, interdum Gazera, Gazer, Gazaris, & hebraicè Aza dicitur, ad Christianismum conuersa Constantia dicta est, de nomine sororis Constantini Magni: Euseb.in vit.Const,lib.4.c.38 Confer,quę infra dicemus in Maioma. vrbs magna, potēs & celebris, vna ex quinque primarijs & satrapijs Philistinorum;distans à mari stadijs septē; vt auctor est Breid.duo Italica miliaria; terminus olim terræ Chananæorum, in qua erant ciuium millia multa,quod ex eo cōijcere est, quoniam quo tempore Alexander Iudæorū rex eam expugnauit, & senatus fortè eo de cōuenisset, quingenti senatores in ęde Apollinis contrucidati sunt. Cepit vrbem hanc tribus Iuda, duce Caleb viro fortissimo; quam tenere tamen non potuit, quod Enacim. hoc est,gigantes fortissimi restitissent. Huius ambas portę fores cum postibus, & sera Samson media nocte abstulit, & humeris impositas detulit in montem vicinum,qui respicit Hebron. Atque hic idem postea in hac vrbe captus;atq; in carcere coactus molere, cùm erutis in-

(Margin: Genes.10. Deut.2. Ios.10.11. 13.15. 1.Mac.13. 16. Ioseph.13. antiq.19. Iud.1.6.16. 1.Reg.6. 3.Reg.4. 4.Reg.18. Hieron.in loc.Hebr.)

tis insuper oculis, coram principibus Philistinorum luderet, apprehẽsis duabus columnis, quas præmonstrante puero contigerat, quibus scilicet tota illa domus, quæ & maxima & publica videtur fuisse, innitebatur; cùm inuocasset Deum, vt restitutis viribus pateretur sese extremo hoc virtutis opere edito de inimicis suis vltionem sumere, concussis fortiter columnis sese ipsum, cum tribus hominum milibus eadem ruina inuoluit & oppressit. Volunt autem quidam domum illam templum fuisse Dagon, idoli Philistinorum; cuius adhuc hodie ibi cernantur vestigia & ruinæ. Sed quoniam iam olim Prophetæ huic vrbi extremum exitium minabantur, fuit hoc, cùm Alexander Magnus Dario Persarum regi bellum fecisset, ipsi verò Persicum præfectum in vrbem admisissent cum præsidio: statim enim atque Tyrum expugnauit, obsessam Gazam, & post bimestrem obsidionem occupans, in sempiternum vertit tumulum; vnde ob id & deserta appellatur. Sed antiquæ ciuitatis locum vix fundamentorum præbent vestigia; nam quæ nunc cernitur in alio loco, pro illa quæ corruit, ædificata est.

Broc. iti. 7. Breidenb. 29. Augu. *Ioseph. 11. antiq. 8.* *Act. 8.*

Noua Gaza non longè à veteri ædificata, tempore Machabæorum, Iosephi, & Hieronymi magnopere floruit, vt ex ijs ciuium copijs exercitus & quidem subitus educi potuerit. Et quidem Alexander Iannæus cùm totum annum eam vrbem obsedisset, Lysimachus, Apollodori strenuissimi ducis, qui ciuitatem tuebatur, frater, inuidia commotus, eo occiso, introitum hosti præbuit: atque Alexander primùm quidem pacificè ingressus, mox licentiam fecit militi in oppidanos sæuiendi. trucidabantur igitur Gazenses, non multi, vt qui plures etiam, quàm ipsi essent, Iudæorum interficerent: cùm & desolatas ædes incenderunt, ne præda potiri posset hostis: quidam etiam Saguntina rabie suismet manibus vxores & liberos interimerent, ne ad seruitium & iniuriam abstraherentur. Atque ita iugulatis omnibus, & vrbe diruta, Ierosolymam rediјt Alexander. Post ætate Cæsaris Augusti, cùm eum sui Testamenti executorem nominasset Herodes, quod esset vrbs hæc græcanici instituti, à regni Iudaici terminis separata, & Syriæ est attributa. Est verò vrbs, vt posteriores autores scribunt, amplissima nunc, duplo maior Hierosolyma, communiter Gazera, Syris Ayan dicitur; sita in via, quæ ducit in Aegyptum. Habuit turres, cisternas &c. estq; ab ea vsq; ad desertum arenosum planicies, iter hinc vsque ad montem Sinai, est duodecim, vel tredecim dierum. Cùm subesset Christianis episcopum habuit suffraganeum; cùm eam vrbem propter Ascalonitas vicinos magno studio restituissent, & tandem fratribus militiæ templi dedissent custodiendam. Excitauerat autem Balduinus castrum prius, post à confluentibus eò hominibus, qualiscunq; vrbs adiecta est, quam cùm Turcæ cepissent, ab ijs qui in superiore præsidio erant, magna vi pulsi & profligati sunt. Passus est hic mortem propter Christianæ fidei professionem Siluanus episcopus cum socijs vnde quadraginta. Sed & etiamnum magna illius ciuitatis autoritas, & Syriæ vel prima, vel secunda est.

Hieron. in loc. Hebr. 1. Mach 7. 9. 13. 14. 15. 16. & alibi. *Ioseph. 13. antiq. 19.* *Ioseph. 17. antiq. 17.* *Broc. iti. 7. Breid. eod.* *VVil. Tyr. 14. bel. 12. & 17. bell. 12. & 20. bell. 21. & alibi.* *Niceph. hist. Eccl. li. 7. ca. 16.*

47.

GERARA, quæ & Geraris, & Vrbaal hebr. vrbs regia, metropolis terræ Palestinæ, terminus olim Chananæorum, ad plagam australem; vbi & peregrinatus fuit Abraham, natus Isaac, ibidemque vigintiquinque annis cum Patre habitauit, atque ex hoc ipso loco admodum adolescentulus iuit ad montem Moriam offerendus Deo, humilis & pia hostia. atque hoc iter trium dierum est autore Hieronymo. Ab hac Geraritis, seu Geraritica regio, cuius creba apud Hieronymum mentio est. Vbi Paula intrauit Saræ cellulas, videns incunabula Isaac, & vestigia quercus Abrahæ. Monstrabantur enim tum ibi ædiculæ propter miraculum partus, ea ætate parientis. Scriptura sacra commemorat fuisse eam Geraram, inter Cades & Sur, hoc est, duas solitudines; quarum vna Aegypto iungitur, ad quam populus trans fretum rubri maris aduenit; altera verò Cades vsque ad Saracenorum eremum extenditur. hæc Hierony. in loc. Hebraic.

1. Par. 14. 2. Par. 14. 26. Genes. 10. 20. 26. Genes. 22. & ibi. Hie. Hieron. in epit. Paula & alibi.

48.

TORRENS, & vallis Geraræ, Iosephus Fauces vocat. Hoc loco habitauit Isaac, diuersosq; fodit puteos, quorum nomina scriptura sacra explicat; qui hodieq; in Geraritica regione demonstrantur.

Genes. 26. Hiero. ibi. & de loc. Hebr. Ioseph. 1. antiq. 26.

49.

HARMA, siue Arma, quæ & Harama & Herma, & Horma, hoc est, anathema, prius dicta Sephat, Hieronymo Sephet ciuitas regia. Hic cæsa est pars populi Israëlitici ab Amalec & Cananæo, quem in Deuteronomio Amorrhæum scriptura vocat: cepitque vrbem hanc Iosue, Rege illius interfecto; & huc vsque persecutus est quinque Reges. Horma autem dicta est, quod eam, occisis Rege, populo, ad vnum omnibus anathemate condemnarunt. Fuit etiam Arma locus, ad quem spoliorum partem misit Dauid. Ponitur à quibusdam in Iuda.

Nu. 14. 21. Deut. 1. Iof. 10. 12. 15. 19. Iudic. 1. 1. Reg. 30. 1. Paral. 4. Hieron. in loc. Hebr.

50.

CELLVLAS Hilarionis. In hac solitudine, licet vasta, terribili, & latrocinijs cruenta, inter mare & paludem S. Hilarion primùm in tuguriolo, quod iunco & carice texerat, deinde in cellula, quæ vix ipsum caperet, plus quàm quadraginta septem annis vixit, sacco tantum membra coopertus, aut pelliceum habens ependytem, quem illi B. Antonius dederat, humi cubans, incredibili abstinentia, ieiunijs, orationibus, laboribus, pectoris tunsionibus exesus, vt vix ossibus hęrerent membra, varias dæmonum tentationes superans, multisq; clarens miraculis. Hiero. in vita Hilar.

51.

IIM, aliâs Im, ciuitas.Iof.15.

52.

IVNIPERVS Eliæ, eft in deferto; diftat à Berfabee itinere vnius diei. Hic Elias fugiens à facie Iezabel, dormiuit fub iunipero, petiuitque animæ fuæ vt moreretur, fed aftante mox Angelo allatum ab eo panem & aquam fumpfit, & ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus & quadraginta noctibus. *3 Reg.19.*

53.

LACVS apud Afcallona. Iofephus 1. belli 16.

54.

LEBAOTH, Hieronymo fortè Labaoth, ciuitas. Iof.15.

55.

LEBHEM, villa, vbi eft puteus, de quo dicunt B. Mariam virginem cum puero Iefu, & Iofeph cùm in Aegyptum fugerent, aquam haufiffe, ibiq; pernoctaffe. Breidenbac. d 10. Septemb.

56.

MAIOMA, & Maionia, emporium & portus Gazę, diftans ab ea viginti ftadijs, cùm Chriftianis effet plena, meruit à Conftãtino dignitatem & priuilegia ciuitatis, & de filij nomine Conftantia eft appellata. Iniuftũ enim arbitratus eft Conftantinus, vt quæ erat Chrifti cultrix, fubdita effet Gazæis idololatris. Poftea imperante Iuliano Apoftata, litem Gazæi Cõftantienfibus intulerunt, quo iudice Conftantia rurfum Gazæis fubiecta eft, & fublato priori nomine Gaza maritima nuncupata. *Hieron in epi. Paulæ. & in vita Hilarion. Hift. Trip. l. 6. cap. 4. Niceph l. 10. hift. cap. 4.*

57.

MEDEMENA, quæ aliâs Berfabe dicitur, vt Benedictus annotat, ciuitas. Iofu. 15. meminit etiam huius Ifaias 10.

58.

MENOIS, oppidum iuxta ciuitatem Gazam. Hieron. in loc. Hebr.

59.

MOLADA ciuitas. Iofu. 15. 19. 1. Paralipomen. 4.

60.

MOLATHI, patria Hadrielis Molathitæ. 1. Reg. 18. 2. Reg. 21.

61.

PVTEVS Iudicij, vfque in præfentem diem in regione Geraritica. Vocatur autẽ villa Berdan nomine, quod Latinè dicitur puteus Iudicij. Hieron. in loc. Hebr.

62.

RAPHIA, vel Raphace, vrbs magna & maritima; vbi Philopator Antiochum magnum debellauit; cæpitque, & poffedit hanc Alexander Iannæus. *Iofeph. 13. anti. 17. 21. & anti. 10. & alibi.*

63.

REMNON ciuitas, prius Iudę, poft Simeonis; nunc vicus eft, contra Aquilonem iuxta Aeliam, in decimoquinto eius miliario. Hieron. in loc. Heb. *Iof. 15. 19. 1. Paral. 4. 2. Efdr. 11.*

64.

RHINOCORVRA, quæ & Rhinocolura, vrbs Aegypti olim, poftea Iudæorum. Sciendum eft vocabulum hoc apud Hebręos non haberi, fed feptuaginta interpretes pro torrente Aegypti propter notitiam loci, Rhinocoruram tranftulerunt. Eius vrbis fępe meminit Iofephus. cuius incolæ ætate Hieronymi lingua Chananitide, hoc eft, Syra loquebantur. diftat à Gaza fecundum Antoni. m p. XXVIII. non procul à mari, apud quam fluuius aliquis in mare delabitur; qui eft terminus regni Ifraëlitici. VVeiffenb. *Iofeph. 13. antiq. 21. & alibi. Hieron. in loc. Heb. et alibi.*

65.

SAARIM, ciuitas in tribu Iudæ; in qua habitarunt pofteri Simeonis. Iof. 15. 1. Paral. 4.

66.

SABEE ciuitas. Iof. 19.

67.

MONS Samfon. In hunc montem portauit Samfon portas Gazæ. Iud. 16.

68.

SAROHEN ciuitas. Iof. 19.

69.

SELIM ciuitas. Iof. 15.

70.

SENSENNA, aliâs Senfema, ciuitas. Iofue. 15.

71.

SICELEG, & Sicelech, vrbs affignata prius tribui Iudæ, poftea Simeonis, fed poffeffa à Philiftæis; quam rex Achis donauit Dauidi, qui in ea fedit & habitauit totum annum & menfes quatuor; atq; exinde permanfit tribus Iudæ: fed cùm aliquando Dauide abfente vrbem hanc Amalecitæ cæpiffent, diripuiffent, incendiffent, & prædam omnem abegiffent, perfecutus eft eos Dauid vltra torrentem Befor, & nihil minus metuentes de repente adortus, occidit omnes, prædamq; reduxit. *Iof. 15. 19. 1. Reg. 27. 30. 2. Reg. 1. 4. 1. Par. 4. 12.*

72.

TABATHA, vicus, in quo natus est Hilarion eremita. Hieron. in vita Hilarion. distat à Gaza quinq; miliaribus

73.

THALCA, in tribu Simeon. Hierony. in loc. Hebr.

74.

THOCEN ciuitas. 1. Paral. 4.

75.

PVTEVS Viuentis & Vidētis; apud quem Isaac habitauit; & demonstrabatur adhuc tempore Hieronymi, quemadmodum & alij multi putei Abrahæ & Isaac, quorum mētionem facit Scriptura. Hier. in loc. Heb.

Z.

Tribus Zabulon.

I.



Genes. 30. ZABVLON, Hebraicè Zebulon, decimus filius Iacob ex Lia vxore eius prognatus, tantoperè semen Abrahę multiplicauit, vt de eius familia iuxta montem Sinai recensiti & Num. 1. inuenti sint viri bello apti à vicesimo anno & supra, quinquaginta septē millia & quadringenti, absque paruulis & mulieribus. Quorum Num. 26. filij, viri bellatores sexaginta millia & quingēti, parentibus in deserto mortuis terrā à Deo promissam ingressi sunt. ac missa cum alijs Ios. 19. Ioseph. 5. antiq. 3. Brocard. itin. 7. Genes. 49. Deut. 33. tribubus sorte, habitauerunt circa Iordanem in fertili Galilææ regione. quæ longitudine tendit à lacu Genezareth, vsq; ad litus maris magni, quod iuxta montem Carmelum est. Latitudine verò à monte Tabor versus Septentrionē quinque occupat miliaria.

Loci tribus Zabulon.

2.

AFFAREA, Hieronymi ætate villa erat in sexto miliario vrbis Legionis contra Septentrionem. Hier. de loc. Heb. lit. A.

3.

AMTHAR, aliâs Amphar, Hieronymo Amathar, formosa ciuitas in Orientali plaga tribus Zabulon. quæ vt & cæteræ infra scriptæ ciuitates, nōnullas sub se habebat villas. Ios. 19. Hier. de loc. Heb. lit. A.

4.

ANATHON, siue Hanathon, aliâs Nathon, ciuitas in Aquilonari parte tribus Zabulon. Ios. 19. Hier. in loc. Heb. lit. A.

5.

ANVA, Hieronymo vrbs aut pagus in tribu Zabulon. Hieronym. de loc. Hebr. lit. A.

6.

ARABA, villa in planicie sita, in finibus Diocæsareæ, quæ olim Saphorine, siue Sephoris, dicebatur. Hieronym. in loc. Hebr. lit. A.

7.

ARBEL, vicus in campo pręgrandi, distans ab oppido Legionis millib. nouem. Hier. de loc. Heb. lit. A. Srabo lib. 16. Bened. in Indice, dictione Arbel.

8.

ASAMON, siue Asachron, celsus & cauernosus Galilææ mons est, vndiq; medius. Contra Sephorim situs. In quem cùm multi Iudæorum, qui seditionibus & latrocinijs operam dabant, recessissent, à Romanis acerrimè oppugnati, ducentis Romanorum cæsis, amplius quàm duo seditiosorum millia trucidati sunt. Iose. 2. bel. 23. Merca.

9.

ASOCHIS, aliâs Asochitos, Galilææ oppidum in magno campo situm, non longè à Sephori distans. Quod Aegypti Rex Ptolomæus cognomento Lathyrus ex improuiso adortus, sabbato vi capiens, multos hostium peremit, & præter magnam aliarum rerum prædam, circiter decem captiuorum millia abduxit. Ioseph. 13. antiq 19. & 1. bel. 3.

Hic Iosephus historicus, cùm Galilææ Præfectum ageret, ob aduersa quędam mœstus & turbatus, mirabili somnio noctu consolatus est. Ioseph. in vita sua.

10.

ATHALIM, ciuitas in terra Zabulon, de qua, vt Hieronymus testatur, fuit Aialon siue Elon, qui iudicauit populum Israël. Iud. 12. Hier. loc. Heb. lit. A.

11.

AZANOTH, Hieronymi tempore vicus erat in campestribus, ad regionem Diocæsareæ pertinens. Hieronym. de loc. Hebr. lit. A.

12.

BACCADES, vulgò Buccahel, peramænus admodum locus est, in finibus Zabulon, in summis montium, aquis irriguus, & fructiferarum arborum frequentia consitus. Cuius habitatores cùm frequentes essent, & armis superbi, vicinorum agros rapinis, latrocinijs, & homicidijs infestabant, & suburbana finitima sibi faciebant tributaria. Quam insolētiam Hierosolymorū Rex Balduinus quartus non ferens, locum hunc subitò & vi occupauit;

pauit, & quotquot fugam nõ arripuerant, neci dedit. Tyr.21.bel.sacr.26.

13.

Broc. iti.5. Breid. ibi. Iudith.7.

BELMA, aliâs Helma, postea Abelina dicta, villa quondam grandis, in alto & firmo loco sita. Hanc Holofernes contra Bethuliam ducens exercitum, transijt. Testantur etiamnum multæ marmoreæ columnæ, & magnæ ruinæ eam fuisse olim gloriosam.

14.

BERSABE, aliâs Bersabee, & Bersobe, ciuitas, quæ terminus est superioris Galilææ, & initium inferioris Galilææ. Quam Iosephus, quod locus oportunus esset, aduersus Romanos validiori muro muniuit, ac frumento armisque instruxit. Ioseph. 2. bel. 25. & 3. bel. 2. & in vita sua.

15.

BETHAGON, locus in quo duæ tribus, Zabulon & Isachar, habent confinia. Hieron. de loc. Hebr. lit. B.

16.

Iosu.19. Hieron. de loc. Heb. lit. B. & in Mic. 5. & in Matt. 2. Iud. 12. Bened. in dict. Bethleem. Ioseph. 5. antiq. 12.

BETHLEEM. Galilææ ciuitas in tribu Zabulon. ad cuius distinctionem altera eiusdem nominis ciuitas, quæ in tribu Iuda sita est, appellatur Bethleem Iudæ. Ex hac quidam fuisse putant Abessan Israëlitici populi Iudicem: quem tamen Iosephus testatur ex Bethleem oppido tribus Iudæ natum fuisse. vide supra.

17.

BETHMAVS, vicus dissitus quatuor stadijs à Tiberiade versus Sephoritarum vrbem. in quo Iosephus cum Tiberiensium senatu ac primoribus ad se accersitis, colloquium habuit. Ioseph. In vita sua.

18.

Hieron. de loc. Hebr. lit. B. Brocard. iti. 4. & 5. Brei. ibid. Ioseph. 18. anti. 3. Luca 9. Sal. tom. 9. cap. 9.

BETHSAIDA, clara Galilææ ciuitas quæ inter decem principales Decapolis regionis ciuitates recensetur. Sita est iuxta viam, quę è Syria in Aegyptũ ducit, in angulo maris Galilææ, vbi se mare ab Aquilone flectit contra Austrum. Habebat tamen sub ditione sua etiam vicum & desertum, quæ vltra idem mare iacent. Cõtra Orientem distat à ciuitate Neptalim, & versus Septẽtrionem à castro Magdalo tribus miliaribus. A Septentrione verò non procul Capharnaum fons est, è quo riuus quõdam profluebat, qui ciuitatem, irrigabat. Ex hac ciuitate orti sunt SS. Apostoli Petrus, Andreas, & Philippus: vt & in Euangelio Ciuitas Andreæ & Petri appelletur. Ioan. 1. 12.

Matt. 8. Marc. 1. Luca 4.

Verisimile est in hac ciuitate fuisse domũ Petri & Andreæ, quam Christus ingressus, socrũ Petri in lecto decumbentem, grauiterque febricitantem manu apprehendisse, ac dicto sanasse Euangelistæ describunt. Vbi quoq; post Solis occasum oblatos sibi ante ianuam multos malè habentes, ac varijs morbis afflictos, atq; à dæmonijs vexatos curauerit. Narrat Nicephorus, Helenam Constantini Imperatoris matrem ex hac Petri domo, pulchrum D. Petro constitu isse templum. at malè, mea quidẽ sentẽtia, id in ciuitate Tiberiade fuisse opinatur, cùm nusquã in Euangelio legamus Christum vnquam Tiberiadi fuisse. Sed vt eò reuertamur, vnde digressi sumus, hîc etiam Christus cœco cuidam in oculos expuens, imposi- tis manibus visum restituit, prius quidem imperfectum, postea autem perfectum. Denique quam plurima in hac ciuitate fecit miracula. Per quæ cùm Bethsaidẽses, vt & Corozoaimitæ, ad agendam scelerum pœnitentiam non fuissent commoti, huiusmodi tandem verbis ipsorum pertinaciæ exprobrauit: Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quoniam si in Tyro & sidône factæ essent virtutes, quæ factę sunt in vobis, olim in sacco & cinere pœnitentiam egissent. Attamen dico vobis: Tyro & Sidôni tolerabilius erit in iudicio, quàm vobis. Scienti enim bonum, & non facienti, grauior debetur pœna, quàm ignoranti. Ob hãc culpam etiam in præsenti sæculo Bethsaidenses, vti Corozoaimitæ, Dei vltionem experti videntur. Nam cùm ciuitas hæc olim floruerit, & ædibus frequens fuerit, nunc ita deserta iacet, vt vix sex habeat domos.

Nicepho. 8. hist. eccl. 30. Marc. 8. Marc. 6. Matth. 11. Luca 10.

19.

Iudit. 6. 7. 15. Brocard. iti. 4. & 5. Breid. ibi. Fret. pa. 9. Sal. tom. 9. cap. 9. Iudi. 7. 13. 14. &c.

BETHVLIA, Galilææ inclyta vrbs est, sita inter montana in pulchro, munito, & alto monte, fontibus abundante, qui per totam ferè cernitur Galilæam. Distat autem à Dothain versus Meridiẽ, miliario vno; à Belma seu Abelina contra Orientem, paulò plus miliario; ab vrbe Tiberiade versus Eurum, duobus, à castro verò Magdalo contra Africum, tribus miliaribus. Hanc vrbem quondam obsedit Holofernes dux Regis Assyriorum cum exercitu 120. millium peditum, & 22. milium equitum. Quem ebrietate sopitum Iudith vidua capite obtruncauit. quod mox vbi ex muro Bethuliæ suspensum fuit, Assyrij omnes à Bethuliensibus fusi sunt, atq; fugati. Extat etiamnum in monte hoc quodam castellum, & multa pulchra ædificia, plurimęq; vrbis ruinæ, sicuti etiam in campo versus Dothain, castrorum Holofernis adhuc vestigia quædam restare scribuntur.

Brocar. & Breid. vbi supra. Bened. in Iudit. 6.

20.

HIC Achior Ammonitarum dux, iussu Holofernis manibus & pedibus ad arborem ligatus fuit. Iudit. 6.

21.

BVRIA, vrbs sub monte quodam iuxta montem Tabor & ciuitatem Naim in frugifero solo sita. quam Turci vnà cum turri, quæ suburbio præerat, expugnauerũt, multisque incolarum, qui omnes Christiani erant, occisis, quingentos cum præda captiuos abduxerunt. Tyr. 22. bel. sac. 14.

22.

CADVMIM, siue Cadumin, Hebr. Cedumim, Hierony. Cadomi, torrens est, iuxta quem Barac & Debora contra Sysaram bellũ gesserũt; in quo multi ex hostibus eorum submersi sunt. Iud. 5. Hier. de loc. Heb. lit. C.

23.

CANA, aliâs Chana, Galilææ ciuitas est, quæ ob id in Euãgelica historia Cana Galilææ; ac teste Hieronymo, Cana minor vocitatur, ad distinctionem Canæ maioris, quæ est in tribu Aser. Sita est à Ptolemaide versus Eurum, quarto miliario, ab vrbe Sephori versus Corum, tertio; & à villa Rama versus Septentrionem, secundo. Ab Aquilone autem montem habet altum & rotundum, in cuius decliuo à latere ædificata est. Porrò contra Austrum, amplum, fertilem, & amœnum campum habet, qui vallis Carmelon appellatur.

Hieron. de loc. Hebr. lit. C. Broc. iti. 5. Breid. ibid. Fretel. p. 9.

Ex hac ciuitate fuerunt D. Simon Apostolus, & Nathanaël verus Israëlita Saluatoris testimonio comprobatus. Hîc Dominus noster in nuptijs Ioannis, vt vulgò censent, vt autem Nicephorus scribit, in nuptijs Simonis Cananæi, initium fecit miraculorum, aquam conuertẽs in vinum. Quo loco postea Helena Imperatrix sacram ædem ædificauit. Hîc etiam Saluator noster à Regulo rogatus pro filio ipsius, qui Capharnai animam agebat, verbo filium eius à febri, & patrem ab incredulitate liberauit. Adhuc Hieronymi ætate Cana hæc, oppidum erat. Triclinium autem, in quo nuptiæ celebratæ, & locus vbi sex hydriæ steterunt, in nostra vsq; tempora ostendi scribitur. Salig. verò ca se vidisse ait.

Matth. 10. Marc 3. Ioan. 1. 21. Ioan. 2. Niceph. 2. hist. ecc. 30. Ioan 4. Hiero. vbi supra. Broc. iti. 5. Salig. to. 9. cap 9.

24.

CANAN, locus inter duo flumina, qui à Tiberiade vix quatuor distat milliaribus. In quo Saladinus Syriæ Rex contra Christianos castrametatus fuit. Tyr. 22. bel. sac. 16.

25.

CAPHARATH, oppidum in Galilæa, non procul, vt videtur, à Iotapata situm, quod Ioseph. contra Rom. muniuit. Ioseph. in vita sua.

26.

CARMELON, siue Carmeleon vallis. Pulcherrima, fertilis, & peramœna conuallis est, à vicino monte Carmelo nomen habens. Hæc ab Austro monte includitur, qui à villa Rama vsque Nazaret pertingit. Contra Septentrionem autem, vsq; Canam Galilææ; versus Orientem verò vsque Sephorim protenditur.

Ioseph. 5. antiq. 3. Broc. iti 5. Breid. ibi.

27.

CARTHA, alias Carta, & Charta, ciuitas, quæ de Zabulonia tribu cum suburbanis suis, Leuitis data est. Ios. 21. cap. Hieron. de loc. Hebr. lit. C.

28.

CASTELLETVM, locus iuxta Tiberiadem secus mare Galilææ, vbi quondam Christianorum copiæ coactæ sunt. Tyr. 22. bel. sac. 22.

29.

CASTRVM Roberti, cuius mentionem facit Vitriac. cap. 94.

30.

CATETH, aliâs Cathetheth, ciuitas in terminis tribus Zabulon. Ios. 19.

31.

CETHRON, quæ aliâs Cetron, Citron, & Tethron scribitur, munita vrbs in tribu Zabulon. cuius pristinos habitatores Zabulonitæ in principio expellere non potuerunt, sed ad tempus sub tributo secum habitare permiserunt. Iud. 1. Hieronym. de loc. Hebr. lit. C.

32.

CHESELETHTABOR, siue Ceseleththabor, Hebræis Chislothtabor, Hieronymo Chasselatabor & Chaselath iuxta Tabor; ciuitas est in tribu Zabulon, quæ eiusdẽ tribus terminus erat. sita in campestribus ad radicem montis Tabor, in octauo lapide siue milliario Diocæsareæ ad Orienten respiciens. Hieronymi autem æuo villula tantùm erat, ac Chasalus appellabatur.

Iosu. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Achsap. & dict. Abaseluth. & lit. C. dict. Chasselatabor. et dict. Chaseleth.

33.

CIMANA, ætate Hieronymi vicus erat in campo latissimo sex milibus ab vrbe Legione ad Septentrionalem plagam pergentibus Ptolemaidem. Hiero. de loc. Heb. lit. C.

34.

CISON torrens, qui aliâs Cyson, Cisson, Hebraicè autem Chison dicitur, ex pede montis Tabor scaturit. moxq; tumore quodã separatus, in riuos duos diuiditur. quorũ minor cursum ad Solis ortum agit. ac multis aquis pluuialibus, quæ de montibus Tabor & Hermon defluunt, in se receptis, iuxta castrũ Bellifort, non longè à ciuitate Bethsan in mare Galilææ mergitur. Maior verò ad occasum Solis fluens, oppidum Naim alluit, & mediam planiciẽ campi latissimi perlabens, nonnullis alijs augetur riuis. quorum alij de mõte Ephraim, alij de locis Samariæ pinguis, alij de cãpo magno Mageddo & Esdrelon colliguntur ac tandem iuxta Carmeli radices, à ciuitate Caipha contra Septentrionem, vno; à Ptolemaide autem versus Meridiem, tertio miliario, se in mare magnum exonerat.

Iud. 4. 5. Psal. 82. 3. Reg. 18. Hiero. to. 1. epist. 27. ad Eustoch. et de lo. Heb. lit. C. Broc. ibi. 5. & 6. Breid ibi. Nig. geog. As. com. 4. Bened. in Iud. 4.

35.

HIC iuxta torrentem Cison minorem, qui versus Orientem fluit, Debora & Barac dimicauerunt contra Sisaram ducem exercitus Iabin Regis Asor. & ibid. innumerabiles eius copias prostrauerunt, fugientesq; vsq; Mageddo persecuti sunt. In qua quidẽ pugna multi Cananæorum in torrente submersi sunt. vnde in libro Iudicũ Torrens Cison traxit cadauera eorum. Ceterũ ipse Sisara fuga elapsus, dũ se in tabernaculo Aber, Cinæi saluare cupit, ab illius vxore callidè interfectus est.

Iud. 4. Psal. 82. Broc. iti 5. Brei. iti. 6. Fret. p. 11. Iud. 5.

36.

CISTERNA vetus, aqua carens, quæ non procul à Dothain, in campo iuxta viam q̃ in Aegyptum ducit, etiamnũ ab incolis ostenditur; in quam Patriarcha Ioseph à fratribus tunc

Genes. 37. Broc. iti. 4. Breid. ibi.

tunica talari & polymita nudatus, cauto consilio fratris sui Ruben proiectus fuit, vt ipsum eriperet de manibus eorum, ne ab eis occideretur.

37.

DABIRA, villula Iudæorum in monte Tabor, regionis ad Diocæsaream pertinentis. Hier. in loc. Hebr.

38.

DAMNA ciuitas Leuitarum. Iosu.21.

39.

in lo.Heb.

DEBBSAETH, aliâs Dabbasceth, Hieronymo Dasbath, ciuitas. Iosu.19.

40.

Broc.iti.4. Brei.ibid. Genes.37. 4.Reg.6. Fret.pa 9. Hieron.in loc Heb. lit D.

DOTHAIN, aliâs Dothaim, Dotaim, Dotham, Dothan, & Dotha, oppidum vinetis, oliuetis & ficetis valdè amœnum: quod à Monte Bethuliæ milliario vno in terra campestri positum, vtrinque montibus non multum altis cingitur. Ager eius qui idem cum oppido nomen sortitur, fontibus irriguus est, alendisq; pecoribus aptissimus; vbi Ioseph fratres suos pecora pascentes inuenit. In hac ciuitate Elisæus à Syris obsessus, eos omnes excœcauit, ac excœcatos in Samariam deduxit, quæ contra meridionalem plagam duodecimo milliario inde distat.

41.

Ioseph.18. antiq.3 in vita sua.2. bel.ca.26. & 4.bel. cap.1.

EMMAVS, siue Ammaus, vicus non longè à ciuitate Tiberiade: vbi sunt aquæ calidæ, sanandis corporum vitijs idoneæ, quas Iosephus etiam aquas Tiberienses nominat. Hîc Vespasianus pro Tiberiade castra posuit.

42.

ENABRIS mansio, à Tiberiade triginta stadijs distans, vbi Vespasianus castrametatus fuit. Iose.3.bel.16.

43.

VVil.Her. 1.bel.cont. 6.& 7.& 2.bel.contin.2.

ETHIM, vicus aquationi oportunus, vbi Salahadinus anno 1187. Christianorum exercitum contriuit. Vitr.cap.94.

44.

Iudit.7. Nig.geog. Asi.tom.4. Iud.12.13.

FONS Bethuliæ, qui in valle ad austrum ciuitatis Bethuliæ ex montibus emanat paulatimque in fluuiolum crescens, ab australi latere castelli Magdali, in mare Galilææ influit. Ad hunc fontem Iudith noctibus exibat, ac se Iudęorum more ante orationem lauabat, orans ibidem Dominum Deum Israël, vt ad populi sui liberationem viam suam dirigeret.

45.

Vitr.c.94. Tyr.20. bel.27.& 22 bel.15.16. 24.25.62. 27.

FONS Sephoritanus, fons celeberrimus est, prope ciuitatem Sephorim, versus Nazareth situs, vbi propter herbarum ac aquarum copiam Hierosolymitani reges exercitum cogere solebant. VVil.Her. 1.bel.cot.2.

46.

FROBELETH vicus cuius meminit VVil. Tyr.22.bel.16.& 26.cap.

47.

Ioseph.2. bell.19 3 bel.2.in vita sua.

GABA, vna præcipuarum Galilææ vrbium, non procul à Ptolomaide, atq; Besara oppido, à quo vigesimo stadio abest, monti Carmelo coniungitur. Huc equites ab Herode demissi, coloni deducebantur, vnde & ciuitas equitum appellatur: ciues verò à Iosepho modò Gabenses, modò Gabareni & Gabaritæ vocantur.

48.

GABARA, ciuitas in campo sita quadraginta stadijs à Iotapa. Ioseph. in vita sua.

49.

GABARA, villa in finibus Diocæsareæ, iuxta grandem campum Legionis. Hier. in loc. Hebr. lit. G.

50.

Num.34. Deut.3. Iosu 11.12. 13 19. Iosu.9. Ioan 6.21. Luca 5. Hieron in loc.Heb. lit.C. Ortelius in Synon. 1.Mac.11. Ioseph.5. antiq 1. Nig geog. Asi.tom.4. Vitr.c.53. Egesip de excid Hieron.lib. 3 cap.26. Plin.nat. hist.lib.5. cap.15. Bened in 13. cap. Iosu. Ioseph & Egesip.loc. cit.& 5. bell.4.

MARE Galilææ, sic dictum ab adiacente prouincia, aliâs mare Cenereth, Ceneroth, Chenereth, Chinereth, chennereth & Tiberiadis à ciuitate Tiberiade (quam ferunt illis primùm nominibus fuisse appellatam) nec non à terra continente stagnum Genesareth, atq; lacus & aqua Genesar ac Genesarites nuncupatur. Nunc Tabariæ ab accolis vocari notat Niger, cui assentitur Vitriacus. Iosepho 3.bel.18. cap. quadraginta stadijs in latitudine, centumq; in longitudine patet. Egesippo verò longius extenditur, & plinio etiam latius, alijq; aliam mensuram assignant. Toto autem ambitu suo viginti millia passuum cōplecti scribit Niger. Aqua eius dulcis, fœcunda atque potabilis est; siquidem nec palustris vliginis crassum aliquid aut turbidum recipit, quia ab arenoso vndiq; littore circūuenitur, ac præter hoc fluuio & fonte lenior est, frigidior tamen paludis æquore, eò quod non in stagni morem sternitur, sed per diffusiora lacus spatia, frequentius auris spirantibus agitatur. Varia autem sunt in eo piscium genera, ab alterius loci piscibus tam specie quàm sapore discreta: mediusque Iordane fluuio secatur, vt notauimus cùm de Iordane ageremus. Oppidis amœnis & celeberrimis circunseptū est, Capharnao, Tiberiade, Bethsaida, Bethsan, Gadara, Tarichee, Chorozaim, & plerisq; alijs. Siluas etiam nonnullis in locis, ad auroram præsertim, finitimas habet. In nouo testamento cum nauigatione Domini, tum vocatione & piscatione Apostolorū, alijsque miraculis valdè celebratur. Hic dum Apostoli iubente Domino in dexteram nauigij rete miserunt, 153. magnos cœperunt pisces, quo numero (vt qui omnium piscium genera complectitur, sicut testantur qui de ani- Ioan.21.

Vide Hier. in 47.cap. Ezech. mantium naturis ac proprietate scripserunt) significatum fuit; per Apostolicam prædicationem nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, & omne hominum genus, de mari huius seculi extrahendum ad salutem.

51.

HIC Iesus cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei: ascendens in vnā nauim, quæ erat Simônis, rogauit eum à terra reducere pusillum; & sedens docuit de nauicula turbas. Ibidem etiam, aut non procul inde facta videtur illa ex nauicula concio, cuius meminit. Matth.13. Marc.4. & Luc.8.

52.

HIC Petrus in verbo Domini laxans rete, tam copiosam conclusit piscium multitudinem, vt rete rumperetur. Luc.5.

53.

HIC Petrus ambulauit super mare; cumq; dubitans mergeretur, dextera Christi saluatus est. Matth.14.

54.

GARISIMA, vbi Iosephus castra posuit, 20. stadiorum interuallo procul à Sephori. Iose. in vita sua paulo ante finem.

5.

Matth.14. Marc.6. Ioseph.3. bel.18. Eg si.li.3. excid. Hie. cap 26. Lyran. in Matth.8. TERRA Genesar, quæ & Græcè Genezareth. Regio est, natura, vbertate simul & pulcritudine tam admirabilis, vt naturæ magnificentiam hanc esse quis dixerit. Eius tanta temperies, vt omnium quæ terra profert conueniat diuersitati. Illic & quę frigore aluntur sese multipliciter effundūt, & quæ æstu fouentur, nullumq; pro vbertate sua negat arbustum.

56.

Iosu 19. Hieron in prœmio in Ionam. 4.Reg.14. GETHEFER, Getepher, Getacōpher, aliâs Geth quæ est in Opher siue Oter aut Epher, haud grandis est viculus in secūdo Sephorim milliario euntibus Tiberiadem: vbi natus & sepultus est Ionas Propheta, cuius sepulcrum tempore Hieronym. adhuc, ibi ostendebatur. Quod autem additur quæ est in Opher, ad distinctionem aliarum Geth vrbium pertinet, ait Hieronym. quæ iuxta Etropolim & Diospolim hodie quoq; monstrantur. Est autem Opher ciuitas regia, cuius fit mentio Iosu 12:

Hieron in loc Hebr. lit G. vbi bis facit huius loci mētionem.

57.

HOMONAEA locus iuxta Tiberiadē. Iose. in vita sua.

58.

IAFIE, siue Iaphic, aliâs Iafie, ciuitas; Iosue 19 quam fortè Hieronymus intelligit cùm ait. Iasch ie in tribu Zabulon: nunc vsque Iopeuocatur, ascensus Iapho. in locis Heb. lit. I.

59.

IAPHA Galilææ oppidum Iotapatæ finitimum, contra expugnationem munitissimum. Nam præter naturam, qua tutum erat, etiam duplici muro cingebatur expugnatum tamen à Tito interemptis in ciuitate, & quidem in primo congressu XV. millibus: captis autem 2130. Ioseph.3. bell 25. & 3.bel.11. ac in vita sua.

60.

IANVA, villa in tertio miliario Legionis, contra meridiem. Hier. in loc. Hebr. lit. I.

61.

IECONAM, aliâs Iacanam, Iachanam, Iechonuam, Iecnal. Iecnam, Iecona, Hieronymo Iethonam, Hebraicè Iochneham. potens Carmeli vrbs, quam Iosue rege illius interfecto cepit, ac Leuitis attribuit. Ios.12.19. 21. Hieron. in loc. Hebr. lit. I.

62.

IEDABA, quæ & Iedala ciuitas. Ios.19. fortassis eadem cum Iadela Hieronym, in loc. Hebr. lit. I.

63.

IEPTAEL, siue Iephtaël, torrens & vallis. Ios.19. Hieron. in loc. Heb. lit. I.

64.

IOTABATA, aliâs Ionitera & Iacopata, quibusdā Ionapa, ac Iopsapata, ciuitas Decapoleos omnium Galilææ ciuitatum tutissima. Etenim paulo minus tota rupes est, ex alijs quidem partibus vndiq; vallibus immensis præceps, vt earum altitudinem oculis deprehendere cupientiū, aspectus ante deficiat. Ab vna verò tantum Boreæ parte adiri potest, vbi per transuersum latus desinentis mōtis ędificata est: quod quidem ipsum Iosephus Historiographus, cū ex decreto ciuitatis Hierosolymitanæ in Galilæam dux missus esset, ac vtrique Galilææ præfectus, muro ciuitatis fuit amplexus, quo inaccessa essent hostib. superiora cacumina. Alijs verò circum montibus tecta, priusquam in eam peueniretur à nullo poterat conspici. Post longam ac difficilem oppugnationem, ac multas vtrinq; acceptas clades, dolo tandem à Vespasiano expugnata est. Iotapatenorum quidem quadraginta millia connumerata sunt excidij tempore ex pugnis mortuorum: mille verò ducenti, ac ipse Iosephus capti. Iose.2. bell.25.& 3.bel.4.7. 8.9.10.13. 14.5.bell. 12.6.bell. 15.in vita sua. Egesip.3. excid. Hierosol.9. Brocard. nu.4. & 5. Bre.ibid.

65.

LEGIO vrbs Episcopalis, sita ad Orientalem plagam montis Tabor, Hieronymo valde celebris: ab ea enim tanquam à notiori plerasque aliorum locorum sumit dimensiones. Hieronym. in loc. Hebraic. lit. A.B. G.I.N.T. VVil.Tyr. 14.bel.12.

66. MAG.

66.

Broc.iti.4. Brei.iti.4. Nice.hist. Eccles.l.8. cap.30. Nigr.l.3. geogr.Af. pag.509. Iosep in vita sua pag. 556. Hier.to.1. epist.16.ad Principiam. & to.3 ad eandem in explanat. Psal.44. et ad Hedib. quaest.4.

MAGDALVM, Mariæ Magdalenæ castrum, vbi & nata ac sanata est. cuius domum etiamnum ibi videri ait Breidenb. Situm est in littore maris Galilæi, & ab Aquilone atque Occidente magnam habet planiciem. Vocatum autem Magdalum à turribus & munitionibus, quibus magnificè erat munitum: Vnde Hieronymus ob Mariæ Magdalenæ sedulitatem ac fidei ardorem eam Magdalenen, hoc est turritam, rectè vocatam asserit. Meminit huius castri Iosephus scribens Agrippam regem copias misisse, quæ id caperent: cæterùm eas obsidere illud non fuisse ausas.

67.

MEDALAA, aliâs Merala, ciuitas. Iosu.19.

68.

MEROME nomen loci in excelso positi, in cuius regione contra Sisariam pugnatum fuit. Iudic.5.

69.

MONTES, in quibus sita est Nazareth. VVilh.Tyr.22.bel.26. Vitriac.c.58.

70.

MONTES ZABVLON. VVilhelm. Tyr.21.bel.26.& 11.bel.22.

71.

NAALOL, aliâs Naalon. Hieronymo Naaloth, vrbs potens data Leuitis. Iosu. 19.21. Iudic.1.

72.

In lo.Heb.

NAZARA, vsq; hodie in Galilæa viculus est, ait Hieronymus, contra Legionem, in quinto decimo eius miliario ad Orientalem plagam iuxta montem Tabor.

73.

Hieron.in 17.Matth. Brei.iti.5. Isai.11. Hiero.to.1. epist 17.ad Marcel.et in 21.cap. Matth. Cant 2. Matt.2.4. 13. Luc.1.2.4. Ioan.1.19. Act.24. Hieron in loc.Heb. Theod hist. Eccl. lib.3. c.8.in noua. edi.est c.7. Luca 4. Isai.61.

NAZARETH, quod interpretatur flos, pulcra ac florens Galilææ ciuitas est, Capharnaū vrbi subiacens, ædificata super montem, quem coronæ instar ambit, duabus leucis à monte Tabor, trium autem dierum itinere ab Ierusalem distans. Hic beata Maria, candens flos virginum, nata est. Hic Christus Dominus noster & Saluator, gloria & corona nostra; vt flos campi(inquit Hieronymus) nasceretur in flore virtutum; conceptus & educatus est, ac viginti quatuor annis habitauit. Vnde & ciuitas hæc, ciuitas sua, & patria sua, ipse verò Nazarenus seu Nazaræus & Galilæus appellatus est. Sed & nos, qui nunc à Christo Christiani, apud veteres quasi opprobrio à Nazaræo Nazaræi, & à Galilæo Galilæi dicebamur.

Hîc idem Dominus ac Saluator noster ingressus synagogam (quam nostri sæculi peregrini etiamnum extare referunt) legit illud Isaiæ: Spiritus Domini super me, &c. Ob hæc igitur, quæ in hac vrbe peracta sunt mysteria, Apostoli post Christi in cœlos ascensionem B. Mariæ virginis domicilium, in quo ab angelo salutata, Christum saluatorem concepit, sacris vsibus dedicauerunt, & sacris etiam ibidē nonnunquàm operati sunt. Eodemque loco postmodum Dei genitrici peramœnum, & quod archiepiscopali cathedra præcelleret, excitatum fuit templum: in quo tria, ex rupe excisa, sunt altaria. sicut etiam in fine ciuitatis Archangelo Gabrieli templum ædificatū fuit, vbi fons scaturit, qui ab incolis venerationi idcirco habetur, quod puer Iesus matri suæ ministrans sæpe ex eo dicatur hausisse aquam.

Brei.iti. 5. Broc.ibid. Sal tom. 9. cap 7 Vide. histo. de origine. migratione. & agnitione sacri sacelli. olim Mariæ domicilij quæ præfixa est responsioni apologetica Francisci Turriani ad libellum Petri Pauli Vergerij hæretici de idolo Lauretano. Niceph.8 hist. Eccl.30. Hieron.in locis Apostolor. actuum bel.1. et 21. Vitria. ca. 56. Tyr.12 bell.13.13. bell.2.14. bell 12.16. bell.11.17. in indice lib.prohibitor. lit. A. Fret.pag.9.

Porrò quod ad sacrum angelicæ salutationis domicilium attinet: id cùm multo tempore hîc frequētatum & in honore habitum fuisset, Palæstina Christianam religionem repudiante, ab Angelis, admiranda ratione Flumen, quod illyrij oppidum fuit, delatum est. Verum cùm incolæ nullam pretiosissimi thesauri rationem duxissent; tanquam indignis possessoribus ereptum est, ac eorundem angelorum opera, trans mare per aëra vectum, in nobilis cuiusdam fœminæ (à qua nomen Lauretanum hodieque retinet) sylua in agro Piceno, seu, vt Itali vocant, Recanatensi collocatū est; vbi cum incredibili hominum piorum concursu, honoraretur, factum est, vt ad eos exspoliandos, & necandos, in sylua sese latrones abderent, ac plurimos illuc commeantes interficerent. Quod scelus diua virgo execrata domicilium suū aliò transferri voluit. Ob eam caussam, in duorum fratrū montem à sanctis angelis deportatum, & maxima hominum frequentia celebratum, donis ac muneribus pretiosis auctum & exornatum est: fratribus hac ratione magnum quidem quæstum facientibus, sed acerbè propter lucrum dissidentibus. Quapropter inde iam quartò in viam publicam Recanati translatum est, ac ibi sedem stabilem & quietam recepit. Quàm verò admiranda, quamque multa beneficia homines ibi consequantur, declarant locus ipse & templum, quo quatuor tantum muris sine fundamento admirabiliter consistētem ædiculam, cinxerunt; in quo præter innumerabilem tabellarum, cereorum, & aliorum munerum multitudinem, cernitur adhuc integra castissimæ virginis Mariæ à D.Luca depicta imago. VVeissenb. putat vrbem fuisse tribus Neptalim, ad occasum montis Thabor.

74.

HIC voluerunt Iudæi præcipitare Christum. Lucæ.4.

75.

NEELA ciuitas, de qua Zabulon alienigenas non valuit expellere. Hier. in loc. Hebr.

76.

NOA, ciuitas & terminus tribus Zabulon. Iosue 19.

77.

PALMAE, de quibus Iose.5.bel.4.circa medium capitis.

78.

RAMA, villa sub monte, qui à Nazareth protensus includit vallem Carmeleon, in colle excelso sita, iuxta viam quæ Sephoro ducit Tiberiadem. Brocard.itin.5.& 6.Breidenbach.itin.5.

79.

RASILINE, quod interpretatur caput aquæ, locus haud procul Tiberiade, vbi Salahadinus diebus aliquot castra fixit. 22.bel.16.Tyrius.

80.

REMMON, aliâs Remmono, id est, altitudo eius, vrbs sacerdotum aut Leuitarum in tribu Zabulon.Ios.19.1.Paral.6.

81.

RVMA, vicus Galilææ, patria duorum fortissimorum ducum Netiræ & Philippi. Ioseph.3.bel.9.

82.

SAAB, patria Eleazari filij Samæi, viri prædicatione & memoria digni.Iose.3.bel.6.

83.

SAFFA, vel Saffra, ciuitas in mõte sita à Nazareth tribus distans miliaribus, patria Zebedæi, Alphęi & Iacobi, atq; Ioannis Apostolorum, in quorum natiuitatis loco pulcra visitur Ecclesia. Ioannes de Monteuilla ca.4.& 20.Ioan.Pasch.in peregrinat.f.dic 173.

84.

SALTVS DOMINI, mons saltus; vnde videtur mons Tabor & Hermon, ciuitas Endor, Naim, & Iezraël, atque tota ferè planicies campi magni Esdrelon. In montem hunc tradunt transisse Dominum, cum eum Iudæi volebant præcipitare, & subitò ad tactum vestis ipsius saxũ subterfugisse, & instar cerę liquatum ac resolutum, quendam effecisse sinum, quo corpus Dominicum muniretur & reciperetur; tantæ vtique capacitatis, quantæ ipsum corpus Domini extitit quantitatis. In quo hodieque vniuersa lineamenta & rugæ vestis, quæ à tergo Domini erant, pedumque eius vestigia veluti manu sculptoris expressa seruantur.

Brocard. itin.5. Breid ibid Luc.4. Homi.fer. 2.post Domin.oculi inter homilias Patrũ. Ioan. de Monte villa.cap.20. Sal.tom.9. cap.7. Fret.pa.9.

85.

SARID, siue Sarith, ciuitas & terminus tribus Zabulon. Ios.19.

86.

SARON, siue Saronas, regio inter montem Tabor & stagnum Tyberiadis. Hier.in loc. Hebr.& Act.

87.

SEMERON, quæ & Semron, Sameron & Samaron, vrbs præpotens in tribu Zabulon, cuius Rex contra Iosue pugnans occisus est. Ios.11.12.19. Hieronym.in 1.Paralip.7.& in loc.Hebr.

88.

SEPHORIS, quæ olim Saphorine Iosepho iuxta nouam versionem Saphora, & secundum antiquam versionem, Autocratorida, Egesippo & Hieronymo Diocæsarea, Brocardo ac Breidenbachio Sephoron, Sephorum & Sephorus dicitur; vrbs est opulenta & totius Galileæ maxima, in meditullio regionis tutissimo loco sita, arce, portis, mænibus, murisq; firmissimis munita, & habens circa se vicos plurimos; Natalis, vt putatur, locus Beatorum Ioachim atque Annæ Deiparæ virginis parentum. Hanc Gabinius vnam ex Iudæorum curijs esse voluit: eandem Varus cœpit, & venditis sub hasta incolis incendio absumpsit: Herodes autem totius gentis caput & defensaculum fecit. Videtur quondam Cathedralem habuisse Ecclesiam: Nam Tyrius in Catalogo Pontificum Suffraganeorum Antiochenæ Ecclesiæ, inter Episcopatus Seleuciæ Diocæsaream secundo nominat loco.

Ioseph.14. ant.10 & 11.17.ant. 16 18.ant. 3.2.bell.3. & 25.3. bell.1 & in vita sua.ac alibi. Egesip.li.1. cap.30. Hieron.in loc.Hebr. lit.A D.G. Broc.iti.5. Breid. ibid. Fretel.p.9. Pasch.iti. 174. Tyr.14. bell.12.

89.

SICAMINVM, aliâs Epha, oppidum super mare, iuxta montem Carmelum, Cęsarea Ptolemaidem pergentibus. Ioseph.13.ant. 19.Hier.in loc.Heb.lit.I.

90.

SIMONIAS, vicus in Galilææ finibus, distans à campo magno sexaginta stadijs. Iosephus in vita sua.

91.

SOGANA, vicus Arabum, Gabaris 20.stadijs distans. Iose.in vita sua.

92.

SOPHA, in terra Zabulon patria Malachiæ Prophetæ.

93.

SPELVNCAE circa Genesar lacum, quas Iosephus muniuit. Iose.2.bel.25.

94.

TABOR, vrbs Leuitarum, Ios.19.1.Paralipom.6.

95.

TABOR, quem Septuaginta interpretes Itabyrium, alij Tabyrium, Polybius Mastoim

Hieron.in loc.Hebr.et in 5.c.Osc.

ſtoim vocat; mons eſt pulcerrimus in medio Galilææ campo mira rotunditate ex omni parte æqualiter finitus, cuius altitudo triginta ſtadijs conſurgens, quæ in mari nauigantibus procul ſpectandam ſe exhibet; aſcenſu difficilis & Septentrionali tractu inacceſſa eſt: in vertice autem viginti ſex ſtadiorum campeſtris planicies patet. Diſtat contra Orientalem plagam à Diocœſarea decem milibus, eſtque cœli temperie ſaluberrimus: vineis, olinis, varijsq; arbuſtis & fructiferis arboribus totus vndique cõſitus: rore perpetuo vuidus: arborum frondibus verſicoloribusque herbis ſemper viridis, atque ſuaui omnigenum florum odore fragrantiſſimus. Hinc magna ferarum, maximeque auium hic eſt frequentia, quarum & grato concentu amœniſſimus eſt, & venatu celebris. Vt paucis dicam, totus hic mons paſcendis oculis, reficiendisq; animis dicatus eſt: ideoque eum Chriſtus Dominus meritò delegit, tum orationi, tum transfigurationi ſuæ quo ſole lucidior & niue candidior refulgens coram Moyſe & Helia cœleſtis gloriæ æternæque beatitudinis aliquod ſpecimen diſcipulis ſuis, Petro, Iacobo & Ioanni exhibuit. In cuius facti memoriam D. Helena his tribus Apoſtolis pulcherrimum hoc loco extruxit templum (quod ex VVilhelmo Tyrio apparet fuiſſe cathedrale) multamque reliquit pecuniam in ſubſidium eis, qui ibi manerent, locumque ipſum excolerent. Huic templo acceſſerunt poſtea duo monaſteria, vt hic eſſent quaſi tria, ex D. Petri deſiderio, tabernacula. Quorum vnum inuenio fuiſſe Græcorum, atque D. Eliæ conſecratum: veriſimile eſt alterum fuiſſe Moyſi dedicatum: vtrunque autem videtur habuiſſe Abbatem. Nunc trium horum templorum, & per ambitum planiciei (quam Ioſephus hiſtoricus quadraginta diebus muro circundedit) aliorum palatiorum, turrium, nobiliſſimorumq; ædificiorum grandes tantùm viſuntur ruinæ, in quibus leones, aliæq; feræ latent. Fuit enim mons hic non ſolum fouendis mulcendisque ſenſibus idoneus, verùm etiam extruendis, quæ toti patriæ præſidio eſſent, munitionibus aptiſſimus. Vnde in libro Iudicum legimus, deſcendiſſe ab hoc monte exercitum Barac, pugnaturum aduerſus Siſaram. Porrò, in ipſo Dominicæ tranſfigurationis loco, iam hortus eſt, arboribus conſitus, & fontibus irriguus, qui muro ambitur. Quo, qui pedem montis accolunt, propter religionem atque obſeruantiam loci neminem accedere permittunt. Ex hiſce fontibus crediderim oriri torrentem Ciſon, de quo ſupra 34.

Polyb. li. 5. Ioſeph. 4. bel. 2. — Brocard. itin. 5. Breid. ibi. — Pſalm. 88. Matth. 17. Marc. 9. Luca 9. 2. Petr. 1. Niceph. 8. hiſt. eccleſ. 30. Vitr. c. 58. VVil. Tyr. 2. bell. 13. 14. bell. 12. 20. bell. 13. 22. bell. 26. Fret. pa. 9. Sal. tom. 2. cap. 8. Ioſeph. 4. bell. 2. — Tyr. 3. contin. 1. Iudic. 4.

96.

SACELLVM, quod fuit ex parte Occidẽtali, contra Nazareth, ad pedem montis Tabor extructum, in loco, vbi Dominus diſcipulis ſuis dixit: Nemini dixeritis viſionem hanc, &c. Matthæi 17. Breidenbach. itiner. 5.

97.

HIC Chriſtus curauit lunaticum. Marc. 9.

98.

TACASIN ciuitas. Ioſ. 19.

99.

TIBERIAS, ita appellata, ab Herode Tetrarcha in honorem Cæſ. Tiberij, cùm olim Cenereth, Ceneroth, Græcè Τιβεριάς, iuxta mare (quod & lacus Genezaret, qui ab ipſa ciuitate nomen accipit Tiberiadis) in longum in triuio ſita, ſub monte, in optimo agro Galilææ. Tiberiadi à meridiana plaga imminet mons tam propinquus mœnibus, vt ſit pro aggere, vnde etiam tela conijci cõtra vrbem poſſunt. Ziegl. Vrbs inſignis, metropolis & terminus Decapoleos, Galilæarum maxima, vnde & mare Galilææ, eſtq; inferioris Galilææ terminus verſus Orientem. diſtat à Tyro miliaribus triginta. Ibi Chriſtus de telonio ad Apoſtolatum Matthæum euocat. In proximo locus eſt, vbi archiſynagogi filiam à mortuis excitauit. Capta fuit à Benadad rege Syriæ; inſtaurata poſt ab Herode, & mœnibus circundata, magnificis exornata ædificijs, magniſque donata immunitatibus. Atq; ita mare & terra circumiacens ab ea nomen acceperunt. Veſpaſiano ſe dedit, cùm ille ad Iudæam expugnandam cum Romanorũ militũ exercitu veniſſet. Erat in ea proſeucha Iudæorum & arx. Terra fertilis, pinguis, abũdans palmis, vineis & oliuetis; & in eius Auſtrali parte ſunt balnea, & aquæ calidæ ad morbos & medicinalia.

Helena mater Conſtantini Tiberiadi τὸ Δωδεκάθρονον, hoc eſt, duodecim thronorũ templum ſtatuit, quo loco Chriſtus quinq; hominum millia pauit, vt auctor eſt Nicephorus. Intra vrbẽ ſocerus petri domo reperta D. Petro pulcrum conſtituit delubrum. Fuit hæc patria Iuſto, qui etiam conatus eſt Iudaicarum rerum hiſtoriam perſcribere, ſed à Ioſepho mendacij arguitur.

Poſt cùm à Chriſtianis occuparetur. Epiſcopali ſede, ſed ſuffraganea inſignita erat; nominatur à Tyrio Dominus Herbertus. Præfuit huic vrbi, primùm quidem Tancredus: poſt Hugo de S. Audemaro; tandem data fuit Ioſcelino, qui ſtrenuè eam rexit, & fines ampliauit præſtantiſſimè: quoniam Balduinus Hieroſolymorum Rex in eius viri induſtria multam ſpem reponebat.

Hieron. in loc. Hebr. Ioſ. 11. Num. 34. Breid. iti. 5. Ioſeph. in vita. Ioan. 6. Ioſeph. 3. bell. 2. VVil. lib. 11. bell. 5. Matt. 9. Luca 5. 3. Reg. 15. Ioſe. 18. antiq. 4. et 3. bell. 16. & in vita ſua. Ioſeph. 2. belli. 26. Breid. itin. 5. Sal. tom. 9. cap. 9. Nicep. hiſt. Eccleſ. 2. cap. 30. vide ſupra num. 13. Hieron. de vir. illuſtr. Ioſeph. in vita. VVil. Tyr. 14. bell. 12. et 18. bel. 6. VVil. lib. 11. bel. 5. & 22.

100.

VIA, quæ è Syria ducit in AEgyptum. Hæc via de Galaad veniens, tranſit Bethſaidam, Dothaim, ciſternam Ioſeph, iuxta montes Bethuliæ, ad ſiniſtram montis Tabor procedens per campum Mageddo, ſiue Eſdrelon, aſcendit in montem Ephraim, & venit in Ramathaim Sophim, perque Gazam tandem ducit in AEgyptum. Per hanc viam venerunt Iſmaëlitæ, qui emerunt Ioſeph.

Brocar. & Breidenb. Geneſ. 37.

101. VICVS

101.

VICVS MONTANVS, distans quatuor stadijs à Tyberiade. Iosep. in vita.

102.

VLAMA, villa in duocecimo Diocæsareę lapide contra Solis ortum. Hierony. in loc. Hebr.

103.

ZABVLON, validissima Galilææ ciuitas, quæ appellatur virorum, vicina Ptolemaidi, terminus Galilææ inferior ad Occidentem. Ad eam cùm Cestius dux Romanorum contendisset, & vidisset ciues quidem in proximos montes abijsse, vrbem verò ipsam rerum omnium copia refertam, data in prædam militi, quamuis miraretur pulchritudinem & elegantiam ædificiorum, tamen incendit. Hinc oriundus fuit Elon Iudex, mortuus & sepultus in Zabulon. *Iosu.19.* *Iudic.12.* *Ioseph.2. bell.22.& 3.bell.2.* *Iudic.12.*

(·.·)



VRBIS HIEROSOLYMAE, QVEMADMODVM EA CHRISTI D. N. TEMPORE FLORVIT, ET SVBVRBANORVM EIVS BREVIS DESCRIPTIO.

PRÆFATIO.

CHRISTIANO LECTORI Christianus Adrichomius S.

VM historiæ veritas fundamentum sit & fidei, & intelligentiæ spiritalis, Christiane lector, rerum aũt gestarum historia absq; locorũ cognitione cæca sit, eorũ verò cognitio multũ lucis, tum historiæ veritati, tũ spirituali eius interpretatiõi præbeat, idcircò hoc in opere duo summa diligentia mihi obseruanda existimaui. Primò, vt Hierosolymæ, vrbium omnium clarissimę, totoq; Orbe celeberrimę, cuius freqũetissima in sacris & profanis historijs fit mẽtio, verã ac viuã imaginẽ, sicut Christi ætate floruit, perfectãq; tẽpli, fama sup æthera noti, ac æterna memoria digni, formã, ex sacrosancta Scriptura, & classicis scriptorib. atq; vetusta fideliũ traditione, in tabula Apelleo penicillo ad vnguẽ deliniarẽ: ac singulorum locorũ nomina, origines, situs, formas, & insigniores quasque eorũ historias Laconica breuitate describerẽ. Secundò, vt passionis CHRISTI loca, quę religiosè à maiorib. obseruata, etiã nunc à fidelibus magna pietate honorantur, suo queq; loco collocarẽ, & quid in vnoquoq; perpessus sit, tanquã iam ante oculos gereretur, viuidè depingerẽ: depicta verò, dilucida breuitate explicarẽ. Hinc enim, quæ quantaq; nostri causa passus sit, & clarius intelligetur, & commodius memoria retinebitur.

Hieron. to. 3 e. ... 27. ad ... dan.

Oper. v. li- ... ini r. a. io.

Cęterùm, erunt fortasse, qui hoc nostrũ studium minus probabunt, quòd pleraq; ex maiorũ traditione habeamus; quibus respõdeo, etiam hic locũ habere posse insignem illam S. Hieron. Ecclesiæ Doctoris sententiam, omnium Catholicorũ ore probatã: Traditiones Ecclesiasticas, pręsertim quę fidei non officiant, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt. Vt taceam interim nimis temerarium, imò prorsus impium esse, id nunc tandem velle negare, quod piè, quod semper, quod ab omnib. est receptum. Quicunq; ergò CHRISTI sanguine abluti, Christianũ ab eo nomen gerimus, atq; si nomini fides respõdeat, & vita à veritate nõ dissentiat, Christi meritis & gratia saluãdi sumus, credamus quod incorrupta & venerãda credidit antiquitas, nullatenus recedamus ab his, quę Maiores nostros sine superstitione celebrasse, totius Orbis cõsensu ad nos vsq; deuolutũ est. Grataq; animi pietate sępè ea recolamus loca, quæ passionis Christi memoriã salubriter nobis ingerunt: &, ad quæ hæc tabula nos manu ducit, fidei, mẽtisq; nostrę oculis eundem Dei filiũ, quasi ante nos pręsentẽ inspiciamus, penitusq; intueamur, maximo ipsum salutis nostræ vrgẽte amore, Paschali cœna in cœnaculo Siõ peractã, in hortum Olіueti progressum, præ imminentium afflictionũ angustia orare ac sanguinẽ sudare. Mox à scelerato Iuda tradi, à Iudęis, vt agnus à lupis, inter clamorũ armorumq; strepitus truculenter capi, vinciri, trudi, & ad domũ Annæ duci. Ibi alapa cædi. Inde ad Caiphę palatium trahi, inibi falsò accusari, damnari, cõspui, velari, palmis pugnisq; percuti, ac varijs modis tota nocte illudi & affligi. Manè per vrbis mediũ ad Pilati ædes rapi. Hinc ad Herodis pala-

Hier. to. 1. epi. 28 ... Lucinium.

Passionis Christi Epitome.

dis palatium abduci, iterũq; accuſari, ab eo ſperni, illudi, ac morionis inſtar candida veſte indutum, per aliã ciuitatis viam ad Pilatum reduci. Ibi denuò multorũ criminum accuſari, nudari, dirè flagellari, purpura indui, ſpinis coronari, variè derideri, conſpui, vellicari, alapis & arũdine percuti: ſicq; tractatũ populo oſtendi, ac morti adiudicari. Deinde graui cruce oneratum, acerbis & cruẽtis greſſibus, populo omni ſpectãte, per magnã ciuitatis partem, perq; portam iudiciariam, & extra vrbẽ per arduam & petroſam viam, furenti militum violentia trahi, tundi, vrgeri, & ad Caluariæ montem perduci. Ibi rurſus nudari, laſſum felle potari, ipſoque meridie cruci adfigi, affixũ in altum erigi. In cruce autem per tres horas ſuſpenſum conuicijs modiſque varijs irrideri, ſitientem aceto potari, denique eum, qui vna ſanguinis gutta Mundũ ſaluare poterat, per quinque vulnerum riuos ſuã toto cum ſanguine vitam nobis effundere. In huius ſanè rei figuram, ôlim ſerpentem ęneum à Moyſe in deſerto erectum, aſpicere debebant ij, qui ſani & ſalui eſſe deſiderabant. Ad hoc etiã ſpectaculum Pater cæleſtis fideles quaſque animas euocans: Egredimini, inquit, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem, imò pluſquã Salomonem, in diademate, quo coronauit illum mater ſua: natura quidem illa mater, corde aũt ſæua eius nouerca, Synagôga. Similiter & CHRISTVS in cruce pendens clamat: O vos omnes, qui trãſitis per viã, attendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Nec ſolũ ad conſiderandum & meditandum hæc, ſed & ad imitandum Deus in ſacra Scriptura ſpirituali ſenſu interpretata nos hortatur, cũ ait: Inſpice, & fac omnia ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. Omnia ſiquidem vitæ præcepta, quæ Saluator noſter toto prædicationis ſuæ tempore, cũ verbo, tùm exemplo nos docuit: ea vno paſſionis die in ſeipſo expreſſit. Quare ſi Chriſtum non ſolùm verbo, ſed etiã opere imitari voluerimus, ex viua ipſius in monte Caluariæ crucifixi effigie, veluti ex aureo libro, qui nobili trium electiſſimarum linguarum titulo inſignitus, & lanceæ, clauorũ, ſpinarum, ac flagrorum calamis in puriſſima Agni immaculati membrana, purpureo eiuſdem ſanguine conſcriptus eſt, docti pariter & illiterati facili compendio pefectam Theologiam, ſaluberrima Medicinæ remedia, ſummam Iuris ac iuſtitiæ peritiam. Artium liberaliũ ſcientiam, Veræ humilitatis, obedientiæ, pietatis, charitatis, patientiæ, omnium denique virtutum perfectiſſima quæq; addiſcere, & ad Chriſti amorem atq; imitationem inflammari poſſumus.

Num. 21. Ioan. 3. Cant. 3. Thren. 1. Exod. 25. Hebr. 8. Liber πανάρετος.

Sic B. Dei genitrix ſtans iuxta crucem, non ſolũ corpore, ſed & corde per fidem, (quę in ea non vacillauit) filij ſui vulnera pijs ſpectabat oculis: eaq; cõferens in corde ſuo, adeò confortata eſt, vt iam, quemadmoduum Ambroſ. ait, pro humani generis ſalute etiam mori eſſet parata. Sic Ioannes crucifixi latus lãcea aperiri, atq; inde manare ſanguinem & aquam fixis oculis & vidit, & teſtimonium eius perhibuit: qua quidem conſideratione tantũ profecit, vt hinc tandem abſolutiſſimus Theologus, Sanctiſſimæq; Trinitatis aquilinus Contemplator euaſerit. Sic latro cũ crucifixum videret & audiret, mox ad Chriſtũ conuerſus, ipſumq; confitens, & homicidij pœnam (inquit ille ſacri nominis Heros) fecit martyriũ, & crucem mutauit paradyſo. Sic & Centurio ex hoc ſpectaculo tantũ fidei accepit robur, vt ſub cruce inclytus factus ſit Chriſti Confeſſor, & poſtea etiam martyrio, vt ait Chryſoſt. ſit coronatus. Quin & Thomas, crucifixi vulnera cõſpiciẽdo & cõtrectando ita fide illuminatus eſt, vt Chriſtum & Dominum & Deum ſuum profiteretur. Hæc cũ ita ſe habeant, & amor, vt Magnes ferrum attrahit, ita amorem illiciat, quis eſt, quæſo, quem tam vehe-

Contemplatio Crucifixi. Ioan. 19. Ambroſ. in Luc. c. 23. Ioan. 19. Luca 23. Hieron to. 1. epiſt 13. ad Paulin. Marc. 15. Chryſoſt. in Mat. c. 27. Ioan. 20.

vehemens Christi amor, imò ardor, ac flamma, non afficiat, inflammet, atq; accendat? Quis ergo non miretur, cùm morięti Christo omnes compatiantur creaturæ; Sol obscuretur, velum templi scindatur, terra moueatur, petræ rumpantur, sepulcra aperiantur, mortui resurgant; Quis dico non ad mirabitur, quis non obstupescet, solos duros & induratos Adæ filios, quorum causa moriebatur, hoc tanto beneficio non moueri?

Adamas durissimus ille lapis, hirci sanguine, ferrum ignis calore emollitur, & Christiana pectora plusquà adamantina & ferrea, Christi nec sanguine nec igne emolliuntur: at Dei filium rursum sibimetipsis crucifigunt, ostentui habent, conculcant, & sanguinem testamenti pollutum ducunt. *Hebr. 6.10.*

Ecquid dignius obsecro, quid iustius, quid æquius ac salutarius esse nobis posset, quam vt sic amantem redamaremus, atq; amatum imitaremur? Nam, si quid in hac re difficile, si quid graue videtur; illud amor suaue iugum Domini, leue ac facile reddit: Leuis est enim labor omnis amanti: ac iutxa celebrem S. Gregorij sententiam, Nihil adeò graue est, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reducatur. Parua enim toleramus, si recordemur quàm dura verba, duriora verbera, durissima supplicia pro nobis ille passus sit, qui in capite tulit coronam, in oculis velamen, in auribus conuicia, in ore fel & acetum, in facie sputa & alapas, in genis vellicationem, in humeris crucem, in corde mœrorem, in visceribus cōcussionem, in corpore flagella, in membris extensionem, in manibus & pedibus perfossionem, denique à capite ad pedum plantas vsque innumera sustinuit vulnera & dolores. Vnde sicut quondam amarę aquæ Mara, iniecto à Moyse ligno in dulcedinē versæ sunt: ita omnis nostra tribulatio, si Christi crux adhibeatur, dulcescet, eiusq; fel in mel conuertetur. Harum enim Saluatoris nostri afflictionum meditatione fides illuminatur, spes roboratur, charitas inflammatur, virtutesque omnes augentur. *Gregor. in quadam epist.* *Isaias.* *Exod. 15.*

Quamobrem non minus verè, quàm piè ignitis verbis ad idipsum nos prouocans Ecclesię lumen D. Augustinus, Inspice, inquit, vulnera pendentis, sanguinem morientis, precium redimentis, cicatrices resurgentis: caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligēdum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimēdum. Hæc quanta sint cogitate, hæc in statera vestri cordis appendite, vt totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce. hucusq; Augustinus. Vnde non semel hæc meditatum esse sat sit, iuuet vsque recolere: decies, imò milies repetita magis ac magis iuuabūt. In cuius salutari passionis contemplatione etiamsi multum proficiamus, nunquam ad perfectam eius cognitionē perueniemus, sed semper nobis supererit, quod quæramus: cuius plena cognitio cœlesti patriæ reseruatur. Interim in his die noctéque contemplari, in his ociari ac negotiari, in his gloriari ac totos esse: his inuigilare, his indormire, his immori, Christianissimum ac maximè salutare est. Vale. *August. li. de virginitate.*

LOCI ALIQVOT SACRÆ SCRIpturæ in laudem Ierusalem.

Threnorum II.

Haccine est vrbs perfecti decoris, gaudium vniuersæ terræ?

Ezechielis V.

Hæc dicit Dominus Deus: Ista est IERVSALEM. in medio gentium posui eam, & in circuitu eius terras.

II. Paralippomen. VII.

Elegi locum istum mihi in domum sacrificij.

Psalmo LXXIII.

Deus autem Rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ.

Esaiæ II. Mich. IIII.

De Sion exibit lex, & verbum Domini de IERVSALEM.

Apocalyp. XXI.

Vidi sanctam ciuitatem Ierusalē nouam, descēdentem de cælo, à Deo paratā. sicut sponsam ornatam viro suo.

Tobiæ XIII.

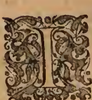
Ierusalem ciuitas Dei luce splendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum inuocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: & cōdemnati erunt omnes qui blasphemauerint te, benedictiq; erunt, qui ædificauerint te Tu autem lætaberis in filijs tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabūtur ad Dominum. Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua, & qui videbunt claritatem IERVSALEM. Portæ IERVSALEM ex sapphiro & smaragdo ædificabūtur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide cādido & mundo omnes plateæ eius sternentur: & per vicos eius ALLELVIA cantabitur. Benedictus Dominus qui exaltauit eam, vt sit regnū eius in sæcula sæculorum super eam. Amen.

IERVSALEM, SICVT CHRISTI TEMPORE FLORVIT, ET SVBVRBANORVM, INSIGNIORVMQVE HISTORIARVM EIVS BREVIS DESCRIPTIO SIMVL ET LOCORVM, QVAE IESV

Christi & Sanctorum passione gestisq; decorata, ac religiosè à maioribus obseruata, & quasi per manus posteris tradita, adhuc pia à Christianis veneratione coluntur, succinctus Commentarius: per omnia cifrarū numeris suæ nunc ædita, & ad viuum expressæ topographicæ delineationi conformis ac respondens, CHRISTIANO ADRICHOMIO DELPHO Auctore.

Loci originales vbi hæc plerumque plenius fusiusq; tractantur.

I.



IERVSALEM, ciuitas Dei electa, sancta & gloriosa, fundata in montibus sanctis, loci eminentia, cæli solique fœlicitate cunctas Mundi vrbes superans, in totius Orbis & Iudææ medio ceu centrum & vmbilicus terræ sita est: & tanquam Regia inter omnes accolas, velut caput in corpore, eminet, splendidisq; ædificijs sicut Sol præ cæteris lucet. Tantaq; gloria illustratur, vt singulari quodā priuilegio vnicus olim electus à Deo locus, ac non tantùm fidelis cuiusque animæ, verùm etiam militantis Christi in terris ecclesiæ, deniq; & beatę illius in cælo triumphātis exstiterit figura. Vrbs perfecti decôris, gaudium & exultatio vniuersæ terræ. Hæc circa annū à Mundo creato, 2023. tempore Abrahami à Melchisedec rege condita, Hebraicè SALEM, Græcè verò SOLYMA vocata est: atq; ab eo quinquaginta annis possessa videtur. Quam deinde Iebusæi, à Iebusæo filio Chanaan prognati, occupauerunt à quibus Iebus, & Iebusæum aliquandiu dicta est. quo tempore eius regem Iosue occidit. Tenuerunt autem eam Iebusæi annos octingentos & viginti quatuor. tantumq; vrbis fidebant firmitati, vt Dauide rege ipsam oppugnaturo, per contemptum cæcos, claudos, ac mutilos in mœnibus collocarint, dictitantes hos ad arcendum hostem sufficere.

(Psalm. 47. & 86. Matt. 4. 5. Psal 73. Ezec. 5. 38. Hieron 16. Iosep li. 3. bell. Iuda. cap 2. Deuter. 16. 19. Psal. 47. Thren 2. Genes 14. Iosep li. 2. ant. Iudai. ca. 3. & li. 7. bell. Iud. cap. 8. Genes 10. Ios. 10. 15. 18. Iud. 1. 19. 2 Reg. 5. 1. Para 11. Iosep li 7. ant. cap 3.)

At Dauid, cùm, diuina ope adiutus, ciuitate potitus esset, expulsis Iebusæis, eam per circuitum reædificans, arce muniens, & inhabitans, totius eam Iudææ prouinciæ Metropolim, ac Regni sedem & caput fecit: atque deinceps IERVSALEM, quasi IEBVSSALEM, b. elemēto euphoniæ gratia in r. mutato; Græcè autem inflexo vocabulo HIEROSOLYMA appellata est. Sunt tamen qui scribunt à templo, quod Salomon in ea magnificentissimum construxit, Hierosolyma, quasi Hierō Salomonis, nuncupatam. Nam Græci ἱερὸν templum vocant. Succedente tempore Salomon alijq; reges Iuda magnam ei accessionem adiunxerunt, illamque validissimis portis, turribus, muris & fossis, item templis palatijs, præclarissimisque ædificijs ita munierunt atque exornauerunt, vt totius Orbis inter vrbes miraculum esset, ideoque silentio magis quàm infimo sermone honoranda sit. Hoc ornatu ac splendore annis quadringentis & septuaginta septem velut terrenus Paradisus floruit, habens circuitum quinquaginta stadiorum. & per gyrum vobis fossam in lapide excisam, sexaginta pedum profunditate, latitudine verò ducentorum & quinquaginta. in qua commorabantur hominum circa centum & quinquaginta milia. Verùm cùm principum populique impietas non modò templum idolorum abominationibus profanasset, sed etiam sanguine innoxio crudeliter effuso vrbem ad os vsque impleuisset, Diuina vltione vnà cum Templo principibus & populo, per Nabuchodonosor Babyloniæ regem (Dei autē flagellum) ita funditus euersa, ac septuaginta annis desolata fuit, vt Sion quasi ager araretur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum esset, & mons templi quasi excelsa siluarum: vtque interea, teste Hironymo, nec auis volauerit, nec bestia pertransierit per eam. Posthæc, templo duntaxat ægrè extructo, portis, turribus & mœnibus carens, à Iudæis de Babylonica captiuitate reuersis, annos sexaginta tres inhabitata est. Cæterum à Neemia intra dies quinquaginta duos, ambitu triginta trium stadiorum, portis, turribus, validoq; muro cincta, & postea à Machabæis, Herode, & alijs, per quā magnificè publicis ac priuatis ædificijs ornata, pristino nomine ac statu annis 524. gloriosa & pupulosa claruit: vicos, propter domorum frequentiam ac densitatem, habens multos & angustos. Quo tempore ibi, ceu in theatro, Iesus Christus salutem nostram operatus est: atque inde, velut à centro, Apostoli Euangelicam prædicationem, in vniuersum terrarum Orbem diuulgauerunt.

(Hieron. 10. 3. de loc. Heb. lit. I. Euf. Euāg prap. 9. 3. Reg. 3. 5. 6 7 9. 10. & cat. Iosep. lib. 8. ant. cap. 2. Iosep cōn. Apion. li. 1. Strabo Geograp. li. 16. 4. Reg. 16. 21. 24. 25. 2. Par. 28. 33. 36. Mich. 3. Ierem. 25. 26. 29. Hieron. 10. 3. tradit. Hebraim 2. Par. 15. 1. Esd. 1. 2. 3. 5. 6. Neem. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 1. Mac 12. 13. 14. Iosep. 6. bell 6. Iose. 1. bell. 13 & c. Psal. 53. Isa. 2. Mich. 4. Actor. 1. Mar. 16. Psal. 18.)

Sed Titus Cæsar Romanus in occisionis Christi vindictam, anno post Christum passum trigesimo octauo, eam muro triginta nouem stadiorum triduò circūdedit, ac Iudæos ex omni tribu festum Paschæ ibi celebrantes, vrbe velut in carcere cōclusit. Vnde vrbis illa toti mundo admirabilis, facta est & spelunca latronum & sepulcrum mortuorum. Nam intestinis cædibus, fame, peste & gladio, vnde cies centena Iudæorum milia in ea perierūt. ipsamque vrbem totam Titus ita funditus eruit, vt qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent. Tres autem turres Herodianas, nempe Hippicum, Marimme, & Phaselum, quę tam magnitudine, quàm pulchritudine, præter alias eminebāt, ciuitatisq; eam muri partem, quę eas ab occidenti cingebat,

(Iosep. 6. bell. 13. & 7. bell 14. 17. & 18.)

Luca 19. Euseb. in Chron. & hist. Eccle. li. 4. ca 6. Hieron. in loc. Act. Apost. lit. H. Niceph. 3 hist. Eccle. 24. Brocard. in descrip. loc. terr. S. item. 6.

bat, inconcussa reliquit: tum vt esset castrum Romanis militibus illic custodiæ causa relinquendis, tum vt posteris indicarent, qualem vrbem, quàmve munitissimã, Romanorum virtus obtinuisset. Sed post annos sexaginta quinque, Iudæis rursum rebellantibus. AElius Adrianus Imperator multa eorum milia deleuit, ac turres illas cum relicto muro penitus destruxit, iussitque ciuitatem aspergi sale. quo facto, iuxta Saluatoris Oraculum, non est relictus vrbis lapis super lapidem, ciuitatemque, pomerijs eius plurimum contractis, denuò extruens, vniuersum montem Sion, vnà cum Palatio Salomonis, Reginæ, & domo saltus Libani: item Portam anguli, & castrum Assyriorum, totumque cum borealem angulum, ad portam sterquilinij & Portam Ephraim vsque, vrbis ambitu exclusit: montem autem Caluariæ, & Sepulcrũ Domini, quę prius extra mœnia fuerant, vrbis muro septentrionali inclusit & in fronte eius portæ, quà Bethleem ibatur, suẽ in marmore sculpsit, Iudæis eidem subiectis, hoc modo significãs, eos Romanæ potestati subiacere: quibus & edicto interdixit, ne amplius vrbem illam introirent, aut ex loco quopiam excelsiore eminus aspicerent, eamque deinceps à suo prænomine AELIAM CAPITOLIAM nuncupari voluit. Post hæc verò à Christianis inhabitata, & Patriarchali sede insignita, successu temporis recepto nomine IERVSALEM, annis quingentis in Christiana Religione floruit.

VVilh. Tyr. hist. bel. sa. lr. 14. ca. 12. Vitr. c. 55. Onuphr. in Chro. Ecc.

Porrò anno à Christo nato sexcentesimo trigesimo sexto, à Saracenis in Aegypto regnãtib. capta, & annis quadringentis sexaginta tribus possessa fuit.

Deinde anno Christi milesimo nonagesimo nono, à Christianis, duce Godefrido de Bullion, qui & primus vrbis murum transcendit, Idibus Iulij magna fortitudine ac summa vi expugnata est, feria sexta, hora 9. eadẽ scilicet die & hora, qua Christus mortuus est. tantaque per ciuitatis plateas, vicos, & angiportus, ac ipso in templo, tùm ciuiũ, tùm eorum, qui ex vicinis & oppidis & suburbanis in eam confluxerant, facta est strages, tantaq; sanguinis effusio, vt nemini nisi per interemptorum funera transitus pateret, ac talos tenus in occisorum sanguine graderentur, vtq; ipsi victores à planta pedis vsq; ad verticem cruore madérent. Qui vrbe potiti, armis ac sordibus depositis, loca venerabilia, Christi præsentia, passione, resurrectione, & ascensione sanctificata, à fidelibus qui in Ierusalem habitabant, sibi ostensa, nudis vestigijs mira deuotione diebus septem circumierunt & deosculati sunt. Octaua autem die vnanimiter ducem Godefridum elegerunt, ac Regem Ierusalem creauerunt. At vir Deo plenus, humilitatis causa corona aurea, Regum more, in sancta ciuitate noluit insigniri: ea contentus, & illi reuentiam exhibens, quam humani generis Imperator in eodem loco vsque ad crucis patibulũ pro nostra salute spineam deportauit.

VVil. Tyr. archi. hist. bel. sa. li. 8. ca. 5. 18. 19. 20 21. et li. 9 cap. 1. 2. & 9. Iacobus Vitria. ca. 20. B. Salig in epi. ad 10. à Lotharin gia Cardi.

Sic itaque IERVSALEM à Christianis recuperata, ab eisdẽ per octoginta octo annos retenta fuit. Postea, anno nimirum millesimo centesimo octogesimo septimo, secunda octobris, feria, sexta dissidentibus, proch dolor, inter se Christianorum principibus, à Saladino Aegypti Soldano per deditionem recepta est, sub eo pacto, vt liceret Christianis tantum efferre, quantum quisq; suis humeris posset, qui eam tenuit annis trecẽtis & triginta. Anno autem Domini millesimo quingentesimo & decimo septimo, à Selimo Turcarũ Imperatore inuasa, eodem murorum ambitu à Turcis etiamnum possidetur: qui eam Cuzumobarech, siue Cosbarich, hoc est, vrbem sacrã nominant. A prima itaq; eius fundatione, in præsentem vsque Christi annum millesimum quingentesimum octogesimum quintum, fluxerunt anni ter mille, quingenti, & viginti duo.

Bas. Hero. bel. sa. cõt. li. 1. c. 7. & li. 6. ca. 10. Matt. Palmerius in chron. Massæus in Chron. Onuph. in Chron.

LOCI INTRA vrbem.

PRIMA PARS VRBIS.

2.

MONS SION, qui aliàs MONS DOMINI, Item & MONS SANCTVS dicitur, cæteris montibus multo est excelsior, & in prolixitate directior: in modũ theatri forma semi circuli vrbem toto australi tractu ambiens. ac veluti specula in eminenti, solida, & prærupta vndiq; rupe Diuinitus fundatus, planiciem habebat oppidi instar: amœnusq; existens valde, cæli excellentiam & delitias repræsentabat. Cuius verticem primò Iebusæi valida arce, ambitum verò eius firmis altisq; muris, portis & turribus munierunt. Quos cum Dauid rex expulisset, arcem & circumquaque muros, portas, ac turres multò munitiores reddidit, montisq; planiciem intrinsecus in plateas & vicos destinxit, atq; inibi sibi ac suis heroibus fortibus domos ædificauit, vocauit CIVITATEM DAVID. Quæ etiam à Ioseph. CIVITAS SVPERIOR, & PARS SACRA appellatur. Eundem montem Machabæi per circuitum reædificantes, solidis muris ac turribus altissimis munitissimum fecerunt: ita vt vi nunquam, sola verò fame capi poterat. vbi & multæ angustæ viæ, & frequentes ciuium ædes positæ erant. De monte hoc iuxta Prophetarum oracula lex ac lux Euangelicæ veritatis exiuit, & velut ab ipso capite in omnium gentium salutem per totum Mundi corpus effusa est. Quem cum Romani Dei nutu (seditiosis subitaneo quodam timore hinc inde à muro diffugientibus, & in cloacis se occultantibus) præter spem & sine sanguine cepissent, in angustias viarum strictis gladijs fusi, vnumquemque obuium, nullo habito discrimine trucidabant, domos que totas, cum omnibus qui eò confugerant, igne admoto concremabant, in multas etiam domos prædæ causa irruentes, integras mortuorum familias, & plena (quos fames consumpserat) mortuis tecta offendebant, tetrum

Psal. 2. 23. Ioel. 2. 3. Ioseph. 6. bel. 6 et 15. antiq. 14. Niceph. 8. hist. ecc. 30. Broc. iti. 6 Salig. to. 6. cap 6. Isai. 4. Bas. Hero. bel sa. cont. li. 1 ca. 8. 2. Reg. 5. 1. Paral. 11. 15. Psa. 47. 86. Ioseph. 6. bel. 61 & 1. bel. 1. 1. Mach. 4. Iose 7. bel. 5. & 16. Isai. 2. Mich 4. Isai. 49. Luc. 2. Act. 13. Ioseph. 7. bell. 16.

autem aspectum illum abhorrentes, vacuis manibus egrediebantur, ac rursum obuios quosque transfigendo, & angusta viarum cadaueribus obstruendo, totam ciuitatem sanguine diluebant, quæ, (Iosepho teste) cruore adeò fluebat, vt pleraque incẽsorum, cædium largissimus sanguis extingueret. Porrò ingruens nox cędes quidem minuit, incendium verò auxit. Postero autem die Titus intro ingressus, & alia, & ciuitatis munitiones ac turrium cautes miratus est, quas tyranni per dementiã sponte deseruerant. Conspecta denique solida earum altitudine, itemque magnitudine, subtilique singulorum lapidum compagine, quantumque paterent, vel quantum erigerentur, Deo, inquit, planè adiuuante pugnauimus, & Deus qui erat detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machinæ aduersus istas valerent? mul taque eiusmodi cum amicis collocutus est. Cæterum postea mõs iste vrbe licet exclusus, iterum ædificijs ornatus, & inhabitatus fuit. Nunc autem extra vrbem eorum ruinis plenus, pro maiori parte incultus iacet.

LOCI MONTIS Sion.

3.

Arx Sion, antiqua & munita, in vertice montis Sion condita, & instar coronæ eum cingens, tutum erat PRAESIDIVM
4.Reg.23. pro decôre & defensione ciuitatis & templi: ac quasi tantæ vrbis Capitolium. In hac prius
2.Reg.5.7.11. habitauerunt Iebusæi. Quos Dauid vi eijciens, arcem occupauit, & accipiens ab Hiram rege
3.Reg.1. Tyri lapides, ligna, & artifices, ædificauit ex ea
1.Paral.11.17. firmum sibi PALATIVM, & domum cedrinam, ac Solium Regium. In qua quidem arce deinceps ipse Dauid, alijque Reges Iuda habitauerunt, ac ea pro regni sede vsi sunt. Ideoq; arcta militum custodia assiduè seruabatur, & passim vocata fuit Arx, Regia, & Do-
Ioseph 6. bell.6. mus Dauid: aliàs Sedes, Solium & Thronus
Ierem.17. Dauid: item Aula, & Domus Regis, &c. In hac
Luc.1. arce crudelissimus tyrannorum Antiochus
Aristeas l. de 72. interpret. Syriæ rex, qui Græco vocabulo ἐπιφανής, id est, Illustris dictus, potius ἐπιμανής, hoc est, insanus dici meruit, posuit præsidium gentium: vnde tempore
1.Mach.1. Machabæorum diu multumque iudæos af-
1.Mach.13.14. flixit. Quas cùm Simon Machabæus fame ad deditionem compulisset, arcemque ab idolorum sordibus, mundasset, intrauerunt in eam cum ramis palmarum, cymbalis, nablis, hymnis & canticis: & collocauit in ea viros Iudæos ad tutamen ciuitatis & regionis. Nunc verò eius ruinæ tantum visuntur.

4.

Carcer Regius, cum turri excel-
Neem.3. sa, quæ eminebat domo regis. In hoc car-
Ierem.32. cere Ieremias, eò quod vrbem capiendam pro
39.40. phetaret, fuit clausus: & tandem ex eo capta vrbe, per Nabuchodonosor liberatus est.

5.

Caesarevm, & Agrippivm. Ioseph.1.
Regia domus, quam Herodes Ascaloni- antiq.11.
ta in superiori ciuitate sibi extruxit: ædifica- et 1.bel.16.
uit enim in regia sua duas ædes maximas ac & 6 bel.6.
pulcherrimas, marmore & auro fulgentes, quibus ne templum quidem vsquam conferri posset, easque Cæsaris Augusti, & Agrippæ generi eius, suorum amicorum vocabulis, vnam Cæsaream, Agrippam alteram nominauit.

6.

Coenacvlvm Sion, situm circa Matth.26.
medium montis Sion, magnum, stratum, Marc.14.
& ornatum erat. in quo Christus in vltima Luc.22.
Cœna agnum Paschalem cum Apostolis com Ioan.13.
edit, eorum pedes lauit, & mensæ accumbens sub panis viniique speciebus corporis & sanguinis sui sacramentum instituit. Inibi die resurrectionis (ianuis clausis ingressus) stans in
medio discipulorum, eis sui lateris, manuum Luc.24.
& pedum vulnera conspicienda præbuit, & Ioan.20.
coram illis comedit: deinde insufflando dedit eis Spiritum Sanctum, simul & potestatem remittendi & retinendi quorumcunque pecca-
ta. Octauo post die hîc Thomæ Apost. lancea Ioan.20.
& clauorum vestigia videnda & palpanda ex-
hibuit. Isthîc & post ascensionem Domini Actor.1.2.
Matthias in Iudæ proditoris Apostolatum Hieron.10.
sorte subrogatus est. Ibidem die Pentecostes 1.epist.27.
Spiritus sanctus vehementi cũ sonitu, ignearũ ad Eustoc.
linguarum specie super centum viginti cre- virg.& to.
dentes descendit ac prima Petri concione ter 3.epist.1.
mille Iudæi conuersi sunt & baptizati. Ibidem ad Paulin.
Iacobus frater Domini, cognomento Iustus, Niceph.li.
primus Hierosolymorum episcopus ab Apo- 2.hist.ecc.
stolis est creatus: atque Stephanus, & reliqui cap.3.
sex diaconi sunt ordinati. Ibidem Apostoli Act.6.5.
primum celebrasse Concilium: & in sua diuisione, Apostolicum Catholicæ fidei Symbolum condidisse videntur.

Eodem hoc loco Helena Constantini Im- Niceph.8.
peratoris mater amplissimum longè lateque hist.ecc.30.
extruxit templum, in cuius postico Cœnacu-
lum circumclusit. Quo in templo ætate Hie- Hieron.10.
ronymi ostendebatur marmorea illa Colum 1.epist.27.
na, cruore Domini infecta, ad quam in domo ad Eustoc.
Pilati vinctus fuit, & flagellatus: cuius pars Brocard.
nunc monstratur in monte Caluariæ, pars al- itin.6.
tera olim Constantinopolim translata, nunc Breid 12.
Romæ in S. Petri basilica Vaticana seruatur. Iul.
Porrò in præfato Cœnaculi loco postea ædifi- Sal.tom.7.
catum est monasterium Franciscanorum si- cap.2.&3.
ue Minoritarum: qui ibi per aliquot sæcula Pasch.diu.
diurnis nocturnisque officijs Deo ministraue 182.183.
runt. Cæterum anno Christi millesimo quin- 184.227.
gentesimo sexagesimo primo, Turcæ (Franciscanis in aliud Cœnobium intra vrbem translatis) ex eorum monasterio Palatium sibi fecerunt: locumque hunc in tanta habent veneratione, vt non nisi discalceati eum intrent.

7.CY-

7.

Eccl.24 CYPRESSI montis Sion valdè excellentes: quarum liber Ecclesiasticus mentionem facit.

8.

DOMVS ANNAE Pontificis, soceri Caiphæ. in qua Christus ab Anna de discipulis & doctrina sua interrogatus, cùm se publicè coram omnibus docuisse responderet, ob id à ministro alapa in maxillam percussus est. Vbi postea fabricatum est templum SS. Angelorum, in quo etiamnum Græci monachi Christiani habitant, & sacris officijs Deo seruiunt. *Ioan.18. Thren.3. Breid.12. Iul. Pas.d.193.*

9.

DOMVS FORTIVM, in qua olim fortes & heroes Dauidis habitabant. vbi etiam ceu in Palæstra, athletæ & pugiles exercitij caussa digladiationibus certabant. *Neem.3. Lyran ibi.*

10.

DOMVS B. MARIAE VIRGINIS, in qua post filij sui mortem cum Ioanne Apostolo habitauit: vbi & eam anno post Christi ascensionem decimo quarto mortis soluisse debitum, atq; hinc in cælum migrasse veterum traditiones & scripta habent. Quæ quidem domus, deinde facta est Ecclesia B. Mariæ, totius Mundi prima. Qua per Romanos destructa, alia eodem in loco à Christianis extructa fuit. quam decoram fuisse, eius ruinæ hodie etiam probant. ipseq; locus, ne vlla maculetur immũdicie, stratis ordine lapidibus adhuc cingitur. *Niceph.2. hist. Eccle. 3. & 21. Euseb. in Chron. VVil.Tyr. bel.sacr. lib.8.ca.5. Breid.12. Iul. Sal.tom.7. cap.2. Pas.d.181.*

11

DOMVS VRIAE, vnius ex fortissimis militibus Dauidis. cuius vxor Bethsabee in fonte (qui etiamnum ibi ostenditur) sese lauans, sua pulchritudine Dauidem, è solario domus Regiæ ipsam conspicientem, pellexit ad adulterium. *2.Reg.11. 23.*

12.

FORVM SVPERIVS. à quo & superior ciuitas aliquoties forum superius vocabatur. *Ioseph.6. bel.6.*

13.

GRADVS ARCIS seu castri. in quibus stans Paulus Apost. pro se causam dixit. *Act.21.22.*

14.

GRADVS SION, per quos in ciuitatem Dauid ascendebatur. *Neem.3.12. Ioseph.15. antiq.14.*

15.

HORTVS REGIS, qui & Hortus Oza dicebatur. in quo Manasses & Amon reges Iuda sepulti sunt. *4.Reg.21. Neem.3.*

16.

MELLO VORAGO ac vallis profunda & lata valdè, quæ montem Sion à ciuitate inferiori discernebat: atque à porta aquarum, occidentem versus vsq; ad portam piscium extendebatur. Ab hac voragine Dauid montem Sion per gyrum ædificauit ac muniuit. Huius concauitatem Salomon, vt commoda esset platea, coæquauit (vnde etiã Platea portæ aquarum vocatur) eamq; ædificijs ornauit. quæ collapsa ab Ezechia restaurata sunt. Hîc Ioas rex Iuda à suis seruis in descẽsu Sela occisus est. Iosep. autẽ ætate hæc vallis Tyropœon appellabatur, in quam, vt scribit, domus creberrimæ desinebant: eratq; latissima, & habitationibus hominum frequentissima. Verum nunc vorago ipsa tota repleta est, relictis tamen prioris concauitatis vestigijs. *Baſ.Hiero. 1.bel.Iac.8. Broc.iti.6. 2.Reg.5. 1.Par.11. 3.Reg.9.11. Neem.8. 2.Par.13. 4.Reg.12. Ioseph.6. bel.6. Broc.iti.6.*

17.

PALATIVM CAIPHAE, & summi cuiusque Pontificis, amplum & angulare in quo habitauit olim Eliasib sacerdos magnus. In hoc palatio Iudæorum Principes congregati, inter sese consultabant, quomodo IESVM dolo caperent & occiderent: quibus ibidem à Iuda triginta argenteis est venditus. Postea etiam à Petro hîc ter est negatus, & coram Caipha in sacerdotum & seniorum Concilio à falsis Iudæorum testibus accusatus. quibus cùm nihil responderet, à Pontifice adiuratus, vt diceret, an esset Christus Dei Filius; cùm id confiteretur, quasi blasphemiæ conuictus, Pontifice à Concilio sententiam exigente, sexaginta sex vt (scribunt) seniores condemnauerunt eum esse reum mortis: & respondentes, dixerunt, REVS EST MORTIS. Quapropter mox à ministris in faciem est consputus oculis velatus, palmis pugnisq; cæsus, & prophetizare iussus, ac tota nocte varijs modis illusus, multisq; blasphemijs vexatus. Nullus mortalium in hac vita cognoscet, quæ quantaq; hîc nocte illa perpessus sit. Mane verò facto Iudæorũ principes rursum conuenerunt, vt eum morti traderent: vinctumque abduxerunt, ac tradiderunt Pilato Præsidi. Hoc loco postmodum Helena Imperatrix Petro Apostolorum Principi pulchrum constituit templum. quod posteri S. Saluatoris nuncupauerunt. idque nunc Armeni professione Christiani tenentes, sua in eo sacra Deo peragunt. *Neem.3. Matth.26. 29. Marc.14. 15. Luc.22.23. Ioan.18. Pas.d.194. Thren.3. Niceph.8. hist.eccl.30. Breid.12. Iul. Salign.to. 7.cap.2. Pas.d.194. 195.196.*

18.

PISCINA SION, quæ grandi opere constructa est. *Neem.3.*

19.

PONS SION, qua per vallem è ciuitate superiori ad templum transitus erat. *Ioseph.15. antiq 4 & 7.be.13.15*

20.

PORTAE SION, quas diligit Dominus super omnia tabernacula Iacob. *Psalm.86.*

21.

PORTA SVPERIOR, per quam Ioas cùm in templo Rex Iuda esset coronatus, *2.Par.63.*

Iudæ-

Iudæorum Principibus stipatus, in Palatium regum Iuda ductus est.

22.

SEPVLCRVM DAVIDIS, vnà cum agro Regalium sepulcrorum, quod in ciuitate Dauid magnificè in sublimi collocatum erat. in quo ipse Dauid, Salomon, alijque Reges Iuda, item & Ioiada Pōtifex, sepulti sunt. In hoc monumentum Salomon in sepultura patris sui Dauid maximas intulit diuitias. Quod posteà Hyrcanus Pontifex & dux aperiens, tria milia talentorum argenti inde extulit. Postmodum verò Herodes Ascalonita, Iudæorum rex, & ipse auferens ex eo thesauri vim magnam, cùm flamma inde exiliens duos satellites eius extinxisset, ab incepto destitit: & ad expiandum se, ipsum monumentum candido marmore ornauit. quod longo tempore ibi permansit. Vbi posteà Saraceni ecclesiam sibi construxerunt, quæ etiamnum extat: locumq; hunc mirè colunt ac venerantur: nec Christianorum quenquam illuc introire permittunt.

3.Reg.2.11. &c. 2.Par.24. & 26. Neem.3. Iosep 7. anti.16.& 13.anti.15. capit.6.an. 17 Act 1. Niceph.8. hist ecc.30. Breid 12. Iul. Sal.tom 7. cap.2. Pasd.184.

23.

SEPVLCRVM S. STEPHANI protomartyris, Nicodemi, Gamalielis præceptoris Pauli Apostoli, & Abibonis filij eius. quorum corpora, cùm plus minus trecentis sexaginta annis prope Hierosolymam, in valle (vt videtur) Iosaphat, in obscuro ac sordido loco iacuissent, sub Honorio Imperatore cælesti reuelatione monstrata, inuenta, effossa, & suaui odore fragrantia, non sine miraculis summa celebritate hîc prope Cęnaculum, & vrbis mænia honestius tumulata sunt.

Act.8.5. 22. Beda in martyrol. Breui.Ro. VVil.8.be. sacr.5. Briede.12. Iul. Sal.tom.7. ca.2. Pasd.184.

24.

TABERNACVLVM SION, pellibus tectum, quod Dauid rex fecit, & in colle montis Sion, qui dicitur Gabaon, collocauit, ac in eo arcam Domini maxima veneratione reposuit, constituitque sacerdotes & leuitas, qui iugiter per singulos dies, & vices suas coram arca Deo ministrarēt. quæ annis quadraginta quatuor ibi mansit: donec à Salomone in templum transferreretur. Inibi & Dauid pro adulterio & cæde Vriæ agens pœnitentiam, septē Psalmos, quos pœnitentiales appellamus, composuisse dicitur. Vbi modò Indiani claustrum sibi fecerūt: in quo, ritu suo, Christo seruiunt.

2.Reg.6 7. 1.Par.16. Hiero ibi. 3.Reg 8. 2.Par.5. Ioseph.7. antiq.4. Breid.12. Iul. Pasd.184.

25.

TORCVLARIA REGIS. in quibus Regium vinum exprimebatur.

Zach.14.

SECVNDA PARS vrbis.

26.

FILIA SION, sic appellata, quòd in monte Siō veluti nasci videbatur; quæ & CIVITAS INFERIOR vocabatur, altera vrbis pars est; cuius frequens in sacra Scriptura & Iosepho fit mentio.

Psal.9.72. Zach.9. Ioseph.6. bel.6.& alibi passim.

LOCI FILIÆ SION.

27.

ACRA MONS, qui in inferiori ciuitate olim eminens & vndiq; decliuis erat. cuius altitudinem posteà Simon Machabæus, non intermisso per triennium neq; die, neq; nocte populi labore, humiliorem fecit ac cōplanauit, vt solum templum omnibus in vrbe locis celsius emineret.

Ioseph.13. antiq.9.et 6.bel.6.7. & 7 bel. 13.16.

28.

AMPHITHEATRVM, id est, Circus speculatorius, totus vndique rotundus. (qualis aliquando octoginta hominum milia capere poterat) vbi populus gladiatorum & bestiarum pugnas spectabat. quem Herodes senior, primus omnium Hierosolymis in campo maximo, sumptuoso opere conspicuum exædificauit. in quo ad spectatorū delectationem luctatores, & gladiatores pugnabant: vel leones, pardi, tauri, vrsi, apri, lupi, aliæue bestiæ ferocitate eminentes, modò inter se, modò cum damnatis hominibus committebantur. Vnde permulti capite dānati, aut in bellis capti, illic cum feris pugnando mortem oppetere cogebantur. Quo tempore Circus arena spargebatur, tum ne gladiatores diffluerent, tum, ne pugnantes occisorum cruore fœdarentur, vel ne cruor sparsus spectantibus esset horrori.

Ioseph. antiq.10.

29.

ANTONIA ARX firma & munita valdè, à septentrione templo adiacens. quæ olim ab Hyrcano Machabæo in rupe quinquaginta cubitis alta, & vndique abrupta, extructa, & Turris Baris vocata est. Hanc Pontifices à Machabæis orti vsq; ad Herodem incoluêre: vbi in cella ad hoc ipsum structa, sacra Pontificis stola seruabatur, præfecto arcis accendente ibi lucernam quotidie. Herodes maior regnum adeptus hanc arcem cùm oportuno loco cohibendis ciuibus, ne quid rerum nouarum per seditionem molirentur, sitam esse deprehenderet, eam magno sumptu instaurauit. & intus Regia magnifica instar Palatij & ciuitatis formata, & per quatuor angulos quatuor turribus excelsis (quarum tres quinquaginta, quarta verò septuaginta cubitis eminebat) communiuit, vnde totum templum videri poterat, eamque in gratiam M. Antonij triūuiri amici sui Antoniam denominauit. In qua Romani milites cum armis semper excubabāt, obseruantes ne quid noui populus festis diebus in templo committeret. Et sic tēplum ciuitati, templo autem Antonia castrum erat.

Ioseph.15. antiq.14. & 18.an.8. Item 1.be. 3.4.16.& 6.bel.6.& alias sæpè.

30.

ARCHIVVM, hoc est, tabularium, vulgò Cancellaria. domus scilicet, in qua

Iose 2.bel. 14.& 7. bel.13.

vrbis & ciuium acta, item chartæ publicæ ac creditorum rationes custodiebantur. quam seditiosi, fugientibus indè custodibus, incenderunt, vt cuncta creditorum documēta disperderent, omnesque debitores sibi adiungerent.

31.

Ioseph.12. antiq.6. 1.Mach.1. Dan.8.11. 12. Ios.13. ant. 9.

ARX Antiochi Epiphanis, alta & valida. quam post multorum ciuium cædem, vrbis & templi direptionem, pulcherrimorumq; ędificiorum incensionem, in inferiori vrbe super Acram montem ædificauit, ac firmis muris & turribus muniuit, eiq; Macedonicos milites pręsidij loco imposuit, admixtis illis ex apostatis Iudæis sceleſtiſſimis quibusq;: à quibus iuge sacrificium triennio est ablatum, ipsaq; ciuitas annis viginti sex plurimum vexata fuit. Deinde verò Simon Machabæus arcem hanc expugnauit & diruit.

32.

Act.4.5. Iose.6.bell. 6.

CARCER CIVITATIS publicus, in quo Apostoli à Iudæorum primoribus inclusi, noctu ab angelo educti sunt. hunc Iosephus Betiso vocare videtur.

33.

Neem.3.

COENACVLVM ANGVLI. ædita domus angularis, vbi publicę fiebant cœnæ.

34.

Ios.15.ant. 14. Breid.14. Iul.

CRYPTA subterranea, ab Antonia ducēs in templum, quam fecit Herodes senior, imponens ei turrim: vt per eam occultè posset intrare templum, si quid per tumultum cōtra Regem vellet nouare populus. atq; etiamnum extat mirabilis & lata, sic quod sexcenti equi in ea commodè locari possent.

35.

Io.16.be.6. et 7.bel.13. Exod.18. Hieron.to. 3 epist.25. ad Fabiol. mansi.11. Num.11. Deut.17. Act.4.5. Act.6.7.

CVRIA, Hebraicè Gasith dicta, quæ in inferiori vrbe antiquo ciuitatis muro coniuncta erat. in qua septuaginta Senatores & Iudices ordinarij, qui à Iudæis Sanhedrim, Græcè Synedrium, Latinè autem Concilium seniorum & Seniores populi vocantur, Reipublicæ negotia curabant, iura dabant, ambigua & grauiora. etiam aliarum ciuitatum iudicia definiebant, lites & controuersias dirimebant, & capitalia iudicia ferebant, exceptis duntaxat difficultatibus, quæstionibus, & causis Diuinæ legis Iudaicæq; religionis, quas summus Pontifex & sacerdotes determinabant. In hoc Consistorio Apostoli examinati, flagris cæsi, & prædicare prohibiti, ibant gaudentes à conspectu concilij, quòd digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Ibidem S. Stephanus coram concilio stans, facieq; Angelica fulgens; intentis in cœlum oculis, vidit cœlos apertos, ac gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. vnde impetu eiectus extra ciuitatem, lapidatus est.

36.

Ioseph.2. bell.17.

DOMVS ANANIAE Pontificis, quam tandem seditiosi inflammauerunt.

37.

Brei de.26. Iul. Sal.tom.8. cap.6 Iac.Vitri. cap.58. VVilbe.11. bell.sacr. 1.& 15.bel. sacr.26. Pas.d.197.

DOMVS S. ANNAE auiæ CHRISTI, in qua, vnà cū Ioachim coniuge suo, cùm festa Hierosolymis ageret, hospitabatur: vbi & vterq; obijt. Hic B. Maria virgo concepta est: atq; ibidem passionis Christi tempore mansit. Vbi postea pulchrum in honorem S. Annæ ædificatum est templum. quo nunc Turcæ turpiter abutuntur.

38.

Luc.16. Breid 14. Iul. Sal.tom.8. cap.6.

DOMVS DIVITIS EPVLONIS, in inferno, iuxta Euangelicam historiam, sepulti. in qua ipsum habitasse fama à maioribus tradita ad nos peruenit. quæ alta muris, etiamnum Christianis peregrinis monstratur. Vnde constat Euangelium de diuite epulone & Lazaro hulceroso (cuius etiam nomē ibi exprimitur.) non parabolam, sed rei gestæ esse historiam.

39.

4.Reg.11.

DOMVS MESSA. cuius in quarto Regum volumine fit mentio.

40.

Neem.3.

DOMVS NATHINAEORVM, qui ligna & aquas in templo ministrabant.

41.

Luc.14.

DOMVS PRINCIPIS Pharisæorum, in qua Christus hydropicum suo tactu sanauit: atq; in conuiuio tum suo hospiti, tum inuitatis salutis monita dedit.

42.

3.Reg.7.10. 2.Paral.9. Isa.22. Ios.18 ant. 5.6.7. Hieron.to. 3.epist.33. ad Suniam & Fretelā Eccl.2. Liran.in 3. Reg.7.

DOMVS SALTVS LIBANI, longa centum, lata quinquaginta, alta triginta cubitis. quam Salomon splendidè, & opulentissimè de polito marmore, lignis cedrinis, auro atque argento decoratis, ac desuper tecto plano cum deambulatorijs (vt & cætera domorum tecta in Palæstina fabricari solent) extruxit, intus verò viuidis variarum arborum & plātarum picturis tam artificiosè ornauit, vt earum folia agitari quodammodo viderentur. plantauitq; iuxta eam nemus & viridaria cuncti generis arboribus consita, fontibusq; irrigua, nec non viuaria ac piscinas fodit, in quibus eum omnis generis feras, aues & pisces continuisse probabile est. Erat autem domus hęc, domus epularum, & armamentarium, in quo arma bellica, item vnguenta, pigmenta, & aromata conseruabantur. quin & ducenta scuta aurea equitum, & trecentæ peltæ aureæ peditum, quæ fecit Salomon, in domo hac ab ipso reposita sunt. cuius etiam reliqua omnia vasa erant aurea. quò se Rex & nobiles serijs Reipublicæ negotijs peractis conferebant, atque epulis, lusibus, & obambulationibus animum oblectabant.

43.

Luc.7.

DOMVS SIMONIS Pharisæi, quæ adhuc ostenditur. in qua Christus mensæ accum-

Breid.14. Iul. Sal.tom.8. cap.6.

cumbens Magdalenæ peccatrici, iam pœnitẽti, ipsius pedes lacrymis riganti, capillis tergẽti, osculanti, vngenti, multũq; amãti, multa peccata remisit.

44.

Breid.14. Iul. Sal.tom.8. ca 7. Paf.d.210. Beth in descript loc. paßion. Christi feria 5.

DOMVS VERONICAE angularis. Hic Veronica lineum capitis sui peplum dedit Christo, quo faciem suam tergeret: cui Dominus faciei suæ imaginem perfectè impressit, eique in amoris sui pignus reddidit. Quod in hodiernum vsq; diem Christi facie insignitum, Romæ in S. Petri Basilica, in Vaticano monte per Constantinum Magnũ extructa, grandi honore asseruatur: ac statis diebus populo ostenditur.

45.

Ier.39.

DOMVS VVLGI. vbi iaculationibus se exercebant, & publica conuiuia celebrabant, ac epulis, lusibus, & ambulationibus animum reficiebant.

46.

Iof.13. ant. 20. & 1. bell.3.

FORVM MAGNVM, quod in vrbis medio, Antoniæ arci adhærebat. in quo Alexander Iudæorum rex & Pontifex octingentos Iudæos (vxoribus in conspectu ipsorũ, & liberis in conspectu etiam matrum, necatis) crucifixit: idq; spectaculum ipse suis cum concubinis in Antonia Arce epulans potansque prospectabat, propter quã crudelitatem Crucida cognominatus est. Eodem in foro Herodes maior cum Parthis, Antigonum in regnum reducere conantibus, magno prælio conflixit. Porrò cùm in obsessa per Romanos Ierusalem iam fames totis regnaret habenis, totasque domos ac familias depasceretur, & tecta plena essent mulieribus exanimatis, atque infantibus; viarum autem angusta senibus mortuis: (quippe coria scutis detracta, cinguli, calceamenta, & fœnum, matribus denique proprij filij assi, cibus erant) adolescentes ac iuuenes turgidi, velut vmbrę mortuorum, per hoc forum versabantur, & vbi quem casus occupauerat, decidebant. Cũque superstites ob multitudinem eos sepelire, insepultorum verò fœtorem ferre nõ possent, in vrbis valles eos ex muro præcipitabant. Quas circumiens Titus, vbi plenas cadaueribus vidit, altamq; saniem tabefactis corporibus defluentem, ingemuit: & extentis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. Contumaces enim Iudæi pacem sæpius oblatam respuerant.

Iof.14. ant. 22. Item 1. bell.11.

Iofe 6. bell. 14. & 7. bel.7. & 8.

47.

Act 12. 1. t. 2. hist. ... 9. Ne... b 2 hist. ... 12 ... de. 12. ... l.

FORVM RERVM VENALIVM, quod in superiori inferioris ciuitatis parte situm erat: vbi pisces ac varię merces vendebantur. Hoc in foro S. Iacobus maior, frater Ioannis, cum suo Spiculatore, qui eum ad martyrium ducebat, primus Apostolorum ab Herode Agrippa capite truncatus cum sanguine vitam profudit. In cuius honorem sibi postea insigne erectum est templum; quod nunc Iacobitæ Armeni inhabitant, atq; in eo Christum suo more colunt. Idem hoc forum iubẽte Floro præside milites Romani diripuerũt, ac passim obuios trucidauerunt: atque in vniuersas insilientes domos, cunctos in ijs habitatores interfecerunt.

Sal.tom.8. cap.4. Paf.d.181. Iofeph.11. ant.2. & 1. bel.14.15. 16.

48.

FORVM SCRVTARIVM. vbi scruta, hoc est, attritæ vsu vestes, ac veteramenta omnifaria vendebantur. *Neem.3.*

49.

GYMNASIVM, id est, schola gentilitatis. quam Iudæorum pseudopontifex Iesus, qui gentilium more Iason vocari maluit, alijque apostatæ Iudæi, Antiochi Epiphanis permissu sub ipsius arce contra templum ædificauerunt, in qua populus leges & ritus gentium docebatur, & iuuentus, in Gręcorum Philosophorum studijs ac disputationibus instituebatur: vbi & nudi atque oleo vncti in gymnicis luctationibus, in bellicis certaminibus, ludisque scenicis se exercebant. Eodem insuper loco dicti apostatæ EPHEBIAM, hoc est, Prostibulum formosorum iuuenum constituerunt, & pulcherrimos quosque epheborum in lupanaribus ponebant, vbi turpia fœdaque contra naturam peccata exercebantur. Quapropter multi à Dei lege ad gentiles ritus, mores viciaque defecerunt, venundati vt facerent malum: ita vt quidam sacerdotũ relicto templo Deique cultu, palæstrica exercitia discerent. hinc etiam inter Iudęos diuersæ ortæ sunt sectę, Pharisæi nempe, Sadducæi, Essæi, &c.

1.Mach.1. & 2. Mac. 4.

50.

HABITACVLA SACERDOTVM. quorum Domus ab exteriori parte muro claudebantur: à parte autem anteriori habebant aspectum versus templum.

Liran. in Neem 3.

51.

HABITACVLVM SCVTARIORVM, antè occiduam templi porticum extructum. vbi primo Iudęi, postea milites Romani in festiuitatibus stationes habebãt ad templi custodiam.

4.Reg.11. Iof.20. ant. 15.

52.

HIPPODROMVS, hoc est, Circus oblongus muris septus, qui contra meridionalem regionem templi situs erat, in quo equi cursu, agilitate, & velocitate exercebantur: & athletæ spectante populo cursu pedestri, equorum, bigarum, trigarum, quadrigarum, hastiludio, aliâue dimicatione certabant. vbi Herodes rex in Augusti Cæsaris honorem quinquennale certamen instituit, pro positis victoribus magnis præmijs. Idem moriturus è tota ditione sua cuiusque vici nobiliores Iudæorum, minaci edicto pœnam capitis intentante non parentibus, conuocatos,

Iof.15. ant. 10. & 17. ant.9.10. 13.14. Item 1. bel. 21. & 33. bel. 2.

tos in hoc circo fecit concludi, vt post mortem suam omnibus illis ibi occisis, etiam inuita omnis Iudæa, omnisque domus illi illacrymaret.

53.

Genes. 22. Math. 3. 1 Mac. 6. 13 16 Isai. 10. 16. Ios. 15. ant. 14 & 6. bell. 6 Hieron. in Gen. 22. & in 2. Par. 3. citatur à Concil. Nican. 2 Act. 4. 1. Par. 21. Ios. 7 anti. 13. 2 Para 3. 36.

MONS MORIA, qui alibi terra visionis, & mons templi, atque mons filiæ Sion dicitur, orientali ciuitatis muro prope adiacens, excelsus, saxosus, & vndique præceps atque decliuis erat. In hoc monte Abraham immolans filium suum Isaac, loco eius arietem cornibus inter vepres hærentem obtulit. Cuius rei imago (vt hoc obiter contra nostri temporis imaginum osores annotem) etiam tempore Gregorij Nysseni in vsu fuit. De hac enim imagine in oratione pathetica de pictura sic ait: Vidi sæpius inscriptionis imaginem & sine lacrymis transire non potui, cùm tam efficaciter ob oculos poneret historiam. Hûc ipsum montem Dauid ab Orna Iebusæo sexcentis siclis auri emit: & extructo in area eius altari, holocaustum Deo obtulit, quod ignis à cœlo consumpsit.

Eodem in monte postea Salomon templum Domino, magnitudine & pulchritudine excellentissimum ædificauit. Quod post annos quadringentos quadraginta & vnum à Nabuchodonosor destructum, & septuaginta annis desolatum, Zorobabel restaurauit. Idq; post annos quingentos octoginta sex à Tito demolitū, ac plusquā trecentis annis desolatum, eodem in monte, multùm tamen per Romanos complanato, tãdem Christiani reædificauerunt. Quod postea à Saracenis, & iterum à Christianis, rursumq; à Saracenis occupatum, modo à Turcis possidetur. Broc. iti. 6. Salig. to. 8. cap. 8.

54.

Ios. 6. bell. 6 7 &c.

MVRVS PRIMVS, qui & antiquus dicitur, tum propter valles imminentemque his desuper collem, in quo firmissimè Dauidis & Salomonis, aliorumq; regum largissimis impensis operi insumptis, structus erat, tum etiam propter sexaginta turres, in quas diuidebatur, validus & robustus erat valdè.

55.

2 Par. 27. 33. Neem. 3. 11. Lyran in Neem. 3 Ios. 2. bell. 18. & 6. 7. bel. 13.

OPHEL, quam Iosephus Ophlam nominat, erat turris enormi altitudine quasi nubi caput inserens, atque ARX munita, firmo muro cincta, tẽplo propinqua extra murum tamen, qui habitationem sacerdotum claudebat. In huius muro Ionatham rex multa construxit. Atque Manasses eousque vrbis muros reparauit. In hac habitabãt Nathinæi. In hanc fugiens Manahemus tyrãnus, captus est & occisus. Hanc tãdem Titi milites combusserunt.

56.

1. Mac. 13. 10. 17. ant.

PALATIVM MACHABAEORVM, in præcelso loco ad occidentem templi ab eis ædificatum. ex quo vrbem, & quæ in ea fiebant contemplari volentibus, pulcherrimus & delectabilis patebat prospectus. Quod postcà Agrippa rex insigni amplitudine in Aulam sibi extruxit: vnde è suo triclinio quicquid in templo ageretur, spectabat. Quamobrem Iudæorum primates excelsum parietem ædificauerunt supra exedram templi interioris, ad Solem occiduum sitam, qui Regis prospectum impediebat. Id indignè tulit tam Rex Agrippa, quàm Festus prouinciæ Præses: qui etiam Præcepit eis parietem diruere. 14. & 20. ant 15. Itē 2. bell. 2. 16. 17. & 7. bell. 15.

At illi rogauerunt, vt liceret sibi legatos eadem re ad Neronem Imperatorem mittere, dicentes se non posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. Quo impetrato, miserunt Ismaëlem summum Pontificem & Helchiam gazophilacem, simul & decem de suis primatibus. Nero autem, vxore sua Poppea pia femina pro Iudæis deprecante, & veniam gesti operis condonauit, & parietem sic manere permisit.

57.

PALATIVM PILATI, & præsidum Romanorum, quod ab aquilone Xysto, & Antoniæ adhærens, omnibus ciuitatis ædibus multò amplius, pulchrius, & eminentius erat: & ad minus viginti octo marmoreis gradibus ascendebatur. Hic cùm Christus à Principibus populoque Iudaico, quòd populum peruerteret, tributa dari Cæsari prohiberet, se Christum Regem diceret, quodque seditiosus esset, falsò accusaretur, ac crucifigendus postularetur; huiusmodi sententiæ forma, vt ex vetustis annalibus prolatum inuenimus, à Pilato ad virgas condemnatus est: *Iesum Nazarenum virum seditiosum, & Mosaica legis contemptorem per Pontifices & principes suæ gentis accusatum, expoliate, ligate, & virgis cedite. I lictor, expedi virgas.* Quapropter à militibus Pilati in atrium Prætorij ductus, corã vniuersa cohorte est nudatus, ad columnam ligatus, & crudelissimè flagris verberatus, totoq; corpore vulneratus ac laceratus. Deinde chlamyde purpurea circũdatus, spinis dirè coronatus, arundine in dextra data, irrisoriè vt Rex salutatus, & genu ante eum flexo adoratus, varijs modis illusus, consputus, genis vellicatus, alapis cæsus, ac super coronatum sauciumque caput arundine percussus. Quo loco in tantarum pœnarum Christi venerationem, speciosum posteà à Christianis extructum fuit templum. Nunc autem habitat ibi Præses, qui Turcæ nomine Hierosolymis dominatur. Psal. 37. & 72. Isai. 1. 50. 53. 63. Matt. 27. Marc 15. Luc. 23. Ioā. 18. 19. Breid. 21. Iul. Sal. tom. 8. cap. 7. Pasc. d 180. Bei. fer. 4.

PRAEDICTI domus Pilati gradus Romam postmodum translati, etiam nunc sunt pro foribus templi S. Ioannis Lateranensis, in Cælio monte à Constantino Magno ædificati, atq; à Romanis Scalę sanctę appellantur, locusq; in eis olim Christi sanguine conspersus, cancellis est opertus: & quia Christus tempore passionis per eas bis ascendit, magna animi pietate viri ac mulieres flexis genibus easdem assiduè ascendunt.

76.

NOA, ciuitas & terminus tribus Zabulon. Iosue 19.

77.

PALMAE, de quibus Iosē.5.bel.4. circa medium capitis.

78.

RAMA, villa sub monte, qui à Nazareth protensus includit vallem Carmeleon, in colle excelso sita, iuxta viam quæ Sephoro ducit Tiberiadem. Brocard. itin.5. & 6. Breidenbach. itin.5.

79.

RASILINE, quod interpretatur caput aquæ, locus haud procul Tiberiade, vbi Salahadinus diebus aliquot castra fixit. 22. bel.16. Tyrius.

80.

REMMON, aliâs Remmono, id est, altitudo eius, vrbs sacerdotum aut Leuitarum in tribu Zabulon. Iosē.19.1. Paral.6.

81.

RVMA, vicus Galilææ, patria duorum fortissimorum ducum Netiræ & Philippi. Ioseph.3.bel.9.

82.

SAAB, patria Eleazari filij Samæi, viri prædicatione & memoria digni. Iosē.3.bel.6.

83.

SAFFA, vel Saffra, ciuitas in mōte sita à Nazareth tribus distans miliaribus, patria Zebedæi, Alphęi & Iacobi, atq; Ioannis Apostolorum, in quorum natiuitatis loco pulcra visitur Ecclesia. Ioannes de Monteuilla ca.4. & 20. Ioan. Pasch. in peregrinat. ſ. die 173.

84.

Brocard. itin.5. Breid ibid Luc.4. Homi.ser. 2. post Domin. oculi inter homilias Patrū. Ioan. de Monte villa. cap.20. Sal. tom. 9. cap.7. Fret. pa.9.

SALTVS DOMINI, mons altus; vnde videtur mons Tabor & Hermon, ciuitas Endor, Naim, & Iezraël, atque tota ferè planicies campi magni Esdrelon. In montem hunc tradunt transisse Dominum, cum eum Iudæi volebant præcipitare, & subitò ad tactum vestis ipsius saxū subterfugisse, & instar ceræ liquatum ac resolutum, quendam effecisse sinum, quo corpus Dominicum muniretur & reciperetur; tantæ vtique capacitatis, quantæ ipsum corpus Domini extitit quantitatis. In quo hodieque vniuersa lineamenta & rugæ vestis, quæ à tergo Domini erant, pedumque eius vestigia veluti manu sculptoris expressa seruantur.

85.

SARID, siue Sarith, ciuitas & terminus tribus Zabulon. Iosē.19.

86.

SARON, siue Saronas, regio inter montem Tabor & stagnum Tyberiadis. Hier. in loc. Hebr. & Act.

87.

SEMERON, quæ & Semron, Sameron & Samaron, vrbs præpotens in tribu Zabulon, cuius Rex contra Iosue pugnans occisus est. Iosē.11.12.19. Hieronym. in 1. Paralip.7. & in loc. Hebr.

88.

Ioseph.14. ant.10 & 11.17. ant. 16 18. ant. 3.2. bell.3. & 25.3. bell.1 & in vita sua ac alibi. Egesip. li.1. cap.30. Hieron. in loc. Hebr. lit. A D.G. Broc. iti.5. Breid. ibid. Fretel. p.9. Pasch. sti. 174. Tyr.14. bell.12.

SEPHORIS, quæ olim Saphorine Iosepho iuxta nouam versionem Saphora, & secundum antiquam versionem, Autocratorida, Egesippo & Hieronymo Diocæsarea, Brocardo ac Breidenbachio Sephoron, Sephorum & Sephorus dicitur; vrbs est opulenta & totius Galileæ maxima, in meditullio regionis tutissimo loco sita, arce, portis, mænibus, murisq; firmissimis munita, & habens circa se vicos plurimos; Natalis, vt putatur, locus Beatorum Ioachim atque Annæ Deiparæ virginis parentum. Hanc Gabinius vnam ex Iudæorum curijs esse voluit: eandem Varus cœpit, & venditis sub hasta incolis incendio absumpsit: Herodes autem totius gentis caput & defensaculum fecit. Videtur quondam Cathedralem habuisse Ecclesiam: Nam Tyrius in Catalogo Pontificum Suffraganeorum Antiochenæ Ecclesiæ, inter Episcopatus Seleuciæ Diocæsaream secundo nominat loco.

89.

SICAMINVM, aliâs Epha, oppidum super mare, iuxta montem Carmelum, Cęsarea Ptolemaidem pergentibus. Ioseph.13. ant. 19. Hier. in loc. Heb. lit. I.

90.

SIMONIAS, vicus in Galilææ finibus, distans à campo magno sexaginta stadijs. Iosephus in vita sua.

91.

SOGANA, vicus Arabum, Gabaris 20. stadijs distans. Iosē. in vita sua.

92.

SOPHA, in terra Zabulon patria Malachiæ Prophetæ.

93.

SPELVNCAE circa Genesar lacum, quas Iosephus muniuit. Iosē.2. bel.25.

94.

TABOR, vrbs Leuitarum, Iosē.19.1. Paralipom.6.

95.

TABOR, quem Septuaginta interpretes Itabyrium, alij Tabyrium, Polybius Mastoim *Hieron. in loc. Hebr. et in s.e. Ose.*

Polyb. li.5. Iosepb.4. bel.2. stoim vocat; mons est pulcerrimus in medio Galilææ campo mira rotunditate ex omni parte æqualiter finitus, cuius altitudo triginta stadijs consurgens, quæ in mari nauigantibus procul spectandam se exhibet; ascensu difficilis & Septentrionali tractu inaccessa est: in vertice autem viginti sex stadiorum campestris planicies patet. Distat contra Orientalem plagam à Diocœsarea decem milibus, estque cœli temperie saluberrimus: vineis, olijnis, varijsq; arbustis & fructiferis arboribus totus vndique cōsitus: rore perpetuo vuidus: Brocard. itin.5. Breid.ibi. arborum frondibus versicoloribusque herbis semper viridis, atque suaui omnigenum florum odore fragrantissimus. Hinc magna ferarum, maximeque auium hic est frequentia, quarum & grato concentu amœnissimus est, & venaru celebris. Vt paucis dicam, totus hic mons pascendis oculis, reficiendisq; animis dicatus est: ideoque eum Christus Dominus meritò delegit, tum orationi, tum transfigurationi suæ, quo sole lucidior & niue candidior refulgens coram Moyse & Helia cœlestis gloriæ æternæque beatitudinis aliquod specimen discipulis suis, Petro, Iacobo & Ioanni exhibuit. In cuius facti memoriam D. Helena his tribus Apostolis pulcherrimum hòc loco extruxit templum (quod ex VVilhelmo Tyrio apparet fuisse cathedrale) multamque reliquit pecuniam in subsidium eis, qui ibi manerent, locumque ipsum excolerent. Huic templo accesserunt postea duo monasteria, vt hic essent quasi tria, ex D. Petri desiderio, tabernacula. Quorum vnum inuenio fuisse Græcorum, atque D. Eliæ consecratum: verisimile est alterum fuisse Moysi dedicatum: vtrunque autem videtur habuisse Abbatem. Nunc trium horum templorum & per ambitum planiciei (quam Iosephus historicus quadraginta diebus muro circundedit) aliorum palatiorum, turrium, nobilissimorumq; ædificiorum grandes tantùm visuntur ruinæ, in quibus leones, aliæq; feræ latent. Fuit enim mons hic non solum fouendis mulcendisque sensibus idoneus, verùm etiam extruendis, quæ toti patriæ præsidio essent, munitionibus aptissimus. Vnde in libro Iudicum legimus, descendisse ab hoc monte exercitum Barac, pugnaturum aduersus Sisaram. Porrò, in ipso Dominicæ transfigurationis loco, iam hortus est, arboribus consitus, & fontibus irriguus, qui muro ambitur. Quo, qui pedem montis accolunt, propter religionem atque obseruantiam loci neminem accedere permittunt. Ex hisce fontibus crediderim oriri torrentem Cison, de quo supra 34.

Psalm.88. Matth.17. Marc.9. Luca 9. 2.Petr 1. Niceph.8. hist.eccles. 30. Vitr.c.58. VVil.Tyr. 2.bell.13. 14.bell.12. 20.bell.13. 22 bell. 26. Fret. pa.9. Sal.tom.2. cap.8. Iosepb.4. bell.2. Tyr. 3.contin.1. Iudic.4.

96.

SACELLVM, quod fuit ex parte Occidentali, contra Nazareth, ad pedem montis Tabor extructum, in loco, vbi Dominus discipulis suis dixit: Nemini dixeritis visionem hanc, &c. Matthæi 17. Breidenbach. itinere 5.

97.

HIC Christus curauit lunaticum. Marc.9.

98.

TACASIN ciuitas. Iof.19.

99.

TIBERIAS, ita appellata, ab Herode Tetrarcha in honorem Cæs. Tiberij, cùm olim Cenereth, Ceneroth, Græcè Τιβεριάς, iuxta mare (quod & lacus Genezaret, qui ab ipsa ciuitate nomen accipit Tiberiadis) in longum in triuio sita, sub monte, in optimo agro Galilææ. Tiberiadi à meridiana plaga imminet mons tam propinquus mœnibus, vt sit pro aggere, vnde etiam tela conijci cōtra vrbem possunt. Ziegl. Vrbs insignis, metropolis & terminus Decapoleos, Galilæarum maxima, vnde & mare Galilææ, estq; inferioris Galilææ terminus versus Orientem. distat à Tyro miliaribus triginta. Ibi Christus de telonio ad Apostolatum Matthæum euocat. In proximo locus est, vbi archisynagogi filiam à mortuis excitauit. Capta fuit à Benadad rege Syriæ; instaurata post ab Herode, & mœnibus circundata, magnificis exornata ædificijs, magnisque donata immunitatibus. Atq; ita mare & terra circumiacens ab ea nomen acceperunt. Vespasiano se dedit, cùm ille ad Iudæam expugnandam cum Romanorū militū exercitu venisset. Erat in ea proseucha Iudæorum & arx. Terra fertilis, pinguis, abūdans palmis, vineis & oliuetis; & in eius Australi parte sunt balnea, & aquæ calidæ ad morbos & medicinalia.

Hieron. in loc.Hebr. Iof.11. Num.34. Breid.itin.5. Iosepb.in vita. Ioan.6. Iosepb.3. bell 2. VVilb.11. bell.5. Matt 9. Luca 5. 3.Reg 15. Iose.18. antiq.4.et 3.bell.6. & in vita sua. Iosepb.2. bell.36. Breid.itin.5.

Helena mater Constantini Tiberiadi τὸ Δωδεκάθρονον, hoc est, duodecim thronorū templum statuit, quo loco Christus quinq; hominum millia pauit, vt auctor est Nicephorus. Intra vrbē socrus petri domo reperta D. Petro pulcrum constituit delubrum. Fuit hæc patria Iusto, qui etiam conatus est Iudaicarum rerum historiam perscribere, sed à Iosepho mendacij arguitur.

Sal.tom.9. cap 9. Nicep.hist. Eccles. cap.30. vide supra num.18. Hieron.de vir.illustr. Iosepb.in vita.

Post cùm à Christianis occuparetur. Episcopali sede, sed suffraganea insignita erat; nominatur à Tyrio Dominus Herbertus. Præfuit huic vrbi, primùm quidem Tancredus: post Hugo de S. Audemaro; tandem data fuit Ioscelino, qui strenuè eam rexit, & fines amplia uit præstantissimè: quoniam Balduinus Hierosolymorum Rex in eius viri industria multam spem reponebat.

VVil.Tyr. 14.bell 12. et 18.bel.6. VVilb.11. bel.5.& 22.

100.

VIA, quæ è Syria ducit in AEgyptum. Hæc via de Galaad veniens, transit Bethsaidam, Dothaim, cisternam Ioseph, iuxta montes Bethuliæ, ad sinistram montis Tabor procedens per campum Mageddo, siue Esdrelon, ascendit in montem Ephraim, & venit in Ramathaim Sophim, perque Gazam tandem ducit in AEgyptum. Per hanc viam venerunt Ismaëlitæ, qui emerunt Ioseph.

Brocar & Breidenb. Genes.37.

101. VICVS

101.

VICVS MONTANVS, distans quatuor stadijs à Tyberiade. Iosep. in vita.

102.

VLAMA, villa in duocecimo Diocæsareę lapide contra Solis ortum. Hierony. in loc. Hebr.

103.

ZABVLON, validissima Galilææ ciuitas, quæ appellatur virorum, vicina Ptolemaidi, terminus Galilææ inferior ad Occidentem. Ad eam cùm Cestius dux Romanorum contendisset, & vidisset ciues quidem in proximos montes abijsse, vrbem verò ipsam rerum omnium copia refertam, data in prædam militi, quamuis miraretur pulchritudinem & elegantiam ædificiorum, tamen incendit. Hinc oriundus fuit Elon Iudex, mortuus & sepultus in Zabulon. *Iosu.19. Iudic.12. Iosesph.2. bell.22.& 3.bell.2. Iudic.12.*

(·.·)



VRBIS

VRBIS HIEROSOLYMAE, QVEMADMODVM EA CHRISTI D. N. TEMPORE FLORVIT, ET SVBVRBANORVM EIVS BREVIS DESCRIPTIO.

PRÆFATIO.

CHRISTIANO LECTORI Christianus Adrichomius S.



CVm historiæ veritas fundamentum sit & fidei, & intelligentiæ spiritalis, Christiane lector, rerum aũt gestarum historia absq; locorũ cognitione cæca sit, eorũ verò cognitio multũ lucis, tum historiæ veritati, tũ spirituali eius interpretatiõi præbeat, idcircò hoc in opere duo summa diligentia mihi obseruanda existimaui. *Hieronym. to. 3 e... 27. ad ... r dan.* Primò, vt Hierosolymæ, vrbium omnium clarissimę, totoq; Orbe celeberrimę, cuius frequẽtissima in sacris & profanis historijs fit mẽtio, verã ac viuã imaginẽ, sicut Christi ætate floruit, perfectãq; tẽpli, fama sup æthera noti, ac æterna memoria digni, formã, ex sacrosancta Scriptura, & classicis scriptorib. atq; vetusta fideliũ traditione, in tabula Apelleo penicillo ad vnguẽ deliniarẽ: ac singulorum locorũ nomina, origines, situs, formas, & insigniores quasque eorũ historias Laconica breuitate describerẽ. *Opervl... ius ra. io.* Secundò, vt passionis CHRISTI loca, quę religiosè à maiorib. obseruata, etiã nunc à fidelibus magna pietate honorantur, suo queq; loco collocarẽ, & quid in vnoquoq; perpessus sit, tanquã iam ante oculos gereretur, viuidè depingerẽ: depicta verò, dilucida breuitate explicarẽ. Hinc enim, quæ quantaq; nostri causa passus sit, & clarius intelligetur, & commodius memoria retinebitur.

Cęterùm, erunt fortasse, qui hoc nostrũ studium minus probabunt, quòd pleraq; ex maiorũ traditione habeamus; quibus respõdeo, etiam hic locũ habere posse insignem illam S. Hieron. Ecclesiæ Doctoris sententiam, omnium Catholicorũ ore probatã: Traditiones Ecclesiasticas, pręsertim quę fidei non officiant, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt. *Hier. to. ?. epi. 28. l Lucinius u.* Vt taceam interim nimis temerarium, imò prorsus impium esse, id nunc tandem velle negare, quod piè, quod semper, quod ab omnib. est receptum. Quicunq; ergò CHRISTI sanguine abluti, Christianũ ab eo nomen gerimus, atq; si nomini fides respõdeat, & vita à veritate nõ dissentiat, Christi meritis & gratia saluãdi sumus, credamus quod incorrupta & venerãda credidit antiquitas, nullatenus recedamus ab his, quę Maiores nostros sine superstitione celebrasse, totius Orbis cõsensu ad nos vsq; deuolutũ est. Grataq; animi pietate sępè ea recolamus loca, quæ passionis Christi memoriã salubriter nobis ingerunt: &, ad quæ hæc tabula nos manu ducit, fidei, mẽtisq; nostrę oculis eundem Dei filiũ, quasi ante nos pręsentẽ inspiciamus, penitusq; intueamur, maximo ipsum salutis nostræ vrgẽte amore, Paschali cœna in cœnaculo Siõ peracta, in hortum Olmeti progressum, præ imminentium afflictionũ angustia orare ac sanguinẽ sudare. *Passionis Christi Epitome.* Mox à scelerato Iuda tradi, à Iudęis, vt agnus à lupis, inter clamorũ armorumq; strepitus truculenter capi, vinciri, trudi, & ad domũ Annæ duci. Ibi alapa cædi. Inde ad Caiphę palatium trahi, inibi falsò accusari, damnari, cõspui, velari, palmis pugnisq; percuti, ac varijs modis tota nocte illudi & affligi. Manè per vrbis mediũ ad Pilati ædes rapi. Hinc ad Herodis pala-

vehemens Christi amor, imò ardor, ac flamma, non afficiat, inflammet, atq; accendat? Quis ergo non miretur, cùm morieti Christo omnes compatiantur creaturæ; Sol obscuretur, velum templi scindatur, terra moueatur, petræ rumpantur, sepulcra aperiantur, mortui resurgant; Quis dico non ad mirabitur, quis non obstupescet, solos duros & induratos Adæ filios, quorum causa moriebatur, hoc tanto beneficio non moueri?

Adamas durissimus ille lapis, hirci sanguine, ferrum ignis calore emollitur, & Christiana pectora plusquà adamantina & ferrea, Christi nec sangui ne nec igne emolliuntur: at Dei filium rursum sibimetipsis crucifigunt, ostentui habent, conculcant, & sanguinem testamenti pollutum ducunt. *Hebr. 6.10.*

Ecquid dignius obIecio, quid iustius, quid æquius ac salutarius esse nobis posset, quam vt sic amantem redamaremus, atq; amatum imitaremur? Nam, si quid in hac re difficile, si quid graue videtur; illud amor suaue iugum Domini, leue ac facile reddit: Leuis est enim labor om nis amanti: ac iutxa celebrem S. Gregorij sententiam, Nihil adeò graue est, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reducatur. Parua enim toleramus, si recordemur quàm dura verba, duriora verbera, durissima supplicia pro nobis ille passus sit, qui in capite tulit coronam, in oculis velamen, in auribus conuicia, in ore fel & acetum, in facie sputa & alapas, in genis vellicationem, in humeris crucem, in corde mœrorem, in visceribus cōcussionem, in corpore flagella, in membris extensionem, in manibus & pedibus perfossionem, denique à capite ad pedum plantas vsque innumera sustinuit vulnera & dolores. Vnde sicut quondam amarę aquæ Mara, iniecto à Moyse ligno in dulcedinē versæ sunt: ita omnis nostra tribulatio, si Christi crux adhibeatur, dulcescet, eiusq; fel in mel conuertetur. Harum enim Saluatoris nostri afflictionum meditatione fides illuminatur, spes roboratur, charitas inflammatur, virtutesque omnes augentur. *Gregor. in quadam epist.* *Isaias. Exod. 15.*

Quamobrem non minus verè, quàm piè ignitis verbis ad idipsum nos prouocans Ecclesię lumen D. Augustinus, Inspice, inquit, vulnera pendentis, sanguinem morientis, precium redimentis, cicatrices resurgentis: caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligēdum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimēdum. Hæc quanta sint cogitate, hæc in statera vestri cordis appendite, vt totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce. hucusq; Augustinus. Vnde non semel hæc meditatum esse sat sit, iuuet vsque recolere: decies, imò milies repetita magis ac magis iuuabūt. In cuius salutari passionis contemplatione etiam si multum proficiamus, nunquam ad perfectam eius cognitionē perueniemus, sed semper nobis supererit, quod quæramus: cuius plena cognitio cœlesti patriæ reseruatur. Interim in his die nocteque contemplari, in his ociari ac negotiari, in his gloriari ac totos esse: his inuigilare, his indormire, his immori, Christianissimum ac maximè salutare est. Vale. *August. li. de virginitate.*

LOCI ALIQVOT SACRÆ SCRIpturæ in laudem Ierusalem.

Threnorum II.

Haccine est vrbs perfecti decôris, gaudium vniuersæ terræ?

Ezechielis V.

Hæc dicit Dominus Deus: Ista est IERVSALEM, in medio gentium posui eam, & in circuitu eius terras.

II. Paralippomen. VII.

Elegi locum istum mihi in domum sacrificij.

Psalmo LXXIII.

Deus autem Rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ.

Esaiæ II. Mich. IIII.

De Sion exibit lex, & verbum Domini de IERVSALEM.

Apocalyp. XXI.

Vidi sanctam ciuitatem Ierusalē nouam, descēdentem de cælo, à Deo paratā, sicut sponsam ornatam viro suo.

Tobiæ XIII.

Ierusalem ciuitas Dei luce splendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum inuocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: & cōdemnati erunt omnes qui blasphemauerint te, benedictiq; erunt, qui ædificauerint te Tu autem lætaberis in filijs tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabūtur ad Dominum. Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua, & qui videbunt claritatem IERVSALEM. Portæ IERVSALEM ex sapphiro & smaragdo ædificabūtur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide cādido & mundo omnes plateæ eius sternentur: & per vicos eius ALLELVIA cantabitur. Benedictus Dominus qui exaltauit eam, vt sit regnū eius in secula seculorum super eam. Amen.

bat, inconcussa reliquit: tum vt esset castrum Romanis militibus illic custodiæ causa relinquendis, tum vt posteris indicarent, qualem vrbem, quàmve munitissimã, Romanorum virtus obtinuisset. Sed post annos sexaginta quinque, Iudæis rursum rebellantibus. AElius Adrianus Imperator multa eorum milia deleuit, ac turres illas cum relicto muro penitus destruxit, iussitque ciuitatem aspergi sale. quo facto, iuxta Saluatoris Oraculum, non est relictus vrbis lapis super lapidem, ciuitatemque, pomerijs eius plurimum contractis, denuò extruens, vniuersum montem Sion, vnà cum Palatio Salomonis, Reginæ, & domo saltus Libani: item Portam anguli, & castrum Assyriorum, totumque cum borealem angulum, ad portam sterquilinij & Portam Ephraim vsque, vrbis ambitu exclusit: montem autem Caluariæ, & Sepulcrũ Domini, quę prius extra mænia fuerant, vrbis muro septentrionali inclusit & in fronte eius portæ, quà Beth leem ibatur, suẽ in marmore sculpsit, Iudæis eidem subiectis, hoc modo significãs, cos Romanæ potestati subiacere: quibus & edicto interdixit, ne amplius vrbem illam introirent, aut ex loco quopiam excelsiore eminus aspicerent, eamque deinceps à suo prænomine AELIAM CAPITOLIAM nuncupari voluit. Post hæc verò à Christianis inhabitata, & Patriarchali sede insignita, successu temporis recepto nomine IERVSALEM, annis quingentis in Christiana Religione floruit.

Luca 19. Euseb. in Chron. & hist. Eccle. li. 4. ca. 6. Hieron. in loc Act. Apost. lit. H. Niceph. 3 hist. Eccle. 24. Brocard. in descrip. loc terr. S. itin. 6.

VVilh. Tyr. hist bel. sa. li. 14. ca. 12. Vitr. c. 55. Onuphr. in Chro. Ecc.

Porrò anno à Christo nato sexcentesimo trigesimo sexto, à Saracenis in Aegypto regnãtib. capta, & annis quadringentis sexaginta tribus possessa fuit.

Deinde anno Christi milesimo nonagesimo nono, à Christianis, duce Godefrido de Bullion, qui & primus vrbis murum transcendit, Idibus Iulij magna fortitudine ac summa vi expugnata est, feria sexta, hora 9. eadẽ scilicet die & hora, qua Christus mortuus est. tantaque per ciuitatis plateas, vicos, & angiportus, ac ipso in templo, tùm ciuiũ, tùm eorum, qui ex vicinis & oppidis & suburbanis in eam confluxerant, facta est strages, tantaq; sanguinis effusio, vt nemini nisi per interemptorum funera transitus pateret, ac talos tenus in occisorum sanguine graderentur, vtq; ipsi victores à planta pedis vsq; ad verticem cruore maderent. Qui vrbe potiti, armis ac sordibus depositis, loca venerabilia, Christi præsentia, passione, resurrectione, & ascensione sanctificata, à fidelibus qui in Ierusalem habitabant, sibi ostensa, nudis vestigijs mira deuotione diebus septem circumierunt & deosculati sunt. Octaua autem die vnanimiter ducem Godefridum elegerunt, ac Regem Ierusalem creauerunt. At vir Deo plenus, humilitatis causa corona aurea, Regum more, in sancta ciuitate noluit insigniri: ea contentus, & illi reuerentiam exhibens, quam humani generis Imperator in eodem loco vsque ad crucis patibulũ pro nostra salute spineam deportauit.

VVil. Tyr. archi. hist. bel. sa. li. 8. ca. 5. 18. 19. 20 21. et li. 9 cap. 1. 2. & 9. Iacobus Vitria. ca. 20. B. Salig in epi. ad lo. à Lotharingia Cardi.

Sic itaque IERVSALEM à Christianis recuperata, ab eisdẽ per octoginta octo annos retenta fuit. Postea, anno nimirum millesimo centesimo octogesimo septimo, secunda octobris, feria, sexta dissidentibus, proch dolor, inter se Christianorum principibus, à Salahadino Aegypti Soldano per deditionem recepta est, sub eo pacto, vt liceret Christianis tantum efferre, quantum quisq; suis humeris posset, qui eam tenuit annis treceñtis & triginta. Anno autem Domini millesimo quingentesimo & decimo septimo, à Selimo Turcarũ Imperatore inuasa, eodem murorum ambitu à Turcis etiamnum possidetur: qui eam Cuzumobarech, siue Cosbarich, hoc est, vrbem sacrã nominant. A prima itaq; eius fundatione, in præsentem vsque Christi annum millesimum quingentesimum octogesimum quintum, fluxerunt anni ter mille, quingenti, & viginti duo.

Bas. Hero. bel. sa. cõt. li. 1. c. 7. & li. 6. ca. 10. Matt. Palmerius in chron. Massæus in Chron. Onuph. in Chron.

LOCI INTRA vrbem.

PRIMA PARS VRBIS.

2.

MONS SION, qui aliàs MONS DOMINI, Item & MONS SANCTVS dicitur, cæteris montibus multo est excelsior, & in prolixitate directior: in modũ theatri forma semi circuli vrbem toto australi tractu ambiens. ac veluti specula in eminenti, solida, & prærupta vndiq; rupe Diuinitus fundatus, planiciem habebat oppidi instar: amœnusq; existens valde, cæli excellentiam & delitias repræsentabat. Cuius verticem primò Iebusæi valida arce, ambitum verò eius firmis altisq; muris, portis & turribus munierunt. Quos eum Dauid rex expulisset, arcem & circumquaque muros, portas, ac turres multò munitiores reddidit, montisq; planiciem intrinsecus in plateas & vicos destinxit, atq; inibi sibi ac suis heroibus fortibus domos ædificauit, vocauit CIVITATEM DAVID. Quæ etiam à Iosep. CIVITAS SVPERIOR, & PARS SACRA appellatur. Eundem montem Machabæi per circuitum reædificantes, solidis muris ac turribus altissimis munitissimum fecerunt: ita vt vi nunquam, sola verò fame capi poterat. vbi & multæ angustæ viæ, & frequentes ciuium ædes positæ erant. De monte hoc iuxta Prophetarum oracula lex ac lux Euangelicæ veritatis exiuit, & velut ab ipso capite in omnium gentium salutem per totum Mundi corpus effusa est. Quem cum Romani Dei nutu (seditiosis subitaneo quodam timore hinc inde à muro diffugientibus, & in cloacis se occultantibus) præter spem & sine sanguine cepissent, in angustias viarum strictis gladijs fusi, vnumquemque obuium, nullo habito discrimine trucidabant, domosque totas. cum omnibus qui eò confugerant, igne admoto concremabant, in multas etiam domos prædæ causa irruentes, integras mortuorum familias, & plena (quos fames consumpserat) mortuis tecta offendebant, terrum

Psal. 2. 23. Ioel. 2. 3. Ioseph. 6. bel. 6 et 15. antiq. 14. Niceph. 8. hist. ecc. 30. Broc. iti. 6 Salig. to. 6. cap 6. Isai. 4. Bas. Hero. bel sa. cont. li 1 ca. 8. 2. Reg. 5. 1. Paral. 11. 15. Psa. 47. 86. Ioseph. 6. bel. 61 & 1. bel. 1. 1. Mach. 4. Iose 7. bel. 5. & 16. Isai. 2. Mich 4. Isai. 49. Luc. 2. Act. 13. Ioseph. 7. bell. 16.

autem aspectum illum abhorrentes, vacuis manibus egrediebantur , ac rursum obuios quosque transfigendo, & angusta viarum cadaueribus obstruendo, totam ciuitatem sanguine diluebant, quæ, (Iosepho teste) cruore adeò fluebat, vt pleraque incēsorum, cædium largissimus sanguis extingueret. Porrò ingruens nox cędes quidem minuit, incendium verò auxit. Postero autem die Titus inrro ingressus, & alia, & ciuitatis munitiones ac turrium cautes miratus est, quas tyranni per dementiā sponte deseruerant. Conspecta denique solida earum altitudine, itemque magnitudine, subtilique singulorum lapidum compagine, quantumque paterent, vel quantum erigerentur, Deo, inquit, planè adiuuante pugnauimus, & Deus qui erat detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machinæ aduersus istas valerent? multaque eiusmodi cum amicis collocutus est. Cæterum postea mōs iste vrbe licet exclusus, iterum ædificijs ornatus, & inhabitatus fuit. Nunc autem extra vrbem eorum ruinis plenus, pro maiori parte incultus iacet.

LOCI MONTIS Sion.

3.

ARX SION, antiqua & munita, in vertice montis Sion condita, & instar coronæ eum cingens, tutum erat PRAESIDIVM pro decôre & defensione ciuitatis & templi: ac quasi tantæ vrbis Capitolium. In hac prius habitauerunt Iebusæi. Quos Dauid vi eijciens, arcem occupauit, & accipiens ab Hiram rege Tyri lapides, ligna, & artifices, ædificauit ex ea firmum sibi PALATIVM, & domum cedrinam, ac Solium Regium. In qua quidem arce deinceps ipse Dauid, alijque Reges Iuda habitauerunt, ac ea pro regni sede vsi sunt. Ideoq; arcta militum custodia assiduè seruabatur, & passim vocata fuit Arx, Regia, & Domus Dauid: aliâs Sedes, Solium & Thronus Dauid: item Aula, & Domus Regis, &c. In hac arce crudelissimus tyrannorum Antiochus Syriæ rex, qui Græco vocabulo ἐπιφανὴς, id est, Illustris dictus, potius ἐπιμανὴς, hoc est, insanus dici meruit, posuit præsidium gentium: vnde tempore Machabæorum diu multumque Iudæos afflixit. Quas cùm Simon Machabæus fame ad deditionem compulisset, arcemque ab idolorum sordibus, mundasset, intrauerunt in eam cum ramis palmarum, cymbalis, nablis, hymnis & canticis: & collocauit in ea viros Iudæos ad tutamen ciuitatis & regionis. Nunc verò eius ruinæ tantum visuntur.

4.Reg. 23. 2.Reg. 5.7. 11. 3.Reg. 1. 1.Paral. 11. 17. Ioseph 6. bell. 6. Ierem. 17. Luc. 1. Aristeas l. de 72. interpret. 1.Mach. 1. 1.Mach. 13. 14.

4.

CARCER REGIVS, cum turri excelsa, quæ eminebat domo regis. In hoc carcere Ieremias, eò quod vrbem capiendam prophetaret, fuit clausus: & tandem ex eo capta vrbe, per Nabuchodonosor liberatus est.

Neem 3. Ierem. 32. 39.40.

5.

CAESAREVM, & AGRIPPIVM. Regia domus, quam Herodes Ascalonita in superiori ciuitate sibi extruxit: ædificauit enim in regia sua duas ædes maximas ac pulcherrimas, marmore & auro fulgentes, quibus ne templum quidem vsquam conferri posset, easque Cæsaris Augusti, & Agrippæ generi eius, suorum amicorum vocabulis, vnam Cæsaream, Agrippam alteram nominauit.

Ioseph. 1. antiq. 11. et 1. bel. 16. & 6 bel. 6.

6.

COENACVLVM SION, situm circa medium montis Sion, magnum, stratum, & ornatum erat. in quo Christus in vltima Cœna agnum Paschalem cum Apostolis comedit, eorum pedes lauit, & mensæ accumbens sub panis viniqùe speciebus corporis & sanguinis sui sacramentum instituit. Inibi die resurrectionis (ianuis clausis ingressus) stans in medio discipulorum, eis sui lateris, manuum & pedum vulnera conspicienda præbuit, & coram illis comedit: deinde insflando dedit eis Spiritum Sanctum, simul & potestatem remittiendi & retinendi quorumcunque peccata. Octauo post die hîc Thomæ Apost. lancea & clauorum vestigia videnda & palpanda exhibuit. Isthîc & post ascensionem Domini Matthias in Iudæ proditoris Apostolatum sorte subrogatus est. Ibidem die Pentecostes Spiritus sanctus vehementi cū sonitu, ignearū linguarum specie super centum viginti credentes descendit ac prima Petri concione ter mille Iudæi conuersi sunt & baptizati. Ibidem Iacobus frater Domini, cognomento Iustus, primus Hierosolymorum episcopus ab Apostolis est creatus: atque Stephanus, & reliqui sex diaconi sunt ordinati. Ibidem Apostoli primum celebrasse Concilium: & in sua diuisione, Apostolicum Catholicæ fidei Symbolum condidisse videntur.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan 13. Luc. 24. Ioan. 20. Ioan. 20. Actor. 1.2. Hieron. 10. 1. epist. 27. ad Eustoc. virg. & 10. 3. epist. 1. ad Paulin. Niceph. li. 2. hist. ecc. cap. 3. Act. 6.5.

Eodem hoc loco Helena Constantini Imperatoris mater amplissimum longè lateque extruxit templum, in cuius postico Cœnaculum circumclusit. Quo in templo ætate Hieronymi ostendebatur marmorea illa Columna, cruore Domini infecta, ad quam in domo Pilati vinctus fuit , & flagellatus: cuius pars nunc monstratur in monte Caluariæ, pars altera olim Constantinopolim translata, nunc Romæ in S. Petri basilica Vaticana seruatur. Porrò in præfato Cœnaculi loco postea ædificatum est monasterium Franciscanorum siue Minoritarum: qui ibi per aliquot sæcula diurnis nocturnisque officijs Deo ministrauerunt. Cæterum anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Turcæ (Franciscanis in aliud Cœnobium intra vrbem translatis) ex eorum monasterio Palatium sibi fecerunt: locumque hunc in tanta habent veneratione, vt non nisi discalceati eum intrent.

Niceph. 8. hist. ecc. 30. Hieron. 10. 1. epist. 27. ad Eustoc. Brocard. itin. 6. Breid. 12. Iul. Sal. tom. 7. cap. 2. & 8. Pasch. Au 182. 183. 184. 227.

7. CY-

7.

Eccl.24 CYPRESSI montis Sion valdè excellentes: quarum liber Ecclesiasticus mentionem facit.

8.

DOMVS ANNAE Pontificis, soceri Caiphæ. in qua Christus ab Anna de discipulis & doctrina sua interrogatus, cùm se publicè coram omnibus docuisse responderet, ob id à ministro alapa in maxillam percussus est. Vbi postea fabricatum est templum SS. Angelorum, in quo etiamnum Græci monachi Christiani habitant, & sacris officijs Deo seruiunt.

Ioan.18. Thren.3. Breid.12. Iul. Pas.d.193.

9.

Neem.3. Lira in ibi. DOMVS FORTIVM, in qua olim fortes & heroes Dauidis habitabant. vbi etiam ceu in Palæstra, athletæ & pugiles exercitij caussa digladiationibus certabant.

10.

DOMVS B. MARIAE VIRGINIS, in qua post filij sui mortem cum Ioanne Apostolo habitauit: vbi & eam anno post Christi ascensionem decimo quarto mortis soluisse debitum, atq; hinc in cælum migrasse veterum traditiones & scripta habent. Quæ quidem domus, deinde facta est Ecclesia B. Mariæ, totius Mundi prima. Qua per Romanos destructa, alia eodem in loco à Christianis extructa fuit. quam decôram fuisse, eius ruinæ hodie etiam probant. ipseq; locus, ne vlla maculetur immũdicie, stratis ordine lapidibus adhuc cingitur.

Niceph.2. hist. Eccle. 3.& 21. Eusebin Chron. VVil.Tyr. bel.sacr. lib.8.ca.5. Breid.12. Iul. Sal.tom.7. cap.2. Pas.d.181.

II

2.Reg.11. 23. DOMVS VRIAE, vnius ex fortissimis militibus Dauidis. cuius vxor Bethsabee in fonte (qui etiamnum ibi ostenditur) sese lauans, sua pulchritudine Dauidem, è solario domus Regiæ ipsam conspicientem, pellexit ad adulterium.

12.

Iosephus.6. bel.6. FORVM SVPERIVS. à quo & superior ciuitas aliquoties forum superius vocabatur.

13.

Act.21.22. GRADVS ARCIS seu castri. in quibus stans Paulus Apost. pro se causam dixit.

14.

Neem.3.12. Iosephus.15. antiq.14. GRADVS SION, per quos in ciuitatem Dauid ascendebatur.

15.

4.Reg.21. Neem.3. HORTVS REGIS, qui & Hortus Oza dicebatur. in quo Manasses & Amon reges Iuda sepulti sunt.

16.

Bas.Hiero. t.bel.sac.8. MELLO VORAGO ac vallis profunda & lata valdè, quæ montem Sion à ciuitate inferiori discernebat: atque à porta aquarum, occidentem versus vsq; ad portam piscium extendebatur. Ab hac voragine Dauid montem Sion per gyrum ædificauit ac muniuit. Huius concauitatem Salomon, vt commoda esset platea, coæquauit (vnde etiã Platea portæ aquarum vocatur) eamq; ædificijs ornauit. quæ collapsa ab Ezechia restaurata sunt. Hîc Ioas rex Iuda à suis seruis in descẽsu Sela occisus est. Iosep. autẽ ætate hæc vallis Tyropœon appellabatur, in quam, vt scribit, domus creberrimæ desinebant: eratq; latissima, & habitationibus hominum frequentissima. Verum nunc vorago ipsa tota repleta est, relictis tamen prioris concauitatis vestigijs.

Broc.iti.6. 2.Reg.5. 1.Par.11. 3.Reg.9.11. Neem.8. 2.Par.13. 4.Reg.12. Iosephus.6. bel.6. Broc.iti.6.

17.

PALATIVM CAIPHAE, & summi cuiusque Pontificis, amplum & angulare in quo habitauit olim Eliasib sacerdos magnus. In hoc palatio Iudæorum Principes congregati, inter sese consultabant, quomodo IESVM dolo caperent & occiderent: quibus ibidem à Iuda triginta argenteis est venditus. Postea etiam à Petro hîc ter est negatus, & coram Caipha in sacerdotum & seniorum Concilio à falsis Iudæorum testibus accusatus. quibus cùm nihil responderet, à Pontifice adiuratus, vt diceret, an esset Christus Dei Filius; cùm id confiteretur, quasi blasphemiæ conuictus, Pontifice à Concilio sententiam exigente, sexaginta sex vt (scribunt) seniores condemnauerunt eum esse reum mortis: & respondentes, dixerunt, REVS EST MORTIS. Quapropter mox à ministris in faciem est consputus oculis velatus, palmis pugnisq; cæsus, & prophetizare iussus, ac tota nocte varijs modis illusus, multisq; blasphemijs vexatus. Nullus mortalium in hac vita cognoscet, quæ quantaq; hîc nocte illa perpessus sit. Mane verò facto Iudæorũ principes rursum conuenerunt, vt eum morti traderent: vinctumque abduxerunt, ac tradiderunt Pilato Præsidi. Hoc loco postmodum Helena Imperatrix Petro Apostolorum Principi pulchrum constituit templum. quod posteri S. Saluatoris nuncupauerunt. idque nunc Armeni professione Christiani tenentes, sua in eo sacra Deo peragunt.

Neem.3. Matth.26. 29. Marc.14. 15. Luc.22.23. Ioan.18. Pas.d.194. Thren.3. Niceph.8. hist.eccl.30. Breid.12. Iul. Salign.to. 7.cap.2. Pas.d.194. 195.196.

18.

PISCINA SION, quæ grandi opere constructa est.

Neem.3.

19.

PONS SION, qua per vallem è ciuitate superiori ad templum transitus erat.

Iosephus.15. antiq 4 & 7.be.13.15

20.

PORTAE SION. quas diligit Dominus super omnia tabernacula Iacob.

Psalm.86.

21.

PORTA SVPERIOR, per quam Ioas cùm in templo Rex Iuda esset coronatus, 2.Par.63.

Iudæ-

Iudæorum Principibus stipatus, in Palatium regum Iuda ductus est.

22.

SEPVLCRVM DAVIDIS, vnà cum agro Regalium sepulcrorum, quod in ciuitate Dauid magnificè in sublimi collocatum erat. in quo ipse Dauid, Salomon, alijque Reges Iuda, item & Ioiada Pōtifex, sepulti sunt. In hoc monumentum Salomon in sepultura patris sui Dauid maximas intulit diuitias. Quod posteà Hyrcanus Pontifex & dux aperiens, tria milia talentorum argenti inde extulit. Postmodum verò Herodes Ascalonita, Iudæorum rex, & ipse auferens ex eo thesauri vim magnam, cùm flamma inde exiliens duos satellites eius extinxisset, ab incepto destitit: & ad expiandum se, ipsum monumentum candido marmore ornauit. quod longo tempore ibi permansit. Vbi posteà Saraceni ecclesiam sibi construxerunt, quæ etiamnum extat: locumq; hunc mirè colunt ac venerantur: nec Christianorum quenquam illuc introire permittunt.

3.Reg.2.11.&c. 2.Par.24.& 26. Neem.3. Iosep 7. anti.16.& 13.anti.15. capit.6.an.17 Act 1. Niceph.8. hist ecc.30. Breid 12. Iul. Sal.tom 7. cap.2. Pasd.184.

23.

SEPVLCRVM S. STEPHANI protomartyris, Nicodemi, Gamalielis præceptoris Pauli Apostoli, & Abibonis filij eius. quorum corpora, cùm plus minus trecentis sexaginta annis prope Hierosolymam, in valle (vt videtur) Iosaphat, in obscuro ac sordido loco iacuissent, sub Honorio Imperatore cælesti reuelatione monstrata, inuenta, effossa, & suaui odore fragrantia, non sine miraculis summa celebritate hîc prope Cenaculum, & vrbis mænia honestius tumulata sunt.

Act.8.5.22. Beda in martyrol. Breui.Ro. VVil.8.be. sur.5. Briede.12. Iul. Sal.tom.7. ca.2. Pas.d.184.

24.

TABERNACVLVM SION, pellibus tectum, quod Dauid rex fecit, & in colle montis Sion, qui dicitur Gabaon, collocauit, ac in eo arcam Domini maxima veneratione reposuit, constituitque sacerdotes & leuitas, qui iugiter per singulos dies, & vices suas coram arca Deo ministrarēt. quæ annis quadraginta quatuor ibi mansit: donec à Salomone in templum transferreretur. Inibi & Dauid pro adulterio & cæde Vriæ agens pœnitentiam, septē Psalmos, quos pœnitentiales appellamus, composuisse dicitur. Vbi modò Indiani claustrum sibi fecerūt: in quo, ritu suo, Christo seruiunt.

2.Reg.6 7. 1.Par.16. Hiero ibi. 3.Reg 8. 2.Par.5. Iosep.7. antiq.4. Breid.12. Iul. Pas.d.184.

25.

TORCVLARIA REGIS. in quibus Regium vinum exprimebatur.

Zach.14.

SECVNDA PARS vrbis.

26.

FILIA SION, sic appellata, quòd in monte Siō veluti nasci videbatur; quæ & CIVITAS INFERIOR vocabatur, altera vrbis pars est: cuius frequens in sacra Scriptura & Iosepho fit mentio.

Psal.9.72. Zach.9. Iosep.6. bel.6.& alibi passim.

LOCI FILIÆ SION.

27.

ACRA MONS, qui in inferiori ciuitate olim eminens & vndiq; decliuis erat. cuius altitudinem posteà Simon Machabæus, non intermisso per triennium neq; die, neq; nocte populi labore, humiliorem fecit ac cōplanauit, vt solum templum omnibus in vrbe locis celsius emineret.

Ioseph 13. antiq.9.et 6.bel.6.7. & 7 bell. 13.16.

28.

AMPHITHEATRVM, id est, Circus speculatorius, totus vndique rotundus. (qualis aliquando octoginta hominum milia capere poterat) vbi populus gladiatorum & bestiarum pugnas spectabat. quem Herodes senior, primus omnium Hierosolymis in campo maximo, sumptuoso opere conspicuum exædificauit. in quo ad spectatorū delectationem luctatores, & gladiatores pugnabant: vel leones, pardi, tauri, vrsi, apri, lupi, aliæùe bestiæ ferocitate eminentes, modò inter se, modò cum damnatis hominibus committebantur. Vnde permulti capite dānati, aut in bellis capti, illic cum feris pugnando mortem oppetere cogebantur. Quo tempore Circus arena spargebatur, tum ne gladiatores diffluerent, tum, ne pugnantes occisorum cruore fœdarentur, vel ne cruor sparsus spectantibus esset horrori.

Ioseph. antiq.16.

29.

ANTONIA ARX firma & munita valdè, à septentrione templo adiacens. quæ olim ab Hyrcano Machabæo in rupe quinquaginta cubitis alta, & vndique abrupta, extructa, & Turris Baris vocata est. Hanc Pontifices à Machabæis orti vsq; ad Herodem incoluêre: vbi in cella ad hoc ipsum structa, sacra Pontificis stola seruabatur, præfecto arcis accendente ibi lucernam quotidie. Herodes maior regnum adeptus hanc arcem cùm oportuno loco cohibendis ciuibus, ne quid rerum nouarum per seditionem molirentur, sitam esse deprehenderet, eam magno sumptu instaurauit. & intus Regia magnifica instar Palatij & ciuitatis formata, & per quatuor angulos quatuor turribus excelsis (quarum tres quinquaginta, quarta verò septuaginta cubitis eminebat) communiuit, vnde totum templum videri poterat, eamque in gratiam M. Antonij triūuiri amici sui Antoniam denominauit. In qua Romani milites cum armis semper excubabāt, obseruantes ne quid noui populus festis diebus in templo committeret. Et sic tēplum ciuitati, templo autem Antonia castrum erat.

Ioseph.15. antiq.14. & 18.an.8. Item 1.be. 3.4.16.& 6.bel.6.& alias sæpè.

30.

ARCHIVVM, hoc est, tabularium, vulgò Cancellaria. domus scilicet, in qua vrbis

Iose 1.bel. 14.& 7. bel.13.

vrbis & ciuium acta, item chartæ publicæ ac creditorum rationes custodiebantur. quam seditiosi, fugientibus indè custodibus, incenderunt, vt cuncta creditorum documēta disperderent, omnesque debitores sibi adiungerent.

31.

Ioseph.12. antiq.6. 1.Mach.1. ARX Antiochi Epiphanis, alta & valida. quam post multorum ciuium cædem, vrbis & templi direptionem, pulcherrimorumq; ędificiorum incensionem, in inferiori *Dan.8.11. 12.* vrbe super Acram montem ædificauit, ac firmis muris & turribus muniuit, eiq; Macedonicos milites pręsidij loco imposuit, admixtis illis ex apostatis Iudæis sceleftissimis quibusq;: à quibus iuge sacrificium triennio est ablatum, ipsaq; ciuitas annis viginti sex plurimum vexata fuit. *Ios.13. ant. 9.* Deinde verò Simon Machabæus arcem hanc expugnauit & diruit.

32.

Act.4.5. Iose.6.bell. 6. CARCER CIVITATIS publicus, in quo Apostoli à Iudæorum primoribus inclusi, noctu ab angelo educti sunt. hunc Iosephus Betiso voçare videtur.

33.

Neem.3. COENACVLVM ANGVLI. ædita domus angularis, vbi publicę fiebant cœnæ.

34.

Ios.15.ant. 14. CRYPTA subterranea, ab Antonia ducēs in templum, quam fecit Herodes senior, imponens ei turrim: vt per eam occultè posset intrare templum, si quid per tumultum cōtra Regem vellet nouare populus. atq; etiam- *Breid.14. Iul.* num extat mirabilis & lata, sic quod sexcenti equi in ea commodè locari possent.

35.

Io.16.be.6. et 7.bel.13. Exod.18. Hieron.10. 3 epist.25. ad Fabiol. mans.11. Num.11. CVRIA, Hebraicè Gasith dicta, quæ in inferiori vrbe antiquo ciuitatis muro coniuncta erat. in qua septuaginta Senatores & Iudices ordinarij, qui à Iudæis Sanhedrim, Græcè Synedrium, Latinè autem Concilium seniorum & Seniores populi vocantur, Reipublicæ negotia curabant, iura dabant, ambigua & grauiora. etiam aliarum ciuitatum iudicia definiebant, lites & controuersias dirimebant, & capitalia iudicia ferebant, exceptis duntaxat difficultatibus, quæstionibus, & causis Diuinæ legis Iudaicæq; religionis, quas summus *Deut.17.* Pontifex & sacerdotes determinabant. In hoc *Act.4.5.* Consistorio Apostoli examinati, flagris cæsi, & prædicare prohibiti, ibant gaudentes à conspectu concilij, quòd digni habiti essent pro *Act.6.7.* nomine Iesu contumeliam pati. Ibidem S. Stephanus coram concilio stans, facieq; Angelica fulgens; intentis in cœlum oculis, vidit cœlos apertos, ac gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. vnde impetu eiectus extra ciuitatem, lapidatus est.

36.

Ioseph.2. bell.17. DOMVS ANANIAE Pontificis, quam tandem seditiosi inflammauerunt.

37.

DOMVS S. ANNAE auiæ CHRISTI, in qua, vnà cū Ioachim coniuge suo, cùm festa Hierosolymis ageret, hospitabatur: vbi & vterq; obijt. Hic B. Maria virgo concepta est: atq; ibidem passionis Christi tempore mansit. Vbi postea pulchrum in honorem S. Annæ ædificatum est templum. quo nunc Turcæ turpiter abutuntur. *Breide.26. Iul. Sal.tom.8. cap.6 Iac.Vitri. cap.58. VVilhe.11. bell.sacr. 1.& 15.bel. sacr.26. Pas.d.197.*

38.

DOMVS DIVITIS EPVLONIS, in inferno, iuxta Euangelicam historiam, sepulti. in qua ipsum habitasse fama à maioribus tradita ad nos peruenit. quæ alta muris, etiamnum Christianis peregrinis monstratur. Vnde constat Euangelium de diuite epulone & Lazaro hulceroso (cuius etiam nomē ibi exprimitur) non parabolam, sed rei gestæ esse historiam. *Luc.16. Breid.14. Iul. Sal.tom.8. cap.6.*

39.

DOMVS MESSA. cuius in quarto Regum volumine fit mentio. *4.Reg.11.*

40.

DOMVS NATHINAEORVM, qui ligna & aquas in templo ministrabant. *Neem.3.*

41.

DOMVS PRINCIPIS Pharisæorum, in qua Christus hydropicum suo tactu sanauit: atq; in conuiuio tum suo hospiti, tum inuitatis salutis monita dedit. *Luc.14.*

42.

DOMVS SALTVS LIBANI, longa centum, lata quinquaginta, alta triginta cubitis. quam Salomon splendidè, & opulentissimè de polito marmore, lignis cedrinis, auro atque argento decoratis, ac desuper tecto plano cum deambulatorijs (vt & cætera domorum tecta in Palæstina fabricari solent) extruxit, intus verò viuidis variarum arborum & plātarum picturis tam artificiosè ornauit, vt earum folia agitari quodammodo viderentur. plantauitq; iuxta eam nemus & viridaria cuncti generis arboribus consita, fontibusq; irrigua, nec non viuaria ac piscinas fodit, in quibus eum omnis generis feras, aues & pisces continuisse probabile est. Erat autem domus hęc, domus epularum, & armamentarium, in quo arma bellica, item vnguenta, pigmenta, & aromata conseruabantur. quin & ducenta scuta aurea equitum, & trecentæ peltæ aureæ peditum, quæ fecit Salomon, in domo hac ab ipso reposita sunt. cuius etiam reliqua omnia vasa erant aurea. quò se Rex & nobiles serijs Reipublicæ negotijs peractis conferebant, atque epulis, lusibus, & obambulationibus animum oblectabant. *3.Reg.7.10. 2.Paral.9. Isa.22. Ios.18 ant. 5.6.7. Hieron.10. 3.epist.33. ad Suniam & Fretelā Eccl.2. Liran.in 3. Reg.7.*

43.

DOMVS SIMONIS Pharisæi, quæ adhuc ostenditur. in qua Christus mensæ ac- *Luc.7.*

Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. cap. 6.

cumbens Magdalenæ peccatrici, iam pœnitēti, ipsius pedes lacrymis riganti, capillis tergēti, osculanti, vngenti, multūq; amāti, multa peccata remisit.

44.

Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. ca 7. Paſ. d. 210. Beth in de ſcript loc. paßion. Chriſti feria 5.

DOMVS VERONICAE angularis. Hic Veronica lineum capitis sui peplum dedit Christo, quo faciem suam tergeret: cui Dominus faciei suæ imaginem perfectè impressit, eique in amoris sui pignus reddidit. Quod in hodiernum vsq; diem Christi facie insignitum, Romæ in S. Petri Basilica, in Vaticano monte per Constantinum Magnū extructa, grandi honore asseruatur: ac statis diebus populo ostenditur.

45.

Ier. 39.

DOMVS VVLGI. vbi iaculationibus se exercebant, & publica conuiuia celebrabant, ac epulis, lusibus, & ambulationibus animum reficiebant.

46.

Ioſ. 13. ant. 20. & 1. bell. 3.

FORVM MAGNVM, quod in vrbis medio, Antoniæ arci adhærebat. in quo Alexander Iudæorum rex & Pontifex octingentos Iudæos (vxoribus in conspectu ipsorū, & liberis in conspectu etiam matrum, necatis) crucifixit: idq; spectaculum ipse suis cum concubinis in Antonia Arce epulans potansque prospectabat, propter quā crudelitatem Crucida cognominatus est. Eodem in foro Herodes maior cum Parthis, Antigonum in regnum reducere conantibus, magno prælio conflixit. Porrò cùm in obsessa per Romanos Ierusalem iam fames totis regnaret habenis, totasque domos ac familias depasceretur, & tecta plena essent mulieribus exanimatis, atque infantibus; viarum autem angusta senibus mortuis: (quippe coria scutis detracta, cinguli, calceamenta, & fœnum, matribus denique proprij filij assi, cibus erant) adolescentes ac iuuenes turgidi, velut vmbrę mortuorum, per hoc forum versabantur, & vbi quem casus occupauerat, decidebant. Cūque superstites ob multitudinem eos sepelire, insepultorum verò fœtorem ferre nō possent, in vrbis valles eos ex muro præcipitabant. Quas circumiens Titus, vbi plenas cadaueribus vidit, altamq; saniem tabefactis corporibus defluentem, ingemuit: & extentis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. Contumaces enim Iudæi pacem sæpius oblatam respuerant.

Ioſ. 14. ant. 22. Item 1. bell. 11. Ioſe 6. bell. 14. & 7. bel. 7. & 8.

47.

Act. 12. [illegible] 2. hiſt. [illegible] Ne- [illegible] 2 hiſt. [illegible] 12 [illegible]de. 12. [illegible]

FORVM RERVM VENALIVM, quod in superiori inferioris ciuitatis parte situm erat: vbi pisces ac varię merces vendebantur. Hoc in foro S. Iacobus maior, (frater Ioannis, cum suo Spiculatore, qui eum ad martyrium ducebat, primus Apostolorum ab Herode Agrippa capite truncatus cum sanguine vitam profudit. In cuius honorem sibi postea insigne erectum est templum; quod nunc Iacobitæ Armeni inhabitant, atq; in eo Christum suo more colunt. Idem hoc forum iubēte Floro præside milites Romani diripuerūt, ac passim obuios trucidauerunt: atque in vniuersas insilientes domos, cunctos in ijs habitatores interfecerunt.

Sal. tom. 8. cap. 4. Paſ. d. 181. Ioſeph. 11. ant. 2. & 1. bel. 14. 15. 16.

48.

Neem. 3.

FORVM SCRVTARIVM. vbi scruta, hoc est, attritæ vsu vestes, ac veteramenta omnifaria vendebantur.

49.

1. Mach. 1. & 2. Mac. 4.

GYMNASIVM, id est, schola gentilitatis. quam Iudæorum pseudopontifex Iesus, qui gentilium more Iason vocari maluit, alijque apostatæ Iudæi, Antiochi Epiphanis permissu sub ipsius arce contra templum ædificauerunt, in qua populus leges & ritus gentium docebatur, & iuuentus, in Gręcorum Philosophorum studijs ac disputationibus instituebatur: vbi & nudi atque oleo vncti in gymnicis luctationibus, in bellicis certaminibus, ludisque scenicis se exercebant. Eodem insuper loco dicti apostatæ EPHEBIAM, hoc est, Prostibulum formosorum iuuenum constituerunt, & pulcherrimos quosque epheborum in lupanaribus ponebant, vbi turpia fœdaque contra naturam peccata exercebantur. Quapropter multi à Dei lege ad gentiles ritus, mores viciaque defecerunt, venundati vt facerent malum: ita vt quidam sacerdotū relicto templo Deique cultu, palæstrica exercitia discerent. hinc etiam inter Iudęos diuersæ ortæ sunt sectę, Pharisæi nempe, Sadducæi, Essæi, &c.

50.

Liran. in Neem 3.

HABITACVLA SACERDOTVM. quorum Domus ab exteriori parte muro claudebantur: à parte autem anteriori habebant aspectum versus templum.

51.

4. Reg. 11. Ioſ. 20. ant. 15.

HABITACVLVM SCVTARIORVM, antè occiduam templi porticum extructum. vbi primo Iudęi, postea milites Romani in festiuitatibus stationes habebāt ad templi custodiam.

52.

Ioſ. 15. ant. 10. & 17. ant. 9. 10. 13. 14. Item 1. bel. 21. & 2. bel. 2.

HIPPODROMVS, hoc est, Circus oblongus muris septus, qui contra meridionalem regionem templi situs erat, in quo equi cursu, agilitate, & velocitate exercebantur: & athletæ spectante populo cursu pedestri, equorum, bigarum, trigarum, quadrigarum, hastiludio, aliáue dimicatione certabant. vbi Herodes rex in Augusti Cæsaris honorem quinquennale certamen instituit, propositis victoribus magnis præmijs. Idem moriturus è tota ditione sua cuiusque vici nobiliores Iudæorum, minaci edicto pœnam capitis intentante non parentibus, conuocatos,

tos,

tos in hoc circo fecit concludi, vt post mortem suam omnibus illis ibi occisis, etiam inuita omnis Iudæa, omnisque domus illi illacrymaret.

53.

Genes. 22. Mich. 3. 1 Mac. b. 13 16 Isa. 10. 16. Ios. 15. ant. 14 & 6. bell. 6 Hieron. in Gen. 22. & in 2. Par. 3. citatur à concil. Ni. can. 2 Act. 4. 1. Par. 21. Ios. 7 anti. 13. 2 Para 3. 36.

MONS MORIA, qui alibi terra visionis, & mons templi, atque mons filiæ Sion dicitur, orientali ciuitatis muro prope adiacens, excelsus, saxosus, & vndique præceps atque decliuis erat. In hoc monte Abraham immolans filium suum Isaac, loco eius arietem cornibus inter vepres hærentem obtulit. Cuius rei imago (vt hoc obiter contra nostri temporis imaginum osores annotem) etiam tempore Gregorij Nysseni in vsu fuit. De hac enim imagine in oratione pathetica de pictura sic ait: Vidi sæpius inscriptionis imaginem & sine lacrymis transire non potui, cùm tam efficaciter ob oculos poneret historiam. Hûc ipsum montem Dauid ab Orna Iebusæo sexcentis siclis auri emit: & extructo in area eius altari, holocaustum Deo obtulit, quod ignis à cœlo consumpsit.

Eodem in monte postea Salomon templum Domino, magnitudine & pulchritudine excellentissimum ædificauit. Quod post annos quadringentos quadraginta & vnum à Nabuchodonosor destructum, & septuaginta annis desolatum, Zorobabel restaurauit. Idq; post annos quingentos octoginta sex

Broc. iti. 6. Salig. to. 8. cap. 8.

à Tito demolitũ, ac plusquã trecentis annis desolatum, eodem in monte, multùm tamen per Romanos complanato, tãdem Christiani reædificauerunt. Quod postea à Saracenis, & iterum à Christianis, rursumq; à Saracenis occupatum, modo à Turcis possidetur.

54.

Ios. 6. bell. 67 &c.

MVRVS PRIMVS, qui & antiquus dicitur, tum propter valles imminentemque his desuper collem, in quo firmissimè Dauidis & Salomonis, aliorumq; regum largissimis impensis operi insumptis, structus erat, tum etiam propter sexaginta turres, in quas diuidebatur, validus & robustus erat valdè.

55.

2. Par. 27. 33. Neem. 3. 11. Lyran in Neem. 3 Ios. 2. bell. 18. & 6. 7. bel. 13.

OPHEL, quam Iosephus Ophlam nominat, erat turris enormi altitudine quasi nubi caput inserens, atque ARX munita, firmo muro cincta, tẽplo propinqua extra murum tamen, qui habitationem sacerdotum claudebat. In huius muro Ionatham rex multa construxit. Atque Manasses eousque vrbis muros reparauit. In hac habitabãt Nathinæi. In hanc fugiens Manahemus tyrãnus, captus est & occisus. Hanc tãdem Titi milites combusserunt.

56.

1. Mac. 13. Io. 17. ant.

PALATIVM MACHABAEORVM, in præcelso loco ad occidentem templi ab eis ædificatum. ex quo vrbem, & quæ in ea fiebant contemplari volentibus, pulcherrimus & delectabilis patebat prospectus. Quod postcà Agrippa rex insigni amplitudine in Aulam sibi extruxit: vnde è suo triclinio quicquid in templo ageretur, spectabat. Quamobrem Iudæorum primates excelsum parietem ædificauerunt supra exedram templi interioris, ad Solem occiduum sitam, qui Regis prospectum impediebat. Id indignè tulit tam Rex Agrippa, quàm Festus prouinciæ Præses: qui etiam Præcepit eis parietem diruere.

14 & 20. ant 15. Itẽ 2. bell. 2. 16. 17. & 7. bell. 15.

At illi rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem Imperatorem mittere, dicentes se non posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. Quo impetrato, miserunt Ismaëlem summum Pontificem & Helchiam gazophilacem, simul & decem de suis primatibus. Nero autem, vxore sua Poppea pia femina pro Iudæis deprecante, & veniam gesti operis condonauit, & parietem sic manere permisit.

57.

PALATIVM PILATI, & præsidum Romanorum, quod ab aquilone Xysto, & Antoniæ adhærens, omnibus ciuitatis ædibus multò amplius, pulchrius, & eminentius erat: & ad minus viginti octo marmoreis gradibus ascendebatur. Hic cùm Christus à Principibus populoque Iudaico, quòd populum peruerteret, tributa dari Cæsari prohiberet, se Christum Regem diceret, quodque seditiosus esset, falsò accusaretur, ac crucifigendus postularetur; huiusmodi sententiæ forma, vt ex vetustis annalibus prolatum inuenimus, à Pilato ad virgas condemnatus est: *Iesum Nazarenum virum seditiosum, & Mosaicæ legis contemptorem per Pontifices & principes suæ gentis accusatum, expoliate, ligate, & virgis cedite. I lictor, expedi virgas.* Quapropter à militibus Pilati in atrium Prætorij ductus, corã vniuersa cohorte est nudatus, ad columnam ligatus, & crudelissimè flagris verberatus, totoq; corpore vulneratus ac laceratus. Deinde chlamyde purpurea circũdatus, spinis dirè coronatus, arundine in dextra data, irrisoriè vt Rex salutatus, & genu ante eum flexo adoratus, varijs modis illusus, consputus, genis vellicatus, alapis cæsus, ac super coronatum sauciumque caput arundine percussus. Quo loco in tantarum pœnarum Christi venerationem, speciosum postea à Christianis extructum fuit templum Nunc autem habitat ibi Præses, qui Turcæ nomine Hierosolymis dominatur.

Psal. 37. & 72. Isai. 1. 50. 53. 63. Matt. 27. Marc 15. Luc. 23. Ioã. 18. 19. Breid. 21. Iul. Sal. tom. 8. cap. 7. P. s. d 180. Bei. fer. 4.

PRAEDICTI domus Pilati gradus Romam postmodum translati, etiam nunc sunt pro foribus templi S. Ioannis Lateranensis, in Cælio monte à Constantino Magno ædificati, atq; à Romanis Scalę sanctę appellantur, locusq; in eis olim Christi sanguine conspersus, cancellis est opertus: & quia Christus tempore passionis per eas bis ascendit, magna animi pietate viri ac mulieres flexis genibus easdem assiduè ascendunt.

58.

3.Reg.7.9. PALATIVM REGINAE. quod Salo-
2.Para.8. mon propè palatium suum ex pretiosis ac
Ioseph.8. politis lapidibus pro vxoris suæ Pharaonis fi-
antiq.5. liæ habitatione, heroicè ædificauit.

59.

3.Reg.7. PALATIVM SALOMONIS, magnum
10. & pulchrum nimis. quod in parte australi
2.Par 8.9. montis Moriæ pro habitatione sua è candido
Ios.8.an.5. marmore & lignis cedrinis, multis colum-
Broc.itin.6. nis suffultum, magnificè sumptuosissimeque tredecim annis ædificauit: ac præterquam quod vndique admirabili auri atque argenti splendore exornauit, eius quoque vniuersa
VVilh.12. vasa fecit aurea. Eodem in loco postea Chri-
bell.sacr.7. stiani reges Ierusalem palatium suum habue-
Vuriac. runt, atque ibidem ordo militiæ templi initi-
cap.65. um sumpsit.

60.

Sal.tom.7. PISANVM CASTRVM, validis fossis &
cap.1. turribus cinctum. quod in occidua ciuitatis parte à Christianis Pisarum Italiæ oppidi incolis, tempore quo terræ sanctæ tenebant dominium, constructum est. vbi primò Pisani, deinde Saraceni, nunc verò Turcæ à terræ sanctæ perigrinis sacrilegum accipiunt tributum.

61.

2.Reg 20. PISCINA INTERIOR, grandis, quam E-
2.Par.32. zechias rex fecit in medio ciuitatis ad a-
Eccle.48. quilonem templi. Fontis enim huius aquas è
Brocard. superiori fonte Gion per subterraneos cana-
itin.6. les introduxit in vrbem, & fecit eas scaturire in piscina hac: ædificauitq; ad eam puteum, vt totam irrigaret ciuitatē, ne populus in obsidione positus aquæ laboraret penuria.

62.

Ioan.5. PISCINA, quæ vocatur Græcè PROBATICA, hoc est, ouina seu pecualis, eò quòd oues, aliæque pecuales litandæ, in ea lauabantur: Hebraicè autem Bethesda, (corruptè Bethsaida) id est domus effusionis, quòd aquæ pluuiales ad eam confluebant. sita inter por-
Brocard. tam vallis & templum, ampla & præcipua e-
itin.6. rat piscina totius vrbis, quinque porticus habens. quam Rex Salomō fecit pro ministerio
Sal.tom.8. templi, atque hinc à Iosepho stagnum Salo-
cap.5.& 6. monis nominatur: in hac enim piscina Nathi-
Ioseph.6. næi lauabant hostias, quas tradebant sacerdo-
bell.6. tibus in templo offerendas. Huius aqua cer-
Ioan.5. tis temporibus ab Angelo Domini mouebatur, & qui post eius motum primus descendebat in eam; à quacunque detinebatur infirmi-
Pas.d.192 tate, sanus fiebat. Ideoque in porticibus eius iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum aridorum, expectantium aquæ motum. ex quibus Christus sanauit ho-
Hier.to.3. minem, qui triginta octo annos languerat
de lo.Heb. Tempore Hieronymi ostendebantur gemi-
lit.B. ni lacus, quorum vnus hybernis pluuijs solebat adimpleri: alter mirum in modum rubens, quasi cruentis aquis, antiqui in se operis signa testabatur. Sunt, qui existiment, hunc fuisse locum, vbi sacrum ignem quondam recondiderunt sacerdotes, quem cùm requireret reuersus Nehemias, eius loco reperit aquā crassam. 2. Mach. 1.

63.

PISCINA VETVS. vnà cum amne, qui Isai.22.
execo per totam ciuitatem decurrens in Ioseph.7.
torrentem Cedron defluit. bell.24.

64.

PONS & Porticus cum portis, per quem è Io.14.ant.
Xysto & ab Antonia trans vallem Cedron 8.& 15.an.
patebat accessus in templū; quem primò fau- 14.& 1.
tores Aristoboli contra Pompeium: postea se- bel.5.
ditiosi contra Florum, ne per Antoniam tem- Itē 2.bell.
plum occuparetur, interciderunt. 15.16.& 7. bel.6.13.

65.

PORTA CVSTODIAE. sic dicta, quòd Neem.12.
aliqui Regis stipatores, Rege templum ingresso, custodiam ibi agerent.

66.

PORTA EQVORVM, sic nominata, Neem.3.
quod homines ad illum vsq; locum equi- Lira.ibid.
tare poterant: sed inde dimssis equis, in tem- & in Ie-
plum pedites procedebant. à quo loco inci- rem.31.
piebant Habitacula sacerdotum.

67.

PORTA ESSENORVM. Quæ ab Essenis Ioseph.6.
nomen habens, in antiquo ciuitatis mu- bell.6.
ro sita erat.

68.

PORTA PRIOR. cuius Zacharias men- Zach.14.
tionem facit.

69.

PORTICVS COLVMNARVM ante Pa- 3.Reg.7.
latium Salomonis sita, quæ quinquaginta Lira.ibid.
cubitis longa, triginta verò cubitis lata erat, & validis suffulta columnis: in qua Salomō iudicia communia tenebat.

70.

PROBATICA, hoc est, FORVM PE-
CVARIVM, vbi oues, boues aliæque pecu- Ioan.5.
des sacrificandæ, sub dio aut in macello vena- Aug.ibid.
les erant.

71.

REGIA BERNICES REGINAE, soro-
ris Regis Agrippæ. quæ cum fratre D. Act.25.26.
Paulum Cæsareæ coram Festo perorantem Ios.2.bell.
audiuit. & postea Hierosolymis vota Deo sol- 15.16.17.
uens, nudipes ante tribunal coram Florō in ciues sæuiente, frusta pro eis deprecata est.

72.

REGIA GRAPTE cognatæ Izatæ regis Ioseph 5.
Adiabenorum quam ipsa sibi ædificauit. bel.9.

in qua

In qua poſtea Ioannes dux ſeditioſorum degens, ſuas ibi pecunias & tyrannidis ſpolia depoſuit.

73.

Ioſ.20.ant. 2.& 6.bel. 7.& 7 bell. 13. Euſ.2.hiſt eccl.12. Oroſius li. 7.cap.6. Act.11.

REGIA HELENAE, quæ in Acræ medio eminebat. Hæc Adiabenorum, gentis vltra Euphratem habitantis, exiſtens Regina, à gentiliſmo ad Iudæorum religionem conuerſa, Hieroſolymam habitatum commigrauit. vbi Chriſtiana facta, cū magna illa fames (quam Agabus futuram prædixerat) ſub Claudio Cæſare in vniuerſo terrarum Orbe, maximè verò in Iudæa vigeret, ſuis impenſis magnam frumenti vim ex Aegypto delatam, Hieroſolymæ egenis diſtribuit.

74.

Ioſ.6.bel.7.

REGIA MONOBAZI regis Adiabenorum, filij Helenæ, quæ in orientali ciuitatis parte ſita erat.

75.

3.Reg.5.& 6.7.8.9 2.Par.2.3. 4.5 7. Ioſ.8. antiq.3.

TEMPLVM DOMINI, aliâs Domus Domini, & Sanctuarium dictum. quod Salomon rex pacificus ex præparata à patre ſuo Dauide materia; & ex electis, ſectis, ac politis ſaxis & lignis de Libano monte ſucciſis, pluſquam centum quinquaginta trium milium hominum opera in monte Moria ſine vllo ſecuris aut mallei ſonitu, ſeptennio exædificauit, vſque adeò intus & extra fulgenti auro ſumptuoſum ac magnificum, vt totius Mundi miraculum haberetur. De cuius admirabili excellentia nihil dici poteſt, quod non ſit infra eius dignitatem. Hoc templum, cùm id Salomon dedicaret, nubes & gloria Domini impleuit: & ignis è cælo miſſus ſacrificia in eo oblata deuorauit. Quin & Deus oraculo tum reſpondit: Sanctificaui domum hanc, & elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificij. Quod ad introitum templi huius attinet, is contra ac nunc moris eſt, ad Solis ortum, poſteriora verò eius ad occaſum reſpiciebant, vnde & hic ſacerdotes vnà cum reliquis Iudæis ad Occidentem verſi orabant, & Dei cultum ſumma cum reuerentia peragebant, donec Regum populique Iudaici impietate idolorum ſpurcitijs aliquoties profanaretur, quod aliquoties factum eſſe, ſacræ hiſtoriæ commemorant: vbi etiam celebris memoria eſt, quod poſt annos à prima eius fundatione quadringentos quadraginta & vnum, Dei vltione per Nabuchodonoſor Babyloniæ regem penitus eſt combuſtum, deſtructum, ac ſeptuaginta annis deſolatum. De inde verò, vt ibidem narratur, illuſtris Iudæorum dux Zorobabel de quadratis & dolatis lapidibus, lignisque imputribilibus eodem in monte annis quadraginta ſex templum magnificè inſtaurauit. Et hoc etiam tantæ erat æſtimationis, vt per vniuerſum Mundum honoraretur, ac vndiq; maximis Regum & Principum muneribus honorarijſque illuſtraretur. Quod poſt annos trecentos quinquaginta quatuor ab Antiocho Epiphane Rege Syriæ ſpoliatum, ac idôlis pollutum, tertio contaminationis anno fortiſſimus Iudæorū dux Iudas Machabæus purgauit: eique vaſa aurea & Dei cultum reſtituit. ac ne iterum à gentibus contaminaretur; in modum Caſtri altis foſſis, firmis & excelſis muris, ac fortiſſimis pulcherrimiſque portis & turribus per circuitum muniuit. in quo à centum & viginti millibus gentium diu obſeſſus expugnari non potuit. Centeſimo autem ferè poſt anno, cùm id inclytus Romanorum dux Pompeius Magnus oppugnans, magna vi expugnaſſet. in ipſa irruptione duodecim Iudæorum millia in eo interfecta ſunt: ipſe verò Pompeius vnà cum ſuis comitibus vſq; ad ſancta ſanctorum ingreſſus menſam, candelabrum, aliaq; cuncta ex auro ibi fulgentia, & in ſacræ pecuniæ theſauris duo talentorum millia inſpiciēs, nihil eorum ethnicus ille princeps præ pietate attigit: ſed ſequenti poſt excidium die æditais templum purgare, & legitima ac ſolennia ſacrificia celebrare mandauit. Hoc ipſum templū poſtea relapſum Herodes Aſcalonita Iudæorum Rex annis nouē cum dimidio, ſumptuoſis ædificijs reparauit & exornauit. Et iuxta Aggæi quidem prophetæ vaticinium (vt & Eccleſia præfertur Synagogæ, & auro legis, ſanguis Euāgelij pretioſior eſt) maior fuit gloria templi huius ſecundi, quàm fuerat primi: eò quòd Chriſtus ſua præſentia, doctrina, & miraculis hoc glorificauit. In eo namq; puer à parentibus oblatus eſt. Inibi in medio doctorum ſedit. In eius pinnaculo à Diabolo eſt tentatus, in eo ſæpe eſt concionatus, atq; à Iudæis eſt vexatus. Quæ quidem omnia, vt multum ad templi gloriam faciunt, ita nihil ei contulerunt, quin idipſum templum, anno à fundatione ſua ſub Zorobabel, quingētеſimo octuageſimo ſexto, per Titi Cæſaris milites poſt dubium cruentumq; conflictum maxima fortitudine ac violentia eſt expugnatum, ac circū altare holocauſti tanta Iudæorum cædes facta eſt, vt per gradus templi, torrentis inſtar, interfectorum ſanguis proflueret. ipſumq; templū in primo prælij furore per militem quendam, Diuino quodam motum impetu, non expectato cuiuſquam edicto, ſed inuito Cæſare, face eſt incenſum: illoq; incendio opus omniū quæ viſa aut audita ſūt maximè admirabile, totiuſq; Orbis ornamentum decimo menſis Auguſti die concrematum eſt: eodem videlicet menſe & die, quo primùm à Babylonijs templum fuerat combuſtum. Cumq; vorax flamma vndique ſtrideret, Cæſar cum ſuis ducibus intrò ingreſſus, & ſanctū templi, & quæcunque illic erant aſpexit: ea quidem fama quæ apud alienigenas erat meliora, iactatione verò & opinione domeſtica non minora, quod eodem iubente poſtea eſt dirutum, & omninò ſolo æquatum. Verùmenimuerò poſt annos ſexaginta quinq; Iudæis denuò rebellātibus, & eodē hoc loco templum reſtituere volentibus, Aelius Adrianus Imperator quinquaginta & octo eorū myriades, hoc eſt, quin-

Marginal notes (left column): Ariſteas l. de 72.interpret. — 4.Reg.25. 2.Par.36. — 1.Eſ.3.5.6. Ioan.2. 2.Mac.3. Ioſ.2.bell. 17 & 7. bell.10. 1.Mac.1. 4.6.13.

Marginal notes (right column): Ioſep.14. ant 8.& 7.bell.4.9. Strab.geograp.l.16. 1.Mach.6. Ioſeph 14. ant.8.& 1.bel.5. — Ioſeph.15. ant.14. — Aggæi 2. Hier to.3. epiſt.26.ad Fabiolam. — Luca 2. — Matth.4. Ioan 7.8. 10.&c. — Ioſe.7.bell. 9.10.18. — Euſeb.in chr & 4. hiſt eccl. Nicep.3. hiſt.eccl. 24. Dion.Oro. lib 7 l.13.

quinquies cētena & octoginta milia vno die interfecit, & residua Hierosolymorum ædificia prorsus destruxit, atque montem Moria, in quo templum ædificatum fuerat, multùm complanauit, & in planiciem redegit, eiusq; rudera & terras in vallem Iosaphat ac torrentem Cedron proiecit, ne vrbs montis & templi præsidio confisa, Romanis amplius rebellis esset. quin & in Iudæa arces quinquaginta diruit, & vicos nongentos octoginta ferro & igni vastauit. Sed Imperator Iulianus Apostata post annos ducētos viginti septem vt Christi oraculum, quo de templo prædixerat non mãsurum lapidem super lapidem, falsum esse ostenderet, data Iudæis ex publico ærario pecunia, mandauit eis templum de integro restaurare, ibiq; iuxta Moysi legem sacrificare. Læti ob hoc Iudæi ex omnibus Mundi prouincijs Hierosolymam confluxerunt, ac Christianis atrocia comminantes, peritos architectos, lapides, ligna, calcem, gypsum, cementū; omnemq; materiam, & instrumenta ad ædificium necessaria cōpararunt, argenteos quoque fieri curarunt ligones, palas & sportas: locumque ipsum splendidè purgarunt, tanta alacritate, vt eorum mulieres etiam monilia sua omnia in structuram eam impenderint, ac rudera è loco gremijs suis exportarint. Cumque apertis & purgatis iam fundamentis, postero die ædificationem inchoaturi essent, nocte ea vehemens procellosæ tempestatis ventus calcem, gypsum, ac materiam totam longè lateque dispersit. Insuper terræ motus ingens vniuersa veterum templi fundamentorum saxa excussit ac dissipauit, ædes omnes templo vicinas disturbauit, permultosque Iudæos oppressit. Cùm autem, qui supererant manè iterum ædificare aggrederentur, ignis cælo demissus, itemque flamma è templi fundamentis erumpens, plures quàm anteà Iudæos vel operi instantes, vel qui spectatum eò venerant, consumpsit: atque malleos, secures, serras, ligones, deniq; omnia opificum instrumenta per totum illum diem incendio in cineres redegit. Iudæis adhuc pertinacibus, proxima nocte fulgens Crucis signum in cælo apparuit, omniumque Iudæorum vestes cælitus Crucis figuris signatæ, & (tanquam cælum stellis) impletæ sunt: quas cùm illucescente die eluere delereq; conarentur, id nullo modo poterant. Sicq; deterriti & confusi inaniter cœpta simul & locum reliquerunt. Eorumq; impio conatu Diuinum oraculum non modò factum irritum, sed vel maximè impletum atq; confirmatum fuit.

Mar. 13. Ruffin. in Eccle. hist. eccl. l. 10. c. 37. 38. 39. Soc. 3. hist. eccl. 17. Theod. 3. hist. eccl. 17. Sozom. 5. hist. eccle. 21. Niceph. 10. hist. eccl. 32. 33.

Et Iudæis quidem hac ratione ab incepto opere repulsis, Christiani nihilominus eodem in loco ædificare non timuerunt. Opere enim rotundo & Græco labore ex magnis, sectis, & politis lapidibus, præcellenti forma amplum & præaltum, plumboq; tectum ibi templum crexerunt, quod per aliquod sæcula Patriarchali cathedra decoratum, ac vero puroque Dei cultu celebre: tandem à Saracenis inuasum, ac spurco Mahumeti cultu annis quadringentis sexaginta tribus contaminatū fuit.

Porrò anno Christi millesimo nonagesimo nono idem hoc templum, muro licet, & turribus, & portis validioribus apprimè communitum, à Christianis, duce Godefrido de Bulion, forti animo violenter expugnatum est: factaq; intra templi ambitum decem milium Saracenorum strage, cuncta eius superficies occisorum cruore redundauit. Quo in loco Godefridus egregium mox Canonicorū Collegium instituit, eisque ampla sacerdotia, quę Præbendas vocant: simulque & honesta circa templum domicilia assignauit, qui diurnis & nocturnis officijs ac sacrificijs Ecclesiastico more annis octoginta octo ibi Deo ministrauerunt. Quibus transactis, ob perniciosam Christianorum Principum, proh dolor, discordiam, à Saracenis id rursum occupatum est, qui in eius summitate, pro suo more, dimidiæ lunæ formam posuerunt, atque in atriorum loco ficus & oliuas plantauerunt. Idem à Turcis nunc possessum, detestabili Mahumetico cultu polluitur. à cuius ingressu Christiani capitali Turcarum decreto arcentur. Nam si Christianorum quispiam id intrasse fuerit deprehensus, statim aut Christi fidem solenniter cogitur abnegare, aut publicè securi caput submittere.

Vvil. Tyr. lib. 8. hist. bel. sacri. c. 20. & l. 9. cap. 9. Brocard. item 6. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 8. cap. 48. Pasch. d. 192.

PRIMA PARS Templi.

76.

SANCTVM SANCTORVM, quod ob insignem loci sanctitatem, etiam Sancta sanctorum, item & ORACVLVM, & Domus interior vocatur: intimum erat templi penetrale & Adytum; longum cubitos viginti, latum totidem; altum verò cubitos centum & viginti. Cuius pauimentū primò marmore stratum, ac desuper tabulis abiegenis vestitum erat, quæ laminis aureis tegebantur. Parietes autem de politis facti lapidibus, & intrinsecus cedrinis vestiti tabulis, laminis quoque desuper operti aureis, (quæ clauis aureis erant affixæ) Diuino prorsus opere splendebant. in quibus sculpti Cherubim, gemmæ, palmæ, flores, ac cælaturæ picturæque variæ, cæli pulchritudinem repræsentabant. Quin & tectum laminis aureis coopertum, in summo, ne ab insidentibus auibus pollueretur, aureis verubus horrebat acutissimis. Sacrosanctum hoc Sanctum sanctorum, propter Diuinam loci Maiestatem, semel in anno solus introibat Summus Pontifex, idq; in festo expiationis, quod die Iudæi omnes ieiunare, seque affligere debebant. Tum autem maximus ille Dei sacerdos, Christi personam singulari ritu præfigurans, pro suis totiusque populi peccatis sanguinem vituli extra castra cōbusti offerebat. Qui si vel somnio pollutus esset, introibat substitutus ab eo vicarius.

Exod. 26. Leuit. 16. 23. Num. 19. 29. 3. Reg. 6. 2. Paral. 3. 4. 5. Heb. 9. 13. Ioseph. 6. bell. 6. Hier. to. 3. epi. 26. ad Fabiolā de vest. sacer. Liran. in 3. Reg. 6 et in Heb. 9. Ioseph. 17. antiq. 8.

PARTES

PARTES SANCTI Sanctorum.

77.

[Exod.25. 37.40. Num.17. Deut.31. Heb.9. Iof.3.anti. 8. Liran.in Exod.25. & 26.]

ARCA FOEDERIS, quæ Dei mandato de lignis ſethim imputribilibus in deſerto à Moyſe facta, & puri auri laminis intus & foris contecta, in ſancti ſanctorum medio ſicut Sol, auri ſplendore coruſca, fulgebat. Cuius ſupereminens pulchritudo eſt admiranda potiùs, quàm verbis explicanda. In hac arca ſumma cum Religione ſeruabantur duę tabulæ lapideæ, continentes decem præcepta Dei digito inſcripta; item vrna aurea habens manna; & virga Aaron quæ floruerat, & liber Deuteronomij. Manſit arca in hoc loco annis circiter quadringentis triginta. Tempore autem captiuitatis Babylonicæ Ieremias Propheta eam Dei iuſſu vnà cum Altari incenſi & igne perpetuo, in Nebo montis ſpelunca omnibus ignota abſcondiſſe in Machabæorum libris ſcribitur. Hebræi verò per Nabuchodonoſor in Babylonem tranſlatam eſſe cenſent. Quam quidam nũquam inde reportatam, ſed poſt reditum à captiuitate aliam in eius locum à Iudæis factam eſſe: quidam verò cum alijs quinq; milibus & quadringentis illis aureis & argenteis templi Hieroſolymitani vaſis à Nabuchodonoſor in templo Bel Dei ſui poſitam, ac diuinitus (vt olim in Philiſtęa) præſeruatam, poſt ſeptuaginta captiuitatis annos vnà cum eiſdem à Cyro Iudæis reuerſuris reſtitutam eſſe exiſtimant. Porrò poſt excidium Ieruſalem, Titus & Veſpaſianus Arcam fœderis, & duas tabulas legis, cum virga Moyſi, & virga Aaron; item menſam auream, & panes aliquot propoſitionis, Candelabrum quoque aureum, ac quatuor columnas, è Hieroſolymorum templo Romam traducta, in celeberrimo, quem inſigni pompa de Iudæis egerunt, triumpho, tota vrbe ſpectante, inter alia ſpolia à Iudæis portari fecerunt: Simone Gioræ F. ſeditioſorum duce, ac ſeptingentis Iudæis (qui ex omni captiuorũ numero ſelecti, iuuenili corporis proceritate ac decôre præſtabant) captiuis, ſeminudis, manibusq; vinctis triumphatorem & ſpolia præcedentibus. Cuius triumphi vſq; hodie perenne Romæ via ſacra, iuxta Pacis templum, extat monumentum in triumphali arcu, qui eſt ſupra Eccleſiam S. Marię nouę. cuius fronti hęc inſcripta ſunt verba: SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS DIVO TITO DIVI VESPASIANI F. VESPASIANO AVGVSTO. & ob victoriam & perpetuum........reliqua ob vetuſtatem non poſſunt legi. In quo etiam arcu ex vno quidẽ latere ipſum Titum triumphantem, in curru qui duobus equis, totidemque monocerotibus ſiue vnicornibus ducitur cõſpicere licet: ex altero verò latere Arcam fœderis videre eſt, & Candelabrum illud ditiſſimum ſeptem ramorum, & vaſa templi, tanquam ante currum Titi portarentur, inſculpta. Triumpho hoc peracto, Veſpaſianus vniuerſa tẽpli Hieroſolymitani vaſa donaria, Romæ in Pacis templo, magnificè ſplendideque à ſe ædificato, repoſuit: legem verò Iudæorum, & penetralium vela purpurea, in Palatio condita ſeruari præcepit. Quæ quidem omnia, Arca videlicet, auro tamen nudata, tabulæ legis, virgæ Moyſi & Aaronis, panes quoq; propoſitionis, ac quatuor columnæ, Romæ in Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis adhuc ſeruantur.

[2.Macb.1. & 2. 2.Par.36. Dan.1. 1.Eſdr.1. 3.Eſd.1. Hieron. in Ioel cap.3. Ioſeph.10. antiq.13. Ioſ.7.bel. 24. Sueton in vita Veſp. Hieron. in Ioel cap.3. Rodolphus Langius de vrbis Hieroſolymæ tẽpliq, origine & excidio l.2.ca.15. M. Attilius Serranus de ſeptem Vrbis eccleſijs.]

78.

[Exod.25. 37. 3.Reg.6. 2.Par.3. Hebr 9. Ioſe.8.ant. 3.]

DVO CHERVBIM gloriæ, qui, vt ex Hebraico Paralippomenon textu liquet, inſtar impuberum puerorum de lignis oliuarum facti, decem cubitos alti, tectiq; laminis aureis, Angelico relucentes ſplendore ſtabãt ab vtraq; parte arcæ, atq; expanſis alis, vnis tegebant propitiatorium, alijs verò vtrinq; tangebant parietem. quorum facies ad domum exteriorem directę erant; & verſis vultibus ſe mutuo, ipſumque propiciatorium reſpiciebant.

79.

[Exod.25. 37. Ioſ.3.antiq 8.]

PROPICIATORIVM aureum, aliàs etiam Oraculum dictum. quod ſuper arcam intra alas duorum Cherubim ſupra Solis fulgorem auro mundiſſimo ſplendens, Diuinamq; repræſentans Maieſtatem, quaſi Sedes Dei loquentis erat, vnde oracula & reſponſa dabat.

SECVNDA PARS Templi.

80.

[Exod.26. 29. Leuit.16. 3 Reg.6. 1.Par 23. 24. 2.Par.3. Ezech.44 Luc.1. Heb.9. Ioſ.8. ant. 3.& 15.ant. 14.& 6. bell.6.& 7.bel.10.& lib.1.& 2. contra Apionem.]

SANCTVM, quod ob loci dignitatem etiam Sancta & Sanctuarium; item Domus exterior, & Atrium ſacerdotum nominatur, altera templi pars eſt, longa cubitis quadraginta, lata viginti, alta verò cubitis centum & viginti, quæ quidem altitudo duodecim gradibus aſcendebatur. Huius fores aureæ erant. Pauimentum tabulis abiegnis ſtratum, aureis laminis tegebatur. Parietes eius de lapidibus politis facti, intusq; tabulis cedrinis veſtiti, aureis deſuper laminis cooperiebantur: in quibus ſculpti Cherubim, gemmæ, palmæ, flores, ac cælaturæ picturæque diuerſæ, mira delectatione ſpectatores afficiebant. Supernè verò pulchro opertum tecto, igneo ſplendore micabat. Ab huius introitu, profani lege arcebãtur: ſolique Sacerdotes à rege Dauide ad triginta octo milia recenſiti, & in viginti quatuor ordines ſorte diſtincti, illud quotidie intrabant. Qui omni carentes vitio iuxta Dauidis ſtatutum hebdomadatim per vices à ſabbato vſque ad ſabbatum, ab vxoribus, vino, ſiceraque ſeſe abſtinentes, ac ſobrij, feminalibusq; lineis pudenda operti; atque extrinſecus linea tunica, quæ balteo præcingebatur, amicti, & byſſinam in capite mitram geſtantes, miro or-

ro ordine, ac maxima cum reuerentia Dei cultum, sacrificia, & preces peragebant.

81.

Exod.30. 37. Leuit.2. 1.Mach.4. ALTARE THYMIAMATIS siue incensi AVREVM, quod Dei iussu contra Velum ante Sanctum sanctorum pendēs, collocatum erat. In quo Sacerdotes quotidie mane & vesperi thymiama, thus, aromata, & similia in odorem suauissimum DEO adolebant. *Luca 5.* Ad huius altaris dexteram stans quondam Gabriel angelus, Zachariæ sacerdoti thymiama adolenti Ioannis Baptistæ conceptionem annunciauit.

82.

Exod.25. 26.27.37. Leuit.24. Ioseph.3. antiq.10. CANDELABRVM AVREVM, quod cum septem ramis, totidemq; lucernis in meridiano templi latere positum erat: quæ ex oleo purissimo interdiu, noctuq; iugiter ardebant, lucebant, ac totum sanctum illuminabant.

83.

Ezech.47. Ioel.3. Aristeas l. de 72. interpret. Corn.Tacit.l.21 Pasch.d.192. FONS aquæ perennis, qui in dextro templi latere scaturiebat. Cuius aquam Salomon in mare æneum & in Concham æream deriuauit: quæ deinde per subterraneos educta canales, quarto ab vrbe stadio ad orientem erūpens, in torrentem Cedron fluebat.

84.

Exod.25. 26.37. Leu.24. 1.Reg.21. Marc.2. Iof.3. ant. 9. MENSA AVREA, quæ in aquilonari latere templi stabat. In qua erāt duodecim panes propositionis ex simila tritici purissima cocti. Qui, veteribus in sacerdotum cedentibus vsum, per singula sabbata noui imponebantur. super quos ponebantur duæ phialæ aureæ, thure plenæ.

85.

Exod.28. & 39. Leuit.8 16. Iof.3. anti. 11.& 6. bel 6. Hier. to.3. epist.26.ad Fabiolā de vest.sacer. Liran.in Exod.28. PONTIFEX, eiusque imago ac sacer vestitus, quem Diuinam ac prorsus cęlestem præ se tulisse magnificētiam, singulæ eius partes nobis demonstrant. Nam sacrificaturus, aut Sancta sanctorum ingressurus, femoralibus, quibus verenda tegebantur, lineis, & subucula, hoc est, interiori quadam linea tunica, quæ ad pedes vsque demissa erat, induebatur. Extrinsecus verò Tunicam habebat Hyacinthinam cum manicis, eamq; talarem: à cuius inferiori fimbria septuaginta duo tintinnabula aurea, & alterna serie totidem mala punica, quæ vulgò granata vocantur, pendebant. Stringebatur autem tunica Baltheo, siue Zona, vel cingulo, lato digitos quatuor, texto ex auro: cui ex quatuor coloribus, hyacintho scilicet, purpura, vermiculo, byssoq;, diuersi flores ac gemmæ intextæ erant. Supra hæc habebat Ephod, id est, Superhumerale, pallium scilicet pulcerrimum, ex auro, hyacintho, purpura, cocco, & bysso, polymita arte contextū, mira colorum & florum varietate ac fulgore præstringens oculos. In cuius vtroq; humero erant singuli Lapides Onychini auro inclusi, quos Iosephus sardoniches vocat: quorum singulis insculpta erāt sena nomina filiorum Israël.

His accedebat Rationale iudicij, quod super pectus suum portabat, in quo erat doctrina & veritas. Erat verò illud quadratū quiddā, magnitudinis palmi, ex auro, hyacintho, purpura, cocco, byssoque textum. cui intexti duodecim lapides pretiosi & diuersi, ordine natiuitatis insculpta habebant nomina duodecim filiorum Israël. Quin etiam ad hoc genus pertinet Tiara siue Cidaris, quam super caput Pontifex gestabat: quæ ex bysso facta, & hyacinthis coronata, mitræ formam exprimebat. Cuius fronti lamina aurea, forma semiorbis præfixa, nomen ineffabile Dei tetragrammatō his quatuor Hebraicis literis יהוה insculptum cum ingenti fulgore exhibens Diuinæ Maiestatis celsitudinem figurabat. Ad hunc sacrum Pontificis ornatum etiam referendum puto, quòd dextra manu Thuribulum tenens aureum, fragrantissimo thuris odore Deum colebat. Quæ vt omnia mysterijs erant plena, ita quædam diuina insuper virtute excellebant. Lapis enim ille quem Pontifex in dextro humero ferebat, quoties Deum sacrificijs placasset, tantum emittebat splendorem, vt etiam procul intuentibus conspiceretur. Et quod non minori admiratione dignū videtur, duodecim lapides, qui Rationali intexti erant, pugnaturis victoriam prænūciare solebant. Nam priusquam exercitus se moueret, tantus ex eis emicabat fulgor, vt toti populo adesse Deum, opemq; & auxilium suum inuocantibus esse allaturum innotesceret. Cæterùm tam Rationale, quàm onyx, Deo propter Regum suorum præuaricationem irato, annis centum & quinq; ante Christi natiuitatem, fulgorem emittere desierunt.

86.

VELVM, de hyacintho, purpura, cocco, & bysso, pulchra varietate contextum, ac intextis ei Cherubim, & omnis generis floribus ornatum, quod ad parietem ante Sanctum sanctorum pendebat. atque in Christi morte à summo vsq; ad imum scissum est medium. *Exod.26. 36. 2.Par.3. Iof.3.antiq 7. & 6 bel. 6. Matth.27. Marc.15. Luc.23.*

TERTIA PARS Templi.

87.

ATRIVM IVDAEORVM, quod & Atrium seu Vestibulum interius; item Basilica, & sanctum seculare, atque Porticus Salomonis vocatur, tertia templi pars est: quę quatuordecim gradibus ascendebatur. Cuius pauimentum, vario marmore tessellatum, in medio sub dio patebat. & per circuitum muro ex tribus ordinibus lapidum diuersorum colorum facto cingebatur. Cui annexæ erant Porticus magnæ, latæ, & supra septuaginta cubitos altę, quas marmoreæ de singulis saxis vigin- *3.Reg.6. 2.Par.4.6. Ezech.40. &c. Heb.9. Iose.1.ant. 3.& 15.āt. 14.& 6. bell.6.& 7. bel.4.16.et lib.2.cont. Apionem.*

viginti quinq; cubitorum altitudinis columnæ sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Eiusq; parietes intrinsecus auro obducti clarissimè vndique splendebant. Habebatq; tres portas excelsas, quarum prima respiciebat orientem, altera meridiem, tertia verò aquilonem ; quæ singula binis foribus argenteis, altis triginta, & latis quindecim cubitos, claudebantur, occidua verò pars nullam portam habebat, sed perpetuo muro cingebatur. Iudæorum autem atriū ex eo locus iste dictus est, quòd huc intrabant soli Iudæi puri existentes ac casti, & mulieres mundæ, (quibus proprius locus destinatus, ac muro discretus, quindecim gradibus ascendebatur. quos B. Maria, cùm à parentibus trima præ-
Luc. 1. sentaretur in templo, sola ascēdisse creditur)
Ioan. 10. ibique orabant, & verba legis audiebant. Quo
Act. 3. 4. 5. in loco Christus sæpè populum docuit: & Iu-
Ioseph. 15. dæi ipsum lapidare voluerunt : & Petrus, sa-
ant. 14. & nato claudo, ad populū verba fecit: ac quinq;
2. bel. 16. milia virorum conuertit. Ante hoc atrium
& 6. bel. 6. cancello septum, posita erat tabula, literis
& 7. bel. 4. Græcis & Latinis hanc legem incisam continens : Omnis alienigena transiens in locum sanctum, moriatur. Eos verò, qui transissent, quamuis Romanus quis esset, Iudæis etiam Romani necare permiserant.

PARTES ATRII Iudæorum.

88.

Exod. 27. ALTARE HOLOCVASTI AE-
38. NEVM, quod in atrij medio sub dio
2. Para. 4. erat. In quo ignis ille perpetuus, olim à Do-
Leuit. 9. 6. mino, cùm Aaron in deserto prima vice sa-
Leuit. 1. crificaret, cælitus in altare demissus, per sacerdotes quotidie lignorum appositione nutriebatur. In quo etiam indies manè ac vespere sacerdotes varia animalia mascula, munda, & immaculata, oues scilicet, boues, capros, turtures, columbas, & similia, hoc sacro ac perpetuo igne, addita ei lignorū strue, in holocaustum & odorem suauitatis Domino tota comburebant. Sub tempus verò captiui-
2. Mach. 1. tatis Babyloniçę Ignis iste perpetuus à sacerdotibus in puteum siccum absconditus, & post septuaginta captiuitatis annos à Neemia sacerdote quæsitus, non ignis inuentus est, sed aqua crassa : quæ orante Neemia rursum Diuinitus est accensa.

89.

BOOZ & IACHIN, duæ columnæ æreę
3. Reg. 7. miræ pulchritudinis, altæ triginta quinq;
2. Paral. 3. cubitos, quarum circumferentia duodecim
Ioseph. 8. cubitos complectebatur quas Salomon arti-
antiq. 3. ficiosè fudit, & statuit in porticu templi vnā quidem à dextris, quam nominauit Iachin; alteram vero à sinistris, quam vocauit Booz. earumq; capitellis, in retis modum factis, ducenta mala granata insculpsit, & super earū capita opus in modum lilij posuit.

90.

CONCHA AEREA, aliâs Luter dicta, 3. Reg. 7. 2. Para. 4.
vas erat magnæ capacitatis, aqua plenū, Ioseph. 8.
ad sinistrum latus templi, idq; septentriona- antiq. 3.
le à Salomone collocatum : cui Cherubim, leones, boues, palmæ, insculpta erant. In quo sacerdotes lauabant animalia in holocausto cremanda, quæ tamen prius per Nathinæos in Piscina probatica lota erant.

91.

DOMVS CONCILII, ad meridiem 1. Para. 26.
templi sita : vbi erat concilium seniorum.

92.

EXEDRAE, quæ aliâs Gazophylacia & 1. Pa. 9. 23. Ierem. 35.
Pastophoria vocātur, domus erāt latera- Ezech. 42.
les, instar turrium longæ, latæ, & celsæ. In qui- 44.
bus sacerdotes sanctuarium ingressuri, po- 1. Mach. 4.
sana sua vestimenta lanea exuebant, & sancti- Ioseph. 5. bell. 9. et 6.
ficatas lineas vestes induebant : easdemq; sa- bell. 6.
cris peractis reponebant. In quibus etiam hostiarum pacificarum partes comedebantur.

93.

MARE AENEVM, anteà Labium seu Exod. 30.
Labrum dictum, continens aquæ vim 38.
maximam quod Salomon fecit, atque ad dex- 3. Reg. 7.
trum templi latus, idemque australe, contra 2. Para. 4. Ioseph. 3.
orientem, super duodecim boues æreos po- ant. 7. & 8.
suit. In quo sacerdotes ad altaris ministeriū ant. 3.
templum ingredientes, manus & pedes lauabant.

94.

PORTA NOVA, quæ in atrio templi
versus meridiem erat. vbi Ieremias prędi- Ierem. 26.
cans templum vrbemque destructum iri, captus est. & Baruch coram populo prophetias Ieremiæ legit.

95.

PORTA SACRA, aliâs & porta ærea dicta, quę in interiori parte templi posita,
ad Solis exortum respiciebat. Ante quam Es- 3. Esd. 9.
dras populo legem Dei legit, & multo pòst Ioseph. 2. bel. 7.
tempore Primates Iudæorum seditiosos ad pacem hortati sunt.

96.

PORTICVS TEMPLI, à Salomone 3. Reg. 6.
ante Sanctuarium constituta, quæ longa 2. Paral. 3.
erat cubitos viginti, lata verò decem.

97.

SEDES REGIS excelsa, quam Salomon Hieron. in
præparauit regibus in Basilica. 2. Pa. 23.

98.

SVGGESTA CANTORVM, vbi Di- Ezech. 40.
uinæ laudes voce, instrumentisque varijs canebantur.

99.

2.Par.24. Matt.23.

HIc est locus inter templum & altare, in quo lapidatus est Zacharias.

100.

Ioan.10.

HIc Iudæi voluerunt lapidare Christum.

QVARTA PARS Templi.

101.

Ezech.40. Ioseph.15. anti.14. c.lib.6. et 7.bel.10. & libr.2. contra Apionem.

ATRIVM GENTIVM, quod & Atrium siue Vestibulum exterius appellatur, quarta templi pars est, quæ multis etiam gradibus ascēdebatur. Cuius interius sub dio patēs spacium, omnium generum lapidibus stratum, versus quatuor Mundi partes, quatuor portas habebat magnificas: quæ foribus æreis claudebantur. Circumquaque autem continua Porticus erat, triginta cubitos lata, quæ intrinsecus excelsis vndique marmoreis suffulciebatur columnis, ac desuper laquearibus cedrinis tegebatur. Cuius omnis gyrus quatuor continebat stadia: cum Antonia verò, mensura sex stadiorum concludebatur. Hoc atrium ingredi poterant omnes Iudæi, etiam immundi, insuper & alienigenæ gentes: vnde & gentium atrium vocatū est. Hinc Christus vendentes & ementes flagello bis eiecit: nec sinebat vt quispiam illac vel vas transferret. Hic adulteram absoluit. Hic sæpe docuit. Hic etiam Iudæi eum lapidare voluerunt. Hic denique coram Gentilibus cælesti voce clarificatus est.

3 Reg.8. Marc.11. Ioan.2.8. 12. Act.3. Io.lib.2. contra Apionem.

PARTES ATRII Gentium.

102.

Ioseph.17. ant.8.& 12. Item 1.bell. 12.& 2. bel.1.

AQVILA AVREA magni ponderis ab Herode maiori supra maximam templi portam posita; & tandem à Iudæis detracta, securibusque concisa: vnde magna & cædes, & seditio orta est.

103.

Mar.7. Math.27.

GAZOPHYLACIVM, Hebraicè Corban siue Corbana dictum, Arca & Aerarium erat, in quo ad sacrificiorum necessaria, ad pauperum alimoniam, & ad templi fabricā offerebatur, & oblata seruabatur pecunia, ex qua etiam Ioas Rex, sicut in Regū lib. legimus, sartatecta tēpli instaurari curauit. Hoc ærarium cùm Heliodorus à Syriæ rege missus spoliare tētaret, cœlitus ab Angelis flagellatus est. Atq; Pilatus cùm sacrum hunc thesaurum, simili penè temeritate, ad aquarum inductionem expendere vellet, populari tumultu impeditus fuit: quem tamen Romani tandem in vrbis expugnatione diripuerunt. Iuxta hunc locum Lysimachum occisum legimus. Hic etiam Christus se lucem Mundi, & principium; seque à Iudæis in cruce exaltandum esse docuit. Hic sedens viduam paupercuIam duo æra minuta offerentem, plus omnibus diuitibus dedisse pronunciauit. Supra hoc porrò Gazophylacium Agrippa rex in monumentem aduersæ fortunæ in prosperā mutatæ, Catenam illam auream suspendit, quam à Caio Imperatore dono acceperat, pondere illi ferreæ parem, quę Tyberij, Imperatoris iussu Regias manus vinxerāt.

4.Reg.12. 2.Par.24. 2.Mac.3. Iof.18.ant. 5.& 2.bel. 8. Ioseph.17. bel.11. 1.Mach.4. Ioan.8. Matt.12. Luca 12. Ioseph.18. antiq.13.& 19. antiq.5.

104.

4.Reg.16. 20. Isai.38.

HOROLOGIVM ACHAZ Regis, quod fecit ex altari holocausti æneo. In quo, Ezechia rege ægrotante, in signum recipiendæ sanitatis, Solis vmbra Diuino miraculo per decem lineas retrorsum reuersa est.

105.

1.Par.26.

PORTA AQVILONARIS. cuius in Paralipomenon libris, & alibi in Scriptura & Iosepho aliquoties fit mentio.

106.

1.Par.26.

PORTA AVSTRALIS. de qua etiam scriptura & Iosephus passim mentionem faciunt.

107.

1.Par.26. 2.Par.23.

PORTA OCCIDENTALIS. quæ & Porta fundamenti in Paralipomenon volumine appellatur.

108.

1.Paral.9. 26. Neem.3. 4.Reg.11. 15. 2.Par.27. Act.3.

PORTA ORIENTALIS quæ & Porta Sur, aliâs Seir; item Porta Regis, & Porta speciosa dicebatur, quòd omnium portarum esset maxima, altissima, & pulcherrima: per quam etiam principalis in templum erat introitus. Hanc collapsam Ioatham rex instaurauit, & iuxta hanc D. Petrus quadragenarium ab vtero matris suæ claudum, stipem mendicantem, dicto sanauit.

109.

Num.10. Ioseph.5. bel.9.

TVRRES BVCCINATORVM, quæ in occiduis templi angulis in sublime erectæ erant. In quarum verticibus sacerdotes populum, quòd campanarum vsu carerent, duabus argenteis tubis ad templum connocabant: dies festos, sabbatha, calendas, ieiunia, atque epulas; denique vel ferias, vel vt opus faceret, populo denunciabant.

110

Ioan.8.

HIC CHRISTVS terræ digito inscribens, adulteræ accusatores pudefecit, accusatam verò adulteram absoluit.

111.

Ioan.2. Matth.21. Hiero.ibi.

HIC Christus, Diuinitatis suæ (vt ait Hieronymus noster) fulgore ex eius oculis & facie radiante, facto de funiculis flagello, ementes & vendentes vnà cum ipsorum mercibus semel iterumq; templo eiecit.

Huc vsque de Templo & partibus eius, nunc autem reliqua Filiæ Sion loca prosequemur.

112.

Ioseph.15. ant.19.& 20.ant.

THEATRVM, quod in hemicycli speciem ab Herode Ascalonita Iudæorum rege iuxta Palatium Machabæorum magno sũptu extructum erat: insculptis ei per circuitum titulis, trophæis, & victorijs Augusti Cæsaris, auro argentoque collucentibus. vbi digniores quidem in gradibus, per circuitum factis, sedentes: reliqui verò in ea stantes; histriones, mimos, musicos, & thymelicos in scena comœdias, tragœdias, aliosque ludos agentes, spectabant.

113.

3.Reg.10. 2.Paral.9. Ioseph.8. antiq.5.

THRONVS SALOMONIS. Solium erat prægrande, eburneum, fuluo vestitum auro, quod tribunalis instar in summitate celatum & rotundum, sex gradibus, in quorum extremitatibus duodecim leones impositi erant, ascendebatur. In quo sedebat Rex Salomon cùm populi lites ac controuersias decernebat, capitalia iudicia & sententias proferebat, ac leges iuraque dabat: tum etiam quando magnificentissimè suam gloriam, delitias, & diuitias ostendebat, ac fidelibus ministris suis præmia reddebat.

Liran.in 3. Reg.7.

114.

2.Para.9. Liran.in 3. Reg.10.

TRANSITVS, quem fecit Salomon de lignis thynis, ad ascendẽdum è Palatio suo in templum.

115.

TRIBVNAL. Locus erat ante domum Pilati editus, & iudicio accommodatus, vbi Romani Præsides sententiam ferre solebant, qui Græcè LITHOSTROTOS, id est, lapidibus stratus: Hebraicè autem GABATHA dicebatur, eò quòd eminens esset & excelsus. Sedens in hoc tribunali Pilatus, & astantem IESVM absoluere cupiens, accepta aqua, manus coram populo lauit, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. At verò vniuerso populo clamante: Tolle, tolle, crucifige eum; sanguis eius super nos, & super filios nostros; & præterea quòd se Regem faciendo, Cæsaris læsa obijceretur Maiestas, hac verborum forma prout ex antiquis annalibus fideliter exscriptum inuenimus CHRISTVM ad crucis supplicium cõdemnauit.

Ioan.19. Matth.27. Marc.15. Luca 23. Ioan.19. Pasch.d. 206. Sal.tom.8. cap.7.

Iesum Nazarenum subuersorem gentis, contemptorem Cæsaris, & falsum Messiam, vt maiorum suæ gentis testimonio probatum est, ducite ad communis supplicij locum: & cum ludibrio Regiæ Maiestatis in medio duorum latronum cruci affigite. I lictor, expedi cruces.

Qua prolata sententia, cum militibus suis crucifigendum tradidit. Qui Iesum ob inflictas pœnas omni specie ac decôre priuatum, & leproso magis quàm sibi similem, vt à populo ex noto habitu suo agnosceretur, proprijs eum vestibus rursum induerũt, ac crucis suę baiulantem patibulum, duobus cum latronibus per Portam Iudiciariam in monte Caluariæ crucifigendum eduxerunt. In hoc etiam tribunali consistens Pilatus in suborta seditione, ob impendẽdos aquæductui sacros templi thesauros, qui Corban dicebantur, militibus suis clam sub populari habitu armatis, signum dedit, vt gladijs quidem non vterentur, sed fustibus in acclamantes quosque Iudæos sæuirent: quorum plagis multi occisi, & plures sunt sauciati, plurimi verò etiam à suis inter tumultum conculcati & protriti interierunt.

Isai.53. Ioseph.18. ant.5.& 2.bell.8. Euseb.2. hist.eccl.6. Niceph.2. hist.Eccl.10.

Eodem pro tribunali postea Florus præses ex Iudæis multos nobilium, & equestris ordinis viros flagellis verberibusque fecit laniari, ac in cruces suffigi: qui & alias multas per vrbem cædes fecit, nulli parcens, nec paruulis, nec mulieribus, vel lactantibus. Quæ vindictæ sanguinis Christi quædam initia fuerunt.

Iose.2.bel. 14.15.

116.

TVRRIS STRATONIS, Græcè Pyrgus Stratonis dicta, inter Antoniam arcem & templum subterraneus & obscurus transitus erat. vbi Antigonus à satellitibus fratres sui occisus est.

Ioseph.13. ant.18.& 1.bell.3.

117.

VALLIS CEDRON, lata, profunda, & tenebrosa, quæ in modum fossæ templum circumibat, ac quòd in mortarij similitudinem disposita esset, Hebraicè Machtes, Latinè autem Pila vocabatur. hæc tantæ erat profunditatis, vt de templi tecto ad imum eius despicientium oculi, non absque vertigine capitis caligarent. in hac mercatores & omnis generis negotiatores habitabant. In hanc vallem cum Iacobus frater Domini, primus Hierosolymorum Episcopus in pinna templi coram omni populo Iesum Dei filiũ ipso festo Paschæ profiteretur; Anani Sadducæi Pontificis iussu præcipitatus est, & confractis cruribus, desuper quoque à scribis & Pharisæis lapidatus, tandem fullonis fuste in cerebrum percussus, interijt: ibique iuxta templum sepultus est. vbi monumentum eius multis sæculis mansit. Ob cuius cædem Iosephus Diuina vltione Hierosolymam euersam esse æstimat.

Sophon.1. Hier.ibid. Ioseph 14. ant.8.& 15.ant.14. Item 1.bel. 5.& 6.bel. 6.7.& 7. bell.6. Ioseph.20. ant.16. Euseb.2. hist.eccl.1. & 23. Hier.to.2. epist.53.in Catal.scri- ptor Eccl. Niceph.2. hist.Eccl. 33.

18.

Hanc viam D. Petrus Poteus, & M. Matth. Steenberc. Licentiatus Theologiæ, et paſtor in Londerſele, olim Hieroſol. dimenſi ſunt: & iuxta eandem formam ac menſuram diſpoſuerunt Caluariæ viam Louanij, Mechliniæ, Vlduorciæ & in alijs Brabantiæ locis. Quæ etiam diligentiſſimè deſcribitur in lib. cui titulus eſt Via crucis, per Petrum Calentinum edit. Et præterea à D. Io. Paſch. S. Theologiæ Doctore in pere. r. ſ. die 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. & 214. Item à D. Bernhardo presbyter. in deſcript. locor. ac paſſionis Chriſti.

VIA CRVCIS, qua Chriſtus in tribunali cruci adiudicatus, acerrimis, ac currentis greſſibus ad montem Caluariæ iuit. Incipiēs enim à Palatio Pilati per viginti 6. greſſus, qui faciunt ſexaginta quinq; pedes, ad locum proceſſit, vbi Crux ei impoſita eſt. Vnde tota ſpectante vrbe ſuper ſaucios humeros ſuam baiulans crucem, verſus Caurum ſeu Corum per 80. greſſus, hoc eſt ducentos pedes ad locum vbi primò cum cruce cecidiſſe traditur, progreſſus eſt. Inde ſtatim per ſexaginta greſſus & tres pedes, id eſt, centum quinquaginta tres pedes, ad locum vbi B. Maria cum Ioanne, filio ſuo occurrit. Hinc autem per ſeptuaginta vnum greſſus & ſeſquipedem, ſiue centum ſeptuaginta nouem pedes, ad quoddam triuium, vbi Simon Cyrenæus crucem poſt Ieſum portare coactus eſt. Iſthinc porrò per centum nonaginta vnum greſſus & ſemipedem, vel quadringentos ſeptuaginta octo pedes, ad locum vbi ipſi Veronica occurrit. Atq; illinc per trecētos triginta ſex greſſus & duos pedes, alias octingentos quadraginta duos pedes, ad Portam iudiciariam, vbi rurſum cum cruce lapſus eſt. Deinde verò, ardua, ſaxoſa, atque paulatim aſcendente via verſus ſeptentrionem proceſſit per trecentos quadraginta octo greſſus & duos pedes, ſeu octingentos ſeptuaginta duos pedes, ad biuium quoddam, vbi mulieres plorantes allocutus eſt. Ac iſthinc continuò per centum ſexaginta vnum greſſus & ſeſquipedem, hoc eſt, quadringētos & quatuor pedes, ad pedē, ſeu radicem, montis Caluariæ, vbi vltimò cecidit. Deinde vlterius per octodecim greſſus, aut quadraginta quinque pedes, ad locum vbi carnifices ipſi veſtes extraxerunt: vbi & vino mirrhato felle mixto potatus eſt. Dehinc per duodecim greſſus, ſiue triginta pedes, ad locum vbi clauis cruci affixus eſt. Inde poſtremò per quatuordecim greſſus, id eſt, triginta quinque pedes, ad locum, vbi de cruce pendens in foramine rupis Caluariæ fixus eſt. A Palatio itaque Pilati, vſque ad locum vbi crux rupi infixa fuit, ſunt greſſus mille treceni viginti & vnus: ſiue alia ſupputatione pedes ter mille treceni & tres.

Hæc linea quarta pedis pars eſt, cuius mentionem fecimus. Ac huius quidem pedis, & Viæ crucis, atque infra (ſub numero 207.) Viæ captiuitatis menſuram (quam poſt multam ſedulamque indaginem tandem inueni) idcirco hic tam exactè poſuimus, vt quilibet Chriſtianus quouis in loco, etiam inter domeſticos parietes in ambitu domus aut horti ſæpius circumeundo, vel iter replicando, poſſit ſimilem ſibi, viam ordinare, aut in templo ſeu cubiculo mentis imaginatione ſimilem concipere; & pio cordis affectu Chriſti paſſionem meditari. quod ipſi gratum, nobiſq; ſalutare eſſe, dubium non eſt: cum ad hoc tam ſacra Scriptura, quàm Sanctorum ſcripta nos crebro exhortentur.

119.

VIA INTROITVS EQVORVM, qua inter Salomonis & Reginæ Palatia erat, per quam Athalia regina, extra Portam aquarum huc equorum educta, in valle torrentis Cedron occiſa eſt. *4 Reg 11. 2 Par. 23. Ioſeph. 9. antiq 7.*

120.

XYSTVS porticus, in modum pontis lapidei frequentibus arcubus ſupra plateam publicam ampla latitudine extructa, ac ſubdialibus inambulationibus ornata: per quam à Palatio Pilati in Antoniam arcē, & inde in templum tranſitus erat. Ex hoc loco, iuto nimirum, Præſides Romani populum alloqui ſolebant. in quo ſtans Pilatus IESVM dire flagellatum, conſputum, ſpineamque in capite geſtantem coronam, ac purpureo indutum pallio, Principibus populoque Iudaico videndum exhibuit, dicens; ECCE HOMO, vt ita afflicto cōmiſerarentur. At illi inconditis vocibus clamabant: Crucifige, crucifige eum. vbi adhuc viſitur, ac peregrinis oſtenditur Arcus quidam lapideus, cum hac inſcriptione; Tolle, tolle, crucifig......, propter antiquitatem cætera legi nequeunt. Ex eodem Xyſto Agrippa rex perelegantem habuit orationem ad populum ſeditioſum, hortans eos ad obediendum Romanis. Freqnētem huius Xyſti Ioſephus mentionem facit. *Brocid. 14. Iul. Sal. tom. 8. Cap. 7. Pa. 204. Ioſeph. 2. de. 16. item 1. de. & 6. & 13.*

121.

HIc Chriſto Crucem lōgitudinis pedum quindecim, latitudinis verò octo, impoſitam eſſe, maiorum traditione accepimus. *Pſ. 207.*

122.

HIc Chriſtus primò cùm cruce cecidiſſe traditur. *Pſ. 207.*

123.

HIc, vt ex veteri maiorum traditione habetur, B. Maria cum Ioanne & pijs mulieribus ſtetit, Chriſto cum cruce prætereunte. In cuius rei memoriam Helena Imperatrix eodem in loco ſplendidam B. Mariæ Eccleſiā ædificauit: quæ nunc deſolata cernitur. Porro B. Virgo cum ſuis, cruenta filij ſui veſtigia ad crucem vſque ſecuta, poſt eius ſepulturam hàc rediens prima viam Crucis ex deuotione calcaſſe, piè creditur. Vnde & Chriſtianorum proceſſiones ac Crucis greſſiones originem habere videntur. *Brocid. 14. Sal. tom. 8. Pa. 207. & 208.*

124.

PROGRESSVS ad hoc biuium Chriſtus nimiam cruce grauatus cecidiſſe traditur. quamobrem milites ac Iudæi metuentes ne ante crucifixionis executionem deficeret, apprehenderunt rure venientem Simonē quendam Cyrenæum, eumque ad portandam crucem poſt Ieſum coëgerunt. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Brocid. 14. Iul. Sal. tom. 8. 17. Pa. 208. & 207.*

TERTIA

TERTIA PARS Vrbis.

125.

4. Reg. 22. 2. Par. 34. Sophon. 1. Hier. in 2. Par. 34. Io. 6. bel. 10. SECVNDA CIVITAS. Hæc tertia vrbis pars est, quæ etiam multas vias habebat angustas, cuius aliquoties in sacra Scriptura fit mentio: in qua inter alios nonnulli habitabant prophetæ & nobiles. Hanc cùm Romani occupassent, à seditiosis rursum vrbe pulsi sunt.

LOCI SECVNDÆ Ciuitatis.

126.

Ios. 6. bel. 11. AMYGDALON stagnum. iuxta quod Titus aggerem erexit.

127.

Act. 12. DOMVS MARIAE, matris Ioannis Marci vnius ex septuaginta duobus discipulis Christi, in qua primitiuæ Ecclesiæ fideles conuenire & orare solebant. Vbi etiam post Iacobi Apostoli cædem Petro ab Herode Agrippa incarcerato, sine intermissione pro ipsius liberatione orabant. qui tandem noctu ab Angelo è carcere eductus huiusq; domus fores pulsans, ab ancillula in eam introductus est. Quo in loco insignis postea constructa est Ecclesia, quæ Græcorum Christianorum fuit prima. Estq; sedes Episcopalis, quam vsque hodie Syri tenent.

Sal. tom. 8. tr. 4.

128.

4. Reg. 22. 2. Par. 34. ... Sophon. 10. antiq. 5. DOMVS OLDAE prophetissæ, habitantis in Secunda, vxoris Sellum viri præclari ac nobilis, pro auunculi Ieremiæ prophetæ. quæ consulta à Iosia rege, ei destructionem Ierusalem prædixit.

129.

Ios. 5. bel. 6. ... 6. EVRIPI. canales erant aquarum in sublime salientium, quibus aqua intra & circũ Regiam Herodis domum ducebatur: atque cisternas vbique replebat.

130.

Ios. 2. bel. 24. FORVM MATERIARVM, id est lignorum, quod Cestius incendit.

131.

Ierem. 35. HABITACVLVM Rechabitarum, qui ex patris sui præcepto religiosè viuentes, agros aut vineas non possidebant, & tanquam Mundi huius peregrini, non in domibus, sed in tabernaculis habitabant, à vino quoque mordicus abstinebant. Quamobrem cum belli necessitate in vrbem coacti, propinatum ipsis à Ieremia Dei iussu vinum bibere nollent, ipsorum obedientiæ exemplo idem Propheta pertinacem Iudæorum Dei præceptum negligentium, inobedientiam increpauit: ideoque & his supplicium, illis autem præmium prænunciauit.

132.

LACVS, qui inter duos ciuitatis muros situs erat: de quo in Isaiæ Prophetia mentio fit. Isai. 22.

133.

MEDIA TVRRIS, quæ in muro secundo erat. Ios. 6. bel. 9.

134.

MONVMENTVM Alexandri Iannæi Pontificis atque Regis. in quo per cautum quoddam ipsius consilium, ex Pharisæorum autoritate magnificè sepultus est. Ios. 13. ant. 23. & 6. bel. 8.

135.

MONVMENTVM Ioannis Hyrcani pontificis ac ducis: cuius crebra in Iosepho mentio habetur. Ios. 6. de 7. 8. ant. 12. & 7. bel. 5.

136.

MVRVS SECVNDVS, qui & medius, splendidissimis portis conspicuus, & in quatuordecim turres diuisus erat. quem Ezechias rex reparauit, & firmiorem altioremque fecit. 2. Par. 32. Neem. 3. 12. Ios. 6. bel. 6. 8. 9. 10.

137.

PALATIVM HERODIS. quod ab Herode Ascalonita Iudæorum rege, qui innocentes occidit, ex vario & polito marmore, iuxta occidua Vrbis mœnia, à muro antiquo ad medium vsque murum ædificatum, auro atque argento exornatissimum, porta quoque ferrea, ac tribus excellentissimis turribus, Hippico, Mariamne, & Phaselo, munitissimum erat: quæ magnitudine, firmitate; ac pulchritudine vniuersis, quæ toto Orbe visebantur, præstabant. Intrinsecus vero AVLA REGIA erat quæ inenarrabili magnificentia eminẽs, tota ornatissimis turribus, cœnaculis, cubiculis, porticibus, deambulationibus, columnisq; (quibus inclusum sub dio medium patebat spacium) vndique cingebatur. In hac Regia Christus Herodi Antipæ tetrarchæ Galilææ, interfectori Ioãnis Baptistæ, præsentatus est, ab eodem multis sermonibus interrogatus, à Iudæis autem constanter accusatus. Qui cùm nihil responderet, idem Herodes, totusque eius exercitus eum spreuit & illusit, atque alba indutum veste, quasi demẽtem ac morionem, ad Pilatum remisit. Nunc vero Palatium hoc schola est puerorum infidelium. Ios. 6. bel. 6. Act. 12. Io. 5. de. 17. Luc. 23. Breid. 14. Idem.

138.

PORTA MEDIA secundi muri, in qua, fractis muris exterioribus, Regis Babyloniæ principes sederunt. Ierem. 39. & 52.

139.

Ioseph. 1. bel. 17. STRATOPEDON. area erat Regiam Herodis vndequaq; ambiens, vbi Regij milites excubias agebant. In qua & CARCER Regis extabat, cui nocentes includebantur. in quo D. Petrus ab Herode Agrippa rege, qui Act. 12. Iacobum maiorem occiderat, catenis duabus vinctus, & à quatuor quaternionibus militũ diligentissime per dies azymorum fuit asseruatus: atque nocte, quæ diem occidendi præcedebat, ab Angelo Domini à vinculis solutus, ab eodem per primam & secũdam custodiam, perque portam ferream, quæ ducebat in ciuitatem, eductus est.

140.

Iof. 6. bel. 11. STRVTHIVM stagnum medium. & hic Titus aggerem extruxit.

141.

Iof. 6. bel. 5. 6. 7. TVRRIS HIPPICVS, quæ quadrangularis in muro secundo super eminentem collem fabricata erat, & octoginta quinque cubitos alta, duplicique tecto conspicua, insigni robore ac soliditate excellebat, quã Herodes senior ædificauit & amici sui Hippici in bello amissi nomine Hippicum appellauit.

142.

Iof. 15. ant. 9. & 1. bel. 16. & 6. bel. 6. TVRRIS Mariamme, quæ quinquaginta quinq; cubitis alta, super excelsum antiqui muri collem mira pulchritudine eminebat. quam Herodes in memoriam Mariãme dilectissimæ vxoris suæ à se occisæ extruxit, ac eius nomine Mariamme nominauit. & quia Reginę fœminę nomine appellata erat, cæteris pulchrior, ornatiora diuersoria sustinebat, sicut Hippicus & Phaselus, quæ virorum nominibus vocitatæ sunt, hac munitiores fuerunt.

143.

Iof. 14. an. 22. & 16. antiq 5. & 17. ant. 14. & 1 bel. 11. & 6. bel. 6. & 7. bell. 13. TVRRIS Phaselus, quæ nonaginta cubitos alta, in ædito muri antiqui loco, supernè in pilæ modum facta, stupendæ magnitudinis & firmitatis munitissima erat. quam Herodes ad similitudinem Phari turris Alexandrinæ ædificauit, atque in honorem Phaseli fratris sui (qui à Parthis captus, cùm nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, collisso ad saxum capite se ipsum occiderat) Phaselum vocauit. Cum Titus Cæsar expugnatam Hierosolymam totam funditus subuertisset, Gub. num. 1. prædictas tres turres, Hippicum, Mariamme, & Phaselum, ob ipsarum excellentiam, (sicut & supra memini) in monumentum integras reliquit, vt posteris indicarent, quam munitam, quamque gloriosam vrbem Romanorum fortitudo expugnasset, quas postea ob iteratam Iudæorum rebellionem Adrianus Imperator diruit.

144.

VIVARIVM. Herodis hortus erat, viridarijs siluisq; amœnissimus, ac altis euripis, cisternis & aquis irriguus, vbi varias feras, pisces, & aues continebat, & prolixas habebat ambulationes, ac circum latices multas turres mansuetarum columbarum. Iof. 6. bel. 6.

145.

XENODOCHIVM. Hospitale publicum erat, quod Hyrcanus Pontifex ex pecunia, quam è Dauidis sepulchro protulerat, fundauit ac dotauit: vbi peregrini pauperes & infirmi recipiebantur, & alebantur. Ioseph. 13. antiq. 15. Egesi. 1. bi. Iudæ. 1.

146.

XYSTVM, ampla in Herodis Palatio porticus erat, in qua athletę per hyberna tempora ludis ac dimicationibus se exercebant. Iof. 6. & 6.

QVARTA PARS Vrbis.

147.

BEZETHA, id est, NOVA CIVITAS, Græcè Cœnopolis dicta, quarta vrbis pars est: quæ sicut præcedentes vrbis partes, etiam murorum ambitu cincta, multis per transuersum angustis vijs, vtrinque ad ciuitatis muros tendentibus, discernebatur. quam incolebant lanæ venditores, fabri, ærarij, alijque artifices & operarij; eratque ibi vestium mercatus. Iof. 19. ant. & 5. ... 15. ... 6. 7. 9. 13.

LOCI BEZETHÆ.

148.

BEZETHA mons, qui frequentibus plebeculæ ædulis inhabitabatur. Iof. 6. bel. 6.

149.

CASTRVM Assyriorum, arx iuxta quam Titus cùm primum vrbis murum occupasset, castra posuit, vltrà sagittæ iactum à secundo muro separatus. Iof. 6. bel. 8. & 13.

150.

MVRVS tertius, qui & exterior, quem Agrippa rex publico sumptu permunijt, latioremque & altiorem, quàm antè fuerat, reddidit. Hic totus solidus erat, & viginti quinque cubitis altus: habebatq; nonaginta quadrangulares, validas, & celsas turres, ducentis inter se cubitis distantes, quarum structura ac pulcritudo saxorum, nihil erat templo deterior. Iof. 19. ant. 7. Item. 2. be. 10. & 6. bel. 6.

151.

PLATEA Lata, quæ & Platea portæ Ephraim dicebatur. Neem. 3. 8.

152. SPE.

152.

Io.6.bel.6. SPELVNCAE Regiæ, super quas tertius ciuitatis murus in longum ductus erat.

PORTÆ ET TVRRES circum vrbem.

153.

1.Mac.12. CAPHETETA, orientalis ciuitatis murus super torrentem Cedron, quem Ionathas Machabæus reparauit.

154

Isa.28. Psal.117. Neem.3. Act.4. Rom.9. 1.Pet.2. LAPIS ANGVLARIS durissimus, solidum montis Sion fundamentum; spiritualiter Christum, qui firmum & stabile Ecclesiæ fundamentum est, præfigurans.

155

4.Reg.14. 2.Par.25. 26. Ierem.31. 37.38. Zach.14. Broc.iti.6. Sal.tom.3. cap.5. PORTA ANGVLI, sic dicta, quia in aquilonari orientalique ciuitatis angulo iuxta torrentem Cedron sita erat, quæ etiam Porta Beniamin vocabatur, quod per eam in tribum Beniamin via esset. Per hanc portam ex deserto in vrbem ligna inuehebantur. In hac etiam Ieremias comprehensus est. cuius ruinæ nunc longè extra vrbem visuntur.

156.

Ezech.43. 44. Broc.iti.6. Sal.tom.9. cap.4. Breid.e.14. Ibid. Pas.in d. 154. PORTA AVREA, inter Portam vallis, & Portam fontis constituta, sic vocata est, quod deaurata esset: quæ Oriẽtalis quoq; dicta fuit, quod ad orientem templi sita esset. atq; quia per compendium è templo ad mõtem Oliueti ducebat, templi potius, quàm ciuitatis porta erat: ideoque eius Neemias non facit mentionem: in hac S. Anna & Ioachim, de habenda prole læti, sibi mutuo occurrisse scribuntur. Et per hanc Christus in die Palmarum super asinum equitans, humili, sed tamẽ solemni pompa Hierosolymam intrauit: quę clausa, vltro, vt fertur, ei est aperta. Porrò anno à Christi natiuitate sexcentesimo vigesimo secũdo, Heraclius Imperator parta Diuinitus de Cosdroa Persarum rege victoria, cũ Ex histor. Exaltatio. nis S. Crucis. Paulus. Rom.m. Sal.tom.8. cap.4. partem ligni Crucis Dominicæ (quam olim ab Helena Imperatrice in montis Caluariæ templo collocatam, Persæ capta Hierosolyma, multisque ibi cæsis Christianorum millibus, asportarant, ac quatuordecim annis detinuerant) superbo equo vectitans Hierosolymam reducens, hanc portam triumphali põpa ac Cæsareo apparatu auro gemmisque ornatus ingredi vellet; illustri miraculo, omnibus quidem perfidis admirando, nullis autem fidelibus dubio, cælitùs impeditus fuit, quò enim magis progredi conabatur, eò magis videbatur retineri: cumque ea re & ipse Heraclius, & reliqui omnes obstupescerent, Zacharias Hierosolymorum antistes, Vide, inquit, Imperator, ne isto triumphali ornatu, in cruce feranda parum Iesu Christi paupertatem & humilitatẽ imitere. Tum pius Princeps mox equo descendit, Imperialem coronam deposuit, auream chlamydem & Regiũ cultum exuit, calceosque detraxit, ac plebeio indutus amictu: plantis & capite nudis, sacrosanctum Crucis lignum suis ipse humeris per eandem, quà id Saluator tulerat, portans viam, ad Caluariæ montem retulit; atque in eodem loco, vnde fuerat à Persis asportatum, reposuit. Quamobrem perpetuo sancitum est edicto, vt quotannis decimo quarto Septembris die, Exaltationis S. Crucis memoria in Ecclesia celebraretur.

157.

PORTA Ephraim, quæ nunc à quibusdam S. Stephani appellatur, contra Septentrionem sita, viam respiciebat, quæ in tribum Ephraim ducit, vnde sibi nomen Ephraim sortita est. Ab hac Porta vsque ad portam anguli Ioas Israëlitarum rex murum Ierusalem quadringentorum cubitorum spacio diruit: & triumphabundus per id interstitium curru in ciuitatem inuectus, vrbis factus est Dominus. quem murum vnà cum turribus Oziam Iudæ Regem posteà restituisse legimus 4.Reg.14. 2.Par.25. 26. Nee.8.12. Ios.9.anti. 10.11. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

158.

PORTA Fontis, quæ & aquarum dicitur, porta fictilis erat inter montem Sion & montem Moria in voragine Mello contra orientem posita. & fontis, aquarumq́; porta ex eo dicta, quòd ad fontem & aquas Silôe transitum aperiret. Hęc alio nomine, quod equi per illam pro adaquatione in torrentem Cedron educerentur, Equorum porta orientalis est vocata, ducebatque in vallem Gehennom. Neem.2. 3.8.12. 2.Par.33. Iere.19.21. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

159.

PORTA Genath, id est, horti, nempe Herodis, quæ non longè à secundo ciuitatis muro sita erat, quia in Hippicum turrim aqua inducebatur. Per hanc portam seditiosi latenter prosilientes, in Romanos sæpe fecerunt excursus. Ioseph.6. bel.6.7.8.

160.

PORTA HORTI REGIS, quæ in monte Sion inter duos arcis muros collocata erat, per quam Sedechias rex nocte fugit. 4.Reg.25. Ier.39.52.

161.

PORTA Palatij Pontificis, siue Sacerdotis magni, austrum respiciens. Neem.3.

162.

PORTA PISCIVM, quæ iuxta turrim Dauid inter mõtem Sion & ciuitatem inferiorem in valle Mello contra occidentem sita erat: & per adiunctam ei testudinem (quę vltra Voraginem extendebatur) commodum cuiuis exitum exhibebat ac introitum. Atq; piscium quidem porta ex eo dicebatur, quod 2.Par.33. Sophon.1. Hier.ibid. Ne.3.12. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

per

per eam à Ioppe & alijs maritimis locis quotidie in vrbē pisces inferebantur. Hæc alijs nominibus etiam Porta Dauid, & Porta negotiatorum inscribitur: Dauid quidem, quòd turri Dauidis proxima esset; negotiatorū verò, quòd per eam variæ negotiatorū merces à Bethleem, Hebron, Gaza, Aegypto, & Aethiopia inueherentur. Per hanc portam peregrini occidentales vrbem ingredi solent.

163.

Neem.2. 3.12. Liran.in Neem.3. Broc.i.l.6. Sal.tom.8. cap.5. PORTA STERQVILINII seu stercoris, quæ contra austrum portæ anguli sita, solem Orientem respiciens, omnes ciuitatis sordes, quas pluuia congregare poterat, in torrentem Cedron euomebat: vnde non immeritò sterquilinij siue stercoris nomen accepit.

164.

Iof.6.bell. 2 & 5. PORTA TVRRIVM Muliebrium, septentrionem respciens, per quam seditiosi in Romanos vrbem obsidentes, excursus fecerunt.

165.

2.Par.26. Neem.2. 3.12 Broc.iti.6. Breide.14. Ial. Sal.tom.8. cap.5. PORTA VALLIS, nomen inde trahens, quòd in vallem Iosophat viam faceret, inter portam sterquilinij & portam auream media fuit, nec longè à foro pecuario & Piscina probatica distans. Quæ & ob hoc etiam Porta Gregis appellari meruit, quòd per hanc immolandi in templo greges in forum pecuarium venales adducerentur. Nunc verò à Protomartyre, qui per eam extra ciuitatem eductus est, & non longè ab eadem lapidatus, S. Stephani porta nominatur.

166.

Neem.3.12. Liran in Neem.3. Deut.22. Ruth.4. Ioan.19. Hebr.13. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.7. PORTA vetus siue antiqua, quæ ab aquilone portæ piscium sita, solem occidentem respiciebat, à Iebusæis quoque Porta Iebus, & à iudicijs IVDICIARIA seu Iudicialis vocata fuit, quia ad iudicādum, olim ibi seniores sedebant: in portis enim iudicia tum exercebantur: extra hanc portam fiebat etiam iudiciorum executio. Vnde & Christus per hanc eductus, extra eandem quoque est crucifixus. Cuius portæ vetusta adhuc vestigia extant.

167.

Brocard. iti.6. RVPES eminens valdè, tendens à Psephina turri ad montem vsque Sion: super quam totus occidentalis ciuitatis murus extructus erat.

168.

Ierem.31. Zach.14. Nee.3.12. TVRRIS Ananeel, quæ non longè à Porta anguli sita, fortis erat, & insignis: cuius sacra scriptura aliquoties mentionem facit.

169.

2.Par.26. Iof.9.anti. TVRRIS ANGVLARIS, super portam anguli posita, quam Ozias rex firmiter reædificauit, & centum quinquaginta cubitorum sublimen fecit. 11.& 6. he..6.

170.

TVRRIS DAVID, munita & excelsa valdè, quæ in duarum voraginum angulo, in præruptæ rupis colle ex quadris lapidibus, ferro & plumbo indissolubiter compaginatis, à Dauide rege ædificata erat. Cuius singularis fortitudo & egregia pulchritudo ad commendationem sponsæ Christi, quæ est Ecclesia, à Salomone producitur, cùm ait: Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. VVil.Tyr. 9.bel.Ja.3. Broc.iti.6. Cant.4.

171.

TVRRIS EXCELSA, quæ super portam vallis extructa fuit, quam etiam Ozias rex reparauit, &, vt vltra montem OlIueti specula esset, centum quinquaginta cubitos altam fecit. 2.Par.26. Ioseph.9. antiq.11.

172.

TVRRIS FVRNORVM, versus boream sita. quam sic dictam putant, quòd in ea, ceu in furno, perpetuus aleretur ignis, qui noctu terra mariue iter facientibus, tanquam scopus propositus erat, secūdum quem, ne quà à via declinarent, iter suum dirigere possent. Neem.3. 12.

173

TVRRIS Magna, quæ iuxta murum templi cæteris altior eminebat. Neem.3.

174.

TVRRIS MEAH, aliâs Emath, id est, centum cubitorū: quæ non longè à templo distabat. Neem.3. 12.

175

TVRRIS PSEPHINA, quæ aliâs Neblosa vocatur, turris Octangularis erat, septuaginta cubitos alta, in ciuitatis angulo inter septentrionalem & occidentalem vrbis murum super rupem admodum excelsam firmata, atque tota instar propugnaculi admirabilis sua altitudine horrenda. ex qua sereno cœlo Arabia, & mare, atq; Hebræorum finium vltima prospici poterant. cuius ruinæ adhuc visuntur. Ioseph.5. bell.c.5.6. Brocard. itin.6.

176.

TVRRIS SILOE. quæ tempore Christi cadens, octodecim viros oppressit & occidit. Luc.13.

177.

VORAGO, seu Vallis profunda, quæ mōtem Sion ab austro cingebat, & versus aquilonem per totum occidentale vrbis latus vsque ad portam Ephraim procedens, commodam ciuitati fossam faciebat. Broc.iti.6.

LOCI

LOCI EXTRA Vrbem.

LOCI AD ORIENTEM Vrbis.

178.

Aristeas li. de 72. Interpret.

AQVA ex templo, quæ subterraneis educta canalibus, hic magno erũpebat stridore, defluebatq; in torrentem Cedron.

179.

Mat. 21. 26. Mar. 11. 14. Luc. 10. 19. 24. Ioan. 11. 12. Hier. tom. 1. epist. 27. ad Eustoc. & tom. 3. epist. 2. ad Ruffinum. & in loc. Hebr. lit. B. Niceph. 8. lib. Eccl. 30. Proc. lit. 6. Brocard. ibid. c. 6. Iul. Sal. tom. 9. cap. 4.

BETHANIA, nobile castellum Mariæ & Marthæ sororum Lazari, & ædibus frequens, quod vltrà montem Oliueti situm, quindecim à Ierusalem stadijs distat, hoc est, duobus miliaribus Italicis, ex quo quidem loco, licet perexiguo interuallo, ob interpositum Olıueti montem, ciuitas Ierusalem videri non potest, sed conscenso quodam monticulo, videtur inde pars montis Sion. Hic Christus in domo Marthæ sæpè fuit hospitatus, vbi Mariæ ad pedes suos sedenti prædicauit verbum Dei. Hic Lazarum quadriduo sepultum, iamque fœtentem flens in vitam reuocauit. Hic in domo Simonis (qui quod antea fuisset leprosus, & à lepra per Christum mundatus, Simon leprosus, vt ait Hieronymus, vocabatur) mensæ vnà cum Lazaro accumbens, & Martha ministrante, à Maria pretioso perfusus est vnguento. Hic & ascensurus in cælum, valedixisse eisdem videtur Aetate Hieronymi domus Marthæ & Mariæ, & domus Simonis leprosi magna pietate à fidelibus inuisebantur. Atq; marmoreum Lazari monumentum, in quo à Saluatore fuit suscitatus, ob hoc tam celebre miraculum ab Helena Imperatrice insigni Ecclesia circundatũ est: quod etiam hodie non à Christianis solũ, sed & à Saracenis ac Turcis ingenti deuotione honoratur. Posterioribus temporibus fuit hic à domina Melisende Regina, abbatia erecta. Quæ omnia nunc penè deserta peregrinis adhuc ostenduntur.

Tyr. l. 15. bel. sa. 26 & 18. lib. l. 27 & 22 bel. sa. Vitriac. cap. 58.

180.

Matt. 21. Marc. 11. Luc. 19. Ioan. 12. Hieron. in Matth. 21. & in loc. Hebr. lit. B. Brocard. 6. Sal. tom. 9. cap. 3.

BETHPHAGE sacerdotũ viculus ad pedem orientalem montis oliueti situs, vnde Christus in oppositum Castellũ duos pro adducendis asinis misit discipulos. Quibus adductis, & Apostolorum vestibus stratis, hic ab eisdem super asinam collocatus est. Acturba plurima vestimenta sua, atque palmarum ramos in via sternente, ac Osanna illi acclamante, isthinc porrò Hierosolymam equitauit. Qui cùm iam ad descensum montis Oliueti appropinquaret, videns ciuitatem, fleuit super illam, & funditùs prædixit euertendam, eo quod non cognouisset tempus visitationis suæ.

181.

Matt. 21. Marc. 11. Luc. 19.

CASTELLVM contra vos, vt ita loqui liceat, vicus erat è regione Bethphage situs, vnde iussit Dominus stantes foris in biuio asinam eiusque pullum ad se adduci.

182.

Ioan. 11. Sal. tom. 16. cap. 4. Broc. iti. 6.

CISTERNA iuxta Bethaniam, vbi ad resuscitandum Lazarum venienti Domino, primò occurrit Martha, & posteà ab ea vocata Maria.

183.

Ioseph. 6. bel. 13.

COLLIS Oliueti, qui proximus Petræ columbarum, super vallem Siloë imminebat.

184.

Matt. 21. Marc. 11. Pasc. d. 228.

FICVS arida, secus viam Bethaniæ plantata, quę cùm fructibus careret, solisq; folijs ornaretur, à Christo maledicta, exaruit.

185.

Neem. 2. Broc. iti. 6. Sal. 8. c. 5. & tom 9. cap. 1.

FONS Draconis, inter portã vallis & portam sterquilinij etiam num scaturiẽs, quẽ Neemias, vt murum Ierusalem dissipatum, & portas igni consumptas consideraret, equo insidens prætereuectus est.

186.

Iosu. 15. 18. Hieron. in Ierem. cap. 7. 19. & 32. Broc. iti. 6.

GEHENNOM, quæ & Benhennom, id est, Vallis filiorum Ennom. Locus erat in suburbanis Ierusalem (contra orientem sub monte Offensionis, iuxta piscinam fullonis (vt Tempe, amœnissimus, fontibus Siloë ac fluxu torrentis Cedron irriguus, viridarijs & hortis consitus, totusq; nemorosus ac delicijs plenus.

Leu. 18. 20. 3 Reg. 11. Act. 7.

In hac valle erat tabernaculum & idólum MOLOCH, quod sicut inter omnia idóla principatũ tenuit, ita Deus illud maximè abominans, eius cultum nõ rarò prohibuit. Erat autem idólum æneum, figura Regis fabrefactũ, intus concauum, cuius caput vitulum, pars verò reliqua hominem exprimens, brachia ad immolandos pueros habebat extensa, qui vehementi idóli calore inter hosce nefarios amplexus comburebantur. Cùm enim ex igne in idóli concauitate subiecto, id totum factum esset ignitum, tum impijssimi parentes crudelitate incredibili charissima pignora, suos nempe filios & filias, detestandis hisce complexibus cremanda tradebant, eaque Diabolica quadam deuotione, in holocaustum fœditissimi odoris dæmonio Moloch offerebant. Ne verò in horrendis illis tormentis miserabilis puerorum clamor exauditus parentum viscera posset commouere: tum etiam vt gratius idólo fieret holocaustum, sacerdotes Moloch, quamdiu sacrificium durabat, rauco tubarũ clangore, ac ingenti tympanorũ strepitu vndiq; æthera & aëra replebant. Vnde & locus ille nomen sibi TOPHET, quod tympanũ sonat, acquisiuit.

4.Reg.16. Hoc sacrilegio ritu Achaz quoque & Manas-
21. ses reges Iuda, cum vulgo desipientes, filios
2.Pa.28.33. suos dæmonio Moloch consecrauerunt. Cui
4.Reg.23. tam detestandę insaniæ pijssimus rex Iudalo-
sias tandem occurrere cupiens, statuam Mo-
loch contriuit, lucum eius succidit, loci amę-
nitatem cadauerum, ossium, aliorumq; im-
mundorum spurcitie fœdauit, atq; in perpe-
tuum huiusmodi sordium atque immūditi-
arum receptaculum destinauit.

Ier. 7.19.32 In hac valle Dei iussu Ieremias coram Iu-
Isa. 30. dæorum senioribus humo vas fictile allidens
atq; confringens, Deum sic vrbem populum-
que contriturum prædixit. Iuxta cuius etiam
Prophetæ vaticinium, eò quod repleuissent
locum istum innocentium puerorum san-
guine, tanta ibidem populi cæsa est multitu
do, vt nō vocaretur amplius locus iste Vallis
Hier.in 2. Tophet, sed Poliandrion, hoc est, tumulus
Par.33. & multorum mortuorum, quorum cadauera
in loc. Heb. ibi insepulta, auibus cœli, & bestijs terræ facta
lit. G & T sunt esca. Ab his tam execrandis pœnis, quas
& in Matt. in valle Gehennom sustinebant paruuli, Sal-
cap.10. uator noster analogiā sumens, Infernum, te-
Hieron. in ste Hieronymo, appellat gehennam, quæ in
Ionæ cap. 2. media abysso ac terræ centro vbique à Cælo
quod est vndiq; & vndiq; sursū, remotissima
esse creditur, in qua impij summis tormentis
perpetuò cruciantur. duplicem autem esse
Iob.24. Gehennam, nimij ignis & frigoris, in Iob ple-
nissimè legimus.

187.

Matth. 26. GETHSEMANI, villa ad radices montis
Marc.14. Oliueti, olearum fœcunda, in quam Do-
Hier.in loc. minus à cœna nouissima mœstus, pauens, &
Hebr.lit.G. anima ad mortem vsq; tristis, in horto Oliue
ti Patrem oraturus, venit.

188.

Matt.26. HORTVS Oliueti Hortus erat in mon-
Marc.14. te Oliueti non longè à Gethsemani rupi
Luc. 22. cuidam concauæ adhærens: in quo Christus
Ioan.18. supplex, semel, iterum, & tertiò Patrem ora-
Hier.in loc. uit, vt à se calix passionis transiret, & cùm fa-
Hebr. ctus in agonia, prolixiùs orans sanguinem
Broc.iti.6. guttatim in terram decurrentem sudaret,
Breid.14. cælitus ab angelo confortatus est. Vbi ætate
Iul. Hieronymi desuper Ecclesia erat ædificata,
Sal.tom.4. quæ adhuc ostenditur
cap.2.

189.

Iosu.15.18. HORTVS REGIVS, qui Hortus
2.Reg.17. conclusus dicitur. Hortus erat in subur-
3.Reg.1. banis Ierusalem, muris vndique septus, &
Cant.4. opfirmatus; atque, sicut paradisus, arborum,
4.Reg. 25. fruticum, herbarum, aromatum, florum, fru-
Ier.39. 52. ctuumque vbertate amœnus, mulcendisque
Iose.7. ant. ac fouendis sensibus conueniens, & ad secef-
15 & 9.ant. sus voluptuarios idoneus. In quo erat incli-
11. tus ille fons Rogel, & Lapis Zoëleth, quo-
Broc.iti.6. rum frequens in Scriptura mentio fit, vbi A-
Brei.15.Iul. donias, cùm regnare instituisset, immolauit
Sal.tom.8. victimas, & vna cum suis asseclis conuiuium
c.5.& tom. fecit.
10.cap.1.

190.

LVCVS Moloch, idôlo Moloch consecra 4.Reg. 25.
tus, vbi cultores eius, postquam sacrificaf Hier.in Ier.
sent, aut thure litassent, sub arborum opacita- 19.& 32.&
te scortabantur. in Matt.10.

191.

MONS OFFENSIONIS, mons ex- 3.R.11.
celsus erat ad austrum fontis Rogel & 4.Reg. 23.
lapidis Zoëleth situs. In quo sapientissimus ille Broc.iti. 6.
Rex Salomō per alienigenas vxores suas iam Sal.to.6.c.5
senex seductus & infatuatus, Melchom idôlo
Ammonitarum Fanum ædificauit, & illum
etiam coluit. Iuxta quosdam fuit Pantheon,
omnibusq; idolis consecratum. Quod annis
trecentis sexaginta tribus integrum perman-
sit, & tandem à Rege Iosia demolitum est.

192.

MONS Oliueti siue oliuarum, ab vber- Dan.11
tate frequentium in eo crescentium oli Zach.14.
uarum Græcè quoque Eleôn dictus, qui aliàs Act.1.
etiam Mons inclytus, & Mons sanctus voca- Ioseph. 20.
tur; situs est è regione Ierusalem ad oriētem: anti.12 &
atq; à ciuitate alta interiacente valle Cedron 6.bel.3.5.
discretus ab ea, secūdum sacram scripturam, 13.&c.
iter sabbati; iuxta Iosephum verò stadijs quin Vr.l.17. h.
que distat, qui etiam addit summum montis cur.20.
sex ab vrbe stadijs abesse. tantæ enim altitudi- Broc.it.6
nis erat, ex eo non solum omnes penè pla Bre.14.iul.
teæ Ierusalem, sed etiam mare mortuum faci Sal.to.6.c.5
lè videri possent, pręter oliuas autem, palmis, & 10. c.2.
pinis, myrtis, alijsq; fructiferis arboribus, ab- Pas.c. 91.
undabat. Nee.c.6
2.Reg.15.
In huius montis vertice sanctissimus Rex Psalm.3.
Dauid, à facie filij sui Absalon fugiens, flens
& nudis pedibus Deum adorauit In eodem
quoq; monte eius filius Salomon omnis pie-
tatis oblitus, Astaroth idôlo Sidoniorum è
regione Hierosolymitani templi (ex quo o- 3.Reg.11.
mnis quæ ibi peragebatur idololatria prospi-
ci poterat) Fanum erexit, quod ipsum etiam
cum cæteris idolorum delubris Iosias destru- 4.Reg.23.
xit. Hunc montem Christus orationis & quie Lira.ibid.
tis gratia sępè frequentauit, ibique pernocta
uit. Atque ex huius summitate coram astan- Luc.21.22.
tibus & intuentibus discipulis, data eis benedi 24.
ctione, in cælum ascēdit, facie (vt etiam ex vl-
timis pedum eius vestigijs ad tantæ rei memo
riam petroso monti, instar ceræ, impressis, et-
iamnum euidēter colligitur) ad occidentem,
versus Catholicam ex gentibus Romanam Ioan.8.18.
spectans Ecclesiam, ad quam ipse eius caput, Ezech.11.
tanquam geminos & illustres oculos D.Pe- Act.1.
trum suum in terris vicarium Pastorem ac
Apostolorum coripheum, & D.Paulum gen-
tium doctorem, missurus erat.

Cùm hoc loco à B.Helena Imperatoris Cō- P.Monta.in
stantini matre rotundo schemate & pulcher- Passio. Do.
rimo opere cōderetur Ecclesia, quæ in sui me Hier.tom 3.
dio lapidi impressa Dominica includeret ve in loc.Hebr.
stigia, locus ille de quo ascendit, nunquam, vt Act.Apost.
Paulinus Nolanus Episcopus testatur, tegi lit.M.
marmore aut pauiri recepit, semper excussis,
solo respuente, quæ manus adornandi studio
tenta-

Pauli. Nolā epist. 11. ad Seuerū Eusian vita Constantini li.3. ca. 42. Soc. 1. hist. eccle. 13. Soz. om. 2. hist. eccl. c. 1. Niceph 8. hist. ecc. 30. Vitr. c. 58. Broc. iti. 6. Breid. 14. Iulij. Sab. tom 9. cap. 3. Pas. d. 191. Hieron. in Dan. c. 11. Isai. 11. Zach. 14. Liran. ibi. 2. Thess. 2. Actor. 1.

tentauit apponere: & summum eius cacumen, vt scribit D. Hieronymus, propter Dominici corporis meatum, nullo modo cōtegi aut concamerari potuit: sed trāsitus eius à terra ad cęlum vsque patet apertum. Quę ecclesia multis ibi seculis permansit: Christi autem vestigia adhuc cernuntur.

Sunt non infimi ordinis viri, qui asserunt Antichristum huius ascēsionis Christi fore æmulatorem, cumque (vt mendacia mēdaci signo probet) in cælum hoc loco dęmonum ope esse eleuandum: cæterùm à Domino Iesu spiritu oris sui occisum iri. Supra hūc mōtem Christum eodem modo ac forma, qua ascēdit, ad iudicandum viuos & mortuos in nubibus venturum esse ex Actis Apostolorū liquet. vbi legitur, quòd cùm Apostoli defixis in cœlum oculis ascendentem Christum intuerētur, duo viri adstiterunt illis, amicti vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspiciētes in cælum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælū, sic veniet, quēadmodum vidistis eum euntem in cælum.

193

3. Reg. 12. 4. Reg. 23. Broc. iti. 6. Sal. tom. 6. cap. 5.

MONS Scandali. mons altus erat vltra torrentem Cedron in aquilonari latere montis Oliueti. quatuor stadijs à Ierusalem distans. In quo Salomon vxorum gentilium instinctu Chamos idolo Moabitarum fanū construxit. quod etiam Iosias confregit. Tēpore Machabæorum hîc castrum ædificatum fuit: cuius indicia adhuc extant.

194

Iosep. 6. bell. 6.

MONVMENTVM Fullonis. quod non longè à porta anguli situm erat.

195

Neem. 8. Ioan. 12.

PALMAE. de quibus in Neemia, & Ioannis Euangelio legitur.

196

Ios. 6. be. 13.

PETRA COLVMBARVM, quæ ad meridiem montis Oliueti cōspiciebatur, Græcè Peristereon vocata; saxea, rotūda, sublimis & concamerata turris erat exrrinsecus dealbata, atque angusto vno ostiolo in summitate patēs: in qua domesticæ seruabantur columbæ. Huiusmodi turris sæpè vel quinq; columbarum millia continebat.

197

Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. ca. 6. & 10. 9. cap. 1. Pas. d. 154. & 191. Ioan. Damascenus de

PONS Cedron lapideus, vno arcu supra torrentem Cedron erectus: quem Helena Imperatrix eo in loco construi fecit. vbi in hunc vsum anteà lignum illud, ex quo pila Dominicæ Crucis facta est; iacuisse dicitur.

198

SEPVLCHRVM B. Mariæ virginis, quod in valle Iosaphat iuxta villā Gethsemani ad pedem mōtis Oliueti olim extra terram eminebat: in quo intemeratum gloriosissimę virginis corpus honestè ab Apostolis sepultum est; Quod post tertiū à sepultura diē vacuum inuentum, & suauissimo odore fragrans, argumento pijs omnibus fuit, ipsam simul cum corpore ab Angelis in cælum esse assumptam, & super Angelorum choros exaltatam.

dormitione Deiparæ Nicep. l. 2. hist. eccles. 22. & 23.

Hoc loco in honorem Deiparæ virginis à pia Imperatrice Helena grādis, testudinata, atq; mirifica (in quam nunc quadraginta octo gradibus descenditur) extructa est ecclesia, in cuius medio sanctissimum hoc sepulcrum, quod albo marmore vestierat, est inclusum: idq; adhuc nedum Christiani peregrini, verùm & Saraceni atque Turcæ summè venerantur.

Nicep. hist. ecclesi. 8. cap. 30. Broc. iti. 6. Breid. 14. Iul.

Eodem penè loco etiam S. Annam, virumq; eius Ioachim, beatissimæ Dei genitricis parentes; nec non Iosephum eiusdem immaculatæ Virginis sponsum, CHRISTI verò nutritium, sepultos esse veterum habet traditio.

Sal. tom. 9. cap. 1. Pas. d. 184. & 197.

199

SEPVLCHRA Vulgi. quæ erant in valle Iosaphat: vbi ignobiles sepeliebantur. 4. Reg. 23. Ierem 26.

200

SILOE fons, cui piscina siue Natatoria Silôe, quæ & Piscina inferior nuncupatur, cōiuncta est, in occidentali latere vallis Iosaphat, è radice monris Sion scaturit. A qua eius clara, dulcis, & vberrima, cum silentio placideque fluit in torrentem Cedron.

Isai. 8. 21. Neem. 3. Ioseph. 6. bell. 6.

Hunc fontē inclytus Rex Ezechias restaurauit. Atq; in eius piscina cæcus ille à natiuitate oculos suos Christi sputo & luto inunctos lauās visum recepit. Testatur Iosephus Silóe & alios omnes quotquot erāt extra ciuitatem fontes, ante Titi Cæsaris aduentum adeò defecisse, vt iuxta eos aqua vēderetur: post accessum autem eius tanta vbertate hostibus fluxisse, vt non modò ipsis & iumētis eorum, sed etiam hortis sufficerent. De huius aquæ virtute diligentissimus loci huius perscrutator Saligniacus ita ferè scribit. Fontis huius aqua hodie adhuc ipsis etiā Saracēnis in pretio est. Nam cum corpore naturaliter instar hyrcorum fœteant, in hoc fonte se & pueros suos lauant, eaq; lotione fœtorem suum mitigāt. Quin & eam Turcæ magni faciunt, quòd eius vsum oculorum visui conferre experiantur: habet Nicephorus Helenam Imperatricem ad fontem hunc mirifica construxisse opera.

Vitr. c. 84. Ioan. 9. Broc. iti. 6. Breid. 14. Iul. Pas. d. 197. Io. 6. bel. 11. Sal. to. 10. cap. 1. Niceph. 8. hist. ecc. 30.

201

STEPHANVS. Hoc loco S. Stephanus diaconus, (cui Diuino amore flagranti lapides torrentis dulces fuerunt) in ipso iuuentutis flore, iactis in se lapidibus tanquam gemmis coronatus, proprioq; sanguine purpuratus, pro lapidantibus (quorū vestes adolescens

Actor. 7. Breuiar. Roman. Breid. 14. Iul. Pas. d. 18.

lescens Paulus custodiebat (orans, primus cum martyrij palma triumphator in cœlum migrauit.

202.

Hieron.in loc.Heb. in C. 3.Reg.2. Ierem.31. Ioseph.8. antiq.1.& bell.13. &c. Ezec.47. Broc.iti.6. Sal.tom.5. cap.1. 2.Reg.15. Ioan.18.

TORRENS Cedron. riuus est ad orientem Ierusalem, inter ipsam & montem Oliueti, qui pluuialibus aquis vndiq; de mõtibus, nec nõ ex fontibus ac piscinis auctus, dulci quodam strepitu per mediam vallẽ Iosaphat atq; Gehennõ, perq; plana deserti in mare mortuum fluẽs absorbetur. In cuius vtraque ripa multę, densę, ac fructiferę cresce bant arbores: quarũ amœna facies, vnà cum vicinis hortis, quæ limpidissimis aquis Cedron irrigabantur, obambulantium oculos animumq; amœnabat. Hunc torrentẽ Rex Dauid totus lacrymis madidus, vnà cũ amicorum intimis à facie filij sui Absolõ fugiẽs, operto capite & nudis pedibus transiuit: Eũdem & Christus cum suis discipulis vadẽs in hortum Oliueti, transiuit.

203.

Niceph.2. hist.Eccl. li.17.ca.5. In vitis Patrum. Breid.14. Iul. Sal.tom.9. cap.1. Paſ.d.191.

TVGVRIVM S. PELAGIAE. Hic S. Pelagia famosa illa peccatrix, & formosa meretrix, quę cunctas Antiochię fęminas forma, diuitijs, delitijs & luxuria superauerat, in tuguriolo sexũ veste nomineq; occultãs, dicta atq; credita Pelagius mõachus, pœnitentiã egit, ac de pelago vitiorum facta pelagus virtutum, ibidem mortua & sepulta est. vbi postea extructa fuit ecclesia.

204.

Ioseph.6. bell.3.6. &c. Hieron.in loc.Hebr. lit.C. Zach.14. Lira.ibid. Broc.iti.6. Sal.to.8.ca. 8.&t.9.c.1. 3.Reg.15. 4.Reg.23. 2.Par.15. 29.30.

VALLIS Iosaphat, quæ & Vallis Cedron, & Vallis montium vocatur; vallis est lata & profunda inter Ierusalem & montem Oliueti interiecta, totam ab oriente cingens vrbem: quam torrens Cedron transiens suis aquis egregiè fœcundat, Cuius quidem excellens profunditas, licet à Romanis Imperatoribus Tito & Adriano, iniecta terra ac tẽpli vrbisque ruinis multùm sit impleta, non tamen prorsus est oppleta. In hac valle pij ac religiosi reges Iuda Asa, Ezechias, & Iosias tẽpli cõbusserũt idola, eorumq; cineres in torrentem Cedron proiecerunt. Hæc vallis commune totius ciuitatis Cemiteriũ erat, vbi vulgus & ignobiles omnes sepeliebãtur: extra vrbem enim Iudæis sepeliri mos erat.

Ioel.3. Liran.ibid. Sal.tom.9. cap.2. Zach.14. Liran.ibi. Matth. 25. VVil 12.b. sacr. 13. & li.18.c.32. Vitriac. cap.55.

ibiq; nunc Turcæ sepeliuntur. In hac quoq; valle die illa cũctis mortalibus tremenda omnes vndiq; homines ad extremum & generale iudicium sunt congregãdi, vt à Christo iudice recipiat debita pro meritis præmia quisq; suis. Vnde & Vallis concisionis appellatur, quòd ibi mali à bonis separabuntur: & hi quidem assumentur in cœlum ęterna beatitudine fruituri: illi autem detrudẽtur in infernum, perpetuis supplicijs cruciandi. Tempore cùm Christiani Palestina potirẽtur, erat hic abbatia quædam, in qua Domina Melisendis Regina Hierusalem sepulta est.

205.

VALLIS SILOE, à fonte Silôe nomen habens: in qua Iudæi, qui hoc tempore Hierosolymis habitant, sepeliuntur. Ioseph.6. bell.13. & 7.bel.16. &c. Sal.tom.8. cap.2.

206.

VIA agri Fullonis, sita ad extremum aquæ ductus piscinæ superioris. Hic Isaias Regi Achaz Christum ex virgine nasciturum prædixit. 4.Reg.18. Isai.7.36.

207.

Ioan.Pas. S.Theol. Doctor in pereg.f.die 190.193. 194.167. 200.et 207.

VIA captiuitatis. Hæ notulæ successiuè protractæ viam demonstrant, qua Christus redimendi generis humani causa captiuus per totam penè ciuitatem ostentationis ergò deductus fuit. Primò enim cùm à Cœnaculo Sion in hortũ montis Oliueti oratũ progressus, sanctum orationis sacrificiũ Deo Patri obtulisset, inde reuertẽs appropinquãtibus ad capiendum eũ hostibus vltrò se obuiam dedit. qui necdum quadragesimum ab orationis loco gressũ absoluerat, cùm missi à Principibus sacerdotũ & senioribus populi in eum manus iniecerũt, eum cæperũt, durissimisque vinculis constrinxerũt. Vnde ilicò à lupis illis rapacibus tanquam mitissimus agnus cũ magno clamore & vario armorum strepitu trans torrentem Cedrõ (in quem aliqui ipsum pręcipitatum esse opinãtur, sic intelligẽtes quod à Psalmista scriptũ est; de torrẽte in via bibet) ad domum Annæ deductus est: quæ à loco, in quo captus est, bis mille trecentes sexaginta gressibus distabat. Atq; hinc per trecẽtos triginta gressus ad Palatiũ Caiphæ abductus. inde vlterius, quod mille gressibus aberat ad Palatiũ Pilati. Isthinc porrò via trecentorum quinquaginta gressuũ ad Palatium Herodis. Illinc denique per sexcentarum vlnarum interuallum, alia via quàm venerat, ad Palatiũ Pilati reductus est: Gressus autem, de quo hîc loquimur, duos pedes & semissem continet.

Isaie.53. Ierem.11. Psal.109. D.Bethlem presbyt.in descrip.locorum pas. sion. Domini.

208.

VIA in Anathot, Bethel; & desertum, de qua Broc.itin.6.

209.

VIA in Iericho, & Engandi, cuius mentio fit Lucæ 10. & Marci 11. VVilhelm.17.bel. sacr.20.

210.

HIC Christo orante, sederunt tres electi Apostoli, Petrus, Iacobus & Ioannes, ab horto Oliueti ad iactũ lapidis, à sepulcro verò B.Mariæ quinquaginta gressibus separati.

Marc.14. Luca.22. Breid.14. Iul. Sal.tom.9. cap.2. Paſ.d. 185. Bet.ser.2.

211

HIC octo reliqui Apostoli manserunt, triginta quatuor vlnis à prędictis tribus disiuncti. Matth. 26. Bet.ser.8.

212. HIC

212.

Matth.26. Marc.14. Luca 22. Ioan.18. Sal.tom.9. cap.2.

HIC Christus, vt nos libertate donaret, à Iuda proditore osculo traditus; à Iudæis, quos verbo retrorsum in terrã strauerat, captus; & facinorosorum in morẽ arctissimis vinculis ligatus est. Ibidẽ Simõ Petrus subito calore percitus, percussit seruum Pontificis, cui nomen erat Malchus, & abscidit auriculam eius dexteram: quam Christus mox restituit. Cæteri verò Apostoli sibi quoque timentes, deserto Domino, hic fugam arripuerunt.

213.

Matt.24. & 25. Marc.13. Luca 21. Sal.tom.9. cap.3. Paſ.d.191.

IN hoc montis Oliuarum loco ex aduerso templi iuxta cisternam quandam sedens Christus, longo sermone destructionem Ierusalẽ, futuras piorum afflictiones, pseudoprophetarũ aduentum, consummandi Mundi signa, extremi deniq́ue iudicij modum discipulis suis predixit, ac clarissimè enarrauit. quo in loco pulchrum ædificatum fuit templum, quod nunc desolatum est.

214.

Matth.21. Marc.11. Luca.19. Ioan.12. VVil.Tyr. 11. bel.ſa. 31. & libr. 12.cap.2.

HAC Christus asinæ pullo insidẽs, magna hominum comitatus caterua Hierosolymam perrexit, alijs præcedentibus, alijs eum sequẽtibus, cui insuper ingẽs hominum turba ex vrbe obuiam profusa, tãto eum omnes cum fauore exceperũt, vt multi vestibus suis viam consternerent, plures ramis & frondibus ex palmis, oliuis, alijsq́ue arboribus resectis, viam honoris gratia sternerent. Vndiq; gratulantium atque acclamãtium voces huiusmodi resonabant: O sanna in excelsis, Benedictus qui venit in nomine Domini. Tali pompa ac triumpho verus ille Rex ac humilis triumphator per portam aureã (quæ cùm rarissimè aperiretur, vltrò, vt tradũt, aperta est ei) regiam ingressus vrbem, circum templum & magnam ciuitatis partẽ videtur obequitasse. Quo nouo spectaculo commota est vniuersa ciuitas, dicẽs; Quis est hic; turbæ verò quæ illum comitabantur respondebant: Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galileę. Iã tum gaudẽtium & adgratulantium clamor magis ac magis inualescebat, concurrebant vndique vtriusq; sexus senes ac iuuenes, omniumq́;, etiam puerorum, & quod mirabile, infantium quoque atq; lactentium vna vox erat: Osanna filio Dauid, benedictus qui venit rex in nomine Domini, Rex Israël: benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid, pax in cælo, & gloria in excelsis, Osanna in altissimis. Qua læta faustaque acclamatione verum suum Messiam inaugurantes, eum vsq; in templũ comitati, ac prosequuti sunt. Vbi nouus ille Rex mox regnum suũ fęliciter incipiens, cæcos ac claudos sanauit. Discruciãtur interim & indignantur impij atq; inuidi Pharisæi, principes sacerdotũ, & scribe. qui vidẽtes mirabilia quę faciebat, & pueros in templo clamãtes, Osanna filio Dauid, dixerunt inter se: Videtis quòd nihil proficimus, Ecce Mũdus totus post eũ abijt. Quamobrem ipsum Iesum adorti, Magister in quiunt, audis quid isti dicũt? increpa discipulos tuos. Quibus ipse hoc olim per Psalmographum prophetatum indicãs, respõdit: Quid ni? Nunquam legistis? Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem? *Psalm.8.* Dico vobis; quod si hi tacuerint, mox lapides clamabũt. Adeò enim Deus nolebat hanc laudem suam sileri, vt si homines conticuissent; ipsi lapides clamaturi fuissent.

LOCI AD MERIdiem Vrbis

215.

ABACVC. Hic Angelus Domini prophetam Abacuc prandium messoribus ferentem capillis apprehẽdit, ac vnà cum cibo in Babylonem ad pascendum Danielem in lacu septem leonum inclusum, trãstulit. Quo cibato, eundem huc reduxit.

Dan.14. Breid.14. Iulij. Sal.to.10. cap.2.

216

ACELDEMA, siue Haceldemach, hoc est, ager sãguinis. Ager erat figuli ad australem plagam montis Siõ situs, à tergo habens montem eiusdẽ nominis mediocriter altũ, iactu lapidis à Piscina superiore distãs. qui Iudæorum consilio, triginta argenteis, quibus Iudas Christum vendidit, in sepulturam peregrinorum emptus est. Cuius medium Imperatrix Helena quatuor muris, longitudine septuaginta duorum, latitudine verò quinquaginta pedum, fecit includi, ac superiùs testudine (quæ septẽ foraminibus, per quæ defuncta Christianorũ corpora dimittuntur, patet) concamerari.

Zach.11. Matth.27. Act.1. Hieron.in loc.Hebr. lit.A. & in loc.Act.Apost.lit.A. Niceph.8. hist.ec.30. Broc.iti.6. Breide.14. Iul. Sal. to.6. ca.5 & 10. 10.ca.1. Paſ.b.d. 197.

Est verò huius terræ virtus mirabilis & fidem penè superans, quòd defunctorum corpora viginti quatuor horarũ spacio in puluerem redigat. quam virtutem etiã in alias regiones deuecta minimè perdit. Nam cúm iussu Imperatricis Helenæ de hoc agro, quãtum terræ ducentę & septuaginta (vt aiũt) naues capere poterant, Romam auectum, ac iuxta montem Vaticanum in eum locum exoneratum sit, quem incolæ CAMPVM SANCTVM vocitant, licet coelum mutarit, eandem tamen retinere vim quotidiana experientia docet. Romanos enim respuens, sola peregrinorum corpora ad sepulturã admittit: quorum etiam hic omnem carnis substãtiam intra viginti quatuor horas prorsus cõsumit, ossibus tantùm residuis.

217.

AGER Fullonis, ad vrbis meridiem ab Aceldema tendens vsque montem Gion. vbi fullones suos pannos in vicino torrente Gion lotos, extendere & siccare solẽt.

4.Reg 18. Isaia.7.36. Broc.iti.4.

218

Hier. to. 1. in catal. scrip. eccl. 1. Cor. 15. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 6. cap. 1. Pas. d. 192. & 230.

ANTRVM Iacobi minoris, in quo, cum se iuramento constrinxisset non comesturum panem ab hora, qua calice Domini biberat, donec Christum à mortuis resurrexisse videret, triduo Dominicæ passionis latuit. Ideoque Dominus etiam ei post resurrectionem suam seorsum hic apparuit. In cuius honorem Christiani isto loco postmodum Ecclesiam erexerunt.

219.

Matth 26. Luc. 24. 1. Cor. 15. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 9. cap. 1. Pas. d. 192.

ANTRVM Petri Apostoli, in quo post trinam Domini negationem, culpam suam amara pœnitentia & lacrymis expiauit. Cui fortè ibidē se Dominus post resurrectionem suam cōspiciendum exhibuit, hic etiā postea sacellum extructum fuit: quod nunc funditus euersum est.

220.

4. Reg. 18. 19. 2. Par. 32. Isaiæ 9. & 30. Ioseph 10. ant. 2. et 6. bell. 11. Aug. 10 to. ad fratres. in erem. serm 25. Liranu. 4. Reg. 19. Act. 4.

CASTRA ASSYRIORVM, quæ posita erant iuxta Piscinam superiorem. quorum robustissimos quosque ad actum & octoginta quinque millia in vindictā blasphemię prima obsidionis nocte Angelus Domini occidit. Eorumq; corpora, ne aëre fœtore inficerēt, in puluerem, ait August. redegit: vestibus tamen & armis, quò populus Ierusalem spolia habere posset, manentibus integris & illæsis. Huius cædis, olim D. Ioannes Chrysost. in tabula pictam imaginē habuit, vt refert Concil. Nicænum secundum, probans iam tum apud fideles imaginum vsum celebrem fuisse.

221.

Breid. 14. Iulij.

DOMVS Eliæ, in qua Elias propheta aliquando habitasse perhibetur. vbi etiam postea constructa est ecclesia.

222.

Iosue 15. & 18.

4. Reg. 15. 2. Par. 26. Amos. 1. Zach. 14. Ioseph. 9. antiq. 11. Adā Reisnerus. & Ioan Heydenus. in descr. vrb. Ierosol lib. 7. cap. 2.

EROGE MONS, aliâs mons Meridionalis dictus, altus & celsus est ad vrbis meridiem parū versus Occidentem vergens. de quo hoc notatu dignum legitur: Quòd cùm Ozias rex Iuda sumpto sacerdotali habitu sanctuarium templi ingressus super aureum altare thymiamatis, Deo thuris incensum adolere, quod solis sacerdotibus fas erat, præsumeret, factus sit illicò terræmotus maximus, cuius etiam Amos & Zacharias Prophetæ faciunt mentionē, quo & ipsum templum superiùs fissum fuit, & mons iste scissus medius: tanta quidem vi atq; virtute, vt altera eius pars sua volubilitate per quatuor stadia procedens, obiectu demùm orientalis montis (qui mons Offensionis vocatur) constiterit; obstructa via publica, & oppressis ruina hortis Regijs. Ipse interim Rex Ozias fulmine ictus, lepra in fronte percussus est. quapropter statim templo atq; vrbe eiectus, tabe per omnem vitam ipsi adhærēte, in domo separata vsq; ad diem mortis suæ seclusus fuit.

223.

FONS. Ad hunc fontem stella, quæ tribus Magis Ierusalē ingressis disparuerat, ipsis rursum apparuit: duxitq; eos in Bethlehem.

Matth. 2. Breid. 14. Iulij. Sal. to. 10. cap. 2. Pas. d. 233.

224.

FOVEA IEREMIAE Prophetę. In qua amaro animo sedens, quadruplici Alphabeto metrico dolens, & flens, lamentatus est, ac descripsit destructionē Ierusalem per Chaldæos iam iā factam. vbi Helena Imperatrix, teste Nicephoro, mirifica construxit opera.

Thren. 1. 2. 3. 4. 5. Nice. 8. hi-sto. ecc. 30.

225.

ISAIAS. Hic Isaias nobilis ille Propheta, cùm plus minus septuaginta annis in Ierusalem prophetasset, iussu Manasse regis, (cui, vt scribit Hieronymus, auus fuisse traditur) serra in duas partes sectus, occubuit. Sepultusq; est sub quercu Rogel, iuxta transitum aquarum, quas olim Ezechias Rex iacto obstruxerat puluere, vbi iuxta arborem quandam sepulcrum eius adhuc visitur. Nunc autem est ibi hortus holerum.

Argument. in Isaiam. Hieron. tradit. Heb. in 2. Par. 33. Broc. iti. 6. Breid. 14. Iulij. Sal. to. 10. cap. 1. Pas. d. 197.

226.

LATIBVLA APOSTOLORVM. Multæ sunt cauernę, in quibus ex Apostolis octo tempore passionis Domini latuisse, veterū traditio est.

Breid. 14. Iulij Sal to. 10. cap. 1. Pas. d. 197.

227.

MONVMENTVM siue manus ABSALOM. Columna erat & statua marmorea cum inscriptione, duobus à Hierosolyma stadijs distans: quam Absalom viuus sibi in monumentum in Valle regia erexerat. Vbi etiamnum turris & magnus lapidū extat aceruus: qui quotidie magis ac magis augetur. Nam pagani & peregrini illac transeuntes, pro more habent, vt quisque lapidem in eū projiciat, & quasi iuxta legem vindicantes ipsius aduersus Dauid patrem suum rebellionem, huiusmodi maledictione illum execrentur: Maledictus sit parricida Absalom: & quicunque iniustè parentes suos persequuntur, maledicti sunt in æternum.

2. Reg. 18. Ioseph. 7. antiq. 10. Breid. 14. Iulij. Deut. 21. Pas. d. 191.

228.

PISCINA SVPERIOR, sita in australi pede montis Sion. quam magnificus Rex Ezechias cum suo aquæ ductu (qui Piscina fullonis à Hieronymo vocatur) instaurauit, cuius quoque aquas in obsidione Assyriorum iniecto puluere obstruxit,

4. Reg. 18. 2. Par. 32. Isaia. 7. 36. Hieron. in loc. Hebr. lit. T. Broc. iti. 6.

229.

SEPVLCRVM ZACHARIAE, filij Barachiæ, aliâs filij Ioiadæ, quem Iudæi occiderunt inter templum & altare.

2. Par. 24. Matt 23. Breid. 14 Iulij. Sal. tom. 9. cap. 1.

Loci

LOCI AD OCCIdentem Vrbis.

230.

2.Reg.5. 1.Par.14. BAALPHARASIM, campus est in valle Raphaim, in quo Dauid Rex primò philistæos, prostrauit, sculptiliaq; eorum in castris reperta, combussit.

231.

Ioseph.4. ant.2. & 1.bel.12. CASTRA HERODIS, quæ, teste Iosepho, posuit ad occidentalem vrbis tractum.

232.

2.Par.33. Broc.iti.6. FONS Gion inferior, qui oriebatur in fine agri fullonis, cuius aquas duxit Ezechias rex in piscinam superiorem.

233.

4.Reg. 20. 2.Par.32. Eccl.48. Broc.iti.6. FONS Gion Superior, emanans è monte Gion. Quem postea EZechias rex opturauit, & ferro rupem fodiens, direxit aquas eius subter ad occidentem ciuitatis Dauid, ac subterraneis canalibus eas per medium ciuitatis introduxit in piscinam interiorem, ne in obsidione aqua populo deesset.

234.

Matt.27. Act.1. Broc. iti.6. Sal.tom. 8. cap.5. IVDAS. Hîc Iudas, ex Apostolo factus proditor, ex funesta sycomoro quadam, quæ adhuc visitur, laqueo se suspendit; atque suspensus crepuit medius, & effusa sunt omnia viscera eius.

235.

Ierem.31. Matth.27. Marc.15. Luc.23. Ioan.19. Hier.in loc. Heb.lit.G. MONS Caluariæ, mons petrosus & mediocriter altus erat, Hebraicè Golgotha, aliàs Goatha dictus: qui ciuitati inter occidentem & septentrionem proximus erat, in quo noxij, publico iudicio damnati, extremo supplicio plectebantur, vbi quouis tempore, sicuti circa patibula videre est, passim iacebant Caluariæ, ossa, viscera, & sanies hominum suspensorum, decollatorum, vel alio mortis genere occisorum. Hîc IESVS CHRISTVS Saluator noster, qui non nouerat peccatum, pro nobis, inquit Paulus, peccatum, hoc est, hostia pro peccato suo factus, 2.Cor.5. nudus inter duos latrones, quasi noxius pro salute omnium crucifixus est. Itaque Caluariæ mons, cùm antea locus esset infamis, Christi passione, eiusque sanguine vsque adeò est nobilitatus & sanctificatus, vt nunc Angelis Deut.21. Gal.3. pariterque hominibus sit colendus. Sicut etiam crux, quę prius erat ignominiosa, pari ratione nunc facta est gloriosa.

236.

Broc.iti.6. Sal.tom.6. cap.5. MONS Gion, mons saxosus, altus & oblongus est, qui ab occidente vrbem ambiens, versus Portam iudiciariam sensim decrescit, & profunda valle ab vrbe discernitur. In hoc monte iussu Dauidis Salomon à Sadoc Pontifice & Nathan Propheta sacro oleo in Regem vnctus fuit. Cui mox ab omni populo acclamatum est, VIVAT REX SALOMON, qui læti tibijs ac tubis ita cecinerunt, vt præ hominum clamore ac instrumentorum concentu terra simul ac aër resonaret. 3.Reg.1. Ioseph.7. antiq.15.

237.

MONVMENTVM Anani Pontificis, de quo Iosephus belli Iudaici, libro 6. cap.13.

238.

PYRI vallis Raphaim, quas Iosephus Siluam fletus vocat, iuxta quam cælitus Dauid adiutus, secundò Philistæos prostrauit, ac longè lateque persecutus est. 2.Reg.5. Liran. ibid 1.Par.14. Ioseph.7. ant.4.

239.

SEPVLCRVM DOMINI gloriosum. Monumentum erat nouum, octo pedes longum, quod à monte Caluariæ centum & octo pedibus, à monte autem Sion passibus mille distans, Iosephus ab Arimathæa nobilis senator in Horto Caluariæ monti propinquo, in petra sibi exciderat. In quo ipse vnà cum Nicodemo, B. Maria, & pijs mulieribus corpus Iesu de consensu Pilati à cruce depositum, myrrha & aloë conditū, sindone munda inuolutum, honorificè capite occidētem versus sepeliuit, (vnde etiā mos nobis Christianis inoleuit simili corporis dispositione in locis sacris mortuos sepeliendi) & aduoluto saxo ingenti ad ostium monumenti abijt. Interim verò Principes sacerdotum & Pharisæi, Christi resurrectionem conantes impedire, adhita militum custodia munierunt sepulcrum, lapidem quoque, qui claudebat os sepulcri, sigillo obsignauerunt, ne quid fraudis possit esse, vel in custodibus. Sed hæc Iudæorum diligentia, qua conabantur resurrecturo exitum cōcludere, auxit miraculum & resurrectionis fidem confirmauit. Nam Christus tertio die rediuiuus, clauso & obsignato sepulcro resurrexit, atque ibidem Mariæ Magdalenæ ad monumentum ploranti specie hortulani primò apparuit. Isai.11. Matth.27. Marc.15. Luc.23. Ioan.19. Nice.8.hist. Eccl.30. Bed.in Mar.ca.16. Broc.iti.6. Breid.12. iuly. Sal.tom.7. ca.3.& 6. Pas.d.225. & 227. Beth.jabb. Marc.16. Ioan.20.

240.

SILVA, ciuitati proxima, vt colligitur ex Iosephi libro sexto Iudaici belli cap.14.

241.

TORRENS GION, siue riuus, quem Achaz Rex è fonte Gion inferiore, per medium terræ in Piscinam superiorem ducere inceperat, quod tandem Ezechias Rex perfecit. 2.Par.32. & 33 iuxta textum He. Hieron.ib. Neem.2. Broc.iti.6.

242.

VALLIS CADAVERVM, quæ inter montem Caluariæ & mœnia Ierusalem Ierem.31. Liran.ibid.

lem sita est, nomen inde habens, quòd ibi cadauera, ossa, & cineres eorum, qui in monte Caluariæ morte puniti aut combusti erant, proijciebantur. Quamobrem & milites Christi crucifixores, postquam latronū, qui cum Christo crucifixi erant, fregissēt crura, ob imminentem vesperam & diem festum, eorum cadauera & cruces, simul & Christi iā sepulti crucem ac titulum in hanc vallē præcipitauerunt. Super quæ deinde egestis ac exoneraris ciuitatis sordibus, vallis tandem tota oppleta fuit, atq; hac ratione triumphale illud crucis lignum sub magno sordium aceruo trecentis ferè annis altè sepultum iacuit. Simili modo eiusdem ciuitatis incolæ, haud secus quàm si ad delēdam omnem Christi memoriam conspirassent, sepulcrum Domini vehementi iniecto aggere prorsus obruerūt. Et Gentiles quoq; nequaquam Iudæis in hoc studio inferiores, in crucifixionis loco marmoream impuræ veneris statuam ac fanum, in resurrectionis autem loco, Iouis idôlum in Bethleem verò ad præsepe Saluatoris, simulacrum & lucum Adonidis impudici Veneris amasij collocauerūt; vt Christiani Christum prædictis in locis adoraturi, ea simulacra adorare viderentur. Cæterùm non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum; qui huiusmodi tam Iudæorum, quàm Gentilium impietate passionis suæ trophæa, quæ Christiani propter varias persecutiones ægrè custodire potuissent, ab impiorum manibus seruauit illæsa: tātò gloriosiori honore à Christianis exaltanda, quātò maiori ignominia ab inimicis suis fuerant contempta.

Ioan. 19. Euseb. in vita Constan. lib. 3. c. 24. Hier. to. 1. epist. 13. ad Paulinū & to. 3. in loc. Act. Apostol. lit. H. Amb. to. 3. in Orat. funebri. Theodosij Imperat. Pauli. Nolan. epist. 11. ad Seuerū Sulp. Ruffi. in Eccl. hist. lib. 10. cap. 7. & 8. Soc. 1. hist. Eccl. 13. Theodor. 1. hist. Eccl. 18. Sozom. 2. hist. Eccl. 1. Niceph. 8. hist. Eccl. 28. 29. 30. et 31. Breu. Rom. Petr. de Natal. in Catal. Sanctorum lib. 4. cap. 117. Broc. iti. 6. Brcad. 12. Iul. & 13. Iul. Sal. to. 7. ca. 3. 4. 5. 6. 7. & tom. 8. c. 3. Fasd. 214. 225. 226. & 227.

Anno enim post Christum natum trecentesimo vigesimo sexto pace iam Ecclesiæ reddita, & celebrata contra Arium à trecentis octodecim Episcopis Synodo Nicena, B. Helena Augusta, pij Constātini Imperatoris pia mater fermè octogenaria, Diuina admonitione conquirendæ Dominicæ Crucis studio Hierosolymam cum exercitu profecta, eadē simulacra, fana & lucos, post annos circiter centum octoginta euertēda curauit. Ac nullum non mouens lapidem, vt absconditæ Dominicæ Crucis locum cognosceret, vitos de Iudeis peritissimos, vt propriæ impietatis iudices exquisiuit, & accitos in Hierosolymā congregauit. Cùm ergo illi coram Imperatrice comparuissent, & de loco Dominicæ passionis rogati, eum nequaquam voluissent indicare, quæsito prætextu, quod nullam eius rei haberent notitiam, præcepit Imperatrix eos omnes igne cremari. Qui sibi timentes, tradiderunt ei Iudam quendam, virū in gente sua ætate præstantem, qui puer à parentibus suis de his, quæ Imperatrix scire ab illis cupiebat, fuerat instructus. Tum illa cæteris dimissis Iudam compellans, Mors, ait, & vita apposita sunt tibi, si non ostenderis mihi Crucem Christi: quodcunque volueris elige. Ille verò tergiuersans, varijs sermonibus moras nectebat, timebat enim (id quod reuera factū est) per crucis prædicationem leges & traditiones Iudaicas fore abolendas. Instat Imperatrix, vrget vt secretum prodat, varijsque mortis minis hominē premit. At cùm nihil verbis proficeret, ad rem ventum est. Nam in puteum aqua vacuum demittitur, & inedia periturus excruciatur. Cùm autem omni cibo sex diebus fuisset destitutus, die septimo extrahi petijt, & se crucem Dominicam indicaturū promisit. Extractus igitur ad locū concitus vbi iacebat sancta Crux perrexit: & fusis ad Deum precibus, sanctæ Crucis lignū supplex ostēdi sibi postulauit. Præstitit Deus precibus auditum, & locum vbi Diuina recondita iacebant passionis suæ insignia, euidēti miraculo demonstrauit. Nam subitò terra commota est, & aromatum miri odoris vaporem exhalauit. Quo miraculo venerabilis Imperatrix de loci testificatione confirmata, iussit illicò in ipsum locum operam fossionis accingi. Parataq; mox ciuium pariter & militari manu, breui laborem istius molitionis hausit. Nam exportatis sordibus in altum, defossas tres cruces inuenit, & seorsum ab alijs ligneam illam tabulam, quæ olim Cruci Dominicæ imposita, titulum Hebraicè, Græcè, & Latinè à Pilato scriptum continebat. At verò cùm ex tribus crucibus, cuinam Christus affixus fuisset, non appareret, sapientissimus ille Macarius Hierosolymorum Episcopus tali via id inuestigare aggressus est. Nobilis quædam mulier Hierosolymis morbo quodam grauissimo, eoque planè insanabili diu afflicta fuerat: ad quam in lecto decumbentem, iamq; morti proximam Hierosolymorum antistes sibi Imperatoris matre, ac alijs qui aderāt assumptis, venit, atq; vt prius Deū precatus esset, dedissetq; inspectantibus illud signum, nimirum, eam esse Domini crucem, quæ mulieri adhibita, morbo illā liberaret, adhibuit primò vnam ex tribus, & nihil profecit, adhibuit secundam, & ne sic quidem aliquid actum est. Vt verò tertiam admouit, repentè lecto exiliens mulier sanitati restituta est. Quo admirando spectaculo Iudas totus commotus, ex Iudæo factus est Christi confessor, & sacramento Baptismatis initiatus, à quærenda cruce Quiriacus fuit nominatus. qui postmodum Hierosolymorum Episcopus, Crucigerorum ordinē dicitur instituisse, & sub Iuliano apostata, glorioso Christi martyrio coronatus esse. Interim Imperatrix inuenta Dominica Cruce aggerem quoque, qui sacrum Domini occultabat sepulcrum, quod diu sub illo abstrusum iacuerat, asportauit. Quo facto, mox illud emersit, & in eo clauos, quibus saluator noster cruci suffixus fuerat, reperit; ibidem quoque coronā spineam inuenisse videtur. Ex quo tempore cautum est, ne crux ad supplicium cuiquam adhiberetur, & decretum, vt singulis annis tertia Maij huius inuentionis festum celebraretur.

De Cons. dist. 3. cap. Crucis.

Imperatrix voti sui facta compos, cupiens excolere locos, in quibus salutaria nobis mysteria, incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, atque ascensionis sacramentis

Domi-

Dominus redemptor noster impleuerat, artifices materiæ cuiusque generis vndique cogere, templaque in sanctis illis locis supra triginta, ob magnitudinē amplissima, & ob splēdorem illustrissima extruere cœpit. Inter quæ illa, quæ hoc loco condita est Basilica reliquos totius in Orbis amplitudine, atq; pulchritudine longè excellit. nam auratis coruſca laquearibus, & aureis diues altaribus, marmoreis septuaginta tribus columnis fulcitur. & tam resurrectionis, quàm crucifixionis locum sub vno eodemque tecto comprehēndit; quod in sui medio, rotundo pater foramine apertum, sub quo, in inferiori Ecclesiæ parte Dominicum consistit sub dio sepulcrum, cui passionis Christi theatrum mons Caluariæ, nunc viginti octo pedes altus, chori loco adhæret; qui octodecim gradibus, quorum singuli pedem & semissem in altitudine continent, sui accessum præbet. Ex quo rursus in locum vbi Crux inuenta fuit, quadraginta octo gradibus fit descensus. His ita gestis, Imperatrix Dominicam Crucem diuisit, & partem quidem thecis argenteis inclusam pro monumento in dicta Ecclesia reliquit: partem verò cum salutiferæ Crucis titulo, corona, lancea, ac clauis filio suo Constantino attulit. quæ Romæ in Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem, ædificata in ędibus Sessorianis, fuerunt reposita; vbi etiam pars Crucis Dominicæ, & titulus Hebraicis, Græcis, & Latinis literis conscriptus (quem se pluries & vidisse, & legisse testatur Xantes Pagninus, cōcionator Apostolicus, & bibliorum fidus interpres) item spongia, duæ spinæ è corona, & vnus ex clauis hodie etiamnum seruantur. Præter salutaris ligni partem, de qua iam dictum est, seruatur adhuc in eadem Dominici sepulcri Ecclesia, lapis quidam columnæ figuram exprimēs, cui Christus in domo Pilati, cùm spinis coronaretur, insedit. Porrò inter cætera, quæ in hac Ecclesia notatu reperiuntur digna, illud minimè omittendum est, quod hic omnes ex Christianis Hierosolymorum Reges sibi sepulturam elegerunt. In primis verò primus Hierosolymitanæ vrbis Christianus rex Godefridus de Bullion, cum viuus hanc Ecclesiam opimis sacerdotijs atque Canonicis doctrina & sanctitate eximijs exornasset, qui horis diurnis ac nocturnis Diuina ibi peragerent mysteria, illisque splendidissimas circum templum ædes extruxisset, tum etiam mortuus magnifica & digna tāti Principis corpore sepultura magnopere nobilitauit. Cui Principi, vt apud vetustum scriptorem reperi, quidam huiusmodi epicedium cecinit:

Pag. in lib. interpret. Hebraico. Græcorūque nominum, quæ in sac. script. inueniuntur. bibliis à se translatis additio, in dictione Nazarenus. Mattil. Serrar. de 7. vrbis Eccles. Wil. Tyr. bel. sac. lib. 9. cap. 9. & 13. & libr. 11. c. 31. & lib. 12. c. 3.

Francorum gentis, Sion loca Sancta petentis,
Mirificum sidus, Dux hic recubat Godefridus,
Aegypti terror, Arabum fuga, Persidis error.
Rex licet electos, Rex noluit intitulari.
Nec diademari, sed sub Christo famulari.
Huius erat cura sua Sion reddere iura.
Catholiceq́ sequi pia dogmata iuris & æqui,
Totum scisma teri, circa se iusque foueri,
Et sic cum superis potuit diadema mereri.
Militiæ speculum, populi vigor, anchora cleri.
Huic virtute pari frater datur associari,
Baldvvin insignis, gentilibus & ferus ignis.

Hic Balduinus, cuius duo postremi versus meminerunt, germano fratri suo Godefrido in regno Hierosolymitano successor, atq; inclytus Christianæ religionis propagator fuit. qui inter alia præclarè à se gesta Aconem vrbem longè munitissimam terra mariq; oppugnans expugnauit, Saracenos fudit, AEgyptios superauit, & Calipham eorum regem interemit, ac mortuus non alibi quàm hic sepeliri voluit. Cuius monumentum perinde vt & fratris sui Regio prorsus sumptu extructū, atque æterna heroum de Bullion memoria non indignum etiamnum cum fratris sepulcro extat, in quo sic legitur:

Sa. in epi. ad Ioan. Lotharingæ Cardi.

Rex Balduinus, Iudas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Ecclesiæ, virtus vtriusque.
Quem formidabant, cui dona tributa ferebant
Cedar, Aegyptus, Dan, ac homicida Damascus.
Proh dolor in medio clauditur hoc tumulo.

Pari legione sex reliqui Reges, qui post Balduinum Hierosolymis regnauerūt (inter quos numeratur Theodoricus sextus, Illustrissimus Hollandiæ Comes) sunt in eodem loco eligentes sepulturam, non minori cultu, quàm priores illi, suæ ibidem magnificentiæ signa reliquerunt. Siue ergo inuentionis Dominici sepulcri primordia spectes, quando sub Augusta Helena augusto templo est inclusum, siue posteriora eius tempora, cùm Christianorum Regum sumptibus ditissimè est dotatum, eorumque monumentis nobilitatum, semper illud Isaiæ vaticinium locum habuit: In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur. Et erit sepulcrum eius gloriosum. Quod nec nunc quidem veritate caret, cùm inter barbaras illas gentes Franciscini Ordinis patres, alijque Christiani nominis monachi, non Latini solùm, sed Græci quoque, Armeni, Indi, aliarumque diuersissimarum nationum homines, diuersis licet cæremonijs, vna tamen fide vnum Christum in distinctis huius Ecclesiæ locis venerentur, ac quotidianis sacrificijs adorent. Et quo nihil potuit accidere sepulchro gloriosius, huc ex singulis Orbis partibus omnis sexus, ætatis, atque fortunæ homines confluunt, alij vt beneficia Christi experiantur, pœnitudinem pro peccatis agentes, alij verò vt pro expertis beneficijs vota soluant & munerū largitori gratias agant: Omnes autem, vt Christum magnificent, eiusq; Diuinam virtutem etiam in medio inimicorum eius prædicent. Tali pietate ante annos circiter mille octoginta, insignis illa peccatrix Maria AEgyptiaca præ occidentalibus huius Ecclesiæ foribus cum lacrymis orans, (vbi sacellum in eius honorem erectum adhuc visitur) Diuinam experta clementiam,

Wil. bell. sacr. lib. 13. c. 28. & li. 15. c. 27. & li. 18. c. 4. & li. 20. c. 33. Et bell. sacr. contin. lib. 1. cap. 3.

Isaia. 11.

Sal. tom. 8. c. 1. & 2.

Hieron. 10. l. epist. 17. ad Marcellam.

Vide Petri Canis. li. 5. c. 20. operis de B. Virg. qui citatur à D. Tilm. Breid. li. 2. collat. sac. cap. 4.

à vita

à vita sua, quam perditè egerat, ad pœnitentiam conuersa: vltra Iordanem in desertum secessit, & corpus suum varijs exercitijs sibi in seruitutem redigens, omnibus sanctissimę vitæ exemplo fuit.

Postremò, quod vel maximè ad Dominici sepulcri gloriam facit, gloriosum id sit oportet, cùm hinc gloriam suā quærāt qui nobiles haberi volūt. Antiqua enim consuetudine à maioribus nostris receptū est, vt ex Christianis (qui sacra illa loca inuisunt) legitimi thori, orthodoxæque fidei, & boni nominis nobiliores quique iuxta hoc sepulcrum solemni quodam ritu magis nobilitentur & in equestris ordinis milites, quos auratos vocare solent, inaugurentur.

Cùm ergo præclara hæc Dominicæ passionis insignia tot fuerint operta annis, & ne gen cibus quidē in ædificatione fani ad ipsam fabricam terram egerentibus, reuelata, nonne Diuino consilio latuerunt, vt tunc inuenirentur, cùm religiosè quærerentur?

243.

2. Par. 33. Iof. 6. Iosephus 13.

VALLIS Fontis Gion. de qua in libr. Paralipomenon. & in Iosepho legitur.

244.

Iosephus 15. & 18. 2. Re. 5. 23. 1. Par. 11. 14. Isaie 17. Hier. ibid. & de loc. Hebr. lit. E. & R. Ioseph. 7. antiq. 4. Broc. iti. 7. Breid. ibid.

VALLIS Raphaim, id est, (gigantum Vallis est ad vrbis occidentem amplissima & potentissima, quæ à septentrione incipiens, & versus austrum longè lateque se extendens, optimi tritici, vini, olei, ac frugum omnium olim fuit feracissima. In qua Dauid Philisteos ingenti exercitu ipsum bis inuadentes, Deo adiuuante bis fudit ac fugauit.

245.

Act. 8. Broc. iti. 6. Sal. tom. 8. cap. 5. Ioseph. 8. antiq. 7

VIA E in Bethleem, Emauntem, Gazam, & Ioppen. quas Salomon, sicut & cæteras vias regias, quę Hierosolymam ducebant, silice strauit: tum vt vltrò citroque commeantibus essent faciles; tum ad ostentandam hac quoque parte Principatus sui magnificētiam.

246.

VIA in Silo, & Gabaon, de qua Brocard. itiner. 6.

247.

Pas. d. 210.

HIC Christus, secundum maiorum traditionem, rursus sub cruce corruit.

248.

Luce 23. Breid. 14. Iulij Sal. tom. 8. cap. 7. pas. d. 211.

HIC Iesus ad mulieres lamentantes conuersus; Filiæ, inquit, Ierusalem nolite flere super me, sed super vosipsas flete, & super filios vestros, quoniam ecce venient dies, & cætera. Vbi postea extructa fuit ecclesia, cuius nunc ne quidem vestigia apparent.

249.

Breid. 13. Iulij. Pas. d. 181. & 212.

HIC CHRISTVM vltimò sub cruce cecidisse antiquorum traditio est. qui locus etiamnum lapide crucis figura insignito signatus, à peregrinis mira deuotione exosculatur.

250.

Psalm. 38. & 68. Isaia 63. Matth. 27. Marc. 15. Breid. 11. Iulij. Pas. d. 213.

HIC Christo vestimenta, quæ iam saucio eius corpori & concreto sanguini inhærebant, nō sine vulnerum renouatione (quæ maiorem, quàm prima vulneratio solet inferre dolorem) extracta sunt. Atque ibidem, donec quæ ad erigendam crucem erant necessaria pararentur, nudus crudis vulneribus vento & frigori expositus, super lapidem (vt tradunt) sedens, vino myrrhato felle mixto potatus est.

251.

Psalm. 21. Zach. 13. Ioan. 20. Sal. tom. 7. cap. 4. Pas. d. 214.

HIC CHRISTVS supinus in crucem stratus & expansus est, eiusque manus & pedes ferreis clauis perforati, ac cruci adfixi; teneraque ipsius membra ea vi in cruce extensa, vt laxarentur artus eius, & dinumerarentur omnia ossa eius.

252.

Matth. 27 Marc. 15. Luca 23. Ioan. 19.

HIC locus ille est totius Orbis terrarum sacratissimus, atque æterna memoria dignus, vbi cunctis spectantibus Crux affixum sustinens Christum, cum ingenti omnium membrorum viscerumque eius concussione ac dolore, ipso meridie festi Paschæ in foramen rupis Caluariæ posita est. In cuius suprema parte lignea alba tabula affixa fuit, quæ titulum, mortis eius causam exprimentem manu Pilati exaratum, huiusmodi Hebraicis, Græcis, & Latinis verbis & literis continebat.

ישוע נוצרי מלך היהודים.

Ἰησοῦς ὁ Ναζαραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

Hieron. in Mar. c. 15. Sedul. l. 4. Ioan. Damasc. li. 4. Orthodox. fidei. ca. 13. Beda in Luc. 23. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 7. cap. 5. Pas. d. 222. P. Moma. in Passion. Domini. Io. Molan. de pictur. Ierem. 18. Hieron. in Ieremia 18.

Ea autem positione Crux Iudæorum studio fuit erecta, vt Christus dorsum suum contra Ierusalem haberet, faciem autem versus Occidentem. Indignum enim eum reputabant, quem sanctæ vrbis aspectu dignarentur. Neque verò hoc fortuitò factum esse, aut mysterio vacare putandum est. qui potiùs singulari Dei dispensatione suæ ipsius miseriæ, ac nostræ fœlicitatis hac ratione non falsi videntur fuisse Prophetæ, eoque facto prænunciasse, quod fore Ieremias prædixerat: Sicut ventus vrens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Nam cùm in toto Orbe coram inimico Diabolo sint dispersi, ait Hieronymus, & diebus ac noctibus in Sinagogis Sathanæ inuocent nomen DEI, dorsum & non faciem suam ostendit eis DEVS,

vt in-

vt intelligant eum semper recedentē, & nun-
Psalm.58. quam ad se venientem, idque in die perditio-
Isaia 10. nis eorum, hoc est, omni tempore post passio-
nem Saluatoris vsq; ad finem sæculi, vt post-
Rom.9.11. quam subintrauerit plenitudo gentium, tum
reliqui populi Israël conuertantur, & salui fi-
ant. Nostræ verò fælicitatis sua immanitate
existimo fuisse prænuncios, quòd pijssima
Christi ad occasum exporrecta facies non a-
liud mihi denotasse videatur, quàm quod
multo antè tempore regius Propheta fuerat
Psalm.65. vaticinatus, cùm diceret: Oculi eius super gē-
tes respiciunt. Super nos enim misericordiæ
suæ oculos à passionis suæ tempore apertos &
fixos habens, vsque in mundi finem benigna
nos facie adspicere non desinet. Quapropter
etiam meritò nos Christiani, vt huius rei non
immemores nos esse ostendamus, ferè ad ori-
entem versi oramus, & cum beatissima virgi-
ne Maria, & SS. Apostolis facie ad orientem
conuersi, Christum mori, ascendere, & iudi-
catum descendere, ac deniq; paradisum red-
dere contemplamur.

Greg.Nazianz.in Tragœd. Christus Patiens. Hoc igitur situ Dei filius in crucem suffixus
tribus horis nudus, saucius, cruentus, & spinis
tempora redimitus, in grauissimis tormentis
Thren.1. medius inter duos latrones pependit, velut
Isa.53. socius criminis, qui socius erat supplicij. quod
Marc.15. futurum prædixerat Isaias, cum ait: Et cum
Luca 22. sceleratis reputatus est. Quem interim in tan-
tis malis prætereuntes Iudæi, Principes sacer-
dotum vnà cum scribis & senioribus populi,
nec non milites, atque ipsi etiam vtrinque su-
spensi latrones, pro consolatione, quæ omni
afflicto debetur, indignis modis deriserunt, ac
velut exprobrantes iam victo, ludibrij caussa
motis capitibus dicebant: Vah, qui destruis
templum Dei, & in tribus diebus illud reædifi-
cas: salua temetipsum: si filius Dei es, descende
de cruce. Alios saluos fecit, seipsum non po-
test saluum facere. Si Christus Rex Israël est,
descendat nunc de cruce, & credimus ei. Con-
fidit in Deo: liberet nunc eum si vult; dixit e-
nim, Quia filius Dei sum: & multa alia. Iesus
autem hæc omnia longè ipsa cruce acerbiora
ferens patientissimè, adeò ea vltus non est, vt
pro ipsis etiam insultantibus deprecatus sit,
dicens: Pater, dimitte illis: non enim sciunt
1. quid faciunt. & alteri è latronibus misericor-
diam poscenti paradisum promittens, dixe-
2. rit: Amen dico tibi, Hodie mecum eris in Pa-
radiso. Tum verò dilectam matrem suam,
dilectumque discipulum intuēs, virginemq;
3. virgini commendans, dixit matri suæ; Muli-
er, ecce filius tuus. Deinde discipulo: Eccè ma-
ter tua. qui ex illa hora accepit eam in sua.
Dum hæc ita geruntur, Sol, quæ fabricator
Mundi in cruce patiebatur supplicia, non su-
stinens, quasi lugens faciem suam obduxit, &
ab hora sexta cùm maximè feruere solet, vni-
uersam terram vsque ad horam nonam cali-
gine obtexit.

Tunc Iesus à Patre se derelictum conque-
rens, magna voce clamauit, dicens: Deus me-
4. us, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Hoc
peracto, quo omnia quæ per Prophetas de
ipso scripta erant, implerentur, dixit, Sitio. 5.
Continuò accurrens quidam, vt ipsi videre-
tur deferre obsequium, cùm acceptam spon-
giam aceto impleuisset, imposuit arundini,
dabatq; ei vt biberet. vehementer sitiebat Ie- Psalm.63.
sus hominum salutem, sed Iudæi præter fel &
acetum nihil offerunt. Simulatque verò ace-
tum Iesus gustasset, dixit: Consummatum est, 6.
significans iuxta patris sui voluntatem ritè sa- Hebr.5.
crificium peractum esse. Ac mox iterum voce
magna clamans profusis lacrymis, Pater, ait,
in manus tuas commendo spiritum meum. & 7.
inclinato capite vir florenti ætate expirauit.
hora nona diei vigesimi quinti mensis Mar-
tij, annos à natiuitate emensus triginta tres,
menses tres, incarnationis autem suæ anno
trigesimo quarto iam præcisè completo.

Tali sacrificio summus atq; æternus ille Pō- Roman.5.
tifex charitate, qua maior nulla esse poterat, Hebr.5.9.
ardēs, pro humani generis redēptione semet- 1.Pet.1.3.
ipsum in holocaustum & hostiam pacificam 1.Ioan.1.
Deo Patri obtulit; suaque morte mortem Apocal.1.
destruxit, Satanam vicit, infernum confregit,
vitam reparauit, ac credentibus cælum re-
gnumque æternum aperuit. Quapropter & à Io.Mandev.
maioribus nostris in circumferentia forami- Pasq.d.222.
nis, cui Crux Christi infixa fuit, hæc Psalmo-
graphi verba Græcis literis olim quidem ar-
gento, nunc autem cupro insculpta sunt.
ὁ δὲ θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνος εἰργάσατο σωτηρίαν Psalm.73.
ἐν μέσῳ τῆς γῆς, hoc est. Hic Deus Rex noster ante sæ-
cula, operatus est salutem in medio terræ.

Qua quidem vnica tam cruenta oblatione
legitimè facta, noluit statim à morte à cruce
deponi, sed vti viuus, sic quoque vita defun- Pasq.d.223.
ctus tribus ex cruce horis omnibus spectaculo & 224.
suspensus, sicut vniuersa membra cruciatibus
exposuerat, ita nobis omnem sanguinem ad
nouissimam cordis vsque guttam effundere,
& fontem in ablutionem peccatorū, de quo
in gaudio haurire possemus, aperire voluit.
Vnus ergo militum lancea latus & cor eius Zach.13.
perfodiens atque aperiens, protinus ex vulne- Isa.12.
re sanguis & aqua tanquam vberrimus fons Zach.12.
profluxit. ex quo sicuti ex cæteris quatuor vul
nerum riuis, omnibus Sacramentis sua sacri-
ficandi virtus, & Ecclesiæ sua salus emanat. In-
terea verò omnia testata sunt Domini sui
mortem. Velum templi in duas partes scissum
est, terra cōcussa est, monumenta aperta sunt,
mortui surrexerunt, & petræ, Iudæis cordis
exprobrantes duritiem, rupiæ dissilierunt.
Cuius rei etiam hoc præclarum in petroso
Caluariæ monte adhuc extat argumentum;
Ibi enim conspici etiamnum potest illa, quæ
sub manu Christi læua, & à sinistris pendentis
latronis in cruce, in morte Domini facta est
scissura, in qua Dominici sanguinis colorem
adhuc deprehendere licet. Scribit Eusebius, Euseb.hist.
quod Lucianus Antiochenus presbyter, vir eccl.lib.9.
moribus, continentia, & eruditione præcipu- cap.6.
us, ad tribunal iudicis adductus, coram Præsi- Bro.itin.6.
de & populo insigni oratione Christianæ re- Breuid.12.
ligionis rationem reddēs, inter alia fidei, quæ Iulij.
adducebat testimonia, etiam hanc scissuram

Sal.tom.7. cap. 4. Paf.d.214. & 222.

testem adhibuerit, dicens: Adstipulatur his ipse in Hierosolymis locus, & Golgothana rupes sub patibuli onere disrupta. Hæc Lucianus. Cuius quidē scissuræ ea est latitudo, quòd humani corporis crassitiem facilè capere possit. Profunditas verò tanta, quòd ab huius rei curiosis dimissa bolide nequaquam potuerit inuestigari, vt verisimile sit, infernum vsque patere. & quemadmodum latroni dextero via per Christi mortem in cælum reserata est: ita per petræ huius scissuram latroni sinistro (vt olim rebelli Core) viam in infernū apertā esse. Ex quo patet quàm verum sit, quod de ipsis ait Hieronym. Christus, inquiēs vnum reliquit sinistrum, alterum assumit dexterū, sicut in die iudicij faciet. ex simili crimine, dissimiles sortiuntur fines. alter antecedit Petrum in paradisum: alter Iudam in infernum. Confessio breuis, vitam acquisiuit longam: & blasphemia finita, pœna plectitur æterna. huc vsque Hieronymus.

Luca 23. Num. 16. Hieron. in Marc. 15.

253.

Ioan. 19. Luca 2. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 7. cap. 5. Paf.d.225. Beth. ser. 6.

HIC B. Maria, cum Ioanne, Magdalena, & alijs mulieribus, firma mentis fideique constāntia stetit, quindecim vlnis, quæ nunc octodecim gradibus metiuntur, à Cruce Domini separata. vbi iuxta Simeōnis vaticinium animam eius doloris gladius transiuit; & corporis dolores, quorum in partu & morte fuit expers animi doloribus duplicauit. Ibidem verbis Christi Ioanni est commandata: & Ioannes in Mariæ filium adoptatus qui locus (vt cæteri) pia adhuc veneratione à fidelibus decoratur.

254.

Ioan. 19. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 7. cap. 3. Paf.d.214. Psalm. 21.

HIC milites Christi Crucifixores partiti sunt inter se vestimenta Christi: & pro tunica eius, quæ sic erat contexta vt dissui non posset (quæ Augustæ Treuirorum etiamnum religiosè seruatur) sortiti sunt: vt perficaretur, quod dixerat Propheta. Diuiserunt sibi vestimenta mea, &c.

255.

Breid. 12. Iulij. Paf.d.225. Beth. sabb.

HOC loco tredecim à Cruce Domini gressibus distante, exanime Christi corpus à cruce depositum, moxque sepulturæ tradendum, in sinum B. Mariæ collocatum esse, maiorum traditione accepimus.

256.

Matth. 28. Breid. 12. Iulij. Paf.d.181. Bre. Rom. in hy. Tristes erant Apostoli.

HIC CHRISTVS mulieribus ab eius sepulchro Hierosolymam regredientibus occurrit, easque salutauit: quæ amplexæ & osculatæ pedes eius, adorauerunt eum.

257.

Marc. 16. Luc. 24.

HAC CHRISTVS, peregrini forma cum duobus discipulis Emauntem iuit: eisque inter eundem Moysi & omnium Prophetarum scripturas in se impletas, interpretus est.

LOCI AD SEPtentrionem Vrbis.

258.

CASTRA CHALDAEORVM. ab hac aquilonari vrbis parte Nabuchodonosor rex Babylonis & Chaldæi Hierosolymam oppugnauerunt & expugnauerunt.

4. Reg. 25. Ierem. 1. 39. 52.

259.

CASTRA ROMANORVM, quæ posita erant inter turres muliebres, & Psephinā turrim. Ab hac parte, eaque trino muro circumdata, (qua sola vrbs expugnari poterat, cùm aliàs per circuitum vnius licet validi muri habens ambitum, in petrosis ac præruptis rupibus posita, vallibusque inuijs cincta, inexpugnabiles essent) Titus & Romani Hierosolymam oppugnarunt. ac primò quidem expugnarūt murum primum, qui & exterior ac tertius vrbis murus erat. deinde murum secundum. Post murum tertium, qui & antiquus dicebatur. Tum Antoniam arcem, Postea templum, quod instar castri munitum erat. Postremò autem mōtem Sion, omnium munitissimum. Ab eodem quoque latere cùm Christiani vrbem oppugnarent, Godefridus de Bullion iuxta Portā Ephraim primus murum transcendit, & suis cum fratribus ac socijs mox portam aperiēs, vrbem cepit. Quam etiam Saraceni eadē parte obsidēres, à Christianis extorserunt.

Ioseph. 6. bell. 2. 3. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 7. bell. 1. 2. 4. 9. 10. 15. 16. Wil. Tyr. bell. sacr. lib. 8. ca. 5. & 15. Continuatio bel. sacr. lib. 1. ca. 7.

260.

COLLIS GAREB. qui iuxta Ierusalem ad boream situs est.

Ierem. 31. Hieron in loc. Heb. lit. G.

261.

EREPINIHONICVS vicus septētrionalis.

Ioseph. 6. bel. 13.

262.

HORTI & prædia, macerijs ac sepibus munita. vbi Titus vrbem exploraturus, periclitabatur.

Ioseph. 6. bel. 2. 4. 7.

263.

MAVSOLEVM Helenæ Adiabenorum reginæ (quæ Hierosolymitanis fame laborantibus frumento succurrit) ab ipsa versus boream tertio ab vrbe stadio, tribus pyramidibus magnificè extructum. in quo sepulta est cum Izate filio suo. quod tempore Eusebij atque Hieronymi etiamnum extabat.

Ioseph. 20. ant. 2. 3. & 6. bell. 2. 5. 6. Euseb. hist. eccl. 12. Hieron. 1. epist. 27. ad Eustoch.

264.

Iof.6.bell. 13. MONS SEPTENTRIONALIS, vbi Pompeius castra posuit.

265.

Act.18. Ioseph.19. ant.8.& 6. bel.4.13. MONVMENTVM HERODIS Agrippæ, qui ob animi elationem ab Angelo Domini percussus, à vermibus consumptus expirauit.

266.

Ioseph.11. ant.8. & 2. bell.24.& 9.bell.3.4. SAPHA; Græcè Scopos, id est, specula. Locus est versus septentrionem septem à ciuitate stadijs distans; sic nominatus, quòd ibi vrbs templumque conspici poterant. Hic Iaddus pontifex pontificali, & sacerdotes sacerdotali cultu, atque omnis populus albis vestibus induti, Alexandro Macedonum Regi (qui ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatur) occurrerunt, cùm ad destruendam Ierusalem cum exercitu veniret. Quem sic ornatum videns Alexander, mox deposito furore supplex Dei nomen, quod in rationali pontificis aureis literis fulgebat, adorauit; pontificemque veneratus est. Deinde vrbem ac templum ingressus, victimas Deo immolauit, & magna Iudæis priuilegia concessit. Ibidem etiam Cestius & Titus prima sua fixerunt castra.

267.

Iof.6 bell. 4.& 7. SILVA frugifera, quam Titus excidit.

268.

STAGNVM serpentum, quod olim Bethara vocabatur. Io.6.bell.4.

269.

VIA, per quam in Samariam & Galilæam iter erat. Bro itin.6.

270.

VICVS IERVSALEM. cuius in Neemia fit mentio. Neem.3.

OPERIS CONclusio.

HAEC sunt, Christianæ Lector, præcipua & insigniora Hierosolymæ vrbiũ quondam clarissimæ templique augustissimi loca: ex quorum collocatione reliquorum situm facilè cognoscere poteris. Itaque si quid rectè delineatum aut scriptum à nobis est, Deo Opt. Maxi. à quo bona cuncta fluunt, tribuatur gloria: si quid verò perperam, meæ hoc imputetur imperitiæ, non malitiæ, qui cùm aurum, argentum, gemmasúe ad templi ornatum dare non potui, sincero corde ad Ecclesiæ illustrationem parum olei offero, confidens gratum id fore, tum Christo, qui viduam pauperem duo minuta dantem probauit: tum veris Christianis, quos à Christo capite non decet esse degeneres.

Vale.



MISSELLANEA VARIORVM LOCORVM.

PRÆFATIO AD LECTOREM.



VERAT authori nostro animus adiungere vicinorum locorum descriptionem extremis quibusque tribubus, sed quoniam, vt alia, etiam hæc morte præuentus imperfecta reliquit, ea vt in Aduersarijs inuenimus, nullo certo ordine in hunc locum cōgessimus: nam si quæ fuerunt, quæ confinij aut viciniæ rationem habebant, quorumq; descriptio in tabula exhiberi saltem pro parte poterat, ea libenter adiecimus. Poterant absque magno incommodo omitti hæc, quoniam multa & varia ad harum rerum perfectam tractationem requiruntur; sed mihi quidem iustissima excusationis caussa est, vt quæque inueni, vt debui, cum fide expressisse. quibus sunt animi ingenui etiam gratias agent, quod vel hac ratione præclarioribus ingenijs sit occasio, illa accuratiùs, vberiùs, cum summa studiorum vtilitate persequendi, & quod hic non tantùm vrbes, regiones, sed etiam montes, fontes, cellulæ describantur, generale omnium locorum nomen præscripsimus, sub quod omnia caderent; vt hic, si vsquam alibi, Indicis vsus appareat, vbi omnia suo ordine disposita inuenire est. Inuenimus autem nihil ab authore nostro relictum, quod huc spectet, nisi in Arabia, Syria, & Ægypto, sed huius postremæ nulla hic mentio, sed in deserto Pharan.

LOCA



LOCA EXTERA.

I.

Hiero. epi. ad Damas. & praefat. in Abdiā



CELLVLA D. Hieronymi, quæ erat in remotissima vastissimaque Syriæ solitudine, inter Chalcidem & barbaros Agarenos, siue Saracenos, in qua præter feras & serpentes, & sparsim inhabitantes monachos, nullus incolebat, vbi inclytus ille Ecclesiæ Doct. & verè magnus Theologus, quatuor annos rigidissimā agens pœnitentiam, assidua corporis afflictione, abstinentia, cilicijs, ieiunijs, vigilijs studiorum laboribus, vi lacrymarum, pectoris tūsionibus, incredibili deniq; totius vitæ austeritate, velut nitri acrimonia adolescētiæ maculas diluebat; atq; cum Apostolo rebellātem carnem castigans, & coercens, corpus spiritui seruire docebat. Neq; enim cum alijs monachis aut fiscellam iunco texebat, & palmarū filia complicabat, vt in sudore vultus sui comederet panem, neq; ventris opus sollicita mente pertractabat; sed iuxta sententiam Saluatoris operabatur cibum, qui nō perit, & commercium solum cum Deo ac libris habebat. Atq; alijs quidem relinquēs veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoq; descriptos, vel vncialib, (vt vulgo aiunt) literis onera magis exarata, quàm codices, pauperes ipse habebat scedulas, & nō tam pulcros codices, quàm emendatos. Temporis ante omnia maximam semper rationem habuit: magnam siquidem eius partem tum diuinis contemplationibus, meditationibus; tum sacrorum librorum studijs partiebatur. Minima portio dabatur somno, minor cibo, nulla ocio. Studij lassitudinē recreabat hymnus aut meditatio; mox veluti integer ad intermissam lectionem redibat. Solum illud tempus studijs aut orationibus eximebatur, quod dabat amicis inuisentibus. Visebant autem eum in ea solitudine nonnunquam Euagrius, & Paulinus Antiochenæ vrbis Episcopus, & alij amici; vicinos monachos etiam ipse aliquando inuisebat. Cùm ita hic ageret, iuuenili quodam calore, & puerilium amore studiorum incitatus, plus satis aliquādo indulsit exprimendis Tullianis, Plautinisque dialogis, & hos magis nisus est effingere, quàm sermonem Apostolicum: ob quā culpam somnio diuinitus immisso, raptus fuit ad tribunal Dei, accusatus quod Ciceronianus esset, non Christianus, deniq; plagis emendatus, sibi redditus est. Quod ipse quadā epistola testatur ad Eustochium.

Praefat. in libr. Iob. & tom. 3. epi. 11.

Referam tibi, inquit, meæ infœlicitatis historiam: Cùm ante annos plurimos domo, parentibus, cognatis, & quod his difficilius est, consuetudine lautioris cibi propter Cælorum me regna castrassem, & Hierosolyma militaturus pergerem, biblioteca, quam mihi Romæ summo studio ac labore parauerā, carere non poteram. Itaq; miser ego lecturus Tullium, ieiunabā: post noctium crebras vigilias; post lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorū ex imis visceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus. Si quādo in memet reuersus, Prophetas legere cœpissē, sermo horrebat incultus. Et quia lumē cęcis oculis nō videbam, non oculorum putabam culpā esse sed solis. Dum ita me antiquus serpens illuderet, in media fermè quadragesima, medullis infusa febris corpus inuasit exhaustum, & sine vlla requie (quod dictu quoq; incredibile sit) sic infælicia membra depasta est, vt ossibus vix hęrerem. Interim parantur exequiæ, & vitalis animæ calor toto frigescente iā corpore, in solo tantum tepente pectusculo palpitabat, cùm subitò raptus in spiritu ad tribunal iudicis pertrahor; vbi tantum luminis, & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris, vt proiectus in terram sursum aspicere non auderem. Interrogatus de conditione, Christianum me esse respondi. & ille qui præsidebat: mentiris ait, Ciceronianus es, nō Christianus. Vbi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum. illicò obmutui, & inter verbera (nam cędi me iusserat) consciētiæ magis igne torquebar, illum mecum versiculum reputans. In inferno autem quis confitebitur tibi? Clamare antē cępi, & eiulās dicere: Miserere mei Domine, miserere mei, hæc vox inter flagella resonabat. Tandem ad Præsidentis genua prouoluti qui astabant, precabantur vt veniam tribueret adolescentiæ, vt errori locum pœnitētiæ commodaret, exacturus deinde cruciatū, si gentilium literarum libros aliquando legissem. Ego qui in tanto constrictus articulo vellem etiam maiora promittere, deierare cępi, & nomen eius obtestans, dicere: Domine si vnquam habuero codices seculares, si legero, te negaui. In hęc sacramenti verba dimissus reuertor ad superos: & mirantibus cunctis oculos aperio. tāto lacrymarum imbre perfusos, vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec verò sopor ille fuerat, aut vana somnia quib. sępe deludimur. Testis est tribunal illud, ante quod iacui: testis iudicium triste, quod timui; ita mihi nunquam contigat in talem incidere quæstionem; liuentes habuisse scapulas, plagas sensisse post somnium, & tantò dehinc studio diuina legisse, quanto non ante mortalia legeram. hæc Hieronymus. qui sicut propter curiosam culti sermonis voluptatem à Deo Opt. Max. seuerè fuit correptus; Ita quoque inter acerrimas & grauissimas tentationes immobilis in virtute persistēs, mirificis consolationibus refectus fuit. id quod eadem epistola testatur, in hunc modum:

O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vastā solitudine, quæ exusta solis ardoribus, horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram: horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Aethiopicæ carnis abduxerat. quotidie lacrymæ, quotidie gemitus; & si quando

si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam; de cibis verò & potu taceo; cùm etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob Gehennæ metum, tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunijs, & mens desiderijs æstuabat in frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes; rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non depudesco infidelitatis meæ, quin potius plango, me nō esse quod fuerim. Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus quàm rediret, Domino increpante, tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum mearum consciam pertimescebam: & mihimet iratus, & rigidus, solus deserta penetrabam.

Sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum, &, vt ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudensq; cantabam. Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus, &c.

2.

Plin. lib. 5. cap. 18. Ptolom. Nig. cō. 4. Ortelius.

CHRYSORRHOAS, Plinio, Ptolomæo alijsq; cosmographis Syriæ fluuius est; qui ex monte Libano scaturit, & Damascenorum vrbem præterfluit, totusque in deriuationes & paludes consumitur. Nomen ab effectu sortitus est: græcis enim sonat aureus, seu aurum fluens; nam quæcunque loca mundat, opimat.

3.

Ioseph. lib. 15. antiq. 5. & 13. ant. 21. & 14. ant. 8. Nig. cō. 4.

DION, Ptolomæo Dium, Iosepho Diospolis, oppidum Syrorum iuxta Pellam, quod Iudæorum rex Alexander Iannæus vi subegit, atq; in Iudæorum ditionem redegit. Pompeius verò Magnus Romani exercitus dux, id suis habitatoribus restituit. Iuxta hanc Herodes post acerrimum cum Arabibus conflictum haud incruentam victoriam reportauit.

4.

ESSA, aliàs Essemon, oppidum, in quo Zenonis Philadelphensium tyranni, res preciosissimæ seruabantur. quod Alexander Iudæorum Rex expugnauit, & triplici muro circumdedit. Ioseph. 13. antiq. 21.

5.

BVBASTVS, vrbs Aegypti; à qua & circumiacens regio, & adiacens fluuius nomen habet. Ezech. 30. Hieronym. in loc. Hebraic.

6.

BVSIRIS, metropolis AEgypti, quæ adiacenti regioni & flumini nomen dedit. Ptolom.

7.

Genes. 10. Hieron. in Eze. c. 27. Tyr. 7. bel. sacr. 15. & 10. ca. 5. 13. & 14. sep. 12. 14. & li. 22. ca. 3. Vitriac. cap. 44. Broc. sti. 1. Breid. ibid.

ANTARADVS, quæ & Anteradus dicitur, nunc autem Tortuosa appellatur, antiqua & egregia Phœniciæ vrbs est, in littore maris sita; dicta Antaradus, quod Arado insulæ (à qua versus Orientē duabus miliaribus distat) è regione opposita sit. Condita dicitur ab Aradio nono filio Chanaan filij Cham, filij Noë. In hac enim prouincia aliquos filiorū Chanaan habitasse ipsa ciuitatum nomina indicant, qui stupendæ magnitudinis sepulcrum longitudinis viginti cubitorum, atque insignes pyramides ex maximis lapidibus cōpactas, quorum multi hominis excedunt staturam, post se ibidem reliquerunt: quæ etiamnum vno miliario ab Antarado cernuntur. Scribit Clemens D. Petrum Apostolum cùm ab Hierosolymis Antiochiam peterēs, Phœnicem circumiret, Antaradi aliquamdiu Euangelium prædicasse; vbi eundem in B. Mariæ Virginis honorem paruam fundasse Ecclesiam, & in eadem diuina mysteria celebrasse VVilhelmus Tyrensis Archiepiscopus, & Iacobus de Vitriaco Episcopus Ptolemaidensis referunt. Hæc præterquam quod Episcopali sede sit decorata, in hoc etiam alijs multis Ecclesijs præcellit, quod ob quàm plurima omnis generis miracula ibi edita, frequenti Christianorum, Saracenorumque accessu honoratur. Christiani hanc vrbem à Saracenis primum occupatam, circa annum Domini millesimum centesimum secundum in suam receperunt potestatem.

8.

Genes. 10. Hier. ibid. Ioseph. anti. 12. & 14. antiq. 20. Ezech. 27. & ibid. Hieron. Tyr. lib. 7. bel. sac. 15. & 13. cap. 2. & 14. c. 12. 14. & 22. cap. 3. Vitriac. cap. 44. Broc. sti. 1.

ARADIVS, quæ & Arados nuncupatur, perantiqua, & munitissima ciuitas est, in Arado insula, angusto duorum miliariorum freto à Phœnices littore, & ab Antarado vrbe separata. Cuius Ezechiel propheta ad principem Tyri sermonem dirigens, his verbis meminit: Habitatores Sidonis & Aradij fuerunt remiges tui. Idem paullo infra. Filij Aradij cum exercitu fuerant super muros tuos in circumitu: Condidit, atq; à suo nomine post diluuium appellauit hanc ciuitatem Aradius nonus filius Chanaan, nepos Noë, & cum suis totam insulam possedit. In itinerario Clementis legimus S. Petrum Apostolum matrem B. Clementis in hac ciuitate mendicantem reperisse, & ad fidem cōuersam filio restituisse; vbi etiam fit mētio de duabus columnis vitreis, mirabili artificio in prædicta insula in altū erectis, quæ spectatores omnes in sui admirationem rapiunt. Postquam hæc ciuitas multis sæculis Episcopali cathedra in pace floruisset, tandem ita merentibus hominum peccatis, à Saracenis occupata est, atque vnà cum cæteris circa annum salutis millesimum centesimum

esimum in potestatem Occidentalium Christianorum redijt.

9.

Gen.10.& ibi Hieron. 3.Reg.4. Ioseph 1. antiq.12. et 5.ant.3 & 8.ant.2.& 9.ant.13. & 7.bell. 24. Tyr lib7. bell.sac13. 14.& 10.ca. 5.26.& 11. ca.9.& 14. ca.12.14. Vitriac.ca. 44. Broc.iti.1. Breid.eod.

ARCAS, quæ & Arce, & Actipus, item Arca, Archas, & Arachis nuncupatur (sicut Syriæ ciuitates pene omnes habent duo vel tria nomina) antiqua & munita Phœnices vrbs est: vltra Tripolim ad radices Libani & Antilibani in munitissimo colle sita. Et à spelunca montis Leopardorum ferè contra Aquilonem miliaribus tribus: & à mari magno versus Orientem ferè totidem: à ciuitate autē Sin contra Austrum dimidio miliario distat: estq; optimi soli & glebæ vberis: habet planiciem, nec desunt lætissima pascua, & viuentium aquarum cōmoditates. Hanc vrbem olim Aracæus septimus filius Chanaan condidit, & immutato parum vocabulo à suo nomine vocauit Arachis, quod postea diuersimodè corruptum est. Huius maritimæ regioni rex Solomon Baana principem præfecit. Cùm à Christianis possidebatur, Episcopali sede erat insignita. Quam à Saracenis occupatam, circa annum Christi millesimum centesimum, Occidentales Christiani recuperarūt, atque diu in sua potestate tenuerunt.

10.

Gene.10. Ioseph.16. ant.13.& 19 ant.7. & 20 ant. 16.Item 1. bel.16.& 5.bel. 12.et 7.bel.20. Hiero.epist. ad Eustoc. Pli.5.c.20. Ty.li 7.cap. 22.& li.11. ca.13 & 13. cap.20 & 17.ca.1.& 22.c.17.18. Herol.con. 1.ca.7.& 2.c.17.& 5.ca 4 19. Vitriac.ca. 26.44.95. Broc.itin.1. Breid.eod. D.Athanasius libello de Passione imagin. Christi.

BERYTVS, quæ à Gergesæo quinto filio Chanaan, eius conditore, olim Geris dicta creditur, & postea Felix Iulia appellata fuit, antiqua, insignis, & robusta Phœniciæ vrbs est, quinque contra Aquilonem à Sidone, versus Austrū verò à Cane fluuio tribus miliaribus alto munitoq; in loco sita. Ab Occidente mari magno alluitur: ab Oriente autem campestris illi adiacet regio multis fructiferis arboribus, satis, siluis & vineis fertilis & amœna: quam fluuius quidam irrigans iuxta vrbem in mare labitur. Vrbs hæc quondam Romanorum colonia & domicilium fuit, atq; Augusti Cæs. beneficio, singulari priuilegio Romanum ius ciuibus cōcessum erat. Quā prius Herodes senior, & postea Agrippa rex templis, foris, porticibus, theatro, amphitheatro, balneis, alijsq; magnificis ædificijs exornauerunt. Cùm Christiana religione vigeret, Episcopali cathedra decorata Tyrensi Archiepiscopo parebat. In hac ciuitate stupendū illud accidit miraculum, quod circa Christi imaginem contigisse grauissimi scriptores referūt: Cùm enim perfidi Iudæi ligneam illam Domini nostri Iesu Christi casu ibi repertam iconem, quam Nicodemus olim proprijs suis cōposuerat manibus, illuderēt: & post sputa, colaphos, flagra, omne deniq; iniuriarum & ignominiæ genus, quod ipsi Christo Saluatori nostro ipsorum patres intulerant ferreis clauis imaginis manus pedesque ac latus lancea foderent, cōtinuò copiosi sanguinis & aquæ ex ea riuuli emanauerūt: cuius vnctione cum varij paralitici, cæci, claudi, surdi, muti, leprosi, alijq; infirmi mox sanitati restituerentur, signis tam admirandis visis, omnes qui in ciuitate erant Iudæi, fidem Christi amplectentes ab eiusdem vrbis Episcopo baptismi gratiam susceperunt. Idem autem sanguis tū propter rei tam mirandæ celebrandam æternitatem, tum propter diuinam eius virtutem, in omni humana infirmitate curanda sæpius expertā, multis sęculis diuersis in eius prouincię Ecclesijs venerationi habitus & conseruatus fuit. Extat adhuc de hoc miraculo sermo S. Athanasij Epis. Alexandrini, qui in septimo generali concilio Niceno secundo, actione quarta ad confirmandam & stabiliendam sacrarū imaginum venerationem, coram trecentis quinquaginta Episcopis totus lectus est. Porrò Berytum in Saracenorum potestatem delapsam, anno Christi millesimo cētesimo vndecimo, mense Aprili Balduinus primus Hierosolymorum rex terra & mari per duos continuos menses diu noctuq; impugnans assultibus, armorum vi recuperauit. sed an. salutis millesimo centesimo octuagesimo septimo à Saladino capta, rursum decimo post anno à Christianis recepta, sæpiusq; tū à Barbaris vicissim destructa & instaurata est. Nunc verò Barutus dicta, maximum & celeberrimum est emporium & Syriæ portus. Hinc Berytia habetur vna, hodie quoq; nominatissima, incolitur à Mahometanis.

11.

BIBLVS, siue Byblos, & Biblium, olim Eue seu Euæa, nūc Gibel, Giblet, & Bibleth dicta, inclita Phœnices ciuitas est, quæ hebraicè Gebal & Gobel, incolæ verò eius Biblij seu Giblij in sacris literis vocantur. Hęc versus Aquilonem à Cane fluuio tribus, cōtra Austrū verò à ciuitate Botro quatuor miliaribus, super mare sita, ab Euæo sexto filio Chanaā fūdata scribitur, de qua in tertio Regum libro hoc modo legimus: porrò Biblij præparauerunt (Solomonii) ligna & lapides ad ædificandam domum Domini. Similiter apud Ezech. Proph. in cōmendatione Tyri: Senes Giblij, & prudentes eius (ô Tyri) præbuerūt nautas ad ministeriū variæ supellectilis tuæ. Post Christi tēpora ciuitas hæc Episcopali sede illustris fuit. Anno Domini 1109. Christiani ciuitatē hanc à Saracenis multo tempore possessam, vnà cum classe Genuēsium septuaginta galearum terra mariq; circumuallantes, per deditionem ceperūt: quæ rursus, anno salutis millesimo centesimo octogesimo septimo vnà cum pluribus alijs à Saladino capta, & octauo post anno à Christianis recepta, instaurata & communita, tandem cum cæteris omnibus amissa est.

Psal.82. Hieron.de loc.Hebr. Genes.10. 3.Reg.5. Ezech. 27. Tyr.11 bell. sa 9 & 14. cap.14. Vitriac ca. 44.& 49. Herol.concil.1.ca.7. & 2 ca.16.

12.

BOTRVS, seu Botrys, Botrum, & Botriū, opulenta quōdam Phœniciæ ciuitas, Heliæ Prophetæ tempore ab Ithobalo Tyriorū rege ad Aquilonem à ciuitate Biblo quarto, ad Austrum autem à Naphim castro tertio miliario in littore maris condita est, & nobilissimo vino vicina loca excellit: Christianorum verò tempore etiam Episcopali sede claruit.

Ioseph.8. antiq 13. Ty.14.bel. sac.12.& 14. Vitriac.c. 44. Broc.iti.1. Breid.eod.

13.

CASTRVM album, quod post omnes ferè ciuitates & munitiones per Saracenos expugnatas, Christiani diutissimè tenuerunt. Vitriac.cap.92.

14.

CRACH, aliâs Craccum, castrum quondam hospitalis S. Ioan. Breid. itin.1. Vitri. cap.92.

15.

LA Boccha, aliâs La Loquea, locus est in Tripolitanis partibus, in quo Balduinus tertius Hierosolymorum rex cum vniuersa regni sui potestate, & Theodorico Flandrensium Comite, aduersus Saracenos expeditionem facturi, conuenerunt. Vbi & postea Noradini Damascenorũ Regis exercitus à Christianis deletus est, ipseque fuga nostrorum manus vix euasit. Tyr.18.bel.sac.17.& 19. bel. sac.8.

16.

MARACLEA, maritima Phœnicis ciuitas, à Septentrione vrbi Antarado cõtermina: post Christi tempora Episcopalis sedes fuit. Tyr.14.bel.sac.12.&c.

17.

MARGATH, seu Margad, munitũ Phœniciæ castrum est, iuxta Valaniam fluuium altissimo in monte sitũ: ab Antarado septem, à Valania autẽ vrbe atq; à mari vno miliario distans. Hoc Fratres de Hospitali S. Ioan. inhabitare solent: atq; huc propter Saracenorum insultus, Episcopatus, qui in Valania fuit, translatus est. Tyr.li.9.ca.14.& 13.ca.2. Vitriac. cap.33.44.92.96.Brocard.itin.1.

18.

MAVS, locus super ripam fluminis: vbi Christiani olim castrametati sunt. Tyr. 7 bel.sac.21.

19.

MONS Ferrãdus, munitissimum Christianorũ castrum, & oppidum in finibus Tripolitanis, supra ciuitatẽ Raphanea, haud procul ab vrbe Archis in mõte situm: ad sui Occidentem loca plana: ad Meridiem autem arduos, inuios & angustos habens montes. in quo Sanguinus Turca sceleratissimus, & Christiani nominis persecutor immanissimus, Fulconem Hierosolymorũ Regem, multosq; eius nobiles arctissimè obsedit, & cõtinuis assultibus obsessos, acerrimè impugnauit, quod tamen vi expugnare non potuit. Tyr.14.bel. sac.25.26.28.29.

20.

Broc.itin.1 Breid.eod. MONS Leopardorum, rotundus & altus est, qui cõtra Aquilonem à Tripoli duabus: versus Austrum à ciuitate Arcas tribus: à Libano autem vno miliario distat. In Aquilonari montis huius pede spelunca est, in qua monimentum visitur viginti sex pedes in longitudine continens, quod à Saracenis, qui illud ducis Iosue sepulchrum æstimant, deuotè frequentatur: Sed cùm sacræ scripturæ autoritas eum in tribu Ephraim, iuxta Thamnath sare sepultum esse testetur, verisimilior illorũ opinio est, qui istud Chanaan filij Chã, filij Noe, vel alicuius ex filijs eius sepulchrum esse sibi persuadent: Illos enim circa locum hunc habitasse certum est.

21.

MONS peregrinus, castrum & oppidũ naturali situ & artificum industria egregiè munitum: quod Raimundus Comes Tolosanus in monte quodam ante vrbem Tripolitanam, vix ab ea duobus miliaribus distante, cõdidit: eiq; quoniã peregrinorum opera construebatur, peregrini nomen indidit. Atq; hic vir ille magnific⁹ anno Domini 1105. prid. Calend. Martij diem extremum obijt. Non procul ab hoc Castro postea Pontius Comes Tripolitanus proditoriè est occisus. Tyr. bel. sac. lib.10.cap.27.& alibi.

22.

NELESINVM, Christianorũ castrũ, Tripoli ad primũ lapidẽ adiacẽs: quod cùm anno partus virginei post millesimum ducẽtesimum, octuagesimo nono Saraceni capta ac destructa iam Tripoli nulla possent vi expugnare: post longam obsidionem tãdem fame ad deditionẽ compulerunt, ea lege vt præsidiarijs salua & libera daretur abeundi potestas. Obtento autem iam castro fortissimo militi id seruandum atq; tuendum tradiderunt, qui suis excursibus ne Tripolitana ciuitas à Christianis iterum ædificaretur, cauerent. Herold.cont.bel.sac.lib.5.cap.4.

23.

NEPHIM, aliâs Neuphurus, castrum principis Antiocheni, triginta fortib⁹ turribus munitum, & contra Austrũ à Tripoli duobus miliaribus distãs, pene totum mari ambitur. Huius loci vinũ quocunq; alio eius regionis vino præfertur. Broc.iti.1.Breid.ibi. Vit.ca.44.

24.

PROMONTORIVM, montes sunt inter Berytum & Sidõnẽ in mare prominentes, inter quos & mare angusta & difficilis via est. Super hos montes Saladinus Syriæ & Aegypti rex, cùm Berytum obsideret, exploratores constituit, qui de aduentu galearum, quas ex Aegypto expectabat, ipsum redderent certiorem: viæ autem angustiam, ne Christiani, qui ab Austro aduentabant, transire possent, tum milite, tum materie conclusit. Ty.22.ca.17.18.

25

RAPHANAEA, seu Raphaneæ, regni Chalcidis, ciuitas est, Arcæ vrbi contermina: quæ post Christi tẽpora Episcopatus titulo illustris, Apamiensi Archiepiscopo parebat. Anno Domini millesimo cẽtesimo vigesimo sexto Pontius comes Tripolitanus, vnà cum Iosephi.7. bell.19. Tyr.14. bel.sac.12. & 13.bel. 19.

Baldui-

Balduino secūdo Hierosolymorum rege, vrbem hanc expugnaturus, castrū in mōte quodam ciuitati huic vicino, ad cogēdam vrbem ædificauit, eamq; obsidione cingens, cùm diebus octodecim vehementius impugnasset, ciues ad deditionem compulit.

26.

Genes. 10. Hiero ibi. Ptolem. Bro. itin. 1. Breid. eod. SIN, Hieronymo Sim, Ptolomæo Simyra, Brocardo Sycon, nunc Synochis dicta, vetus oppidum est, dimidio miliario versus Septentrionem, vltra vrbem Arcas situm, quod olim Sinæus octauus filius Chanaan post diluuium condidir.

27.

Tyr. 20. bel sacr. 31. & 32. Broc. iti. 1. Breid. eod. TERRA Assysinorum, ad Orientem Antaradi, & ad Aquilonem Arcas & Sin sita magna, amœna, & fertilis, longitudinis vndecimo, latitudinis verò miliariorum sex planicies est; pulcris oliuarum ac ficuum & arborum diuersi generis nemoribus, nec non fluminibus, & pinguibus pascuis abundās: quam ab Oriente montana quædam non multum alta circundant, quæ iuxta Arcas initium sumentes, versus Septentrionem ad Castrum vsque Crach extenduntur. Hanc regionem Assysini (qui ad sexaginta millia censebantur) quondam inhabitabant: habentes in ea castella decem cum suburbanis. Qui post quadringentos annos, quibus sub stricta obediētia superioris sui (quem è grege suo cōmunibus electum suffragiis Senem vocabant) iuxta Saracenorum legē & traditiones vixerant, cùm in Euangelistarum & Apostolorum scripta incidissent, anno Domini millesimo centesimo septuagesimo secundo, misso ad Almaricum Hierosolymorum regem legato, Christi fidē ac baptismi suscipere gratiam petierunt. Legatus autem voti compos ad suos reuertens, in itinere à fratribus militiæ tēpli occisus est. In hac planicie nunc Turcomarini, Madianitæ & Boduini habitant, vnà cū vxoribus, filijs, camelis & pecoribus suis in tabernaculis degentes. In prædictis verò montanis Saraceni quidam habitāt, qui Vanniger dicuntur, homines efferi, maliciosi, & Christianis infesti.

28.

MESSABARA, locus est vltra mōtem Libanum, gleba vber, fontibus irriguus omnibusq; rebus & fontibus abundans.

29.

ORTHOSIA, & Ortosias, hodie Tortosia vocata maritima Phœniciæ vrbs est, inter Tripolim & Archim sita: quę post Christi tēpora Episcopali sede inclyta fuit. In hanc vrbem Tryphon è Dora (in qua ab Antiocho Syriæ rege obsidebatur) elapsus, naui aufugit. 1. Mach. 15. Tyr. 13. bell. sacr. 2. & 14. bell. sacr. 12. Ptolom.

30.

TRIPOLIS, opulenta iuxta ac nobilis Phœniciæ vrbs, natura, arte, virisq; fortibus munita; quæ, vt Tyrus, peninsulæ forma, tota fere salsis maris magni vndis circundata, dulcissimis fontibus abundat. Versus Aquilonem à Castro Nephim duobus; cōtra Austrū à monte Leopardorum totidem; versus Occidentem autem à Libano mōte tribus miliaribus distat. Incredibili omniū pene nationum frequentia semper habitata fuit: Habet enim opifices etiamnū hac nostra ætate super quatuor millia, qui ex bombicum lanificio subtili arte sericum, holosericum & subsericum texunt; vnde pannus heteromallus, quasi Tripolitanus vernacula nostra lingua Trypp vocari videtur. Ager vrbi adiacens, qui in latitudine mille, in longitudine verò duū millium passuum est, paradysi instar incomparabili fæcunditate & grata oblectandis animis amœnitate præditus est: Nam fons hortorum procul ab vrbe ad radices Libani scaturiens, breui spatio auctus, totum hunc agrū rigat & fœcundat; vnde vineris, oliuetis, ficetis, cāna mellis, varijsq; frugiferis arboribus, hortis, fructibus & pascuis diues est. In celebrem huius vrbis portum Machabæorum tempore Demetrius Seleuci cum multitudine valida & nauibus appulit. Post Christi ascēsionem vrbs hæc Episcopatus titulo insignis, aliquot sæculis in Christiana religione floruit: quo tempore S. Marina in habitu virili clam inter monachos ibi vixisse scribitur.

Broc iti. 1. Breid. eod. Vitria ca. 33. & 44. Sal tom. 9. cap. 10. Bened. an not. in 2. Mach. 4. 2. Mac. 14. Ty. 14 bel. 12. 14. & 21. cap. 16. Bret iti. 5.

Anno verò partus virginei sexcētesimo trigesimo sexto Tripolis in Saracenorum potestatē lapsa, à proprio rege gubernabatur: quā Balduinus primus Hierosolymitanus rex anno salutis humanæ millesimo centesimo nono, post septem obsidionis annos Genuensiū classe adiutus Iunij mēsis die decimo ciuibus tradentibus cepit, atq; Bertrandum, Raymundi Tolosani comitis filium, ibidem comitem constituit, qui se suosq; successores Hierosolymitano regi iuramento obstrinxit; cuius comitatus à Valanio flumine initium sumens, ad fluuium Canem terminatur.

Tyr. 7. bel. 14 & 10 c. 5. & 11. bel. 10. & 16. cap. 29. Vitriac. cap. 33.

Scribit VVilh. Tyr. Archiepiscopus Tripolim anno natiuitatis dominicæ supra millesimum centesimum septuagesimo tanto terræ motus impetu subitò esse quassatam, vt tota ciuitas quasi agger lapidum, oppressorum ciuium tumulus, & sepulcrum publicum facta sit. Cùm anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo nono Saraceni innumeris copijs vrbē hanc obsiderent, atq; nec diu, nec noctu intermissis assultibus, oppidanis, qui pro aris & focis decertabant, vrbem strennè defendentibus, eam frustra aperto Marte oppugnarent, tandem insidijs vsi, diuturno atq; laboriosissimo opere clam cuniculos egerūt, ac subterraneo itinere antelucano tēpore in medium vrbis forum erumpentes, post maximam ciuium stragem, vrbem direptam ignique absumptam, ad fundamenta vsq; diruerunt, accomplanauerunt: quæ postea à Saracenis restaurata, nūc sub Turcæ imperio agit.

Lib. 20. cap. 19. Herol. con. bel. sac. lib. 5. cap. 4. Ludou. Ro. Pat. Nauigat. lib. 1. cap. 3.

31.

VALANIA fluuius seu riuus, qui Cœlesyriā diuidit à Phœnicia, atq; olim prin-

cipatum Antiochenum à comitatu Tripolitano dirimebat, ex mõtibus à Phœnicia & Libano non longinquis oritur, Margath præter fluens, inter maritimas & episcopales vrbes Maracleam & Valaniam in mare magnum seu mediterraneum se exonerat. Tyr. bel. sac. lib 11. cap. 17. & lib. 13. cap. 2. & 16. ca. 29. Vitriac. cap. 32. 33. & 96. Brocard. & Breidenb. in præfat. loc. ter. sanctæ.

32.

VALANIA, aliâs Balania, Ptolomæo Balanee dicta, maritima & Episcopali titulo illustris est vrbs, sita ad Valaniam fluuium, atq; à castro Margath miliario vno, à Ptolemaide itinere dierum octo, ab Antiochia verò quatuordecim dierum itinere distat. Huius vrbis Episcopatus propter Saracenorum excursiones in castrum Margath postea translatus est. Tyr. bel. sacr. lib. 9. cap. 14. & 10. cap. 5. & 14. cap. 12. Vitriac. ca. 32. & 44. Brocard. præfat. ter. sanctæ.

33.

VIMA, locus est, vbi occidentales Christiani Saracenorum à se prostratorum prædam, captaq; mancipia militaris fori more inter se diuiserunt. Tyr. 10. bel. sac. 6.

34.

MANOTHERA, castrum inter Biblum & Heliopolim, in valle Bacar situm. Tyr. 21. bel. sac. 11.

35.

PARADISVS Syriæ vrbs, ob hortorum amœnitatem nomen habens, quæ ad Septentrionem mõtis Libani supra Antaradum in Libanica regione sita est. Ptol. 4. Asiæ tab.

36.

Iudit. 3. Plin lib. 5. cap. 23.

APAMIA, siue Apamea, aliâs Appamena, nunc A[illegible]anum dicta, potens & celebris ad Orontem fluuium vrbs est, totius Cœlesyriæ metropolis; à qua & ampla, lateq; diffusa, multisq; oppidis & pagis diues, eam cingens regio, etiam Apamia, & Apamena vocitatur. Condidit hanc vrbẽ Seleucus, vel iuxta quosdam Antiochus Seleuci F. Rex Syriç eiq; à matre sua Apamia, Apamiæ nomen indidit. Ab Aquilone vicinæ ei erant duæ insignes Syriæ vrbes, Seleucia & Laodicea, quarũ, ob singularẽ ciuium inter se concordiã, soror hæc dicta fuit. Tempore, quo Iulius Cæsar, facta in eũ coniuratione, à Cassio, Brutoq;, alijsq; sexaginta vel amplius senatoribus, equitibusque Romanis Romæ in senatu viginti tribus vulneribus confossus interijt, vrbs hęc à maximo Romanorum exercitu obsidebatur. Quã Cassius, ad parandum sibi exercitũ in Syriam profectus, in suas partes pertraxit, vrbemq; obsidione liberauit. Cùm autem vrbs hæc Christi amplexa fidem, Christiana religione exculta esset, Archiepiscopali sede, cui septẽ Episcopatus parebãt, multis sæculis claruit: atq; tandem vnà cum cæteris vrbibus in Saracenorũ potestatẽ delapsa, anno humanæ salutis millesimo centesimo & tertio, ab illustri Christianorum principe Tancredo, cùm Antiocheni principatus gubernationem suscepisset, post longam obsidionem recuperata est. Quam cùm postea AEgyptiorum Sultanus extorsisset, anno Christi supra sesquimillesimum decimo quinto à Selimo Turcarum Imperatore per deditionem occupata est.

Iosefph. 14. antt. 19. 20. & 1. bel. 8. 9. 13. VVil. Tyr. 14. bel. sac. 12. & 15. bel. 16. Tyr 10. bel. sacr. 21 Vitriac. cap. 44. Herol. sex. conti. bel. sac. 9. 10.

37.

EMESA, aliâs Emisa, & Emissa, postea Camela vocata, quam Abrahamus Ortelius nostræ ætatis cosmographus, ex Bellonio scribit hodie Turcis Haman, & Arabibus Hamsa dici: inclyta Apamenę regionis vrbs est. Hanc olim Samaræos, qui è Samaræo decimo filio Chanaan prognati sunt, incoluisse referunt. Tempore, quo Romani totius mũdi monarchiam tenebant, vrbs hæc proprium habuit regem, firmaq; arce, quæ in edito colle sita erat muniebatur. Postquam autem Christi fide imbuta fuit, Archiepiscopatus sede insignita est, ac quatuor Episcopatibus imperabat.

Ptolem. Hieron. de loc. Hebr. Genes. 10. Iosefph. 7. bel. 27. Ty. 14. bel. 12. & 21. cap. 6. 8. Vitriac. cap. 45.

CHRO-

CHRONICON DVPLEX AVCT. R. D. CHRISTIANO ADRICHOMIO DELPHO.

PRAEFATIO IN SVBSEQVENS CHRONICON.



VM viderem hoc tempore, nihil æquè necessarium, quàm si historicus, & literalis vtriusq; Testamenti textus, quàm apertißima methodo explicaretur, videbam hoc non alio pacto rectius quàm locorum & temporum explicatione fieri. Neq; tamen hoc mihi conandum arbitrabar, vt perplexis & nescio, an vnquam explicandis quæstionibus lectorem retinerem; sed vt hanc quasi viam sternerem, ad succũ & syncериores fructus ex ipsis bibliorum fontibus hauriẽdos. Itaq; subiecta oculis Palestina, vt maximè rudiorum animos oblectare & instruere potuit, & ipsa Euangelij sede, & quasi matrice Hierosolyma, hoc sequenti opere exhibeo Chronicon duplex. Primum, breuißimum, quod summatim præclarißima quæq; ab orbe condito ad hunc vsq; diem complectitur. Alterum, cũ ipsis Biblijs orditur & finit quod iure voces totius Testamenti compendium. quicquid enim obscurè ibi, confusè, sæpè etiam interrumpitur; hîc quanta maxima potuit industria, luculenter exponitur. Adiecimus & breuißimis annotationibus, illam temporum rationem, quam Genebrardus, & aliquando Benedictus Arias sequuntur: ne quicquam sit, quod properantem latere poßit. & eam ipsam non omnibus, sed præcipuis tantùm locis apposuimus, atque ita sequi quemuis cuiq; licitum sit. nam præstare omnia tam contrarijs omnium sententijs, difficillimum est: vt non dicam, quod hoc à nemine præstari poßit. Doctißimi quique magno stomacho Annij Philonem & Berosum proscindunt, qui tamen ipsi, quando commodum est, lubenter eum sequuntur. Quidam Latina Græcis, plures Hebræa vtrisque præferunt, alij vnũ, aut ex vno, locum aliquem vnum, ex quo reliquos deducunt: alij omnes sequuntur: vt tandem qui verè prudens & doctus sit, audire vtramque partem debeat. Cùm igitur nihil sit iucundius, vtilius, magisq́; necessarium ac salutare, quàm cõtemplare Dei Opt. Max. Maiestatẽ: Mundi quoque creationẽ, hominis formationem: eiusdemq́; propagationem: regnorum originem ac mutationem. Legis etiam Mosaicæ initium, progressum, ac finem: Item Christi ortum, vitam, miracula, ac paßionem: nec non Christianam Ecclesiam nascentem, grandescentem, florentem, ac iam senescentem: denique virtutum, vitiorumq́; exempla sequẽda fugiendaúe quasi ob oculos intueri: operæ precium mihi visum fuit ex Diuina scriptura & Ecclesiasticis scriptoribus harum rerum omnium epitomen quandam concinnare. Quo in opere duo summa diligentia obseruaui: Primò, vt res sacras, (sacra namque ex professo tracto) casq́; nõ quaslibet, sed maximè notabiles ac memorabiles, iuxta γνήσιον genuinum, verumq́; ordinem collocarem, seruata vbique exactißima temporis, loci, & personæ ratione. Ordo namque rei, ac consideratio circumstantiarum, quando, vbi, à quo, qua occasione, quomodo, quo fine, quid actum dictumúe sit, multum lucis intellectui adfert, mira gratia affectum delectat,

 ctat,

ctat, memoriamq́ plurimum iuuat. Secundò, vt præcipua quæq; rerum capita ac summã, quoad licuit paucißimis, maximeq́ proprijs et efficacibus verbis, præsenti plerũq; vtens tempore, explicarẽ, earumq́ veram & viuam imaginem quasi in tabula compẽdiario penicillo deliniatã, ac viuidis coloribus graphicè depictam, tanquam iam ante oculos gererentur, viuidè contemplandam, mentique imprimendam subijcerem: cauens tamẽ, ne dum breuis esse laboro, obscurus fiam. Dilucida autem breuitas gemino beneficio iuuat lectorem, in primis vt minori cum labore, ac maiori cum voluptate legat: deinde vt lecta facilius memoriæ infigat, ac tenacius retineat. nam memoriæ amicum est, quod breue est. Styli elegantiam in tanta breuitate obseruare non potui, vbi sic cuiusque sæculi illustria dicenda sunt, vt digito ea indicasse sufficiat: sacram quoque in hoc imitatus scripturam, cùm veritatis oratio, quo simplicior, hoc sit efficacior. non ignorans etiam Manilij illud monostichon, Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Vt itaq; scias huius libelli ordinem, principio ex pentateucho Moysi, libro Iosue, Iudicum, Regum, Paralipomenon, Esdræ, & Machabæorum, iusto ordine breuiter concinnaui continuam sacræ historiæ seriem à cõdito Mundo, vsque natiuitatem Christi: vbi autem scriptura deficit, ea ex Philone atque Iosepho suppleui. hisq́ue suo loco inserui historiam Iob, Ruth, Tobiæ, Iudith, & Ester. Item librum Psalmorum, Prouerbiorum, Ecclesiastis, Canticorũ, Sapientiæ, & Ecclesiastici; nec non 4. maiorum, & 12. minorum Prophetarum, obseruato etiã diligenter quo tempore ac loco prophetauerint: quod non parum facit ad ipsorum prophetarum intelligentiam. sola enim temporum cognitio declarat prophetias esse prophetias. Christi verò Saluatoris nostri vitam omnibus & singulis Christianis semper ob oculos habẽdam atque imitandam, ex 4. Euangel. maxima industria iuxta verum germanumq́ ordinẽ luculẽter in vnũ contexui: vbi interdum singuli, interdum bini, aliquando terni, nonnunquam verò quaterni Euangelistæ mirabili harmonia à Christo acta aut passa explicant. Eodem ordine per compendium conscripsi actus & passiones Apostolorũ; item, quo tempore & loco epistolæ Apostolicæ & Apocalypsis B. Ioannis, sint scripta, propterea quod, teste Chrysostomo, nõ modicum faciat ad tractandas quæstiones cognitum epistolarum tempus. Loca autem originalia scripturarum, vbi hæc plenius fusiusq́ue, describũtur, in margine apposui. Simili industria in breuiore Chronico ex Ecclesiasticis scriptoribus ac historicis tam antiquioribus, quàm recentioribus fide optima prosecutus sum Ecclesiæ Christi primordia ac progressum, Romanorum Pontificum & Imperatorum tempora, & cæt. Postremò quædam adieci de Antichristo & nouißimis temporibus. Titulos summam rei quasi digito indicantes paßim in margine adiunxi. Hæc itaque quæ instar apiculæ è sacrosanctæ Scripturæ medulla, probatorumq́ue auctorum floribus in proprium mihi vsum collegi, ac syncerè in verum, genuinumq́ue ordinem dilucida breuitate concinnaui, nunc & tibi exhibeo candide lector; vt quibus omnes illos libros comparare aut perlegere commodum nõ est, ad manum habeant sacrarum quarumcunque rerum compendium. Quamobrem hoc meum qualecunque opusculum, quod beneuolo animo offero, benignè suscipe, piè vtere, & in Christo benè beateq́ue viue & vale.

ADMO-

ADMONITIO ad Lectorem



Temporis exacta ratio. ANTEQVAM hoc opus aggrediar, expedit, vt de exacta temporis diuisione quædam præmittam. Æternitas, in se immutabilis est: nulla enim vicissitudine obumbratur. Tempus est mobilis quædam mutatio ac mensura motus, fluens ex primo mobili. Totius autem temporis fluxus in 6. ætates distinguitur. *De 6. ætatibus Mundi.* Prima à creatione Mundi vsque ad diluuium, continet annos 1656. Secunda, à diluuio vsque ad natiuitatem Abrahæ, quæ à poëtis aurea vocatur, constat annis 292. Tertia, exinde vsque ad initium regni Dauid, habet annos 942. Quarta, à principio regni Dauid vsq; ad subuersionem Ierusalem per Chaldæos durat ann. 434. Quinta, deinde vsque ad natiuitatẽ Christi complectitur annos 586. Sexta incipit à natiuitate Christi, & durat vsq; ad consummationem Mũdi, cuius terminũ solus Deus nouit. *Matt. 24. Marc. 13.* Septima, quasi sabbatum, est status piarum animarum in cælo & corporum in sepulchro quiescentium. Octaua, erit resurgentium, in qua pij cum Domino regnabunt in æternum.

Anni Solaris diuisio. Gene. 7. & 8. Cæterum Annus, quali Genesis & reliqui sacræ Scripturæ libri vtuntur est spacium decursus Solis, quem ab vno discessus zodiaci puncto, donec illo præcisè reuertatur, peragit. Hunc autem circuitum perficit Sol in septimanis 52. die 1. & quarta fermè diei: aut in diebus 365. & horis ferè 6. nam deficiunt 12. minuta, quæ faciunt quintam partem horæ. Sex autem istæ horæ quarto quoq; anno conficiunt diem integrum, qui intercalatur sexto Kalendis Martij, à quo bissextus is annus dicitur. Minuta verò illa 12. faciunt retrocedere Solstitia & æquinoctia: & ita in quinq; annis erramus per vnam horam: & in 120. annis per vnum diem. & nisi error iste corrigatur, festa hyemalia tandem forent æstiualia: & econuerso.

Exod. 12. Annum verò Iudæi diuidebant in menses 12. cumque ex Dei mandato incipiebant à 1. mense Nisan, cuius 14. luna vel cadebat in diem Verni æquinoctij, vel propius ipsum sequebatur. vnde ferè cum nostro concurrit Martio. Romani etiam annum diuidunt in menses 12. cumque primitus incipiebant à mense Martio: at postea, authore Iulio Cæsare, cum inceperunt à Ianuario, sic & nunc communiter nos Christiani annum inchoamus, & innouamus Kalendis Ianuarijs. *Lunæ cursus.* Luna diebus 29. & horis ferè 12. ad initium sui, vnde cœperat, reuertitur.

Septimanæ diuisio. Luc. 18. Hier epist. ad Hedib. quæst. 4. Septimana, (à Iudæis Sabbatum dicta,) est spacium 7. dierum. cuius dies Iudæi primam, secundam, tertiam, quartam, quintam, sextã, sabbati (quæ & parasceue dicebatur) & sabbatũ appellabãt. Ethnici verò, à 7. planetis, diem Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, Iouis, Veneris, & Saturni nominabant. Apostolorum autem autoritate prima sabbati, ob resurrectionem Domini, Dominicus dies est dictus. *Apocal. 1.* Siluester verò Põtifex reliquos septimanæ dies, feriam secundam, terram, quartam, quintam, sextã, & Sabbatum nuncupauit. Itaque qui Iudæis prima sabbati, is gentibus dies Solis, & Christianis dies Dominicus est: & sic deinceps. Septimanam autem Iudæi à prima Sabbati, Ethnici à die Solis, Christiani à Dominico incipiunt.

Dies naturalis. Leuit. 2. Dies naturalis, complectitur horas 24. id enim est diei ac noctis completæ spacium. hunc computabant Iudæi à vespera in vesperam Ethnici ab ortu Solis: Christiani à media nocte vsque ad medium sequentis noctis. quẽ etiam in 24. horas partimur. *Dies artificialis.* Dies artificialis est spacium temporis ab ortu solis vsque ad eius occasum. Hunc diuidebãt Iudæi, patresq; priores in 12. horas æquales, de quibus Christus: Nonne duodecim sunt horæ diei? *Ioan. 11.* Prima itaque hora siue mane, erat exortus Solis. Tertia, erat spacium medium inter ortum Solis & meridiem. Sexta, ipsa erat meridies. Nona, Sole iam ad occasum vergente. Duodecima siue vespera, occasus erat Solis. Hoc liquet ex parabola de conductis à patrefamilias operarijs, qui exijt mane, tertia, sexta, nona, & vndecima horis: *Matt. 20.* vbi etiam quosdam legimus in vineam vndecima demum hora missos, ac vnam duntaxat horam in opere fuisse, vtpote qui paulò ante solis occubitum venerint. Harum tamen 12. horarum, prima, tertia, sexta, & nona, nominatiores erant. ac veluti capita quędam cęterarũ, vtpote in quibus & cæteræ horæ comprehendebantur, de quibus sæpe in Sacris literis fit mentio: nominatim nihilominus & de alijs horis in Scriptura legimus. *Ioan. 1. & 4.* *Noctis diuisio.* Noctem verò ab occasu Solis vsque ad eius ortum partiebantur, Iudæi simul ac Romani in vigilias 4. prima in occubitu incipiebat Solis, tertia in media nocte, &c. Sic legimus Christũ ambulasse super mare quarta vigilia noctis. *Matth. 14.* Hora, est duodecima pars diei artificialis. Punctus siue quadrans, est quarta pars horæ. Minutum, est sexagesima pars horæ. Momentum, est decima pars puncti. Vncia, est duodecima pars momenti.

Atomos est quadragesima quarta pats vnciæ.

CHRO-

CHRONICON, CONTINENS VERAM ANNORVM SERIEM, AVTORE CHRISTIANO ADRICHOMIO DELPHO.

Anni Mundi.

I. ÆTAS MVNDI.

DEVS æternus creauit Adam. *Gene.1.*
1. Adam cùm esset 130. annorum genuit Seth.
130. Seth cùm esset 105. annorum, genuit Enos.
235. Enos natus annos 90. genuit Cainam.
325. Cainam existens 70. annorum, genuit Malaleel.
395. Malaleel cùm esset 65. annorũ, genuit Iared.
460. Iared ætatis suæ anno 162. genuit Enoch.
622. Enoch existens 65. annorum, genuit Mathusalam.
687. Mathusala natus annos 187. genuit Lamech.
874. Lamech cùm esset 182. annorũ, genuit Noë *Genes.5.*
1056. Noë existente 600. annorum, inundauit diluuium. *Genes.7.*
1656.

Summa ab Orbe C. ad diluuium, anni 1656

Dies sex addit Genebrardus.

II. Ætas.

1658. SEM genuit Arphaxad biennio post diluuium.
1693. Arphaxad cùm esset 35. annorũ, genuit Sale.
1723. Sale existẽs 30. annorum, genuit Heber.
1757. Heber natus annos 34. genuit Phalegh.
1787. Phalegh ætatis suæ anno 30. genuit Reu.
1819. Reu cùm esset 32. annorum genuit Saruch.
1849. Saruch natus annos 30. genuit Nachor.
1878. Nachor existẽs 29. annorum genuit Thare.
1948. Thare cùm esset 70. annorum genuit Abram. *Genes.11.*

Summa annorum 292.

Diluuium durauit anno: ita secundo post Diluuium, hoc est 1659. natus est Arphaxad Genebrardo: adijciendus igitur in his genealogijs vnus annus: vt summa huius ætatis sit 293. annorum. B. Arias tamen numerat 292.

Anni Mundi.

III. Ætas

Ad[illegible]ndus & in hac ætate annus ille Diluuij, ita conuenient omnia cum supputatione Genebrardi.

2023. ABRAM cùm esset 75. annorũ, accepit à Deo primam promissionem. *Genes.12.*
2048. Abraham existens centum annorum, genuit Isaac. *Genes.21.*
2108. Isaac natus annos 60. genuit Iacob. *Gene. 25.*
2199. Iacob cùm esset annorum 91. genuit Ioseph. *Genes.30.41.45.& 47.*

Iacob descendit in Aegyptum annos 130. natus Gen.47. *Fuit is annus Mundi 2239. Iacobæi manserũt in Aegypto annis 430.* Exod. 12. Galat. 3. *ita annus Mundi 2669. Genebrard.*

A Iacob in Aegyptum descensu quot anni fluxerint vsque ad Moysis administrationem in deserto, maxima contentio est: docet Genebrard. fuisse annos 430. Exod. 12. Act.7. Gal. 3. Ioseph 2. Ant. cap.5. & significatur. Genes. 15. *Quorum omnium initium statuendum est non ab Abraham vel Isaac, sed ab ipso descensu Iacob: qui cadit in annum Mundi 1709.* Genebrard. *B. Arias numerat ab Isaac: sed ea disputatio controuersiarum plena est. lector iudicet.*

2309. Ioseph existens annorum 110. obijt. *Genes.50.*
Quo mortuo seruiuit Israël in Aegypto vsque ad exitum annis 144. *Eusebius in Chronic.*
2453. Moyses existens 80. annorum, eduxit Israëlem ex Aegypto. *Exod.7.*
Et accepit legem in Sinai anno 430. à prima promissione ad Abraham facta. *Galat.3.*
Deinde præfuit Israëli in deserto annis 40. *Deut.1.& 34.*
2493. Iosue præfuit annis 7.
2500. Israël fuit sine iudice annis 11.
2511. Othoniel iudicauit annis 40. *Iud.3.*

Moyses, vt Genebrardus, præfuit annis 40. Iosue annis 18. vndecim autem annos, quibus sine iudice dicitur fuisse, adijcit Othonielis, vt cum istius imperio simul faciant annos 40.

2551. Aiod annis 80. *Iud.3.*
2631. Debora annis 40. *Iud.5.*
2671. Gedeon annis 40. *Iud 8.*
2711. Abimelec annis 3. *Iud.9.*
2714. Thola annis 23. *Iud.10.*
2737 Iair annis 22. *Iud.10.*
2759. Iepte annis 6. *Iud.12.*
2765. Abessam annis 7. *Iud.12.*
2772. Ahialon, siue Elon annis 10. *Iud.12.*
2782. Abdon annis 8. *Iud.12.*
2784. Troia capitur. *Euseb. in Chron.*

Sam

2790. Samſon annis 20. *Iud. 15.*
2810. Heli ſacerdos annis 40. 1. *Reg. 4.*
2850. Samuel, & Saul ann 40. *Act. 13. Euſeb. In Chron*

Summa annorum 942.

Genebrardus ætatem hanc numerat ab exitu de Aegypto, vſque ad templi ædificationẽ anno 4. Solomonis Summa anni 480. anno Mundi 3149. ita Genebrardus numerat à nato Abraham ad ædificationem templi annos 1200. Christianus verò 986-

IV. ÆTAS.

2890. DAVID regnauit ann. 40. menſ. 6. 2 *Reg. 5.*
2930. Salomon an. 40 3. *Reg 11.*
2933. Anno regni ſui 4. fundauit Templum Domini, an. 480. ab exitu Iſrael de Aegypto. 3. *Reg. 6.*
2970. Roboam regnauit an. 17. 3. *Reg. 14*
2987. Abia ann 3. 3 *Reg. 15.*
2990. Aſa an. 41. 3. *Reg. 15.*
3031. Ioſaphat an. 25. 3. *Reg. 22*
3056. Ioram ann 8. 4. *Reg. 8*
3064. Ochozias an. 1. 4. *Reg 8*
3065. Athalia an. 6. *Geneb* 7. 4. *Reg 11. 2. Par. 22.*
3071. Ioas an 40. 4 *Reg 12*
3111. Amaſias an. 29. 4. *Reg. 14*
3140. Ozias, qui & Azarias, an. 52. 4 *Reg. 15*
3189. Olympias prima. *Euſeb. in chron.*
3192. Ioathan an. 10. 4. *Reg. 15*
3209. Achaz an. 16. 4 *Reg. 16*
3209. Roma conditur. *Euſeb. in chron.*
3224. Ezechias an. 29 4. *Reg. 18*
3229. Tranſlatio Iſrael in Aſſyriam.
3253. Manaſſes an. 55. 4. *Reg. 21.*
3308. Amon, poſt mortem Manaſſe patris ſui an. 2. 4. *Reg. 21.* quibus connumerãtur 10. anni, quibus regnauit Amon captiuo patre: prout Philo dicit, & manifeſtat Euſebius, & 70. interpret.
3320. Ioſias an. 31. 4. *Reg. 22*
3351. Ioachaz men. 3. 4 *Reg. 23*
3351. Ioakim. *Ioachim Eliachim Genebrar.* an. 11. 4. *Reg. 23.*
3362. Ioachim, qui & Iechonias m. 3. 4. *Reg. 24.*
Tranſmigratio Babylonis.

Summa ab ædificatione Templi, quæ incidit in quartum Solomonis, vſq; ad captiuitatem Babylonis anni 419. menſ. 6. Genebr.

3363. Sedechias an. 11. quo anno Hieruſalem deuaſtata eſt. 4. *Reg. 24. 25.*

Summa annorum 484.

V. ÆTAS.

3374. DESOLATIO Ieruſalem, ac templi, & captiuitas Babylonica durauit an. 70. 2. *Par. 36. Hierem. 25. 29.*
3444. Zorobabel dux præfuit Iudæis Hieroſolymam reuerſis an. 58. *Luc. 3. Philo in breuiar. temporum.*

Ann Mundi

3445. Anno 2. cæpit ædificare templum Domini, ſed mox opus prohibitum eſt.
3480. Anno eius 37. miſſus Holofernes à Iudith truncatus eſt.
3488. Anno eius 45. Darius Artaxerxes Longimanus cæpit regnare Perſis.
3489. Cuius anno 2. ædificatio templi reſumpta eſt, hortantibus Aggæo, & Zacharia prophetis.
3493. Et anno eius 6. completa eſt: ex quo primum fundari cæpit an. 46. *Ioan. 2.*
3494. Ann. proximo, id eſt, 7. Artaxerxis, die 1. men. 1. Eſdras ſcriba cæpit aſcendere de Babylone Ieroſolymã: quo peruenit die 1. menſ. 5. cum ſocijs 1775. & m. 9. conſtituit Iudices, qui ſepararent à Iudæis alienigenas cũ natis earum.
3502. Reſa moſolla, ſiue miſciola, dux Iudæorum an. 66 *Luc. 3. Philo in Breuiar.*
3507. Anno Artaxerxis 20. Neemias pincerna impetrauit à rege Licentiam reædificandi Hieruſalem. à quo tempore inchoantur 70. hebdomadæ Dani. cã. 9. quæ faciunt ann. 490. & terminantur quadriennio poſt mortem Chriſti, quando Caius fecit poni abominationem deſolationis. hoc eſt, imaginem ſuam in templo ſub nomine Iouis maximi. *Matth. 24.*
3544. Aſſuerus Magnus cæpit regnare ab India, vſque Aethiopiam ſuper 127. prouincias.
3546. Anno eius tertio, Heſter regina electa eſt.
3550. Anno 7. nupta eſt & coronata.
3555. Anno 12. ſuſpenſus Aman, & Mardocheus exaltatus

Ioanna BenReſa dux Iudæorũ
3568. annis 53.
Iudas Hircanus I. an. 14.
3621. Ioſeph priſcus, an. 7.
3635. Alexãder Mag. fit Monarcha
3635. Semei Abner, ann. 11.
3642. Matthias Heli, an 12. *Lucæ 3.*
3653. Maad Aſar, an. 9. *Philo in*
3665. Nagge Artaxat, an. 10. *Breuiar.*
3674. Heſsi Agai, an. 8.
3684. Nau Maſlot, an. 7.
3692. Amos Sirach. an. 14.
3699. Marathias Siloa, an, 10.
3713. Ioſeph iunior Arſes, an. 60.
3723. Ianne Hircanus ſecũdus, an. 16
3783.

Summam huius temporis ita demonſtrat Genebr. à captiuitate ad Ioſue fil. Ioſedec an. 70. à Ioſue ad Machabæos anni 283.

3799. Genebrar. Propter perſecutionem Antiochi Epiphanis ducatu Iudæorum vacante,
3922. Mathatias Machabæus ſacerdos correptis armis Dei legem vindicauit.
3800. Iudas Machabæus dux ſimul, & Pontifex, præfuit an. 5. *Genebr 4.*
3805. Ionathas Machabæus, an. 19 *Genebr. 18.*

3824. Simon Machabæus annis 19. *Genebr. 8.*
3832. Ioannes Hircanus Priſcus, annis 26. *Genebrard. 31.*
3858. Ariſtobulus rex an. 1.
3859. Alexander Iannæus, an. 27.
3886. Alexandra Alexandri vidua, an. 9.
3895. Hircanus vltimus, an. 34. quo cum fratre Ariſtobulo de regno dimicante, Iudæa ſubacta eſt à Romanis
3914. *Iulius Cæſar I. Romanus imperat à Calen. Ianuar. an. 4. menſ. 2. d. 15.*
3918. *Iulius Cæſar Idib. Mart. occiditur.*
3920. *Octauius Auguſtus Romanus Cæſar II. imperat an. 55. m. 8. d. 24.* Onuph.

Hircano à Parthis capto,

3929. Herodes maior Aſcalonita, I. ex alienigenis rex Iudæorum ab Auguſto, & ſenatu Romæ creatus, inuitis Iudæis tyrannico principatu regnat ann. 31. deinde legitimo an. 6. ſimul an. 37.
3945. Templum Hieroſolymæ ab Herode magnificentiſſimè reſtitutum *Ioſeph. 15. antiq. 14.*
3945. Die 8. Decẽb. B. Maria virgo cõcipitur.
3945. Die 8. Sept. B. Maria virgo ex tribu Iuda, patre Ioachimo, matre Anna in Nazareth Galilææ naſcitur. *Onuph.*
3949. B. Maria ablactata triennis Ieroſolymæ in templo præſentatur Domino
3959. Die 24. Sept. Ioan. Baptiſta concipitur
3960. Anno 1. regni Herodis legitimi, quo Iudæi ipſum in regem ſuſcipientes. iurauerũt in fide ipſius, & poſterorum eius ſeſe permãſuros, iuxta prophetiã Iacob *Geneſ. 40.* ablato ſceptro de Iuda, die 25. Mart. feria 6. Chriſtus in Nazareth in vtero B. Mariæ virginis de Spiritu S. concipitur.

Die 24. Iunij feria ſexta Ioann. Baptiſta naſcitur.

Die 26. Iul. feria 3. B. Anna obijt, anno ætatis ſuæ 50.

Dje 26. Decemb. die Dominico Chriſtus in Bethlem naſcitur.

Summa annorum. V. ætatis 586.

SVMMMA ANNORVM. A creato mundo vſq; natum Chriſtum 3960. *Genebrad. numerum facit 4089. annorum.*

VI. MVNDI ÆTAS.

Anni Christi

1. IESVS Chriſtus, Deus & homo, Pontifex in æternum vixit in terris, ann. 33. m. 3. d. 1.

Pontacus & Genebrardus aiunt Ieſum Chriſtum D N. vixiſſe an. 32. men. 3. diebus 10. alij aliter.

15. *3. Tiberius I. imperat à 18. Septemb. ann. 22. m. 6. d. 26.*
34. 1. Sanctus Petrus Chriſti vicarius, ſedet à morte Chriſti in Iudęa annos 5. Antiochiæ an. 7
38. *4. Caius Caligula impert à 16. Mart. ann. 3. m. 10 d. 9.*
42. *5. Claudius I. imperat à 24. Ianuar. an. 13. men. 8. dies 20.*
44. 1. S. Petrus ſedet Romæ à 18. Ianuar. an. 24 m. 5. d. 12. *hoc eſt in vniuerſum an. 36. m. 5. dies 12.*

Concilium Apoſtolorũ Hieroſolymæ. *Actor. 15.*

55. *6. Nero imperat à 13. Octob. an. 13. m. 7. d. 28.*
57. 2. S. Linus ſedet à 12. Iun. viuo & abſente vt plurimum Petro, an. 11. m. 3 d. 12.
65. Prima perſecutio Chriſtianorum.
68. 3. S. Clemens I. ſedet à 29. Iun. an. 9. men. 4. dies 26

Clemens Cleto ſubijciendus eſt. Genebrard.

69. *7. Galba imperat à 10. Iun. m. 7. d. 7.*
70. *8. Otho imperat à 16. Ianuar. m. 3. d. 5.*
9. Vitellius imperat à 20. April. m. 8. d. 5.
70. *10. Veſpaſianus imperat à 24. Decemb. ann. 9. men. 6.*
77. 4. S. Cletus ſedet à 23. Nouemb. an. 6. m. 5. d. 3. *Genebr. an. 12. m. 1. d 11.*
80. *11. Titus imperat à. 24. Iun. an. 2. m. 2. d. 20.*
82. *12. Domitianus imperat à 13. 5. Septem. an. 15. dies 6.*
84. Genebra. foli 200. 5. S. Anacletus ſedet à 4. Maij an. 12. m. 2. d. 10. *Genebr. an. 9.*
90. 2. Perſecutio Chriſtanorum.
96. 6. S. Euariſtus ſedet à 27. Iul. an. 13. m. 3. *Genebr. an. 9.*
97. *13 Nerua imperat à 18. Septem. an. I. menſ. 4. dies 9.*
99. *14. Traianus imperat à 27. Ianuar. an. 19 m. 6 dies 15.*
103. 3. Perſecutio Chriſtianorum.
109. 7. S. Alexander I. ſedet à 15. Nouemb. an. 7. m 5. d. 19

8. S. Xyſtus I. ſedet à 29. Maij an. 9. m. 10. d. 9. *Genebr. an. 10. m. 3. d. 21.*

118. *15. Aelius Adrianus imperat à 9. Auguſt. an. 20. m. 10. d. 29.*
127. 9. S. Teleſphorus ſedet à 9. April. an. 10. m. 8. d. 28. *Genebr. an. 11 m. 3. d. 21.*
138. 10. S. Hyginus ſedet à 13. Ianuar. an. 4. m. 3. d. 4.
139. *16. Antoninus Pius imperat à 10. Iul. an. 22. m. 7. d. 26.*
142. 11. S. Pius I. ſedet à 15. Ianuar. an. 11. m. 5. d. 27. *Genebr. an 9. m. 4. d. 3.*
153. 12. S. Anicetus ſedet à 25. Iul. an. 9. m. 8. d. 24. *Genebr. m. 4. d. 13.*
162. *17. Marcus Antoninus Verus cum Lucio Aurelio fratre imperat à 7. Mart. an. 19. d. 11.*
163. 13. S. Soter ſedet à 5. Maij ann. 7. m. 11. d. 18. *Genebr. an. 9. m. 3. d. 21.*
168. 4. Perſecutio Chriſtianorum.
171. 14. S. Eleutherus ſedet à 14 Maij, an. 15. d. 13. *Genebr. m. 3. d. 2.*
118. *18. Commodus imperat à 17. Mart. an. 12. m. 8. dies 15.*

200. Genebrard. 186. 15.S.Victor I.sedet à primo Iunij an. 12. m.1.d.28 *Genebr.an.10.m.3.d.10.*

193 *19.Aelius Pertinax imperat. à 31.Decembr. m.2.d.28.*

194 *20. Didius Iulianus imperat à 28. Mart. m. 2.dies 5.*

194 *21.Seuerus Pertinax imperat à 1.Iun.an. 17. m.8.d.3.*

198 16.S.Zephyrinus sedet à 10. Aug. an.20. d.17.*Genebr.an.7.m.7.d.10.*

200 5.Persecutio Christianorum.

212 *22.Antoninus Caracalla imperat à 4.Feb an. 6.m.11.d.5.*

23.Macrinus imperat à 12.April an.1.mens. 1.dies 28.

218 17.S.Calistus I.sedet à 2. Sepr. an. 5. m.1. d.13.*Genebr.an.6.m.1.d.10.*

218 *24.M.Aurelius Antoninus Heliogabalus imperat à 7.Iunij an. 3 men.9.d.4.*

219 *25. Alexander Mameæ filius imperat à 10. Mart.an.13.d.9.*

223 18.S.Vrbanus I.sedet à 16. Oct. an.7. m.7. d.5.*Genebr.an.4.m.10 d.12.*

223 19.S.Pontianus sedet à 18.Iun.an.5. m.5. dies 2.*Genebr.an.9.m.5.d.12.*

231 *26.Maximinus imperat à 18.Mart.annos.2. m...d....*

236 20.S.Anterus sedet à 21. Nouemb. an.5. m.1.d14.

236 6.Persecutio Christianorum.

237 21.S.Fabianus sedet à 10. Ian.an.14.d.11. *Genebr.an.13.*

237 *27.Balbinus & Pupienus imperant an.vnum.*

238 *28.Gordianus imperat à...Iun.circiter 6.*

239. *29.Philippus cum Philippo filio imperat à.... Mart.an.5.m....d....*

245 *30.Decius cum Decio filio imperat annos 2.*

250 7.Persecutio Christianorum.

251 22.S.Cornelius sedet à 12.Iul.an.2.m.2.d.3.

251 *31.Gallus Volusianus.*

252 23.S.Lucius I.sedet à 20. Nouemb. an.1. m.3.d.13.*Genebr.an.3.m.3.d.3.*

253 *32.Valerianus cũ Galieno filio imperat an.7.*

254 8.Persecutio Christianorum.

255 24.S.Stephanus I.sedet à 9. April. an.2. m.3.d.25.*Genebr.an 7 m.5.d.2.*

257 25.S.Xystus II.sedet à 15. Decem. an.1.m 10.d.23.*Genebr.an.2.m.10.*

260 26.S. Dionysius sedet à 22. Iul. an.10. m. 5.d.5. *Genebr.an.6.m.2.d.4.*

261 *33.Gallienus capto patre solus imperat an 8.*

269 *34.Claudius imperat à 21.Mart. ann. 1. m. 10.d.15.*

271 27.S.Felix I.sedet à 1.Ian.an.4. m.3. d.15.

271 *35. Quintillus imperat à 14.Febr.dies 17.*

271 *36.Aurelianus imperat à 20.Febr.an.4.m.11. dies 7.*

9.Persecutio Christianorum.

275 28.S.Eutychianus sedet à 5.Iun. an. 8. m. 6.d.4.*Genebrard.an.1.m.1.d.1.*

276 *37.Tacitus imperat à 25.S.6.m.6.d.20.*

277 *38.Florinus imperat à 13.April.m.2.d.20.*

277 *39.Probus imperat à 3.Iul.an.5.m.4.*

282. *40.Carus cum Carino & Numeriano filijs, imperat à 2.Nouemb.an.2.m....*

283. 29.S.Caius I.sedet à 17. Decemb. an.12. m.4.d. 6.*Genebr.an.11.m.4.d.12.*

284 *41.Diocletianus & Maximianus Herculeus imperant à 21.April.an.20.*

10.Persecutio Christianorum; eaq; maxima.

296. Genebrard. 302. 304. 30.S.Marcellinus sedet à 21.Iul.an.7 m. 9.d.26.*Genebr.an.6.m.2.d 16.*

31.S.Marcellus I.sedet à 27. Iun.an.5. m. 6.d.21.Martyr.*Genebr.an.6.m. 5.d.21.*

304. *42.Constantius I.& Galerius Maximianus, imperant à 21.April.an.1.m.10.d.8.*

306. *43.Constantinus Primus Magnus imperat à 25.Iul.ann. 30.m.9.d.27*

306 *Maxentius imperet an.6.*

306 *Galerius Maximinus imperat an.7*

310 32.S.Eusebius sedet à 6. Feb.an.1. m.7. d. *27.Geneb.an.4.m 1.d.3*

310 *Licinius imperat an.14*

311 33.S.Melciades,qui & Miltiades, sedet à 10.Oct.an.3.m.2.*Geneb.an.4.m.7.d 9*

314 34.S.Siluester I.sedet à 28.Oct. an. 21. d. *4.Genebr.an.23.m.10.d.11*

325. Primum Concilium generale Nicenũ. 318.Episcoporum contra Arrium.

331 Sedes Imperij transfertur Constantinopolim.

336. 35.S.Marcus sedet à 26.Ianuar. m.8. d.22. *Geneb.an.2.m.8.d.20*

336. 36.S.Iulius I.sedet à 28. Oct.an.16. m.5.d. *16.Geneb.an 15.m 2.d.6*

337 *Constantinus II. imperat in Occidente à 22 Maij an.3*

Constantius II.imperat in Oriẽte an. 25.m.5.

Constans imperat in Occidente an.13 (d.5

353 *37.S.Liberius I.sedet ab 8.Maij an.13. m. 4.d.17.Gebr.an.12 m.3 d.4*

355 Felix II. Antipapa, sedet in schismate à 12. Aug.an.10.m 3.d.11 *alij rectius legitimum fuisse,& martyrem mortuum. Genebrar sedit an.1. m.4.d.2*

362 *Iulianus Apostata imperat à 3. Nouem. an.1. m.7.d.27*

Iouianus imperat à 26.Iun.m.7.d.22

Imperium Bipartitum.

364 *Valentinianus I.senior.in Occidente imperat à 25.Febr.an.11.m 8.d.22*

364 *Valens P.frater eius, imperat in Oriente à 1. April an.14.m 4.d.13.*

366 38.S. Damasus I. sedet à 1.Oct.an.18.m.2. d.11.*Geneb an.19.m.3.d.11.*

370 *Gratianus imperat in Occidente à 17.Nouẽ. an.7.m 9 d 9.*

379 *Theodosius I. senior imperat in Oriente à 16. Ianuar an.16 d.2.*

381 2. Concilium generale Cõstantinopolitanum 1. 150. Episcoporum contra Macedonium.

Anni Christi.

373 *Valentinianus II. Iunior, Imperat in Occidente, an. 8 mens. 8 d. 20*
Maximus imperiũ occidẽtis occupat, a. 5. d. 2
384 39. S. Siricius sedet à 29. Decembr. an. 13. m. 1. d. 25. *Genebr. an. 15. men. 11.*
Genebr. 403
392 *Eugenius imperat in occidente à 15. Maij, an 2. m 4. d. 13.*
394 *Honorius Thodosij 1. filius. imperat in Occidente à 15. Sept. an. 28. m. 11 d 10.*
395 *Arcadius Theodosij 1. filius imperat in Oriente à 17. Ian. an. 13. m. 3 d. 15.*
398 40. S. Anastasius 1. sedet à 17. April, an. 3. d. 21.
401 41. S. Innocentius I. sedet ab 8. Maij, an. 15. mens. 2. d. 21.
408 *Theodosius II. iunior, Arcadij F. imperat in Oriẽte post mortẽ patris à 1. Maij a. 42. m. 3*
416 42 S. Zosimus I. sedet à 20. August. ann. 3 m. 4. d. 7. *Geneb. an. d. 12.*
419 43. S. Bonifacius I. sedet à 28. Decem. an. 3. m. 9. d. 28.
423 44. S. Cælestinus I. sedet à 4. Nouem. an. 8. m. 5. d. 3.
425 *Valentinianus 3. imperat in Occidente à 15. Octob. an. 29. m. 5. d 23.*
430 3. Cõcilium generale Ephesinum 200. Episcoporum contra Nestoriũ & Pelagianos.
432 45. S. Xystus III. sedet à 28. April. an. 7. m 11. *Genebr. an. 8. d 18.*
440 46. S. Leo I. Magnus, sedet à 12. Maij an. 20. m: *Genebr. an. 21. m 1. d. 13.*
450 *Marcianus imperat in Oriente à 28. Iul. an. 6. mens. 6.*
451 4. Concilium generale Chalcedonense, 630. Episcoporũ contra Eutychen.
455 *Maximus imperat in Occidente à 17. Mart. men. 2. d. 27.*
455 *Auitus imperat in Occidente m. 10. d. 8.*
457 *Maiorianus imperat in Occidente ann 4. m. 4. d. 2.*
457 *Leo I. senior imperat in Oriente à 25. Ianua. an. 7.*
461 47. S. Hilarius sedet à 19. April. an. 6. m. 3. d. 10. *Genebr an 7.*
461 *Seuerus imperat in Occidẽte an. 3. m. 8. d. 28.*
467 *Anthemius imperat in Occidẽte à 12. Apri. an. 5. m. 3.*
467 48. S. Simplicius, sedet ab 8. August. an. 15. m. d. 23.
472 *Olybrius imperat in Occidente m. 3 d. 23.*
473 *Glycerius imperat in Occidente à 5. Mart. an. 1 m. 3. d. 21.*
474 *Leo II. iunior & Zeno Isauricus imperant in Oriente an. 1.*
474 *Nepos imperat in Occidente an. 1. m. 2. d. 4.*
475 *Augustulus imperat in Occidente m. 9. d. 24.*

Post quem defecit imperium Occidentis an. 325. vsque ad Carolum Magnum.

475 *Basiliscus pulso Zenone imperat in Oriente an 1. m 6.*
476 *Zeno victo Basilisco iterum imperat in Oriente an. 15.*
483 49 S. Felix II. dictus 3. sedet à 9. Mart. an. 8. m. 11. d. 17. *Genebr. an. 6. m. 11. d. 17.*
491 *Anastasius I. imperat à 6. April. an. 27. m. 3. d. 3.*
492 50. S. Gelasius I. sedet à 3. Mart. an. 4. m. 8. d. 19. *Geneb. an. 5. m. 8. d. 17.*
496 51. Anastasius II. sedet à 29. Nouemb. an. 1. m. 11. d. 24.
Genebr. 500.
498 52. S. Symmachus, sedet à 22. Nouembr. an. 15. m. 7. d. 28.
514 53. S. Hormisda sedet à 20. Iul. an. 9. d. 18.
518 *Iustinus I. senior imperat an. 19. d 28.*
523 54. S. Ioannes I. sedet à 12. Augu. an. 2. m. 9. d. 16.
526 55. S. Felix 3. dictus 4. sedet à 25. Iul. ann. 4. m. 2. d. 18.
527 *Iustinianus I. Magnus imperat à 1. Augu. an. 38. m. 3. d. 13.*
530 56 Bonifacius II. sedet à 16. Oct. an. 1. d. 2. *Genebr. an. 2.*
532 54 Ioan. 2. sedet à 22. Ian. an. 2. m. 4. d. 6.
534 58. S. Agapetus I. sedet à 3. Iun. m. 11. d. 19.
535 59 S. Siluerius, sedet à 20. Iul. an. 1. m. 10. dies 7.
537 60. Vigilius sedet à 27. Maij ann. 18. m. 7. dies 15.
553 5. Concilium generale Constantinopolitanum 2. 165. Episcoporum.
556 61. S. Pelagius I. sedet à 16. April. an. 4. m. 10. d. 18. *Genebr. an. 6.*
561 62. Ioannes 3. sedet à 29. Maij, an. 13. d. 16. *Genebr. an. 12. m. 11. d. 26.*
566 *Iustinus II. imperat à 13. August. an. 10. m. 10. d. 20.*
575 63. S. Benedictus I. sedet à 17. Maij ann. 4. m. 2 d. 15.
576 *Tiberius 2. Constantinus, imperat à 2. Octob. an. 6. m. 10. d. 8.*
579 64. S. Pelagius 2. sedet ab 11. Nouembr. an. 10. m. 2. d. 29.
583 *Mauritius, imperat à 10. August. an. 19. m. 3. dies. 11.*
590 65 S. Gregorius I. Magnus, sedet à 3. Sep. an. 13. m. 6. d. 10.
Genebr. 604
602 *Phocas imperat à 18. Nouem. an. 8. m. 4. d. 9.*
604 66 Sabinianus sedet à 1. Sept. an. 1. m. 5. dies 19.
605 67 Bonifacius 3. sedet à 21.... m. 8. d. 23.
606 68. Bonifacius IV. sedet à 28. August. an. 6. m. 8. d. 12.
611 *Heraclitus imperat à 27. Mart. an. 30. m. 2.*
613 69 S. Deusdedit, sedet à 21. Octo. an. 33. d. *19. Genebr. an. 3. m. 3. d. 20.*
616 70 Bonifacius V. sedet à 25 Decemb an. 5. m. 10.
621 Mahumet pseudopropheta sectam suã incipit, à quo tempore computantur anni Saracenorum.
622 71 Honorius I. sedet à 17. Nouem. an. 12. m. 11. d. 7.

72 Sene-

637 72 Seuerinus sedet à 1. Iun. an. 1 m. 2. d. 4.
638 73 Ioannes IV. sedet à 25. Decemb. an. 1. m. 9. d 18.
640 74 Theodorus I. sedet à 26. Nouemb. an. 6. m. 5. d 19
641 *Constantinus 3. imperat à... Maij m. 4. d...*
641 *Heracleonas imperat m. 2. d....*
641 *Constans 2. imperat à.... Oct. an. 26. m. 8. d....*
647 75 S Martinus I. sedet à 6. Iul. an. 6. m. 4. dies 7
654 76 Eugenius I. sedet à 10. August. ann. 2. m. 9. d. 29
657 77 Vitalianus sedet à 30. Iul. an. 14. m. 5. dies 29.
669 *Constantinus 4 imperat à 15. Iul an. 16 men. 7. d.....*
672 78 Adeodatus, sedet ab 11. April. ann. 4. m. 2. d. 16
676 79 Domnus I. sedet ab 2. Nouemb. an. 2. m. 5. d. 10 *Genebr. an. 5*
679 80 Agatho, sedet à 10 Iul. an. 2. m. 6
681 6. Concilium generale Constantinopolitanum 8. 290. Episcoporum contra Monothelitas.
682 81 S. Leo II. sedet à 10 Aug. m. 10. d. 19.
684 82 S. Benedictus I. sedet à 19 Iun. m. 10. d. 27
685 83 Ioannes V. sedet à 25 Iul. an. 1. d. 9.
686 *Iustinianus II. imperat à.... Iu. an. 10. m. 5. d....*
686 84 Cono sedet à 21 Octo. m 11. d. 3
687 85 Sergius I. sedet à 17 Decemb. an. 13. m. 8. d. 23
Genebr. 702.
696 *Leo 2 qui & Leontinus, expulso Iustiniano 2. imperat à .... Iul an. 3 m.... d....*
699 *Tiberius 3. expulso Leone 2. seu Leontio, imperat à.... Iul. an. 7.*
701 86 Ioannes VI. sedet à 29 Octobr. ann. 3. m. 2. d. 3
705 87 Ioannes 7. sedet à 1 Mart. ann. 2. m. 7. dies 17
706 *Iustinianus 2. Leontiũ & Tiberium 3. occidit circa 1. Aug. iterũq; imperat an. 6. d...*
707 88 Sisinnius, sedet à 18 Octo. d. 20
707 89 Constantinus, sedet à 23 Decem. an. 8. m. 1. d. 20 *Genebr. an. 8.*
712 *Philippus occiso Iustiniano 2. imperat à 13. August. an. 2. m. 9. d. 7.*
715 *Anastasius 2. imperat à 20. Iun an. 1. m. 3.*
715 90 Gregorius 2. sedet à 21. Mart. ann. 14. m. 10. d. 20. *Genebr. an. 16.*
716 *Theodosius 3 imperat à 19. Aug. m. 7 d. 6.*
717 *Leo 3. Iconomachus imperat à 25. Mart. an. 24 m 2. d. 25.*
731 91 Gregorius 3. sedet à 5. Mar. an. 10. m. 8. dies 24
741 *Constantinus V. Copronymus, P. F. imperat à 19. Iun. an. 35. m 2 d. 27.*
741 92 Zacharias sedet à 1 Decemb. ann. 10. m. 3. dies 16
752 93 Stephanus 2. sedet à 24 Mart. d. 4.
752 94 Stephanus 3. dictus 2. sedet à .... Mart. an. 5. dies 29
757 95 Paulus I. sedet à 29 Maij, an. 10. m 1
767 Constantinus 2. laicus à laicis vi creatus antipapa, sedet an. 1. m. 1. dies 9
768 96 Stephanus 4. dictus 3. sedet à 5 August. annos 3. menses 5 dies 27. *Geneb. annos 4.*
772 97 Adrianus I. sedet à 9 Februar. ann. 23. m. 10. dies 17
775 *Leo 4. P. F. imperat à 14 Sept. an. 4. men. 11. dies 26.*
780 *Constantinus 6. P. F. imperat à 7. Septemb. cum Irene matre an. 10. deinde pulsa matre an. 7.*
789 7. Concilium generale Nicenum 2 350. Episcoporum contra Iconomachos.
795 Genebr. 796 98 Leo 3. sedet à 26 Decemb. an. 20. m. 5. dies 18.
797 *Irene Constantinum 6. filium suũ capit, oculis & imperio priuat, & sola imperat à 16. August. an 5. m 1. d. 16.*
800 *Carolus I. Magnus à Põt. clero S. P. Q. R. creatus imperator Romanus Occidẽtis, die 15. Decem. imperat in Occidẽte an. 13. m 1. d. 4*
814 *Ludouicus I. Pius imperat à 28. Ian. an. 26. m. 4. d. 24*
816 99 Stephanus 5. dictus 4. sedet à 3 Iul. m. 6. dies 23
817 100 Paschalis I. sedet à 28 Ian. an. 7. m. 6. dies 17.
824 101 Eugenius II. sedet à 19 Maij an. 3. m. 6. dies 24. *Genebr. an 4.*
827 102 Valentinus I. sedet à 14 Decemb. m. 1. dies 10
828 103 Gregorius IV. sedet à 26. Ian an. 16
840 *Lotarius I. F. P. imperat à 20 Iun. an. 15. men. 3. d. 10.*
844 104 Sergius II. sedet à 10 Feb. ann 3. men. 2. dies 3
847 105 Leo 4. sedet à 12 April. ann. 8. mens. 3 dies 6
Ioannes fœmina hoc loco à quibusdã inseritur, sed Romę in nullo vetusto indice Romanorum Pontificum vsquam eius mentio est.
855 106 Benedictus 3. sedet à 24 Iul. ann. 2. m. 5. dies 16
855 *Ludouicus 2. P. F. imperat à 29. Sept. an. 19. m. 10. d...*
858 107 Nicolaus I. Magnus sedet à 24 Apr. an. 9. m. 6. dies 20
867 108 Adrianus 2. sedet à 21 Nouem. an. 4. m. 11. d. 12. *Genebr. an. 5.*
869 8. Concilium generale Constantinopolitanum 4. 300. Episcoporum, cõtra Photium Patriarcham Cõstantinopolitanum.
872 109 Ioannes 8. sedet à 14 Decemb. an. 10. d. 2.
875 *Carolus II. Caluus P. F. imperat à 1. August. an. 2. m. 2. d....*
877 *Ludouicus III. Balbus F. P. imperat à 6. Octo an. 1. m. 6. d. 5.*
879 *Carolus III. Crassus, vel grossus, P. F. imperat ab 11. April. an. 8. m. 7.*

882 110 Marinus, dictus Martinus II.ſedet à 12 Decemb.an 1.m.1

884 111 Adrianus III.ſedet à 21 Ianuar. an.1. m.3.d 19

885 112 Stephanus VI.dictus 5.ſedet à 13.Maij an.6 dies 9

887 *Arnolfus P.F.imperat à 10.Nouem.an.12. m.1 d.19*

891 113 Formoſus,ſedet à 27 Maij,an.4. m.6. d..*Genebr an 5*

895 114 Bonifacius VI.ſedet à 17. Decembr. dies 15.

896 215 Stephanus VII dictus 6.ſedet à 6.Ian. an.1.m.2.dies 19

897 116 Romanus, ſedet à 28 Mart.menſ. 4. dies 23

897 117 Theodorus II.ſedet à 20 Aug.d.20

897 118 Ioannes IX.ſedet à 9 Sept.an.9. d.15. *Genebr an.2*

Genebr 901. 899 119. Benedictus IV. ſedet à 24. Sept. an. 3 m 6.dies 15.

899 *Ludouicus 4 P.F.imperat à 29.Nouemb.annos 12.*

903 120.Leo V.ſedet à 15. April. d. 40

903 121 Chriſtophorus ſedet à 25.Maij m 7

903 122.Sergius 3. ſedet à 25. Decemb. an.7. m.3.dies 16

911 123 Anaſtaſius 3. ſedet à 15. April. ann. 2. m.1.d.22

912 *Conradus I.imperat à...Decemb.an.7.m 6*

913 124 Laudo,ſedet à 7.Iun.m.6.dies 22

914 125 Ioannes X.ſedet à 24. Ian.an.14. m. 2.d.16.*Genebr.an.13*

919 *Henricus I.Auceps,imperat à 1.Iul.an 17*

928 126 Leo VI.ſedet à 9.April.m.6.d.15

928 127 Stephanus 8.dictus 7.ſedet à 24. Oct. an 2.m.1.d.15.

930 128 Ioannes XI. ſedet ab 11.Decemb. an. 4.m.10.d.15

935 129.Leo VII.ſedet à 27 Octob. an.3. m.6. dies 10

936 *Otho I.Magnus,P.F.imperat à 2.Iul.an.36. m.10.d.6*

939 130 Stephanus 9. dictus 8. ſedet à 7.Iun. an.3.m.4.dies 15.

942 131.Marianus II.dictus Martinus 3. ſedet à 1.Nouemb.an 3.m.6.d.14

946 132 Agapetus II.ſedet à 18.Maij ann.9.m. 7. dies 10 .*Genebr an.7*

956 133 Ioannes XII.ſedet à 9. Ian.an.8. m.4. dies 6. *Geneb.an.8*

963 134 Leo 8.ſedet à 6. Decembr. an.1. m. 3 .dies 12

964 Benedictus V. Antipſeudopapa, ſedet à 14 Maij m.1.d.10

Hac ratio Pontificum et ordo ipſe valde confuſus, neque ſatis liquet, quid tenendum ſit.

965 135 Ioannes 13.ſedet à 2.Octob. an. 6 m. 11 d.5

972 136 Donus II ſedet à 20.Sept.m 3

972 137 Benedictus V.dictus 6.ſedet à 20 Decemb.an.1 m.3

973 *Otho II.F.P.imperat à 7.Maij an.10 menſ.7 dies 2.*

974 138 Bonifacius VII ſedet à 30 Mar. an. 1.m.1.dies 12

975 139 Benedictus VI dictus 7 ſedet à 1.Iun. an 9 m.1 d.10.*Genebr.an 8 m.6*

983 *Otho 3 P.F. imperat à 7 Decem.an.17 m.1 dies 14*

984 140 Ioannes 14 ſedet à 16 Iul. m.8

985 Bonifacius 7.iterum ſedet à 16 Mart.m. 4.d.6

985 141 Ioannes XV ſedet à 1 Auguſt.an.9 m.6 d.10 *non habet annos Genebr.*

995 142. Ioannes 16 ſedet ab 11 Febr. men.4 *Genebr an.10 m.8 d 10*

995 143 Gregorius V ſedet à 16 Iun.an.2 m. 8. dies 3.

995 Ioannes 17 pſeudopontifex ſedet m.10 *Genebrardus annumerat hunc Pontificibus, quemadmodum & ſupra Felicem II eoq; ſuperat numerus Geneb. binario.*

998. Genebrar. 1002. 144 Silueſter 2 ſedet à 1 Nouemb. an. 4 m.6 dies 12

1001 *S.Henricus 2 Claudus F.P.imperat à 21 Ian. an.23 m.5 d.21*

1003 145 Ioannes 17 dictus 18 ſedet à 7 Iun. m. 4.d.25

1003 146 Ioannes 18 dictus 19 ſedet à 10 Nouemb.an.5 m.7 d.29 *Geneb.an 4*

1009 147 Sergius 4.ſedet à 18 Auguſt.an 2 m. 9 d.2

1012 148 Benedictus 7 dictus 8.ſedet à 7.Iunij an.11 m.8 d..1

1024 149 Ioannes 19 dictus 20 ſedet à 28. Feb. an.8 m.9 d.9 *Geneb an.11.m 1*

1024 *Conradus 2 P.F.imperat à 13 Iul an.14 m. 20 dies 22*

1032 150 Benedictus 8 dictus 9 ſedet ab 11 Nouemb.an.12 m 4 d.20 *Geneb.an 13*

1039 *Henricus 3 Niger P.F. imperat à 4 Iun. ann. 17 m.4 d. 22*

1045 Silueſter 3 antipapa, & pſeudopapa, ſedet à 22 Ian.m.1 d....*ponitur in catalogo à Genebr.*

104 Benedictus 8. dictus 9 iterum ſedet ab 11 Mart m.1. d.21

1045 151 Gregorius 6 ſedet à 1 Maij an.1 m.7. d.20 *Geneb.an.2*

1046 152 Clemens 2 ſedet à 21. Decemb. men. 9 dies...

1047 Benedictus 8 dictus 9 iterum papatum tenet, pōtificatum adminiſtrat, ſedet ab 8 Nouemb.m.8 d.9 vſq; 7 Iul.

1048 153 Damaſus 2 ſedet à 17.Iul.d.23.

1048 Benedictus 8.dictus 9.quartò pontificatum adminiſtrat ab 8 Aug.m.6

1049 154 Leo 9 ſedet à 12 Febr.an.5 m.2 d.8

1055 155 Victor 2 ſedet à 13 April.an. 2 menſ. 3 dies 16

1056 *Henricus 4 ſenior P.F. imperat à 5 Octobr. an.49 m.10 d.3*

1057 156 Stephanus X.dictus 9 ſedet à 2 Aug. m.7 d.28

1058 Benedictus 9 dictus 10 ſpeudopapa, ſedet à 5 April.m.9 d.20

1059 157 Nicolaus 2.ſedet à 3. Ian.an.2 m.6 d.1

158 Alexan-

1061. 591. Alexander II. ſedet à 30. Septem. an. 11. m. 6. d. 22.

1073. 159. Gregorius VII. ſedet à 22. April. an 12. m. 1. d. 3

1086. 160. Victor III. ſedet à 24. Maij an. 1. m. 3. dies 24

1088. 161. Vrbanus II. ſedet à 12. Mart. an. 11. m. 4. 18. d. *Genebr. an. 12.*

Genebrard. Hieruſalem capitur à Chriſtanis

1100. 162. Paſchalis II. ſedet à 13. Auguſt. an. 18.

1099. m. 5. dies 9

1099. *Henricus V. iunior. P. F. imperat à ... an. 18.*

1106. *m. 9. d. 15.*

1118. 163. Gelaſius II. ſedet à 25. Iauna. an. 1. d. 5.

1119. 164 Caliſtus II. ſedet à 1. Februa. an. 5. m. 10. d. 13

1124. 165. Honorius II. ſedet à 14. Decemb. an. 5. m. 2. d. 3

1125. *Lotharius II. P. F. imperat à 13. Sept. an. 13. m. 2. d. 21.*

1130. 166. Innocentius II. ſedet à 17. Febr. ann. 13. m. 7. d. 8. *Genebr. an. 14.*

1139. *Conradus III. Sueuus, imperat à 1. April. an. 12 m. 10. d. 15.*

1143. 167. Cæleſtinus II. ſedet à 25. Sebt. menſ. 5. d. 13.

168. Lucius II. ſedet à 12. Mart. m. 11. d. 14

1144. 169. Eugenius III. ſedet à 27. Febr. an. 8.

1145. m 4 d. 12

1152. *Fredericus I. Barbaroſſa imperat à 5. Mart.*

1153. *ann. 37. m. 3. d. 7*

170. Anaſtaſius IV. ſedet à 10. Iulij an. 1.

1154. 4. menſ. 4. d. 24.

1159 171. Adrianus IV. ſedet à 5. Decemb. an. 4. m. 8. d. 28

1181. 172. Alexander III. ſedet à 5. Sept. an. 21.

1185. m. 11. d. 23.

173. Lucius III. ſedet à 29. Auguſt. an. 4. m. 2. d. 28.

174. Vrbanus III. ſedet à 25. Nouemb. an. 1. m. 10. d. 25.

1187. Hieruſalem Chriſtianis eripitur.

1187. 175. Gregorius VII. ſedet à 20. Octobr. m. 1 d. 27.

1188. 176. Clemens III. ſedet à 6. Ianuar. an. 3. m. 2. d. 20.

1190. *Henricus VI. P. F imperat à 1. Iun. an. 8 m. 2 dies 22.*

1191. 177. Cæleſtinus III. ſedet à 29. Mart. an. 6. m. 9. d. 11

1198. 178. Innocentius III. ſedet ab 8. Ian. an. 18. men. 6. d. 9

1199. *Otho IV. P. F. imperat à ...... Mart. ann. 20. m. 2. d. ...*

1199. *Philippus imperat eodē tempore ab 8. Mart. an 9. m. 3. d. 15.*

1210. *Fredericus II. Rogerius Frederici I. fil. imperat à 13. Decemb an.* 33. 34. 35. 40.

1216. 179. Honorius III. ſedet à 18. Iul. an. 10. m. 8

1227. 180. Gregorius IX. ſedet à 20. Mart. ann. 14. m. 5 d. 3.

1241. 181. Cæleſtinus IV. ſedet à 22. Sept. d. 17

1243. 182. Innocentius IV. ſedet à 24. Iun. an 11. m. 5. d. 14

Frederico in Concilio generali Lugdunenſi depoſito, & reballante,

1245. *Henricus VII. S. Elizabet filius, imperat à 21. Iun. an. 1.*

1245 *VVilhelmus Comes Hollandiæ imperat an. 9.*

1250. *Conradus IV. Frederici 2. fil. imperat à 13 Decemb. an. 3. m 5. d. 10.*

1254. 183. Alexander IV. ſedet à 21. Decemb. an. 6. m. 5. d. 5

1258. *Ricardus imperat à 6. Ianuar. an. 6*

1258. *Alfonſus titulotenens imperat à 31. Mart. an. 15. m. 6. d. 12*

1261. 184. Vrbanus IV. ſedet à 29. Augu. an. m. 3. d. 4. *Genebr. an. 5*

1265. 185 Clemens IV. ſedet à 5. Febr. an. 3. m. 9. dies 25

1271. 186. Gregorius X. ſedet à 1. Septemb. an 4. m. 4 dies 10

1273. *Rudolfus I. imperat à 12. Octob. an. 17 men. 11 dies 19*

1276. 187. Innocentius V. ſedet à 21. Ianua. m 5. dies 2

1276. 188. Adrianus 5. ſedet à 12. Iul. m. 1. dies 7.

1276. 189. Ioannes XX. dictus 21. ſedet à 13. Sep m. 8. dies 8

1277. 190. Nicolaus III. ſedet à 25. Nouem. an 2. m. 8. d. 29 *Genebr. an. 3*

1281. 191. Martinus II. dictus 4. ſedet à 22. Feb an. 4. m. 1 dies 7

1285. 192. Honorius IV. ſedet à 2. April. an. 2 dies 2

1288. 193. Nicolaus IV. ſedet à 22. Febr. ann. 4. m. 1 dies 14

1292. *Adolfus imperat à 6. Ian. an. 7. m. 6. d. ...*

1294. 194. S. Cæleſtinus V. ſedet à 7. Iul. m. 5. d. 7

1294. 195. Bonifacius VIII. ſedet à 24. Decem. an. 4 m. 9. d. 18. *Genebr. an. 8*

1299. *Albertus I. imperat à 27. Iul. an. 8 m. 9. d. 5*

1303. 196. Benedictus IX. dictus 11. ſedet à 22. Octob. m. 8 d. 9

1305. 197. Clemens V. ſedet à 5. Iun. an. 8 menſ. 10. d. 16

1308. *Henricus VIII. P. F. imperat à 24. Nouemb. an. 4 m. 9*

1311. Concilium generale Viennenſe 400. Epiſcoporum. *Genebr. dicit numero 15.*

1314. *Ludouicus IV. Bauarus P. F. imperat ab 18. Octob. an. 32 m. 10 d. 24*

1314. *Fredericus III. Auſtriacus imperat contra Ludouicum 4. à 18. Octob. an. 13. m 2 d 27*

1316. 198. Ioannes XXI. dictus 22. ſedet à 7. Auguſt. an. 18 m. 3 dies 28

1334. 199. Benedictus X. dictus 12. ſedet à 20. Decem an. 7 m. 4. dies 6

1342. 200. Clemēs VI. ſedet à 7 Maij an. 10. m. 7

1346. *Carolus IIII. P. F imperat ab 11. Iul. an. 32. m. 7. d. 14.*

1352. 201. Innocentius VI. ſedet ab 18. Decem. an. 9. m. 8. dies 26

1362. 202. Vrbanus V. ſedet à 27. Septemb. an. 8. m. 2. dies 23

1370. 203. Gregorius XI. ſedet à 30. Decembr. an. 7. m. 2. d. 29

204. Vrba-

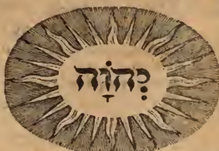
Anni Christi

1378. 208. Vrbanus VI. sedet à 9. April. ann. 11. m. 6. d. 7.
1379. *VVenceslaus P. F. imperat à 24 Feb. ann. 21. m. 5. d. 28.*
1389. 209. Bonifacius IX. sedet à 2. Nouem. an. 14 m. 11.
1400. *Fredericus IV. Imperator designatus, paulò post obyt.*
1400. *Robertus Bauarus, imperat à 10. Septemb. an. 9 m. 8. d 22.*
1404. 206. Innocentius VII. sedet à 17. Octobr. an. 2. d. 21.
1406. 207. Gregorius XII. sedet à 30. Nouem. an 8. m. 7 d. 7. *Genebr. an. 2*
1409. 208. Alexander V. sedet à 26. Iun. mens. 10. d. 8
1410. 209. Ioannes XXII. dictus 23. sedet à 17. Maij an 5. d. 15
1410. *Iodocus à 20 Septemb. imperat m. 6.*
1411. *Sigismundus P. F. imperat à...... Mart ann. 26. m. 8. d....*
1414. Concilium generale Constantiense cōtra Hussitas. *Episcoporum numero XV. Genebrard.*
1417. 210. Martinus III. dictus 5. sedet ab 11. Nouemb. an. 13. m. 3. d. 10. *Genebr. an 14*
1431. 211. Eugenius IV. sedet à 3. Mart. an. 15. m. 1. d. 21.
1438 *Albertus II. Austriacus P. Gener, imperat à 1. Ian. 1. m. 9. d. 27*
1438. Concilium generale Florentinum, in quo Græci cū Romanis conueniunt.
1439. Felix IV: dictus 5. antipapa, sedet à 5. Nouemb. an. 9. m. 5. d....
1440. *Fredericus III. Austriacus, imperat à 1. Ian. an. 53. m. 7. d. 19*
1447. 212. Nicolaus V. sedet à 6. Mar. an. 8. d. 19
1452. Cōstātinopolis à Turcis capitur.
1455. 213. Callistus III. sedet ab 8. April. annos 3 mens 4
1458. 214 Pius II. sedet à 19. August. an. 5. m. 11. dies 27.

1464. 215. Paulus II. sedet à 30. August. an. 6. m. 10. d. 26
1471. 216. Xystus IV. sedet à 9. August. ann. 13. dies 4
1484. 217. Innocentius VIII. sedet à 29. Augu. an. 7. m. 10. d. 27 *Genebr. an. 8.*
1492. 218. Alexander VI. sedet ab 11. August. an. 11. d. 8.
1493. *Maximilianus I. P. F. imperat à 19. August. an. 25. m. 4. d. 25.*
1503. 219. Pius III. sedet à 22. Septemb. d. 26.
1503. 220. Iulius 2. sedet à 1. Nouemb. an. 9. m. 3. d. 21.
1513. 221. Leo X. sedet ab 11. Mart. an. 8. mens. 8. d. 20.
1519. *Carolus V. P. Gener, imperat à 28. Iun. ann. 38. m. 8. d. 14.*
1522. 222. Adrianus VI. sedet à 9. Ian. an. 1. m. 8. dies 6
1523. 223. Clemens VII. sedet à 19. Nouembr. ann. 10. m. 10. d. 7
1534. 224. Paulus III. sedet à 13. Octobr. an. 15 dies 28
1550. 225. Iulius III. sedet à 7. Febr. an. 5. mens. 1. dies 16
1555. 226. Marcellus II. sedet à 9. April. d. 21.
1555. 227. Paulus IV. sedet à 23. Maij ann. 4. m. 2. d. 27
1558. *Ferdinandus P. Frater, imperat à 13. Mart. an. 6. m. 4. d. 13*
1559. 228. Pius IV. sedet à 26. Decemb. an. 5. m. 11. dies 15
1563. Concilium generale Tridentinum, anno 27. ab eius indictione absoluitur.
1564. *Maximilianus II. P. F. imperat à 25. Iul. an. 12. m. 2. minus diebus 15*
1566. 229. Pius V. sedet à 7. Ianuar. an. 6. men. 3. dies 23
1572. 320. Gregorius XIII. sedet à 13. Maij an. 13. dies 10.
1576. *Rodolfus II P. F. imperat à 10. Octob. an....*
1585. 231. Sixtus V. Minorita electus sedet à 23 April. in hunc diem.

DEVS





DEUS est spiritus lucidissimus, æternus, & vbiq; præsens. vnus in essentia, trinus in personis: Pater qui solus à nullo est: Filius, de Patre ab æterno genitus: & Spiritus sanctus, ex Patre Filioq; æternaliter procedens: qui tamen tres personarum proprietatibus distincti, sunt vnus eiusdem substantiæ Deus, solus omnipotens, summè sapiens, & infinitè bonus: item eximiè iustus, verax, & fidelis. Quo nihil maius, pulchrius, & iucundius esse, aut excogitari potest: sed prædictis conditionibus est in seipso ter sanctissimus, gloriosissimus, & beatissimus: ac sufficientissimus sibi, atque diuersis creaturis in infinitum ad æternaliter beatè feliciissimeq; viuendum. Deus.

Mundi creatio.

Genes. 1. Heb. 12. Angelorũ creatio. IN principio creauit Deus ex nihilo cælum empyreum, & in ipso innumerabiles spiritus Angelicos, intellectu, libera voluntate, & memoria præditos, claritate lucidos, decore, admirabili potestate & gratiarum donis ornatos: qui in nouem choros distincti, ipsius throno & Maiestati iugiter adstarent, gloriosam ipsius claritatem contemplarẽtur & laudarent, ipsiusq; beatitudine perpetuò fruerentur: ex quibus mox Lucifer cum tertia, vt Doctores censent, parte Angelorum ipsi adhærentium, propria excellentia malè conspecta, mente elatus Deo similis esse ambiens, subitò amissa gratia omniq; decore, simul vt fulgur cælo deiecti, inq; sua malitia obturati, & æternis ignibus addicti sunt: ceteri verò Angeli recto amore Deo adhærentes, ob id in gratia & æterna beatitudine sunt cõfirmati. Simul etiam cum terrã creauit, materiam scilicet quatuor elementorum adhuc confusam & informem, pariterq; commixtam. Ezech. 28. Dan 7. Apocal. 5. Esaia 14. Apoc. 12. Ruina Angelorum. Iob 4. Luca 10. 2. Pet. 2. Iuda 1. Eccles. 18. χαὸς.

Distinctio.

Genes. 1. Lux. HINC cuncta simul & semel creata distinguens formansq; primo die verbo producit de præfata materia Lucem, hæc vicem locumq; Solis tenens, noctem & diem triduo distinguit.

Genes. 1. Firmamentum. Secundo die extendit firmamentum, quod de aquis factum creditur, figens illud mediũ inter aquas superiores, quas crystallinas vocant, & aquas inferiores, nempe elementares.

Genes. 1. Terra. Tertio die reliquas sub firmamento aquas contrahit in suum quasq; locum, fecitq; terram apparere, quę statim ad ipsius vocem germinans, profert diuersas herbas, frutices, flores arboresq; fructiferas cum seminibus suis.

Ornatus.

DEHINC distincta ornans, quarto die, ipso æquinoctio vernali, illustrat firmamẽtum Sole, Luna, & stellis varijs, condens ea de luce prius producta: ac tribuit eis vim, vt suo motu & meatu diem noctemq; Mundum illuminent, ac annos, dies, & tempora distinguant. Genes. 1. Luminaria.

Quinto die exornat aërem auibus, & aquam piscibus, vtrosq; ex aqua gignens: datque eis vim generandi. Genes. 1. Aues, Pisces.

Anno mundi 1.

SEXTO die decorat terram iumentis, reptilibus, & cęteris bestijs, de humo formatis. Genes. 1. Pecora.

Tandem eodem hoc die, eoque 25. Martij plasmat hominem masculum, cuius corpus format de luto terræ rectum & perfectum in ætate virili: & inspirat ei spiraculum vitæ, animam videlicet rationalem ad imaginem & similitudinem suam creatam, intellectu, libera voluntate, memoria, ac varijs gratijs donatam: atq; ornatam natiua rectitudine, quam Iustitiam Originalem vocãt, qua naturaliter mens rationalis obediret Deo: ipsaq; dominaretur suis sensibus, corporeis membris, ac cunctis animantibus. Genes. 1. 2 Plasmatio hominis. Eccles. 7. Lex naturæ.

Sic plasmatum hominem in agro Damasceno apud Hebron, transfert Dominus, in paradisum voluptatis: hortum scilicet amænissimum, Orientem versus in summo terræ cacumine situm: in cuius medio est arbor vitæ, & arbor scientiæ boni & mali, aliæq; variæ arbores fructiferæ, herbę, & flores odori: ibidemq; fons scatens, quatuor efficit fluuios: Phison, qui & Ganges: Geon, qui & Nilus: Tigrin: & Euphratẽn: qui omnes & ipsum irrigant Paradisum, ac post egressum de Paradiso absorbentur in terram, & alibi emergentes, vniuersum irrigant terrarum Orbem. Genes. 2. Ioseph. lib. 1. antiq. Iudaic. Paradisus. Vitriac. cap. 84.

Hoc loco delitiarum positus Adam, cunctis animalibus ad ipsum adductis propria nomina Hebraicè indit. Deinde ne Adam solus esset, immittit Deus soporẽ in eum, eximensque costam de latere dormientis, format eam in mulierem: quam Adæ in adiutorium, inq; sociam & vxorẽ coniungit, benedicens eis vt in sobolem crescant, & multiplicentur, ac repleant terram: atq; præsint omnibus animantibus, ac cũctis fructibus terræ ad libitum vescantur: vnũ hoc pręcipiens, vt arbore scientię boni & mali abstineant, alioqui statim morituri: aliâs hîc in paradiso, tũ vigore originalis rectitudinis, tũ comestione fructus arboris vitæ, in perpetuo mentis gaudio & corporis sanitate bene beateq; victuri: atq; tandem nullius mortis interuentu, viui hinc transferendi vniuersa cum posteritate in cælũ, vbi cũ Angelis ipso Deo beatissimè fruerentur sine fine. Genes. 2. Formatio fœminę. Genes. 1. Institutio matrimonij. Genes. 2. Hominis felicitas.

Sed homo cùm in honore esset, nõ intellexit. Nã paulò pòst eodẽ hoc die sexto, Diaboli Psalm. 48. Genes. 3.

Sapie. 2. 2. Cor. 11. 1. Tim. 2. Lapsus hominis. per serpentem loquentis inuidia falsaq; persuasione, primò mulier seducta, ac per eā vir, simul Dei similitudinem affectantes, interdictæ arboris fructū comedunt. ac ea præuaricatione (eheu) se, suosq; posteros omnes faciunt obnoxios peccato, (quod animæ mors est) Rom. 5. varijs calamitatibus, morbis, ac morti corporali, atq; damnationi æternæ. ideoq; peccatū originale dicitur. Vnde mox naturali rectitudine vitiata, propriam carnem spiritui rebellē sentientes, iamq; se nudos erubescentes, folijs fici pudenda contegūt: cumq; audirent vocē Domini deambulantis in paradiso ad auram, Genes. 3. verecundi timent, fugitant, latitantq;.

Inflictio pœnæ. 1. Cor. 14. 1. Tim. 2. Ita etiam Genebrar. Promissio Christi. At Dominus inquisitione facta, singulis peccati pœnam indicit: serpenti maledictionem reptandi super ventrem, terrāq; edendi: Mulieri dolores partus, vtque viro subsit: ex qua tamen promittit semen benedictum, nempè Christum, qui serpentis caput contereret: Viro terræ maledictæ culturam, vtq; in labore se, vxorem, familiamque alat donec moreretur. Ac tandem Adam & Eua induti à Deo tu- Genes. 3. Eiectio è Paradiso. nicis pelliceis, sexto hoc die post meridiē circa horam decimam expelluntur de paradiso, ac referuntur in Iudæam iuxta Hebron: illisque paradisus obseratur, collocato ante ostium eius Cherubim cum flammeo gladio Genes. 2. versatili.

Sabbatum. Sap. 11. Io. 5. Septimo die completo iam Mundi opificio, Deus quiescit ab opere creationis. creata tamen iugiter cōseruare ac gubernare, atq; alia ex alijs propagare vsq; modo non cessat, septimumq; diem sua benedictione sanctificat, ac Genes. 4. vocat sabbatum, id est, requiem.

Oblatio Cain & Abel. Hebr. 11. Matth. 23. Hier. quæst. in Genes. 1. Ioan. 3. Adam verò statim cognita Eua vxore sua, gignit Cain: deinde Abel. Cain adultus, agricola erat: Abel autem pastor ouium. Edocti à patre, vterq; sacrificium offert Deo: Cain quidem de fructibus terræ vilioribus: Abel verò agnum primogenitum de grege suo electum, cumq; pinguissimum. At Deus ad pium Abel & munera eius respiciens, flamma è cælo missa, ipsius hostiam consumit: impium autem Cain muneraq; illius despiciens, ea intacta re- Abel occiditur à Cain. linquit. Ob quod Cain indignatus, inuidia extimulante, Abel fratrem suum in agro occi- Sap. 10. dit. Quapropter à Deo correptus & proiectus, ac signo tremoris, ne à quoquam interficere- Punitio Cain. tur, notatus, desperans, gemens & tremens, profugus ac vagus habitat circa Libanū montem, ibiq; gignit varios liberos omnium artium mechanicarum inuentores ac opifices: primamq; ædificat ciuitatem. tandem & ipse à Lamech primo bigamo ignotāter pro fera sagitta occisus est.

Anno mundi 130.

Gene 4. 5. Sapi. 10. Propagatio Adæ. Iosue 14. ADAM, autem cùm esset 130. annorum, generat Seth. & quia suæ præuaricationis pœnitentiam egit, eductus est à delicto suo. ac vitæ suo anno 930. moritur, atq; sepelitur in Hebron.

Anno mundi 235.

Genes. 5. SETH cùm esset 105. annorum gignit Enos.

Anno mundi 325.

ENOS cæpit inuocare nomen Domini. cūque esset nonagenarius gignit Cainan. Gene. 45. Cultus Dei.

Anno mundi 395.

CAINAN cùm esset septuagenarius gignit Malaleel.

Anno mundi 460.

MALALEEL natus annos 65. genuit Iared. Genes. 5

Anno mundi 622.

IARED cùm esset annorum 162. gignit Enoch.

Anno mundi 647.

ENOCH cùm esset 65. annorum, gignit Mathusalam. ambulat cū Deo, ac prophetat de futuro Domini iudicio cōtra impios, cūq; annis 365. piè vixisset inter peccatores, ne malitia corrumperetur, placens Deo viuus ab eo rapitur in nube, ac transfertur in paradisum terrestrem. Genes. 5. Iudæ 1. Translatio Enoch. Genes. 5. Sap. 4. Eccle. 14. 49. Hebr. 11.

Anno mundi 874.

MATHVSALA natus annos 187. gignit Lamech. Genes. 5.

Anno mundi 1056.

LAMECH cū esset 182. annorū gignit Noë. prophetans q̄ iste consolaretur populum. Noë nascitur.

Sub hæc multiplicatis hominibus, filij Dei, id est, posteri Seth, capti pulchritudine filiarū de genere Cain, accipiunt eas contra præceptū, ac morem patrū, sibi vxores, ac cōgressi gignunt gigantes flagitiosos: ob quod, aliaq; carnalia peccata indies passim accrescentia (nā, autore Beroso, inuentis armis opprimebant oēs, manducabant humanā carnē, & abortus, cōmiscebantur matribus, filiabus, sororibus, masculis, & brutis: nihilq; erat sceleris q̄ omitterent, contemptores religionis & Dei) offensus Deus, pœnitens se fecisse hominē, vniuersum genus humanū diluuio perdere statuit. Genes. 6. Causa diluuij. Beros. li. 1. de temporibus ante diluuium. Peccata horrenda ante diluuium.

Anno mundi 1536.

NOE autem vir iustus & perfectus, ac cum Deo ambulans, inuenit gratiam corā eo. huic itaq; anno vitæ ipsius 480. oraculo indicat Deus, Mundum post annos 120. inundatione deletum iri: tantū spacij dans hominib. ad conuersionem. Ex hoc ergo tēpore Noë iustitiæ præco, peccantib. prædicat pœnitentiam. Genes. 6. Prædictio diluuij. Hier quæst. in Genes. 2. Pet. 2.

Anno mundi 1556.

PORRO Noë cum quingentorum esset annorum, gignit Sem, Cham, & Iaphet. Genes. 5.

Anno 78. ante inundationem, teste Beroso, Noë iussus à Deo incipit fabricare arcā de lignis incorruptibilibus, longam 300. latam 50. altā 30. cubitis, coopertam, pice linitam, diuisam in 4. māsiunculas: in qua ipse cum suis ac cunctoɤū animantiū genere saluetur: iam nō solùm verbo, sed & opere prædicans. nam secundum August. arcę fabricatio, quędam prædicatio fuit. Sed illi permanent increduli, derident omnia, & expectant Dei patientiam. Genes. 6. Fabricatio arcæ. Aug ad Enod ep. 99. Isaia 28. 1. Pet 3.

Noe

Not. Hebræi rectè numerant annos 1656. ab orbe cõdito ad diluuium, quos doctissimi quique sequuntur. Græci multum variant, vt etiam in secunda ætate, quemadmodum suo loco annotabimus.

Anno mundi 1656.

Genes. 7. Dispositio arcæ.

ANNO vitæ Noë sexcentesimo, dicit Dominus ad Noë, post dies 7. futurum diluuium. intra quam septimanam Noë disponit arcam, & inferunt in eam commeatum, escas pabula, supellectilem, & reliqua. At cæteri deridènt eum velut insanum, atq; nihilominus edunt & bibunt, ducunt vxores, & nuptum dant, vsq; dum venit diluuiũ, & perdidit omnes. *Matth. 24. Luc. 17.*

Transactis 7. diebus, ingreditur Noë cum vxore, & 3. filijs ac eorum vxoribus in arcam, die 17. mensis secundi, id est, Aprilis. Et ecce nutu Dei subitò confluunt ad arcam vniuersi generis animantia atq; volucria, nec plura veniunt, quàm immũdorum duo, mas & fœmina: mundorum 7. mares 4. fœminæ 3. quorum mas vnus sacrificio post diluuium præparatus est, reliqua generationi reseruata sunt. *Genes. 7. 1. Pet. 3.* Ingressio in arcam.

Anno mundi 1659.

Genes. 7.

INGRESSIS omnibus claudit à foris ostium Dominus: statimq; ruptis fontibus abyssi, ac cataractis cæli apertis, pluit 40. dies noctesq; donec aqua 15. cubitis altior esset cunctis montibus: omniaq; submerguntur, exceptis piscibus. Porrò arca ferebatur super aquas, obtinent autem aquæ terram 150. diebus. Diluuium.

Post quos adducit Dominus ventum, quo flante aquę diminuuntur in tantum, vt die 27. Septembris arca requiesceret super mõtes Armeniæ. Porrò die 1. Decembris apparent cacumina montium. Deinde peractis 40. diebus, nona scilicet Ianuarij, Noë aperiẽs fenestram emittit coruum, qui non reuertitur. Post 7. dies emittit & columbam, quæ cùm requiescendi locum nõ inueniret, reuertitur. Post 7. dies alios iterum emittit columbam, quæ redit vesperi portans in ore ramum oliuæ virẽtibus folijs: intelligit ergo Noë nudata cacumina arborum. Rursum post 7. dies emittit columbam, quæ non reuertitur vltra ad eum. *Genes. 8.* Recessus diluuij. *Genes. 8.* Emissio columbæ.

Anno mundi 1657.

Genes. 8.

ANNO sexcentesimo primo vitæ Noë, die 1. Martij, aperiens Noë tectum arcæ, videt planiciem terræ siccatam, sed nondum induratam. deinde die 17. Aprilis iussu Domini Noë cum suis, cunctaq; animantia & volatilia de arca exeunt. cùm iam præcisè anno integro Solari in arca mansissent. Egressio ex arca.

Egressus Noë super terram, mòx altari extructo, offert de cunctis pecoribus & auibus mundis holocausta Domino: cuius odoris suauitate reconciliatus Deus, promittit nequaquam vltra carnem omnem inũdatione submergendam. Tum benedicit Noë & filijs eius vt crescant, terramq; repleant: ac dominentur cunctis animantibus: concedens insuper licentiam edendi carnes & pisces, prohibito tamen sanguine, ac homicidio: legemq; statuens, homicidas morte puniendos. Postremò faciens apparere iridem in nubibus, eam Noe ostendit, posterisq; eius tempore pluuio conspiciendam iurat, in signum sempiterni fœderis Dei cum hominibus, quod vltra Mũdum diluuio non deleret. His gestis Noe adorato Domino, animãtia dimittit vnumquodque in viam suam. *Genes. 8.* Sacrificium Noë *Eccle. 44.* *Genes. 9.* Confirmatio coniugij. Ius gladij. *Genes. 9.* Iris. *Isa. 54.* Arcus pluuialis.

Post hæc cæpit Noe colere terram, primusque plantat vineam, cuius inebriatus vino, impudicè nudatus iacet in tabernaculo, id cõspicatus Cham, patrem irridet, (illius virilia, inquit Berosus, comprehendẽs, carmine magico sterilia efficit.) ac foras Sem & Iaphet nũciat. at illi pallio humeris imposito, auersa facie introeuntes verenda patris operiũt. Vnde pòst re cognita Noe, Cham in Chanaan filio maledicit: Sem verò & Iaphet benedicit. vixit autem Noe post diluuium annis 350. deinde ætatis suæ anno 950. moritur. *Gen. 9.* Noe nudus deridetur à Cham. *Berosus l. 3. de an. Ian.*

Anno mundi 1658.

SEM verò cum centum esset annorum gignit Arphaxat, biennio post diluuium. *Genes. 11.* Posteritas Noë. *Genebrar. hunc sequi ad-* *(?)* *...fere vnum annũ.*

Anno mundi 1693.

ARPHAXAT, cùm esset 35. annorum, generat Sale.

Anno mundi 1723.

SALE natus annos 30. gignit Heber.

Anno mundi 1757.

HEBER cùm esset 34. annorum gignit Phaleg, spiritu prophetiæ sic eum nominans, eò quòd in diebus eius diuidenda esset terra. Ab hoc Heber Hebræi nomen, linguam, & genus habent. *Gen. 11. & 10.* *Hiero. ibi.* Hebræi. *Sigon. de Repub. Heb. lib. 10.*

Anno mundi 1787.

ANNO 131. post diluuium, Beroso teste, aucto iam in immensum humano genere, multi duce Nemrod nepote Cham proficiscentes de oriente in campum Senaar, ad Euphrâten fluuium, vnanimiter ædificant ibi ciuitatem & vrbem, & in ea turrim, quam volunt vsq; in cęlum extollere: cùm vt celebrent sibi nomen, tum vt contra diluuium sit eis refugium: subuexerunt autem turrim ad altitudinem 4. milium passuum. Tunc Deus ipsorũ præsumptionem impediens, cùm vna eademque lingua Hebræa omnes vterentur, eam in 70. idiomata linguarum diuidit, ita vt alij alio sermone loquentes, se mutuò non intelligerent. vnde cessarum est ædificari, atq; ob istam confusionem, turris Babel, ac ciuitas Babylon vocata. in qua Nemrod primus Saturnus & monarcha deinceps regnauit cum Ioue Belo filio suo. Cæteri autem cateruatim iuxta numerum linguarum conglobati, inde longè lateq; in vniuersam terram dispergũtur: quorum Sem cum suis occupat Syriam reliquamque Asiam, Cham verò AEgyptum, ac reliquam Africam, Iaphet autem Europam. *Genebrar. in Chrono.* *Genes. 10. & 11.* Aedificatio turris Babel. *Sap. 10.* *Iosep. 1. ant.* *Iud. 9.* *Hieron. in loc. act.* Diuisio linguarum. *Genes. 10.* 1. Monarchia Babylonica. *Deut. 32.* Dispersio nationum. *Ps. 77. 104.*

Anno mundi 1787.

Genes. 11. PHALEG cùm esset 30. annorum, gignit Reu.

Anno mundi 1819.

REV natus 32. annos, gignit Saruc.

Anno mundi 1849.

SARVC cùm esset 30. annorum, gignit Nachor.

Anno mundi 1878.

NACHOR cùm 29. annorum esset, gignit Thare.

Anno mundi 1906.

Hieron. Ezech. 23. & alibi. HOC tempore Ninus Rex Babylonis dolēs de morte patris sui Iouis Beli, (qui ab Hebræis Bel, Beel, siue Baal, à gentibus Iuppiter appellatur) facit sibi exsculpi imaginem ad viuum eius, eamq; in ipsius memoriam in medio ciuitatis erigit, ac quibuscunq; reis ad ipsam, tāquam ad asylum, confugientibus impunitatem concedit. Propter quod vulgus ex pitilli imagini diuinum exhibere honorem. Huius exemplo multi passim heroibus statuas dedicant, defunctosq; pro dijs colunt. Vidētes autem dæmones superstitionem populi, in idolis latitant, atque oracula & responsa dant obscura & ambigua, sibiq; Diuinos fieri honores decernunt. Sic introductus hic error, paulatim artificum diligentia, poëtarum figmētis, dæmonumq; fallacia crescit ac inualescit vbiq; gentium, (solis Hebræis exceptis) in tantum, vt inolita consuetudo tanquam lex custodiretur, atq; capitali pœna plecteretur, qui ei se non conformaret.

Bel idolum

Idolo'atria oritur.

Sap. 14. Serpit & augescit.

Anno mundi 1948.

Genes. 11. THARE cùm esset 70. annorum, gignit Abram in Hur oppido Chaldæorum.

Abram nascitur.

Anno mundi 2000.

Iudit. 5. Genes. 15. Neem 9. Act. 7. ABRAM in Hur habitans, nolebat adorare Deos Chaldæorum, sed vnum Deum cæli colebat. quamobrem cùm à Chaldæis multum affligeretur, Deus gloriæ illi 52. annorum (iuxta Hebræos) existenti apparens, præcipit vt exiret inde. Cui obediens Abram, relicto natali solo, commigrat cum Thare patre, Sarai vxore, & Lot nepote in Charan Mesopotamiæ ciuitatem: ibique commorantur 23 annos. vbi postmodum Thare anno vitæ suæ 205. obijt.

Migratio Abræ è Chaldæa. *Genes. 11.*

Anno mundi 2023.

Genes. 21. Hebr. 11. Galat. 3. ABRAM deinde cùm esset 75. annorum, iterum mandatur à DEO migrare aliò, promissaque accipit ipsum Diuinitus benedicendum, & amplo semine magnificandum: atque in ipsius semine, quod est Christus, benedicendas omnes nationes terræ. Itaq; Thare patrem & Nachor fratrem ibi in seruitute Deorum alienorum relinquens, pergit cum Sarai, Lot, ac tota familia sua in terram Chanaan, venitque iuxta Sichem, vbi apparens ei Dominus, ait: Semini tuo dabo terram hanc. ideoque Abram ibi Deo altare ædificat. Inde progressus, tendit tabernaculum inter Bethel & Hai: vbi rursus altari extructo, inuocat nomen Domini. hinc progreditur ad meridiem. habitabat autem in terra promissionis veluti peregrina in tentorijs: expectans habentem fundamenta ciuitatem: cuius artifex & conditor Deus.

Promissio Dei ad Abram. *Iosue 24.* Ingressio Abræ in terram Chanaan. *Hebr. 11.*

Anno mundi 2023.

EODEM hoc anno fame terram Chanaan premente, descendit Abram cum Sarai & Lot in Aegyptum vt aleretur ibi. ac timens occidi ab Aegyptijs propter pulchritudinem vxoris suæ, dicit eam suam esse sororem. quam in domum Pharaonis ablatam, ob plagas Pharaoni ac familiæ eius à Deo immissas, intactam, multis ditatus, recipit. *Genes. 14.* Peregrinatio Abræ in Aegypto.

Abram & Lot regressi cum suis in terram Chanaan, præ nimia vtriusq; opulentia pecorumq; copia coguntur separari alter ab altero: Lot eligens florentem regionem circa Iordanem, commoratur in Sodoma: Abram verò habitat iuxta conuallem Mambre in Hebron. ac iterum audit à Deo terram istam ab ipso & semine eius possidendam idque multiplicandum sicut puluerem terræ, vbi & altare Deo erigit. *Genes. 13.* Separatio Abræ & Lot.

Post hæc 6. reges Sodomitæ, cum 4. regibus Assyriorum congressi in valle syluestri prælio vincuntur, ac Sodoma spoliata, Lot cum alijs captiuus abducitur: quos Abram cum 318. seruis suis persequēs vsq; Dan, reges hostesque cædit, captiuos spoliaque victor reducit. Cui victori reuertenti occurrens in valle regis Melchisedec (quem Hebræi tradunt esse Sem primogenitum Noë) rex Salem ac sacerdos Dei, panem & vinum offert, Deo ac Abræ benedicit: cui & decimas dat Abram ex omnibus, ac spolia regi Sodomæ reddit. *Genes. 14.* Lot captus liberatur ab Abram. *Hebr. 7.* Sacrificiū Melchisedec.

Dehinc Abræ conquerenti quòd hæredem non haberet, Deus per visionem promittit filium, qui & hæres esset, & multiplicaretur sicut stellæ cæli: cui credens Abram iustificatur, ac in signum promissæ terræ, præscriptum à Domino sacrificium offert, aues aduolitantes abigens, igne cælitus hostiam absumēte. atq; nocte sopitus, oraculo docetur semen suum affligendum & seruiturum in Aegypto 400. annis, deinde Diuinitus liberandum, ac possessurum terram Chanaan. *Genes. 15.* Promissio Isaac. Oblatio Abræ. *Act. 7.*

Anno mundi 2033.

ABRAM post annos 10. quàm habitare cœpit in terra Chanaan, ad petitionem Sarai congreditur cum Agar Aegyptia ancilla sua. quæ vbi concepisset, atque ob id Sarai dominam suam contemneret, ab illa afflicta fugit *Genes. 16.* Fuga Agar.

Galat.14. Ismaël nascitur. fugit in desertum versus Aegyptum: sed iussu Angeli reuersa, ac dominę subdita, mox parit Abræ 86. annorum existenti Ismaëlem.

Anno mundi 2047.

Genes.17. ABRAE 99. annos nato apparens Deus, promissiones de multiplicando semine, terraq; possidenda iterat. ac mutato nomine vocat eum ex Abram, Abraham, id est, patrē multarum gentium: & Sarai, Saram, hoc est, principem, ex qua promittit ei anno proximo nasciturum Isaac, vnà cum Ismaëlis successu. Institutio Circuncisionis. Præcipit insuper statim omnes masculos, ac deinceps omnes pueros octauo natiuitatis die, in carne præputij circumcidi, in signum æterni fœderis Dei cum Abraham & semine eius, ac in signaculum fidei, quo ab infidelibus distinguerentur. Rom.4. Itaq; Abraham mox ipsa die seipsum, Ismaëlem annum 13. agētem & omnes seruos domus suæ circuncidit.

Genes.18. Abraham tres videt, Vnum adorat. Roman.4. Eodem anno Abraham in valle Mambre sedens ad ostium tabernaculi sui in ipso feruore diei, tres Angelos in specie virorum excipit hospitio, pedes lauat, conuiuio reficit, & stans sub ilice ministrat ad mensam, vnum tamen adorans: qui ipsi seni & effœto filium ex Sara sterili, anu item effœta in annū proximū promittunt: eamq; ob id ridentem corripiūt.

Genes.18. Pietas Abrahæ. Inde pergentes Sodomam comitante eos Abrahamo, eidem obnunciant peccata & futuram subuersionem Sodomorum: pro quibus Abraham sæpius deprecatur: auditque, si vel decem in ciuitate essent iusti, propter eos parcendum omni loco.

Genes.19. Abominanda libido Sodomitarum. Ezech.16. Vespere duo Angeli intrantes Sodomam, à Lot suscipiuntur hospitio ac cœna: priusquam irent cubitum omnes viri ciuitatis vallantes domum Lot, nouos hospites flagitant ad stuprum. egressus Lot anxius pro hospitibus, offert duas filias suas vltro incognitas. cumque à furente populo vim pateretur, Angeli introducto Lot, nefarios cæcitate percutiunt, 2.Pet.2. locumq; istum euertendum Lot edocent.

Genes.19. Mane Angeli iustum Lot cum vxore & 2. filiabus manu educunt extra ciuitatem, dārque mandatum ne retrospiciant, sed properè Liberatio Lot. in monte sese saluent: id cùm Lot longius videretur, precibus impetrat vt in Segor ciuitate proxima saluentur. Vxor Lot. at vxor eius respiciens post se vertitur in statuam salis: vbi incredibilis animæ memoria etiamnum stat figmentū Sap.10. salis.

Luc.17. Genes.19. Osee 11. Luc 17. Ingresso Lot Segor exorto Iam Sole, subitò Dominus pluit de cælo ignem, sulphur, & picem super Sodomam, Gomorram, Adamam, & Seboim: easq; ciuitates cum omnibus Subuersio Sodomæ & Gomorræ. incolis & circumiacente regione comburit, & in cinerem redigit, totumq; locum facit lacum horridum, qui hodie etiamnum in testimonium nequitiæ simul & exemplum alio- Sap 10. Esd.2. 2.Pet.2. rum perpetuis exæstuat vaporibus, quorum halitu terra vtrinque ad 8. millia passuum vsque sterilis squalet.

Genes.19. Lot verò timens manere in Segor ascendit cum vtraq; filia in montem, ibiq; habitant in spelunca. at filiæ eius existimantes nullum virorum remansisse in terra præter Lot patrem senem, vt seruent ex ipso semē, cum patre inebriato alternatim congrediuntur concipiūt, Incestus Lot cum filiabus. paritq; maior Moab patrem Moabitarū, minor autem Ammon patrem Ammonitarum.

Anno mundi 2047.

PORRO Abraham demigrans ab Hebrō, Genes.20. deinceps habitat in Gerara, vbi & vxorem Habitatio Abrahæ in Gerara. suam dicit esse sororem, quæ ab Abimelec rege rapta, ac Dei protectione seruata, ad ipsius iussum statim de nocte cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante fœcunditas domui regis restituitur.

Anno mundi 2048.

POST HAEC Abraham centenario in Gerara nascitur ex Sara nonagenaria filius Genes.21. Galat.4. promissionis Isaac: quem pater octauo die circuncidit, mater lactat. Natiuitas Isaac.

Anno mundi 2053.

ANNO 5. ætatis Isaac, celebrat Abraham Genes.21. conuiuium in die ablactationis eius. vbi Galat.4. Ismaël ludit, pugnat, & persequitur Isaac: ad- Hier.sup. Genes. uersus eū, vt maioris ætatis, primogenita sibi vendicans. Pugna Ismaëlis cum Isaac. quod videns indignata Sara ait ad Abraham: Eijce ancillam hanc & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Quamobrem præcipiente Deo Agar cum Ismaele domo expellitur in desertū. Eiectio Ismaëlis. Ismaël autem habitat in deserto Pharan, fitq; Genes.21. 17.25. iuuenis sagittarius. vbi accepta vxore AEgyptia, generat 12. duces, ac valdè augetur & multiplicatur in gentem magnam: Propagatio Ismaei. à quo Ismaëlitæ, qui postea Agareni, ac postremò Saraceni dicti.

Anno mundi 20853.

EODEM tempore Abimelec cum Abraham fœdus pro puteo aquæ medio iura- Genes.21. Bersabee. mento init: qui idcirco vocari cœpit Bersabee. vbi & nemus plantat Abraham, ibique Deum inuocat.

Anno mundi 2073.

POST HAEC Deus fidem Abrahæ pro- Genes.22. Tentatio Abrahæ. bans iubet Isaac sibi in mōte offerri in holocaustum, cùm esset, iuxta Iosephum, 25. annorum. Ioseph.1. antiq.22. Itaq; Abraham de nocte consurgens, assumpto Isaac cum 2. seruis, pergit ad locum designatum, quo die tertio, nempe 25. Martij perueniens, relictis seruis, ipse ignem & gladium ferens, cum Isaac ligna holocausti portāte ascendit montem Moria. Heb.11. Immolatio Isaac. vbi cùm Isaac ligatum altari lignisq; imposuisset, extendit manu gladium vt ipsum mactaret, inq; holocaustum combureret.

Sed ecce cælitus ab Angelo audit, filio vt parceret. itaque arietem à tergo cornibus inter vepres hærentem assumens, offert holocaustum loco filij. Quamobrem Deus Abrahę

Heb.6. Confirmatio promissionum. *Rom.4.* promissa iureiurãdo confirmat, ipsius semen multiplicandum vt stellas cæli & arenas maris, idq; possessurum portas inimicorum, atq; in eo benedicendas omnes gentes. Inde rediens Abraham cum suis Bersabee, habitat ibi.

Anno mundi 2085.

Genes.23. Obitus Saræ. HINC Sara vitæ suæ anno 127. moritur, ac ab Abraham officio funeris lugetur, atq; iuxta Hebron in spelunca duplici, quam Abraham cum agro & arboribus, ab Ephron Hethæo, licet gratis oblatam, 400. siclis argenti publicè emit, sepelitur.

Anno mundi 2088.

Genes.24. 25. CVM Isaac 40. esset annorum, mittit Abraham Eliezer seruum suum à se adiuratũ in Mesopotamiam, vt inde accipiat vxorem Isaaco. qui profectus eò, signo à Deo petito, ad fontem iuxta Haran Rebeccam virginem pulchram inuenit, suosq; camelos adaquantem agnoscit, in eius receptus hospitium eam *Isaac ducit Rebeccam.* in coniugem Isaaci requirit, ac habito parentum, ac fratris, ipsiusq; puellæ consensu, adducit eam ad Isaac. quam ille accipit in vxorem, eiusque amore super morte matris consolatur.

Genes.25. Sub hæc Abraham ducit vxorem Ceturam, ex aqua gignit 6. filios: quibus dat munera, Isaaco possessionem reseruans, & hæreditatem.

Anno mundi 2108.

Genes.25. Roman.9. Natiuitas Esau & Iacob. ISAAC sexagenarius orat Dominum vt sterilis Rebecca fœcunda fieret. quæ ex vno concubitu concipiens, geminos in vtero collidentes parit. prior Esau rufus erat & totus pilosus: qui adultus fit venator & agricola, patri dilectus, à Deo odio habitus: alter Iacob *Malach.1. & ibi. Hie.* vir simplex & perfectus, habitans in tabernaculis, matri charus, Deo dilectus.

Genes.25. Esau vendit Iacobo primogenita. *Hier. quæst. Heb. in Ge. Hebr.12.* Esau lassus & famelicus ex agro veniens, offendit Iacobum sibi ipsi coquentem rufum pulmentum lentis, rogatq; id sibi dari: at ille expostulat pro eo sibi vendi ius primogenituræ, cui benedixerat Deus, cui & sacerdotium vsque ad tempora Aaron fuisse annexum Hebræi tradunt. Esau impatiens inediæ, paruipendens primogenita, ea interposito iuramẽto fratri vendit, pultemq; edit. atq; à pultis rubore cognominatus est Edom: dictus & Seir, quod pilosum Hebræis sonat: à quo Edom regio, (quam Græci Idumæam vocant) & Seir mons, nomen habent.

Anno mundi 2123.

Genes.25. Mors Abrahæ. IACOB habente annos 15. moritur Abraham auus eius annorum 195. & ab Isaac & Ismaële sepelitur in spelunca duplici.

Genes.26. Isaac, ob annonæ inopiam volens ire in AEgyptum, iussu Dei remanet in Gerara: vbi & audit à Deo semen ipsius amplificandum, ac possessurum Chanaan, inq; eo omnes gentes benedicendas. Dicens autem Rebeccam suam esse sororem, obiurgatur ab Abimelec rege. Ibiq; multum ditatus, ob inuidiam Palæstinorum puteos ab ipso fossos obturantium, recedit in Bersabee: vbi iterum promissionẽ benedictionis & multiplicationis seminis à Deo accipit: quem altari extructo inuocat. Ibidemq; Abimelec cum Isaac fœdus iuramẽto init: vnde & vrbi nomẽ Bersabee inditum. *Fontes Iacob obstruunt Philistæi.* Esau verò quadragenarius ducit duas vxores Chananitidas, quæ ambæ offenderant animũ Isaac & Rebeccæ. *Bigamia Esau.*

Anno mundi 1285.

IACOB annum 77. ætatis agente, Isaac senex & cæcutiens vocat Esau vt ipsi, tãquam primogenito, benedicat. eo autem à patre venatum misso, Iacob per Rebeccæ consilium indutus veste Esau sacerdotali pulchra & fragrante, ac pelle hedina, cibos vinumque patri offert, ipsum osculatur, itaq; ab eo accipit benedictionem primogeniti cum dominio in fratres, & abundantia frumenti, vini, & olei. *Genes.27.* *Iacob loco Esau benedicitur.* Postea veniens Esau cum cibis venationis, dolens, orans ac plorans ægrè minorem benedictionem obtinet: & cõcepto ob id odio in fratrem, mortem ei minatur. Vnde Iacob monetur à matre vt concedat in Haran Mesopotamiæ ad Laban auũculum suum: pater autem præcipit, vt inde vxorem sibi accipiat. At Esau videns displicere parentibus vxores suas Chananæas, it ad Ismaëlem, & ducit filiam eius in tertiam vxorem. *Abd.1.* *Genes.28.* *Trigamia Esau.*

Anno mundi 2185.

IACOB igitur iter faciens in Mesopotamiam Syriæ, venit Luzam, vbi post Solis occubitum lapide capiti supposito sub dio dormiens, videt in somnio scalam à terra in cælum vsq; pertingentem, & Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, ipsumq; Deum scalæ innixum audit & sibi sancientem promissiones de terra Chanaan à semine eius possidenda, idq; multiplicandum ac dilatandum, atq; in eo benedicendas cunctas tribus terræ. Quamobrem experrectus locum istum sacratum habet, ac lapidem ipsum erigens in titulum, oleo perfundit, vocat nomen loci Bethel: ibiq; votum vouet se DEO fidelem futurum, ac decimas oblaturum ex omnibus. *Genes.28.* *Visio Iacob.*

Hinc pergens Iacob, solus cum baculo suo, transit Iordanem, perueniens ad puteum iuxta Haran, Rachaelis oues adaquat, eam osculatur, ac flens ei se manifestat: ideoque à Laban auunculo suo benignè susceptus, seruit ei pro Rachele filia eius minore annis 7. Quibus expletis, in nuptijs vespere Lia lippa clam supponitur ignoranti: dictumque, non esse consuetudinem, vt minores ante nubant: expectet dies 7. & alteram quoque accipiat, modò velit post eius copulam adhuc 7. annis seruire. acquiescit: octauo die pulchræ, ac dilectę Racheli coniungitur: & deinde seruit pro eadem 7. annis alijs. *Genes.29.* *Coniugium Iacob.*

Anno

Anno mundi 2193.

Genes. 29. Ioseph. 11. antiq. 5. Generatio Iacob. *Genes. 30.*

ANNO vitę Iacob 85. Lia parit Ruben. anno sequenti Simeon. anno 87. Leui. anno proximo Iudam: à quo Iudæi appellati, quæ appellatio tum primùm illis & regioni est indita, quando à Babylonia sunt reuersi. Videns autem infœcundam se Rachel, dat Iacobo Balam ancillam suam, ex qua nascitur Dan. dein de Neptalim. Sentiens & Lia quòd cessaret parere, Zelpham ancillam suam marito tradit, quę gignit Gad, & Aser. Anno 90. Lia, conducto à Rachele pro mandragoris Ruben concubitu mariti, parit Isachar. deinde Zabulon. Inde Dinam filiam.

Anno mundi 2199.

Genes. 30. Ioseph nascitur.

ANNO ætatis Iacob 91. Rachel exaudita à Domino, concipit & parit Ioseph. quo nato, proponit Iacob redire cum suis in patriam. sed precibus Laban detentus, rursum seruit ei pro mercede ouium varij coloris ex vni coloribus nascentium annis 6. itaq; prudenti cautela plurimo grege ditatur.

Anno mundi 2205.

Genes. 31. Reditus Iacob in patriam.

CVM ergo 20. annis ibi seruisset Iacob, anno ætatis suæ 97. iubente Deo, cum vxoribus, liberis, & gregibus tacitus reuertitur in terram Chanaan. quem Laban cum suis insequens, die septimo comprehensum in monte Galaad arguit quòd se inscio fugerit. Rachel idôla patris sui clam furata, ea sub se abscondens. quærētem patrem astu deludit. tandem Iacob & Laban ibi fœdus ineunt neutrum alteri nociturum, inq; eius testimonium tumulum lapidum erigunt, vnde monti Galaad nomē factum. ac immolatis victimis, conuiuioque celebrato, Laban ad sua redit.

Genes. 32. Iacob autem iter ceptum prosequens, obuios habet Angelos Dei, in loco cui ob id Mahanaim, id est, Castra nomen indit. At timens fratrem suum Esau, mittit ad eum in Seir nuncios & munera, quibus ipsum placaret. hinc in ripa torrentis Iaboc cum Angelo luctatur strenuè vsq; manè, ex tactu Angeli neruus femoris eius emarcescit, luctaq; præualens Angelo, videt Deum facie ad faciem, benedicitur, confortatur, atq; ex Iacob appellatur Israël. à quo Israëlitæ, qui nunc Iudæi vocantur. vnde imponit loco nomen Phanuël.

Lucta Iacob cum Angelo. *Osee 12.* Israel.

Anno mundi 2250.

Genes. 33. Reconciliatio Esau & Iacob.

HIC Esau cum 400. viris Iacobo occurrit, flens ipsum amplexu & osculo excipit, fratreq; compellente munera accipit, hinc digredientes, Esau Seir repetit, Iacob verò in Socoth figit tentoria. inde transit in Salem. deinde habitat iuxta Sichem, vbi in agro centū agnis empto figit tabernacula, erectoq; altari, Deum inuocat.

Genes. 34. Violatio Dinæ.

Egressa autem Dina vt videret filias regionis illius, à Sichem filio Principis terræ istius rapitur ac stupratur. Quo audito Simeō & Leui, in vltionem stupri omnes viros Sichē prius fœderatos ac circuncisos dolosè ocidunt, Dinaq; recepta, cæteri filij Iacob vrbem eorū prædantur. ideoq; Simeon & Leui à patr. increpantur. Postquam Iacob idôla suorum apud Sichē subter quercū infodisset, iussu Dei ascēdit in Bethel, ibiq; altare Deo ædificat. vbi Debora nutrix Rebeccæ mortua sepelitur. vbi & Deus rursum Iacobo apparens, benedictiones seminis & possessionis repetit. cui Iacob iterum lapidem vnctum statuit. *Genes. 35.*

Genes. 35. Mors Rachel.

Progresso Iacob prope Bethleem verno tēpore, Rachel in via pariens Beniamin expirat, ibiq; in monumento sepelitur. hinc tendit tabernaculum trans turrem gregis. vbi Ruben concumbit cum Bala concubina patris sui. tandem peruenit in Hebron ad Isaac patrem suum.

Anno mundi 2215.

Genes. 37.

IOSEPH cùm esset sedecim annorum, à patre dilectus, apud eum fratres de crimine pessimo accusans, ac visa somnia futurum se principem demonstrantia narrans, fratrū inuidiam in se concitat. Missus autem à patre de Hebron ad reuisendos fratrem in Sichem pecora pascentes, eos in Dothaim inuenit. qui primùm volentes ipsum occidere, obsistente Ruben expoliatum tunica polymita proijciunt in cisternam siccam. Deinde consilio Iudæ extractum 20. argenteis vendunt mercatoribus Ismaëlitis transeuntibus: à quibus abductus in Aegyptum, vēditur Putiphari principi exercitus Pharaonis. At fratres tunicam eius in sanguine hædi tinctam mittunt ad patrem, qui eum à bestia deuoratum ratus, inconsolabiliter luget.

Venditio Ioseph.

Genes. 38. Incestus Iudæ cum Thamar.

Eodem tempore Iudas ducit vxorem Chananæam, ex qua tres suscipit filios, Her, Odam & Sela. primum & deinde secundum matrimonio iungit Thamar. quibus (quia nequam erant, a Deo occisis, tertium ei tradere retardans, ipsam in via quæ ducit Thamnam mutato habitu sedentem inscius pro meretrice cognoscit. Quæ ad vnum coitum concipit geminos. Vnde postea vt fornicatrix comburēda, arrabonis indicio se liberat, paritq; Phares & Zaram.

Anno mundi 2225.

Genes. 39. Castitas Ioseph.

IOSEPH autem Putiphari prosperè fideliterq; seruiens, ab eo toti domui eius præponitur, ac eam rectè gubernat. At cùm postea dominam suam ipsum quotidiè ad concubitum solicitantem, nec non apprehenso vestimento attrahentem constanter repelleret, ac relicto in manu eius pallio fugeret: ab ipsa apud dominum stupri intentati falsò accusatus, carceri regio includitur. vbi custodis carceris gratiam nactus, omnium concaptiuorum curam habet.

Incarceratio Ioseph.

Anno mundi 2226.

Genes. 40. Interpretatio somniorum.

POST HAEC pincerna & pistor Pharaonis in eundem carcerem cōiecti, inibi per annū detinentur. quorū somnia Ioseph in carcere exponens, prædicit pincernam officio restituendū, pistorē verò in cruce suspendendū.

quæ

quæ omnia die tertio in Pharaonis natali eueniunt.

Anno mundi 2228.

Genes. 35. & 49. Mors Isaac. Genes. 36. ANNO ætatis Ioseph 29. Isaac natus annos 180. moritur: & sepeliunt eum Iacob & Esau in spelunca duplici. ac paternis bonis inter se partitis, Iacob remanet in terra Chanaan in Hebron. Esau autē remigrat in montem Seir, ac terram Edom, quam Græci Idumæam vocant. ex quo multi duces & reges ipsiq; Idumæi orti.

Anno mundi 2229.

Genes. 41. BIENNIO à restitutione pincernæ in officium, videt Pharao somnium de 7. bobus pinguibus à 7. macilentis deuoratis: item alterum de 7. spicis plenis à 7. tenuibus consumptis. Quæ cum sapientes Aegypti interpretari non possent, suggerente pincerna iussu Pharaonis Ioseph de carcere eductus, tonsus ac ornatus sistitur Pharaoni, annos natus triginta. cui interpretans somnia, prænunciat 7. annis proximis maximam frugum copiam, & 7. consequentibus inopiam futuram: consuliq; frumentum in tempora famis recondendum. Quapropter à Pharaone solemni pompa constituitur princeps totius AEgypti, cui præest annis 80. daturque ei vxor Aseneth filia sacerdotis Heliopoleos: ex qua gignit Manassen & Ephraim. Circumiensq; vniuersam Aegyptum, per 7. annos vbertatis congregat magnam vim frumenti in horrea singulis in vrbibus. Ioseph fit princeps Aegypti.

Anno mundi 2236

Genes. 48. 1. Profectio fratrum Ioseph in Aegyptum. SEPTENNIO fertilitatis exacto, cœperunt 7. anni steriles, cumque fames totum mundum premeret, decem filij Iacob, Beniamin domi relicto, iussu patris ad emendum frumenta cum alijs profecti in Aegyptum, Ioseph incognitum adorant. à quo agniti, durè quasi exploratores per interpretem alloquitur, & in carcere tribus diebus recluduntur. Inde Simeone pro obside in vinculis retento, cæteri Beniamin adducturi reuertuntur in Chanaan, pecuniam in saccis vnà cum frumento inscij referentes. narrantq; patri quicquid ipsis acciderat.

Anno mundi 2237.

Genes. 43. 2. Profectio in Aegyptum. ANNO 2. famis, consumpto alimento fratres Ioseph, assumentes secum Beniamin (quem Iudas patre ęgrè consentiente in suam tutelam suscipit) cū muneribus dupliciq; pecunia, pro emendis cibis redeunt in Aegyptū. vbi benignè excepti, Simeone de carcere educto, simul suo quisque ordine prandent cum Ioseph, Beniamin maiori parte honoratur, lætiq; epulantur & inebriantur.

Genes. 44. Beniamin. Postridie Ioseph absconso & deprehenso scypho suo argenteo in sacco Beniamin, reuocatos ab itinere fratres furti arguit. quos Iudas excusans, se in seruitutem pro Beniamin offert.

Tum Ioseph flens se fratribus agnoscendum præbet, territosque consolatur & osculatur. Vnde Pharao cum suis gauisus, imperat vt aduocetur pater cum omni cognatione ac possessione sua in Aegyptum. quin & Ioseph admonens fratres adhuc quinq; annos famis restare, eos ad patrem adducendum cum viatico, donis, & plaustris in Chanaan remittit. Genes. 45. Ioseph agnitus.

Anno mundi 2238.

HIS auditis Iacob spiritu reuiuiscens, proficiscitur cum suis in Bersabee. vbi oblatis Deo victimis, Diuino oraculo monetur, vt sine timore descendat in Aegyptum, Deum ei adfuturum, ipsumq; multiplicaturum, ac tandem reducturum. Itaq; Iacob cum vniuersis filijs & nepotibus, hominibus scilicet septuaginta, suisque omnibus commigrat in Aegyptum. cui Ioseph in terra Gessen occurrens, patrem pio amplexu & fletu suscipit: suadetq; vt Pharaoni se pastores ouium dicant. Genebrar. 2239. Genes. 46. Descensus Israel in Aegyptū.

Inde Iacob cum filijs introductus ad Pharaonem, interrogatur ab eo quot annos habeat respondet, 130. paucos & malos. à quo terra Gessen optima totius Aegypti datur Israëli in possessionem: vbi Israël in Ramesse habitans, valdè crescit, & augescit. Genes. 47. Coram Pharaone comparet.

At fames vsq; adeò premit Aegyptū, vt Aegyptij deficiente pecunia, venditisq; pro frumento pecoribus, terram quoq; vendere sint coacti. vnde factum est, vt quinta pars frugum Regibus Aegypti perpetuò cedat: excepta terra sacerdotum, quibus à Pharaone præbebantur statuta cibaria ex horreis publicis. Genes. 47. Fames in Aegypto.

Not. Genebrard. multis argumentis contēdit, ab hoc ingressu Iacob in Aegyptum, numerandum tempus 430. cuius Exod. 12. Galat. 3. Actor. 13. fit mentio. Atq. hinc tanta chronologorum omnium discrepantia: quod eum calculum constituere non possint.

Anno mundi 2255.

CVM habitasset Iacob in Aegypto annos 17. ægrotans accitum Iosephum adiurat, vt se in Chanaan cum patribus sepeliat. Inde filios eius Manassen & Ephraim amplexatur, osculatur, atq; adoptat sibi in filios, ijsq; benedicit, iuniorem, contradicente Ioseph, seniori pręponens. datq; Iosepho supra fratres, partem vnam, (prædium scilicet iuxta Sichem) quam iure belli acquisierat. Genes. 47. Adoptio filiorum Ioseph. Genes. 48. 1. Paral. 5. Ioan. 4.

Deinde singulis filijs suis, propria cuiq; benedictione, benedicit, ac multa futura prophetat, inter alia, non auferendum sceptrum de Iuda, & ducem de femore eius, donec nascceretur Messias, qui esset salus gentium. Iterumq; mandans, vt se cum patribus sepeliant, expletis vitæ annis 147. obijt. Genes. 49. Benedictio filiorum Iacob. Genes. 50.

Ioseph autem corpus patris aromatibus conditum, cum fratribus ac senioribus Aegypti, magnoque comitatu & planctu transfert in terram Chanaan, celebratisque per 7. dies exequijs ad aream Adad trans Iordanem lugens id sepelit in spelunca duplici. Inde reuersus cum suis in Aegyptum, fratres, ob ir- Sepultura Iacob.

rogatam olim ipsi iniuriam, sibi timentes, piè consolatur. Ibique anno mundi 2309. principatus sui 80. vitæ 110. fratres suos adiurãs vt in exitu de Aegypto deferrent secum ossa ipsius in terram promissionis, moritur, conditusq; aromatibus reponitur in loculo.

Ioseph moritur.

Iob. 1. Iob diues & sanctus. Circa hæc tempora, Iob vir gentilis simplex & rectus ac timens DEVM, iustus & diues, habitans in terra Hus, pro filijs suis vicissim conuiuantibus quotidie Deo sacrificat. At Satan, permissa à Deo facultate, per Sabæos & Chaldęos, igneq; de cęlo perdit omnes oues, boues, asinas, camelos & seruos Iob, ac impetu venti 7. filios & 3. filias eius ruina domus opprimit: ipsumq; pessimis percutit vlceribus à vertice ad plantam vsque, ita vt testa saniem raderet sedens in sterquilinio: cui etiam propria vxor insultat: qui omnia patienter ferens, Deum laudat. Tres autem regis ipsius amici, Eliphez Themanites, Baldad Suites, & Sophar Naamitites consolandi gratia afflictum visitantes, ob vehementem eius dolorem 7. diebus humi cum eo taciti sedent. Inde cùm Iob deploraret pristinam illam fælicitatem, sibi versam in summam calamitatem: amici arguunt eum grauiter peccasse, quòd tam acerbè à Deo puniri se dicat: qui cùm sit æquus iudex, innocenti aduersa non infligat, sed bonis bona, & malis mala tantùm rependat. Ideoque hortantur vt ad Deum melioremque vitam se conuertat, & ita cuncta fore illi fæliciora. Quos Iob redarguens, declarat Deum pro sua prouidentia in hac vita iustum pariter & iniustum simili lance pensitare: quinimò subinde pijs aduersa, & impijs prospera immittere. seque nō tantò grauius cæteris mortalibus peccasse, quantò acerbius puniatur. quod vt probet, vitæ suæ anteactæ innocentiam & pia gesta recenset, cuius testem esse Deum asserit, ideoque in redemptore suo, Christo scilicet, confidens, in futura corporum resurrectione veram iustitiæ retributionem expectat.

Iob. 2. Iob afflictus & patiens. Tob 2. Iob. 3. 4. 5. 6 & cat. vsque 37. Disputatio Iob cum amicis.

Iob. 38. 39. Dei sententia. Iob. 42. Tandem multis verbis vltrò citroque habitis, Deus ipse è turbine cælesti oraculo disputationem soluēs: illos iniquè, Iob verò rectè locutum pronunciat. quo pro amicis sacrificante, & orante, Deus placatur. ac reddit ipsi Iob sanitatem, liberos, & cuncta quæ amiserat duplicia. qui post hæc 140. annos viuens, cùm ipsemet suam historiam metro conscripsisset, obijt in pace.

Iob fælicitati restitutus.

Anno mundi 2309.

Exod. 1. Euseb. in Chronic. aliter Genebrard. Seruitus Israël in Aegypto. Iudith 5.

MORTVO Ioseph filij Israel mirum in modum crescunt & multiplicantur in Aegypto per annos 144. donec exirent. Interea exortus nouus rex Pharao, qui non nouerat Ioseph, volens impedire multiplicationem Israelitarum, opprimit eos durissimis operibus luti & lateris in ædificatione vrbium Phiton & Ramesses. Cumque tantò magis multiplicarentur, præcipit omnes masculos eorum in partu interfici: sed obstetrices timentes Deum, non interficiunt: ideoquè à Deo benedicuntur.

Hebr. 11. Tandem Pharao edicto mandat omnes Israelitarum masculos natos, statim proijci in flumen & submergi.

Anno mundi 2373.

Exod. 2. Act. 7 Moyses aquis expositus. ANNO à morte Ioseph 64. nascitur de tribu Leui Moyses, & à parentibus, eò quòd elegans esset, tribus mensibus domi absconditur. Deinde in fiscella scirpea expositus in flumen, à filia Pharaonis reperitur. quæ sublatum Mariæ sororis pueri suasu, matri eius pro mercede nutriendum tradit, adultumque adoptat sibi in filium, & facit erudiri omni sapientia Aegyptiorum. & erat potens in verbis & factis.

Not. iam diximus, si anni seruitutis 430. expediri debent, aliter calculi rationem ineundam. ideoque Moyses nascetur anno mundi 2589. educet populum ex Aegypto anno 2669. aut 2670.

Anno mundi 2413.

Act. 7. Heb. 11. Exod. 2. MOYSES factus annorum 40. negat se esse filium filiæ Pharaonis, malens affligi cum populo Dei, quàm cum Aegyptijs temporariam habere peccati iucunditatem: aspiciebat enim in mercedis retributionem. Itaq; inuisens fratres suos Israëlitas afflictos, conspicatus ibi Hebræum percuti ab Aegyptio, fratrem ab iniuria vindicans, Aegyptium occidit, & abscōdit in sabulo. Quamobrem cùm Pharao quæreret occidere Moysen, timens fugit in terram Madian, vbi iuxta puteum 7. filias Raguel, qui & Ietro, sacerdotis vrbis Madian ab iniuria pastorum defendens, oues earum adaquat. ideoque à Ietro susceptus, ducit Sephoram filiam eius vxorem, ex qua generat 2. filios Gersan & Eliezer. manensque ibi annis 40. pascit gregem. Mortuo interim Pharaone, filij Israël propter onera laborum ingemiscentes, clamant ad Deum, & exaudiuntur.

Moyses profugus in Madian. Clamor Israël.

Anno mundi 2453.

Genebrar. 2669. Exod. 3. Act. 7. MOYSI octogenario oues Ietro pascenti ad montē Oreb, qui & Sinai, Deus in rubo ardente & non comburente apparens, admirantemque vocans, ait locum istum sanctum, & mittit eum in Aegyptum, vt liberet filios Israel à seruitute Aegypti, & deducat eos in terram promissionis fluentem lacte & melle: varijs autem modis se excusantem Deus instruens ac confortans, promittit se ipsi adfuturum, datque ei potestatem conuertendi virgam eius in serpentem, manum in lepram, & aquam fluminis in sanguinem: vt per signa vocationem suam probet, fidemque astruat verbis.

Moyses cōstituitur dux Israëlitarum. Exod. 4.

Exod. 4. Moyses itaque consentiente Ietro, vnà cum vxore, & filijs repetit Aegyptum. cui in itinere in diuersorio occurrens Dominus, vult eum occidere, quòd nō circuncidisset filium suum:

suum: quem ilicò Sephora petra circuncidit, ar viso eius sanguine indignata, relicto viro, cum pueris recedit domum. Tunc Aaron iussu Dei lętabundus it obuiam, & osculatur fratrem suum Moysen in monte Oreb, oratoris loco illi futurus: simulq; progressi in AEgyptũ, congregant seniores Israël, Dei verba nunciant, populumq; signis confirmant.

Pedius Moysis in AEgyptũ.

Exod. 5. *Accessus ad Pharaonem.* Hinc aggressi Pharaonem, aiunt Deum Israël ipsi mandare vt dimittat populum suum, vt eat iter tridui in desertum, ibique sacrificet Deo suo. quod Pharao abnuens, grauioribus operibus opprimit Israëlitas, negatis paleis ad conficiendos lateres, auctis & flagris verberibusque. *Aggrauatio Israël.* Quapropter cùm Moyses & Aaron à populo Israël incusarentur, quòd fœtere fecissent eos coram Pharaone: eademque Moyses Deo conquereretur: consolatur Deus per Moysen Israëlitas futura liberatione, ac promissione terræ Chanaan. *Exod. 6.*

Anno mundi 2453.

Cerebrar. 2669. *Exod 7.* *2. Accessus ad Pharaonem.*

MOYSES Octogenarius, & Aaron annorum 83. Dei mandato iterum ingressi ad Pharaonem, requirunt Israel dimitti: & in testimonium quòd à Deo essent missi, Aaron coram Pharaone virgam proijcit, eamq; conuertit in serpentem, quod cũ Iannes, & Mambres magi Pharaonis Diaboli virtute & arte suis incantationibus etiam facerent, virga Aaron deuorat virgas eorum, induratusq; Pharao renuit dimittere populum. Quo obstinato permanente, Deus per Moysen, & Aaron in vrbe campoque Taneos mense Februario percutit vniuersam Aegyptum (terra Gessen & Israelitis semper exemptis) hisce plagis. *2. Tim. 3.* *Psalm. 77.* *Plagæ Aegypti.*

Exod. 7. Primò, aquam fluminis virga percussam, cæterasque Aegypti vertit in sanguinem per dies septem, vnde pisces moriuntur: cumque magi Aegypti similiter facerent, obduratus Pharao nondum exire permittit. *Sanguis.*

Exod. 8. *Ranæ.* Secundò, ranas ex aqua producit, ijsque totam AEgyptum, domum lectumq; Pharaonis opplet ac infestat: idem faciunt magi Pharaonis, pro quarum tamen ablatione Pharao accersito Moyse & Aaron promittit Israel dimittere: sed ranis ad preces Moysi ablatis, non stat promissis.

Exod 8. *Culices.* Tertiò, è puluere terræ cyniphes & pediculi emergunt, ac homines iumentaque affligunt. quòd cùm magi suis præstigijs efficere non possent, confitentur Dei digito & virtute ista fieri. at Pharao contumax, necdum dimittit populum.

Exod. 8. *Muscæ.* Quartò, omne genus muscarum & bestiarum noxiarum AEgyptum replet, mordet, vexatque. quapropter Pharao proponit Moysi vt in AEgypto sacrificet, iterumq; pollicetur se Israel dimissurum. at oratione Moysi remota plaga, necdum facit.

Exod. 9. *Pestis.* Quintò, peste cuncta pecora AEgypti in campis existentia prosternit. eoq; adhuc pertinaci.

Exod 9. *Vlcera.* Sextò, è cinere camini per Moysen in cælum sparso, vlcera vrentia & turgentia hominibus, ac iumentis immittit: & non poterant magi stare coram Moyse propter vlcera sua Pharaone adhuc obstinato.

Septimò, grandine, tonitruo, fulgureque horribili, homines, pecora, arbores, herbasque, in agris existentia, percutit ac destruit. ob quæ Pharao peccatum suum agnoscens, confitetur Deum esse iustum, se autem & populum suum, impios: rursumque promittit se dimissurum Israelitas. precibus verò Moysi cessante plaga, idem denegat. *Exod. 9.* *Grando.*

Octauò, per ventum orientalem innumerabiles adducit locustas, quæ residuos arborum fructus ac herbas terræ deuorant, & absumunt penitus, hominesque cruciant. Vnde Pharao concedit vt soli viri eant, seq; peccasse fatetur. sed locustis per Moysen vento occidentali in mare rubrum ablatis, denuò induratur. *Exod. 10.* *Locustæ.*

Nonò, triduanas tenebras densas ac palpabiles vniuersæ Aegypto infert, Israelitis luce gaudentibus. ob quas Pharao necdum vult Israelem dimittere, nisi pecudibus eorum retẽtis, Moysiq; mortẽ minatur: cui vicissim Moyses denunciat decimam plagam infligẽdam, cædem primogenitorum Aegypti. *Exod. 10.* *Sap. 18.* *Tenebræ.* *Exod. 11.*

Anno mundi 2453.

DIE primo mensis primi, nempe Martij, Deus mandat edocetq; Moysen & Aarõ ritum celebrandi agnum Paschalem: quem Moyses mox senioribus Israel diuulgat. *Exod. 12.* *Institutio Paschæ.*

Itaq; die decimo Martij prouidet sibi vnaquæq; familia agnum masculum, anniculũ, immaculatum & perfectum: eumq; seruant vsq; ad 14. diem mensis huius. ac Dei iussu postulant commodato ab Aegyptijs vasa aurea & argentea, vestesq; plurimas: mercedem laborum suorum, & conuenientes simul ad vrbem Ramessen, parati expectant tempus celebrandi Pascha. *Exod. 12.* *Electio agni.* *Exod. 3. 11. 12.* *Sap. 10.* *Spoliatio Aegypti.* *Mansio I.*

Die decimaquarta Martij ad vesperam, in sua quisq; domo agnum paschalem totum assum igni immolant, comeduntq; cum panibus azimis & lactucis agrestibus, stantes, præcincti lumbis calceati, festinanter, tenẽtes baculos in manibus; os eius nullum confringũt, reliquias igne comburunt: ipsiusq; sanguine postes & superliminare domorum fasciculo hysopi aspergunt. *Exod. 12.* *1. Cor. 5.* *Esus agni paschalis.* *Ioan. 19.*

Media nocte transiens Angelus Domini, occidit omne primogenitum Aegyptiorum tam hominum quàm pecorum, domos autẽ Israelitarum sanguine agni signatas, illæsas prætererit, cunctosq; deos Aegypti cõterit. Vnde cùm ingens clamor exoriretur, Pharao vocatis Moyse, & Aaron nocte, orat vt velociter exeant cum suis omnibus, ipsiq; benedicant. *Exod. 12.* *Sap. 18.* *Cædes primogenitorum.*

Die decimaquinta Martij summo diluculo, eunt de Ramesse sexcenta milia virorum, armati & sani oẽs, vnà cum mulieribus & paruulis vulgoq; promiscuo aliarũ nationum innumerabili, & pecoribus multis nimis, deferentes secum spolia AEgypti, & ossa Ioseph, atq; farinam conspersam: simulq; egrediuntur AEgypto per viam deserti, videntibus Aegyptijs, & sepeliẽtibus primogenitos suos. *Exo. 12. 13.* *Num. 33.* *Psalm. 104.* *Exitus Israël de Aegypto.*

post-

Exod.12. Galat.3. Ioseph.2. antiq.13. Euseb.in Chron.

postquam habitassent in Aegypto annos 430. qui anni computandi sunt ab anno 75. Abrahæ, quando propter famem cœpit peregrinari in Aegypto; post migrationem verò, Iacob in Aegyptum anno 215.

Not. Supra ex Genebrardo retulimus ab ingressu Iacob computandos esse: alij computant ab Isaac, alij aliter.

Exo. 12.13. Sanctio Paschæ.

2. Egressi tendunt tabernacula in Socoth, vbi Dominus pręcipit in memoriam liberationis ab Aegypto quotannis eodem die celebrari festum Paschæ, & 7. dies Azymorum: omneq; primogenitum filiorum Israel, tam hominũ, quàm pecorum ipsi sanctificari.

Exod.12. Ps.77.104. Sap.10.18. 19. 1.Cor.10. Columna nubis & ignis. Genebrar. 2669. aut 2670.

3. Progressi castrametantur in Etham: hîc cœpit adesse eis columna nubis per diem, & ignis per noctem: quæ deinceps interdiu super eos expansa, obumbrat & protegit eos ab æstu Solis: ac totâ nocte lucens, illuminat eos: quotiescunq; autem migrandum est aliò, ceu dux eos præcedens, ignotæ viæ iter ostendit.

Anno Mundi 2453.

Exod.14. Transitus maris rubri. Aug. ser. de temp. 153. & 251. Sap. 10. Exod.15.

4. INDE castra ponunt iuxta Phihahiroth ad mare rubrum. Tunc Pharao cum suis principibus, equitibus, sexcentis curribus, delectissimoq; totius Aegypti exercitu insequitur Israelitas: qui conspecto à tergo hoste, seq; ab vtroque latere præaltis rupibus, & à fronte mari conclusos, trepidant murmurantq;, forsitã non fuisse sepulchra in Aegypto, vt in deserto occiderentur: at Moyses promittit eis salutem à Deo: ipsoque clamante ad Deum, tollẽs se Angelus Domini cũ columna nubis, collocat se medium inter castra Aegyptiorũ, & Israel, Israelitis noctem illuminans, Aegyptijs verò tenebras condensans. Tum Moyse virga sua aquas percutiente, eæ sese diuidentes, & vtrinque instar muri coagulantes, viam aperiunt Israelitis: qui primo diluculo transeunt per medium sicci maris, die 19. Martij, eoque Dominico. Pharaone autem cũ suis eos subsequẽte, mox ictu virgæ Moysi, aquæ confluẽtes, Aegyptios omnes ad vnũ inuoluunt, submerguntque, quos mortuos ad littus adnatãtes, Israelitæ armis ac vestibus spoliant: lætiq; Maria præcinente, gratias Deo cũ cantu, tympanis & choris peragunt.

Exod.15. Iudit.5. Aquę amaræ dulcescunt.

5. Hinc procedentes per desertum Sur, tribus diebus non inueniunt aquam: veniuntque ad fontem Mara: cuius aquas amaras, ideoq; impotabiles, populo ob sitim murmurante, Moyses, iniecto in eas ligno, dulces ac potabiles facit: populumque ad obedientiam Dei hortatur.

Exod.15. 12. fontes.

6. Progressi in Elim, reperiunt 12. fontes aquarum, & 70. palmas: ibique castrametantur.

Num. 33. Exod.16. Coturnices.

7. Exin figunt tentoria, iuxta mare rubrum. Inde veniũt in desertum Sin, die 15. Aprilis, vbi conspersa farina deficiente, murmurantes contra Moysen & Aaron pro cibo, optant sibi

8. mortem, Aegyptiq; seruitium cum saturitate ventris. Quibus apparet gloria Domini in nube: & vespeti pluit coturnices, ijsque castra cooperit.

Anno Mundi 2453.

SEQVENTI die, eoque Dominico, mane pluit eis Dominus de cælo aëreo mãna circum castra in modum pruinæ: quod deinceps in deserto per annos 40. quotidie (præterquã sabbatis) mane simul cum rore recens decidit: edoctiq; colligunt ex eo in dies singuli mẽsuram gomor, quæ vnicuiq; sufficit ad vescẽdum, die autem sexto, duplum; septimo sabbatizant: qui multum colligit, huic nihil superest; qui paulum, is nihil minus habet. Sole verò incalescẽte, liquefit; ad ignem, indurescit; reseruatum vsque mane, putrescit, sabbatis exceptis. Species eius, vt semen coriãdri album: sapor eius, vt similæ cũ melle generaliter omnibus: at malis, vt panis oleati, porrò pijs omne delectamentũ exhibet, eisque pro voto sapit, quod quisque appetit. Dei autem præcepto, Aaron gomor impletum manna, reponit in vrna aurea in arca & tabernaculo corã Domino conseruandum posteris in memoriam.

Genebrar. 2670. Exod 16. Aug. ser. de temp. 251. Psalm. 79. Ioan 6. Manna pluit. 2 Cor. 8. Manna quale. Exod.6. Num.11. Sap.16. Manna seruatur. Hebr. 9.

Transeuntes desertum Sin, veniunt in Dapheca, inde in Alus, deinde in Raphidim, vbi sitiens populus, præ aquæ penuria murmurat vsque ad lapides: tum Moyse sua virga petrã Oreb percutiente, erumpit & fluit eis fons & flumen aquarum. 9. 10. 11.

Num. 33. Aqua è petra.

Hic occurrens Amalec, oppugnat castra Israël: cum quo Iosue confligens, Moyse in mõte eleuatis manibus orãte, vincit Israël: demissis orantis manibus, vincitur: vnde cùm Aaron & Hur vir Mariæ sororis Moysi, lassas Moysi manus sustentaret, Israël Amalecitas prosternit ac fugat. Itaque iussu Dei, Moyses scribit Amalecitas in posterum delendos, ibique altare Domino ædificat.

Exod. 17. 1.Cor.10. Psalm.77. Exod.17. Deut.25. Debellatio Amalec.

Sub hæc Ietro socer Moysi adducens secum Sephoram vxorem Moysi, & duos filios eius, venit ad Moysen iuxta montem Oreb: & audita ab eo mirabili liberatione Israël, lætus Deo benedicit atque sacrificat. Postridie vidẽs Moysen litium multitudine à populo obrui, dat ei consilium, vt substituat iudices ordinarios; qui minora iudicent, grauiora ad Moysen referant: cui parẽs Moyses constituit millenarios tribunos: centuriones, quinquagenarios, & decanos. Ietro autem relicto ibi Obab filio suo, reuertitur in terram suam.

Exod.18. Deut.1. Institutio magistratus.

Progressi parum Israëlitæ, die primo Maij castra figunt ad montem Sinai: Moyses autem ascendit montem: tum Deus Israëlem in populum peculiarem sibi deligit & adoptat: cui populus obedientiam pollicetur: quem Deus iubet sanctificari, & paratum esse in diem tertium, se enim descensurum in mõtem Sinai, ideoque montem non tangant, ne pereant. Itaque populus lauat, vestimenta sua, ab vxorum coitu abstinet, terminosque ponit per circuitum montis, ne quis transcendat. 12.

Exod.19. Sanctificatio populi Israel. Fœdus Israelcum Deo.

Anno Mundi 2453.

Genebrar. 2670. Exod.19. Galat.3.

DIE tertio Maij illucescente, qui erat quinquagesimus ab exitu de Aegypto, an. 430. post primã promissionem Abrahæ factã, ecce

manè cœperunt magis ac magis sonare tonitrua, micare fulgura, clangere buccinæ, lampades ardere, descenditq; Deus terribili cum sonitu, in igne ac nube, super verticem montis Sinai, & vocato Moyse in montis cacumẽ, populo ad radices eius stante, loquens è medio ignis, hæc decem præcipit.

Exod.20 Deut.5. Promulgatio decalogi.

1. Se Deum vnum colant, idôlis reiectis.
2. Suum nomen in vanum ne assumant.
3. Sabbata sanctificent.
4. Parentes honorent.
5. Non occidant.
6. Non mœchentur.
7. Non furentur.
8. Falsè ne testentur.
9. Non concupiscant proximi vxorem.
10. Nec rem eius quamcunque.

Populus autem Dei vocem ignemque non ferens, maximo timore perterritus, ait Moysi: Non loquatur vltrà nobis Dominus, ne moriamur; tu magis accede, & audi omnia, quæ Deus dicet tibi: & loquere tu nobis, & audiemus, & faciemus ea. Quod approbans Dominus, ait Moysi: Benè omnia sunt locuti, Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, & loquetur eis, qui eum audire noluerit, ego vltor existam: hoc dicto, reuertuntur in tentoria sua.

Deut.18. Christus promittitur.

Tunc Moysen ad caliginem, in qua erat Deus, ingressum, edocet Dominus altare sibi erigendum, & holocausta offerenda. Item præcepta quædã iudicialia, quoad emptitios seruos, homicidia, parentum maledicta, pœnam talionis, damnum illatum, furtum, stuprum, idololatriam, vsuram, decimas. Item de sabbato, & tribus solennitatibus anni, deq; Angelo in ducem itineris præmittendo, ac præmijs seruantium præcepta, &c.

Exod 20. 21 22.23. Præcepta iudicialia.

Descendens Moyses, ea omnia populo refert; qui voce vna obseruantiam eorum promittit: eodemque die scribit Moyses eadem in libro.

Exod.24. Fœdus Israel cum Deo.

Postero die mane, Moyses ædificato altari ad radices mõtis Sinai, 12. vitulos offert holocausta Deo: inde sumens librum, legit omnia præcepta legis, audiente populo: populus omnia se facturum profitetur: in cuius confirmationem Moyses sanguine vitulorum aspergit ipsum librum, & populum vniuersum, dicens: hic est sanguis fœderis, quod pepegit Dominus vobiscum.

Exod.24. Vetus testamẽtum sanguine dedicatur *Hebr.9.*

Tum Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & 70. seniores Israël ascendunt aliquantulum in montem, ibi vident Deum Israël, adorant, comedunt & bibunt.

Exod.24. Visio Dei.

Sequenti die, cæteris ad populum remissis, Moyses cum solo Iosue conscendit ad altiora montis, tunc apparens gloria Domini in nube, quæ suprà, vt ignis ardebat, operit montẽ hoc in loco Iosue per 40. dies dulciter quieuisse creditur, atque hoc die, quinto Maij, cœpit Moyses ieiunare, absque cibo & potu 40. diebus, & 40. noctibus.

Exod.24. Ieiunium Moysis quadragenarium. *Deut.6.*

Anno Mundi 2453.

SEPTIMO autem die solus Moyses euocatus in montis cacumen, ingreditur medium nubis, manensq; inibi cum Deo, instruitur de donis offerẽdis in structuram tabernaculi: ipsiq; demonstratur exẽplar construendi tabernaculi, arcæ, altarium, mensæ, candelabri, & cunctorum ad ipsa pertinentium. Item modus consecrandi, & ornandi sacerdotes, ritusq; sacrificandi: ad quorum omnium cõstructionem diuinitùs deputantur Beseleel & Ooli ab artifices: tandemque in fine 40. dierum ibidem accipit Moyses à Domino duas tabulas lapideas, factas à Deo, continentes decem præcepta, inscripta digito Dei.

Exod.24. 25.26.27 28.29.30. 31. Forma tabernaculi Moysi ostenditur. *Deut.9.* Tabulæ legis.

Die 14. Iunij, videns populus, quòd tardaret Moyses descẽdere de monte, postulant ab Aaron Deos sibi fieri: qui accipiens inaures ipsorum aureas, conflat ex eis vitulum: quem mox Israëlitę pro Deo liberatore suo adorãt, & erecto altari, die sequenti solenniter ei hostias immolant, lætique sedentes edunt & bibunt, ac surgentes ludunt, choreas ducunt, & cantant.

Exod.32. Adoratio Vituli aurei. *Act.7.*

Tunc ait Dominus Moysi, descende citò, quia peccauit populus tuus, adorantes vitulũ conflatilem. Rursumq;, Cerno, inquit, quod populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me vt deleam eos, & constituam te super gentem maiorem hac: at Moyses Dominum pro Israël orat, iratumque placans, eius vindictam auertit.

Exod.31. Deut.9. Moyses Deum placat.

Hinc descendens cum 2. tabulis in manu sua venit ad Iosue; qui ait, vox belli auditur in castris: respondet Moyses, non est clamor belligerantium, sed vocem cantantium audio. Inde veniens Moyses ad castra, videt vitulum & choros, iratusq; proijcit tabulas & confringit eas ad radicem montis; arripiensque vitulum comburit igni, & comminuit in puluerem, quem spargit in torrẽtem, & potat ex eo populum: mox Aaronem obiurgat, Leuitas ad se congregat, ac per eos occidit die illo ex idololatris tria millia virorum.

Exod.32. Deut.9. Contritio Vituli aurei.

Postridie dicit residuis, peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quomodo quiuero eum deprecari pro scelere vestro. Itaque decima sexta Iunij rursum ascendit in montem, procidiq; ante Dominum, sicut prius 40. dies noctesque ieiunans, & orans ne deleret populum suum, sed remittat eis hanc noxam; si non, deleat se de libro vitæ. Placatus tandem Deus, respondet; qui peccat, delebi-

Exod 32. Moyses Dei iram sedat. *Deut.9.*

delebitur: tu autem vade, & duc populum istum in terrã promissam, Angelus meus præcedet te.

Anno Mundi 2453.

Exod. 33. DESCENDIT autem Moyses die 26. Iulij, & ait: Hæc dicit Dominus, populus duræ ceruicis es, semel descendam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatũ tuum. *Luctus Israël.* Quæ audiens populus, lugent, deponunt ornamenta sua, simul & tapetia, quæ suspenderant circa montem: tollens quoque Moyses paruum tabernaculum, tendit procul à castris, ibique lites populi iudicat: vbi columna nubis tabernaculo astare à cunctis visitur. Loquebatur autem Deus Moysi facie ad faciem, vt homo cum amico suo.

Exod. 33. Die vltima Iulij, dicit Moyses ad Dominum: Si inueni gratiam, ostende mihi faciem tuam. Respondet: facies mea præcedet te. Ait: *Deus benignè loquitur Moysi.* Nisi tu ipse præcedas, ne educas nos hinc. Respondet: quod locutus es, faciam: inuenisti enim gratiam coram me, & noui te ex nomine. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. Respondet: Non videbit me homo, & viuet: tu autem stabis in petra, cumque transibit gloria mea, videbis posteriora mea. Præcide tibi *Exod. 34.* duas tabulas lapideas, instar priorum, & esto *Restauratio tabularum.* paratus manè, vt ascendas in verticem montis. nullus ascendat tecum.

Exod. 34. Deut. 19. Igitur die prima Augusti, Moyses iam tertia vice ascendit in montem Sinai, portans secum nouas tabulas, & manet ibi in nube cum *Moyses cũ Deo 40. dies & noctes.* Domino 40. diebus & 40. noctibus ieiunans & orans, videt gloriam Dei transeuntẽ, cumque pronus adorans, ait: Dominator Domine, obsecro, vt gradiaris nobiscum, vt auferas peccata nostra, nosque possideas. Dominus promittit se ducturum eos in terram Chanaan; ideoque relicta gentium societate, & idololatria, sibi Deo soli seruiant, suamq; legem & festa seruent.

Exod. 34. Deut. 10. Die decima Septembris ieiunium Moysi completum est, pleneq; reconciliatus Deus, denuò scribit in tabulas decem præcepta, & dat Moysi. Et descendit Moyses de monte, fe-*2. Cor. 3. Moyses faciesplendet.* rens tabulas, ex Dei consortio facie adeò radians, vt filij Israel non possent oculos intendere in vultum eius: vnde Moyses velamine obtegit faciem suam, & ita loquens, quæ Dominus in monte præceperat, populo annunciat.

Anno Mundi 2453.

Exod. 35. VNDECIMA Septembris, ait Moyses, quòd Dominus præcepisset, vt omnis voluntarius offerret in opus tabernaculi; aurum, argentum, æs, hyacinthum, purpuram, coccum bis tinctum, byssum, pilos caprarum, pel-*Oblatio populi Israel.* les arietum rubricatas, & hyacinthinas, ligna sethim, oleum pro luminaribus, aromata, thymiamata, lapides onychinos, & gemmas. *Exod. 38.* Statimq; omnis populus, tam viri, quàm mulieres deuota promptitudine offerunt auri 29. talenta & 730. siclos, argẽti centum talenta, *Exod. 36.* & 1775. siclos, æris 72. millia talenta, & 400. siclos, cæterorumq; donorum tantam vim, vt Moyses præconis voce proclamari fecerit, cessarent offerre, non esse opus pluribus.

Mox Beseleel & Ooliab, alijque artifices *Exod. 36. 37. 38. 39.* cœperunt construere tabernaculum, instar templi portatilis, ex basibus, columnis, tabulis & cortinis, cõtectum pilis caprarum. Item arcam de lignis sethim imputribilibus, intus & foris deauratam laminis aureis, & desuper eam propiciatorium aureum, & duos Cheru-*Constructio tabernaculi.* bim aureos. Item altare thymiamatis, aureis similiter laminis vndique coopertum: & mẽsam propositionis inauratam; candelabrumque aureum, cum septem lucernis. Insuper altare holocausti æreum, cum labro, id est, lauacro æneo, vasisque diuersis; atque ornamẽtis pontificalibus, & sacerdotalibus. Cunctaq; iuxta exemplar, quod Moysi in monte demõstratum est, intra menses sex ritè perfecta, Moysi benedicenda offerunt.

Genebrar. 2671.

Anno Mundi 2454.

Exod. 40. Deut. 10. ANNO secundo exitus de Aegypto die prima Martij, Dei hortatu Moyses erigit tabernaculum, infert arcam, inque ea ponit tabulas decalogi, altaria, mensam, candelabrum, & reliqua suo quæq; loco collocat: ipsumque tabernaculum cum altaribus & vasis *Dedicatio tabernaculi.* oleo vngit, consecrat, & sanctificat. Et ecce nubes desuper operit tabernaculum, idque glo-*Num. 9.* ria Domini implet. Nec deinceps nubes interdiu, & ignis noctu à tabernaculo recedit, nisi cùm proficiscẽdum est: tunc nube procedente, subsequuntur Israelitæ; rursum consistente, manent & illi in eodem loco.

Leuit. 8. Eodem die Moyses Aaronem aqua lauat, induit ornamentis pontificalibus, atque in *Consecratio Aaron.* primum, iuxta legem, Pontificem oleo vngit. *Num. 3.* Filios quoque eius vestit tunicis lineis, & in sacerdotes vngit & consecrat: ac omnes varijs oblationibus expiat & sanctificat: iubetque simul permanere in tabernaculo dies noctesq; septem.

Num. 7. Eodem die cœperunt & principes 12. tribu-*Oblatio principum.* um Israel, singuli successiuè per 12. dies offerre dona in vsum tabernaculi. *Num. 7.*

Leuit. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Posthæc loquens Deus Moysi in tabernaculo de propiciatorio, quod erat super arcam *Legislatio de oblationibus.* inter duos Cherubin, varios eum edocet ritus offerẽdi armenta, pecora, aues, similam, thus, panes: addito in omnibus sale, nusquam autem fermento, nec melle: Modum item offerendi hostias pacificas pro sacerdotibus, principibus, populo: pro impetratione beneficiorum, pro expiatione peccatorum: leges etiam holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum, &c. adipem & sanguinem comedi prohibet.

Anno Mundi 2445.

Leuit. 9. OCTAVA die Martij Aaron primitias sacrificiorum suorum pro se & populo *Prima oblatio Aaro.* Deo offert, populoque benedicit: & ecce gloria Domini apparet omni populo, & egressus ignis à Domino, deuorat holocaustum. Ignẽ

Leuit. 6. autem hũc cælitus demissum, in altare nutriebant quotidie sacerdotes lignorum appositione, vsq; ad captiuitatem Babylonicam: tũc *Ignis perpetuus.* per sacerdotes reconditus in puteum siccum *2. Mach. 1.* & post 70. ann. à Neemia sacerdote quæsitus, non ignis inuentus est, sed aqua crassa, quæ orante Neemia rursum Diuinitus est accensa.

Leuit. 10. *Cõbustio Nadab & Abiu.* Eodem die Nadab & Abiu filij Aaron, offerunt ignem alienum: egressusq; ignis à Domino, comburit eos, sed vestes eorũ non sunt adustæ, cum quibus extra castra sepeliuntur. atque vinum deinceps sacerdotibus tabernaculum ingressuris, interdicitur.

Leuit. 11. 12. 13. 14. 15. 16. *Præcepta ad vitandã immunditiam.* Perdocet inde Deus Moysen & Aaron, vt sancti sint filij Israel, quia sanctus est ipse Dominus Deus eorum. Itaque vt vitent omnem corporis & mentis immunditiem, indque vnius Dei cultu & sanctitate confirmetur, tradit quæ sint animalia munda, & ad esum licita, & quæ immunda & illicita. Legem etiam purgandi puerperam, lepram, virum seminifluum, mulierem sanguifluam, & expiandi *Leuit. 17. 18. 19. 20. 21. 22.* sactuarium. Item non offerendum dæmonibus nec idôlis, magos & hariolos non consulendos, blasphemiam, periuria, parentum maledicta, homicidia, adulteria, coniugia illegitima, varios coitus turpes, furta, iniustitiam, vsuram, mendacia, ac alia gentium opera fugienda: nemini que nocendum. Verùm sibi *Leuit. 23. Num. 28.* *Præcepta ad firmandam iustitiam.* soli Deo, vno in loco, præfixis temporibus, præscriptis victimis, & cæremonijs sacrificandum. Iuge sacrificium, nempe agnum anniculum immaculatum quotidie mane, & alterũ vespere immolandum, in memoriam æternæ beatitudinis diuinæ. Sabbatum qualibet hebdomada obseruandum, in memoriam creationis rerum. Neomeniam siue calendas prima die cuiuslibet mensis, in memoriam gubernationis rerum.

Leuit. 23. Nume. 28. & 29. *Festa veteris legis.* Celebranda etiam quotannis festa hæc solennia: *Pascha.* Paschæ, die 15. Martij, & azymos dies 7. in memoriam redemptionis ab Aegyptia seruitute: & altero die Paschæ offerendum Deo manipulum spicarũ in primitias messis.

Pentecoste. Pentecostes, quinquagesimo à Pascha die, in memoriam promulgatæ legis in monte Sinai: cuius crastino die offerendum Deo duos panes, primitias nouarum frugum.

Tubarum. Tubarum, die prima Septembris, in memoriam liberationis Isaac ab immolatione: & ideò die illa clangendum cornibus pecorum, quia aries immolatus, pro eo cornibus inter vepres hærebat. *Expiationis.* Expiationis siue propitiationis, decima Septembris, tota die ista ieiunãdum, & sese affligendum, in memoriam recõciliati Dei propter adoratum vitulum aureũ: tum etiam, vt propicietur eis Deus.

Scenopegia. Scenopegiæ, hoc est, tabernaculorum, decima quinta Septembris, continuandum diebus septem, ijsq; habitandum in tabernaculis, in memoriam, quòd in tentorijs habitassent in deserto. Septima autem die gerendum in *Palmarũ.* manibus ramos palmarum, in signum quòd introducti essent in terram florentissimam. *Collecta.* Octaua verò die, quæ est 22. Septemb. obseruãdum festum cœtus, & collectæ. inque illo colligẽdum à singulis, tam pauperibus, quàm diuitibus dimidium sicli, pro templi fabrica & *Exod. 30.* sacrificijs. Præter hæc septimo quoque anno celebrandum sabbatum terræ, annumque re- *Leuit. 25. Deut. 15.* missionis, eoque anno non colẽdum terram, *Sabbatum terræ.* non serendum, aut metendum, nec vindemiandum, sed omnia suapte sponte nascentia fore communia quibuslibet: debita à nullo fratre eo anno exigenda, mutuum pauperibus suæ gentis commodatum remittendum, Hebræos seruos ancillasque manumittẽdos.

Iubileus. Quinquagesimo quoque anno celebrandum annum iubileum, & remissionis: terram non colendum, seminandum, metendum, aut vindemiandum, debita cuncta fratribus suis remittenda, vnicuique pristinam possessionem restituendam, seruos & ancillas libertate donandos, permittendum exules redire in terram suam. Hæc, aliaque diuersa, quæ pas- *Leuit. 24. 25. 26. 27.* sim intermiscet, præcepta moralia, iudicialia, ac cęremonialia seruãtibus, bona omnia pollicetur, non seruantibus mala multa minatur.

Leuit. 24. *Blasphemus.* Inter hæc quidam in iurgio blasphemans nomen Dei, & maledicens ei, capitur & incarceratur, ac per Dei sententiam eductus extra castra, à populo lapidatur.

Anno Mundi 2454.

Num. 9. *Pascha.* ANNO secundo exitus de Aegypto, die 14. Martij ad vesperam celebrant filij Israel Pascha iuxta legem: qui autem immundi erant, celebrant illud consensu Domini, die 14. Aprilis ad vesperam.

Num. 1. Eodem anno 1. Aprilis, Dei iussu Moyses & Aaron numerãt populum per singulas tribus, inueniuntque viros à vicesimo anno & supra aptos ad pugnam, sexcenta & tria mil- *Numerus filiorum Israel.* lia, quingentos & quinquaginta. Leuitas autem à mense vno & supra, vigiti duo millia. *Num. 3.* Primogenitos verò ab vno mense & supra, viginti duo millia, & 273. indque primogenitorum locum Deus Leuitas sibi ministros assumit: reliqui 273. primogeniti numerum Leuitarum excedentes precio redimuntur.

Numer. 2. & 3. *Statio castrorum Israel.* Ordinatur & castrorum statio per gyrum tabernaculi, nempè vt Moyses & Aaron cum filijs suis figant tentoria ante tabernaculum ad Orientem: ex Leuitis autem, Caatitæ ad Meridiem, Gersonitæ ad Occidentem, Meraritæ ad Septentrionem: Tribus verò duodecim ipsos circumcingant; ad Orientem Iudas Isachar, Zabulon, ad Meridiem Ruben, Simeon, Gad: ad Occidentem Ephraim, Manasse, Beniamin: ad Aquilonem Dan, Aser, & Neptalim. Hanc castrorum dispositionem singulis deinceps mansionibus obseruarunt. In proficiscendo autem, priores sex tribus præcedebãt, hinc Leuitæ portabant tabernaculum in partes dissolutum, deinde posteriores sex tribus subsequebantur.

Num. 4. Recensentur & Leuitæ à tricesimo anno vsque ad quinquagesimum, qui ministrarent in tabernaculo: quorum numerus fuit octo millia

Num.8. Consecratio Luitarum. millia quingenti octoginta. Quos Aaron varijs ceremonijs & sacrificijs purificat, Deo offert, ac in ministerium sacerdotum cōsecrat. tunc ait Dominus: A vicesimoquinto anno, & supra, ministrabunt: cumque quinquagesimum ætatis annum impleuerint, seruire cessabunt.

Num.5. Immundi separātur. Num.6. 8.10. Posthæc Dei præcepto omnes leprosi, semifluui, & polluti super mortuo, eijciuntur extra castra. Docetque Deus expiationem transgressionis per negligentiam, Legem primitiarum, Zelotypię, & Nazaræorum. Modum benedicendi populum, dispositionem candelabri & 7. lucernarum, atq; vsum duarum tubarum argentearum.

Anno mundi 2454.

Genebrar. 2671. Num.10. Migratio à Sinai. EODEM anno, vicesima Aprilis, eleuatur nubes de tabernaculo. itaq; filij Israël mouent castra de mōte Sinai, & comitante ipsos Obab, (à quo orti Cinæi) ordine per turmas suas proficiscūtur in desertum Pharan viam

13. trium dierum, ibique castrametantur ad sepulchra concupiscentiæ. vbi populus ob laborem itineris murmurat contra Dominum,

Num.11. Incensio. ideoque extrema castrorum pars ab igne cælesti comburitur. orante autem Moyse, ignis extinguitur.

Num.11. Concupiscentia carnium. Hinc populus fastidiens manna, murmurans & flens Ægyptias carnes, pisces, cucumeres, pepones, porros & cæpas concupiscit ac flagitat. ob quæ Moyses tædio affectus, conqueritur apud Deum de intolerando populi onere sibi soli imposito, optatq; se à Deo occidi. Tum Deus in nube descendēs ad ostium

Psalm.77. tabernaculi, Moysi spiritum & onus in septuaginta seniores partitur, qui omnes prophetāt, tantumque repente coturnicum ex Ægypto aduolare facit, vt castra opplerent, & vndique circundarent itinere vnius diei: quas colligunt toto die illo, & nocte, ac die sequenti, sin-

Carniuoræ puniūtur. guli ad minus decem coros, quantum ad edēdum in mensem integrum sufficeret, saturatoque populo vsq; ad nauseam ac vomitum, dum carnes adhuc essent inter dentes ipso-

Num.12. rū, ira Dei occidit pingues & electos eorum, & ex populo plurimos, à quorum sepultura

14. nomen loco inditum.

Inde castrametantur in Aseroth, vbi Maria & Aaron contra mitissimum Moysen murmurant propter vxorem eius Æthiopissam.

Maria lepra percutitur. quos Deus in tabernaculo increpans, Moysen commendat à fidelitate erga Dominum, cui ore ad os loquebatur. Maria lepra perfunditur, Aaron veniam precatur, Moyses pro sorore orat. quæ septem diebus extra castra separata, recipit sanitatem.

Anno mundi 2454.

Genebrar. 2671. Num.13. & 33. Deut.1.9. TRANSEVNTES deinceps vastum desertum Pharan, (quod continet iter vn-

15. decim dierum) castra figunt in Rethma & Cadesbarne. vbi cùm Deus & Moyses hortarentur Israelitas vt ascendant & possideāt terram promissam, petente populo, Dei consensu

Missio 12. exploratorum. mittit Moyses duodecim principes ad explorandam teram Chanaan. qui circumita lustrataq; per quadraginta dies omni regione, in Nehelescol, id est, torrente botri, palmitē Botri. cum vua iam matura abscindunt, quem portantes in vecte duo viri, vnà cum malogranatis & ficis in vbertatis signum, ad Israel afferūt Eccle.46. & ostendunt, mense Augusto. quorum Iosue Hier super Zach. & Caleb renunciant reuera esse terram lacte Reuersio & melle fluentem, ac hortantur populum vt exploratorum. ascendant in Chanaan: reliqui verò decem terræ detrahentes, eamque ob habitatorum gigantum, vrbiumq; munitarum potentiam, inexpugnabilem asserentes, cor populi deterrent.

Num.14. Deut.1. Desperatio populi Israel. Igitur omnis populus desperans, vociferatur & flet tota nocte, blasphemant Deū, murmurant contra Moysen & Aarō, optant se in Ægypto mortuos, volunt ducem sibi constituere, & reuerti in Aegyptum. quin & Caleb ac Iosue murmur sedare, ipsosque animare conantes, lapidare volunt. Quare iratus Deus, palam apparens super tectum tabernaculi, Condemnatio populi Israel. vult omnes simul pestilentia perdere, & Moysen constituere principem super gentem fortiorem. At Moyse ardenter, vt populo parcat, deprecante, placatus ex parte Deus, culpam quidem remittit: attamen in peccati pœnam iurat neminem eorum qui numerati fuerant, ingressurū terram promissionis, præter Iosue Hebr.3. & Caleb: sed cæteros omnes in deserto vagaturos per annos quadraginta, inque eo morituros: cadaueribus autem ipsorum ibi consumptis, filios eorum possessuros terram promissam. cras, inquit mouete castra & reuertimini in desertum per viam maris rubri. Mox decem exploratores percussi à Deo, moriun- Num.14. Deut.1. tur, populusque luget valdè.

Postridie Israelitæ volentes inhibente Deo Præsumptio Israel. ac Moyse armis inuadere terram Chanaan: ab Amalecitis, & Chananæis cædūtur, ac per- Deut.2. secutione in turpem fugam acti in tabernacu- Num.32. lum confugerunt. Israël vagatur in deserto 40. ann. s

Anno mundi 2454. Deut.8.29.

Nehe.9. RETROVERSI ergo Israelitæ, dein- Num.23.
ceps vagantur in deserto annis triginta
octo. quibus si addas annum primum & vlti- 16.17.
mum, fiunt anni quadraginta. quo tempore 18.19.
nec manna defecit, nec vestimenta aut calce-
amenta eorum detrita sunt. primumq; castra 20.21.
metantur in Remmonphares. inde in Lebna.
deinde in Ressa. hinc in Ceelata. dehinc in 22.23.
monte Sepher. Posthæc in Arada. inde in Ma 24.25.
celoth. dein in Thaath. hinc in Thare. dehinc
in Methca. Postea in Esmona. deinde in Mo- 26.27
seroth. inde in Beneiacan. hinc in mōte Gad- 28.29.
gad. dehinc in Ietebata. dein in Hebrona. de-
inde in Asiongaber. Interea temporis & loci 30.31.
hæc infra scripta gesta sunt.

32. Docentur quæ sacrificia terram promissio- Num.15.
nis ingressu offerre debeant. Fimbrias etiam Habitus Iudæorum.
hyacinthinas per quatuor angulos palliorū
portare iubentur: vt ijs conspectis, præcepto- Deut.23.
rum Dei recordentur. Matth.23.

Num. 15. Transgressor sabbati.

Quidam in deserto ligna colligens sabbato, ob hoc incarceratur: ac Dei voce condemnatus, extra castra lapidatur.

Num. 16. Rebellio Core. Punitio rebellionis.

Core, Dathan, & Abiron, alijq; 250. primates Israël consurgentes in Moysen & Aaron, eorumq; principatum ambientes, ac sibi vendicare quærentes, obijciunt eos iniquè dominium vsurpare in populum Dei. Quos Moyses increpans, manè, inquit, notum faciet Dominus quem elegerit. Cùm itaq; manè vtraq; pars separatim suffitum adoleret Deo ad ostium tabernaculi, apparet cunctis gloria Domini, & in signum vt sciant quòd ipse Deus misisset Moysen ad gubernandum populum suum, confestim terra aperiente os suum, Core, Dathan & Abiron cum tabernaculis ac suis omnibus deglutiuntur, descenduntq; viui in infernum. sed & ignis egressus à Domino, comburit 250. eorum socios, quorum thuribula ærea iussu Dei in facti memoriam altari affiguntur.

Num. 16. Rebellio totius populi. Vltio rebellionis. Sap. 18.

Postero die omnis multitudo Israël clamitat contra Moysen & Aaron, quòd ipsi interfecissent populum Dei, mouentq; contra eos seditionem ac tumultum. quapropter Moyses & Aaron cõfugiunt in tabernaculum, ibique orant. quod nubes operit, moxque plaga Dei desæuiens in populum, incendio consumit ex eis 14. millia & septingentos. hortatu autem Moysi currẽs Aaron in medium multitudinis, stansque cum thuribulo inter mortuos & viuentes, suis precibus grassantem Dei plagam restringit.

Num. 17. Virga Aaron floret. Hebr. 9.

Hinc Dei monitu accipiens Moyses à principibus tribuum 12. virgas tribuum nominibus inscriptas, ponit eas in tabernaculo corã Domino, vt per signum germinationis ostenderet Deus, quem elegerit in sacerdotem. Postridie inuenitur virga Aaron germinasse, ac protulisse flores & amygdalas. quæ Dei iussu in perpetuam rei memoriam custodienda, in tabernaculo in arca reponitur.

Num. 18. Merces ministrorum templi.

Tradit inde Deus officia sacerdotum & Leuitarum: ac pro ministerio sacerdotibus primitias & oblationes, Leuitis autem decimas in hæreditatem iure perpetuo assignat: qui earum decimam rursum dent Aaroni summo sacerdoti.

Num. 19. Heb. 13. & 9. Aqua lustralis.

Vaccam deinde rufam immaculatam extra castra in holocaustum comburi iubet, & ex cinere eius fieri aquam expiationis, cuius aspersione immundi mundentur.

Anno mundi 2492.

Genebrar. 2709. Num. 20. Mariæ mors.

ANNO quadragesimo ab exitu de Aegypto mense Martio, venit Israël in desertum Zin in Cades, vbi Maria moritur & sepelitur die 10. Martij, secundum Iosephum.

33. Num. 20. Aquæ contradictionis. Sap. 11. Psal. 104. 1. Cor. 10.

Hic rursus ob aquæ defectum exorto populi contra Moysen & Aaron clamore ac rebellione, hi proni orant in tabernaculo, ac Dei præcepto Moyses bis virga percutit petram altissimam, quæ ad secundum ictum effundit aquas largissimas, bibitque populus & iumenta eorum. & quia Moyses & Aaron nõ crediderant Deo, idcirco audiunt ab eo non introducturos se populum Israël in terram promissionis.

Num. 20. Transitus Edom negatur.

Inde mittens Moyses legatos ad Regem Edom, petit Israëli transitum per terram eius, quem Rex denegat.

Anno mundi 2492.

Deut. 2. Num. 20. 34. Aaroni succedit Eleazar. Num. 33.

AT Israël Dei mandato à consanguineorũ suorũ bello abstinẽs, digressus castrametatur ad montem Hor. Moyses & Aaron iussu Dei ascendunt montem, vbi Moyses exuit Aarõ vestibus pontificalibus, ac eis induit Eleazarum filium eius, moriturque ibi Aaron anno 40. exitus de Aegypto, die prima Iulij, cùm esset 123. annorum, & flet eum populus 30. diebus.

Num. 21. Rex Arad vincitur.

Posthæc Chananæus rex Arad pugnat contra Israël, prædamque abducit. at Israël voto Deo facto, Chananæum interficit, vrbesque eius subuertit.

Num. 21. & 33. Deut. 2. 8. 35. 36. Serpens æneus erigitur. Sap. 16. Ioan. 3.

Hinc circumeuntes terram Edom montemque Seir diebus multis, castrametantur in Salmona, deinde in Phunon. vbi populus denuò murmurat contra Deum & Moysen ob itineris tædium, ac manna fastidit. quamobrem immittit eis Dominus serpentes igniros, quorum afflatu & morsibus multi moriũtur, multique vulnerati, peccatum confitentur: pro quibus Moyses orans, Dei iussu serpentẽ æneum in pertica suspendit, quem cùm vulnerati aspicerent, sanantur.

Num. 21. & 33. 37. 38. 39. 40 Psalm. 113.

Progressi figunt tentoria in Oboth. hinc in Ieaberim. inde transeuntes torrẽtem Zareth, castrametantur in Dibon gad. deinde in Helmon. deblathaim, dehinc miraculosè transgressi torrentem Arnõ, castra ponunt ad montes Abarim.

Anno mundi 2492.

41. Num. 21. Deut. 2. Iudic. 11. Seon rex Amorræorum debellatur.

INTER hæc missis Israël nuncijs ad Seon regem Amorræorum, qui habitabat in Esebon, poscit vt transire liceat per terram eius in terram sibi promissam. quod ille non permittens, cum omni populo suo occurrit in Iasa, & pugnat contra eos: at Israël Seon cum suis occidit, Esebõ, Iazer, & reliquas eius ciuitates capit, habitatores interficit, iumenta ac spolia diripit, vniuersamq; terram eius possidet à mari mortuo vsq; ad torrentem Iaboc: & à deserto vsque Iordanem.

Num. 21. Deut. 3. Og rex Basan vincitur.

Hinc Og rex Basan gigas, qui habitabat in Astaroth, cum omni populo suo egreditur obuiam Israëli ad bellandum in Edrai. quem Israël cum filijs totoq; exercitu prosternit, vrbes eius 60. munitas expugnat, habitatores occidit, pecora & spolia prædatur, omnemque terram eius possidet à torrente Iaboc vsq; ad montem Hermon & Selcha ciuitatem.

Anno mundi 2492.

Num. 22.

POST hæc castra figunt in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. At Balac rex Moab timens armis cõfligere cum 42.

Iſraële, mittit principes Moab & Madian ad Balaam Magum, Ariolum famoſiſſimum, qui habitabat in Aran Meſopotamiæ, cumq; vocat ac mercede cõducit, vt malediceret Iſraëli, cùm autem veniret Balaam equitãs ſuper aſinam, Angelus Domini ſtãs in via euaginato gladio, obſiſtit ei. quo viſo aſina ſemel iterumque declinat è via, ac tertiò procumbit ante Angelum, quapropter terà Balaamo percuſſa, humana voce loquens, ipſum de iniuſta percuſſione corripit mox. Angelus Balaamo conſpiciendum ſe præbens, iniungit ne aliud quàm præciperet ei Deus, loquatur.

Aſina Balaam loquitur. 2.Pet.2. Num.23.

Pergens Balaam in vrbem Moab, magnificè à Balac excipitur, ac mane ductus ab eo primò in montem, vbi colebatur Baal, deinde in montem Phaſga, tertiò in montem Phogor ad maledicendum Iſraël, ſingulis in locis Dei inſtinctu coactus eidem benedicit: ac ſpiritu Dei multa prophetat de futuro regno Iſraël; de ortu ſtellæ Chriſti, ac ipſius dominio; deque Amalecitis, Cinæis, atq; Romanis, qui tamen reuerſurus domum, dat conſilium Balaco malignum, vt mittat formoſas puellas, ac per eas pelliceat Iſraëlem ad fornicationem ac idololatriam.

Balaam Iſraëli benedicit. Num.24. Prophetia Balaam. Matth.2. Num.24. & 31. Apocal.2. Conſilium Balaam.

Deceptus itaque populus Iſraël, fornicantur cum filiabus Moab, adorant & ſacrificant earum idôlo Beelphegor, ac cõedunt ſimulachro immolata. quapropter iratus Deus iubet culpabiles ſuſpendi. Phinees filius Eleazari Zambri Iſraëlitem cũ Cozbi Madianitide palam fornicantem, zelo Dei ambos ſimul pugione perfodit, & ſic per eũ Deo placato, ceſſat plaga ab Iſraël, occiſis iam 24. millibus hominum: Ideoq; Deus dat Phinei & ſemini eius ſacerdotium perpetuum, Madianitaſq; delendos pronunciat.

Num.25. Fornicatio Iſrael. Zelus Phinees.

Anno mundi 2492.

Genebrar. 2709. Num.26.

NVMERANTVR rurſum Dei mandato à Moyſe & Eleazaro filij Iſraël à 20. annis & ſupra bello apti terrã Chanaam ingreſſuri: quorum numerus inuenitur 601. millia & 730. Leuitarum verò à mẽſe & ſuprà, 23. millia: inter quos nullus fuit eorũ, qui antea iuxta Sinai numerati fuerãt, mortui quippe erãt omnes in deſerto, exceptis Caleb & Ioſue.

Numerus Iſraelitarum.

Poſthæc Dei iudicio decernitur, vt 5. filiæ Salphaad patri mortuo ſuccedant in hæreditate ac poſſeſſione: atque lex datur, ad quoſnam mortui cuiuſque debeat tranſire hæreditas.

Num.27. Lex hæreditatis.

Hinc Moyſes iubetur à Deo aſcendere mõtem Abarim, ac inde videre terram promiſſam, non ingreſſurus eam, ſed ibi moriturus, eò, quòd cum Aarone offendiſſet Dominum ad aquas contradictionis: vnde cùm oraret pro fideli ſucceſſore, Dei iuſſu Ioſue per manus impoſitionẽ ſucceſſorem ſibi ſubſtituit, qui ex hoc ſpiritu ſapientiæ repletur. Docet inde Deus quid in ſingulis feſtis offerendum ſit. Item quæ vota ſint rata, quæ irrita.

Num.27. Deut.32. Moyſi Ioſue ſubſtituitur. Deut.34. Num.28. 29.30. vota.

Deinde Phinees & Iſraël pugnãt contra Madianitas, eorum 5. Principes & Balaam magum, omneſq; maſculos, etiam paruulos, & mulieres à viro cognitas occidunt, virgines reſeruant, vrbes & pagos comburunt, prædã ex æquo diuidunt, primitias ſacerdoti & Leuitis dant, omne aurum Deo offerunt.

Num.31. Deletio Madian.

Tribus Rubẽ, Gad, & dimidia tribus Manaſſe, cùm haberent pecora multa, videntes terram trans Iordanem ad Orientẽ, acquiſitam à Seon & Og regibus, eſſe paſcuis vberrimam, petunt à Moyſe eam pro ſorte ſuâ ſibi dari in poſſeſſionem: quæ ipſis datur hac cõditione, vt armati præcedant fratres ſuos ad ſubigendam terram Chanaana. itaque mox vrbes reſtaurant, ac terram poſſident.

Num.32. Diuiſio terræ trans Iordanem.

Sub hæc præcipit Deus, vt Iſraëlitę terrã Chanaan ingreſſi, cunctos habitatores occidant, excelſa & idola deſtruant. Terræq; promiſſæ limites deſcribit, quæ in medio Orbis conſtituta, à meridie deſerto Zin cingitur, ab Occidente Mari magno alluitur, à Septentrione monte Libano clauditur, ad Orientem Iordane fluuio perfunditur.

Num.33. Num.34. Situs terræ promiſſionis.

Deſignat & principes, qui terram eam ſorte diuiderent. Iubet etiam aſſignari Leuitis 42. vrbes cum ſuburbanis earũ, & 6. alias refugij pro homicidis non valũtarijs. Cõſtituit quoque legem homicidij voluntarij & nõ voluntarij, qui fugitiuorum ſuſcipi, qui interfici debeant, qui vſq; ad mortem ſummi Pontificis reſeruari, & tunc reuerti in terram ſuam, & vnius teſtimonio neminem condemnandum. Poſtremò legem ſtatuit, vt in ſua quique tribu ducant & nubant: ne per connubia poſſeſſiones tribuum commiſceantur.

Num.35. Deut.19. Lex homicidij. Num.36. Lex connubij.

Anno mundi 2492.

Genebrar. 2709. Deut.1.2. 3.4. Iteratio Legis.

ANNO eodem quadrageſimo, die prima Febr. cœpit Moyſes in cãpeſtribus Moab omni populo replicare & explanare Legem: vbi primò commemorat varia beneficia, nec non ſupplicia, terribiliaq; ſigna Diuinitus Iſraëli exhibita, vt per ea inducat ipſos ad Dei ac legis reuerentiam. Deinde præcepta decalogi repetit & explicat, ac efficacibus verbis exhortatur, vt Deum tota mente diligãt & timeant, eiuſq; legem ac mandata in corde & ob oculos ſemper habeant, ſolicitè ſeruent, filijs ac nepotib. inculcent. Nullam cũ gentibus idololatris ſocietatẽ contrahãt, ſed illas illarumq; aras, lucos, & ſtatuas ita deleant, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. futuras victorias nõ ſibi, ſed ſoli Deo adſcribãt. Parta autem terra promiſſionis, ſinguli maſculi ter in anno, nempe in feſtis Paſchæ, Pentecoſtes, & Tabernaculorum compareãt coram Deo, in loco quem elegerit Dominus, & ibi vno in templo & altari vni Deo optimas quaſq; hoſtias offerant. Primogenita quoq; primitias ac decimas ſacerdotibus & leuitis exoluant. Septimo quoq; anno remiſſionem debitorum ac ſeruorum faciant. Pſeudoprophetam à Deo abducentem interficiant, quãtumuis propinquus ſit vel amicus: vrbem ei adhærentem ſubuertãt funditus. Prophetam autem verum ſui ſimilem, Chriſtum ſcilicet,

Deut.5.6. 7.8.9.10.11 Replicatio decalogi. Idololatria. Deut.12. 13.14.15. 16.17.18. 19. Theolatria. Promiſſio Chriſti.

à Deo promissum, de gēte eorum suscitandū, ipsum audiant. In causis difficilibus & ambiguis ad summū sacerdotem recurrant, eiusq; sententiæ omninò pareāt, quę in Rege & magistratu constituendo obseruare debeant.

Deut.20.21. 22.23.24. 25.26. Miscellanea. Docet etiam iura belli, cautionē super homicidio occulto, pœnam filij inobedientis, pietatem exercendam in rem proximi, in debitores, in pauperes, in viduas, pupillos, & aduenas: mercedem operarij non detinendam, adulteros puniendos, nō committendam in pondere & mensura iniustitiam, res diuersi generis non miscendas, vestem alterius sexus non induēdam. Libellum repudij permittit, semen fratri suscitandum, Amalecitas delendos præcipit. Hæc aliaq; Dei mandata obseruantibus, multiplices benedictiones cōferendas; transgredientibus, maledictiones infligēdas pronunciat: easq; benedictiones Iordane transmisso in monte Garizim; maledictiones verò in monte Hebal publicari mandat. Postremò populum omnem cum posteris ea cūcta obseruaturum, renouato cum Deo fœdere, iureiurando adstringit: testesq; ibi inuocat cælum & terram, quod hodie proposuerit eis bonum & malum: vt bonum eligant, & viuant; ne malo adhærentes, pereant.

Deut.27.28. Excitatio ad legis obseruantiam. Deut.29.30. Iuramentū. Israel cum Deo.

Deut.31. Iosue Israeli præficitur. Deut.17. Deuteronomium. Sub hæc Moyses coram omni Israël Iosue loco sui ducem populi constituit: ipsumq; ac populum confortat. Deinde scribit librum Deuteronomij, & tradit cū sacerdotibus, iubetq; reponi in latere arcæ, describi & legi semper à Regibus, & septimo quoque anno remissionis in festo tabernaculorum recitari coram omni populo, vt discant timere Deū, & seruent legem eius.

Deut.31.& 32. Canticum Moysi. Hinc vocatis in tabernaculum Moyse & Iosue, apparens in nube Deus, protestatur Israëlem à Deo descissurum ad idôla: in cuius testimonium præcipit componi & diuulgari canticū de futura Israëlis præuaricatione, eiusq; punitione ac deiectione, seu reprobatione. Quod mox Moyses cōscribit, ac coram omni Israël recitat, idq; à filijs & posteris eorum in cantilenam iugiter decantari mandat.

Genebrar. 2709.

Anno mundi 2492.

Deut.33. Benedictio Israel. Deut.34. Moyses terrā promissam conspicit. POst hæc Moyses singulis tribubus Israël (præterquā Simeoni) benedictionib. proprijs benedicit. Deinde ascendit montem Abarim & Nebo in verticem Phasga, vbi Deo ipsi ostendente contemplatur vniuersam terram promissionis. ibidemq; moritur annorum 120. ducatus sui anno 40. præcisè expleto, cū necdum caligassent oculi eius, nec dentes illius essent moti, & sepelitur ab Angelis in valle terræ Moab, & non cognouit homo sepulchrum eius: quod cùm Diabolus prodere vellet, Iudæis ad idololatriam pronis, prohibitus est à Michaele archangelo. plangitq; eum Israël 30. diebus.

Moysis mors. Iudæi.

Genebrar. 2709.

Anno mundi 2493.

Iosue 1. IOSVE, qui & Iesus Naue, & Osee, de tribu Ephraim, statim initio Martij confortatus à Deo ad continuam Deuteronomij lectionem, & ad inuadēdam terram promissionis: hortatur populum, vt parent sibi cibaria, ac sese præparent in diem tertium ad transeundum Iordanem; Rubenitas autem, Gaditas, & Manassitas, vt armati fratres præcedant. Præparatio ad transitū Iordanis.

Iosue 2. Raab exploratores saluat. Mittitq; duo exploratores ad considerandam terram. qui clàm ingressi Iericho, à Raab meretrice excipiuntur hospitio, vbi cùm à Rege expostularentur ad necem, absconduntur ab ea sub stipula lini, ac præstito iuramento, quòd ipsius domum cognationemq; saluarent, noctu è fenestra per murum vrbis fune coccineo demissi, fune in signum ad fenestram appenso, tribus diebus in monte latitant, inde reuersi ad Iosue, narrant habitatores terræ territos.

Iosue 3. Transitus Iordanis. Diluculo venit Iosue cum omni Israël ad Iordanem, vbi triduo commorati, iubet populum sanctificari in crastinum miraculosè transituri fluuium. Itaq; decima die Martij sacerdotes arcam præferentes, intrant Iordanem, & ecce mox aquæ superiores instar mōtis consistunt, inferiores verò in mare mortuum defluunt, tum sacerdotibus cum arca in Iordanis medio stantibus, populus Israël per siccum alueum transiens, terram promissionis ingreditur.

Iosue 4. 12. Lapides. Omnibus transgressis, Dei præcepto Iosue & 12. tribuum electi, 12. lapides è Iordanis fundo sublatos, in Galgala statuunt, in monumētum siccati Iordanis: aliosq; 12. in Iordanis alueo erigunt mox aquis inibi inuoluendos. deinde castrametantur in Galgala, in campestribus Iericho.

Iosue 5. Circuncisio. Tunc Iosue Dei iussu omnes masculos in deserto per annos 40. natos & incircuncisos, ibi cultris lapideis circuncidit.

Iosue 5. Pascha. Iosue 5. Manna deficit. Die 14. Martij ad vesperam, ibidē celebrant Pascha. Postridie Paschæ comedunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan, panes azymos & polentam: ideoq; manna deinceps cessat.

Iosue 6. Apparitio Angeli. Dan. 10. Eodem die Angelus Domini Michaël princeps exercitus Israël, euaginato gladio duci Iosue apparens, docet eum, quo modo capiat Iericho.

Iosue 6. Circuitus Iericho. Itaque per sex reliquos dies azymorum sacerdotes arcam portātes, ac 7. tubis ante eam clangentes, cunctique bellatores armati arcam præcedentes, vulgò reliquo eam subsequente, quotidie semel circumeunt Iericho clausam, & ob murorum firmitatem inexpugnabilem.

Ios. 6. Euersio Iericho. Septimo autē die, septies circumeunt, cumque septimo circuitu sacerdotes longiori sonitu tubis clangerent, omnisq; populus intensa voce clamaret, ecce muri Iericho funditus corruunt; tum Israëlitæ, qua quisque steterat ingressi, regem suspendunt, omnia ense igneque perdunt. culus aurum, argētum, æs, & ferrum per anathema Domino cōsecrata sūnt. Raab aūt cum suis seruatam, postea Salomon princeps de tribu Iuda duxit vxorē, & genuit ex ea Booz. Reædificatori verò Iericho Iosue maledicit, vt in primogenito suo fundet eā: & in nouissimo liberorum ponat portas eius. Matth. 1. 3. Reg. 16.

Anno

Anno mundi 2493.

Iof.7. POST hæc Israël impugnans vrbē Hai, percutitur. quapropter cum Iosue senesq; Israël orarent proni coram arca vsque ad vesperam: audiunt à Deo quędam furatum de anathemate, ideoq; è medio tollendum. itaq; manè sorte deprehensus Achan, & sacrilegium confessus, lapidatur in valle Achor, & comburitur cū omnibus quæ illius erant. Tum Iosue Dei iussu positis à tergo Hai insidijs, simulata fuga, vrbem capit, succendit, destruit, Regem suspendit, populum occidit, pecora spoliaq; prædatur.

Lapidatio Achan. Iof.8. Destructio Hai.

Iof.8. Publicatio legis. Deut.5.27.28. Deinde pergit ad Garizim & Hebal montes, vbi ædificato altari lapideo, holocausta Deo offert. atque ex Deuteronomio decalogum lapidibus inscribit, ac coram arca & omni populo, mulieribus & paruulis benedictiones & maledictiones replicat.

Iof.9. Fœderatio Gabaon. Porrò Gabaonitæ callidè induti veteribus vestibus & calceis, ac sumptis panibus mucidis, supplices veniunt ad Iosue in Galgala, & simulantes venire se de terra longinqua, fœdus pacis cum Israële medio iuramento ineunt. sed post triduum fraude deprehensa, cædendis lignis, & portandis aquis templi perpetuò mancipantur.

Anno mundi 2439.

Iof.10. POST hęc Adonisedech rex Ierusalem, rex Hebrō, rex Ierimoth, rex Lachis, & rex Eglon, oppugnant Gabaon, quòd iunxisset se Israëli. at vocatus à Gabaonitis in auxilium Iosue, repentè irruens in hostes, multos interficit: Dominus autem lapides è cælo pluēs, plures conterit; reliquos persequuntur vsq; Azecha & Maceda. cumq; ad petitionē & iussum Iosue Sol & Luna in medio cæli immota starent, nec festinarent occumbere spacio integri diei, extremos quoq; fugientiū occidunt. Reuersi iuxta Maceda, 5. reges ibi in spelunca latentes educunt, pedibus colla eorum calcant, eosque suspendunt.

Pluit lapides. Sol sistitur. Eccle.46. Suspensio 5.regum.

Iof.10. Expugnatio ciuitatum. Mox Iosue expugnat & capit vrbem Maceda, inde Lebna, deinde Lachis, Gazer, Eglon, Hebron, Dabir, & cunctas alias ciuitates, vniuersamq; terram Meridianam Chanaan vsq; Cadesbarne & Gazam: reges earum & habitatores omnes occidit, ac cum suis redit ad castra in Galgala.

Anno mundi 2494.

Iof.11. Debellatio 24.regum. HINC Iabin rex Asor, alijq; 24. reges innumerabili cum exercitu simul conueniunt ad aquas Meron, vt pugnarent contra Israël. Vbi Iosue cum eis cōgressus, ipsos fundit, fugat, & persequitur vsq; Sidōnem, equos eorum subneruat, currus comburit.

Iof.11. Expugnatio ciuitatum. Reuersus capit Asor vrbem munitissimam, & eam ferro flammaq; consumit. ac deinde multo tempore bellans, cæteras etiam per circuitum ciuitates capit, reges, gigantes, & homines omnes interficit, animalia & spolia prædatur, totamq; terram septentrionalem Chanaan possidet vsq; ad montem Libanum.

Anno mundi 2498.

ANNO ducatus Iosue sexto, qui est 45. ex quo cum Caleb missus fuit ad explorandam terram, & 450. à natiuitate Isaac: occisis iam 31. regibus, ac 7. gentibus terræ Chanaan, Hæthæo, Amorræo, Gergesæo, Chananæo, Pherezæo, Euæo & Iebusæo, pro maiori parte deletis, Deus iubet Iosue vt terram Chanaan reliquis nouem & semis tribubus sorte diuidat. qui vnà cum Eleazaro & principibus tribuum in Galgala postulāti Caleb, tradit terram Hebron in hæreditatem ipsi promissam. Qui & tribui Iudæ, tribui Ephraim, ac dimidiæ tribui Manasse, suas cuique sortes ac possessiones assignat & dat.

Iof.14. Act.13. Alius Gebrard. Iof.12.13.14. Diuisio terræ Chanaan. Iof.15.16.17.

Iof.18. Arca in Silo. 1.Reg.4. Deinde transferens cum omni Israël tabernaculum & arcam Domini de Galgala, figit illud in Silo vrbe: vbi mansit vsque ad mortem Heli.

Iof.18.19. Diuisio terræ promissæ. Missis etiam Iosue viris qui terram reliquam in libro describant, ac in septem partes diuidant: in Silo in atrio ad ostium tabernaculi coram Domino missa sorte, eam residuis 7. tribubus Beniamin, Simeon, Zabulon, Isachar, Aser, Neptalim, & Dan, possidendam distribuit. ipsique Iosue vrbs Thamnathsare in monte Ephraim pro possessione & hæreditate datur. qui ea instaurata, habitat ibi.

Possessio Iosue.

Exod.23. Iud.2.et 3. Hostes quare Iudæis relicti. Liran. Iof.13.& 21. Quòd autem Dominus noluerit omnes hostes delere ante sortium distributionem, sed paulatim eos expellere, tres reddit causas: Prima, ne terra sit desolata, & increscerēt noxiæ bestię: Secunda, vt populus iugiter exerceretur in bello, ne per ocium in vicia difflueret: Tertia, vt per eos tentaretur ac probaretur Israel vtrum amaret Deum, & seruaret præcepta eius, an non.

Anno mundi 2498.

Iof.20. Ciuitates refugij. Deut.4. POST hæc iussus à Deo Iosue constituit sex ciuitates refugij, tres citra Iordanem Cedes, Sichem, & Hebron: & tres vltra Iordanē, Bosor, Ramoth, & Gaulon: ad aquas, ceu ad asyla, fugiant, qui nescij per imprudentiam homicidium perpetrarent, ne ab occisi propinquo sanguinis occidantur.

Iof.21. Vrbes Leuitarum. Assignat etiam Iosue in Silo Leuitis in medio possessionis filiorum Israel vrbes 48. ad habitandum, & suburbana earum vsque ad mille passus per circuitum ad alenda pecora eorum. aliam possessionem non habuerunt Leuitæ, sustentabantur enim de sacrificijs, primitijs, & decimis: eratque Deus ipse possessio & hæreditas eorum. Et completa in omnibus Dei promissione, possident filij Israel terram Chanaan in pace.

Iof.13. Pars Leuitarū Deus. Requies Israel.

Iof.22. Transiordanini. Eodem tempore Iosue Rubenitas, Gaditas, & Manassitas multis diuitijs prædaq; locupletatos, de Silo remittit ad possessiones suas trās Iordanem, benedicens eis, & præcipiēs seruare legem Dei. qui regredientes, altare præaltū ædificant iuxta Iordanem in terra Chanaan. Quamobrē cęteræ tribus suspicantes eos erexisse altare sacrilegū, cōueniūt in Silo vt illos

Altare testimonij.

expugnarent, missis tamen legatis, audita eorum ratione, quod non vt super illud sacrificarent, sed in testimonium patriæ religionis extructum sit, placantur.

Anno mundi 2499.

Genebrar. 2727. *Ios. 23.*

POST multum temporis Iosue senex iamque moriturus, cōuocat omnes primates ac populum Israël, eosq; disertis verbis hortatur ad legem Dei sedulò obseruandam: cōmercium & commixtionem cum gentibus pertinaciter cauendam. Iterumque conuocatos in Sichem, vbi commemorasset Dei erga ipsos beneficia, instantissimè monet vt Deo toto corde fideliter adhæreant seruiantque, idôla relinquant. populus sese Deo seruiturum semel, iterum, tertioque promittit. in cuius testimonium Iosue lapidem prægrandem ibi subter quercum statuit. deinde hæc cæteraq; sub se gesta in libro legis scribit. atq; moritur calendis (vt aiunt) Septembris, annorum 110. cùm præfuisset annis 7. sepelitur in Thamnathsare. Ossa quoque Ioseph sepeliunt in Sichem in agro quem emerat Iacob, ac dederat ipsi Ioseph. mortuo etiam Eleazaro succedit Phinees.

Iosu. 24. Renouatio fœderis Israel cum Deo. Mors Iosue. Ossa Ioseph. *Genes. 33. 48.* *Ioan. 4*

Anno mundi 2500.

Iud. 1. Iudas dux belli.

POST mortem Iosue, Iudas dux belli à Deo constitutus, assumpto Simeone, percutiūt in Bezec decem millia Chananæorum, Adonibezec regem comprehendunt, cuius abscindunt manuum & pedum summitates, sicut ipse 70. regibus fecerat. Deinde capiunt & cōburunt Ierusalem: fortalitium tamen eius renuerunt Iebusæi vsq; ad tempora Dauid. plurimasq; Israelitæ expugnant ciuitates, ac Chananæos faciunt tributarios. Proinde Angelus Domini populo apparens, exprobrat quòd contra Dei præceptum Chananæos sub tributo seruauerint, in suum tamen ipsorum malum ac ruinam: quo audito, flet populus, Deoque sacrificat. At Israel sæpe deinceps peccans, sæpe in manus traditur hostium: ac frequenter per iudices liberatus, semper in peiora recidit.

Iud. 2. Angelus Israëlem corripit.

Iud. 17. 18. Idôlum Michea.

Hisce diebus non erat rex nec iudex in Israel: sed quisque, quod sibi rectum videbatur, faciebat. Itaq; Michas Ephraimita argēteum cōflat & facit sibi idôlum, cui Leuitā Bethleemiten præficit sacerdotem. At cū filij Dā, ampliorem quærentes sibi habitationem, ascenderent ad expugnandum Lais vrbem, è domo Michæ idôlum & sacerdotē vi auferunt: progressi vrbē Lais, quæ & Lesen, ad radicē Libani montis sitam, capiūt, percutiunt, incendūt. quam rursum ædificantes, vocant eam Dan, ac habitant in ea: vbi & idôlum Michæ sibi erigunt, idq; deinceps colunt, vsq; ad diem captiuitatis suæ.

Iosu. 19.

Iud. 19. 20. 21.

Eodem ferè tēpore Leuita quidā cum vxore sua diuertēs in Gabaa Beniamin, à sene quodam recipitur hospitio: ipsis aūt cænantibus, viri ciuitatis pulsantes ad ostium senis, Leuitam expostulant ad concubitum. egressus senex pro viro filiam suā virginem offert. at illi sumpta Leuitæ vxore, tota nocte tanta libidine ipsa abusi sunt, vt mane dimissa, ad ostium senis corruens, expiraret. quā maritus domū vectam, in 12. partes concidit, & ad singulas tribus singulas portiones mittit. quapropter reliquæ 11. tribus Israël conuenientes in Maspha, cōcordi sententia scelus illud vindicare statuunt, iurantq; se nō daturos filias suas Beniamitis in vxores. ac missis nuncijs, sceleris auctores tradi flagitant. quibus negatis, consulto in Silo per Phinees Domino. Iuda duce cum 400. millibus contra contumaces Beniamitas pugnantes, Deo iuuante ex eis 25. millia occidunt. Gabaa, cæterasque vrbes, pagos, homines, pecora, ac vniuersam tribū Beniamin gladio flammaque delent: præter 600. viros, qui fuga elapsi in desertum, in petra Remmō 4. mensibus latitant. deinde ab Israelitis reuocati, ex traditis sibi 400. virginibus in cæde habitatorum Iabis Galaad, eò quòd non venerant ad auxilium Israel, reseruatis, alijsque 200. è choreis in solennitate Silo raptis, sibi in vxores, eam tribum restaurant.

Flagitium Gabaitarū.

Exterminium tribus Beniamin.

Anno mundi 2511.

Iud. 3.

POrrò filij Israel obliti Dei sui, cum Chananæis matrimonia contrahunt, ac vltro citroque connubia miscent, seruiuntq; dijs eorum Baal & Astaroth. quamobrem iratus Dominus, tradit eos in manu Chusantasathaim regis Mesopotamiæ & Syriæ, seruiuntq; ei 8. annis. qui inclusi sunt primis tēporibus Othonielis: sicut & cæteros deinceps annos seruitutis oportet intra subsequētium Iudicum tempora includi, (secundū Hebręos & omnes Catholicos) propter Scripturam, quæ dicit annū 4. Regni Salomonis, fuisse 480. ab exitu de Aegypto. Israëlitis autem clamantibus ad Dominum, Dei spiritu suscitatus Othoniel frater Caleb iunior de tribu Iuda, prædicto rege Syriæ pugna deuicto, Israelem liberat, ac iudicat 40. annis.

Israël peccans subiugatur. *Euseb. in Chron.* *3 Reg. 6.* *August. de ciuit Dei lib. 18.* Pœnitens liberatur.

Not. Iam annotauimus ex Genebrar. à morte Iosue ad Othonielis non intercessisse nisi annos 40. propter causam eandem, quam recenset hic Christianus.

Anno mundi 2551.

POst hæc Israel reuersus ad idola, ab Eglon rege Moab debellatur ac subiugatur: cui in Iericho residenti seruiunt annos 13. Afflicti clamāt ad Dominum, à quo suscitatur Aiod ambidexter de tribu Beniamin. qui cùm munera, id est, tributum Israelitarū detulisset Eglon regi, & vidisset in Galgalis idola Moabitarum, incitatus spiritu, ait regi: verbum Dei habeo ad te. itaque ingressus cum rege solo cænaculum æstiuum vt secretò colloquerentur, infigit pugionem siue sicam in ventrem eius, & clam per posticum aufugit: statimque collecto in monte Ephraim tumultuario exercitu, Moabitas omnes vsque ad 10. millia interficit, atque Israelem seruitute liberatum iudicat 80. annis.

Afflictio Israel.

Liberatio Israël.

Post hunc Samgar Israelem defendens, occîdit 600. Philistæos vomere.

Iud. 3. Samgar.

Anno

Anno mundi 2631.

Genebrar. 2847. Iud. 4.

ISraëlitas denuò cum idolis fornicantes tradit Dominus in manu Iabin regis Chanaã, qui regnabat in Asor: cuius principes exercitus Sisara nongentos habẽs currus ferreos, vehementer opprimit eos per 20. annos. (Debora Prophetis) Cùm autem clamarent ad Dominum, Debora prophetissa, quæ tunc iudicabat Israëlem sub palma in monte Ephraim, accersito Barac de Cedes Neptalim, ait Deum præcepisse, vt colligat exercitum, & expugnet Sisarã. Ille recusat, nisi ipsamet comitetur. pergunt ergo simul in Cedes, ac collectis ibi decem millibus bellatorum, castra ponunt in monte Tabor. quò venit & Sisara cum suis curribus ac numeroso exercitu. (Deus pro Israel pugnat.) ibique ad torrentem Cison inito prælio, Dominus cælitus tonitruo, fulgure, & grandine exercitum Sisaræ conterit, reliquos omnes Israël occidit, Sisara procul fugit in tabernaculum Iahel vxoris Aber Cinæi, quæ sitientem lacte potat, pallio operit, dormientis (Iaël Virago.) caput clauo ferreo tabernaculi sui per tempora cum malleo transfigit, Barac superuenienti solo affixum mortuumq́; ostendit, mox Iabin (*Iud. 5.*) cum suis deleto, Debora cum Barac canticum gratiarum actionis Domino canit, iudicatq́; Israëlem 40. annis.

Anno mundi 2671.

Genebrar. 2887.

SVB hæc Israel rursum adorans idola, à Madianitis subiugatur, ipsorum sata deuastãtur, pecora prædantur, valdeque opprimuntur annos 7. (*Iud 6.* Israel seruit Madianitis.) Clamantibus autem eis ad Dominum, missus à Deo Propheta, arguit eos impietatis. deinde Angelus Domino sub quercu (Angelus apparet Gedeoni.) in Ephra apparens Gedeoni de tribu Manasse frumenta excutienti, iubet ei liberare Israelem è manu Madian, promittens Deum victoriam daturum. cui Gedeon hædinas carnes azimosque panes ibi super petram in sacrificium offert, eaque iure carnium perfundit: quæ vbi Angelus virga, quam gestabat, tangeret, in signum quod à Deo missus sit, ignis è petra erumpens, oblata consumit, simulque Angelus disparet.

(*Iud. 6.* Destructio idololatrix.) Nocte illa iussu Dei Gedeon assumptis decem seruis suis aram Baal destruit, lucum, qui erat iuxta illam, succidit: altare super petram Deo ædificat, taurum immolat, ideoque Ierobaal cognominatur.

(*Iud. 6.*) Congregatis autem Madianitis in valle Iezrael, spiritu Dei indutus Gedeon, conuocat exercitum Israël, petit accipitque à Deo signa (Vellus Gedeonis.) victoriæ in vellere, quod primò quidem solum rore maduit, siccitate in omni terra existente; expressoque vellere concham siue phialam rore impleuit: postridie autem siccitas erat in solo vellere tantùm, & ros in omni terra.

(*Iud. 7.* Delectus militum.) Gedeon ergo cum suis castra metatur ad fontem Arad, exercitus eius erat 32. millium, quorum 22. millia timidos Dei iussu domum remittit, reliquos probat ad aquas bibendi modo, nam trecentos tantùm qui stantes aquam manu ad os lambuerant, admittit: quos diuidit in tres turmas in gyro castrorum hostilium, dat vnicuiq; in dextera tubam, & in sinistra hydriam siue lagenam vacuam, & in ea facem ardentem. Cumque media nocte prior Gedeon, deinde & reliqui simul tubis clangerent, ac conclamarent: gladius Domino & Gedeoni, confringentes hydrias seu lagenas, faces splenderent, mittit Dominus gladium inter hostes, qui mutuò sese confodiunt, & ceciderunt ibi 120. millia cum principibus suis Oreb & Zeb. (Madianitæ sem ipsos trucidant. *Iud. 8.*) Porrò Zebee & Salmana cum reliquis 15. millibus fugientes Gedeon trans Iordanem persequitur, petit à ciuibus Socoth & Phanuel suis militibus lassis panes, quibus derisoriè negatis, pergens percusso exercitu, Zebee, & Salmana reges comprehendit & occidit, rediens 77. seniores Socoth spinis contenit, turrimq; Phanuel cum incolis subuertit, accipiens de præda inaures aureas, ex eis facit Ephod, quod post eum domui suæ & Israeli fuit in ruinam. cumq; rogatus à populo, præfuisset Israeli annis 40. moritur, relictis 70. filijs, & vno notho Abimelech Sichimita.

Anno mundi 2711.

Genebrar. 2927. Iud. 8.

MORTVO Gedeone derelinquit Israel Dominum, extruit sibi phanum (Israël idololatra.) Baal iuxta Sichem, ibique percutit fœdus cum Baal, vt esset ipsorum Deus. (Pactum Israel cum Baal.) Tunc Abimelech occidit in Ephra 70. fratres suos super lapidẽ vnum, & à ciuibus Sichem & Mello constitutus rex super Israel, regnat annis tribus. (*Iud. 9.* Abimelec rex.) cuius frater Ioatham minimus natu, qui latenter euaserat, stans in monte Garizim, pulchro paradigmate Sichimitas ingratitudinis arguit, quòd occisis 70. filijs Gedeonis, Abimelech constituissent sibi regem: ideoque vtrisque interitum imprecatur. quo dicto fugit. Mittit autem Dominus spiritum odij inter Abimelech & Sichimitas. quibus rebellantibus Abimelech vrbem Sichem expugnat, & occisis habitatoribus, eam destruit, & seminat in ea salem. (Destructio Sichem.) mox phanum Baal cum mille hominibus comburit. inde Thebes ciuitate capta, dum turrim eius mediam accendere nititur, fragmine molæ per mulierem desuper in caput eius proiecto, ab armigero suo occiditur.

Anno mundi 2714.

Genebrar. 2930. Iud. 10.

POst hæc Thola de tribu Issachar, habitans in Samir mõte Ephraim, iudicat Israelem 23. annis. (Thola.)

Anno mundi 2737.

Genebrar. 2953.

IAir Galaadites de tribu Manasse, iudicat Israel 22. annis habens 30. filios equites egregios, & principes 30. ciuitatum. (*Iud 10.* Iair.)

Hoc tempore Elimelech Bethleemita famem fugiens, cum Noemi vxore sua & filijs peregrinatur in regione Moabitide. (*Ruth. 1. 2. 3. 4.*) quo mortuo vnà cum filijs, post annos decem Noemi adhęrente sibi Ruth Moabitide nuru sua (Ruth migrat in Iudæam.)

 ad Dei

ad Dei cultum conuersa, de Petra deserti reuertitur in Bethleem Iuda. vbi Ruth spicas in agro Booz Bethleemitæ colligens, gratiam coram eo inuenit. Peracta autem frumenti tritura, Ruth socrus suæ consilio in area ad pedes Booz senis & grandæui dormientis nocte recumbit, & agnoscitur esse propinqua eius. Itaque mane Booz in porta coram senioribus ciuitatis, cedēte alio propinquiore iuri propinquitatis, accipit Ruth in vxorem, ex qua gignit Obed auum Dauid regis.

Hieron. sup. Isai. 16.

Ruth nubit Booz.

Matth. 1

Ruth quo tempore fuerit, non satis cōstat Genebrar. sub Abesan pontif. Iosephus sub Heli, alij aliter.

Iud. 10.

Israëlitæ autē relicto Deo seruientes idolis Baalim & Astaroth, & dijs Syriæ, Sidônis, Moab, Ammon, & Philistijm traditi sunt à Domino in manu Philistijm, & Ammon afflictique nimis & oppressi per annos 18. pœnitentes clamant ad Dominum. qui respondet: inuocate Deos, quos elegistis, ipsi liberēt vos. at illi: fac in nobis quicquid placet: tantum nunc libera nos. his dictis idola omnia è medio tollunt: & seruiunt Domino. qui dolet super miserijs eorum, & per Iepte liberare disponit.

Israël peccat, pœnitetque

Anno mundi 2759.

Genebrar. 2975. Iud. 11.

ITAQVE Ammonitis in terra Galaad castrametatis, primates Galaad conuenientes in Masphа, Iepte Galaaditen de tribu Manasse filium meretricis, ideoque olim à fratribus suis, ne cum ipsis hæreditatém acciperet, eiectum in terram Thob, reuocant, rogantq; suscipere principatum, & pugnare cōtra Ammonitas. acquiescit. mittensque nuncios ad regem Ammon, quærit cur vastet terram Israel respondente illo, repetere se terram suam, quam tulit Israel cum ascenderet ex Aegypto: ait Israelem per 300. fermè annos terram illam iusto titulo possedisse. Nolente autem rege acquiescere, Iepte spiritu Dei accensus, congregat exercitum, votum vouet Domino, si victoriam daret, vt quicunque è domo sua primus sibi reuertēti occurreret, eum in holocaustū immolaret Domino. Statimque Ammonitas aggreditur, vincit, sternit, 20 ciuitates eorum obtinet. Reuertēti autem in Maspha domum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cum tympanis & choris. qua visa, scindit vestimenta sua, indicat ei votū suū. illa patri se offerens, hoc solum precatur vt 2. mensibus circumeat montes, & defleat & plangat virginitatem suam cum sodalibus suis. Expleto tempore, reuersa est ad patrem: quàm iuxta votum immolat. Exinde mos increuit, vt quotannis conueniant filiæ Israël, & plangant filiam Iepte diebus 4.

Iepte fit dux belli.

Votum Iepte.

Iepte filiā suam Deo sacrificat.

Hinc tribus Ephraim prælio insurgit aduersus Iepte, quòd sine ipsis exisset ad pugnā. at ille repugnans fortiter, ad vada Iordanis, prosternit ex eis 42. millia virorum. iudicatq; Israelem 6. annis.

Iudich 12. Seditio Ephraim.

Anno mundi 2765.

Genebrar. 2981 & sic inseq. Iud. 12. Abesan.

ABessan Bethleemita de tribu Iuda indicat Israël 7. annis. erant ei 30. filij & 30. filiæ, quos omnes matrimonio elocauit.

Anno mundi 2772.

Iud. 12. Elon.

ELon, qui & Ahialon, Zabulonites iudicat Israel 10. annis.

Anno mundi 2782.

ABdon Pharatonites de tribu Ephraim iudicat Israel annis 8. habuit 40. filios, & ex eis 30. nepotes, equitantes super 70. pullos asinarum.

Iud. 12. Abdon.

Porrò filij Israel relapsi in idololatriā, traduntur Philistæis, eisque seruiunt 40. annis. Angel⁹ Dei primò vxori, deinde & Manue viro de tribu Dan iuxta Saraa in agro apparens, annunciat ipsam, licet sterilem, parituram filium, qui ab vtero matris Nazaræus Dei, Israëlis seruator, Philistinorumque domator foret: ideoque tam ipsa tempore gestationis vreri, quàm puer à vino, sicera, omnique immundo se abstineant, nec puero capillos tondeat. Quapropter cum Manue hædum & libamen super petram in holocaustum offerret Deo, Angelus in flamma holocausti ascendit in cœlum. Parit itaque mulier filium, vocatque eum Samson, cui benedicit Deus, spiritu suo roborans eum.

Iud. 13.

Samson nunciatur.

Samson nascitur.

Nascitur Samson anno 3006. Genebrar.

Anno mundi 2790.

ADultus Samson, descēdit in Thamnata, vbi videt & amat Philistæam. reuersus ad parētes suos, petit eam sibi accipi in vxorem: qui contristantur quòd alienigenam peteret, nescientes id Dei dispensatione fieri, illumque quærere occasionem in Philistæos.

Iud. 14. Samson Philistæam amat.

Præcedentibus parentibus ad petendam eam, subsequentem Samsonem iuxta Thamnata inuadit leo rugiens: quem inermis spiritu Dei incitatus dilacerat, & proijcit è via. deinde virgo ei desponsatur.

Iud. 14. Samson leonem discerpit.

Post dies aliquot rediens vt acciperet eam, videt examen apum mellificare in ore leonis: & sumptum inde mel comedit in via parentibusque comedendum tradit.

Iud. 14. Mel in ore leonis.

In nuptijs dant ei Philistæi 30. sodales, quibus proponit ænigma de leone quem occiderat, promittit soluētibus illud intra 7. dies cōuiuij 30. sindones & 30. tunicas: si verò non soluerent, totidem darent illi. Respondent, propone. De comedente (inquit) exiuit cibus: & de forti egressa est dulcedo. Quod cum per se exponere non possent, precibus & minis per sponsā eius ab ipso Samsone discunt, atq; soluunt. Itaq; spiritu Dei motus descendit in Ascalonē, occidit 30. Philistæos, vestes eorū dat illis. iratusq; reuertitur in domum patris sui.

Iud. 14. Samson Philistæam ducit vxorem.

Interea pater vxoris eius, putans filiam suā repudiatam, tradit illam sodali eius. quod vt Samson rescíuit, minatur se id vindicaturum de Philistæis. Pergens ergo capit 300. vulpes, ligat binas cauda ad caudam, & in medio facem accensam, & emittit eas in segetes Philistinorum iam maturas, & succendunt eas, sed & vineas & oleas comburunt. Audientes Philistæi quod fecerat ista Samson in vltionem ablatæ

Iud. 15.

Samson segetes Philistijm exurit.

ablatæ coniugis, comburunt eam & patrem eius: quibus ait Samson, se adhuc grauius vindicaturum. Itaque percutit eos sura suae coxa super femur ingenti plaga valdè: & discedens habitat in summitate ac spelunca petræ Ethã.

Iud.15. Irati Philistæi, ascendentes cum exercitu in terram Iuda, vindicare volunt in omnes Iudæos, nisi traderetur eis Samson vinctus. Itaque tria millia virorum de Iuda accedentes Samsonem, arguunt eum, quòd prouocasset dominos suos: volentemque ligant, & opponunt castris Philistijm, accurrentibus autem illis, vt cùm abducerent, ipse Dei spiritu correptus ac motus, rumpit vincula sua, repertaque & arrepta ibi maxilla asini, interficit ea mille Philistæos, cæteros fugat, maxillam proijcit. *Samson maxilla mille viros occidit*

Iud.15. His gestis sitiens valdè, clamat ad Deum: Tu dedisti victoriam hanc: & en siti morior. aperit itaque illi Deus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ, quibus haustis vires recipit. Iudicatque Israël 20. annis. *Fons è dente*

Iud.16. Hinc abit Gazam, ibique ad meretricem ingreditur, gauisi Philistæi, ponunt in porta vrbis tota nocte custodias, vt mane exeũtem occiderent, dormiuit autem vsq; ad medium noctis. Inde surgens, apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis & sera, impositasq; humeris suis, asportat in verticem montis iuxta Hebron. *Samson portas Gazæ in montem defert,*

Iud.16. Post hæc amat Dalilam habitantem in valle Soreth. cui principes Philistijm multã promittunt pecuniam, vt blanditijs eliciat ab eo, in quo sit fortitudo eius: & qua re posset minui. quę sæpè delusa, tam diu illi molesta fuit, donec audiret, Nazarçum esse, nec radi posse sine damno fortitudinis. Tunc illa dormientis in sinu suo, capillos detõdet. quem statim fortitudine destitutum. Philistæi apprehendunt, occulos eius eruunt, vinctum catenis ducunt Gazam, & clausum in carcere molere faciunt. *Samsõ à Dalila decipitur à Philistæis excæcatur.*

Iud.16. Post paululum cùm iam crines & vires eius crescerent, principes populusque Philistijm conuenientes, magnificas immolant hostias Dagon deo suo, quòd tradidisset ipsis hostem suum. Inter epulas autem pro spectaculo adductus Samson, coram eis, & ludit & illuditur. tunc ille, inuocato Domino, apprehendit ac concutit duas columnas, quibus innitẽbatur domus, quæ cadens, Samsonem & omnes qui aderant, circiter tria millia hominũ opprimit, & ita plures interfecit moriens, quàm antè viuus occiderat. *Samson se cũ Philistæis occidit.*

Anno mundi 2810.

Genebrar. 3026. *1.Reg.4. Heli.*

POST mortem Samsonis, Heli summus sacerdos de tribu Leui, stirpis Ithamar, iudicat Israëlem 40. annis.

Anno mundi 2820.

1.Reg.1.

ANNO Heli 10. Anna vxor Helcanæ leuitæ, habitans in Ramatha vrbe, diu sterilis, ob exprobratã sibi ab æmula sua fæcunda sterilitatẽ tristis, ascendit more suo cum viro in Silo, vbi in tabernaculo coram Heli flens & orãs Dominum, ipsi votum vouet, si daret sibi filium, se illum ipsi daturum, vt Nazaręus omni vita ministret ei in tabernaculo. Reuersa domum, mox concipit & parit Samuelem, quem ablactatum ducit in Silo ad Heli, eumque solenniter cum victimis iuxta votũ Domino offert, ac læta pro collato sibi filio ipsi Deo gratias canit. Deinde benedictione ab Heli accepta, regressa domum, rursùm peperit 3. filios & 2. filias. *Samuel Deo vouetur, & offertur.* *1.Reg.2.*

Puer autem Samuel ministrabat Domino in tabernaculo coram Heli, accinctus Ephod lineo: & crescebat ac proficiebat, placebatq; tam Deo quàm hominibus. *1.Reg.2.* *Samuel crescit.*

Porrò Ophni & Phinees filij Heli, in Silo neglecto Dei cultu, ab immolantibus carnes vi auferentes, nec non dormientes cum mulieribus excubantibus ad ostium tabernaculi, populum vniuersum scandalizabant. quos cùm Heli senex nimis leniter corriperet, non priuãs eos sacerdotio, missus ad eum vir Dei, denuntiat ob peccata filiorum, suamq; erga illos indulgentiam, ipsum & domum eius à summo sacerdotio repellendum, ac filios ipsius ambos die vno perituros, posterosq; eius omnes ante virilem ætatem morituros: sacerdotem autem fidelem & electum à Deo suscitandum. *1.Reg.2.* *Impietas filiorum Heli.* *Indulgentiã Heli erga liberos.*

Hinc Samuelem puerum (teste Iosepho) annorum 12. nocte in templo, vbi erat arca, dormientem quater vocans Dominus, indicat ei se puniturum Heli & domum eius: quod Samuel mane ipsi Heli id requirẽti refert. Crescit autem Samuel, estque Deus cum eo: & cognoscit vniuersus Israël, quòd fidelis & veridicus Propheta esset Domini. *1.Reg.3.* *Samuel fit Prophetã Dei.*

Anno Heli 40. Israëlitæ cum Philistæis iuxta Aphec prælio congressi, cæduntur vsq; ad 4. millia. reliqui territi, arcam Domini è Silo per Ophni & Phinees filios Heli in castra adferunt. ac rursum inito certamine, cæduntur 30. millia Israëlitarum, & etiam duo filij Heli occiduntur, & arca Dei capitur, residui fugiunt. Quæ cùm nunciarentur in Silo ipsi Heli, cadit de sella retrorsum, & fracto occipite moritur annorum 98. quin & nurus eius vxor Phinees prægnans, ex subito partu obijt. *1.Reg.4.* *Arca Dei capta.*

Anno mundi 2850.

Genebrar. 3066.

MORTVO Heli, Samuel annos natus 30. summus sacerdos & iudex præest Israëli annis 38. deinde Saul Rex annis 2. quorum tempus Actuum 13. simul ponitur 40. annorum, *vt etiam illa ipsa diuisio non satis definita sit.* *Aug. de ciu. Dei lib. 17. cap. 4.* *Samuel. 1.Reg.13. Actor.13.*

Philistæi autem asportantes arcam Domini in Azotum, collocant eam in templo Dagon dei sui iuxta statuam eius. At mane Dagon iacebat pronus in terra ante arcam, ac mox ab ipsis loco restitutus, postridie abscissis capite & manibus truncus eius ibidem iacere reperitur. Insuper primò Azotij, deinde, cum arcam oppidatim circumducerent, & cæteri quo- *1.Reg.5.* *Philistijm muribus & muribus percutitur.*

quoque Philistæi graui dysenteria à Domino percutiuntur, terraque eorum à muribus deuastatur

1.Reg.6. Septimo itaq; mense satrapæ Philistijm cõuenientes in Accaron, sacerdotum suorum consilio ad placandum Deum Israël, arcam plaustro nouo impositam cum quinque anis totidemque muribus aureis per duas vaccas lactantes remittunt vsq; Bethsames. Quà visa Bethsamitæ, læti per Leuitas arcam deponũt, ibique in agro Iosue super lapidem magnum plaustrum simul ac vaccas offerunt holocaustum Domino. Deinde cùm arcam aperirent, ac curiosè inspicerent, percutit Dominus de clarioribus viris, 70. & de vulgo, 50. millia.

Philistæi arcam remittunt.

1.Reg.7. Tunc rogatu Bethsamitarum viri Cariathiarim reducunt ad se arcam, & inferunt eã in domum Abinadab: vbi sub custodia Eleazari filij eius manet 20. annis.

Arca in Cariathiarim.

Anno mundi 2870.

1.Reg.7. Hier. ibid. Post quos Samuel congregat vniuersum Israëlem, transfert arcam in Masphat, ibique fœdus Domini renouat populo, vt abiectis idôlis, toto corde seruirent Deo soli: populus coram Domino peccata cõfitetur, flet atque ieiunat.

Tunc Philistæi veniunt contra eos in prælium, sed Samuële agnum offerẽte holocaustum Deo, & pro Israële orante, intonans de cælo fragore magno Dominus, Philistæos exterret ac conterit, reliquos Israël cædit ac persequitur vsq; Bethchar. vbi Samuel lapidem adiutorij erigit, vrbes olim per Philistæos Israëli ablatas recipit, ac deinceps habitans in Ramatha, & quotannis circumiens oppidatim, iudicat Israëlem in pace.

Philistæi Deo tonãte conteruntur.

1.Reg.1. Cùm autem senuisset Samuel, ponit 2. filios suos iudices super Israel in Bersabee. qui per auaritiam acceptis muneribus peruertũt iudicium. Itaque anno 38. Samuelis omnes seniores Israël conuenientes ad Samuelem in Ramatha, postulant ab eo constitui sibi Regem exemplo gentium. perplexus Samuel, orans Dominum ea de re consulit. quo ægrè illorum petitioni annuente, quòd Deum regem habentes, regem sibi ex hominibus flagitarent, Dei iussu Samuel populo ius regis prædicit.

Israel petit Regem.

Anno mundi 2888.

1.Reg 9. SVB hæc Saul filius Cis de tribu Beniamin vir electus & bonus, ab humero sursum altior omni populo, corde tamen humilis, quærens asinas patris sui cum famulo ingressus vrbem Ramatha ad consulendum prophetam, peruenit ad Samuelem. qui Deo reuelãte indicat Sauli asinas esse inuentas, & ipsum salutat regem, & in prandio primo loco & cibo honorat. ac manè secretò vngit cũ in Regem super Israël, & osculatur. varia ei dans signa, quibus credat se certò à Deo vnctum. discedens itaque Saul Dei spiritu mutatur in alium virum, & obuium habens cætum Prophetarum prophetantium, afflatus & ipse Diuino spiritu, vnà cum eis prophetat, cunctis ob hoc admirantibus.

1.Reg.10. Saul rex vngitur.

1.Reg.10. Hinc Samuel conuocat populum in Masphat, arguit quod abiecto Deo, petierint regem. Saul forte repertus, publicè eligitur in regem, pópulo acclamãte, viuat rex. Samuêl legẽ regni pópulo recitat, in libro scribit, & coram Domino, id est, in arca reponit. Saul repetit domum in Gabaa, multis pijs ipsum comitantibus, impijs autem calumniantibus.

Saul rex proclamatur.

1.Reg.11. Post mensem Naas rex Ammonitarum obsidens labes Galaad, fœdus non admittit, nisi vt ipsis labenitis omnib. oculos dextros eruat & effodiat. quo audito saul veniẽs post boues ex agro, Dei spiritu accensus conuocat in Israel exercitum 330. milliũ, quibuscũ Ammonitas percutit ac disperdit. vnde Samuelis hortatu populus pergens in Galgala, ibi coram Domino innouant regnum Sauli, lætiq; sacrificantes in regem confirmant.

Saul rex confirmatur.

1.Reg.12. Tunc Samuel iam canus ibidem coram Deo, Rege, & vniuerso Israële, quàm integrè inter ipsos conuersatus sit etiam populo attestante, declarat: ipsorumq; erga Deum ingratitudinem reprehendit, quòd pro Deo rege, qui tam diu Israëlẽ seruauerat, totiesque ab hostibus liberauerat, hominem regem protectorem sibi postulauerint. vt autem in hoc se peccasse sciant, inuocat Deum, & ecce iam messis tempore subitò cælitus dat tonitrua & pluuiã. vnde populus territus, fatetur peccatum. quos Samuel hortatur, vt relictis idôlis, Deo constanter adhæreant, promittens se incessanter pro ipsis oraturum.

Samuële orante, tonat & pluit

1.Reg.13. Sub hæc Ionathas filius Saul percutit stationem Philistinorũ, quę erat in Gabaa. quo audito Philistęi, innumero exercitu castra metantur in Machmas. vnde Israêlitæ pauidi, abscondũt se in speluncis & munitionibus, alij fugiũt trans Iordanem. Saul autem iussus in Galgala expectare Samuelem diebus 7. vt sacrificium offerre tibi, septimo die tardãte illo, cùm populus dilaberetur ab eo, Rex ipse illicita præsumptione sacerdotis vsurpans officium, offert holocaustum Deo. Mox veniẽs Samuel, ait illi. Stultè egisti, nequaquam regnum tuũ stabit vltra: quæ siuit Dominus sibi virum secundum cor suum in ducem Israël. nempe Dauid. His dictis recedit. saul verò cũ Ionatha & 600. tantùm viris, ijsq; inermibus ascendit in Gabaa.

Saul sacrificans, à Deo abijcitur.

1.Reg.14. Porrò Ionathas in Deo fidens, cum armigero suo patre inscio castra Philistijm ingressus, multos hostium occidit, cæteri Dei miraculo territi turbatique se inuicẽ interficiũt. mox saul; consulto ibi coram arca Domino, cum suis reliquos profligat ac persequitur vsque Hailon, populumque adiurat, ne quis, intermissa cæde, comedat ante vesperã. cuius ignarus Ionathas, lassus & esuriens in sylua paululum mellis gustat, & illuminantur oculi eius. ob quòd à patre occidendus, populo suffragante liberatur.

Philistæi mutuò se occidunt.

Anno

Anno Mundi 2888.

1.Reg.15. ANNO suo primo Saul verbis Dei iubetur à Samuele, vt Amalechitas, eò quòd impugnassent Israëlem ascendentem ex AEgypto, penitùs internecione deleat, nec parcat cuiquam. Itaq; pergens eò cũ exercitu 210. millium, percutit Amalec ab Euila vsq; Sur, populum pecuraque occidit, ac vilia quęque, disperdit: Agag aũt regem, & pulchra quęque optimasq; greges reseruat, vt immularet eas Deo, ac in Galgala adducit. vbi Dei iussu Samuel, licet tota nocte pro Rege orasset, arguit Saulem, quòd non paruerit verbo Dei, asserẽs Deum malle obedientiam, quàm victimas: ideoque Diuinitus regnũ ipsi ablatum, & meliori datum pronunciat, idque scissura pallij sui significat, mox ibidem coram Domino Agag Regem in frusta concidit, reuersusque in Ramatha, Saulem domum in Gabaa regressum vltrà non vidit, quem tamẽ reprobatum à Deo luget.

Deletio Amalec.

Saul Deo inobediẽs regno deijcitur.

Anno Mundi 2888.

1.Reg.16. SVB hæc Samuel iussu Dei pergit Bethleem ad domum Isai, qui & Iesse, de tribu Iuda, & Dauidem filium eius nouissimũ, adolescẽtem rufum, pulchrum, fortem & prudentem è pascuis accersitum, inibi inter 7. fratres eius vngit in regem Israël, & directus est spiritus Domini à die illa in Dauid, & deinceps, qui reuersus ad gregem patris, leonem & vrsum rapta oue fugientes, apprehendit & occidit.

Dauid vngitur in regem.

1.Reg.17.

Spiritus autem Domini recessit à Saule, & agitabat, vexabatq; eum spiritus malus, ad quẽ refocillandum accitus à grege psaltes egregius Dauid, eius gratiam inuenit, & statim factus est eius armiger. Igitur quandocunque spiritus malus arripiebat Saul, Dauid citharã manu pulsans, Psalmos Deo canebat, & spiritus malus recedebat à Saule.

Dauid psallens dęmonem expellit.

1.Reg.17.

Paulò pòst Philistæis congregatis ad prælitũ in monte inter Sochot Iudæ, & Azecha, Israelitis autem castrametatis in monte opposito, Goliath Philisthæus gigas prodigiosæ staturæ stans in valle terebinthi, inter vtramque aciem, suis viribus, & armis confisus superbè procat Israëlitas ad duellum, id est, singulare certamen, cũque ita per dies 40. mane & vespere exprobraret Israeli, Saul pollicetur ei, qui percuteret Goliath, filiam suam, & diuitias magnas, immunitatemque à tributo. Nemine autẽ audente congredi, adolescens Dauid pugnæ se offert, ac Deo fretus, inermis cũ suo baculo, funda, & 5. lapidibus de torrente electis, Goliath maledicentem aggreditur, & fundæ iactu lapide fronti eius inflicto, ipsum prosternit, ac suopte gladio caput eius abscindit: quo viso Philistæi, territi fugiunt: quos Israëlitæ insequentes occidunt vsque ad portas Geth, & Accaron.

Dauid Goliath gigantẽ occidit.

Psal. 143.

1.Reg 18.

Porrò Dauid caput Goliath defert ad Saulem in tentorium, vbi gratiam Ionathæ nactus, init cum eo fœdus amicitiæ. Inde caput Goliath gerens, cũ Saul reuertitur in Ierusalẽ, quibus in occursum egressæ mulieres cũ tympanis & choris, lætæ ludunt & cantant; Percussit Saul mille: & Dauid decem millia. Indignè autem ferens Saul plus laudis tribui Dauidi quã sibi, iratus ait: Quid ei superest, nisi solũ regnum? atq; ex hoc cœpit eum odisse ac persequi. Dauid verò posuit arma Goliath in tabernaculo Domini. Postridie Saul inuaditur à spiritu malo, domi suæ more arreptitiorum prophetat, ac Dauidem ante se (sicut quotidie faciebat) suo more psallentem, bis lancea trãsfigere tentat. Deinde facit eum tribunum super mille viros, vt sæpe periculis expositus, semel à Philistæis occidatur. Dauid tamen auxiliante Deo prudenter se gerẽs, populi fauorem consequitur, Porrò Saul Merob filiã suã maiorem denuò Dauidi promissam, dat alteri. Michol verò iuniorem magis dilectam insidiosè ei despondet, si pro dote seu sponsalibus centum præputia Philistinorum adferret at Dauid occisis ducentis Philistæis, eorum præputia regi annumerat, ac dilecta m Michol accipit in vxorem. Hinc Saul iubet Dauidem occidi. voce autẽ Ionathæ placatus, iurat nõ occidendum. quem tamen reuocatum, & per cussis rursum ab eo Philistæis, domi coram se psallentem, malo agitatus spiritu, iterum lancea nititur perfodere. Deinde per satellites nocte domum eius custodit, vt mane occideret eum. at Michol noctu clam virum per fenestram dimittit: ac simulachro in lecto eius posito, quærentem patrem decipit. Dauid aũt fugit ad Samuelem in Naioth, quæ est in Ramatha, ibiq; simul morantur in cuneo prophetarum prophetantium. Missi verò & huc à Saul semel, iterum, tertioq; lictores, qui Dauidẽ raperẽt, rapti & ipsi spiritu Dei, ibidem prophetant. tandem etiam ipse Saul eò veniens, correptus Dei spiritu, deposito regali habitu, simul cum illis tota die & nocte canit ac prophetat. Inde digressus Dauid, apud Ionatham conqueritur quòd Saul iniquè quærat ipsum occidere, ac denuò fœdus inter sese & vtriusque posteritatem iureiurãdo paciscuntur. Ionathas promittit Dauidi se indicaturum, quis sit Sauli erga ipsum animus. Biduo pòst, celebratis Calendis Saul. in mensa Dauidis absentiam requirens, palam pronunciat mortem ipsi definitam, & Ionatham ei patrocinantem lancea transfigere conatur. quod Ionathas mane Dauidi in argo latenti, trium sagittarũ signo, indicat: osculatumque flẽs flentem dimittit.

Gloria Dauid.

Inuidia Saul.

1.Reg.18.

Saul Dauidi necem molitur

Dauid ducit Michol.

1.Reg.19.

Dauid varijs modis quæritur occidi.

Psalm.58.

Saul inter prophetas

1.Reg.20.

Saul nititur Ionatham transfigere.

Dauid autem fugit in Nobe ad Achimelech sacerdotem. vbi esuriens fame vrgente, mundus à muliere, panes propositionis (quibus solis sacerdotibus vesci licebat) in tabernaculo Domini cũ suis coram Doeg Idumæo comedit. & gladio Goliath ab Abimelech è tabernaculo accepto, fugit ad Achis regem Geth, ibiq; à Philistęis agnitus, detẽtus, ac regi oblatus: sibi timens ne occidatur, cadens inter manus eorum, ac spumans saliuam in barbam suam, insaniam simulat; ideoque ab Achis expellitur.

1.Reg.12.

Dauid sacros panes edit.

Matth.12.

Psalm.55.

Psalm.33

Fugit ergo in speluncam Odollam. vbi suum patrem matrem, fratres, cognatos, omnesque an-

1.Reg.22.

Psalm.56.

Dauid fit princeps 400. virorum. que angustia & ære alieno grauatos,ad ipsum confugientes suscipiens, fit princeps 400. virorum. Inde abit cum eis in Masphat,ad Regem Moab,manetque ibi in presidio seu arce. Deinde monitu Gad Prophetę,redit cum suis in terram Iuda,in saltum Areth. *Psalm.62.*

1.Reg.22. Interea cū Saul seruos suos accensaret coniurationis,quòd nemo vicem suam dolens, Dauidem ipsi proderet, Doeg indicat Achimelech pro Dauide consuluisse Deum, ipsiq; dedisse panes & gladium Goliath. Quapropter Saul Achimelech,ceterosq; 85.sacerdotes Domini è Nobe accersitos, indutos ephod lineo, coram se, alijs seruis recusantibus, per Doeg trucidat:& Nobe ciuitatem eorum,viros,mulieres, paruulos & lactantes,boues,asinos, & oues occidit: solus Abiathar filius Achimelech euasit, qui fugiens cum ephod ad Dauidem, comes fit totius exilij eius. *Saul 85. sacerdotes trucidat.* *Psalm.51.*

1.Reg.23. Per idem tempus Dauid consulto Domino, cum suis Philistæos Ceilam obsidentes expugnat,vrbemq; seruat. Inde,ne à viris Ceilę traderetur in manu Saul, Dei oraculo monitus, cum 600.viris fugit in desertum Ziph: ac persequente cū Saul,continens se in locis tutioribus,nunc in monte opaco,nūc in colle Achilæ,nunc in sylua morarur:vbi à Ionatha eum visitante cōfortatur in Deo: simulque fœdus iam tertio coram Domino sanciunt. Ziphæi autem profecti in Gabaa, Sauli indicant,Dauidem apud se latitare: quem Saul in deserto Maon versantem persequens, ipsum, virosq; eius in petra se seruantes, exercitu suo in modum coronæ cingit. at Philistæis subitò in terram irruentibus, relicto Dauide, coactus it in occursum eorum. *Saul cum suis Dauidem persequitur.* *Psalm.53.*

1.Reg.24. *Psalm.141.* Sic liberatus Dauid, fugit in desertum Engaddi,vbi in spelunca interiore cum suis latitans,Saulis,cum tribus millibus electis se persequentis,& in eadem spelunca ventrem purgantis,oram chlamydis clam abscindit, & ne occideretur,suos cohibet: deinde post eum egressus,tuto eminus loco ipsum inclamans,& oram pallij ostendens, alta voce suam innocentiam testatur: quare Saul flens Dauidem iustiorem se confitetur, & testificans ipsum certò regnaturum,suscepto ab eo iuramento ne deleat semen suum, domum repetit. *Dauid oram pallij Saul abscindit.*

Anno Mundi 2889.

1.Reg.25. *Mors Samuelis* ANNO 2. regni Saul moritur Samuel, & ab omni Israël plangitur, & sepelitur in Ramatha. Porrò Dauid abit in desertum Pharan,vnde mittens 10. seruos ad Nabal in Carmelo greges tondentem, humiliter petit ab eo cibum,quod pecudes eius diu à prædonibus,& feris intactas seruasset in deserto: quem cùm Nabal contumeliosè denegaret, iratus Dauid cum exercitu pergit eò,vt impium Nabal, omnemque cognationem eius euertat: sed Abigail vxoris Nabal, inscio ac ebrio marito, cum cibarijs sibi obuiam venientis, eleganti oratione placatus, decima post die,occiso à Deo Nabal,assumit eam sibi in vxorem, simul & Achinoam de Iezrael. Saul autem filiam suam Michol nuptam dat Phalti de Gallim. *Abigail Dauidem iratum placat.*

Post hæc Dauid cōtinēs se in deserto Ziph in colle Achillæ, rursum à Ziphæis proditus, Sauli cum tribus millibus illic se persequentis castra & tentorium nocte ingreditur, ne à sodali suo perfoderetur prohibet,eiusq; hastam & scyphum aquæ aufert, cunctis altum dormientibus. Inde digressus procul in verticem montis, sopitos clamore excitat, Abner principi exercitus, cæterisq; somnolētiam exprobrat, Saulo probat quòd iniustè ipsum persequatur, hastamq; exhibet. Vnde Saul Dauidis innocentiam, suamque iniquitatem iterum fatetur,reuocatoque Dauidi securitatem pollicitus,domum reuertitur. *1.Reg.26.* *Dauid hastam & scyphum Saul tollit.*

Cæterùm Dauid veritus,ne quando incideret in manus Saul,transit cū 600.suis in regionem Philistijm ad Achis regem Geth, atq; ab eo petit & accipit vrbem Siceleg:vbi habitans mensibus 4. multas quotidie exercet cædes,& agit prædas ab Amalecitis, alijsq; infidelibus, persuadens regi Achis, quòd Iudæos occideret & spoliaret. *1.Reg.27.* *Siceleh datur Dauidi.*

Post hæc Philistæi assumpto Dauide cū suis, pugnaturi contra Israël, castrametātur in Sunam. Saul autem cum Israëlitis existēs in Gelboë monte, visis castris Philistijm, territus cōsulit Dominum: quo nihil respondente, ipse qui antea pythones,magos,& ariolos è medio abstulerat, nunc mutato habitu abit nocte in Endor ad consulendam pythonissam, iubet sibi suscitari Samuëlem: à quo audit suam, filiorumque crastinam mortem, ac Israëlis internecionem: vnde consternatus, cadit in terram; sed sumpto ibi cibo confortatus, eadem nocte castra repetit. *1.Reg.28.* *Samuel à pythonica suscitatur.* *Eccl.46.*

Principes autem Philistijm,timentes ne Dauid in prælio fieret ipsis aduersarius,consensu Achis eum remittunt: qui mane cum suis reuertitur ab terram Philistijm. *1.Reg.29.*

Die tertio veniens in Siceleg, inuenit eam ab Amalechitis combustam & prædatam, ac suas suorumque vxores, filios & filias,pecora & spolia esse abducta. Itaque consulto Domino, cum 600. viris suis Amalecitas,persequēs vltra torrentem Besor humi epulantes & tripudiantes occidit,captiuos prædamque reducit,quam singulis socijs ex æquo diuidit,reuersusque in Siceleg,ex prędą gratificatur omnibus amicis suis. *1.Reg.30.* *Spoliatio Siceleg.*

Interea inita cum Philistæis pugna, Israëlitæ cæduntur & fugiunt, tres filij Saul occiduntur: Saul autem in monte Gelboe arctatus & à sagittarijs vulneratus, iubet armigerum suum, vt se perfodiat, ne ab incircuncisis occidatur: quo nolente, vterq; ipsorum irruens super gladium suum, seipsum occidit. Postridie Philistæi, dum cæsos expoliant, inueniunt Saulem, caput eius abscindunt, idque in terra Philistijm circumferunt, & affigunt in templo Dagon, arma autem eius in templo Astaroth, corpus verò eius suspendunt in muro Bethsan: quod viri Iabes Galaad nocte tollunt,& sepeliunt,in Iabes, ieiunantq; septem diebus. *1.Reg.31.* *1.Par.10.* *Saul seipsum occidit.*

Tertio

2.Reg.1. Tertio die Amalecites quidam è castris veniens ad Dauid in Siceleg, nunciat ei cædem Israël, Saulis & Ionathæ mortem, seq; Saulem occidisse aiens, diadema & armillam eius Dauid adfert: quamobrem Dauid eum, quod Regem occidisset, occidi iubet; scissisq; vestimentis cum suis plãgit, flet, & ieiunat vsque ad vesperam super Saul, & Ionathan, ac cæteros occisos: eosque carmine lugubri lamentatur. Dauid Saulem deflet.

Anno Mundi 2890.

Genebr. 3106. 2.Reg.2. Psalm.26. POst hæc Dauid consulto Domino, cõmigrat cum suis in Hebron, ibiq; à viris Iuda vngitur in regem super tribũ Iuda, annos natus 30. regnauit ibi in Hebron annis 7. & mensibus 6. Deinde in Ierusalem annis 33. atq; ita simul annis 40. mensib. 6. mittẽs nuncios ad viros Iabes Galaad, collaudat eos quòd sepelissent Saulem. Abner autem princeps exercitus Saul, Isboseth filium Saul quadragenariũ constituit regem super reliquas tribus Israël, qui regnauit biennio. Cùm 12. pueri ex parte Dauid, & 12. ex parte Isboseth pugnarẽt iuxta piscinam Gabaon, mutuis gladijs ad vnũ se conficiunt: mox inito ab vtraque parte conflictu, cæsi sunt è seruis Dauid 20. è seruis autem Isboseth, 300. ortoq; inter eos bello, regnũ Dauidis quotidie crescit, Isboseth verò decrescit. Dauid vngitur rex Iudæ.

2.Reg.3. Abner autem, cùm argueretur ab Isboseth, quod cum Respha concubina Saulis concubuisset, iratus fœdus init cum Dauid, remittit ei Michol, inducit Israëlitas, vt Dauidem suscipiant in regem, abit in Hebron, à Dauide conuiuio excipitur, verùm à Ioab dolo occiditur: vnde Dauid dolens, occisori maledicit, occisum autẽ in Hebron cum ingenti pompa exequiarum sepelit, ac sequens ipse feretrum, cum omni populo plãgit, & flet ad sepulchrũ eius, ieiunatque vsque ad vesperam. Abner à Ioab occiditur.

Anno Mundi 2891.

2.Reg.4. ANNO 2. Baana & Rechab latrones, clam ingressi domum Isboseth, meridie dormientem in lecto occidũt, & caput eius adferunt ad Dauidem in Hebron: propter quod & ipsi iussu Dauidis occiduntur, ac præcisis manibus & pedibus suspenduntur: caput autem Isboseth sepelitur in sepulchro Abner. Isboseth occiditur.

2.Reg.5. 1.Para.11. et 12. Deinde veniunt omnes tribus Israël ad Dauid in Hebron numero 340822. & data acceptaque fide coram Domino, vngunt eum in regem super vniuersum Israël, simulque læti triduo epulantur. Dauid vngitur Rex Israel.

Anno Mundi 2897.

2.Reg.5. 1.Para.11. 14. Psalm. 29. ANNO 8. regni sui Dauid abit in Ierusalem, aufert cæcos & claudos, expellit Iebusæos, capit arcem Sion, & accipiens ab Hiram regi Tyri ligna & artifices, vrbem per circuitum reparat, in ea domum sibi ædificat: & habitãs deinceps in arce Sion, vxoresq; & cõcubinas multiplicans, Dei gratia crescit in potestate ac prole: erãt ei electi strenuique milites, quorũ quidam soli totum exercitũ debellasse, quidam 800. quidam 300. vna vice occidisse, alij gigantes, alij leones interfecisse scribuntur. Cumque Dauid existens in arce, desideraret aquã de cisterna Bethleem, quæ erat in porta, mox tres fortes eius per castra Philistæorum, Bethleem obsidentium, irrumpentes, aquam à cisterna hauriunt, haustamq; Dauidi adferunt, quam tamẽ Dauid bibere noluit, eò quòd cùm fortium suorum vitæ periculo allata esset, sed libauit eam Domino. Dauid regnat in Ierusalem. 2.Reg.23. 1.Para.11. & 12. Fortes Dauid.

2.Reg.17. 1.Para.14. Sub hæc Dauid Philistæos, bis ipsum bello inuadentes, bis consulto Domino, bis in valle Raphaim Deo iuuante prosternit, & sculptilia eorum comburit. Debellatio Philistijm

2.Reg.6. 1.Para.13. Hinc Dauid conuocat omnes electos ex Israël 30. millia, & arcã Dei plaustro nouo impositam, per boues reducit è domo Abinadab Ierosolymam. Dauid autẽ & vniuersus populus Israël, omni virtute ludebant coram Domino in omnibus canticis, psalterijs, citharis, nablis, sistris, lyris, cymbalis, tympanis & tubis: at cùm in via boue calcitrante arca casum minitaret, Oza sustentandi causa manu eam attingens, in vestigio ibi à Deo occiditur: quare Dauid timens introducere arcam ad se, deponit eam in domo Obededom, vbi manet tribus mensibus, cui propter arcam Dominus benedicit. Translatio arcæ.

2.Reg.16. 1.Par.15. Quo audito Dauid, iterũ conuocat vniuersum Israël, & arcam per sacerdotes in humeris portari, ac ingenti lætitia perferri facit Ierosolymam ad domum suam, comitante omni populo Israël, sacerdotibus verò & Leuitis cantantibus, ac cum omnibus instrumentis musicis ac tubis resonantibus. Porrò Dauid rex ipse deposito habitu regio, & accinctus ephod lineo, totis viribus coram arca cithara ludit & saltat: cumque hac pompa ac melodia intraret vrbem arcemque Sion, Michol videns per fenestram Regem saltantem corã arca, eum despicit & deridet: ob quod nunquam illa deinceps peperit. Deinde collocant arcam in tabernaculo, quod parauerat ei Dauid, & offerunt sacrificia. Dauid benedicit populo, eosque cibat: ac constituit sacerdotes & Leuitas, qui iugiter coram arca Deo ministrarent, sacrificarent, ac diuinas laudes decantarent, & omnibus musicorum organis personarent. Dauid saltat ante arcam. 2.Reg.6. 1.Para.16. Psalm.28. Cultus Dei Psalm.104. Psalm.95.

2.Reg.7. 1.Para.17. Post hæc Dauid indignum iudicans, cùm ipse habitaret in domo cedrina, quod arca Dei maneret sub pellibus, indicat Nathan Prophetæ, se velle ædificare domum Domino: quod Nathan primùm collaudat, sed nocte illa Dei oraculo admonitus, idipsum Dauidi prohibet, eò quòd sit bellator, & in bellis multum sanguinis effuderit: verùm eidem promittit iuratque de fructu ventris eius nasciturum filium, qui Salomon, id est, pacificus nominandus, ipsi in regno succederet, & ædificaret tẽplum Deo, ac ipse ipsiusque semen in pace regnaret in æternum: quòd figuratè quidem in Salomone, spiritualiter autem in Christo cõpletum est. Quapropter Dauid ingressus tabernaculum, corã arca Dei erga se misericordiam ac benignitatem laudat: oratque vt promissiones suas impleat. 1.Par.22. Psalm.131. Christus è Dauid promittitur. Luce 1. Matth. 22. Ioan. 12. Actor.2. Heb.1. Psalm.88.

Anno Mundi 2899.

2.Reg. 1.Para.18. Psalm.59. Dauid vicinas gentes subijcit. ANNO 9. regni sui Dauid expugnat & subiugat Philistiim, Moab, Adadezer regem Saba, Syriam Damasci, Idumæam, Ammon & Amalec, quos omnes sub tributo sibi seruire facit; arma & vasa aurea, argentea, & ænea ex præda templo Dei dedicat ac consecrat: regnatque in pace & iustitia, idoneos habēs officiarios. 2.Reg.9. Miphiboseth. Hinc Dauid inquirit, nū quis superesset de domo Saul, cui benefaceret: inuento itaque Miphiboseth filio Ionathæ claudo omnes agros Saulis restituit, ipsumque ad mēsam suam semper comedere facit.

Anno Mundi 2900.

2.Reg.10. 1.Para.19. ANNO 10. Dauid pio animo mittit legatos ad Anon regem Ammon, vt consolaretur eū super morte patris eius: quos Anon, barbis dimidia parte rasis, & vestibus vsque ad nates præscissis, remittit: quam contumeliam Dauid vlciscens, trans Iordanem iuxta Medaba Ammonitas inuadit, & in vrbem compellit: Dauid Syros subigit. & Syros eis auxiliantes semel ac iterum debellat, sibique seruire facit.

Anno Mundi 2901.

2.Reg.11. ANNO 11. vere ineunte, Ioab missus à Dauide cum exercitu, terrā Ammō vastat, Rabbath metropolim obsidet. Dauid autem manens Ierusalem, videt e solario suo Bethsabee se lauantem, captus eius pulchritudine, Dauidis adulterium & homicidiū. eam accersit, dormit cum ea, statimq; prægnat: vtque factum celaretur, Vriam virum eius ab exercitu reuocat, cibat, & inebriat, vt cum vxore sua dormiat: cumque pius nollet, remittens eum cum literis ad Ioab, in primo pugnæ loco poni, & ita cum alijs occidi curat: deinde accipit Bethsabee sibi in vxorem, quæ peperit ei filium.

2.Reg.12. Nathan Dauide arguit. Tunc Nathan missus à Deo ad Dauidē, proposita parabola de ouicula pauperi ablata, ipsum ita adulterij, homicidijque arguit, vt proprio ore se condemnaret. Psalm.50. Eidem autem peccatum confitenti, culpam quidem à Deo condonatam esse denunciat, veruntamen in peccati pœnam multa illi mala à suis euentura, gladiū de domo eius nunquā recessurū, vxores eius à proximo suo coram Sole & omni Israël constuprandas, filiū ex adulterio natum, moriturum. 2.Reg.12. Percussit ergò Dominus puerum ex Bethsabee natum, pro quo ægrotante Dauid, ad terram prostratus Deum orat, flet, ieiunat: septimo autem die puero mortuo, surgit, sese lauat, vngit, mutat vestes, in tabernaculo Deū adorat, comedit, ipsamq; Bethsabee consolatur: ac tertio dehinc anno gignit ex ea Salomon nascitur. Salomonem, quem Dominus dilexit, traditurq; Nathan Prophetæ erudiendus.

2.Reg.12. 1.Par.20. Destructio Ammon. Dauid verò profectus & ipse contra Ammonitas, expugnat Rabbath, coronam Regis preciosissimam imponit capiti suo, ipsamque vrbem regiam & cunctas ciuitates Ammonitarum destruit, populūq; crudeliter trucidat. 2.Reg.13. Post hæc Ammō primogenitus Dauidis amore Thamar sororis suæ tabescens, simulata in lecto ægritudine, ipsam virginem vi opprimit Violatio Thamar. & constuprat: mox exosam dolentemq; vi domo expellit: quæ cinere aspersa caput, scissa veste, clamans, in domum Absolō fratris sui concedit. Post biennium Absolom in tonsione ouium suarum, omnes filios regis fratres 2.Reg.13. Cædes Ammon. suos vocat ad conuiuium, in quo Ammonem fratrem suum ebrium occidit, fugiensque ad Regem Gessur, triennio ibi latet.

2.Reg.14. Inde Ioab oratione mulieris Thecuitæ Dauidem placans, eius consensu reducit Absolom de Gessur in Ierusalem: vbi Absolom biennio manens in domo sua, faciem Regis videre nō potuit: deinde cùm segetem Ioabi Reconciliatio Absolon. succenderet, ipsius intercessione ad Regis cōspectum, plenamq; gratiam osculo recipitur.

2.Reg.15. Post 4. annos Absalō sua forma, blandis verbis, amplexibus & osculis cōciliato sibi populi fauore, persuadens Dauidi, se ob votum ire in Hebron, ibi cū Achitophel consiliario Dauid, alijsque multis coniurat in patrem, regno Dauid fugit à facie Absolom. ipsum expulsurus: quo audito Dauid, relictis decem concubinis suis ad custodiendam domū, festinanter fugiens è Ierusalem cū Ethai proselyto, & 600. fidis viris seruis suis, ac multis è populo transit torrētem Cedron, vbi Sadoc & Abiathar aliosq; sacerdotes ac Leuitas ipsum comitantes, cum arca remittens in vrbem, vt acta, secreta Absolon ipsi in cāpestribus deserti laterituro renunciarēt, simul & Chusai amicum suum, vt consilium Achitophel dissiparet, Rex ipse flens operto capite nudis- Psalm.3. que pedibus ascendit montem Oliuarum, vt ibi Deum adoraret. Interim Absolom cum suis Ierosolymam ingreditur.

Dauid autem transgressus montem, Sibæ 2.Reg.16. Siba. seruo Miphiboseth cibaria & vinū ipsi adferenti, herum tamen suum falso accusanti, cōfert bona Miphiboseth.

Progressus vsque Bahurim, Semeī cognatū 2.Reg.16. Saul se suosque maledicentem & lapidātem, Psalm.7. occidi vetat: pergensque in campestribus de- Semei. serti cum suis lassus, requiescit.

Interea Absolom Ierosolymæ consilio A- 2.Reg.16. Incestus Absolom. chitophel publicè congreditur & concumbit cum concubinis patris sui, inspectante id Sole & omni populo Israël.

Sub hæc Achitophel consulit, vt cōfestim 2.Reg.17. cum 12. millibus insequatur Dauidē, lassumq; ea nocte obruat & occidat: quod cōsiliū Chusai dissipans, Dei nutu persuadet Absolom, vt congreget vniuersum Israël, à Dan vsq; Bersabee ad persequendum patrem: quare indignatus Achitophel, abiens domum, laqueo se suspendit. Suspendit Achitophel. Porrò Dauid audito per nuncios, à 2.Reg.17. Chusai & sacerdotibus missos, consilio Achitophel, simulq; vt fugiat hortatus, mox transit cum suis Iordanem, & venit in Mahanaim, id est, Castra: vbi Sobi Rex Ammō, & Machir de Lodabar & Berzellai primates Galaad, cibaria & necessaria quæq; ei ac populo eius adferunt. Psalm.142. Absalom patrem persequitur. Cæterùm Absalom cum vniuerso Israël patrē insequens, transgressus Iordanem castra metatur in terra Galaad. Tum Dauid amicorum consilio manens in vrbe, stans in por- 2.Reg.18. ta, Ioabo alijsque suis militibus egredientibus

bus ad pugnam, obnixè præcipit, ne occidatur, Absolō. Inito autem prælio in saltu Ephraim cæduntur ex Israel 20. millia. Absolom dum mulo insidens fugit, capillis (quos egregios prolixosq; habebat) hærens in quercu, & mulo impetu transeunte illi ab arbore pendens, à Ioab lancea transfigitur, ac proiectus ibi in foueam, aceruo lapidum obruitur: cuius nece audita Dauid, amarè eum deflet.

Absalon de quercu pendens perfoditur.

2.Reg.19.

Deinde Ioab hortatu sedens in porta, exercitum redeuntem excipit, & ab omni Israel in regnum reuocatus, reuertitur ad Iordanem iuxta Galgala, vbi à tribu Iuda & Israelitis honorificè suscipitur. Semei sibi occurrenti, veniam precanti, iurat se non occisurū. Miphiboseth falsò à Siba accusatum, iubet vt agros cum Siba diuidat. Berzellaum octogenarium se comitantem vult in Ierusalem ducere, & honorare, at propter senectam recusantem cū osculo dimittens, Chamaam eius filium secū retinet. Inde traiecto Iordane, intrat Galgalā, vbi Israel cum Iuda contendens, vterque Dauidem sibi vendicat in Regem.

Dauid reuertitur.

2.Reg.20. Seditio Sebæ in Dauid. Psalm.96.

Tunc ibi Seba clangens buccina, Israelem omnem à Dauide ad se conuocat, sola tribu Iuda Dauidi adhærente: à qua Dauid reductus in Ierusalem, decem concubinas suas, ab Absalom fœdatas, includit, easque in viduitate seruat & pascit, vsque ad diem mortis suæ. Inde Ioab cum exercitu persequens Sebam, in via obuium sibi Amasam salutans, osculansque dolosè interficit, eò quòd à Dauide secū exercitui præfectus esset. Deinde pergens, Sebam in Abela vrbe obsidet, industria autem mulieris capite Sebę per murum proiecto, reuertitur Ierosolymam.

2.Reg.21.

Post hęc fame tribus annis terram premente, Dauid Deum consulens, audit immissam, eò quòd Saul contra iuramentum olim ab Israelitis præstitum, Gabaonitas occidisset, ac voluisset delere: quare Dauid accitis Gabaonitis, ad illorum petitionem 7. filios Saulis crucifigit in monte iuxta Gabaa: ossaque Saulis & Ionathæ vnà cum crucifixis sepelit: itaq; placato Deo, pluit cessatque fames.

7. Filij Saul suspenduntur.

2.Reg.21. 1.Para.20. 4. Fratres Gigantes.

Dauide autem præliante contra Philistæos, Abisai occidit Iesbibenob gigantem. Sobochai autem interfecit Saph fratrem eius. Adeodatus verò necauit Goliath fratrem alterius Goliath, quem occiderat Dauid. Ionathan interemit gigantem, senos in manibus pedibusque habentem digitos, id est, simul 24.

2.Reg.22. Psalm.17. Ioseph.7. antiq.12. 2.Reg.23. Marc.12. Psalmi Dauid.

Tandem Dauid liberatus ab omnibus inimicis suis, canticum gratiarum actionis Deo loquitur: & deinceps in altissima pace degens, à Spiritu sancto illustratus, varios metro cōponit Psalmos: in quibus per modum Diuinæ laudis plurima commemorat Dei mirabilia, multaq; prophetat de Christo, & eius Ecclesia, deque Iudæorum abiectione ac gentiū electione.

2.Reg.24. 1.Para.21.

Post hæc Dauid spiritu superbiæ incitatus, numerat vniuersum populum suum: quo facto, conscientia remordente, peccasse se corā Deo fatetur, veniamque precatur: tum Dei iussu à Gad Propheta ipsi ex tribus pœnis, nēpe fame trienni, bello trimestri, & peste triduana, optio datur: ex quibus pestem eligit: qua in populum sæuiente, à mane vsque ad sacrificium vespertinum, mortui sunt 70. millia virorum: tunc Dauid videns Angelum Domini in aëre, extento gladio, vt cæderet Ierusalem, mox cum senioribus indutus saccum, supplex se peccasse ac flagris dignum clamitat, populo itaque parcat: hortatuque Gad in area Areuna ædificato altari, offert holocaustum Deo, atque orat: & ecce ignis è cælo absumit hostiam, placatoque Deo, cessat plaga.

Tres plagæ Dauidi oblatæ.

Tum Dauid intelligens, eo in loco templū Deo ædificandum, præparat ad eius ædificationem auri talenta centum millia, argēti mille millia talenta, æs verò & ferrum absque pondere, ligna & lapides, ac cætera quæque necessaria, variosque artifices: deinde præcipit Salomoni, vt illud ædificet, Deumque sedulò colat: hortaturque principes, vt illi sint auxilio.

1.Para.22. Præparatio materiæ templi.

Cùm autem Dauid senio confectus operiretur vestibus, & non calefieret, datur ei Abisag puella pulcherrima, quæ in sinu eius dormiens, ipsum calefacit, virgo manens. Adonias verò senior filius Dauid, auxilio Ioab & Abiathar inuitans fratres suos iuxta lapidem Zoeleth, fontemq; Rogel ad conuiuium, immolatis victimis, inter epulas se regem salutari facit, regnumque occupat inscio patre: quod Bethsabee de cōsilio Nathan Prophetę, Dauidi indicans, petit ab eo, prout sibi iurauerat, Salomonem constitui regem: qui mox præcepto Dauidis, super mulam regis impositus, & eductus in Giō, ibi à Sadoc sacerdote & Nathan vngitur in regem super Iudam & Israel, resonantibus tubis ac tibijs, populoque cum plausu acclamante, viuat Rex Salomon. inde reductus in Ierusalem, collocatur super solium regis: quo audito Adonias, timens, fugit in tabernaculum, tenetque cornu altaris: vnde iussu Salomonis auulsus, remittitur in domum suam.

3.Reg.1. Abisag Dauidem calefacit.

Adonias regnum occupat.

Salomon Rex vngitur.

Psalm.71.

Anno Mundi 2929.

ANNO 40. regni sui, Dauid conuocans omnes sacerdotes & leuitas 38. millia, eos in 24. ordines sorte diuidit, vt per vices hebdomadatim à sabbato in sabbatū die noctéq; manentes in templo, in suo quique officio, in sacrificijs alijsq; ministerijs, Deo inseruirent. Ordinatque cantores, psaltes, & citharœdos, qui Diuinos psalmos vocibus varijsque instrumentis musicis canerent. Designat & ianitores, qui templi portas obseruent; ac sacristas, qui thesauros, & sacra vasa custodiant. Quin & exercitum suum in 12. turmas, id est, cohortes distinguit, quarum quælibet 24. millia militum continebat, cuique suum ducem præficiens, vt suo quique mense regi ministrent. Cuique etiam tribui principem attribuit, idoneosque passim officiarios constituit.

1.Para.23. 24.25.26. 27. Cultus Dei ampliatio.

Hinc Dauid vniuersos primates Israel conuocatos alloquens, ait Salomonem diuinitus ad regnum atque ædificationem templi esse electum: ipsumque & populum exhortatur

1.Para.28. 29.

Dedicatio templi. lennitate celebrare dedicationem templi per dies 7. Decima autem Septembris, in festo expiationis, sacerdotes tollentes de Sion arcam (continentem 2. tabulas Moysi) & omnia vasa quæ dicauerat Dauid, inferunt in templum, & ponunt in sancto sanctorum sub alas Cherubim. Cumque rex & populus immolaret boũ 22. millia, & ouium 120. millia, sacerdotes verò, ac leuitæ, voce varijsque instrumentis iubilarent Deo, ecce nubes & gloria Domini impleuit templum.

3. Reg. 8. 2. Par. 6. Tunc Salomon coram multitudine ante altare flexis genibus, & expansis in cælum manibus, benedicit Deo, quod promissionẽ Dauidi factam compleuerit: ipsumque orat, vt sanctificet domum istam, ac tam Iudæorum, quàm gentilium pro quacunque re in ea, vel eo versus orantium, vota exaudiat, petitaque largiatur. Oratio Salomonis.

2. Par. 7. Oratione regis finita, cunctis inspectantibus, ignis descendit è cælo, & deuorat sacrificium, & Maiestas seu gloria Domini replet templum: quo viso omnes corruentes proni in terram, adorant, & laudant Dominum.

3. Reg. 8. 2. Par. 7. Scenopegia. Decima quinta Septembris cœpit festum tabernaculorum, quod & ipsum celebrant diebus 7. Die autem octaua, quæ est 22. Septembris, faciunt collectam pro necessarijs templi, sicut lex præceperat. Dieq; sequenti dimissus populus, lætantes suã quisq; domum repetit. Leuit. 23.

3. Reg. 7. Regia Salomonis Hinc Salomon ædificat sibi palatium. Item aliud palatium filiæ Pharaonis vxori suæ. Sed & domum saltus, pro conseruandis armis, & aromatibus, ac recreandis animis: quæ omnia pefecit 13. annis.

3. Reg. 9. 2. Par. 7. Locus Sacrificij. Sub hæc Dominus Salomoni secundò nocte apparens, ait: exaudiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij, ibique orantium preces exaudiam, tu quoque, si seruaueris præcepta mea, firmabo te, semenque tuum super regnum Israel in sempiternum: sin autem me derelicto colueritis deos alienos, proijciam templum hoc à facie mea, & euellam vos de terra hac, eritque Israel in exemplum & derisum cunctis populis. Exinde cessauit licentia sacrificandi Deo alibi, quàm in templo Ierusalem, nisi Dei speciali dispensatione.

3. Reg. 9. 2 Par. 8. Expletis autem in annis 20 ædificijs, Salomon dat Hiram regi in remunerationem 20. oppida in Galilæa: & plures ædificat ciuitates, & reliquos gentium facit sibi tributarios: mittensque de Asiongaber classem in Ophir, plurimum auri inde recipit.

3. Reg. 10. 2. Par. 9. Regina Saba. Regina autem Saba, audita fama Salomonis, venit à finibus terræ multo cum comitatu Ierosolymam, vt audiret sapientiam eius, & tentaret eum in ænigmatibus, itaq; audit, videt, admiratur ipsius sapientiam, structuram templi & aulæ, holocausta, cibos mensæ eius, ordinem & vestes ministrantium: multa dat ei munera, aurũ, aromata, gemmas; sed multo plura ab eo accipit: reuertiturque in terram suam.

3. Reg. 10. 2. Par. 9. Salomon autem accipiens multum tributum, variaque dona regum & gentium, ac quotãnis ex Ophir & Tharsis, id est, per mare Tharsicum, ingentem vim auri & argenti, nec non gemmas preciosas, ebur, simias & pauos, facit 200. scuta aurea equitum, & 300. peltas aureas peditum: sed & magnificum soliũ ebur neum auro vestitum, vbi sedebat ad iudicandum, quod sex gradibus ascẽdebatur, in quorum extremitatibus impositi erant 12. leones: omniaque vasa eius erant aurea: argentum enim ipsius tempore nihil reputabatur, cuius tanta erat abundantia in Ierusalem, quanta & lapidum: magnificatusque est Salomon super omnes reges terræ, & desiderabat vniuersa terra videre vultum eius, & audire sapientiã eius, preciosissima ei deferentes munera. Thronus Salomonis

Post hæc Salomon adamat accipitque mulieres alienigenas multas, erantque ei vxores, quasi reginæ, septingentæ & concubinæ trecentæ, per quas in senectute sua seductus, adorat ipsarum idola, ijsque phanum ædificat in monte offensionis: quapropter iratus Dominus, ait illi; scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo: tribum vnam dabo filio tuo, propter Dauid seruum meum, & Ierusalem quam elegi: suscitatque ei Dominus 3. aduersarios, Adad Idumæum, Razon syrum, & Ieroboam Ephratæum seruum eius, cui egresso de Ierusalem occurrens Ahias Silonites Propheta, scindit pallium suum nouum in 12. partes, quarum 10. dans Ieroboano, denunciat Salomonis regnum diuidendum, ipsumque regnaturum super 10. tribus Israel: itaque si Dei mandatis obediat, fore vt in regno stabiliatur: moritur deinde Salomon, cùm regnasset annis 40. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Salomonis idololatria. Mors Salomonis

Anno Mundi 2970.

ROBOAM autem filius Salomonis abit in Sichem, vbi omnis Israel conuenerat, vt constituerent eum regem, quibus petentibus, vt graue iugum tributi ipsis à Salomone impositum, leuet paulùlum, fie se ei seruituros, Roboam super hoc audito, sed spreto sano consilio senum, & iuuenum consilium secutus, respondet, se grauius ipsos pressurum: propter quod decem tribus Israel relinquunt eum, & constituunt Ieroboam sibi in regem, regnauit annis 22. Genebr. 3156. 3. Reg. 12. 2. Par. 10. Scissio regni.

Atque hinc iam scinduntur tribus duodecim, quarum vna pars, quã obtinuit Roboam appellatur Iudæ, vel Ierusalem, vel duarum tribuum, vel Dauid: Altera Ephraim, vel Samariæ, vel communi nomine Israel appellabatur, quòd plures tribus, decem videlicet, cõtineret: quæ omnes sequebantur Ieroboam. 3. Reg. 14.

Porrò Roboam fugit Ierosolymam, vbi sola tribu Iuda ipsi adhærente, ac tribu Beniamin, quoties opus erat, fideliter Iudam adiuuante, regnat annis 17. mox congregrans 180. millia bellatorum, dum reliquas tribus ad obediendum sibi compellere parat, à Domino per Semeiam Prophetam præliari vetatur, cò quòd Dei voluntate ab eo discesserint. Ieroboam verò rex Israel habitans in Sichem, veritus, ne si populus suus pro solenni more festa celebrandi ac sacrificandi gratia frequentaret 3. Reg. 12. 2. Para. 11. Roboam prœliari vetatur. 3. Reg. 12.

taret Ierosolymam, reuertatur ad domum Dauid, facit duos vitulos aureos, quorum vnum in Bethel, alterum in Dan ponit, ac tanquam deos, ab Israelitis adorari præcipit, constituitque vtrobique phanum, altare, & sacerdotes quoslibet è populo, festumque dedicationis celebrandum die 15. Octob.

Cultus vitulorũ aureorum.

Quo die, cùm Ieroboam ipse in Bethel stãs ante altare, thus adoleret vitulo, eò ex Ierosolyma missus à Deo Addo Propheta de Iuda, exclamat ad altare: Ecce filius nascetur domui Dauid, nomine Iosias, & immolabit super te sacerdotes excelsorũ, qui nũc in te thura succendũt, & ossa hominũ super te comburet, in cuius signum mox altare sciinditur, & regis, Prophetam apprehendere iubentis, extensa manus arescit: quæ statim orante Propheta sanitati restituitur. Reuertens autẽ Propheta, eò quòd à pseudopropheta deceptus contra Dei interdictum ibi comedisset, Dei nutu in via à leone occiditur, occisum tamen leo custodit, donec à pseudopropheta sepelitetur. Ieroboam verò suã augens impietatem, eijcit sacerdotes & leuitas Domini, aras in collibus excelsis extruit, lucos facit, & pecunijs acceptis omnes, qui vellent è plebe constituit sacerdotes excelsorum, & dæmoniorum vitulis & idolis responsa dantium.

3.Reg.13.

Natiuitas Iosiæ prædicitur.

Peccatum Ieroboam.

Roboam autem sacerdotes & leuitas à Ieroboam eiectos, cæterosque Dei cultores ex cunctis tribubus Israel ad ipsum cõfugientes, suscipit; ac piè, benè, beatèque viuit annis tribus. Quarto autem multiplicat sibi vxores, quas habuit 18. concubinas 60. filios 28. & filias 60. relinquit Dominum, ædificat & ipse cum populo in excelsis aras, & statuas, ac lucos, in quibus scortantur, faciuntq; abominationes gẽtium. Ob quæ anno quinto venit Sesac rex Aegypti cum exercitu numerosissimo, & captis ciuitatibus Iuda, obsidet Ierusalem, tunc Dominus per Semeiam Prophetã ait regi & principibus obsessis; vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manus Sesac. respondent; Iustus est Dominus, tum Dominus Semeiæ: quia humiliati sunt, non disperdam eos penitus per Sesac, verũtamen seruient ei, vt sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum, ingressus ergò Sesac, diripit thesauros tẽpli, domusque regiæ, & recedit. scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomõ, secum tulit in Aegyptum, pro quibus Roboam fecit ænea.

2.Para.11.

3.Reg.14.
2.Para.12.
Idololatria Iuda.

Spoliatio Ierusalem.

Post hæc Ieroboam, filio suo ægrotante mittit vxorem suam in Silo ad Ahiam Prophetam iam præ senio cæcutientem, vt eum consulat quid euenturum sit puero: cui Ahias prædicit propter peccata Ieroboam, filium eius moriturum, & domum Ieroboam penitus delendam, ac Israelem euellendum de terra ista, atque dispergendũ trans flumen Euphratem. reuertente itaque illa domũ in Thersa, puer moritur.

3.Reg.14.

Prophetia Ahiæ.

Anno Mundi 2987.

Genebr. 3203 & sic in seq.
3.Reg.15.
2.Para.13.

ABIA filius Roboã, paternæ impietatis æmulus, regnat super Iudã annos 3. hic cũ 40. millibus armatorum pugnaturus contra Ieroboam habentem 80. millia, dehortatur exercitum Ieroboam à bello contra se, eò quòd Deum haberet ducem, quem illi abiecerant, at dum hæc loqueretur, Ieroboam missis à tergo insidijs, ignorantes circũquaq; cingit, tum Iuda clamante ad Dominum, & sacerdotibus tubis clangẽtibus, perterret Dominus Israelitas, fugiuntque, quorum percutit Abia 50. millia, ac diuersas capit ciuitates, paternæque impietatis æmulus, accipiens vxores 14. procreat 22. filios, & 16. filias.

Deus terret Israelitas.

Anno Mundi 2990.

Genebrar. 3206.
3.Reg.15.
2.Paral.14.15.

ASA Abiæ filius. 3. rex Iuda, regnat annis 41 fecit rectum, sicut Dauid. vniuersas idolorum statuas, aras, phana & excelsa destruit ac cõfringit, lucos succindit, scorta mascula effœminatosque aufert, amouet matrem suam à cultu Priapi, cui illa simulachrum lucumque consecrauerat, eique princeps præerat, Priapi specũ ac lucum subuertit, eiusque simulachrum, turpissimum confringit, cõterit, & comburit in torrente Cedron: præcipit Iudę, vt seruirent Domino, ideoque in pace regnans, vrbes Iuda ædificat ac munit, habens exercitum paratum in tempus oportunum, de Iuda, 300. milla bellatorum: de Beniamin verò 280. millia.

Asa idola aufert.

Anno Mundi 2991.

ANNO eius 2. Nadab filius Ieroboæ impiè regnat super Israel biennio. quẽ Baasa occidit, omnemque domum Ieroboæ delet, regnatque impius post impium in Thersa super Israel annis 24. ambulans in peccatis Ieroboam.

3.Reg.15.
Deletio domus Ieroboæ.

Anno Mundi 3004.

ANNO 15. venit contra Iudam Zara Aethiops cum exercitu decies centum millium, curribusque trecentis, cui Asa progressus obuiam iuxta Maresa, acie ad bellum instructa, inuocat Dominum. tum Domino Aethiopes cædente, atque Asa cum suis fugientes persequente, Aethiopes omnes contriti sunt.

2.Para.14.

Aethiopes Diuinitus debellãtur.

Reuertentibus cum præda Ierosolymam, egressus in occursum Azarias Propheta, ait victoriam à Deo datam, eò quòd legitima eius seruassent. itaque mactè procedant. prophetatque Israelem futurũ multo tempore absque Deo vero, & absque sacerdote, doctore, & absque lege, in multa angustia, tandemque reuersurum ad Dominum, cuius verbis cõfortatus Asa, reliquias idolorum de omni Iuda & Beniamin aufert, conuocatoque vniuerso populo Ierosolymam mense Maio, immolat Domino de præda boues septingentos, & oues 7. millia, fœdus populi cum Deo renouat, iurantque omnes voce magna, & in iubilo se Deo toto corde seruituros. vnde Deus præstat eis requiem per circuitum.

2.Para.15.

Prophetia Azariæ.

Renouatio fœderis.

Anno Mundi 3015.

ANNO 26. ascendit Baasa rex Israel in Iudam, & ædificat Rama, vt inde Iudæos infestaret, sed Asa missis thesauris templi & regiæ,

3.Reg.15.
2.Para.16.

giæ, vocat Benedad regem Syriæ in auxilium. quo ciuitates Israël vastante Baasa, relicta Rama, reuertitur in Thersa. Tunc Anani propheta Asam increpat, quòd relicta in Deum fiducia, cuius auxilium expertus erat in debellatione Aethiopum, quæsisset adiutoriũ gentium. dicens ob id bella deinceps aduersus ipsum consurrectura. iratus Asa, prophetam cõ ijcit in neruum, & propterea pedes ipse postea doluit.

Incarceratio Anani.

Tunc & Iehu propheta filius Anani, missus à Deo ad Baasa regem Israël, nunciat ei propter ipsius idololatriã & scelera totam progeniem eius euertendam. ideoq; propheta à rege occiditur.

3.Reg.16. Occisio Iehu.

Eodem anno 26. mortuo Baasa, regnat impius Hela filius eius quem post biennium in Thersa epulantẽ & ebrium occidit Zamri seruus eius, & regnãs diebus 7. interficit omnem domum cognationẽq; Baasa: deinde ab Amri obsessus in Thersa, seipsum cum domo regia comburit. Cui succedens Amri, regnat annos 12. sex in Thersa, & 6. in Samaria, quam extruxit in sedem regni Israel, præcessoribus suis sceleratior fuit. Anno 30. cœperunt contra Asam bella consurgere.

3.Reg.16. Deletio domus Baasa. 2.Par.15.

Anno mundi 3028.

ANNO 38. cœpit regnare Achab filius Amri, cum quo regnat biẽnio, deinde adhuc annis 22. omnium regum præcessorum scelestissimus. ducit vxorem Iezabel filiam regis Sidonis & Tyri, à qua incitatus præter vitulos aureos etiam Baal Deo Tyriorum in Samaria templum & aram ædificat, lucum plantat, sacerdotes ac falsos prophetas constituit, eumq; colit & adorat. altaria aũt Domini in excelsis destruit, prophetas ac sacerdotes eius occidit. quo tempore Abdias dispensator domus Achab ab infantia timens Deum, centum prophetas Domini abscondit in duabus speluncis, & pauit eos pane & aqua. ideoque postea consecutus à Deo donum prophetiæ, prophetauit de vastatione Edom, & saluatione Iuda futura in monte Sion.

3.Reg.16. Achab regum pessimus. 3.Reg.18. Prophetia Abdiæ. Abd. 11

Tempore Achab, Ahiel reædificat Iericho, in cuius fundatione obijt primogenitus eius. & deinceps alij filij eius, vltimus autem in appensione portarum, iuxta maledictionem Iosue.

3.Reg.19. AEdificatio Iericho

Anno mundi 3029.

ANNO 39. cœpit Asa senex ægrotare dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum: sed magis in medicorum arte confisus est. biennio pòst defunctum, combusserunt ambitione nimia. cui succedit Iosaphat filius eius.

3.Reg.15. 2.Par.16. Mors Asa.

Elias autem Thesbites propheta zelo iustitiæ propter idololatriam, Achab orat Deum vt non plueret super terram, suaq; oratione claudens cælum, dicit regi Achab, nec rorem, nec pluuiam annis his descensuram, nisi iuxta verbum suum. quo dicto, iussu Dei secedens ad torrentem Carith, Diuina prouidentia ibi pascitur à coruis, mane & vespere ei panem & carnes adferentibus, bibitq; de torrente. quo ob inopiam pluuiæ exiccato, præcepto Dei abit in Sareptam Sidonis, vbi à vidua paupercula recipitur & pascitur: cuius hydria farinæ non deficit, & lecythus olei non minuitur. eiusdemque viduæ filium paulò pòst mortuum, Elias oratione sua resuscitat, qui Ionas postea propheta fuisse affirmatur.

3.Reg.17. Luc.4. Iacob.5. Elias pascitur à coruis

Anno siccitatis tertio & semis exacto, fame vehementi omnem terram premente, Elias Dei iussu occurrens primò Abdiæ dispensatori, deinde regi Achab herbam iumẽtis quærẽti, exprobrat ob ipsius idololatriã Israelem affligi, iubet congregari ad se in monte Carmeli vniuersum Israel, & prophetas Baal 450. prophetasque luci 400. commensales Iezabel. vbi cùm acciti à rege conuenissent, Elias arguit populum Israel, quod in vtramque partem claudicantes, Deo & Baal seruirent. ac proponit, vt ipse & prophetæ Baal, vterq; bouem suo Deo sacrificaret, igne nõ supposito, & cuius hostia igne cælesti absumeretur, illius Deus coleretur. placuit propositio. prophetæ Baal primi offerentes, à mane vsque ad meridiem Baal frustra inclamant, circum altare saltant, cultrisque se incidunt, ita vt perfunderentur sanguine. à meridie Elias cæsum bouẽ altari à se, ex 12. lapidibus, ædificato, lignisque imponit, ac ter aqua perfundit, inde orat Deum, vt ostendat populo se verum esse Deum. tum ignis de cælo decidens, holocaustum penitus consumit. quo viso populus procidens, confitetur Dominum esse Deum. moxque Elia iubente omnes 850. prophetas Baal apprehendunt, deductosque ad torrentem Cison occidunt. deinde Elias iubet regem abire ad cibum sumendum, ipse verò conscenso Carmeli vertice, pronus orans, pluuiam à Deo impetrat, velocique cursu regem prosecutus cum eo ingreditur Iezrael.

3.Reg.18. Luc.4. Iacob.5. Elias suum Deum signo cælesti probat.

Hinc fugiens Iezabelem, volentem ipsum occidere ob occisos prophetas Baal, abit in Bersabee Iuda, inde pergit in desertum iter diei, vbi cùm lassus famelicusq; sedens oraret Deum vt moreretur, obdormit sub iunipero. excitatus autem ab Angelo, eius hortatu panem & aquam diuinitus missa, comedit & bibit, & in fortitudine cibi illius ambulat 40. diebus & 40. noctibus vsque ad montem Dei Oreb. ibique in spelunca percontanti Deo conquerens Israëlem dereliquisse pactum Domini, altaria Dei esse destructa, & prophetas occisos, se solum relictum quæri ad necem: audit à Deo, adhuc septem milia virorum esse relicta in Israel, qui non curuauerunt genua coram Baal: iubeturque reuerti, & in vltionem ac punitionem idololatriæ vngere Azaëlem in regem Syriæ, & Iehu in regem Israel, & Eliseum in prophetam pro se. Reuertens ergo, reperit Elisæum in Abelmeula arantem, & imponit pallium suum super eum: qui statim valedictis parentibus, deinceps sequitur Eliam, eique ministrat.

3.Reg.19. Fuga Eliæ. Ieiunium Eliæ. Vocatio Elisæi.

Anno mundi 3031.

Gerebrar. 3247. 3.Reg.22. 2.Par.17. 20. Iosaphat. IOSAPHAT autem 7. rex Iuda, regnat annis 25. fecit rectum vt Asa, & Dauid, aufert excelsa consecrata dæmonijs: sed non etiam illa, in quibus populus thus adolebat, & sacrificabat Deo, quæ auferri debuerant post dedicationem templi. aufert & lucos, & reliquias effœminatorum, ideoque in pace regnat, diuitijs potens & armis.

2.Par.17. Iuda docetur legem Dei. Anno tertio mittit principes Leuitas, & sacerdotes cum libro legis, vt in vniuersis ciuitatibus Iuda docerent populum timere Deũ. vnde factum est vt omnia regna terrarum in gyro eum timerent & honorarent.

3.Reg.20. Anno 16. Benadad rex Syriæ cum 32. regibus & innumerabili exercitu obsidet Samariam. desperatis rebus propheta quidam Achab cõsolans, promittit Deum daturum victoriam per pedissequos principum Israel quorũ mox 232. egressi, mirabiliter hostes cædunt fugantque. Syri à pueris cæsi. Parta victoria, Propheta præmonet regẽ Achab Syros sequenti anno redituros.

3.Reg.20. Anno itaq; proximo Syri redeunt, Achab rursus per Prophetam de victoria assecuratus occidit ex eis in campestribus Aphec centum milia, residui, ad 27. millia, fugientes in Aphec, & ipsi ruina muri conteruntur. Syri rursus cæsi. Benadad ab Achab misericordiam petens, viuus dimittitur. propter quòd Michæas propheta, Dei iussu à socio suo vulneratus, reuertenti Achab occurrens, ait: quia dimisisti virũ dignum morte, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius. ideoq; Michæam ab Achab incarceratũ testatur Iosephus. 8.Anti.14.

3.Reg.22. Eodem anno constituit Achab vnum à 72. filijs regnare secum Ochoziam regẽ impijssimum. 3.Reg.21. Post hæc Achab postulat vineam Naboth, quæ in Iezraël palatio suo erat cõtigua. quam cùm ille denegaret eò quòd patrũ suorum esset hæreditas, rege ob id contristato, iussu Iezabel, Naboth coram iudicibus Iezraël à 2. falsis testibus accusatus blasphemiæ, extra ciuitatem lapidatur. Lapidatio Naboth. Ob quod ipsi Achab ad possidendam vineam properanti Dei iussu occurrens Elias, ait illi: in loco in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lingent etiam sanguinem tuum, ibidemq; canes comedent Iezabelem: Prophetia Eliæ. addens vniuersam progeniem ipsorum excidendam. quo audito Achab scissis vestibus sacco se operit, ieiunat, coram Deo se humiliat: vnde Deus indicat Eliæ differendum supplicium vsque post mortem eius.

4.Reg.3. Anno 18. cœpit regnare super Israel & Ioram frater Ochoziæ.

3.Reg.22. 2.Par.18. Anno 20. Iosaphat inuisens Samariæ regem Achab, requiritur vt cum ipso ascendat ad recipiendum à Syris Ramothgalaad. Iosaphat verò censet consulendum super hoc verbum Domini. acciti ergo ab Achab 400. pseudoprophetæ, vno ore respondent eundum in bellum, fore vt Ramoth capiatur. Michæas autem vnicus Dei propheta, quem odiebat Achab. eò quòd infausta illi prophetaret, ad petitionem Iosaphat adductus, vtque vera loquatur ab Achab adiuratus, ait: Achab in prælio occidendum, & populum dispergendũ. asserens pseudoprophetas spiritu mendaci decipere regem Achab. Prophetia Michææ. quam ob causam à Sedechia pseudopropheta percutitur in maxillam, iussuq; Achab reducitur in carcerem, arido pane & aqua sustentandus, donec rex reuertatur in pace. Ascendunt itaque in Ramothgalaad, vbi Iosaphat circundatus à Syris, clamans ad Dominum, liberatur. Achab ictu sagittæ vulneratus, moritur, ac relatus in Samariam, sepelitur: Mors Achab. cumque currus eius cruore fœdatus ablueretur in piscina iuxta Iezrael, lingunt canes sanguinem eius. cui succedens Ochozias filius eius. impiè regnat annis 2. patri suo Achab & Ieroboam in impietate simillimus, cultor & ipse Baal ac vitulorum.

2.Par.19. Iosaphat autem reuertens Ierosolymam, increpatur à Iehu propheta quòd impio Achab præstiterit auxilium: ideoque ipsum Dei iram promeruisse, sed ob bona ipsius opera liberatum. Rursumque circumiens ditionem suam, reuocat populum ad cultum Dei: Iuda reuocatur ad Deum. constituitq; oppidatim iudices, præcipiens eis vt discretè iusteq; iudicent, tanquam rationem Deo reddituri.

2.Par.20. Post hæc Moabitis, Ammonitis, ac Idumæis, congregatis in Engaddi contra Iosaphat, ipse perterritus prædicato ieiunio cum vniuerso populo suo in templo supplex implorat auxilium Dei. tum Iaziel propheta spiritu Domini incitatus, in medio cœtus exclamat: O Iuda & Ierusalem, nolite timere, cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiscũ: cõfidenter state, & videbitis auxilium Domini. Ita factum est: nam Iudæis in valle benedictionis laudem Deo canentibus, hostes in semetipsos versi, mutuis se vulneribus conficiunt. Moab, Ammõ & Seir, se mutuò occidunt. quorum spolijs Iudæi per triduum direptis, cũ gaudio & iubilo reuersi Ierosolymã, in templo Deo gratias agunt.

3.Reg.22. 2.Par.20. Anno 21. Iosaphat & Ochozias faciunt naues in Asiongaber, quæ nauigarent in Ophir pro auro. at Eliezer propheta nunciat regi Iosaphat naues Diuinitus tempestate cõfractas esse, eò quòd cum impio Ochozia societatem inijsset. Fractio nauium. vnde noluit ei secundò associari.

4.Reg.1. Anno 22. Ochozias lapsus Samariæ per cancellos cœnaculi sui, ægrotans mittit nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, vtrum viuere queat de infirmitate sua. Zelus Eliæ. quibus iussu Angeli occurrens Elias pilosus, zonaque pellicea accinctus, per eos regem increpat, ideoque moriturũ prædicit. ad quem capiendum rex mittit vicissim tres principes quinquagenarios, Elias centum viros perdit. quorum duo cum suis militibus ad verbum Eliæ igne cælesti consumuntur, tertius autem sua modestia seruatur. cum quo hortatu Angeli Elias descendens ad Ochoziam, ipsum ob missos nuncios moriturum nunciat. quo mortuo, regnat Ioram frater eius annis 12. impius.

4.Reg.2. Elias autem cum Elisæo induiduo suo comite it de Galgalis in Bethel, inde in Iericho, deinde

deinde Iordanis aquas ictu pallij sui diuidens, per siccum transit. Elisæus petit sibi dari spiritum Eliæ duplicem. cumque simul pergerent colloquentes, ecce Eliseo vidente Elias à Deo curru igneo & equis igneis rapitur in cælum aëreum, ac vehitur in paradisum terrestrem.

Raptus Eliæ.

Elisæus verò accepto Eliæ pallio & duplici eius spiritu, reuertens, rursum pallio eius Iordanis aquas diuidit ac transit. habitans in Iericho, ad petitionem ciuium, aquas Iericho mortiferas, immisso in eas sale, salubres reddit. Inde ascendens in Bethel, à pueris propter caluitiem irridetur: quorum 42. ab eo maledicti, ab vrsis lacerantur. hinc abit in montem Carmeli. inde reuertitur in Samariam.

Miracula Elisæi.

4.Reg.3. Porrò Ioram rex Israël, amouet statuam Baal: sed permanet in cultu vitulorum. assumpto Iosaphat, & rege Edom, simul pergunt tres reges per desertum Idumææ contra regem Moab solida tributa Israëli soluere recusantem. cumq; in deserto deesset exercitibus aqua, Iosaphat requirit Prophetam Domini. in cuius gratiam Elisæus psalte canente prophetans, promittit eis aquam sine pluuia: insuper & de Moabitis victoriam. Itaq; manè Diuinitùs aquam per viam Edom adfluëtem accipiunt. quarum rubore deceptos, sibiq; occurrentes Moabitas vincunt, terram eorum vastant, regemq; in vrbe obsident. qui desperans filium suum primogenitum offert holocaustum super murum. quo viso Israëlitæ, reuertuntur in terram suam.

Impetratio aquæ.

4.Reg 4. Ioseph.9. antiq.3. Post hæc Elisæus viduæ pauperculæ, vxori Abdiæ Prophetæ iam defuncti, ære alieno grauatæ, oleum in vasis multiplicat: quo diuendito illa satisfaciat creditori, & de residuo cũ filijs viuat.

Multiplicatio olei.

4.Reg 4. Sunamitis. Cùm autem sæpè iter haberet per Sunam ciuitatem, inibi à muliere diuite hospitio suscipitur & alitur: cui sterili pro ministerio filium à Deo impetrat. quem postea mortuum, ab ipsa de monte Carmeli adductus, cùm Giezi præmissus cum baculo suo suscitare non valeret, ipse sua oratione & incubitu suscitat.

4.Reg.4. Reuersus in Galgala, tempore famis pulmentum filiorum prophetarum amarum, iniecta farina dulcescere facit. quin & 20. panibus hordeaceis centum viros famelicos ita satiat, vt superesset.

Auctio panum.

4 Reg.5. Luc.4. Naaman autem princeps militiæ regis Syriæ leprosus, monitu ancillæ suæ Israëlitidis, cum magnis muneribus venit Samariam ad Elisæum, vt curaretur à lepra: à quo iubetur vt septies lauet se in Iordane. quod primò cõtemnit, at famulorum consilio descendit, lauat, mundatur. reuersus ad Elisæum confitetur Deum Israël, eumque colere statuit: Elisæo munera offert: sed Elisæus ea accipere renuit. Digressum verò per miliare Naaman consecutus Giezi Elisæi famulus, confictò mẽdacio argentum & vestes ab eo accipit: ob quod ab Elisæo reprehensus, lepra percutitur, quæ ipsi ac posteritati eius perpetuò adhæret.

Naaman à lepra purgatur.

4.Reg 6. Hinc Elisæus ferrum securis filij prophetarum in Iordane submersum, proiecto in aquam ligno, supernatare facit.

Ferrum natat.

4.Reg.6. Deinde indicat sæpè regi Israël secreta & insidias regis Syriæ: quapropter ab exercitu Syrorum in Dothaim, vt caperetur, circundatus, ipse DEO fidens ministro suo timenti oculos aperit, cælestemque circum se exercitum videre facit. Deinde Syros omnes cæcitate percutit, ob cæcatos ducit in Samariam ad Regem Israël: vbi remota cæcitate cibo potuq; refectos remittit in Syriam.

Syri excæcantur.

4.Reg.6 7. Post hæc Benadad rege Syriæ obsidente Samariam, tanta in vrbe fames fuit, vt venderetur caput asini 80. argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum 5. argenteis, vtq; matres filios suos coquerent & comederẽt. quãobrem rex Israel mandat Elisæũ occidi: mox mandati pœnitens, agnoscit coram Elisæo iustè à Deo tantam afflictionem immissam. tunc Elisæus prædicit regi, magnam in crastino futuram Samariæ frumenti abundãtiam: quod dux quidam regius negans posse fieri, audit ab Elisæo: videbis, sed inde non comedes. Nocte Syri Diuinitus sonitu armatorum curruũ, equorumq; aduentantium terrefacti festinãter relictis omnibus fugitant. quorum fugam manè 4. leprosi vrgente fame ad castra hostium progressi, annunciant Samaritis, qui turmatim egredientes, castra Syrorum diripiunt. atq; ita ingens victualium copia inuecta. dux autem ille Elisei verbo incredulus, in porta Samariæ à turba conculcatus obijt.

Fames in Samaria.

4.Reg 7. Syri à Deo fugantur.

4.Reg.8. Sunamitis. Elisæus autem prædicit mulieri Sunamitidi hospiti suæ famem septem annis futuram, quæ ipsius consilio peregrinatur in terra Philistijm septẽnio. deinde reuersa, intercessione Giezi narrantis regi miracula per Elisæum facta, ob filium suum ab eo suscitatum, suã domum, & agros cum fructibus recipit.

4.Reg 8. Mors Benadad. Post hæc Elisæus it Damascum, vbi Azaëli percontanti an Benedad rex Syriæ ægrotans, reualesceret: respondet, eum naturaliter adhuc viuere posse, attamẽ morte violenta moriturum, ipsumque Azaëlem pro eo regnaturum: cui prædicit quanta mala facturus esset Israelitis. Itaq; reuersus Azael ad Regem, eum sanandum esse nunciat: quem tamen postridiè stragulo suffocat, regnatq; pro eo.

Azael rex Syriæ.

Anno mundi 3056.

Genebrar. 3272.

DEFVNCTO Iosaphat, Ioram filius eius regnat super Iudam annis 8. qui occidit omnes fratres suos & quosdam principes, inductus ab Athalia vxore sua filia Achab dereliquit Dominum, & ambulat in vijs Achab, fabricatur idola & excelsa, eaque populum adorare compellit. vnde Edom sicut Idumæa & Lobna recedunt à Iuda. allatæ sunt ei literæ ab Elia Propheta ex paradiso transmissæ, hæc continentes: propter idololatriam & fratricidium ipsius regnum ac domum diripiendum: ipsumque pessima

4.Reg 8. 2.Par.21. Impietas Ioram. Epistola Eliæ.

 ægri-

ægritudine periturum. Suscitati ergo à Deo Philistæi & Arabes, terrā Iuda vastant, omnē substantiam regis diripiunt, vxores auferunt, filios eius occidunt, excepto Ioachaz minimo natu, ipseque rex percussus à Domino alui fluxu incurabili biennio cruciatur, & intestinis paulatim effluētibus, interit, ac sine exequijs sepelitur. *Punitio Ioram.*

Anno mundi 3064.

OCHOZIAS, qui & Ioachaz, filius Iorā, 9. rex Iuda regnat anno vno. Athaliæ matris suæ impulsu ambulat in vijs Achab: abit cum Ioram rege Israel ad expugnandam Ramothgalaad: vulneratum ibi Ioram à Syris, ac reuersum vt curaretur, in Iezraël inuisit. *4. Reg. 8. 2. Par. 22. Ochozias.*

Intereà Iehu iussu Elisæi ab ipsius discipulo in Ramothgalaad vnctus in regem Israël, iussusq; delere domum Achab domini sui, & vlcisci sanguinem prophetarum & seruorum Dei de manu Iezabel, venit cum exercitu in Iezraël, ac regem vtrumq; in suburbio sibi occurrentem interficit: Ioram quidem in loco, cuius cadauer proiici iubet in agro Naboth: Ochoziam verò in fuga, quem Ierosolymis sepeliri permittit, eò quòd esset nepos pij Iosaphat. Ingrediens autem portam Iezrael Iazabelem ornantē caput suum è fenestra præcipitari mandat: quæ lapsa humi ab equis cōculcatur, & à canibus osse tenus comeditur. *4. Reg 9. 2. Par. 22. Deletio domus Achab.*

Hinc Iehu missis literis ad primares Samariæ, 70. filios Achab necari, eorumq; capita sibi in Iezrael transmitti facit. inde pergens in Samariam, obuios sibi 42. principes Iuda, filios fratrum Ochoziæ, in via iugulat. Dein obuium habens Ionadab filium Rechab, (à quo Rechabitæ originem habent) eum, data dextra, sibi in socium assumit. ac cum eo ingressus Samariam, totam deinceps domum, progeniem, ac stirpem Achab delet & extirpat radicitus. Deinde omnes sacerdotes, prophetas, & cultores Baal callidè simulato sacrificio ex vniuerso Israël conuocat in templum Baal, ac inibi ad vnum omnes trucidat, statuas Baal combutit comminuitq; templū eius destruit, & ex eo facit latrinas publicas. Ob quæ à Domino Deo laudatus, promissionem accipit, suos filios regnaturos sup Israel vsque ad quartam generationem. ipse autem regnat in Samaria annis 28. attamen quia à peccatis Ieroboam non recessit, sed vitulos aureos adorare populum permisit: ideo Israel vehementer ab Azael rege Syriæ affligitur. *4. Reg. 10. 2. Par. 22. 4. Reg. 10. Abolitio cultus Baal.*

Anno mundi 3065.

ATHALIA verò mater Ochoziæ, vidēs occubuisse filium suum, occidit omne semen regium Dauidis, regnumq; Iuda sibi vsurpans, impiè regnat annis 6. spoliat templum Domini vasis ijsq; ornat phanum Baal. industria tamen Iosabet sororis Ochoziæ, vxoris Ioadæ Pontificis, furtim subtractus internecioni infans Ioas filius Ochoziæ anniculus, clam nutritur in templo Domini sex annis. *Genebrar. 3281. 4. Reg 11. 2. Par. 22. Semen Dauid necatur. 2. Par. 24.*

Anno mundi 3071.

ANNO autem septimo, Ioada pontifex assensu auxilioque principum ac Leuitarum coronat, vngit salutatq; in templo Ioas (qui & Simeon) puerum 7. annorum, in regē Iuda. Athaliam superuenientem occidit, pāgit fœdus inter Deum, & regem, & populum: templum Baal dirui altaria & simulacra illius confringi, sacerdotem eius interfici curat: cultum verò Dei restituit. *Genebrar. 3287. 4. Reg. 11. 2. Par. 23. Ioas fit rex Iuda.*

Porrò Ioas regnat annis 40. facit rectum quàm diu viuit Ioada pontifex, qui eum docebat, cuius consilio accipit 2. vxores, è quibus gignit filios & filias. Post quæ iubet sacerdotes colligere pecuniam ab omni populo ad instauranda sarta tecta templi: quòd cùm illi negligētius agerent, rex ipse cū pontifice, collocato in tēplo gazophylacio, mandat singulos deferre precium à Moyse constitutum: atq; ex ea pecunia templum instaurari curat. *4. Reg. 12. 2. Par. 24. Instauratio templi.*

Anno mundi 3093.

ANNO Ioas 23. mortuo Iehu, regnat Ioachaz filius eius super Israël annis 17. ambulat in peccatis Ieroboam, quapropter Israel traditus à Domino in manu Azaël regis Syriæ, & Benedad filij eius, diu ac grauissimè opprimitur: Ioachaz autem deprecante Dominum, liberatur. pace tamen potitus, permanet in cultu vitulorum. Ioachaz verò mortuo succedit in regno & peccatis Ioas filius eius annis 16. *4. Reg. 13. Afflictio Israel.*

Anno 38. Ioiada defuncto, qui vixerat annos 130. Ioas à principibus suis se adorari admittit, derelictoq; Domino, seruit sculptilibus & lucis, missos à Deo prophetas hoc increpantes contemnit: Zachariam filium Ioiadæ idipsum corripientem, per populum lapidari facit inter templum & altare. *2. Par. 24. Matt. 23. Lapidatio Zachariæ.*

Quapropter anno proximo, Azaël rex Syriæ cum permodico exercitu veniens contra Ioas, capta Geth, ascendit Ierosolymam, infinitam multitudinem Iudæorum debellat, cunctos principes interficit, regem Ioas ignominiosè tractat, & acceptis ab eo templi ac palatij thesauris, ipso Ioas in languoribus magnis relicto, redit in Damascum. Postremò Ioas in vltionem sanguinis Zachariæ à suis seruis in lecto suo occiditur. *4. Reg. 12. 2. Par. 24. Debellatio Iudęorum. Mors Ioas.*

Elisæus autem ægrotans Ioas regi Israël se inuisenti ac flenti, tribus sagittis arcu iactis, prædicit quòd tribus vicibus percuteret Syriam. paulo post moritur calendis (vt aiunt) Iulij, & sepelitur in Carmelo. in cuius sepulchrum sequenti anno proiectus quidā mortuus, ad contactum ossium Elisæi reuiuiscit. Elisæum autem translatum aiunt Samariam, nunc Rauennæ quiescere apud regulares. *4. Reg. 13. Elisæus mortuus mortuum suscitat.*

Ioas verò Benedad filium Azaëlis regem Syriæ tribus prælijs deuincit, vrbesque Israëli ademptas recipit.

Anno

Anno mundi 3111.

Genebrar. 3327. 4.Reg.14. 2.Par.25. AMASIAS, qui & Leui, filius Ioas, 12. rex Iuda, regnat annis 29. facit rectum, sed non corde perfecto vt Dauid. excelsa non aufert, occidit seruos occisores patris sui. monitu prophetę cuiusdam remissis Israëliris, quos conduxerat, cum solis Iudæis, Deo fidens, inuadit in valle salinarum Idumæos, quorum 10. milia interficit, ac alia 10. millia è petra prę cipitat. sed victor reuersus, deos Idumæorum secum allatos colit, adorat, ac eis adolet incē sum. prophetæ à Domino misso id reprehendenti mortem minatur, ideoq; ab ipso audit se occidendum. Amasias colit idòla Edom.

4.Reg.14. 2.Par.25. Anno autem 14. regni sui, secundum Iosephum, ob victoriam de Idumæis superbia elatus prouocat Ioas regem Israël ad prælium, initoque certamine iuxta Bethsames Iudæ, Dei voluntate propter Deos Edom, Iuda ceditur, Amasias capitur & ducitur in Ierusalem, murus Ierusalem destruitur à porta Ephraim vsque ad portam anguli 400. cubitis, templū ac regia spoliantur; filij nobilium obsides abducuntur in Samariam. Tandem facta coniuratione Ierosolymis contra Amasiam, fugit in Lachis, ibique à suis occiditur. Ierusalem spoliatur.

Anno mundi 3136.

4.Reg.14. IEROBOAM filius Ioas, post patrem suū regnat super Israël annis 41. facit malum, non recedens à peccatis Ieroboam. hic verbis Ionæ prophetæ excitatus, iuuante Deo, deuictis Syris liberat Israëlem ab afflictione grauissima, terminosque amissos recuperat. Israël liberatur.

Ionæ 1.2.3.4. Porro Ionas missus à Domino ad prædicādum in Niniue metropoli Assyriæ, conscensa in Ioppe naui, fugit à facie Domini in Tharsis: propter quod orta tempestate, dormiens in naui, à nauclero excitatur, iactisque sortibus sortis ac tempestatis causa deprehēsus, suopte consilio proijcitur in mare, cessatque tempestas. ipse autem à ceto absorptus, fuit in ventre eius 3. diebus & 3. noctibus. ac inibi orat Dominum, exauditur, tertia die viuus euomitur in aridam. i. terram. rursumque iussus à Domino, pergit in Niniuem, prædicat vrbem post 40. dies subuertendam. cui credentes Niniuitæ, cōuersi ad Deum strictè ieiunant, in sacco & cinere pœnitentiam agunt. vnde misertus Deus, parcit ciuitati. Ionas verò egressus ciuitate, videns verbum suum aduersus Niniuem non impleri, ne falsa prædicasse videretur, cōtristatur, orat mori. at Dominus per hederā subitò productam & arefactam, probat iniustam eius indignationem: seque rectè parcere Niniuæ, in qua sint plus quàm 120. milia innocentum. Iona prædicante, Niniuitæ agunt pœnitentiam.

Anno mundi 3140.

Genebrar. 3356. 4.Reg.15. 2.Par.26. Ozias rex Iuda. OZIAS, qui & Azarias & Mathat, filius Amasiæ, 13. rex Iuda, regnat annis 52. facit rectum vt Amasias pater eius, sed excelsa non aufert: quæsiuit Deum in diebus Zacharię prophetæ posthumi.

Vnde auxiliante Deo Philistijm, Arabes, & Ammonitas sibi subijcit. erat exercitus eius trecentorum & septem millium & quingentorum, quos reliquit sub manu principum, ipse verò erat agriculturæ deditus. Oziæ studium.

Anno mundi 3166.

Amos 1.2.3.4.5.6.7.8.9. Prophetia Amos. ANNO Oziæ 27. biennio ante terræ motum, Amos pastor Thecue videt prophetatque vltionem Domini in Damascū, Philistijm, Tyrum, Edom, Ammon, Moab, & Iudā, & maximè contra decem tribus Israel, cui ob idololatriam, aliaq; scelera prædicit imminere vastationem, & captiuitatem. Item tenebras ipso meridie in passione Christi futuras, famemque audiendi verbum Dei, ac tabernaculum Dauid restaurandū. Missusq; à Domino ad populum Israël, ibi palam in templo Bethel prædicat Israëlem captiuum migraturum de terra sua, obsistente Amasia sacerdote Bethel. à quo coram rege Ieroboam accusatur rebellionis, iubeturque vt eat prophetatum in terram Iuda. at cùm nihilominus obnunciaret Amasiæ cladem & Israeli transmigrationem, ibi eum vecte per tempora trās fixum, ac dolore vulneris expirasse tradunt.

Anno 29. Ozias rex corde elatus ingreditur sanctuarium templi, ibique super altare thymiamitis adolet incēsum Domino, quod solis sacerdotibus fas erat: quamobrem ab Azaria pontifice ac 80. sacerdotibus prohibetur. quibus cum minaretur: statim facto terręmotu maximo, rex à Domino lepra percutitur, & à sacerdotibus templo eijcitur. manensque leprosus, habitat in domo separata vsque ad diem mortis suæ, filio eius Ioatham interim regnum gubernante. 4.Reg.15. 2 Par.26. Sacrificiū Oziæ. Ozias turificans, fit leprosus. Zach.14.

Anno mundi 3170.

Osee 1.8. & 13.14. Prophetia Osee. HOC tempore Osee propheta iussus à Domino accipit sibi vxorem fornicariam. i. gentilem, & generans ex ea duos filios & vnā filiam, nominat primum, Iezrael: secundam, absq; misericordia: tertium, non populus meus: factis ac verbis prophetans sanguinem Iezrael breui puniendum super domū Iehu, & Israelem ob fornicationem cum idolis, variaque peccata grauissimè sine misericordia affligendum, deuastandum, ac cum vitulo, quē colebat, transferendum in Assyriam. Christū, deuicta morte & inferno, die tertio resurrecturum. Synagogam Iudæorum, tanquam adulteram, à Deo repudiandam: Ecclesiam verò ex gentibus Christo sponsandam in sempiternum. Porrò Iudæos diebus multis sine rege & sine sacrificio expectaturos Messiam. nouissimè conuertendos ad Christum.

Anno mundi 3177.

4.Reg.15. Stirps Iehu deficit. ANNO Oziæ 38 Zacharias filius Ieroboā impiè regnat super Israel mensibus sex, cumque quartum & vltimum de posteritate Iehu, occidit Sellum, regnatque mense vno. quem occidit Manahem, & auxilio Phul

regis Assyriæ vi regnum occupans, exigit à diuitibus mille talenta argenti, eaque dat Phul adiutori suo. regnat decennio, ambulans in peccatis Ieroboam.

Anno mundi 3180.

Isaie 1. 2 3. 4. 5. Isaias incipit prophetare. HISCE diebus Esaias regio natus stemmate, cœpit prophetare in Hierusalem. tam disertè & apertè Iudæorum vicinarumq; gentium scelera, & imminens ipsis excidium verbo ac scripto denũcians: tamq; clarè ac expressè de Christi natiuitate, prædicatione, miraculis, passione, resurrectione, & ascẽsione: deq; reprobatione Iudæorum & vocatione gentium, & Ecclesiæ mysterijs, de saluatione reliquiarum Israel, & die iudicij disserens, vt non futura prædicere, sed coram visa narrare videatur, ideoque non tam Propheta dicẽdus sit, quàm Euangelista.

Anno mundi 3189.

4. Reg. 15. Phacee. *Hieron. in Osee 1.* ANNO Oziæ 50. Phaceia filius Manahem regnat in Israel biennio, patri impietate persimilis, quem interficit Phacee, & regnat pro eo annis 20. non recedens à peccatis Ieroboam. Osee, Esaias, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, & Micheas συγχρόνοι, id est, contemporanei fuerunt.

Anno mundi 3191.

Isai. 6. Isaias videt Gloriam Christi. *Ioan. 12.* IN anno quo mortuus est rex Ozias, vidit Esaias Dominum sedentem super solium excelsum, & Seraphim clamantes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum. à quo per Seraphim carbone ignito purgatus, mittitur ad prædicandũ futuram tẽpore Christi Iudæorum incredulitatem & desolationem: & eius, quæ derelicta erat, multiplicationem.

Anno mundi 3192.

Genebrar. 3468. 4. Reg. 15. 2. Par. 27. Ionatham rex Iuda. IOATHAM, qui & Iorim, filius Oziæ, 14. rex Iuda, regnat post mortem patris annis 16. facit rectum vt pater, excepto eo quòd excelsa non aufert. ædificat portam templi sublimissimam, Ammonitas tributa pẽdere cogit.

Anno mundi 3200.

Micheæ 1. 2. 3. 6. 7. Prophetia Micheæ. TEMPORE Ioatham & deinceps, Micheas Morastites prophetat Samariam propter idola destruendam, & Ierusalem funditus subuertendam, Iudæos abducendos in Babylonem: inde redimendos, ac reliquias Iacob exaltandas. Christum enim nasciturum in Bethleem Iudæ, suorum peccata aboliturum, ascensurum in cælum, & in monte Sion regnaturum super eos in æternum.

Anno mundi 3208.

Genebrar. 3424. *4. Reg. 16. 2. Par. 28.* ACHAZ, qui & Heliezer, filius Ioatham, 15. rex Iuda, regnat annis 16. ambulat in via regum Israël, statuas Baal passim erigit, idolis sacrificat, insuper & filium suum in valle Benhennon holocaustum in igne comburit idolo Moloch. quapropter Rasin rex Syriæ, & Phacee rex Israel, à Deo excitati, obsident Ierusalem, cumque non possent expugnare, Rasin Haila vrbe capita, magnam prædam Iudææ abducit Damascum: Phacee occidit vno die filium Achaz & 120. milia virorũ eius, & 200. milia mulierum & puerorum captiua minat in Samariã, verùm hortatu Obed Prophetæ remittit omnes domum. Achaz idolatra pessimus.

Paulò pòst dicti reges statuunt redire contra Hierusalem. at Esaias Dei iussu occurrens regi Achaz, timentemq; consulens, prædicit hoc non futurum, signumq; offert: quòd cùm Achaz recusaret, dat signum liberationis humanæ, virginem concepturam & parituram filium, cuius nomen Emmanuel. addens regnum Israël breui finiendum, terramque Iuda desolatam iri. *Isaiæ 7.* Christus promittitur ex virgine.

Cæterum Achaz incredulus, missis thesauris templi ac palatij, auxilium petit à Teglat phalasar rege Assyriæ: qui veniens, expugnat Damascum, Rasin occidit, habitatores traducit Cyrenen. deinde capit tribum Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse trans Iordanem, nec non tribum Neptalim, magnamque partem Galilææ, & trãsfert eos in Assyriã. sed & Iudam vastans, Achaz ipsum tributo subdit. *4. Reg. 16. 2. Par. 28. 4. Reg. 15. 1. Par. 5.* Translatio partis Israel.

Porrò Achaz progressus Damascum, cùm videret altare Damasci, mittit exemplar eius Hierosolymam ad Vriam sacerdotem, præcipiens vt extrueret ei consimile. quo facto, cũ redisset Achaz, super altare nouum sacrificat dijs Syriæ, inque eo deinceps sacrificare mandat. tollens autem altare Domini æreum, facit ex eo horologium. claudit quoq; ostia tẽpli Dei & facit sibi altaria in omnibus angulis Hierusalem, & in singulis vrbibus Iuda, ad cremandum thus dijs alienis. qua in impietate tandem obijt. *4. Reg. 16. 2. Par. 28.* Achaz sacrificat dijs Syriæ.

Anno mundi 3211.

ANNO Achaz 4. Osee occidit dominum suum Phacee. volensq; regnare pro eo, impeditur fermè decennio. deinde regnum obtinet annis 9. facit malum, ideoq; à Salmanasar rege Assyriorũ deuictus ac tributo subactus est. *4. Reg. 15. 17.* Israel fit tributarius.

Anno 5. Achaz Roma conditur. *Genebrardus tradit eam sub Ozia conditam.* Roma.

Sybilla Erythræa floret: cuius de Christo versus allegat Augustinus. Sibylla.

His temporibus Esaias prophetat Israëlem destructum iri ab Assyrijs, Iudæam à Babylonijs, Babylonem à Medis & Persis. Item futuram vastationem Philistijm, Moab, Damasci, Aegypti, Aethiopiæ, Idumææ, Arabiæ, & Tyri. multa intermiscens de Christi natiuitate, prædicatione, signis, cruce, sepultura, & imperio, de fide gentium, conuersione reliquiarum Israel, resurrectione mortuorum, extremo iudicio, & beatitudine cæli. *Isai. 8. 9. 34. 35.* Prophetia Isaiæ.

ANNO

Genebrar. 3440. *4. Reg. 18.* *2. Par. 29.*

Anno mundi 3224.

EZECHIAS, qui & Iesus, filius Achaz, 16. rex Iuda, regnat annis 29. facit bonum vt Dauid. initio regni sui, die 1. Martij aperit templum Domini, idque mox facit per sacerdotes & Leuitas mundari, omnes idolorum sordes asportari in torrentem Cedron, abolitum Dei cultum restituit, Deumq; sacrificijs placari, & canticis ac organis laudari. *Purgatio templi.*

2. Par 30. Deinde missis in omnem Iudam & Israëlem nuncijs & epistolis, populum vniuersum conuocat Ierosolymam ad celebrandũ Pascha mense secundo, quia primò nondum erant parati. cumque multi conuenissent, primùm destruunt altaria idolorum, quæ erant in Ierusalem, deinde immolant & edunt pascha die 14. Aprilis, solennitatemq; azymorum magnificè celebrant bis septem diebus cum ingenti lætitia. *Celebratio paschæ.*

4. Reg 18. 2. Par. 31. Peracto festo, populus regressus domũ, iussu Ezechiæ cuncta simulachra, excelsa, & altaria in vniuerso Iuda, Beniamin, Ephraim, & Manasse demoliuntur, lucosq; succidunt Ezechias autem serpentem æneum, quem erexerat Moyses confringit, quia populus sacrificabat ei. sacerdotes & leuitas componit in ordinem ministerij vtq; liberius sacris vacent, primitias & decimas eis dari iubet: populo autẽ largissimè ea offerente, constituit procuratores, qui factis horreis oblata seruarent ac distribuerent. *Destructio idololatriæ.*

Anno mundi 3227.

4. Reg. 17. & 18. ANNO Ezechiæ 4. Salmanaser rex Assyriorum, comperto quòd Osee rex Israel, missis ad regem Aegypti legatis, niteretur rebellare, ascendens obsidet Samariam, quam post triennium capit, regem & Israelem vniuersum captiuum transfert in Assyriam vltra montes Caspios: quos nunquam in solum patrium reuersos tradunt. *Translatio Israel in Assyriam.*

Ioseph. 11. antiq. 5. Tobiæ 1. Inter alios Tobias cum Anna vxore & Tobia filio eius vnico ex tribu & ciuitate Neptalim abducitur in Niniuen. qui cùm ab infantia idola fugiens, Deum sedulò coluerat, etiã in captiuitate à lege Dei non recedit. ideoque nactus gratiam Salmanasar regis, accipit potestatem vt quocunque vellet, iret. vnde circumiens, fratres concaptiuos consolatur, egentibus succurrit, Gabelo mutuatio. talenta argenti. *Tobias.*

4. Reg. 17. Assyrij autem missi vt pro Israëlitis habitarent in Samaria, eò quòd cultum Dei ignorãtes idola secum allata colerent, Dei nutu à leonibus occiduntur. vnde mittitur eis à rege Assyriorum sacerdos Israëliticus, qui ipsos instituat, à quo edocti, deinceps Deum colunt. sed nihilominus & idolis suis seruiunt. pentateuchum Moysi tantum recipiunt. *Samaritæ Deo & idolis seruiũt.*

Ioel. 1. 2. 3. Circa hæc tempora Ioel propheta prædicat Iudæis instare, per noxias bestias & hostes, terræ deuastationem, ideoque hortatur omnes, & potissimum sacerdotes, ad planctum, ieiunium, & orationem. & conuersis magnam pollicetur prosperitatem, dãdum Doctorem iustitiæ, Spiritum sanctum effusum iri super credentes, inuocantes Dominum saluos fore, denunciatq; magna prodigia diem Domini terribilem præcessura, omnesque gentes in valle Iosaphat iudicandos: adijciens cælestis Sion patriæ felicitatem. *Prophetia Ioelis.*

Anno mundi 3237.

ANNO 14. regni Ezechiæ, cùm Ezechias tributum, quod pater ipsius pendebat, Assyrijs recusaret, Sennacherib rex Assyriorũ captis ciuitatibus Iuda munitis, oppugnat Lachis & Lobnam, at missus ab eo Rabsaces, obsidet Ierusalem. Ezechias fretus Deo, viriliter hortatur populum fidere in Domino. cõtra Rabsaces multa iactãs probra in Ezechiã, & blasphemias in Deum, varijs modis ac minis conatur Ierosolymitas auertere à fiducia in Deum, & deditionem facere. idipsum agit & Sennacherib, mittens ad Ezechiam literas plenas blasphemijs. *4. Reg. 18. 2. Par. 32. Isaiæ 36.* *Obsidio Ierusalem.*

Ob quas Ezechias scissis vestibus indutus sacco, intrat templum, expãdit literas coram Domino, orat vt opẽ ac salutem adferat. mittit etiam sacerdotes opertos saccis ad Esaiam prophetam, vt & ipse oret Dominum. qui regem consolans, diuinum promittit auxilium: Deum enim istam vrbem protecturum ac saluaturum propter seipsum & Dauid seruum suum, blasphemosq; vindicaturum. *4. Reg. 19. 2 Par. 32. Isaiæ 37. Oratio Ezechiæ.*

Prima iam nocte obsidionis Ierusalem, Angelus Domini percutit de exercitu Sennacherib 185. millia: corpora redigit in cineres (ait Augustinus) ne aërem fætore corrumperent: armis ac vestibus illæsis, vt populus Hierusalem spolia colligeret. Sennacherib cum paucis fugit in Niniuẽ, vbi iratus multos occidit ex filijs Israel. quorũ corpora cũ sepeliret Tobias, iubet & eũ occidi, ni nudus effugisset. 45. die rex ipse, adorans in templo Dei sui, à filijs suis occiditur. *Ioseph. 6. bell. 11 & 10. antiq. 2. 4. Reg. 19. 2. Par. 32. Isaiæ 37. August. ad Ere. ser. 25.* *Cædes Assyriorum.*

Eodem anno 14. Ezechias ægrotans audit ab Esaia se moriturum. vnde cùm flens oraret Deum, rursum audit ab Esaia se intra triduũ à Deo sanandum, & vitam suã ad 15. annos prolongandam. postulanti signũ, precibus Esaiæ Sol retrocedit in horologio Achaz decem gradibus. itaq; cùm rex iussu Esaiæ massam ficuum vlceri suo imposuisset, curatur, ac die tertio ingressus templum, canticum gratiarũ actionis Deo canit. *Tob. 1.* *Lit. an. 38 4 Reg. 19. 4. Reg. 20. 2. Par 32. Isaiæ 38.* *Retrocessio Solis.*

Merodach autem rex Babylonis Solem retrocessisse obstupescens, mittit legatos, literas & munera ad Ezechiam, vt quærerent cur tale portentũ accidisset. vnde elatus Ezechias, ostentat eis omnes thesauros domus suæ. ob quòd ab Esaia taxatus, audit eosdem thesauros, filiosq; suos olim auferendos in Babylonem. ipse verò fæliciter viuens, in pace obijt. *4. Reg. 20. 2. Par. 32. Isaiæ 39.*

Circiter hoc tempus Naum Elcesæus prophetat Niniuẽ, ad pristina scelera reuersam, Dei vltione igne & gladio perdendã & euertendam: totumq; regnum Assyriorum destruendum: Israëlem autem liberandum ac pacẽ super montes Iuda euangelizandam. *Nau. 1. 2. 3.* *Prophetia Naum.*

Porrò Tobias anno ætatis suæ 56. mortuorum *Tob. 2 3.*

rum sepultura fatigatus domi obdormiens, hirundinis stercore ex nido super oculos ipsius delapso, excæcatur. insuper & ab Anna vxore sua textrice ac cognatis, quòd frustra eleemosynas & sepulturas faceret, exprobratur. vnde ingemiscens ad Deum cum lachrymis orat, vt moreretur. quo tempore & Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum passa improperium ab ancilla patris sui ob 7. ipsius maritos à dæmonio in primo congressu occisos, Deum cũ triduano ieiunio & fletu orat, vt ab improperio isto liberaretur. simulq; exaudiuntur. Angelusque Raphael mittitur vt curaret eos.

Tobias senior fit cæcus.

Sara orat.

Tobias autem cùm putaret se iam breui moriturum, Tobiæ filio suo pijssima salutis monita inculcat, ac se 10. talenta argenti Gabelo in Rages Medorũ sub chrirographo mutuasse indicat, iubetque vt eat ad repetendum ea. qui egressus vt ducem itineris quæreret, inuenit Raphaelem Angelum ignotum in specie iuuenili, quo comite it in Rages Medorũ.

Tob. 4. 5.

Angelus comes Tobiæ.

Vbi ad Tigrim fluuium venissent, Tobias ablaturus pedes, inuadentẽ se piscem hortatu Raphaelis apprehendit & exenterat, eius carnes pro viatico, cor, fel, & iecur ad medicamenta sibi reseruans. mox persuadetur ab Angelo, vt Saram vnicã Raguelis filiam in matrimonium petat, edoceturq; quomodo suscipiendum sit coniugium.

Tob. 6.

Tobias piscem capit.

Ingressi ad Raguelem, benignè suscipiuntur, Tobias Saram filiam eius in vxorem petit: quæ consilio Raphaelis ipsi à patre traditur, & scriptis coniugij literis, nuptiæ celebrantur.

Tob. 7.

Tobias ducit vxorem.

A cœna Tobias ingressus thalamum, doctrinam Angeli seruans, cor & iecur piscis assat. itaque dæmone per Raphaelem fugato, ipse Tobias & Sara orantes, ac tres noctes cõgressu abstinentes, incolumes permanent. quapropter Saræ parentes actis Deo gratijs, ac repleto, quod paratũ erat, sepulchro, pro dote medietatem bonorum assignant, cedente & reliqua medietate post parentum obitum, lætique cum amicis & viciuis epulantur. Interea Raphael rogatu Tobiæ, pergit in Rages ad Gabelum, pecuniam recipit, chirographum reddit, ipsumque ad Tobiæ nuptias adducit.

Tob. 8. 9.

Nuptiæ Tobiæ.

Peractis nuptijs Tobias ægrè à Raguele dimissus, vnà cum Angelo, vxore, & dote, ad parentes suos, ob ipsius moram anxios, reuertitur, osculo & gaudio excipitur, monitu Angeli patris oculos felle piscis linit, atque ita ille sexagenarius visum recipit. qua de re actis Deo gratijs, ingenti gaudio per 7. dies epulantur.

Tob. 10. 11.

Tobias visum recipit.

Post quos Tobias vterq; Raphaeli pro mercede beneficijsque sibi præstitis offerunt medietatem omnium quæ attulerant. tum ille se Dei Angelũ declarat, & post reuelata alia mysteria, disparens, reuertitur in cælum. vnde Tobias senior cantico benedicit Deum, prophetat de subuersione, reædificatione, & futura fælicitate Ierusalem. qui post hæc annis 42. lætè viuẽs, cùm suam ipse scripsisset historiam completis 120. ætatis suæ annis moriturus, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, vtq; sepultis parentibus è Niniue migrent, quã ob iniquitatem prædicit euertendam, & Ierusalem restaurãdam: obijt & defunctus est sub Manasse. Itaque Tobias iunior post obitum matris ad soceros reuersus, ibi anno 99. vitæ suæ moritur sub Iosia, quando Cyaxares rex Medorum vastauit Niniuen, teste Hieron. super Ionam.

Tob. 12. 13. 14.

Raphael se manifestat.

Per hæc tempora Esaias inter alia multa prophetat Cyrum Iudæos relaxaturum à captiuitate Babylonica: Christum autem suos redempturum à seruitute diabolica, ascensurum, daturum abundantiam donorum spiritualium, retributurum pijs fælicitatem incõprehensibilem: impijs verò ignem inextinguibilem.

Isaiæ 40. 41. & 42. 65. 66.

Prophetiæ Isaiæ.

Anno mundi 3253.

Genebrar. 3467.

MANASSES, qui & Her, filius Ezechiæ, 17. rex Iuda, regnat annis 55. adorat & colit Solem, Lunam & stellas, vniuersæque militiæ cæli ædificat altaria & idóla in templo Domini, aras Baal extruit, instaurat excelsa, facit lucos, filium suum in valle Benhennon sacrificij loco igni exurit dæmonio Moloch. multiplicat magos, maleficos, incantatores, pythones, ariolos, augures, & aruspices. seducit populum suum, vt plura mala facerent, quàm gentes. missos à Deo prophetas id increpantes, Deumque puniturum annunciantes, occidit. Esaiam serra medium findit & secat in duas partes, iuxta fontem Siloë, quem socerum eius fuisse Iudæi affirmant. Insuper & sanguinem innocentium fundit multum nimis, donec impleret Ierusalem vsque ad os.

4. Reg. 21. 2. Par. 33.

Manasses idóla erigit.

Hierony. 2. Par. 33.

Isaias serra secatur.

Ob quæ mittit Dominus principes regis Assyriorum, qui Manassen capiunt, vinctumque catenis ac compedibus ducunt in Babylonem: vbi in carcere ad Deum conuersus, agit pœnitentiam valdè, orat Dominum, exauditur, ac post decem annos à Domino reductus Ierosolymam, regnoq; restitutus, idóla & aras aufert, altare ac cultum Dei restaurat, immolat victimas, seruit Domino, præcipitque Iudæ, vt & ipse seruiret Domino Deo, attamen populus adhuc immolabat in excelsis Deo.

2. Par. 33.

2. Par. 36.

Manasses idóla destruit.

Anno mundi 3308.

Genebra. 3524.

AMON, qui & Helmadan, filius Manasse, 18. rex Iuda, regnat post mortẽ patris annis 2. colit idóla, secutus patrem peccantem, sed non pœnitentem, & multò maiora delinquit. vnde à seruis suis in domo sua interficitur.

4. Reg. 21. 2 Par. 33.

Amon idololatra.

Philo in Breu arto temporu.

Anno mundi 3320.

Genebrar. 3526.

IOSIAS, qui & Cosan, filius Amon 8. annorũ à populo constitutus 19. rex Iuda, regnat annis 31. Anno 8. regni sui cùm adhuc esset puer, cæpit quærere Deum patris sui Dauid. Anno 12. mundat templum, Ierusalem, & Iudam ab idolis, altaria & simulacra Baal destruit, excelsa lucosque excindit, sacerdotes Baal

4. Reg. 22. & 23. 2. Par. 34.

tes Baal delet, Soli & Lunæ sacrificantes occidit, equos & currus Solis comburit, domos effœminatorum dissipat. Tophet cultumque idôli Moloch, quod erat in valle filij Ennom, euertit, phanum quoque quod Salomon ædificauerat in monte Offensionis diruit, sed & phanum & altare quod Ieroboam fecerat in Bethel comminuit, lucum succendit, ossa sacerdotum ibi sepultorum exhumat & comburit super altare: sepulchrum tamen Prophetæ, qui hæc futura ante 357. annos prædixerat, intactum seruat. insuper & omnia phana, aras, statuas, & lucos, in vrbibus Samariæ, Manasse, Ephraim, & Simeon, vsque Neptalim per vniuersam terram Israël subuertit, omnesque sacerdotes idolorum occidit: ossa sepultorum comburit, reuertiturque in Ierusalem.

Iosias idôla conterit.

Anno mundi 3332.

Iere. 1. 2. 3. &c. 18. 19. Ieremias incipit prophetare.

ANNO 13. Iosiæ, Ieremias Anathotites, qui sacerdotali ortus semine, & in vtero matris sanctificatus, etiam virgo permansit, etiamnum puer mittitur à Domino ad prophetandum. Cumque causaretur pueritiam, manu Domini tactus ad os, accipit donum prophetiæ ac robur inuincibile. itaque palam deinceps prædicat Ierosolymis, ob apostasiam Iudæorum à Deo, & fornicationem cum idôlis, scelerumque frequentiam templum & vrbem Ierusalem, omnesque ciuitates Iuda, à Babylonijs capiendas, destruendas, & desolandas, populum gladio, fame, & peste periturum, residuos captiuandos & abducendos, terramque deuastandam, ac redigendam in solitudinem: varia interim immiscens de CHRISTO mysteria.

Anno mundi 3337.

4. Reg. 22. 2. Par. 34. Liber legis reperitur.

ANNO 18. regni sui, facit Iosias instaurari templum Domini: tum Helcias pontifex reperit in templo librum Deuteronomij, quem mittit regi, quo lecto conterritus rex scindit vestimenta, flet coram Domino, mittit ad Oldam prophetissam, vt Dominum super verbis libri reperti consulat. quæ respondet: Inducenda super Iudam omnia mala in eo libro scripta, ob transgressam à præcessoribus Dei legem, Iosiam tamen prius in pace moriturum.

4. Reg. 23. 2. Par. 34. 35. 3 Esdr. 1.

Tunc Iosias conuocato populo vniuerso Ierosolymam, stans in templo legit coram omnibus totum Deuteronomium, fœdusque cum Domino renouans omnes iuramento adstringit vt lecta seruarent. ac denuò demolitis vbique idolorum reliquijs, pythonibus etiam ac ariolis deletis, eodem anno 18. die 14. Martij iuxta legem maxima cum solennitate celebrant Pascha, festumque azimorum diebus 7. quale numquam fuit in Israël.

Celebratio phase.

Sepho. 1. 2. 3.

Tempore Iosiæ, etiam Sophonias prophetat Ierusalem ac Iudææ, Philistijm quoque, Moab, Ammon, AEtiopiæ & Assyriæ diuinam imminere vindictam: ac Mundum denique vniuersum in die illa tremenda seuerè à Deo iudicandum. attamen verè Israëlitas CHRISTI aduentu & resurrectione saluandos, atque in pace fœliciter beateque victuros.

Prophetia Sophoniæ.

4. Reg. 23. 2. Par. 35. 3. Esdr. 1.

Anno Iosiæ 31. ascendit Nechao rex AEgypti contra regem assyriorum. Iosias autem volens impedire transitum eius per Iudæam, pergit ad resistendum. cui Nechao ait: Non aduersum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatò ire præcepit: desine aduersus Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. Noluit Iosias acquiescere Dei verba loquenti: sed pugna congressus in campo Mageddo, à sagittarijs vulneratur, ac relatus in Ierusalem moritur, lugetque eum vniuersus populus, Ieremias maximè, cuius lamentationes super Iosiam in exequijs cantatæ, longo deinceps tempore replicatæ sunt.

Iosias sagitta necatur.

Anno mundi 3351.

Genebrar. 3357 4. Reg. 23. 2. Par. 36. 3. Esdr. 1.

IOACHAZ, qui & Sellum, filius Iosiæ, 20. rex Iuda iniquè crudeliterq; regnat 3. mensibus. Interim Nechao potitus victoria, venit in Ierusalem, Ioachaz vinctum mittit in AEgyptum, & tributo Iudæis imposito, fratrem eius Eliachim, qui & Iechonias, regem constituit, vertitque nomen eius Ioakim, regnat annis 11. occidit Vriam prophetam, eò quòd prædicaret Ierusalem destruendam: & proiecit cadauer eius in sepulchris vulgi ignobilis. hunc & Ioachaz prædictum leones vocat Ezechiel, quia populum violenter oppresserunt.

Ioakim fit rex Iuda. Ierem. 26. Ezec. 19.

Tunc Dei iussu Ieremias intrans domum regis Iuda, ait de primogenito Iosiæ: Nolite flere mortuũ. Mox de Ioachaz subdit: Plãgite eũ qui egreditur. quia hæc dicit Dominus ad eum, nõ reuertetur huc amplius, sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur. Deinde ait de Ioakim: Hæc dicit Dominus ad Ioakim, nõ plangent eũ, sed sepultura asini sepelietur, proiectus extra portas Ierusalem. Ac demũ ad filium eius Ioachim siue Iechoniam adiecit: Viuo ego dicit Dominus, quia si esset Iechonias annulus in manu mea dextera, inde euellam te, & dabo te in manu regis Babylonis, & mittam te & matrem tuam in Babylonem, ibique moriemini.

Ierem. 22. Prophetia contra domum regis.

Sub hæc Ieremias prædicans in templo omni populo, nisi resipiscant, templum vrbemque destructum iri, apprehenditur à sacerdotibus & pseudoprophetis, ac coram principibus accusatur vt occidatur. quibus respondet se à Deo missum vt ista nunciaret, vnde per principes & seniores absoluitur.

Iere. 26. Ieremias occidẽdus.

Anno mundi 3354.

4. Reg. 24. 2. Par. 36. 3. Esdr. 1. Daniel. 1.

ANNO tertio regni Ioakim, ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, obsidet Ierusalem, capit Ioakim regem cũ multis nobilibus, inter quos erat & puer Daniel adhuc puer, & Ananias, Misael, & Azarias.

(Translatio Danielis & sociorum eius.) regem vinctum catenis, cum alijs, partemque vasorum templi quàm celerrimè potuit abducit in Babylonem, vbi vasa ponit in templo Dei sui, Danielem autem & tres socios eius, eò quòd semine regio prognati, cæteros forma & ingenio præcellerent, ibi cibis regijs nutriri, ac lingua & literis Chaldæorum erudiri facit, vt post triennium starēt coram rege. qui consensu præpositi eunuchorum abstinentes à dapibus regijs, & solis leguminibus & aqua victitantes, vultus corpulentiā ac sapientiam super cæteros coæuos suos, qui cibo regio vescebantur, à Deo obtinent, & Daniel præterea intelligentiam somniorum, triennioq; expleto stant coram rege, decuplum omnes Magos Chaldæorum superantes.

Anno mundi 3355.

(*Ierem.46.*) INTEREA Nechao collecta multitudine AEgyptiorum, AEthiopum, Lybium & Lydorum, venit vindicaturus se de Chaldæis, quòd vectigales suos Iudæos abegissent in Babylonem. anno igitur quarto regni Ioakim Babylonica captiuitate detenti, commissum est prælium iuxta flumen Euphrāten in Carchamis: vbi rex vterque cecidit, AEgyptij cæsi, Chaldæi verò superiores effecti, tollunt ab AEgyptijs, quicquid illi abstulerant Assyrijs ab Euphrāte AEgyptum vsque. tunc restitutus Ioakim regno suo, fit tributarius regi Babylonis, seruitque ei sub tributo 3. annis. & hic primus annus est regni Nabuchodonosor magni regis Babylonis: regnauit ex hoc annis 45.

(Ioakim tributari' Babylonijs. *4.Reg.24.*)

(*Ierem 25. 46 47.48. 49.50.51.* Captiuitas 70. annorū pronunciatur.) Hoc eodem anno 4. Ioakim, clamat Ieremias ad Iudæos, se iam per annos 23. prophetasse: at quia nec se, nec reliquos Prophetas hortantes ad pœnitentiam audire voluerūt, pronunciat ipsos à rege Babylonis capiēdos, eique seruituros 70. annis.

(Babylon calix & virga furoris Domini.) Prophetatq; omnes in circuitu gentes Aegyptios, Philistæos, Moabitas, Ammonitas, Idumæos, & cæt. bibituras de calice Babylonis vinum furoris Domini: & post 70. annos ipsam etiam Babylonem bibituram, & à Medis penitus subuertendam, ac in perpetuam solitudinem redigendam. & tum demum Israëlem reuersurum in terram suam, atque ibi bene beateq; victurum.

(*Ierem.36.*) Eodem anno 4. rex Ioakim claudit Ieremiam in carcere. vbi anno 5. Ioakim, mense Nouembri, Dei iussu Baruch scriba & notarius Ieremiæ scribit in libro ex ore Ieremiæ omnes prophetias eius contra Iudam & gentes. (Liber Ieremiæ scribitur.) Inde missus à Ieremia cum libro ad populum in templo congregatum atque ieiunia celebrātem, inibi legit eum coram omni populo, vt resipiscant. (Legitur.) Deinde accersitus ad principes, legit eundem coram omnibus principibus in domo regis. qui obstupescentes, dicunt ad Baruch: vade, abscondere tu & Ieremias. soluunt ergo prophetam, & ingressi ad regem, nunciant ei verba libri, quem rex statim legi, & paucis in eo lectis, cultro scindi, (Exuritur.) & in igne comburi facit, Ieremiam, & Baruch quærit ad mortem: sed abscondit eos Dominus. cuius iussu mox Baruch ex ore Ieremiæ easdem prophetias in alio libro scribit: & insuper additum est, quòd ob prioris libri combustionem, cadauer Ioakim proijcietur ad æstum per diem, & gelu per noctem. (Rescribitur.)

(*Ierem 45.* Baruch.) Tum Ieremias arguit Baruch pusillanimitatis, quòd quæreretur se dolorem habere, non requiem: cui tamen in cæterorum vastatione pollicetur animæ salutem.

Anno mundi 3356.

(*Daniel 2.* Somnium Nabuchodonosor.) EODEM anno 5. videt Nabuchodonosor anno 2. regni sui in somnio statuam grandem capite aureo, pectore argenteo, ventre æreo, tibijs ac pedibus ferreis: quam lapis de monte sine manibus abscissus, contriuit, factusque mons, impleuit vniuersam terram. (Visio statuæ mysticæ.) quod somnium cùm sapientes Babylonis regi, cui id exciderat, nec indicare, nec interpretari possent, ideoque iuberentur omnes interfici: Daniel Deo ipsi reuelāte, & somnium regi indicat, & illud interpretatur de 4. regnis, Babylonico, Persico, Macedonico, & Romano: quibus succedet Christi regnum æternū, omnibus vbique & semper dominaturum. (Somnij significatio.) quo audito Nabuchodonosor, Dominum Deum confitetur, Danielem adorat, & hostias ac incensum illi præcipit offerri, muneribus donat, ipsumque ac 3. socios eius vniuersæ Babyloniæ præficit. (Daniel exaltatur.)

(*4.Reg.24.* Rebellatio Ioakim.) Anno 7. Ioakim AEgyptiorum fisus auxilio rebellans contra Nabuchodonosor, negat ei tributum, nolens vltra seruire Chaldæis: vnde missi à Deo exercitus Chaldæorum, Syriæ, Moab, Ammon, disperdūt Iudam propter peccata Manassis.

(*Ierem.35.* Rechabitarū religio.) Tunc Ieremias Dei mādato accedit Rechabitas, qui ex præcepto patris sui religiosè viuebāt, non bibentes vinum, nec habentes agros aut vineas, in tabernaculis pro domibus habitantes; iamq; necessitate belli in vrbe habitantes. & propinat eis vinum: quod cùm bibere nollent, exemplo obedientiæ ipsorum arguit pertinacem Iudæorum inobedientiam Dei præceptum negligentiū. quapropter his supplicium, illis autem præmium prænunciat.

Anno mundi 3362.

(*4.Reg.24. 2.Par.36. 3.Esdr.1.* Mors Ioakim.) ANNO 11. regni Ioakim, Nabuchodonosor veniens Ierosolymā, occisum Ioakim proijcit extra Ierusalem à bestijs auibusque lacerandum: regem constituit filium eius Ioachin, qui & Iechonias, regnat menses 3. & dies 10. malitia patri similis, nomine dissimilis.

Anno mundi 3363.

(*Hiero. super Matt. & Danie. 4.Reg.24. 2.Par.36. 3.Esd.1.*) POST tres aūt menses, verno tempore Nabuchodonosor reuersus obsidet Ierusalē: ad quem exiens de consilio Ieremiæ rex Ioachin, & mater, vxores, & principes eius, oēsq; nobiles & optimates Iuda, inter quos erat &

puer

Ier. 37. 52. puer Ezechiel & Mardochæus,& Iosedec pōtifex,vltro se tradunt regi Babylonis:qui eos vnà cum cæteris vasis ac thesauris templi & palatij, ac ditioribus,robustis,& optimis quibusq; artificibus transfert in Babylonem,vbi Ioachin carceri traditur. Regem autem constituit eius patruum Mathaniam filium Iosiæ, facitque eum iurare per Deum, quod fideliter sub tributo seruirent Chaldæis, in signum cuius vertit nomen eius Sedechiam, quod iustitiam Domini sonat. impiè regnat annis 11. faciens malum, vt Ioakim, nec obediuit consilio Ieremiæ.

Transmigratio Babylonis.

Ierem. 24. *Visio ficuū.* Anno 1. regni eius, videt Ieremias ficus optimas & pessimas Diuinitùs positas ante templum ; auditque priores significare Iudæos iam pridem translatos in Babylonem, eosq; à Domino reducendos in Iudæam: posteriores verò designare cæteros, qui manserant in Ierusalem, eosque gladio, fame, ac peste perdendos.

Ierem. 29. 30. 31. *Epistola Ieremiæ ad captiuos Babyloniæ.* Statimq; scribit Ieremias, & mittit litteras ad eos, qui traducti erāt in Babylonem, quod post 70. annos reuersuri sint in terram suam: eos verò, qui Ierosolymis remanserant, gladio, fame, & peste consumendos. Prophetat & veram populi liberationem per Christum fiendam, nouamque legem in cordibus scribendam, ac Ierusalem reædificandam, vbi liberè, securè, cunctorum affluentia bonorum seruiant Domino.

Dan. 13. Erant tunc in Babylone duo senes Presbyteri iudices Iudæi, Achab & Sedechias, qui castissimam Susannam, Iudæam clam in horto se lauantem, ad libidinem seu stuprum concupiscentes, cū eius concubitu frui non possent, ipsam coram populo falsò adulterij accusant, quæ cùm damnata duceretur ad mortem; Deumque oraret, Dei spiritu suscitatus puer Daniel, retractat iudicium, ipsosque senes separatim interrogatos, proprio ipsorum ore de falso testimonio conuincit. quos lege talionis populus lapidare properabat, sed iussu Nabuchodonosor igne combusti sunt, sicut prædixerat Ieremias.

Susanna à Daniele liberatur.

Ierem. 29 *Ierem. 20.* *Ieremias incarceratur.* Ieremias autem in templo verbum Dei annuncians; à Phassur Pontifice percutitur, & in neruum mittitur: postridie ab eodem eductus, ipsum cum omni Iuda in captiuitatem Babylonicam abducēdum, ibiq; moriturum gemebundus obnunciat.

Anno mundi 3365.

Ierem. 51. *Babylon.* ANNO 4. Sedechiæ, Ieremias scribit in libro omnia mala, quæ imminebant Babyloni, & tradit eum Saraiæ principi prophetiæ proficiscenti cum Sedechia rege in Babylonem, præcipitque, vt ibi coram Iudæis librū legat, deinde alligatum lapidi proijciat in fluuium Euphrâten, ac dicat: Sic submergetur Babylon.

Ierem. 28. *Ierem. catenam portat.* Eodem anno, mense Iulio, Ananias Pseudopropheta tollens in tēplo coram sacerdotibus & omni populo catenam ligneam de collo Ieremiæ, quam iussu Dei in signum futuræ captiuitatis portabat, eamque confringens, ait: sic conteret Deus post 2. annos iugū regis Babylonis de collo omnium gentium, & rex Iechonias, omnesq; transmigrati cum vasis templi huc reuertētur, sed Ieremias iussu Dei pro catena lignea ferream portans, Ananiam falsa vaticinari, ideoq; breui moriturum denunciat, qui secūdo pòst mense obijt.

Reuerso Sedechia, Ieremias mittit catenas ad 5. reges, Edom, Moab, Ammon, Tyri, & Sidonis, per legatos ipsorū, qui venerant ad Sedechiam, quibus monet illos, simul ac regem Iuda, si seruire velint regi Babylonis, permāsuros in terra sua: alioqui perituros gladio, fame & peste, prædicit etiā sacra vasa, quæ reliqua sunt Ierosolymis, transferenda in Babylonem: & tandem referenda Ierosolymam. *Ierem. 27.* *Ieremias mittit catenas regib.*

Anno mundi 3366.

ANNO 5. transmigrationis, die 5. Iunij, Ezechiel sacerdos Iudæus in Babylone anno 30. ætatis suæ, videt in nube ac igne similitudinem 4. animalium, nempe hominis, leonis, bouis & aquilæ, impetu spiritus rectà incedentiū; & effigiem hominis sedentis in throno gloriæ Dei: mysticè repræsentantes Christum ac 4. Euangelistas, iussusque comedit librum cælitus missum, scriptum intus & foris, continentem lamentationes; carmen & væ, atque ita constantia spiritus accepta, Diuinitus mittitur, vt prophetet Iudæis concaptiuis suis in Babylone, cumque per 7. dies taceret, visa rursum in cāpo gloria Domini, iubetur in domo sua includi, quasi vinctus ac mutus, & figurare ac depingere in tabula obsidionem Ierusalem, & inter se & ciuitatem Ierusalem sartaginem ferream ponere pro muro, qui remediū cælestis auxilij capiendis excluderet, & assumptis iniquitatibus Israël, dormire super latus suum sinistrum 390. diebus, deinde super latus dextrū 40. diebus, assumptis iniquitatib. Iuda, & quotidie comedere panem in pondere, cibum vilem, modicum, confectum stercore boum, & bibere exiguum aquæ in mensura. Iubetur & pilos capitis & barbæ sibi detondere, detonsos tripartitim consumere, atque his omnibus designabat & denunciabat propter perpetratas iniquitates futuram arctissimam ciuitatis Ierusalem obsidionem, famem, pestem, sedem, atque afflictionem; tollusq; Iudææ extremam & ineuitabilem vastationem ac desolationem. *Ezech. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.* *Ezech. incipit prophetare côcaptiuis in Babylone.* *Ezech. 3. 4. 5. 6. 7.* *Destructio Ierusalem diuersimodè varijs signis præfiguratur.*

Anno 6. transmigrationis, die 5. Augusti, Ezechiel raptus in spiritu, & ductus in Ierusalem, videt ibi in templo pessimas Iudæorum abominationes idololatriæ, & ob eas, variaq; scelera, quibus Sodomam ac Samariam superabant, etiamsi Noë, Daniel, & Iob pro ipsis orarent, populū omnem, qui à viro lineis vestito non essent signo Thau in fronte notati, occidendum, vrbemque exurendam: Sedechiam autem Regem, eò quòd confœderatus Regi AEgypti, rupto ac fracto iuramento rebellaret contra Nabuchodonosor, capiendum, & abducendum in Babylonem, ipsum tamen eam non visurum, ibique mo- *Ezech. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.* *Raptus Ezechielis.* *4. Reg. 24. 2. Par. 36.* *Rebellio Sedechiæ.*

riturum, transmigratos verò reuersuros in patriam.

Ezech. 20. 21. 22. 23. Anno 7. tranmigrationis, die 10. Iulij, Ezechiel Iudæis à se responsum diuinum quęrentibus replicat beneficia Dei Israëlitis in AEgypto, in deserto, & in terra promissionis exhibita, semperque fuisse rebelles imperio: ideoque Ierosolymæ irreuocabilem minatur gladium, cladem & excidium.

Anno mundi 3370.

4. Reg. 25. Ierem. 39. & 52. Ierusalem obsidetur. Ierem. 19. Thre. 4. Baruc. 2. Ezech. 5. ANNO 9. Sedechiæ, die 10. Decembris, venit Nabuchodonosor cum exercitu, arctissimeq; obsidet Ierusalem sesquianno, nisi quod medio tempore propter AEgytios duobus mensibus abfuerint, interea fame tanta in ciuitate obsessos premente, vt parentes cōederent liberos suos, & liberi parentes.

Ezech. 24. Eodem die, mane Ezechiel per ollam electis carnibus & ossibus plenam, igniq; admotam & liquefactam, significat trāsmigratis futurum incēdium Ierusalem, populiq; exitiū, vespere eiusdem diei obijt dilecta vxor eius, *Ezechielis vxor moritur.* pro qua prohibetur à Deo lugere, in signum futuræ desolationis templi. Prophetatque *Ezech. 25.* imminere etiam Ammonitis, Moabitis, Idumæis & Palestinis seu Philistæis exitiū, quòd de afflictione Ierusalem exultauerint.

Ierem. 21. Prophetia Ieremiæ. Tunc mittit Sedechias rex nuncios ad consultandum Ieremiam: quibus respondet Propheta, Sedechiam regem capiendum, vrbemque exurendā; qui verò è populo manserint in vrbe, fame, peste ac gladio morituros, qui autem profugerint ad Chaldæos, victuros.

Anno mundi 3371.

Ierem. 32. & 34. ANNO 10. Sedechiæ, Ieremias missus à Domino ad Sedechiam, dicit ei, quòd ciuitas caperetur ac incenderetur, & rex nō effugeret, sed captus visibiliter coram cùm Nabuchodonosor loqueretur, non tamen gladio occideretur, sed ductus in Babylonem, ibi in pace naturaliter morte naturali more- *Ieremias incarceratur.* retur, quam ob causam claudit rex Prophetam in carcere ad dies aliquot.

Ierem. 32. Ieremias emit agrum. Ieremias autem positus in carcere, iussu Domini emit à patruele suo agrum, qui erat in Anathot, præcepitque ipsi Baruch literas emptionis sigillatas poni in vase fictili & seruari: testificans Ierusalem quidem destruendam, populumque captiuandum: sed iterum reuersurum, ac securè possessurum agros suos *Ierem. 23. & 33.* in prosperitate. Prophetat etiam Christum nasciturum, factaque redemptione fœliciter in omni gaudio semini Iacob & Dauid regnaturum sine fine.

Ierem. 34. Post hæc Sedechias in arcto positus, ob iminēs periculum, eò quòd intraret septimus annus, hoc est, sabbatum terræ, dimittit Prophetam, & conuocat populum in templum, *Dimißio seruorum.* feriūt pactum coram Domino, vt vnusquisq; dimitteret seruos suos liberos, & in signum firmitatis, inter partes conscissi vituli transeunt, imprecantes sibi nouissimas pœnas nisi pacta seruarent, itaque seruos dimittunt.

Ierem. 37. Aduentus Aegyptiorum. Interea exercitus regis Aegypti venit in Iudæam, promissum Iudæis allaturus auxilium: quo audito Chaldæi, soluentes obsidionem Ierusalem, pergunt obuiam Aegyptijs, eosq; retrocedere compellunt.

Ezech. 29. 30. Prophetia contra Aegyptum. Eodem anno 10. in Decembri prohetat Ezechiel eò quòd rex Aegypti auxilium præstitisset Iudæis, Aegyptū per Nabuchodonosor Regem Babylonis esse vastandam, destruendam, & in solitudinem redigendam: post 40. autem annos restituendam, licet non ad pristinam gloriam.

Ierem. 34. Retractio seruorum. Cùm recessissent autem Chaldæi, Iudæi rati se omninò esse liberatos, statim seruos dimissos retrahunt in seruitutem. vnde Dominus per Ieremiam fœdifragos increpans, dicit ipsos gladio, peste & fame perituros.

Ierem. 37. Quin etiam Ieremias Sedechiæ regi ab ipso Diuinū responsum quærenti, respondet; Aegyptios reuersuros in terram suam: & Chald. redituros Ierosolimam, vrbemq; exusturos.

Ierem. 37. Tunc Ieremias volens exire in Anathot vinculum, vnde fuit oriundus ad possidendum agrum quem emerat, cōprehenditur in porta à custodibus falsò accusantib. quòd ad Chaldæos transfugeret, ac iussu principum cæsus mittitur in carcerem, sedetq; ibi diebus mul- *Ieremias incarceratur.* tis. Inde eductus à rege Sedechia, & abscondi tè veritatem interrogatus, ait ipsum verè capiendum, itaq; reponitur in carcere, assignata ipsi quotidie torta ponis donec consumerētur omnes panes de ciuitate.

Ierem. 38. Interea fugatis Aegytijs, continuatur obsidio Ierusalem. Ieremias autem in cessanter prædicabat è carcere omni populo, vrbem capiendam, ac manentes in ea gladio, fame, & peste morituros, qui verò ad Chaldæos transfugerint, mortem euasuros, quare principes petunt à Rege Prophetam occidi, eiusq; consensu exemptum è carcere, fune demittūt in *Ieremias mittitur in lacum.* lacum lutosum, vt ibi moreretur fame, sed conniuente rege, extrahit eum Abdemelech AEthiops eunuchus, ac reponit & recludit in carcere, qui Abdemelech propter hoc beneficium, & maximè, quia semper confidebat in *Ierem. 39.* Deo, audit ab Ieremia, se Diuinitus à captiuitate & morte liberandum.

Ierem. 38. Sedechias consulit Ieremiam. Post hæc Ieremias iterum clam ductus ad regem, ac secretè interrogatus, suadet ac consulit ei, vt se dedat Chaldæis, sic ipsum vrbemque saluos fore: alioquin vrbem ab eis comburendam, ipsumq; nō effugiturum, quo dicto reducitur ac recluditur in carcere, manetque ibi vsq; dum capta est Ierusalem.

Anno mundi 3372.

Ezech. 26. 27. 28. Prophetia contra Tyrum. ANNO autem 11. prima mens. Martij prophetat Ezechiel Tyrum vrbem maris inclytam ac frequentia negotiatorum opulentissimam, à Nabuchodonosor euertendam, eò quòd super afflictione & destructione Ierusalem exultauerit: Regem autem Tyri ob eius superbiam, qua se Deum, ac sapiētiorem Danie-

Daniele, viro iam tunc magni nominis, & famæ, propter interpretationem somniorum regis, liberationemq; Susannæ, iactabat, occidendum: Iudæos verò reducendos in terram suam.

Ezech. 3. Eodem anno 11. die 1. Maij comparat Ezéchiel Pharaonem cũ rege Assyriorum: quòd sicut Assur sublimis deiectus est, ita deijceretur & regnum Aegyptium.

Anno mundi 3373.

Genebrar. 3561. 4. Reg. 25. Ierem. 39. & 52. EODEM anno 11. Sedechiæ, qui erat 19. Nabuchodonosor, die 5. Iun. Chaldæi irrumpunt exteriorem murum Ierusalem, & intrãt vsque ad portam interiorem secundi muri, quo viso Rex Sedechias, nocte per viam subterraneam, cũ suis principibus fugiens, à Chaldæis comprehẽditur in campo Iericho, & ducitur ad Nabuchodonosor in Reblata, qui ob iurgato eo de infidelitate & periurio, filios eius, ac omnes principes Iuda in cõspectu eius occidit, deinde eruit oculos eius, & vinctum catenis mittit & abducit in Babylonem, vbi ponit eum in carcere, vsque ad mortem eius. Impletumq; est verbum Domini, quod dixerat: adducam eum in Babylonem, & ipsam non videbit. Ezech. 12.

Sedechias capitur. Excæcatur. Incarceratur.

4. Reg. 25. 2. Par. 36. Ierem. 39. & 52. 3. Esdr. 1. Die 9. Iunij, Chaldæi capiunt vrbem Ierusalem, populum occidunt, non parcentes adolescenti, virgini, seni. Die septima Iulij venit Nabuzardan princeps exercitus & comburit palatium regis, omnesque domos Ierusalem. Porrò die decima Iulij incẽdit templum Domini, cùm stetisset annis 440. simulque combusti libri sacri, qui passim in Scriptura citati, iam nõ extant. vniuersas turres & muros vrbis Ierusalem per circuitum, & reliqua ædificia destruit. Populum residuum cum transfugis ac vasis templi abducit in Babylonem. relinquit illic pauperes aliquot rusticos ad colendam terram, quibus præficit Godoliam.

Ierusalem capitur. Exuritur. Destruitur.

Ierem. 39. & 40. 4. Reg. 25. Ieremiam verò Nabuzardan ex mandato Nabuchodonosor soluit à catenis, & educit è carcere, datq; ei libertatem, facultatem, & optionem proficiscendi secum in Babyloniam, in honere habendus, vel habitandi vbicunq; voluerit, at Propheta malens in patria residere, multis cibarijs ac muneribus ab eo donatus, ac Godoliæ commendatus, vnà cum Godolia habitat in Masphat: vbi Godolias Iudæos passim dispersos benignè recipit, eisq; securitatem promittit, dummodo seruire velint Regi Babylonis, à quibus monetur, vt sibi caueat ab Ismaële intentante ei mortem, qui tamen audire noluit benè monentes.

Ieremias liber dimittitur. Ieremias habitat in Masphath.

Thre. 1. 2. 3. 4. 5. Porrò Ieremias amaro animo sedens, dolens ac flens, quadruplici alphabeto metrico lamentatur destructionem Ierusalem, euidẽtissimè plangens & deplorans Christi passionem, mortem, ac sepulturam, & Ecclesiæ desolationem, oratque Deum pro desolatis.

Threni Ieremiæ.

Ierem. 41. 4. Reg. 25. Tertia autem Septembris, Ismael Iudæus proditoriè occidit in Masphath Godoliam, aliosque complures Iudæos ac Chaldæos, qui cum eo erant, vnde cùm & ipse à reliquijs Iudæorum quæretur ad necem, fugit cum 8. viris, ad Ammonitas.

Occisio Godoliæ.

Ierem. 42. At reliquiæ Iudæorum timentes à Chaldæis facti vltionem, statuunt fugere in Aegyptum, rogant Ieremiam vt oret ac cõsulat Dominum, quid facere debeant, iurantes facturos se quicquid ille iusserit. Decima pòst die respondet Dominus per Ieremiam ipsos Dei præsidio fore saluos, si in Iudæa maneant: sin autem in Aegyptum fugiant, protestatur eos omnes ibi gladio, fame, & peste morituros.

Reliquæ Iudæ.

Ierem. 43. At illi spreto Dei oraculo cogentes Ieremiam & Baruch secum proficisci, simul abeiunt ac proficiscuntur in Aegyptum, habitantque iuxta Taphnis, vbi constitutus Ieremias prædicit illis Nabuchodonosor regem Babylonis vastaturum prorsus Aegyptum cum idôlis suis, eique dominaturum.

Fuga in Aegyptum.

Anno mundi 3374.

Ierem. 44. POSTHAEC Iudæi in Aegypto reprehensi à Ieremia super idololatria, quòd ibi sacrificarent idolis, obstinatè respondent vnà cum multitudine mulierum se permansuros in idololatria inueterata, ac sacrificaturos reginæ cæli, id est, Lunæ, quos Ieremias prędicit vniuersos gladio & fame penitus consumendos, regemque Aegypti Pharaonem capiendum, & quia non destitit ipsos arguere, lapidauerunt eum ibi: quem honorantes Aegyptij, ob defugatos ipsius oratione ab eodem loco serpentes, sepelierunt iuxta sepulchra regum suorũ, magnaq; eum ibi religione venerantur.

Iudæi persistunt in idololatria. Ieremias à Iudæis lapidatur.

Baruc. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Tunc Baruch abit in Babylonem, vbi scribit librũm suum, quẽ vnà cum epistola, quam olim ex ore Ieremiæ scripserat, legit ibi coram rege Iechonia & vniuersis Iudæis, deinde anno 5. à destructione siue desolatione Ierusalem, die 7. mensis, mittit librum suum vnà cum collectis pecunijs ad alios Iudæos, qui de locis vicinis, ad quæ profugerant, redierãt in Ierusalẽ, vt oblatis holocaustis orent pro Nabuchodonosor, & Balthasar filio eius, & pro ipsis captiuis; ac legant librum istum in die solenni ibi in platea, seu area templi, continentem inter alia salutis monita, Iudæos quidem meritò propter peccata sua cum ignominia ductos in captiuitatem, attamen cum gloria reducẽdos ad Ierusalem: sed plenius per Christum Deum suum in terra videndum, ac cum hominibus conuersaturum, redimẽdos, perfectius docẽdos, ac sempiterno honore, splẽdore ac iucunditate exaltãdos in lumine Maiestatis Dei.

Epistola Ieremiæ. Liber Baru.

Ezech. 33. Posthæc emergunt alij Iudęi de locis vicinis, ad quæ profugerant, & dicunt; vnus erat Abraham, & possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem, itaque euntes habitant ibi in ruinosis.

Anno mundi 3374

Ezech. 33. ANNO 1. desolationis Ierusalem, qui erat transmigrationis 12. die 5. Decemb. venit quidã fugitiuus de Ierusalem in Babylo-

 nem

nem ad Ezechiel, dicens: vastata est ciuitas, quo tempore prophetat Ezechiel quòd reliquiæ Iudæorum, qui habitabant in ruinosis, propter iniquitates suas, à bestijs, & gladio ac peste perderentur, & terra in solitudinem redigeretur.

Ezech. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. Eodem anno, die 1. Februarij, Ezechiel plangit super futura Pharaonis à Nabuchodonosor occisione, eiusq; ac pluriũ nationũ ad inferos descensu: eò quòd dederint terrorem suum in terra viuentium, hoc est, Iudæorum, & Patriarcharũ: quos propter notitiam & cultum Dei, Dominus in Euangelio viuentes appellat. Matth. 22. Describit etiam Euangelici prædicatoris officium, ac pro pastorib. Iudæorũ neglecto grege, seipsos pascentibus, promittit verum pastorem Christũ, qui suas oues congregabit, sanabit, & pascet in pace & vbertate, prædicit Idumæam vastandã, & destruendam, eò quòd populũ Dei afflixerit: Israëlem verò à captiuitate reducendum, ac restituendum in terram suam, vbi vniti sub vno æternoq; Rege ac pastore Christo, in fœlicitate habitabunt, & in præceptis Dei ambulabunt, cuius restitutio ostenditur prophetæ in campo per arida ossa reuiuiscentia, mysticè etiam resurrectionem generalem mortuorũ præfigurantia. Postremò vaticinatur Gog & Magog in nouissimis diebus cum instructo ingentique exercitu ab Aquilone venturos in terram Israël, ibique perituros. *Prophetia Ezechielis.*

Iosephus ant. Iud. li. 10. cap. 11. Anno 5. desolationis, qui fuit 23. regni sui, Nabuchodonosor, deuicta Tyro & Sidone, vastat subigitque Cœlesyriam, Ammonitas, Moabitas, Edom, & Aegyptum, occisoq; qui tunc regnabat, & alio constituto rege, repertos ibi Iudæos partim occidit, partim captiuos abducit in Babylonem. Tunc Nabuzardan omnes reliquias Iudæorum in Iudæa ac Ierosolymæ habitãtes in ruinosis partim cædit in Iudæa, partim residuos numero 745. transfert in Babylonem. *Vastatio Syriæ, Ammon, Moab, & Aegypti. Ierem. 52.*

Dan. 3. Nabuchodonosor autem triumphator reuersus in Babyloniam, statuam suam auream erigit, atq; ab omnibus adorari facit, quã cùm cæteris adorantibus, Ananias, Azarias, & Misael adorare nollent, iussu Regis ligati cõijciuntur in fornacem ignis ardentis. at iniectoribus à flamma combustis, illi in medio ignis cum Angelo Dei illæsi & intacti ambulantes, cantico benedicunt Domino, atq; ad laudem eius omnem creaturam exhortantur, quod Nabuchodonosor animaduertens, obstupescit, & illis de fornace euocatis, benedicit Deum ipsorum, iubens ac mandans edicto vt occidatur, quisquis ipsum blasphemauerit. *Tres pueri in fornace.*

Dan. 4. Post hæc videt Nabuchodonosor somniũ de excelsa arbore succidenda. quod solus Daniel interpretatur de futura septenni regis eiectione, & habitatione cum bestijs, eiusque tandem in regnum restitutione, quæ monitu Danielis propter eleemosynas ad annum dilata est, deinde Rex ob suam superbiam versus in amentiam, regnoque pulsus, tanquam bestia cum bestijs syluas incolens annis 7. gramen vt bos comedit, ac æstu rore que cæli perfunditur, deinde precibus ac oratione Danielis menti regnoque restitutus, Deum cæli recognoscit, confitetur ac glorificat, actaq; per epistolas suis subditis diuulgat. *Nabuchodonosor. cum feris habitat.*

Anno mundi 3386.

ANNO 14. captiuitatis Babylonicæ, qui est 25. transmigrationis, die 10. Martij, Ezechiel in spiritu ductus in terram Israël, Angelo ei ostendente, videt sub figura ciuitatis (Ierusalem) & templi certa mensura ac dimẽsione super montem reædificandi, ac gloria Dei replendi, Ecclesiæ Christi sacrosancta mysteria. *Ezech. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. Visio Ezechielis.*

Anno 16. desolationis, eoque 27. transmigrationis, die 1. Mart. dicit Dominus Ezechieli, se daturum Nabuchodonosor regi Babylonis & exercitui eius Aegyptum in prædam pro mercede laboris sui, quo seruierat ipsi deuastando Tyrum. tandem Ezechielem à duce populi Israël, eò quòd seuerius corripere et eum, propter simulacrorum cultũ, equis distractum & occisum, & à populo in sepulcro Seth, aliàs Sem & Arphaxat sepultum tradunt. *Ezech. 29. Aegyptus datur Regi Babylonis. Mors Ezechielis.*

Anno mundi 3394.

ANNO 20. desolationis Ierusalem, transmigrationis verò 31. Nabuchodonosor iturus aduersus Aegyptios, incarcerat Ioachin Regem Iuda: ne fugam fortè meditaretur. *Philo in Breuiar. Incarceratio Ioachim.*

Anno mundi 3400.

ANNO 26. desolationis, qui est 37. transmigrationis, defuncto Nabuchodonosor, anno regni sui 45. suscipit imperium Euilmerodach filius eius, qui timens, ne pater suus reuiuisceret, sicut de amentia ad mentem redierat, facit corpus eius in 300. partes diuidi, & à totidem vulturibus comedi, vt Isaias prædixerat, statimque tertia die regni sui eleuat & educit Ioachin regem Iuda de carcere, & exaltat eum super omnes principes Babylonis, & comedebat semper cum rege cunctis diebus vitæ suæ, tunc populus teste Philone, nominat eum Neri, quòd interpretatur lucerna mea, eò quòd lucerna Dauid, quæ timebatur extincta, illuxerit, q mox genuit Salathielem, patrem Barachiæ, qui & Zorobabel cognominatus est. *Isai. 14. 4. Reg. 25. Ierem. 52. Exultatio Ioachim. Philo in Breuiar.*

Anno mundi 3406.

ANNO 30. ruinæ ciuitatis, seu captiuitatis, Esdras Propheta abductus & captiuus in Babylone ac regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum, ieiunãs, plorans, & orans, misso ad se Angelo Vriel (& archangelo Ieremiel,) in Babylone, audit viderque Iudæos consolandos, Ierusalem reædificandam, arcana quædam futura reuelat. Iesum filium Dei reuelandum, Christum moriturum, & ad iudicium vẽturum. Horrenda Babyloni, Asiæ, Aegypto, ac Syriæ ventura. Meminit *Lib. 4. Esd. Visio Esdræ*

minit Abacuc, Aggæi, Sophoniæ, Zachariæ, Malachiæ, & aliorum.

Dan.14. Cùm autem Rex Babylonis quotidie adoraret Bel idolum, Daniel conuiua & commensalis regis, detegit ei dolum 70. sacerdotum Bel, qui cum vxoribus & liberis quotidie appositos idôlo cibos occultè vorabant. quo deprehenso rex sacerdotes occidit, eiusque consensu Daniel idôlum Bel, templumque eius euertit. similiter & draconem, quem colebant Babylonij, iniecta in os massa ex pice, adipe, & pilis confecta interficit. quapropter instantibus Babylonijs mittitur in lacum 7. leonum, inter quos esurientes Diuinitùs seruatus diebus 6. ab Abacuc propheta, illuc ex Iudæa cum cibo per Angelum adducto, pascitur. Die 7. rex inueniens & videns Danielem illæsum sedere inter leones, Deum Danielis magnificat, ipsoque educto aduersarios illius coniicit in lacum. quibus mox à leonibus deuoratis, iubet omnes timere Deum Danielis. (Daniel euertit Bel. — Daniel inter leones.)

Abac.1. 2.3. Posthæc Abacuc prophetat de destructione Babylonis: deque Christi aduentu, passione in cruce, & victoria aduersus peccatum, mortem, Diabolum & infernum. (Prophetia Abacuc.)

Ioseph.10. ant.12. Anno 56. captiuitatis, Regassar filius Euilmerodach regnat in Babylone annis 3. Inde Labassardach frater eius annis 6. Deinde Balthasar priorum frater annis 5.

Daniel.7. Anno 1. regni Balthasar filij Euilmerodach regis Babylonis, videt Daniel in somno 4. bestias, leonem, vrsum, pardum, & terribilem, & cornu paruum è capite quartæ bestiæ exortum multos debellare, quæ designabant 4. Monarchias, Chaldæorum, Persarum, Græcorum, & Romanorum, ipsumq; Antichristũ inde oriturum, ac per annos tres & semis sanctos persecuturum, quem Filius hominis, accepta ab antiquo dierum potestate, disperdet, conteret, ac cum alijs iudicabit, ipseq; regnabit in æternum. (Visio 4. bestiarum.)

Daniel 8. Anno 3. Balthasar, videt Daniel hircum pugnare contra arietem, ipsumque deuincere: deinde cornu modicum ex hirco prognatum multam in populum templumque Dei exercere tyrannidem. auditque à Gabriele ita regem Persarum olim prælio vincendum à rege Græcorum. atque ex eo oriturum regem impudentem (nempe Antiochum Epiphanem, figuram Antichristi) regnaturum dies 1296. aliàs 1300. vel 2300. qui sanctos interficiet, templum violabit, sacrificia cultumque Dei auferet & abolebit, tandemq; sine manibus conteretur. (Visio pugnæ hirci cũ ariete.)

Daniel.5. Anno 5. Balthasar Cyrus rex Persarum, & Darius rex Medorum auũculus eius, obsident Babylonem. Balthasar autem rex vrbis munitione fretus, vacans conuiuijs, bibit vinum cum suis principibus, vxoribus & concubinis ex vasis templi Ierusalem, laudãdo idôla sua. quapropter videt manum scribentem in pariete, Mane, thecel, phares. quam scripturam cum Magi Babylonis neque legere, neque interpretari valerent, solus Daniel eam perturbato regi, & legi & interpretatur significare, ipsum regno deturbandum, idque Diuinitùs datum Medis & Persis. vnde Daniel torque aurea & purpura honoratur, ac tertius regni constituitur. (Visio manus scribentis. — Destructio Babylonis & regni eius.)

Ierem.51. Eadem nocte Medi & Persæ, fluxu Euphratis aliò ducto, per siccum alueum Babylonem ingressi, Balthasar regem populumq; interficiunt, vrbem turremq; destruunt, regnum suscipit Darius Medus annos natus 62. Cyrum que præcessit, quia senior, quia auũculus, quia potentioris regni Dominus. hanc enim triplicem rationem assignat Hieron. (2. Monarchia Persarum.)

Daniel 6. Daniel autem assumptus à Dario in Mediam, constituitur princeps super satrapas regni. cumque ob sapientiam præ cæteris regi charus esset, inuidia principum eius accusatur apud regem, quòd cõtra regium edictum quotidie ter DEVM cæli oraret. vnde renitente licet multùm rege, proijcitur in lacum leonum, aduolutoque lapide os laci obsignatur. Primo diluculo rex Danielem à Deo seruatum & à leonibus illesum inueniens, ipsum educit, & accusatores eius leonibus obijcit. quibus subitò deuoratis, decreti publicatione per totum regnum Deum Danielis timẽdum prædicat. (Daniel in lacu leonum.)

Anno mundi 3443.

Daniel 9. EODEM anno 1. imperij Darij Medi super Chaldæos, anno 69. Daniel intelligens ex libro Ieremiæ appropinquare terminum 70. annorum desolationis Ierusalem & captiuitatis Babylonicæ, prostratus coram Deo Domino in ieiunio, sacco & cinere, confitetur Iudæos propter peccata sua iustè captiuatos, oratque vt iuxta suum promissum misericorditer reducere dignaretur eos in terrã suam. cui apparens Angelus Gabriel respondet & indicat orationem eius exauditam esse. & insuper reuelat ei, quando templum, quando vrbs & ciuitas Ierusalem rursum ædificaretur. quodque maius erat omnibus, prædicit ei tempus, quando vera libertas Christus venturus esset. nempe septuaginta hebdomadas (quarum vnaquæque iuxta Scripturæ consuetudinem 7. annos continet, quæ faciunt annos 490.) à Deo determinatas & definitas esse vsque ad Christum, quando abolito & expiato peccato, veram adduceret libertatem, iustitiamque sempiternam. Itaque ab exitu sermonis regis permissuri vt iterum ædificetur Ierusalem, hoc est, ab anno 20. Assueri Darij Artaxerxis Longimani regis Persarum, quando misit Neemiam reædificare Ierusalem, vsque ad illum diem, quo Christus sanctus sanctorum in suo baptismate cælitùs à Deo Patre per Spiritum Sanctum vngeretur dux ac doctor Christianorũ, esse hebdomadas 69. annuas, id est, ann. 483. hebdomada verò septuagesima, id est, vltima ac postrema Christum confirmaturum pactum, id est, legem Euangelicam, nouum testamentum, seu Euangelium multis doctrinis ac miraculis. in medio autem eiusdem hebdomadæ Christũ occidendum, & cessaturum sacrificium veteris legis. populum, qui eum Christum negaret, (70. Hebdomadæ Danieli reuelantur. — Visio seu reuelatio 70. hebdomadarum Danieli.)

garet, abijciendum, abominationem desolationis in templo futuram seu collocandam, (quæ dicta est, inquit Christus Matth. 24. Mar. 13. à Daniele propheta, stantem in loco sancto vbi nõ oportet: qui legit intelligat) vrbem verò ac templum dissipandum, & deuastandum à duce & populo venturo, ac desolatum iri, eorumque desolationem duraturam vsque ad finem Mundi.

Not. Videatur de hebdomadibus Genebrardus, qui aliter orditur, nam & inter Assuerũ & Longimanum distinguendum est, qui hic confundũtur, quæ omnia quoniam paucis explicari non possunt, sufficerit lectori hæc indicasse.

Anno mundi 3444.

Genebrar. 3638. 2. Par. 36 1. Esdr. 1. 3. Esd. 2.

ANNO 70. desolationis Ierusalem siue captiuitatis Babylonicę, peracto iam sabbato terræ, mortuo Dario Medo, Cyrus rex Persarum monarchiam regnorum adeptus regnat ann. 22. qui statim monarchiæ suæ anno 1. Diuinitùs inspiratus, publicato vbique in toto regno suo edicto, dat Iudęis licentiam redeundi, ac præcipit Iudæis redire in Ierusalem, in Iudæam patriam ac terram suam, atq; impensis regijs ædificare ibi templum Deo Israël, reddens eis 5400. aurea & argentea vasa templi, quæ abstulerat Nabuchodonosor de Ierusalem.

Relaxatio captiuitatis Babylonicæ.

1. Esd. 2. 2. Esdr. 7. Philo in breuiar.

Redeuntium ac reuertentium numerus erat 50. ferè millia. qui duce Zorobabel filio Salathiel annos nato (ait Philo) 17. præfuit annis 58. summo sacerdote Iesu, qui & Iosue filio Iosedec, præfuit annis 36. qui vnà cum Neemia, Mardochæo, ac iumentis, multaque substantia in ædificationem templi data, regressi in Iudæam & Ierusalem statim vnanimiter ædificant altare holocausti sub dio, Domino in loco templi. super quo cœperunt à die 1. Septembris ac quotidie deinceps iuxta legem offerre sacrificia Domino, & celebrant quoque solennitatem tabernaculorum, aliaque deinceps festa, & præparare materiam ad ædificandum nouum templum.

Reditus è captiuitate Babylonica in Iudęã

1. Esd 3. 3 Esd. 5.

Erectio altaris.

Anno 3. Cyri, vbi Daniel se luctu, ieiunio & oratione per 3. hebdomadas afflixisset, videt die 24. Martij iuxta fluuiũ Tigrim virũ lineis vestitum fulgentemque, vnde & timens ac tremẽs confortatur & docetur de Michaële principe Synagogæ Iudæis auxiliante. & de varijs bellis inter reges Persarum & Græcorum, & inter reges Austri, id est, Aegypti, & Aquilonis, id est Syriæ. de Antiocho Epiphane figura Antichristi se contra Deum deorum elaturo, & ablato iugi sacrificio Iudæos per annos 3. & semis persecuturo. quam tamen prophetiam perfectius ac plenius complendam intendit in Antichristo, qui sub finem mundi Christianos per dies 1290. id est, annos & dimidium miserè affliget. deinde verò post magnam afflictionem mortuos resurrrecturos quosdam ad opprobrium sempiternum, quosdam ad vitam æternã, vbi docti ac doctores vt stellæ fulgebunt.

Daniel. 10. 11. 12.

Danieli futura reuelantur.

Anno mundi 3445.

ANNO 2. reuersionis seu reditus sui, mẽse Aprili, cœperunt Iudæi reædificare Ierosolymæ templum Domini. quo fundato sacerdotes laudant Dominum, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu, itatimque Samaritæ vicinæ gẽtes, quæ ciuitates Samariæ inhabitabant, cùm simul ædificare non admitterentur, assiduis insultibus ædificationem impediunt, omni tempore Cyri. scriptisque postea literis ad Artaxerxem regem Persarum, falsò accusant Iudæos, quòd ciuitatem rebellem ædificabant. quibus rex nimium credulus, prohibet opus. itaque tunc vnusquisque rem suam curabat, & opus Domini neglexerunt, & cessatum est ædificari vsque ad 2. annum Darij. Zorobabel autem & Iesus reuersi sunt in Babylonem, tẽpus opportunum expectantes, si tandem fortè regem flectere possent, vt impetrarent perfici templum.

1. Esd. 3. 3. Esd. 2. & 5.

Fundatio templi.

Templi ædificatio impeditur.

Anno mundi 3466.

ARTAXERXES Assuerus priscus, imperat Persis annis 20. huius anno 13. missus Holofernes, à Iudith truncatus est: ideoq; prohibita adhuc ædificatio templi.

Not. Genebrar. contendit, quæ de Iudith referuntur, contigisse sub Sedechia, atque eo magis cõmotum Nabuchodonosor contra Ierosolymam mouisse, & tandem totum Iuda Babylonem transtulisse.

Anno mundi 3480.

PER hæc tempora Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Niniue, anno 12. regni sui victo Arphaxad rege Medorum potentissimo, elatus victoria statuit totum orbem suo subiugare imperio. itaq; anno proximo missus ab eo Holofernes cum exercitu de Niniue, pertransiens Ciliciã, Mesopotamiam, Damascum, & Syriam, cunctas regiones vastat, sata succẽdit, arbores vineasque excindit, populos occidit, vrbes & castra subuertit, etiam sese spontè dedentium ciuitates, aras, atque deos destruit, vt solus Nabuchodonosor deus habeatur. vnde filij Israël vehementer timentes, hortatu Eliachim, qui & Ioachim summi sacerdotis, loco patris absentis, & Oziæ principis populi loco Zorobabel, parant se ad resistendum, ac cilicijs, ieiunijs, & orationibus sese affligentes, auxilium à Domino implorant.

Iudith. 1. 2. 3. 4.

Holofernes cuncta vastat.

Tum interroganti Holoferni de statu populi Israël, narrat Achior dux Ammonitarũ, quæ ac quanta; Deus egerit Israëlitis mirabilia: eos inuictos esse dicens, nisi fortè Deum offenderint. quare iratus Holofernes iubet eum ipsum Achior duci in Bethuliam, vt ea deuicta simul cum Israëlitis occidatur. moxque Bethuliam obsidet, ac præciso aquæ ductu fontes omnes custodit. quapropter ciues siti cruciati, ciuitatem tradere volunt. Ozias tamen princeps populi loco Zorobabel, persuadet

Iudith. 5. 6. 7.

Achior traditur Iudæis.

Bethulia obsessa.

suadet vt per 5. dies expectent à Domino misericordiam.

Iudit 8.9. Iudith arguit primates. Tunc Iudith vidua sancta, pulchra, & diues, reprehendit Oziam & presbyteros quod prçfigissent terminum misericordiæ Dei, eosque hortatur, vt patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro se Deum orent. Quin & ipsa oratorium suum ingressa, cilicio induta, caput cinere conspersa, prostrata orat Deum pro liberatione populi, vtque sibi virtus detur euertendi Holofernem.

Iudit 10 11. Iudith Holoferni sistitur. Deinde vbi se aptissimè exornasset, cum ancilla vrbe egreditur, & ab Assyrijs apprehensa, ducitur ad Holofernem, cui causam fugæ quærenti, ait se transfugio vitæ consuluisse, speciosam illi pollicetur victoriam, atque ita sua pulchritudine & oratione illius nacta gratiam, facultatem obtinet proprijs vescendi cibis, & nocte ad orationem egrediendi.

Iudit 12. 13. Iudith Holofernem truncat. Quarto autem die ad cœnam inducta, coram Holoferne edit & bibit, qui eius concupiscentia ardens, vehementer inebriatur, eunt̃que cubitum. Ibi Holoferne ebrietate sopito, Iudith facta ad Deum oratiõe, suopte ense præscindit caput eius, ac noctu suo more exiens, repetit Bethuliam, vbi caput Holofernis ciuibus ostendens, eos ad gratiarum actionem hortatur. quo viso Achior relicta gentilitate, credit Deo, & circunciditur.

Iudith 14. 15. Assyrij cæduntur. Orto Sole Iudæi ex consilio Iudith capite Holofernis in muro Bethuliæ suspenso, irruunt in Assyrios, qui cùm Holofernem excitarent mortuum inuenientes, vehementer cõsternati & trepidi omnibus relictis fugiunt. *Iudit 16.* Hebræi autem fugientes persecuti, multis cæsis, spolijs collectis plurimum ditantur. Iudith autem à põtifice & populo multum laudata, canticum ob partam victoriam Deo canit, & quæ Holofernis propria fuerant Ierosolymis Domino offert: populusque omnis veniens in Ierusalem, holocausta cum gratiarum actionibus offert. & dies huius victoriæ quotannis perpetuò apud Iudæos in numero sanctorum dierum celebratur.

Anno mundi 3488.

Philo in breuiar. Darius fit rex Persarum. POst hæc Darius Artaxerxes Longimanus cum fratre suo de imperio dimicans, monitu Zorobabel cari amici sui vouit Deo cęli, si victoria potiretur, ædificaturum se templũ Domini in Ierusalem. quo victo imperat Persis annis 37.

3. Esdr. 3. 4. Anno eius 1. Dario post splendidam cœnam omnibus suis præfectis exhibitam, dormiente, tres corporis eius custodes quæstionẽ inter se proponunt, quidnam sit fortius. Itaq; manè corã rege & principibus primus vini vires cæteris præstare differit. secundus Regis potestatem pręcellere affirmat. tertius, qui est Zorobabel, mulieres istis fortiores esse, demonstrat: veritatem tamen omnia vincere probat. Veritas vincit omnia. Data ergo veritati palma, Darius à Zorobabele voti sui admonitus, concedit ipsi Zorobabeli & socijs eius redire & perficere templum Domini in Ierusalem, redditque re- Licentia perficiendi templum. sidua sacra vasa. scribens insuper præfectis Syriæ & Phœnicis, vt Iudæis detur libertas à tributo, & de tributis regijs impensæ in fabricam seu ad extructionem templi ac Ierusalem, simul ac sacrificia.

Reuersus ergo Zorobabel & Iesus pontifex in Iudæam, inueniunt populum graui penuria laborantem: fuerant enim anni steriles. *3. Esdr. 5.*

Anno mundi 3489.

ANNO secundo Darij, die 1. Augusti, Aggæus propheta Dei iussu increpat Iudæos, quòd neglecto templo propria ædificia curabant: ideoque sterilitatem terræ ac famem ipsis à Deo immissam: hortaturque eos ad templi ædificationem. vnde Zorobabel & Iesus vnà cum populo excitati, cœperunt rursum parare materiam in opus templi 24. die præfati mensis. *Agg. 1* Aggæus prophetare incipit.

Porrò 21. die Septembris, promittit Dominus per Aggæum maiorem futuram gloriam templi huius nouissimi, quàm fuerit prioris: eò quòd Christus venturus sua præsentia, & prædicatione, & miraculis illud glorificaturus sit. *Agg. 2.* Ecclesia præfertur synagogæ.

Eodem anno 2. Darij, mense Octobri, cœpit & Zacharias prophetare & exhortari populum vt conuertatur ad Dominum, & restauret templum eius. *Zach 1.* Zacharias prophetat.

Die ergo 24. Nouembris, cœperunt Iudæi rursus ædificare templum Domini. quapropter licet nulla futurarum frugum signa essent, sed omnia latitarent in terra, Aggæus promitit eis à die ista deinceps omnium frugum abundantiam; insuper & Christum de stirpe Zorobabel nasciturum. *Agg. 2. 1. Esdr. 5. 3. Esdr. 6.* Templi reædificatio resumitur.

Die autem 24. Ianuarij, nocte audit Zacharias Angelum Michaëlem orãtem. Domine exercituum, vsque quo tu non misereberis Ierusalem & vrbium Iuda, quibus iratus es iam annos 70. siue, iste iam septuagesimus annus est, supple diu transactus, ac si dicat, cur differs restaurare Iudæam, cùm septuagesima desolationis eius iam diu transacta sit. & respondit Dominus Angelo verba consolatoria, quod templum manibus Zorobabel fundatum, manibus eiusdem perficietur, & Ierusalem etiã reædificaretur, Dei gloria, & habitatoribus vehementer repleretur, ac ciuitates bonis omnibus affluent. videtque idem Propheta sub typo Iesu sacerdotis magni vestibus sordidis induti, deinde mutatorijs ac corona donati, CHRISTVM ignominia & gloria coronandum, qui Ecclesiam ædificabit, ac inhabitabit, quæ absque muro inhabitabitur præ multitudine gentium, cui tamen Deus pro muro erit & gloria, ac dominabitur in solio suo. *Zach. 1. 2. 3. 4. 5 6.* Visio Zachariæ.

Cæterùm Samaritani gentis vicinæ repetitam templi ædificationem impedire & inhibere conantes, scripta ad Darium regem epistola, opus templi à Iudæis resumptum, ac *1. Esdr. 5. 6. 3. Esdr. 6. 7.*

Templi ædificatio proficit. quàm diligentissimè profici significant. cumque super agendis consulunt. at Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inueniens, misso diplomate mandat cæptum opus regio sumptu compleri, ac quotidie pro se sacrificio offerri Deo cæli, impedientes verò suspendi. Itaque Iudæi adhortatione Aggæi & Zachariæ instanter ac diligentissimè ædificant, prosperaturque opus in manibus ipsorum.

Zach.7.8. 9.10.11.12. 13.14. Anno quarto Darij. die quarta Nouembris, monet Zacharias Iudæos facere iudicium & misericordiam, ac diligere veritatem & pacem potius, quàm infructuosè ieiunare. ieiunia absque operibus misericordiæ parum aut nihil vtilia esse, promittit templum ædificantibus prospera multa, Ierusalem reædificandam, sanctificandam & habitatoribus replendam. Prophetia de Christo. Vaticinatur CHRISTVM regem humilem ac pacificum venturum, sedentem super asinam & pullum eius ingressurum Ierusalem, vendendum 30. argenteis proijciendis in templo ad statuarium, eundemque Christum pastorem percutiendum, & oues dispergendas, multa passurum, perfossis manibus affigẽdum cruci. sanguine proprio suos redempturum. Item spiritum gratiæ, fontemque baptismatis effundendum super habitatores Ierusalem. gentes ad Christum & Ecclesiam concursuras, templum ac Ierusalem per Romanos vastandum & destruendum. Iudæos per vniuersum orbem dispergendos. sub typo Ierusalem Antichristum gregem & Ecclesiam CHRISTI dissipaturum, Christum verò eundem & suos iudicaturum.

Anno mundi 3493.

1.Esdr 6. 3.Esdr.7. Ioan.2. Templum consummatur & dedicatur. ANNO sexto Darij, die tertia Februarij consummatum est templum. ex quo primum fundari cæpit anno 46. faciuntq; dedicationem eius cum ingenti lætitia & oblationibus multis.

1.Esdr.6. 3.Esdr.7. Pascha. Porrò die decimaquarta Martij, celebrant Pascha & festum siue solennitatem azimorum 7. diebus, epulantes & gaudentes quòd Deus conuertisset cor regis ad eos.

Anno mundi 3494.

1.Esd.7.8. 3.Esd.8. ANNO 7. Darij Artaxerxis Esdras sacerdos & scriba legis Dei doctissimus (qui libros veteris testamenti à Chaldæis exustos reparauit, vtq; Samaritanis non miscerentur, nouis literis cõscripsit) impetratis ab Artaxerxe rege literis licentiæ magnæq; libertatis ac potestatis, ac vasis plurimisque donis auri & argenti, ascensurus de Babylone Ierosolymam, vt ibi legem Dei doceret, & populum regeret, Esdras ascendit Ierosolymã. cæpit 1. die Mart. congregare Iudæos iuxta fluuium Ahaua, vbi peracto triduano ieiunio ac oratione, ad Deum vt Deus dux esset itineris, cum socijs 1775. iter ingressi die 12. Martij, prosperè perueniunt in Ierusalem 1. die Iulij, vbi die 4. vasa ac dona secum allata in templo sacerdotibus tradunt, victimasq; Deo offerunt.

Not. Hæc omnia de Esdra Genebrardus multò ante contigisse dicit, vt & de Hester.

1.Esdr 9. 3.Esdr.8. Eiusdem anni 7. mense Nouembri, cùm audisset Esdras multos Iudæorum duxisse vxores alienigenas, scindit vestes, euellit pilos capitis & barbæ, sedetq; dolens, mærens ac ieiunans vsque ad vesperam. tunc in templo genibus flexis, manibusq; ad Deum extensis, flens confitetur peccata populi, oratq; coram Domino, populumq; ad fletum & pœnitentiam commouet. Esdras luget peccata populi.

1.Esd 10. 3 Esd.9. Separatio exterarum. Deinde die 20. Nouembris Iudæos vniuersos conuocatos Ierosolymam, in atrio templi trementes propter peccatum ac frigus pluuiamque peccasse arguit, vxores alienigenas cum liberis earum repudiare præcipit, constituitque iudices qui facta examinatione à prima Decemb. vsque ad primã Martij separant externas cum natis earũ à populo Israel, Deũque victimis placant.

Anno mundi 3502.

1.Par.3. Philo. RESA Misciola filius Zorobabel, 2. dux Iudæorum præest annis 66

Anno mundi 3507.

Neemia siue 2. Esdras. ANNO 20. Artaxerxis Longimani regis mense Nouembri, Neemias Iudæus pincerna Artaxerxis regis Persarum audiens in Perside à quibusdam qui venerant de Ierusalem afflictionem eorum qui erant in Iudæa, flet & luget diebus multis, ieiunat & orat Deũ vt inueniret gratiam coram rege: mense autem dein Martio cum inter epulas vinũ porrigeret regi mæstus, impetrat à rege consensum & literas eundi ac reædificandi vrbem Ierusalem. Licentia ædificandi Ierusalem. Hoc ergo tempore inchoantur 2.Esd.2. 490. anni hebdomadum Danielis, ac terminantur triennio post mortem Christi. 70. Hebdomadæ Danielis.

Not. Hæc non satis constant: nam 70. hebdomades incipiunt statim à 70. captiuitatis finito: atq; hinc illæ discrepantiæ chronologorum, propter admirabilem scripturarum & historiarum diuersitatem, quemadmodum etiam fatetur B. Arias.

Esd.3.4. 5.6.7. Aedificatio Ierusalem. Profectus autem Neemias in Iudæam, cæpit 5. die Iulij ædificare muros, portas & turres Ierusalem, adiuuantibus eum Eliasib filio Ioachim filij Iesu filij Iosedec pontifice maximo, & Resa Mosollam filio Zorobabel duce populi, alijsque principibus plebis, ac populo: & propter varias irrisiones, subsannationes, insidias ac insultus hostium circunfinitimorũ ædificationem impedire conantium, Iudæi vna manu tenentes gladium, & altera ædificantes, Deo prosperante intra 52. dies opus perficiunt, idq; complent 25 die Augusti. quo absoluto Neemias valuas, fores, vectes ac custodes portis adhibet. Iudæi armati ædificant.

2.Esdr.8. 3.Esd.9. Die 1. Septembris conuocato omni populo Ierosolymam, Esdras stãs in templo è suggestu legit clarè & distinctè legem Domini à manè

Esdras docet populum. mane vsque meridiem vniuersa multitudine virorum & mulierum audiente, flente, Deumque adorante. Inde digressi, festum lætumque diem agunt. & deinceps iuxta legem celebrant festum tabernaculorum, palmarũ, & collectæ, Esdra singulis diebus legente in libro legis.

1.Esd.9.10. Fœdus Iuda seu Israel cum Deo. Die autem 24. Septembris conueniunt in ieiunio & saccis, & humus super capita. rursumque separant semen alienum, legunt in libro legis quater in die, confitentur Dei beneficia, suaque peccata, fœdus cum Deo percutiunt, promittunt, iurant, ac subsignant se seruaturos se Dei legem, præcepta, festa, annum septimum, oblationes, primitias & decimas.

2.Esdr. 11. 12.13. Dedicatio muri Ierusalem. Post hæc Neemias vrbem Ierusalem habitatoribus populat, & conuocatis vndique sacerdotibus & Leuitis, magnificè celebrat dedicationem muri Ierusalem cum magna lætitia, canticis, & victimis. ac regit ibi populum annis 12. deinde redit ad Artaxerxem an. 32. regni eius, sicut promiserat. Post paululum consensu regis reuersus Ierosolymam, quædam mala in ipsius absentia orta, corrigit, librumque scribit eorum quæ gessit, ibique senex obijt.

Anno mundi 3525.

DARIVS Nothus rex Persarum, annis 19.

Anno mundi 3544.

Assuerus regnat. ASSVERVS, qui & Artaxerxes magnus, regnat ab India vsque Aethiopiam super 127. prouincias annis 55.

Ester 10.11. Somnium Mardoch. Anno eius 2. die 1. Martij, Mardochæus Iudæus, translatus de Ierusalem cum Iechonia rege Iuda, videt in somno fontem paruum crescere in fluuium, lucem, & Solem: quo significabatur humilem Hester exaltandam.

No. Genebrar. notat hunc Assuerum fuisse Xerxem, qui in Græciam copias duxerit, cui nupserit Hester: Huius filium fuisse Darium Longimanum, cui successerit ille, qui ab Alexandro cæsus est.

Anno mundi 3546.

Ester 1. Conuiuium Assueri. ANNO 3. regni sui Assuerus volens ostentare diuitias gloriæ regni sui, facit in vestibulo horti sui grande conuiuium cunctis principibus & præfectis suis, in quo rex hilaris Vasthi reginam accersit, vt ostenderet conuiuis pulchritudinem eius. at cùm venire nollet, rex 7. sapientum consilio eam repudiat, edictumque promulgat, vt vxores quæque deferant honorem maritis suis.

Ester 2. Ester fit regina. Deinde multas facit sibi adduci virgines speciosas, ex quibus vnam eligeret loco Vasthi. deligit autem Hester Iudæam, ignotam tamen, neptem occultam Mardochæi, quæ cæteras pulchritudine & gratia præcellebat: eamque coronat sibi in reginam & vxorem, celebratque nuptias anno 7. regni sui, mense Decembri. Porrò Mardochæus ad ostium palatij obseruans, 2. eunuchos vitæ regis insidiantes prodit: itaque re comperta, illis suspensis, hoc factum Mardochæi annalibus inscribitur.

Anno mundi 3555.

ANNO 12. Assueri, mense Martio, Aman secundus à rege, indignatus quòd solus Mardochæus Iudæus ipsum adorare nollet, imperat ab Assuero vt iuberet omnes in regno suo Iudæos interfici. missa sorte quando id fieret, exit seu cadit mensis Februarius. Itaque mittit ad vniuersas 127. prouincias literas regis annulo signatas, vt 13. Februarij vniuersi vbique Iudæi occidantur. Ester 3. Iudæi occidendi. Tyrannis Aman. Ester 13.

Quapropter Mardochæus ac reliqui passim Iudæi vehementer lugent. Hester autem mandato Mardochæi non vocata ad regem ingressura, vt necem Iudæorum deprecetur, iubet vt triduo pro se ieiunent & orent: idemque ipsa facit. Ester 4. Ester 13. & 14.

Die autem tertio regali cultu ornata anxiaque intrat ad regem, petit vt ipse & Aman ad suum veniant conuiuium, in quo ab exhilarato rege de sua petitione seu quidnam peteret interrogata, rursus vtrumque inuitat ad sequentis diei conuiuium. Egressus autem è conuiuio Aman, videt Mardochęum non exhibere sibi honorem: vnde iratus parat ipsi patibulum, in quo postridie eum suspendat. Ester 5. & 15.

Noctem illam rex ducens insomnem, iubet annales sibi legi, reperiensque inibi Mardochæi fidelitatem in detectis eunuchorum insidijs, facit ipsum mane per Aman honorari, corona purpuraque ornatum regio equo vehi & obequitare per plateas vrbis. Ester 6. Exaltatio Mardoch.

Hester autem in conuiuio regem exhilaratum orat pro sua & populi sui vita, & liberatione: ipsumque Aman Iudæorum hostem palam & apertè accusat. quem rex mox iubet ac facit suspendi in patibulo quod ipse Mardochæo parauerat: Mardochæum verò exaltans in suspensi locum, secundum à Rege constituit. Ester 7. Suspensio Aman.

Porrò Hester die 23. Maij consensu ac nomine regis mittens ad singulas regni prouincias nouas literas annulo regis obsignatas, veteres literas ab Aman in necem Iudæorũ missas retractat & irritas facit, Iudæis securitatem præbet, insuper & potestatem vt eadem die decimotertio Februarij, qua neci erant destinati, ipsi vice versa occidant omnes aduersarios & hostes suos. Itaque gauisi prædicto die 13. Februarij suspendunt 10. filios Aman, ac passim trucidant vsque ad 75. millia hominum. constituitque Mardochæus diem Phurim, id est, sortium deinceps annuatim à Iudæis gaudio atque conuiuijs celebrandam. vixitque Mardochæus, teste Philone, annis 198. Ester 8.9. & 16. Liberatio Iudæorum. Festum sortium.

Circa hæc tempora Malachias propheta increpat Iudæos siue Israëlem, quòd vitiosas hostias offerant, ideoque eorum sacrificia à Deo reprobanda: gẽtium autem oblationem mundam, quæ in omni loco offeretur & sacrifica- Malach 1. 2.3 4. Prophetia Malachiæ.

crificabitur Deo, ei gratam fore. prædicitque Ioannem Baptistam Diuinitùs mittendum præcursorem primi aduentus Christi: Eliam verò prophetā mittendum ante postremum eiusdem aduentum ad iudicium, qui conuertat cor patrum ad filios.

Anno mundi 3568.

Philo in breuiar. Ioseph. antiq. Iud. li. 11. cap. 7. & 8. IOANNA ben Resa 3. dux Iuda præest Iudæis annis 53. Deinde Iudas Hircanus primus annis 14. cuius tempore Manasses frater Iaddi pontificis Iudæorum, eò quòd alienigenam duxisset vxorem, filiam nempe Sanaballet satrapæ seu principis Samariæ, ab altari pulsus, abiens in Samariam ad socerum contra legem extruit in monte Garizim templum Ierosolymitano simile. eiusque à Sanaballet Pontifex constituitur. incidit autem huius templi desolatio ab Hircano post annos 200. Ioseph. 13. antiq. 16. 17. *Templum in Garizim.*

Iosep. ant. 11. cap. 8. Alexand. Magnus. Posthæc Alexander Magnus rex Macedoniæ mouens exercitum in Persas, capta Damasco ac Sidone, Tyrum oppugnat, scriptisque ad Iaddum Iudæorum pontificem literis, petit auxilium. Pontifice recusante, eò quòd Dario regi Persarum fidei sacramento obligatus esset: iratus Alexander capta mox Tyro, properat ad expugnandam Ierusalem. at Pontifex indicta populo supplicatione, Dei iussu indutus ornamentis pontificalibus, cum sacerdotibus ac populo in vestibus albis obuiam procedit Alexandro, quem cùm sic ornatum videret Alexander, deposito furore protinus desilit ex equo, ac pronus supplex adorat Dei Pontificem, nomenque veneratur. obstupescentibus ob hoc suis principibus, respondet, quòd cùm esset adhuc in Macedonia, Deum hoc ipso habitu sibi apparuisse, ac promisisse quòd ipsius ope potiretur Persarum imperio. *Alexander adorat Dei pontificem.*

Alexander Deo sacrificat. Ingressus vrbem Ierosolymam ac templum, ex sacerdotis præscripto victimas Deo immolat. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, Iudæis magna priuilegia tributorumque immunitatem concedit.

1. Mach. 1. 3. Monarchia Græcorum. Hinc subacta Aegypto, pergit in Persas, Darium ipsorum regem pugna victum occidit, monarchiam transfert ad Græcos. quo tempore Hispani, Belgæ, Morini, eius amicitiam petunt. qua illis concessa Alexander bellis ac victorijs progreditur vltra Indos vsque ad fines terræ.

Anno mundi 3641.

1. Mach. 1. REVERSVS Babylonem, veneno intoxicatur, ætatis suæ anno 32. regni 12. moriensque diuidit regnum pueris suis, quorum Philippus Aridæus frater Alexādri, tenet Macedoniam & Græciam. Ptolomæus Lagi filius, Aegyptum. Antigonus, Pamphiliam & Asiam. Seleucus Nicanor Babyloniam. qui anno 12. post mortem Alexandri victo Antigono, imperare cœpit & Syriæ, ac Asiæ, vniuersisque regnis Orientis à Phrigia vsque ad Indiam. regnans deinceps annis 32. Ab hoc tempore supputatur regnum Græcorum in libris Machabæorum. *Diuisio imperij.*

Anno mundi 3635.

IOSEPH Priscus, dux 5. præest Iudæis annis 7. deinde Semei Abner annis 11. sub quo Ptolomæus Soter rex Aegypti specie religionis sub simulatione sacrificij venit Ierosolymam sabbato, & multa Iudæorum millia dolosè capta, transfert in Aegyptum, ac in seruos vendit. *Luca 3. Philo. Ioseph. 12. antiq. 1.*

Anno mundi 3653.

MATATHIAS Heli, dux 7. præest reliquijs Iudæorum annis 12. Inde Maat Asar annis 9. Nagge Artaxat annis 10. Hesli Agai annis 8. *Luca 3. Philo. Duces Iuda.*

Anno mundi 3685.

PTOLOMAEVS Philadelphus rex Aegypti, studiosissimus literarū amator, innumeros libros vndiq; comparat sibi Alexandriæ in bibliotheca. audiens autem Diuinam legem Hebraicè scriptam esse Ierosolymis, vt & eam obtineret, ilicò 120. milia Iudæorū, qui in regno suo seruiebant, ab Aegyptijs redimit, pro quolibet capite 120. drachmas argenti soluens, redemptos manumittit: deinde mittit multa munera templo Domini, & epistolam ad Eleazarum Iudæorum pontificem, obsecrans sibi transmitti Dei legem, viros[q]; peritos, qui possent Græcè transferre. statim mittit Eleazarus 72. seniores cū lege aureis literis tenui mēbranæ inscripta. quos rex suscipiēs honorificè Alexandriæ, triduo permagnificè tractat. Postea designat eis basilicam, ad quā quotidie certis horis conuenientes, intra 72. dies legem interpretati sunt, cautè potius, quàm syncerè. Completa translatione, remittit eos rex ad propria maximis præmijs honoratos. cuius bibliotheca cum 40. milibus librorum tandem à Iulio Cæsare exusta est. *Aristeas lib. ad Philocratem. Ioseph. 12. antiq. 2. 70. Interpretes Biblia vertunt. Plutar. in vita Cæsaris.*

Anno mundi 3685.

ANTIOCHVS Soter, rex 2. Syriæ, regnat annis 19. deinde Antiochus Theos annis 15. huic tradidit Ptolom. Philadelphus Bernicen filiam suam in vxorem causa firmandæ pacis: quam tamen obtinere diu non potuit, vt prophetauerat Daniel, eò quòd occisa sit ab alia dicti regis vxore. *Daniel. 11.*

Anno mundi 3692.

NAVM Maslot, 11. dux Iudæorum, præest annis 7. post eum Amos Syrach annis 14. Matathias Siloa annis 10. Ioseph iunior Arses annis 60. *Luca 3. Philo.*

Anno mundi 3719.

SELEVCVS Gallinicus 4. rex Syriæ, regnat annis 20. Ptolomæus Euergetes rex Aegypti

Aegypti vindicans necem Bernicis sororis suæ, vt prædixerat Daniel, debellat Seleucum Gallinicum, obtinet Syriam: cumq; audiret in Aegypto seditionem moueri, diripit ex Syria deorum simulacra 2500. vasaque pretiosa, & 40. millia talenta argenti, quibuscum reuertitur in Aegyptum. *Daniel. 11.*

Anno mundi 3739.

SELEVCVS Cerannus 5. rex Syriæ, regnat annis 3. cœpit debellare duces Euergetis, sed anno 3. ab eis occiditur. quo audito Antiochus magnus frater eius, festinanter ex Babylone ascendit, debellat duces Aegyptios, & obtinet Syriam, quam tenet 36. annis. *Daniel. 11.*

Anno mundi 3737.

TEMPORE Ptolomæi Euergetis regis Aegypti, & Simonis Iusti Iudæorum pontificis, Iesus filius Sirach Ierosolymita aureas sapientum sententias ab auo suo Iesu filio Sirach Hebraicè collectas, græcè transfert, ac sub titulo sapientiæ edit. quem librum vocāt *πανάρετον*, quasi omnium virtutum receptaculum, nos Ecclesiasticum appellamus. in quo ad sapientiæ virtutumque omnium amorem sanctorum patrum tum sententijs tum exemplis inuitat. *Eccles. 1. 2. 3. &c. 50. 51. Liber Ecclesiasticus.*

Ptolomæus Philopator rex Aegypti egressus, exercitum Antiochi magni debellat, Syriamque recipit. Inde cum exercitu ingressus Iudæam, Ierosolymę in templo sacrificat, maximo Deo gratias reddens: at prohibentibus licet sacerdotibus, visendi gratia intrat sancta sanctorum, vnde Simone pontifice orante, à Deo flagellatur acerbè in templo, ita vt humi iaceret sine viribus. Reuersus in Aegyptum, edicto iubet omnes Iudęos in Aegypto existentes, vinctos ad se perduci seu in campo congregari puniendos, tribus vicissim vicibus occidi ac deleri. *Daniel. 11. Lib. 3. Machabæorū. Philopator Diuinitus in templo flagellatus.*

At Eleazaro sene viro insigni cum alijs Iudæis orante, 2. Angelis cælitus apparentibus, Iudæi liberantur, Philopatoriq; reconciliati, epulantur, liberè in Iudæam reuertuntur, ac, diem festum annuum liberationis celebrandum statuunt. verùm Antiochus reparato exercitu, deuincit hostes, & omnia recuperat, Iudæam sibi sociat, vt Daniel prophetauerat. Deinde Scopam ducem Ptol. Epiphanis regis Aegypti Iudæam Syriamque occupantem auxilio Iudęorum ad fontes Iordanis superat fugatque. Ingressus Ierosolymam, Iudæos magnis immunitatibus muneribusque donat. Inde dolosè fœdere cum Ptolo. Epiphane inito, despondet & dat ei Cleopatram filiam suam, vt licentius Aegyptum inuaderet. Ille vt dolum sensit, cauit sibi. Antiochus igitur aliò se diuertens, capit Rhodum, Samum, & alias insulas Asię. tandem victus & captus à Scipione Romano, iubetur regnare intra Taurum montem sub tributo annuo, filiusq; eius Antiochus Epiphanes obses Romam perducitur. Inde fugit in Apamiam, cumque aduersus Elimaços pugnaret, cum omni deletur exercitu. *Daniel. 11. Iosephus 12. antiq. 3. Antiochus magnus. Daniel. 11. Daniel. 11. 1. Mach. 8. Antiochus Epiphanes Romæ obses.*

Anno mundi 3775.

SELEVCVS Philopator, qui & iners dicitur, 7. rex Syriæ vilissimus, indignus decore regio, regnat annis 2. quos Daniel vocat dies paucos, respectu patris. deinde contritus est non in furore, nec in prælio. *Genebrar. 3922. Daniel. 11.*

Tunc apud Iudæos pontifex erat sanctus Onias pius, Simonis iusti filius annis 39. ad quem misit legatos & literas Arius rex Spartanorum, i. Lacedæmoniorum, amicus & frater, & filius Abrahę, denuncians Iudæos & Lacedæmones ex vno patre Abraham ortos. *Ioseph. 12. antiq. 5. 1. Mac. 12. S. Onias.*

Anno mundi 3783.

IANNAEVS Hircanus Secundus, 15. & vltimus dux de domo Dauid, præest Iudæis annis 16. post quem propter persecutionem Antiochi Epiphanis ducatus vacat anno 1. Deinde Machabæi tam ducatum seu principatum, quàm sacerdotium tenuerunt vsque ad Herodem. *Ioseph. 12. antiq. 4.*

His diebus Seleucus Philopator, qui & iners, filius Antiochi magni, Asiæ rex, alijque reges ac principes multis donarijs honorabāt templum in Ierusalem. Sed postea Simō quidam præpositus templi rebellis Oniæ pontifici, fugiens, indicat Apollonio, Phœnices duci & ille Seleuco Philopatori, esse Ierosolymis in templo ærarium plenum pecunia, fisco regis applicanda, quæ tamen pro sustentatione pauperum seruabatur. missus ergo à rege Ierosolymam Heliodorus vt eas auferat, cùm id attentaret, Iudæis Deum implorantibus, Diuinitus ab Angelis multis plagis flagellatur, sed Oniæ sacrificio ac precibus liberatus, mortem euadit, actisque Deo & Oniæ gratijs, regressus nunciat regi Seleuco ac cæteris omnibus magnalia Dei. *2. Mach. 3. Honor templi. Heliodorus templum spolians, flagellatur.*

Anno mundi 3789.

ANNO regni Græcorum 137. præfatus Seleucus cupiens liberare fratrem suum Antiochum Epiphanem, i. illustrem siue nobilem, ab vrbe Roma, vbi erat obses, mittit eis filium suum Demetrium in locum eius. Dimissus Antiochus Epiphanes, qui Romæ obsederat, audita morte patris sui & inertia fratris sui, clam profugit de Roma, cumq; adhuc esset in via, eccè subitò Seleucus frater eius occisus est, non in furore, nec in prælio, sed proditoriè ab Heliodoro familiari suo, sicut Daniel prophetauerat. Antiocho antè clam venienti in Syriam, primùm non est datus honor regius, ab his qui Ptolomęis fauebant, verùm postea (quia callidissimus erat) simulatione clementiæ in fraudulentia, dolo, & blāditijs obtinet regnum Syriæ, tenetque annis 11. radix peccati, & figura Antichristi. *1. Mach. 1. Demetrius Romæ obses datur. Daniel. 11. Antiochus Epiphanes fit rex Syriæ.*

Inde pugna congressus cum principibus Aegyptijs, inter Pelusium & montem Cassiū, ijs deuictis victor intrat ac vastat Aegyptum, capit spoliatque ciuitates, regnum Aegypti suscipit: simulans se hæc agere titulo, ac prætextu tutoris pro consobrinis filijs sororis suę *1. Mach. 1. Daniel. 11. Inuasio Aegypti.*

Ptolomæis Philometore & Phiscone rege Aegypti impuberibus, cumque per hæc suspectus fieret Ptolemæis. i. principibus Aegypti, bellum repetitur: verùm Antiochus omnia innocenter se fecisse fingens, pacat eos, atque onustus eorum spolijs, reuertitur in Syriam terram suam.

1. Mach. 1. *2. Mach. 4.* Veniens Ierosolymam, facit mala multa, quem ibi statim adit Iason frater Oniæ pontificis, petit permitti sibi pontificatum fratris, ac potestatem viuendi more gentium, promittens regi quotannis argenti talenta 590. consentit rex. tum ille occupato pontificatu statim omnem Dei cultum peruertit, factoque & ædificato gymnasio Ierosolymis sub arce, transfert gentem suam ad ritus gentilium, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponit. bene constituta amouet, praua instituit, mittitque Tyrum 300. didrachmas argenti in sacrificium Herculis. *Introductio gentilitatis Ierosolymæ.*

Anno mundi 3792.

1. Mach. 4. POST triennium mittit Iason Menelaum vt ferret regi pecuniam. qui plura regi talenta pollicitus obtinet sibi pontificatum. expulsoque Iasone, qui proprium fratrem captiuauerat, sedem illius inuadit: sed quia nō citò dedit pollicitas regi pecunias, amouetur. & frater eius Lysimachus subrogatur. tunc quoque sanctus Onias pontifex eò quòd Menelaum de sacrilegio argueret, illius instinctu ab Andronico dolo perimitur Antiochiæ, quò fugerat à facie Iasonis fratris sui. propter quod iussu Antiochi Andronicus in eodem loco interimitur. Menelaus autem non ferens eiectionem suam concitata plebe fratrem suum Lysimachum sacrilegum iuxta ærarium opprimit: multaque pecunia mediante à rege absolutus, occisis innocentibus eius accusatoribus, resumit pontificatum, crescens in malitia. tandem iussu Antiochi Eupatoris occisus est. *2. Mac. 13.*

Anno mundi 3795.

2 Mach. 5. *Daniel. 11.* ANNO regni Græcorum 143. rex Antiochus intelligens vrbes Aegypti à se defecisse, secundam parat profectionem seu expeditionem in Aegyptum: sed iuxta sententiam Danielis non erat nouissimum priori simile. cùm enim apud Alexandriam haberet exercitum, illicò appellunt naues Romanorum ad subuentionem Aegyptiorum, Marcusque Popilius Romanorum legatus præcipit Antiocho, vt ab amicis populi Romani recederet. At ille: Deliberabo, inquit, cum consilio meo. Tunc Marcus sceptro suo circunscribit in arena regem, & ait: Senatus, populusque Romanus præcipiunt, vt hîc respondeas. Territus Antiochus dicit: Si hoc placet Romanis, recedendum est. itaque furibundus mouet exercitum versus Iudæam. *2. Inuasio Aegypti.*

2. Mach. 5. *Signa in aere.* Interea Ierosolymis armati exercitus in aëre congredi diebus 40. conspiciuntur. Paulò pòst Iason credēs Antiochum obijsse, cum mille viris inuadit Ierusalem, ciues crudeliter occidit: iterumque profugus exul apud exteros miserè perit. *2. Mach. 5.* *Clades Ierusalem.*

Deinde Antiochus 25. die mensis Casleu, efferato animo armis ingressus Ierosolymam, intra triduum 80. millia ciuium trucidat, 40. millia vinxit, non minus venundat. insuper Menelao ductore intrat templum; aufert altare aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, vniuersa vasa ac thesauros, auri & argenti 1800. talenta, velociterque regreditur Antiochiam. Sed brachia ex eo steterunt, iuxta Danielem. Discedens enim Antiochus reliquit Ierosolymis præsidij loco principes præpositos se ipso crudeliores ad affligendum gentem Iudæorum. *1. Mach. 1.* *2. Mach. 5.* *Strages populi Iudæorum.* *Spoliatio templi.* *Daniel. 11.*

Anno mundi 3797.

POST 2. annos Anno 145. regni Græcorum, rex Antiochus misso Apollonio duce cū exercitu 22. millium simulata pace dolosè in Ierusalem, denuò plurimos Iudæorum occidit sabbato, mulieres ac pueros vendit, multas domos ac ædes spoliat, exurit, ac diruit, spolia pecoraque rapit, arcem Sion præsidio gentium munit, tollit & iuge sacrificium, publicatoque in Ierusalem, Iudæa, & per omne regnum suum edicto; sub mortis pœna mandat & compellit Iudæos relinquere Dei legem, sacrificia, festa, sabbata, ac ceremonias, libros sacros legis seu testamenti Domini cōburi; ac leges gentium seruare, aras & idôla erigere, & ijs thus incendere ac sacrificare, porcinas carnes immolare & edere, & anno 145. die 15. Nouembris ponit in templo super altare Dei idôlum ac simulachrū Iouis Olympij, cui sacrificare cœperunt 25. die mensis eiusdem, immolantes ac offerentes porcos aliaque illicita, ac in ipso templo comessantes ac scortantes cum meretricibus. in templo autem montis Garizim ponunt imaginem seu statuam Iouis hospitalis. itaque multi passim Iudæorum relicta Dei lege gentilitatem sequuntur, impij quidem voluntariè, infirmi autem timore: pij verò in legis obseruantia persistentes vbique crudeliter trucidantur. *1. Mach. 1.* *2. Mach. 5.* *6.* *Persecutio Antiochi sæuissima.* *Abolitio cultus Dei.* *Pollutio templi.*

Tunc mulieres, eò quòd filios suos circuncidissent, infantibus ad colla suspensis per ciuitatem circumductæ, per muros præcipitantur. *1 Mach. 1.* *2 Mach. 6.*

Alij autem ad proximas coeuntes speluncas, & latenter sabbatum celebrantes, concremantur. *2. Mach. 6.*

Tunc Eleazarus scriba nonagenarius, quòd nollet comedere carnem porcinam, nec id simulare, diris plagis perimitur. *2. Mach. 6.* *Eleazarus.*

Tunc septem fratres Machabæi vnà cum matre sua, nolentes porcinis vesci carnibus, pro lege Dei ab Antiocho rege post atrocia fortissimeque tolerata supplicia ac tormenta terribili morte & Martyrio consummantur. *2. Mach. 7.* *Machabæi martyres.*

Anno mundi 3799.

Genebrar. 3922. 1 Mach 2. 2.Mac.5. TVNC Matathias sacerdos in ciuitate Modin cum 5. filijs suis Ioanne, Simône, Iuda, Eleazaro & Ionatha, scissis vestibus plangens ac lugens sanctorum prophanationem, afflictionemque Israël, respondet his qui ab Antiocho à rege missi erant, nec se, nec suos idôlis sacrificaturos, quin Iudæum quendam sacrificantem, regiumque ducem ad hoc compellentem, occidit, aram diruit, & fugit cum filijs & amicis in desertum, in montibus & speluncis, inter feras herbis victitantes. vbi mille Iudæi nolentes sabbato pugnare, trucidantur. Matathias autem collecto piorum exercitu zelo legis arma corripiens, & sabbatis etiam pugnans, Antiochi ducibus resistit, idolo latriam destruit, vindicat legem, reuocat Dei cultum pueros incircuncisos circuncidit, tandemque moriturus hortatur filios vt patrum exemplo semper fortiter tueātur legem Dei, dans eis Simônem filium suum in consultorem, & Iudam Machabæum in militiæ principem. obijt anno regni Græcorum 146.

Matathias Dei legem vindicat.

Anno mundi 3800.

1.Mach.3. 2.Mach.8. Philo in breuiar. IVDAS Machabæus loco patris principatum simul ac pontificatum Iudæorū (quorum alterum domui Dauid, alterum tribui Leui hactenus adhæserat) tenet annis 5. statimque vt gigas ac leo perambulans ciuitates Iuda, omnes impios trucidat: mox Apollonium Samariæ seu Cælesyriæ ducem occidit exercitumque eius delet, ac gladio illius deinceps vtitur.

Iudas Machabæus. 1.Mach.1. Iudas Antiochi duces debellat.

1.Mac.3. Seron. Deinde Seronem Syriæ principem, cum paucis Deo fidens, potentissimumque eius exercitum iuxta Bethoron conterit. quo audito rex Antiochus, conscribit ac colligit exercitum: at deficiente pecunia, committit Lysię bellum in Iudæos, vt Iudæos penitus deleret, & abit in Persidem colligere tributa regionum.

1.Mac. 3.4. 2.Mac.8. Anno 147. Lysias mittit Nicanorem & Gorgiam cum 47. millibus bellatorum in Iudæam ad delendum Iudæos. at Iudas peracto in Maspha ieiunio, pœnitentia & oratione, Deo fretus, suosq; ad constantiam hortatus, cum tribus millibus iuxta Emauntem hostes inuadit, fundit, ac fugat, eorumq; spolia Iudęi debilibus, orphanis, & viduis diuidunt. Nicanor autem solus per mediterranea fugiens Antiochiam, prædicat Iudæos Deum habere protectorem.

Cædes gentium.

1.Mach.4. Anno 147. venit Lysias ipse cum 65. millibus in Iudæum iuxta Bethoron. Iudas verò inuocato Dei auxilio cum 10. millibus hostium copias deuincit, prosternit, profligat. Lysias fugit Antiochiam, nouum reparaturus exercitum.

1.Mac.4. 2.Mac.10. Iudas autem cum suis ascendit Ierosolymam recipit ciuitatem, aras in plateis extructas destruit, arcem Sion expugnat, templum purgat à sordibus idolorum, ædificat nouum altare holocausti, altare thymiamatis, candelabrum mensam, vasa, cæteraq; omnia renouat & exornat. cultum Dei restituit. offert sacrificium anno 148. 25. die Nouembris, triennio desolationis præcisè completo. ornant templum coronis aureis, celebrant dedicationem altaris & templi magna lætitia diebus 8. statuunt vt simili modo singulis annis ageretur.

Encœnia, id est Dedicatio tépli. Ioan.10.

1 Mac.5. Hinc Iudas auxilio fratrum debellat Idumæos, Galilæos, Galaaditas, Ammonitas, & alias gentes finitimas Iudæis infestas. Timotheum ducem Ammonitarum semel atque iterum deuincit, variasque ciuitates expugnat. idôla ipsarum succendit, aras earum diruit, & subuersis ipsarum simulachris integro numero reuersi in montem Sion, læti Domino sacrificant.

Debellatio vicinarum gentium.

1.Mac.6. 2.Mac.9. Anno 149. mense Martio Antiochus tentat spoliare opulentissimum templum Elymaidis in Perside, sed fugatus à ciuibus fugit ac reuertitur in Babyloniam circa Ecbatanas: vbi audiens suorum in Iudæa debellationem Iudæorumque prosperitatem, furibundus proponit festinanter Iudæos omnes perdere, ac Ierusalem euertere. sed subitò percutitur à Deo maximis viscerum doloribus, ita vt de corpore eius vermes scaturirent cum fætore intolerabili. vnde confitetur hoc sibi contigisse, & hęc se pati propter mala quę in Iudęos exercuerat. simulat pœnitentiam, promittit emendationem, scribit ad Iudæos literas supplices, vt filio suo Antiocho subditi persisterent, tandemq; à vermibus cōsumptus perit. impletaque est prophetia, quæ dixerat: Sine manu conteretur, Daniel. 8. quo cognito Lysias, constituit filium illius Antiochum Eupatorem regem adolescentem, regnat annis. 2.

Antiochus Epiphanes a vermib. cōsumitur.

2.Mac.11. Iudas autem primò Gorgiam, deinde Timotheum duces Eupatoris Iudæam inuadentes deuincit, vltra 66. milia hostium occidit, 5. equitibus è cælo ei auxiliantibus, variasque aduersariorum munitiones expugnat.

Auxilium è cælo.

2.Mac 11. Vnde Lysias cum 80. millibus, & 80 elephātis & equitatu vniuerso veniens in Iudæam, iuxta Bethsuram conatur Iudæos debellare, sacraque profanare: at cælesti equite Iudæos adiuuante, ab ipsis debellatur. itaq; intelligens Iudæos, Dei auxilio innitentes, inuictos esse, pacem ab eis petit, & accepit. Igitur anno 148. die 15. Aprilis concedit rex per literas Iudæos ambulare in legitimis suis.

Angelus Iudæos iuuat.

2 Mac.11. Romani. Eodem quoque die legati Romanorum per familiares literas amicitiæ signa scribunt Iudæis, eadem concedunt. Mense autem Iunio Lysias ad eosdem suas mittit, & abit Antiochiam. 2.Mac.11.

2.Mac.12. Iudæi itaque agriculturæ operam dant, sed reliquiæ nationum, non sinentes in pace agere infestant eos. compulsus ergo Iudas Machabæus, illorum multa millia prosternit, diuersas ciuitates expugnat, cum 6. millibus Timotheum habentem 122. millia Deo iuuante vincit, ac Gorgiam iuxta Odollam debellat. Iudæos autem in prælio occisos sepelit, reperto quod de donarijs idolorum sustulerant,

Oratio pro defunctis. stulerant, pro ipsis orat, factaque collatione mittit Ierosolymam 12. millia drachmas argenti, curat pro ipsorum peccatis sacrificium offerri. spem resurrectionis ostendit.

1.Mach.6. 2.Mach.13. Obsidio arcis Sion. Eupator invadit Iudæam. Anno 150. his qui in arce erant Iudæos affligentibus, cœpit Iudas obsidere arcem in Ierusalem. quod vbi rex Antiochus Eupator audiuit, iratus venit cum Lysia & exercitu 120. millium, & 32. elephantum turres cum militibus in tergo gestantium, ad debellandum Iudam, cum quo semel & iterum congressus, multa milia suorum amittit. Eleazar Iudæus fortiter castra hostium penetrans, occiso elephante ab eo oppressus, interit. rex tamen Eupator Bethsuram per deditionem capit & Iudæis aufert, eò quòd non essent alimenta conclusis, quia erat sabbatum terræ, & quæ reposita fuerant, iuxta legem, iam alienigenæ consumpserant. Eleazari magnanimitas. Leuit.25.

1.Mach 6. 2.Mac.13. Obsidio templi. Eupator pacem init cũ Iudæis. Deinde rex diebus multis obsidet & oppugnat montem siue arcem Sion, hoc est, templũ, vbi Iudas se munierat. sed audiẽs Philippum quendã dominari Antiochiæ, postulat à Iuda pacem, concedens Iudæis vt ambulent in legitimis suis, & iurans se nihil facturum mali. acquiescit Iudas. rex ingressus templum; offert sacrificium, munera ponit, Iudam osculatur, & facit eum principem à Ptolemaide vsque ad Gerrenos, sed contra iuramentum suum destruit murum in gyro templi, ne fortè post discessum suũ, occasione præsidij rebellarent. receditque festinanter Antiochiam, ac Philippum fugat.

Ioseph.12. antiq.14. Ioseph.13. antiq.4. Templũ in Aegypto. Isaiæ 19. Iose.1 bel. 1.& 7.bel. 30. Onias sacerdos sancti Oniæ pontificis filius cum multis Iudæorum fugit in Aegyptum, & impetrato à rege Philometore loco apud Hieropolim, ædificat ibi templum instar illius quod erat in Ierusalem, cultumque Diuinum instituit: fingẽs hoc modo se implere scripturam, quæ dixerat: In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti. hoc templum permansit vsque ad imperium Vespasiani, & tũc funditus dirutum est.

1.Mac.7. 2.Mac.14. Alcimus apostata. Psalm.78. Anno 151. post triennium, quàm templum à Machabæo purgatum est, Demetrius Soter antedictus Seleuci filius clã Roma profugus occupat regnum Syriæ, occisisque Antiocho Eupatore & Lysia, regnat annis 9. aliàs 12. quem statim adit Alcimus quondam pontifex, sed propter idololatriã fugatus à Iuda, ac datis muneribus petit & se restitui in pontificatum, & interfici Iudam, quo superstite, nunquam futuram pacem. Missus ilicò Bacchides dux cum exercitu magno, in circuitu Ierusalem multos Iudæorum perfidè occidit, constituit Alcimum pontificem, datisque ei militibus, vt Iudam debellaret, redit ad regem. Iudas è cõtrario debellat Alcimum, qui regressus ad regem, imperat nouum exercitum, ducemque Nicanorem.

1.Mach.7. 2.Mac 14. Iudas ducit vxorem Nicanor autem metuens cum Iuda confligere, pacem cum eo facit, intrat Ierusalem, hortatur Iudam ducere vxorem, filiosq; procreare, nuptijs interest, vnanimiter comiterque viuunt. quæ videns Alcimus, tertiò regem aggressus, omnia defert. rex commotus & iratus, scribit Nicanori vt Iudam caperet. Iudas autem tẽpestiuè subtrahit se. iratus Nicanor irrisis sacerdotum sacrificijs, extendens manum ad templum, iurat sacerdotibus, ni Iudam tradant, se templum euersurum. vnde sacerdotes flentes Dei implorant auxilium, vt templum conseruet, & vindicet Nicanoris blasphemiam. Tunc senex Razias Iudæus à militibus Nicanoris comprehendẽdus, seipsum interficiens, in eos proprijs manibus sua intestina proijcit. 2.Mac.14.

2.Mac.15. Oratio sanctorum defunctorum pro viuis. Nocte videt Iudas in somnis sanctum Oniam pontificem extensis manibus orare pro populo Israël: ac Ieremiam prophetam aureum sibi tradere gladium, quo aduersarios devinceret.

1.Mac.7. 2.Mac.15. Occasus Nicanoris. Quam visionem 3. millibus, qui secum erãt, exponens, animos eorum confortat. factaq; ad Deum oratione, Nicanorem contempta Dei potentia sabbato, die 13. Februarij, se aggredientem, cum 35. millibus, totoq; exercitu prosternit, caput & dexteram ipsius præscissa, suspendit Ierosolymis contra templum, linguam verò eius blasphemam particulatim auibus dat. constituitque præfatum diem quotannis festiuè celebrari, ad memoriam Diuinæ victoriæ.

Anno mundi 3805.

1.Mach.8. Fœdus cũ Romanis. STATIM igitur post mortem Nicanoris, Iudas audita Romanorum potentia, mittit legatos Romam, fœdus societatis mutuique auxilij cum eis init. qui remittunt Iudæis icti fœderis rescriptum in tabulis æreis, & sine mora scribunt Demetrio, ne Iudæos amplius molestaret.

Anno mundi 3805. Genebr. 39.44.

1.Mach.9. Iudas gloriosè occumbit. Philo in breuiar. AT Interia Demetrius rursũ miserat Bacchidẽ & Alcimũ cum nouo & electo exercitu in Iudæam mense Martio anni 152. aduersum quos Iudas cum paucis fortiter à manè vsq; ad vesperam confligens, in prælio occiditur. cuius frater Ionathas rogatu populi principarum, ducatum, ac pontificatum suscipit. præest annis 19. ac strenuè se Bacchidi opponit, ac Ioannis fratris sui cædem vindicat.

1.Mach 9. Alcimi mors. Anno 153. Alcimus cœpit destruere muros sancti sanctorum, & opera prophetarum. sed subitò percussus à Deo paralysi, moritur tormento magno. quod videns Bacchides, redit ad regem. Sed post biennium reuocatus à falsis Iudæis, victusque à Ionatha, facit pacem cum eo, atque discedit. cessatque gladius ex Israel.

1.Mach.10. Anno 160. Alexander nobilis, filius Antiochi Eupatoris, occupat Ptolemaidem, regnatque annis 10. Demetrius autem veritus ne fortè Ionathas adhæreret Alexandro, festinat facere cum eo pacem, dat ei potestatem congregandi exercitum, & fabricandi arma, reddit omnes munitiones præter arcem Bethsuram, obsides restituit, magnasque immunitates pro-

tes promitit. quin & Alexander constituit Ionatham pontificem Iudæorum, mittitque ei stolam purpuream & coronam auream, vt eum in suas partes pertrahat. itaque Alexandro adhærens Ionathas, induit se stola sancta mense Septembri eiusdem anni 160. in festo Scenopegiæ congregat exercitum, facit arma copiosa.

Deinde Alexander Demetrium prælio victum occidit, assumptoque Syriæ regno, mittit ad Ptolomæum Philometorem regem Aegypti, petens sibi filiam illius vxorem dari. Consentit ille, venitque cum Cleopatra filia sua Ptolemaidam anno 162. ibique nuptiæ celebrantur. ad quas vocatus & Ionathas, ab vtroque rege plurimum honoratur, indutusque purpura assidet Alexandro.

1. Mac. 10.

Ionathæ gloria.

Anno 165 Demetrius secundus filius superioris Demetrij Soteris venit à Creta in Syriam vt debellaret Alexandrum. sed impediuit eum Ionathas, Apollonium eius ducem deuincit; octo millia occidit Azotum & templum Dagon succendit, & in præmium accipit ab Alexandro fibulam auream, & Accaron cum finibus suis in possessionem

1. Mac. 10.

Ionathæ victoria.

Anno 167. Ptolomæus Philometor dolo occupat regnum Alexandri generi sui, filiam suam ei ablatam tradit in vxorem Demetrio. Alexander bello victus fugit in Arabiam, vbi caput eius abscindunt mittuntque Philometori: quo viso, & ipse moritur post triduum. tunc ergo regnare cœpit Demetrius, & regnauit annis 6. in Aegypto: succedit Euergetes secundus.

1. Mac. 11.

Mors 2. Regum.

Tunc cœpit Ionathas obsidere arcem in Ierusalem. Demetrius autem scribit ei, ne hoc faceret, sed festinaret venire Ptolemaidam ad regale colloquiū. acquiescit, accedit regem, confirmatur in pontificatu, impetrat immunitatem Iudææ ab omnibus exactionibus.

1. Mac. 11.

Libertas Iudææ.

Videns autem Demetrius se pace perfrui, dimittit exercitus suos quorum ob hoc indignationem incurrit, quod noluit stipendia dare diebus pacis. igitur dux Tryphon abit in Arabiam ad Antiochum Alexandri filium, vt eum regem constitueret.

1. Mac. 11.

Ionathas autem rogat Demetrium, vt eijceret satellites arcis. Promittit rex vt faceret, modò mitterentur sibi Iudæi milites Antiochiam. missi ter mille viri, vix aulam regis ingressi sunt, & ecce 120. millia de ciuitate insurgūt in eum. Iudæi verò pro rege viriliter pugnant, centum milia ciuium vno die occidunt, ciuitatem succendunt, regem liberant. Porrò rex liberatus ingratus, mentitur Ionathæ, & alienat se ab eo, vexatque eum valdè.

Fortitudo Iudæorum.

Paulò post reuersus Tryphon & Antiochus adolescens Alexandri filius, Sedetes, expulso Demetrio regnat annis 9. cum Ionatha fœdus init, Ionathas autem Bethsuram expugnat, alienigenasque debellat.

1. Mac. 11.

Interim Ionathas missis legatis renouat amicitiam cum Romanis & Spartiatis, principes Demetrij fugat, Arabes percutit, Iudæam munit: sed tandem à Tryphone cupiente regnum Antiochi inuadere, & fingente se amicum, deceptus, ac dolo circumuentus, Ptolemaide comprehēditur, omnesq; qui cum eo erant interficiuntur.

1. Mac. 12.

Ionathas dolo capitur.

Anno mundi 3824.

STATIMQVE anno 170. Simon frater eius à populo princeps, dux ac pontifex electus, præest annis 8. resistit Tryphoni Iudæam inuadenti, eidemq; mittit petitam pecuniam & 2. filios Ionathæ ad ei⁹ redemptionem. Tryphon autem accepta pecunia, patrem cum filijs occidit. & inde anno mundi 3824. dominum suum Antiochum adolescentem regem proditoriè occidit, regnumque eius inuadit, regnatque pro eo.

Genebrar. 39. 52. *1. Mac. 13.* *Philo. in Breuia.*

Simon Machab.

Ionathas perfidè perimitur.

Anno 170. ducatus sui 1. Simon missis legatis impetrat à rege Demetrio Iudæis immunitatem à tributis, Gazamq; expugnat & mundat ab idolis.

1. Mac. 13.

Simon Machab.

Anno 171. ad deditionem compellit custodes arcis Sion siue Ierusalem, quibus eiectis mundat arcem ab idolis, & intrat in eam die 23. Aprilis cum ramis palmarum & canticis, statuit eum diem quotannis lętè agendum, filiūq; suum Ioannem Hyrcanum cōstituit ducem militiæ, ac magna pace cum suo populo fruens, super omnes gloria claret.

1. Mac. 13. 14.

Pax in Israel.

Anno 172. missis legatis renouat societatem cum Spartiatis & Romanis, mittitque his clypeum aureum mnarum mille. qui remittunt ei libertatem in tabulis æreis, & scribunt literas cunctis regibus & regionibus, ne fœderatos infestent.

1. Mac. 14. & 15.

Anno 174. Demetrio in Media ab Arsace rege deuicto, capto, & incarcerato, eius filius Antiochus Sedetes volens vendicare & occupare regnum paternum, ne Iudæi resisterent, primò cum Simone fœdus fecit, scribens ei gratiosam epistolam, & adijciens ad indulta priorum, etiam proprij numismatis percussuram. deinde cum centum viginti octo millibus Tryphonem persequens, compulsum in Dora, terra marique obsidet: sed quia recusat missum à Simone auxilium, Tryphon naui effugit.

1. Mac. 15.

Posthæc Antiochus rupto fœdere, reposcit à Simone restitutionem arcis Ierusalem, Ioppe, Gazæ, ac tributa. quibus denegatis, mittit aduersus eum Cendebæum ducem exercitus. quem Ioannes & Iudas filij Simonis iam senis deuincunt ac profligant.

1. Mac. 15. & 16.

Anno mundi 3832.

ANNO 177. mense Ianuario, Simon perambulans ciuitates Iudææ, & solicitudinem gerens earum, descendit Ierichocum Iuda & Mathatia filijs ad generum suum Ptolomæum, qui dominandi ambitione inflammatus acceptos conuiuio in Doch castro dolo occidit socerum & filios eius, sedētes ad mensam suam, & mittit ad regem auxilium petens, vt ei traderet regionem. sed Ioannes

Genebrar. 39. 52. *1. Mac. 16.*

Simon in conuiuio necatur.

Ioannes Hyrcanus. *Iosepb. 13. antiq. 14. & 1. bel. 2. Philo in breuiar.*

Hyrcanus priscus supradictus statim exurgẽs loco patris, viriliter se opponit, velocissimè Ierusalem venit, populum confortat, ducatũ ac põtificatum suscipit, expulsoque ac effugato Ptolomæo, præest annis 26. alij. 31.

Iosepb. 13. antiq. 15. Obsidio Ierusalem.

Rex autem Antiochus Sedetes an. 4. sui imperij, & 1. Hyrcani, Ierosolymam multiplici vallo circundat Hyrcanus in vrbe conclusus, rogat regem concedi sibi legitima, sicut fecerant alij reges. respondet Antiochus, facturũ se, si traderent arma, si tributa soluerent, si custodes militum in arcem admitterent. Iudæi necessitate compulsi, primas conditiones suscipiunt, custodiam refutant, sed loco eius, 300. argenti talenta præbent. quibus rex acceptis, discedit in Persidem, vbi cùm diriperet templum Naneæ, à sacerdotibus lapidatur, membratimq; diuiditur.

2. Mach 1. Antiochi mors.

Iosepb. 13. antiq. 17. 1. bel. 2. Hyrcani gesta. Samaria deletur.

Hyrcanus autẽ Ierosolymæ primus Xenodochia pauperum instituit, mittit Romam, qui de facta sibi ab Antiocho violentia quererentur, decreto senatus inter amicos refertur: cæterùm nihil ab eis auxilij consequitur. Samariam obsidione captam solo æquat, templũ montis Garizim destruit. quod steterat annis 200. Idumæos circũcisionem ac Iudaismum recipere compellit.

2 Mach. 1. & 2. Liber 2. Machabęorũ

Anno 188. Iudęi habitantes Ierosolymæ cõpilant ex 5. libris Iasonis Cyrinæi librum Machabæorum secundum, & per modum epistolæ mittunt Iudæis commorãtibus in Aegypto adhortãtes eos gratias agere Deo, de morte Antiochi, vtq; celebrent duas festiuitates à se nouiter institutas, nempe festum dedicationis templi per Iudam Machabæum, & diem ignis de cælo dati.

Iosepb. 13. ant. 18. & 8. ant. 2. & 2. bel. 7. 3. Sectę Iudæorum. Pharisæi.

Erant hoc tempore apud Iudæos sectæ tres, Pharisæorũ, Sadducæorum, & Essenorũ. Pharisæi, fidei sinceritate, solida eruditione, atq; autoritate cęteros pręcellentes, præter legem Moysi & prophetas, multas traditiones cæremoniasq; seruabant, quibus simul & habitu à communi hominum discreti, reputabant se cæteris meliores. Phylacteria, id est, decalogũ membranæ inscriptum, coronæ vice gerebãt in fronte & sinistro brachio, dilatabant fimbrias, ieiunia, orationes & eleemosynas libenter faciebant in publico, vt ab hominibus viderẽtur. Sadducæi autem, 5. libros Moysi tantùm recipiebãt, nec Angelos, nec spiritus, nec resurrectionem mortuorum esse credebant: sed animas simul cum corporibus interire, ideoq; nec vlla post hanc vitam iustitiæ præmia restare.

Luc. 20. Act. 23. Matt. 22. Sadducęi

Esseni.

Esseni verò Dei cultum religionem ac iustitiam pertinacissimè seruabant, in communi viuebant, à mulieribus, vino, & carnibus semper abstinebãt, vestes habere mundas studebant, ante Solis ortum orabant, interdiu operabantur, vesperi sub silentio edebant, & quia sobrij longę erant vitæ.

Anno mundi 3858.

Genebrar. 3983. Iosepb. 13. antiq. 18.

HYRCANO defuncto, filius & successor eius Aristobolus, non contentus parentum gloria vt dux & pontifex diceretur, primus post captiuitatẽ Babylonicam assumpto diademate, etiam regem seipsum facit, regnat anno 1. statimque matrem & fratres incarcerat, vbi mater in carcere fame interit, Antigonum fratrem occidit, cuius mortem Iudas Essæus propheta discipulis suis prædixerat, tandem tyrannus ipse, cùm Iiuræam ad circuncisionem ac Iudaismum compulisset, laceratis visceribus, ore sanguinem vomens, perijt.

1. bel. 3. Aristobolus rex Iudæorum.

Anno mundi 3859.

Genebrar. 3984. Iosepb. 13. ant. 19 20. 21. 1. bel. 3. 4. Alexander Crudel.

MOX soluit vxor eius vinctos, & fratrem illius Alexandrum Iannæum regem cõstituit, qui crudelissimè regnat 27. annis. matrem, fratrem proprium, & plurima milia ciuium occidit, multas vrbes suorum euertit. octingentos Iudæos, coniugibus ac liberis eorum coram ipsis iugulatis, crucifigit Ierosolymæ, eò quòd dixissent: nõ aliter quàm tua forsitan morte, conciliabis tibi animos populi, & hæc fieri lætus inter epulas cum concubinis suis prospectat. tandem ex temulentia morbo contracto obijt.

Anno mundi 3886.

Genebrar. 4011. Iosepb. 13. antiq 22. 1. bel. 4. Alexandra regina.

ALEXANDRA Alexandri vxor, adiuuantibus eam Pharisæis, pacificè regnat annis 9. Hyrcano filio seniore creato pontifice, qui sacris tantùm præsideret.

Anno mundi 3895.

Genebrar. 4020. Iosepb. 14. anti. 1. 2. & c. 7. 8. 1 bel. 5. Contentio fratrum de regno

MORTVA Alexandra, filij eius Hyrcanus & Aristobolus inter se de regno cõtendentes ac dimicantes, occasionem dant Romanis, vt Iudęam inuaderent. Hyrcanus enim à fratre Ierosolyma exclusus adit Pompeium Romanum in Damasco, de violentia conqueritur. Itaq; Pompeius venit cum exercitu in Iudæam, Aristobolum ipsi occurrentẽ secum retinet, ciuibus ipsum excludentibus, Ierosolymam obsidet, à fautoribus autẽ Hyrcani in vrbem receptus fautores Aristoboli in templo se continentes obsidet, tertio demum mense vi capto templo, ingreditur cum suis vsque ad sancta sanctorum. thesauros ac vasa templi intacta relinquit, sacra facere præcipit, Hyrcano pontificatum donat, ac pontificem declarat. Iudæam tributariam facit, eius procuratorem Antipatrum Idumæum, Herodis Ascalonitæ patrem constituit, Hyrcano pontificatum firmat. Aristobolum & filios eius captiuos abducit secum Romam.

Iudæa subacta à Romanis.

Iudęa fit tributaria Romanis.

Iosepb. 14. antiq. 10. 1. bel. 6.

Gabinius autem Iudæam in 5. toparchias siue curias partitur, singulis singulas metropoles assignat: Ierosolymam, Doram, Amathuntam, Ierichuntem & Sephorim, quæ est Galilææ ciuitas. Sicque Iudæi regali dominatione liberati sub aliorum dominatione degebant.

Anno

Anno mundi 3910.

Iosepb 14. antiq.13. 1.bel 6. Crassus.

POST hæc Crassus consul Romanus proficiscens contra Parthos, intrat Ierosolymam, spoliat templum: ideoque transgressus Euphraten à Parthis in Perside cum filio totoque exercitu perijt.

Anno mundi 3914.

Iulius Cæsar. *Iosepb.14. antiq.19. 1.bel.9.*

IVLIVS Cæsar Romanus postquam Gallos, Germanos, Britannos subiugasset, Hispaniam, Asiam & Africam occupasset, Romæ primus singulare suscipit imperium, (à quo imperatores Romani Cæsares appellãtur) idque vi armorum tenet annis 4. mens. 2. die 15. Calendarium & annum iuxta Solis cursum (vt hodie adhuc vtimur) emendat, & statum reipublicæ reformat, quintilem mensem, ꝙ eo natus esset Iulium dici decernit. tandem à Bruto & Cassio & 60. vel amplius senatoribus facta conspiratione, in curia Idibus Martijs 23. vulneribus cõfoditur & occiditur: occisores intra triennium omnes vel trucidati sunt, vel semetipsos interemerũt.

Anno mundi 3920.

Genebrar. 4090. Augustus Cæsar.

OCTAVIVS Augustus, Romanus, Cæsar 2. adoptatus Iulij filius, imperat annis 55. mẽs. 8. die. 24. post varia bella ciuilia deuictis hostibus cum maximo triumpho ingressus Romam, Ianum (qui ad indicandum bellũ iam 200. annis patuerat) claudit in signum pacis. ac iudicio senatus populiq; consensu appellatur Augustus. Sextilis etiam mensis ab eo Augustus est dictus: summaq; per totum Orbem pace fruebantur omnes.

Iosepb.14. ant.18.20.

Interea Antipater ex filijs suis Phaselum seniorem Iudææ, Herodem verò Ascalonitam Galilææ præficit. ipse velut omnium pater, solicitè cũctis superintendit. tandẽ à Malcho Iudæo veneno necatus interijt, ipseque Malchus ab Herode perimitur.

Anno mundi 3926.

Iosepb.14. an.24.25. 1.bell.11. Hyrcanus captus à Parthis. Hyrcano aures abscisæ.

ANNO 32. pontificatus Hyrcani, 4. Augusti Parthi & prece & precio prouocati ab Antigono Aristoboli filio Iudæam inuadentes, eundem Hyrcanum pontificem & Phaselum ducem Iudææ captiuos abducunt, Antigonum violenter in regnum intrudunt, præest annis 3. qui patruo suo priusquam abduci permitteret, aures amputat, ne ad recipiendũ pontificatum esset idoneus. Phaselus autem, cum manus liberas non haberet, colliso ad saxum capite, seipsum occidit.

Iosepb.14. an.23.24. 25.26.27. 28.1.bell 11 12 13. Herodes Ascalonita fit rex Iudæorum.

Herodes verò Parthorum vix manus effugiens, aspera licet hyeme abit Romam, Augusto Cæsari senatuiq; suas clades exponit, ibiq; creatur ac constituitur rex Iudæorum, acceptisq; auxiliarijs ad debellandum Antigonũ, statim reuersus in Iudæam, quærit omni modo suscipere regnum: sed Iudæis (quod alienigena esset pertinacissimè renitentibus, toto biennio parum proficit. anno autem tertio, mense tertio, vt armorum capta Ierosolyma, inuitis Iudæis tyrãnicè regnat an. 31. deinde legitimè annis 6. simul annis 37.

Antigonũ captũ curat ab Antonio Antiochiæ securi percuti, sumit sibi vxorẽ Mariamnem filiã Hyrcani capti à Parthis, & filiũ eiusdem Hycani Aristobolum declarat pontificem, vt Iudæorum animos ad se inclinaret. sustulit autẽ ex filia Hyrcani sibi vxore filios duos. *Philo in breui. Iosepb.15. ant.3.20. antiq.16.*

Anno mundi 3942.

ANNO regni sui 15. Herodes instaurat tẽplum Domini in Ierusalem, quod occasione bellorum confractum iacebat: intraque triennium, aliâs octẽnium consummat. Item Samariam, Turrim Stratonis siue Cæsaream Palæstinæ, & Antipatridam vrbes operosis ædificijs ampliat. Herodiumque castellum extruit ac condit. *Iosepb 15. antiq.14. 1.bel.16.* Instauratiõ templi.

Post hæc nocte quadam Herodes paucis cõscijs, sepulchrum Dauid aperire præsumit, sperans sibi maximos inuenire thesauros: sed cũ vasa quædam pretiosa reperisset, & niteretur interius ingredi, statim è tenebris flamma erumpens 2. milites eius extinxit: & ita territus à cœpto destitit. *Iosepb. 16. antiq 11.* Inuaditur sepulchrũ Dauid.

Anno mundi 3954.

ANNO 26. tyrannici regni sui cùm Herodes Hyrcanum pontificem à Parthis reuersum aduerteret more prisco regem salutari à Iudæis, illum sibi socerum, socrumq;, & filium eius Aristobolum pontificem à se creatum, atque filiam eius sibi vxorem, & duos ex ea susceptos filios adolescentes Alexandrum & Aristobolum, & quicquid seminis regij superesset, crudelissimè necat. libros etiam omnes in quibus genealogia regum in templo seruabatur descripta comburit, biẽnioq; post Iudæos multis calamitatibus affligit. *Philo in breuiar. Iosepb.15. ant.2.3.7. 9.& 16. ant.13 1. bel.17.* Tyrannis Herodis.

Anno mundi 3958.

ANNO verò 30. regni sui tyrannici, Zanedrim, id est, concilium 70. iudicum siue 70. iudices ex domo Dauid delet, & Analeum quendam Babylonium pontificem Iudæorum constituit, atque Zanedrim ex proselytis sufficit, qui nimium in lege videbantur eruditi. tum & Salomen sororem suam & virum eius de tribu Iuda, itemque proprium filium, quem ex vxore eiusdem tribus susceperat, interficit, ꝙ diceretur iam in lege promissus Christus natus. Fessi tandem Iudæi anno proximo vltrò Herodi ac eius posteris regnũ offerunt: iurantes in fide ipsius ac posterorum sese permansuros. regnat deinceps legitimè annis 6. tunc iuxta prophetiam Iacob Patriarchę ablato sceptro de Iuda & duce de femore eius nasci debebat Christus. *Philo in Breuiar.* Sceptrum ablatum de Iuda. *Genes.49.*

Ioachim, qui & Heli, Nazarenus, ortus de tribu Iuda, ac stirpe Dauid cũm esset annorũ 20. ducit vxorem de tribu sua Annam Bethleemitam existentem annorum 16. simulque sanctè viuentes, substantiolæ suæ tertiam partem, *Hierony. de ortu B. Mariæ.* S. Ioachim & Annæ cõiugium.

tem, eamque potissimam templo ac ministris eius, proximam pauperibus erogant, reliquã victui suo seruant. & ita per annos 20. prolem ex coniugio non habentes, vouent Domino, si donaret ipsis sobolem, eam Domini seruitio manciparent. cumque quodam Encenniorum festo Ioachim Ierosolymis ad altare oblationem suam offerre volens, à pontifice sterilitatis exprobraretur, pudore suffusus secedit ad caulas inter pastores & ecce Angel. Gabriel apparẽs primùm Ioachimo, deinde Annæ, annunciat filiam ipsis nascituram, nomenque Mariæ nasciture imponendam.

Anno mundi 3945.

Natiuitas Mariæ.

CONCIPIT igitur Anna 8. die Decembris, & post nouem menses Die 8. Septembris in Nazaret Galilææ parit Mariam. cuius ortui B. Ioachim octiduo superuiuens, obijsse memoratur 16. die mensis eiusdem. cuius frater Cleophas Annam duxisse fertur vxorem, vt iuxta legem ei masculinum suscitaret hæredem: sed cum & ipse filiam genuisset, etiam Mariæ nomen imponit, & post non multum temporis, appositus est ad patres suos. quo defuncto, Salomas Annam dicitur habuisse, tertiamque genuisse Mariam.

Prima, cùm tertio ætatis suæ anno ablactata iuxta votum præsentaretur à parentibus Ierosolymis in templo, sola per 15. gradus ascendit in templum, vbi cũ alijs virginibus, nubiles vsq; ad annos Domino seruiens, ac sanctitate florẽs, prima virginitatem suam Deo vouet: Diuinæque contemplationi intenta, ibi permanet vsque ad 14. ætatis suæ annum. tunc desponsata Ioseph fabro, ac reuersa in Nazaret, mox Gabriele Angelo annunciante, Diuinitus concepit & peperit Christum Dei filium.

Præsentatio Mariæ. Niceph. 2. hist. eccl. 3. Bern. fuer missus est. hom. 2. Matt. 27. Act. 1. Matt 13. Marc. 6.

Secunda, nuptum tradita Alphæo, genuit Iacobum minorem, Ioseph Iustum, Simonem Zelotem, & Iudam Thadæum.

Maria Cleophæ.

Tertia, coniuncta Zebedæo, genuit Iacobum maiorem, & Ioannem Euangelistam.

Maria Salome.

Porrò Anna obijt 26. Iulij, feria 3. anno ætatis suæ 50. Maria iam Christum in vtero ferente.

VITA



VITA IESV CHRISTI, EX QVATVOR EVANGELISTIS BREVITER CONTEXTA, ET IN GERMANVM VERVMQVE ORDINEM DIGESTA.

Anno mundi 3959.

Grebrae. 4089.



TEMPORE Herodis Ascalonitæ Regis Iudææ, Angelus Gabriel Zachariæ sacerdoti seni in templo thymiama adolēti apparens, nunciat ex vxore Elizabet sterili & anu, ipsi nasciturum filiū, qui matris in vtero sanctificandus, & Ioannes appellandus, præcursor Christi foret: cui Zacharias non credens, mutus efficitur. Elizabet autem paulò pòst concipit die vigesimoquarto Septembris, ipso æquinoctio autumnali. *Luca 1.* Conceptio Ioannis.

Anno mundi 3960.

SEXTO dein mense, æquinoctio vernali, vicesimoquinto Martij, idem Gabriel missus à Deo in Nazaret Galilaæ, ad Mariam virginem desponsatam Ioseph fabro annunciat filium, qui Iesus nominandus, Dei filius, & Christus rex esset, ex ipsa nasciturum, idque illæsa eius virginitate: cui illa assentiens, mox virtute Spiritus Sancti concipit. *Luc. 1* Incarnatio Christi.

Prægnans Maria, e vestigio abit ad montana in ciuitatem Iuda, salutatque Elizabet cognatam suam: cuius fœtus materno in vtero præ gaudio subsilit. Elizabeth afflata spiritu, Mariamq; fructumque eius benedicit. Maria verò Dominum cantico magnificat: ac morata ibidem menses ferè tres domum repetit. *Luc. 1.* Visitatio Mariæ.

Die vigesimoquarto Iunij, solstitio æstiuali, Elizabeth parit filium: qui octauo die circumciditur, vocatur Ioannes, gaudent ac mirantur vicini. Zacharias recepta loquela prophetans, cātico Deum benedicit. Puer autem crescit habitatq; in diserto, vsque ad diem ostensionis sui coram Israël. *Luc. 1.* Natiuitas Ioannis.

Cæterum Ioseph Mariam desponsam sibi coniugem, à se intactam, grauidam aduertēs, vult eam clanculum dimittere: sed nocte ab Angelo edoctus, quod de Spiritu Sancto imprægnata, paritura esset Saluatorem, accipit eam in suam. *Matth. 1.* Vacillatio Ioseph.

Anno Christi 1.

POSTHAEC cùm Augusti cæsaris edicto, describeretur vniuersus Orbis, Ioseph & Maria ascendūt in Bethleem Iudæ nomina ac censum daturi: vbi illa parit Christum, ipso solstitio hyemali, noctis medio, quæ diem vigesimumquintum Decembris, cumq; Dominicum, præcedebat: editum fascijs inuoluit, in præsepi reclinat: idque Angeli cælitus pastoribus super grege suo excubantibus nunciāt: pastores festini puerum inuisunt, vident, prædicant. *Luc. 2.* Natiuitas Christi.

Octauo die, calendis Ianuarij, puer circumciditur, vocaturque Iesus. *Luc. 2.* Circumcisio.

Quinto à circumcisione die, Ianuarij sexto, Magi tres stellæ ductu ab Oriente profecti Ierosolymam, & inde in Bethleem, supplices puerum adorant, ei munera aurum, thus, & myrrham, offerunt: oraculoque moniti, alia via redeunt in patriam. *Matth. 2.* Epiphania.

Die à partu quadragesimo, Februarij secundo, completis diebus purgationis Mariæ, delatus puer à parentibus Ierosolymam, sistitur secundum legem in templo ipsi Domino: vbi Simeon pius senex suscipiens infantem in vlnas, Deum cātico laudat: & mira de puero eiusque matre vaticinatur. Anna quoq; prophetissa vetula, Domino confitetur, puerumque commendat. *Luc. 2.* Purificatio Mariæ.

Nocte sequenti, Ioseph ab Angelo in somnis admonitus, fugit à facie Herodis, cum puero & matre eius in Aegyptum: ibiq; commorantur sexennio, vsque ad obitum Herodis. *Matt. 2.* Fugain Aegyptū.

Herodes autem volēs exstinguere Christū, missis satellitib. occidit omnes pueros, à bimatu, & infrà: in Bethleem, & in omnibus finibus eius. *Matth. 2.* Infanticidium.

Anno Christi 6.

SEXTO hinc anno Herodes morbo intercutis aquæ, & scatētibus toto corpore vermibus, miserè moritur. Statimque Cæsar Augustus, in quatuor filios eius partito regno, Archelaum Iudææ, Herodem Antipam Galilææ, Philippum Ituræ & Traconitidis, Lysaniam Abilenæ, Tetrarchas instituit. *Luc. 3. Ioseph. 17. ant. 17. & 2. bel. 4.* Tetrarchæ.

Tunc Ioseph, Angeli monitu, cum puero ac matre eius reuertitur in terram Israël: Audiens autem Archelaum regnare in Iudæa, oraculo iussus, secedit in Galilæam: habitatque in Nazaret. Puer verò crescit ac confortatur. Eunt q; parentes eius quotānis in festo Paschæ Ierosolymam. *Matt. 2. Luc. 2.* Reditus ex Aegypto.

Anno Christi 12.

IESVS autem annos natus duodecim, ascendit cum parentibus ad festum Paschæ Ierosolymā: vbi amissus, ac frustra inter cognatos notosque quæsitus, post triduum inuenitur in templo, sedens in medio docto- Iesus inter Doctores.

rum ac disputans cum eis, ita vt admirarentur omnes. redit cum parentibus Nazaret: & subditus illis, proficit ætate, sapientia, & gratia, apud Deum & homines *Luc.12.*

Anno Christi 15.

Præsides. ANNO principatus sui nono, Archelaus accusatus a Iudæis insolentiæ apud Cæsarem: relegatur in exilium Viennam Galliæ. Ac deinceps Iudæa à Romanis Præsidibus gubernatur. *Ioseph.17. ant.19. & 2. bel 6.*

Tiberius. Augusto defuncto, Tiberius Cæsar imperat annis viginti tribus. Initio modestè præfuit adeò vt quibusdam præsidibus augenda tributa suadentibus, scripserit: Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere.

Anno Christi 29.

ANNO Tiberij decimoquinto, Pilato Præside Iudææ, sub Pontificibus Anna & Caipha: Ioannes, qui hactenus in diserto vitam miræ austeritatis egerat, vestitus pilis cameli, cinctus zona pellicea circa lumbos, victitans locustis ac melle sylue stri, panem non edens, vinum & siceram non bibens: iam tricesimum ætatis agens annum Dei mandato incipit in diserto Iudææ, & circumquaque in finitimis Iordanis prædicare pœnitētiam, baptizare, obiurgare, terrere, minari arboribus sterilibus excidium: Pharisæos & Saducæos seuerè corripiens, turbis misericordiæ opera, publicanis iustitiæ tenorē, militibus iniuriæ abstinentiam præscribens: Contestans instare regnum cælorum: se baptizare aqua ad pœnitētiam, sed iam iam fortiorem ac præstantiorem se venturum, qui baptizaret Spiritu Sancto & igni: & areæ suæ paleas à tritico secerneret. Itaque multi vndiq; ad baptismum confluunt. *Matth.3. Marc.1. Luc.3.* — Prædicatio Ioannis.

Anno Christi 30.

VENIT eòdem & Iesus, ac inter alios, à Ioanne, licet aliquamdiu recusante, baptizatur in Iordane, sexto Ianuarij, ingressus iam iam annum ætatis suæ trigesimum: cumque oraret, apertū est cælum, & Spiritus Sanctus specie columbæ in verticē ipsius descendit: quin & Pater sua voce è cælo palàm testatur hunc esse Filium suum vnicè dilectum. *Matt.3. Marc.1 Luc.3.* — Baptismus Christi

Ieiunium. Baptizatus, mox impetu Spiritus secedit in disertum Quarentanæ: vbi habitans cum bestijs quadraginta dies noctesq; ieiunat. *Matth. 4. Marc.1. Luc.4.*

Tentatio. Post quos esuriens, variè tentatur à Diabolo, primò lapidibus in panes vertendis: inde ductus Ierosolymam super pinnam templi, præcipitio sui: dein subductus in montem excelsum, adoratione Satanæ: tandem, victus in omnibus Diabolus, recedit: victori Christo ministrant Angeli. *Matt.4. Marc.1. Luc.4.*

Multis autem existimantibus, Ioannem esse Christum, mittunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes ad Ioannē in Bethabara trans Iordanē baptizātem, vt interrogarent eum, quis nam sit? Quibus respōdet, se non esse Christū, nec Eliam, nec Prophetam illum: sed vocem clamantis in diserto, Parate viam Domini, iuxta Isaiæ propheciā. In medio autem ipsorum stare quēdam, qui se esset prior, tantoque dignior, vt ipse indignus sit qui soluat corrigiam calceamenti eius. *Ioan.1.* — Testimonium Ioannis de Christo.

Postridie venientem ad se Iesum digito demonstrans populo, denunciat eum esse Agnum Dei qui tollit peccata Mundi: ibique cælesti signo manifestatum, ipsum esse filium Dei. *Ioan.1.* — Demonstratio.

Postero die rursus Iesum ambulantem discipulis suis ostendens, iterum prædicat Agnum Dei: vnde Andreas & Petrus Christum agnoscere & sequi cæperunt. *Ioan.1.* — Agnitio.

Quibuscum abiens Iesus in Galilæam, obuium sibi Philippum ad se consequēdum vocat: per quē & Nathanaëli innotescit. *Ioann.1.* — Adhæsio.

Anno Christi 31.

TERTIO die, vocatus cum discipulis ad nuptias in Cana Galilææ, cùm deficeret ibi vinum, Maria matre ipsius interpellante, primum edens miraculum, aquam conuertit in vinum: eodē (vt tradunt Patres) die, quo fuerat baptizatus, anno reuoluto. *Ioan 2.* — Mutatio aquæ in vinum.

Inde descēdit Capernaum cum matre, cognatis, & discipulis: ibiq; manent diebus paucis. *Ioan 2.* — Capernai.

Sub festum Paschæ, ascēdit Ierosolymam, ac ibi vendentes vnà cum ipsorum mercibus, flagello eijcit è templo. Rogatus à Iudæis signum vendicatæ autoritatis: respondet, templum corporis sui ab ipsis soluendum, idemque à se intra triduum excitandum. Et plerisque eo loci editis miraculis, multos ad credēdum in se pertrahit. *Ioan 2.* — Eiectio vendentium.

Paulò post Nicodemum Pharisæum, principem Iudæorum noctè ad se venientem, docet regenerationis ex aqua & Spiritu necessitatem: item se, instar serpentis à Moyse in deserto erecti, exaltandum: ac credentes in se, saluaturum. *Ioan.3.* — Nicodemus.

Hinc abiens, moratur in Iudæa cum discipulis suis, ac per eos baptizat: Ioāne id temporis baptixante in Ennon iuxta Salim. Vnde cùm discipuli Ioannis quererentur ad ipsum, quòd plures ad Iesum confluerent, respondet Ioannes: Illum oportere crescere, se verò minui. *Ioan.3.* — Baptizatio Christi.

Post hæc, Ioānes corripit Herodem Tetrarcham Galilææ, quod Herodiade vxore Philippi fratris sui viui, per incestum coniugium abuteretur: quapropter ab eo captus, vinctus carceri includitur. quem Herodes libenter audiebat, & audito eo, multa faciebat. *Matt. 14. Marc.6. Luc.3.* — Incarceratio Ioannis.

Huius traditionem, simul & Pharisæorum contra se quoque inuidiam intelligens Iesus: relicta Iudæa, repetit Galilæam. *Matt.4 Marc. 1. Luc 4. Ioan.4.* — Secessus Christi.

Venit

Venit itaq; Sichar Samariæ, quatuor mensibus ante messem, hoc est, sub finem Nouembris: vbi, discipulis vt cibos emerēt ciuitatem ingressis, Iesus fatigatus ad fontem Iacob residens, cum muliere Samaritana loquitur de aqua viua, deq; adorando Deo in spiritu & veritate: cui tandem aperit se esse Messiam, ac per eam multis Samaritanorum innotescit: quorum rogatu ingressus ciuitatem, manet ibi dies duos. *Ioannis 4.*

Samaritana.

Galilæi.

Inde progressus in Galilæam, à Galilæis benignè excipitur ob miracula ipsius Ierosolymæ conspecta. *Ioan.4.*

Regulus.

Pergit Canam Galilææ, vbi à Regulo pro filio eius Capernai iam animam agente seriò requisitus: verbo filium à febri, & patrem ab incredulitate liberat. *Ioan.4.*

Prædicatio Christi.

Posthæc relicta Nazaret, migrant Capernaum Galilææ emporium, inq; eo deinceps habitat: & exinde incipit palam prędicare Euangelium regni Dei. *Matth. 4. Marc. 1.*

Vocatio piscatorum.

Ambulans iuxta mare Galilææ, Petrum & Andream fratres piscantes ad se sequendum vocat. Progressus pusillum, alios item fratres Iacobum, & Ioannem retia in naui cum Zebedæo ipsorum patre resarcientes, ad se consectandum euocat. *Matt.4. Marc.1.*

Captura piscium.

Cumq; iuxta idem mare (quod & stagnum Genezaret dicitur) turba irrueret in ipsum, vt audiret verbum Dei, ingressus cum prædictis discipulis nauim Petri, sedens docet ex ea turbam: inde iubet eijci rete, ilicò capitur ingens vis pisciū: quo miraculo eosdē discipulos in sui admirationem pertrahit: qui mox relictis omnibus, constanter iam illi adhærent. *Luc.5.*

Dęmoniacus.

Cum his reuersus Capernaum, statim sabbatis in synagōga docet, ac inibi spiritum immundum, ipsum Sanctum Dei confitentem, verbo ex dæmoniaco pellit: ob quod multi ipsius potestatem & doctrinam mirantur. *Marc 1. Luc.4.*

Socrus Petri.

Hinc ingressus domum Petri socrum eius febricitantem, suo attactu, dicto sanat: &, vesperi multos infirmos & dæmoniacos sibi oblatos, curat. *Matt.8. Marc 1. Luc.4.*

Secessus Christi.

Diluculo secedit in disertum, ibique orat: hîc primùm à Petro ac discipulis, deinde & à turba quæsitus, inuenitur ac tenetur: quibus respōdet, etiam alijs ciuitatibus vicisq; euangelizandum. *Marc.1. Luc.4.*

Circuitus Galilææ.

Itaq; deinceps Galilæam totam peragrat, prædicans in synagogis, sanans omnem languorem, ac dæmonia eijciens: vnde fama eius in vniuersam Syriam spargitur, ita vt ad ipsum vndique cum varijs ægrotis confluerent, quos sanat omnes: multique ipsum sequuntur: quosdam autem sequi volentes, reprehēdit. *Matt.4. & 8. Marc.1. Luc.4 & 9.*

Sedatio tēpestatis.

Posthæc traijciens mare Galilææ cū inter nauigandum dormiret, tempestas oritur: Discipuli territi, dormientem inclamant, excitantque: tum Dominus, increpata illorum diffidentia, tempestatem suo statim imperio sedat: cunctis, qui aderant, stupentibus. *Matt.8. Marc.4. Luc.8.*

Eiectio dæmonum.

Appulsus in regionem Gerasenorum, duos dæmoniacos sæuissimos sibi occurrētes, (quorum alter legione dæmonum obsessus erat) verbo liberat: dæmones ipsius permissu migrant in porcos, qui mox ad duo millia præcipitati in mare, suffocantur: vnde Christus rogatus à Gerasenis, vt discedat: qui à legione liberatus erat, vult Christum consequi, sed ablegatus domum, passim prædicat, quanta sibi fecisset Iesus. *Matt.8. Marc.5. Luc.8.*

Paralyticus.

Rursus ergo transfretat in Galilæam, à turba excipitur, redit Capernaum. vbi cùm quodam die sedens in domo turbam confertam doceret, Paralyticum per tectum in lecto ante se demissum, primùm à peccatis, deinde & à paralysi, dicto curat, ita vt sublato in humeros lecto, abiret domum: turbis ob hoc mirātibus. *Matt.9. Marc.2. Luc.5.*

Anno Christi 32.

Vocatio Matthæi.

REGRESSVS ad mare Galilææ, turbam eò conuenientem docet: præteriens autem Capernai telonium, Matthæum publicanum in telonio sedentem, ad sequelam sui vocat. Mox inibi conuiuio ab eodem acceptus, ac cum Publicanis manducans, Pharisæis ob id murmurantibus, respondet: se venisse, vt vocaret peccatores ad pœnitentiam. Ibidē discipulis Ioannis reprehendentibus, quòd Christi Discipuli non ieiunarent, ait: ablato sponso ieiunaturos. *Matt.9. Marc.2. Luc.5.*

Sanguiflua.

Hic Iairus archisynagōgus supplex obtestatur, sanatum veniret vnicam suam filiam duodenam, morti proximam: quò dum pergit Iesus, inter eūdum, mulierem, quæ annos duodecim sanguinis profluuium passa, omnia sua in medicos impenderat, firma fiducia fimbriam vestis ipsius tangētem, sanat: hinc ædes Iairi cum paucis ingressus, eius filiā iam mortuam, sua voce excitat, excitatam cibari iubet. *Matt.9. Marc.5. Luc.8.*

2. Cęci.

Inde digressus domum, duobus cœcis se subsecutis, visū reddit. Post quos, mox dæmoniacum mutū curat: turbis quidem mirantibus, at Pharisæis calumniantibus. *Matt.9.*

Languidus 38. annis.

Post hæc ascendit iterum Ierosolymam ad festum Paschæ, vbi hominem, qui triginta octo annos ob peccata lāguerat, ad piscinam probaticam Angelicum aquæ motum expectantem sabbato sanat, vt iam sublato grabato ambularet. Ob quod cùm Iudæi Christum persequerentur, docet se vnà cum Deo Patre suo operari, & habere potestatem etiam mortuos suscitandi ac iudicandi omnes: cui, & Ioannes, & propria ipsius opera, & Pater ipse, imò & Moyses omnesque Scripturæ, testimonium perhibent *Ioann.5.*

Cōfricatio granorum.

Hinc transit per sata sabbato secundo primo, discipuli esurientes, spicas vellunt, cōfricant & edunt: Pharisæi accusant, Christus autem excusat eos exemplo Dauidis & sacerdotum. *Matt.12. Marc.2. Luc.6.*

Alio

Manus arida. Alio sabbato Ierosolymis in synagoga docet, ibique hominem, cui dextra manus erat arida, sanat, probans licere sabbatis benefacere: Vnde offensi Pharisæi cum Herodianis de perdendo Christo consultant. *Matth. 12. Mar. 3. Luc 6.*

Attactus Christi. Id sciens Iesus, secedit illinc ad mare Galilææ, multæque eò cõcurrunt turbæ, ex omnibus vndique regionibus, quarum ægrotos cũctos sui attactu curat; quin & dæmones, ipsum Dei Filium, confitentes coërcet; nauiculamque ingreditur propter pressuram multitudinis. *Matt. 12. Marc. 3. Luc. 6.*

Electio Apostolorum. Dehinc ascendit in montem, vbi & pernoctat in oratione. Facto die, vocat ad se discipulos quos vult, atque ex ipsis eligit & ordinat duodecim Apostolos, Petrum, Andream, Iacobum, Ioannem, Philippum, Bartholomæum, Matthæum, Thomam, Iacobum minorem, Simonem, Thadæum, & Iudam. *Matth. 10. Marc. 3. Luc. 6.*

Sermo in monte. Quibuscum in monte sedens, insigni sermone summam Euangelicæ perfectionis ipsos docet: primumque disserit, quibus in rebus sita sit vera beatitudo. Deinde veterem legem perfectioribus mandatis adimplet. Modum item tradit eleemosynas dandi, orandi, & ieiunandi. Monet, in cœlo thesaurizandũ, solicitudinẽ de victu & vestitu in Deum proijciendam: non temerè iudicandum aut docendum: orationi autem instandum: per arctam viam ad vitam intrandum; à pseudoprophetis cauendum: suæq; huic doctrinæ firmiter inhærendum. *Matth 5. 6. 7.*

In planicie. Inde descendit cum illis de monte, ac stans in loco campestri, eadem ferè coram copiosa plebis multitudine replicat *Luc 6.*

Leprosus. Hinc progressus, leprosum suppliciter orãtem suo tactu mundat: mundatum mittit ad sacerdotem *Matth. 8. Marc. 1. Luc. 5.*

Centurio. Mox intrat Capernaum, vbi à Centurione gentili, pro seruo eius ex paralysi periclitante, rogatus: rogantis fidem coram omnibus commendat, eiusque seruum absentem verbo sanat. *Matth. 8 Luc 7.*

Secessus Christi. Cumque ob populi confluxum iam non posset manifestè in ciuitate versari, secedit in desertum, ibique orat *Marc. 1. Luc. 5.*

Adolescẽs. Pergit cum discipulis Naim, appropinquans portæ ciuitatis adolescentem vnicum viduæ filium, qui sepeliendus efferebatur, ad vitam reuocat: rediuiuum matri reddit. *Luc. 7.*

Christus factis probat se esse Messiam. Posthæc Ioannes Baptista, cùm audiret ex discipulis suis in carcere facta Christi, mittit eorum duos ad Christum, vt quærant, num esset ipsus Messias qui expectabatur: Christus verò miraculis id comprobans, illis spectantibus multos curat languidos, debiles, cæcos, dæmoniacos, variosque malè habentes: deinde iubet vt visa auditaque renunciarent Ioanni. Hisce digressis, incipit Dominus ad turbam, & Ioannis prædicare dignitatem: & Iudæorum exprobrare obstinatum animum qui nec Ioannis austeritate, nec suo amicabili conuictu, commoti sint ad pœnitentiam. comminatur etiam væ ciuitatib. Corozaim, Bethsaidæ, & Capernao, in quibus plurimas fecerat virtutes, quod necdum pœniterent. Oneratos autem ad se vocans; iugum suum suaue ferentibus, animi tranquillitatem pollicetur. *Matth. 11. Luc. 7.*

Subhæc in domo Simonis Pharisæi mensæ accumbens, mulieri peccatrici, iam pœnitenti, suos pedes lachrymis rigãti, capillis tergenti, osculanti, vngenti, multumque amanti, multa peccata remittit. *Luc. 7.* Peccatrix.

Venit in domum suam Capernai: turbaque circumfusus, oblatum sibi dæmoniacum cæcum ac mutum, sic curat, vt ille ter miser iam liberatus à dæmonio, & videret, & loqueretur. Vnde turba miratur, cognati Christi exeunt, vt ipsum, ceu furiosum, comprehendant. Pharisæi autem obijciũt, quòd per Beelzebub eijciat dœmonia. Scribæ verò cæleste potius signum postulãt. At Christus, primùm efficacibus ostendit rationibus, miraculum illud non diabolica, sed diuina factum virtute: atque ob id, Pharisæorum blasphemiam, tanquam in Spiritum Sanctum commissam, non remittendam, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Scribis autem negat signum è cælo, sed docet Ionæ prophetæ signum, suæ sepulturæ ac resurrectionis esse figuram: protestans Iudæos, Niniuitarum & reginæ Austri collatione, in iudicio condemnandos. *Matt. 12. Marc. 3. Luc. 11.* Dæmoniacus cæcus & mutus

Hæc audiens mulier quædam è turba beatam proclamat tanti Magistri genitricem: at Dominus, beatos pronunciat, qui verbũ Dei audiunt & faciunt. *Luc. 11.* Mater Christi.

Eodem tempore cùm quidam nunciaret, matrem & fratres eius stare foris, quærentes ei loqui: respondet, matrem ac fratres suos esse, qui Dei faciunt voluntatem. *Matth. 12. Marc. 3. Luc. 8.* Cognati Christi.

Inde egreditur ad mare Galilææ, vbi congregata ad se multitudine magna, sedens in naui, multitudinem in littore stantem varias docet parabolas: Nẽpe, de seminante in viam, petrosa, spinas, terrã bonã, ac triplici seminis fructu. Item de zizanijs semini bono ab inimico superseminatis, crescere vnà permittendis vsque ad messem. De semine paulatim succrescente vsque ad maturitatem. De grano sinapis, quod, cùm minimum sit, crescit in arborem. De fermento quod tribus farinæ satis commixtum, fermentat totum. *Matth. 13. Marc. 4. Luc. 8. & 13.* Sermo è naui.

Redit Capernaum, domumque suam: vbi priuatim ab Apostolis interrogatus, interpretatur eis parabolas, seminantis, zizaniorum, & reliquas: quibus futurum Euangelij incrementum, & Ecclesiæ statum significat. Adijcitque ibidem & alias parabolas, de thesauro & margarita, inuentis & emptis. De reti bonos simul ac malos pisces concludente, in iudi-

Iudicio ſeparandos. De ſcriba proferente è theſauro ſuo noua & vetera. rurſus Euangelij precium, Eccleſiæque ſtatum inſinuans. *Matt.13.Marc.4.Lucæ 8.*

Hinc abit Nazaret, ibique ſabbato legit in ſynagoga prophetiam Iſaiæ, Spiritus Domini ſuper me, &c. quam in ſe impletam docet: mirantur eius ſapientiam, & ſcandalizantur; quibus ait: Prophetam in patria ſua deſpici. Cumque eos incredulitatis (ob quam paucos duntaxat infirmos ibi curârat) exemplo viduę Sareptanæ, & Naaman Syri, taxaret: irati ipſū ciuitati expellunt, ducuntque vſq; ad ſupercilium montis, in quo Nazaret ſita erat, vt præcipitarent eum. Ieſus autem tranſiens per medium illorum, abit. *Matth.13.Marc.6.Luc.4. Ioan.4.* Chriſtus præcipitandus.

Perambulans deinde ſingulas ciuitates ac vicos Galilææ, docet vbique in ſynagogis, curatq; omnes infirmitates: comitātibus ipſum Apoſtolis & mulieribus aliquot, quæ ab ipſo ſanatæ, miniſtrabant ei de facultatibus ſuis. *Matth.9.Marc.6.Luc.8.* Circuitus Galilææ.

Anno Chriſti 33.

POSTHAEC conuocat duodecim Apoſtolos, & data eis poteſtate curandi dæmoniacos ac ægrotos quoſcunq;, certis mandatis inſtructos, mittit binos annũciatum quaquauerſum Iſraelitis regnum Dei, qui circumeũtes per pagos, vbiq; prædicant, dæmonia eijciunt, infirmos oleo vngunt & ſanant. *Matth. 10.Marc.6.Luc.9.* Miſſio 12. Apoſtolorum.

Ieſus autem ipſos ſequens quoquouerſum, prædicat in ciuitatibus eorum. *Matth.11.*

Herodes Tetrarcha Galilęę natalis ſui conuiuium cum ſuis principibus celebrās, ad petitionem ſaltantis filiæ Herodiadis, Ioannem Baptiſtam in Macherunte caſtro in carcere decollari iubet, die vigeſimoquinto Martij, nondum expleto ætatis eius anno trigeſimotertio. Cuius caput datur in diſco puellæ ſaltatrici, corpus à diſcipulis ipſius ſepelitur Samariæ inter Abdiam & Elizæum Prophetas. Celebratur autem illius decollatio vigeſimonono Auguſti, quòd eo die caput eius in Edeſſa ciuitate inuentum ſit. *Matth.14.Mar.6.* Decollatio Ioannis.

Poſtea Herodes audita fama Ieſu, dicit Ioānem Baptiſtam reſurrexiſſe, cupitq; eum videre: alij autem Eliam, alij Prophetam ex antiquis eſſe aiunt. *Matt.14.Mar.6.Luc.9.* Opinio de Chriſto.

Apoſtoli verò, peracta prædicatione, Capernai conuenientes ad Ieſum, rénunciant ei quid egerint ac docuerint: quos feſſos ſeuocat in deſertum, vt liberi à turba, quieſcant. *Mar. 6.Luc.9.* Reditus Apoſtolorū.

Traijciens ergo cum eis mare Galilææ, ſecedit in deſertum Bethſaidæ tranſmarinum: & confluente illuc quoque turba, ſubit in montem, ibique ſedet cum ſuis, idque inſtante iam iam Iudæorum Paſchate: Videns autem turbam fieri frequentiorem, deſcendit, docet, ægrotos ſanat, ac ſub veſperam diei, ibidem quinque panibus hordeaceis & duobus piſcibus, quinq; millia virorum ſatiat, ita vt duodecim cophini fragmentorum ſupereſſent. vnde cùm vellent ipſum facere Regem, iubet diſcipulos abnauigare Bethſaidam: ipſe verò fugiens, ſubducit ſe iterum in montem, vt ſolus oret. *Matt.14.Mar.6.Luc.9.Ioan.6.* Multiplicatio 5. panū.

Diſcipulos autem ob intempeſtatem ventumque contrarium in mari periclitantes, conſequitur Chriſtus quarta vigilia noctis ambulans ſuper mare: quem cùm viderent propinquantem, ſuſpicati ſpectrum eſſe, præ metu exclamant: at Ieſus, eis confidere iuſſis, Petro facultatem facit veniendi ad ſe ſuper aquas: qui inter eundum diffidens, incipit mergi: verùm à Chriſto ſeruatus, vnà cum ipſo aſcendit in nauim; ſubitoque tempeſtate ſedata, appellunt ad terram Genezareth. vnde diſcipuli ſtupefacti, ipſum Dei Filium confitentur & adorant. *Matth.14.Marc.6. Ioan.6.* Ambulatio ſuper mare.

Pergens Capernaum, collectos vndequaque infirmos, quacunque tranſibat, ſuæ fimbriæ contactu ſanat. *Matth.14.Marc.6.* Tactus Chriſti.

Poſtero die turba quæ ſtabat trans mare, quærentes IESVM, nauigio veniunt Capernaum, inuentum rogant, qui eò venerit: hos Chriſtus ibi in ſynagoga à deſiderio cibi corporalis ad ſpiritualem æternumq; quærendum auocans, prolixè diſſerit: primò de manna, quod DEVS olim duce Moyſe Iſraëlitis in deſerto ex aëre depluerat. Deinde de ſe pane verò ac viuo, quem Pater iam miſiſſet à cælo in mundum, vt daret vitam credentibus. Poſtremò promittit & ſe daturum panem viuificum ſaluriferumque, qui ſit caro ſua, eaq; ipſa quam traditurus eſſet pro Mundi vita. Quod myſterium multi diſcipulorum non capientes, deſciſſunt ab eo. Petrus autem confitetur ipſum habere verba vitæ æternæ: ipſique Apoſtoli cum eo perſeuerant: quorum tamen vnum dicit eſſe diabolum. *Ioan.6.* Sermo in Synagoga.

Hic celebratum eſt feſtum Paſchæ Ieroſolymis. Paſcha.

Poſthæc verſatur IESVS in Galilæa, eò quòd Iudæi quærerent ipſum interficere. *Ioann.7.* Chriſtus occidēdus.

Tunc Phariſæi & Scribæ è Ieroſolymis ad ipſum profecti, expoſtulant cum eo; quòd Diſcipuli eius, illotis edentes manibus, tranſgrediantur traditionem ſeniorum. Chriſtus, regerens crimen, magis impium obijcit; quòd ipſi propter hominum cōſtitutiones Dei præcepta negligant, violent, iiſque aduerſentur. Docetque ibi turbam, ac poſtea apertiùs domi diſcipulos, quæ intrant per os non polluere mentem: ſed quę de ore ex corde prodeunt. *Matth.15.Marc.7.* Diſceptatio de traditionibus.

Hinc exit in partes Tyri & Sidonis, vbi aſſiduis Cananęæ precibus victus, eius filiam abſentem verbo à dæmonio liberat. *Matth.15. Marc.7.* Cananæa.

Regreſſus per medios fines Decapoleos ad

Surdus. ad mare Galilææ, surdo eidemque muto, digitis in aures missis, ac lingua sputo contacta, auditum loquelamq; restituit. *Marc.7.*

Ascendit in montem vltra mare Galilææ, vbi sedens cœcos, mutos, claudos, mutilos, aliosque multos curat: ac misertus multitudinis famelicæ, quæ iam triduo ipsi adhæserat, ibi in deserto vsque ad quatuor millia hominum, septem panibus & paucis pisciculis saturat: ita, vt ex reliquijs implerentur septem sportæ. *Matt.15. Marc.8.* Auctio 7. panum.

Signum. Mox nauigat in fines Magedan & Dalmanutha: hîc Pharisæis & Saducæis rursus signũ è cœlo efflagitantibus, IESVS spiritu ingemiscens, iterum dat signum Ionæ. *Matth.16. Marc.8.*

Fermentũ. Rursus transfretat mare Galilææ, atque ibi commonet Discipulos, vt sibi cauerent à fermento, id est, doctrina Pharisæorum, Saducæorum, & Herodis. *Matth.16. Marc.8.*

Cœcus. Redit Bethsaidam: vbi cœco cuidam oculos eius suo sputo attingens, restituit visum prius imperfectum, postea perfectum. *Marc.8.*

Abit in partes Cæsareæ Philippi: in via interrogat Discipulos, quem ipsum esse dicant homines? Respondent: alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, aut vnum ex Prophetis. Rogat quem autem vos? Tum Petrus: Tu es, inquit, Christus Filius Dei viui. Ob quam professionem Iesus beatum pronunciat Petrum, ac pollicetur se super hanc petram ædificaturum Ecclesiam suam inexpugnabilem: seque ei daturum claues regni cælorum, cum potestate ligandi & soluendi quæcunq;. *Matth.16. Marc.8 Luc.9.* Confessio Petri.

Mox indicat discipulis, se Ierosolymis passionem ac mortem subiturum, & tertio die resurrecturum: Petrum id dissuadentem seuerè increpans, satanam dicit: Addens, post se crucem cuiq; suam quotidie tollendam, qui salui esse vellent: ac quosdam ibidem astantes breui visuros gloriam regni Dei. *Matth. 16. Marc.8. Luc.9.* Prædictio passionis.

Octauo hinc die, assumpto Petro, Iacobo, & Ioanne, ascendit in montem Tabor; vbi orans, gloriosè transformatur: apparent Moyses & Elias colloquentes cum eo de morte, quam passurus esset Ierosolymæ: Petrus delectatus visione, expetit ibi permanere: vox Patris cælitus lucida è nube iam secundò sonat, Hic est filius meus charissimus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite. Christus vetat suis, ne cui dicant visionem donec resurrexerit; docetq; Ioannem Baptistam in spiritu fuisse Eliam. *Matt.17. Marc.9. Luc.9.* Transfiguratio.

Postridie descendit de monte ad turbam, & obnixè rogatus à patre pueri lunatici, eijcit ex eius filio dæmonium immundum, mutum ac surdum, quod ipsius Discipuli, ob imbecillitatem fidei, non potuerant eijcere: quos docet postea domi, hoc genus dæmoniorum nõ nisi oratione & ieiunio expelli. *Matth.17 Marci 9. Luc 9.* Lunaticus.

Inde iter faciens per Galilæam, iterum prædicit suis imminentem sibi passionem, ac resurrectionem. *Matth.17. Marc.9. Luc.9.* Prædictio passionis.

Redit Capernaum, exactores exigunt didrachma: Christus, licet immunis, ne offenderet eos, iubet Petro mittere hamũ in mare, & statêrem in ore piscis inueniendum, pro se & illo dare. *Matth.17.* Vectigal.

Cùm autem venisset domum, sciens discipulos inter eũdum disceptasse, quis ipsorum esset maximus: statuit puerum in medio illorum, eiusq; humilitatem imitandam docet, per quam quisque saluaretur, ac fieret maximus. Ioannes indicat quendam eijcere dæmonia in nomine Iesu, qui non sequatur eum, ideoque ab ipsis prohibitum: Christus respondet, Non prohibendum. Adijcitque, omnibus, præcipuè pijs, benefaciendum: ac studiosè cauendum, ne quis cuiquam, pusillis potissimùm, scandalum faciat, aut ipse alicundè patiatur. Fratrem autem in nos peccantem, semel, iterum, tertioque corripiendum: contumacem & Ecclesiam non audientem, pro ethnico habendum: eidem verò, toties quoties resipuerit, remittendum: adhibita ad hoc similitudine de seruo, qui remissionem decem millium talentorum à Domino suo nactus, & non remittens suo conseruo centum denarios, ob id tortoribus traditus est. *Matth. 18. Marc.9. Luc.9. & 17.* Sermo in domo.

Post hæc cognatis suis ambitiosè monentibus, vt Dominus ob instans festum Tabernaculorum, transiret in Iudæam: eos præmittẽs, tandem & ipse occultè eòdem subsequitur. *Ioan.7.* Ascensus in Iudæam.

Transiens itaque per Galilæam mediamq; Samariam, præmittit nuncios in ciuitatem Samaritanorum, qui parent ipsi hospicium: à Samaritanis non recipitur: quos Iacobus & Ioannes igne cælesti perdendos censent: at Iesus, his increpatis, abit in alium pagum *Luc.9.* Christus ciuitate excluditur.

Hic obuios habens decem leprosos, ipsius misericordiam implorantes, ad sacerdotes ire iubet, euntes mundat: quorum solus Samaritanus ad ipsum reuersus, supplex gratias agit. *Luc.17.* 10. Leprosi.

Ingressus deinde Ierosolymam, circa medium festiuitatis Scenopegiæ, mense Septembri docet palàm in templo se à Deo missum, & diuina veraque docere: tam efficaciter hæc aliaque prædicans, vt cùm quidam ipsum apprehendere desiderarent, nemo fuerit ausus inijcere illi manus, multi autem è turba crediderunt in eum. *Ioan.7.* Scenopegia.

Vnde infensi Pharisæi, mittunt ministros, qui Christum comprehenderent: ipse verò nihil deterritus, vltimo festiuitatis die stans, sitientes ad se fontem aquæ viuæ inuitat: tam disertè, vt multi de turba ipsum Prophetam, alij Christum profiterentur: vtque ministri re infecta ad Pharisæos reuersi referrent, nunquam sic hominum quenquam locutũ: quos Pharisæi cum imperita multitudine seductos clamitant: à quibus & ipse Nicodemus, cùm ibidem CHRISTO patrocinaretur, malè audit Christus ex picandus.

audit. Iesus autem pergit in montem Oliueti. *Ioan. 7.*

Diluculo redit in templum, vbi cùm sedēs doceret populum, Scribæ subdolè adducunt mulierem in adulterio deprehensam, accusantes eam: at Iesus digito inscribens terræ accusatores ipsos pudefacit, accusatam absoluit. *Ioan. 8.*

Adultera.

Rursus ibidem in gazophylacio docet, se esse lucem Mundi, & principium: seque à Iudæis in cruce exaltandum: ipsos verò in peccato suo morituros, eosdem dictitans non ex Abraham, neque ex Deo, sed ex Diabolo esse, qui veritatem dicenti non crederent, sed molirentur necem. Conuitiantibus respondet, se dæmonium non habere, sed se honorare DEVM Patrem suum. Abraham autem cum gaudio vidisse diem suum: quodque antequam Abtaham nasceretur, ipse esset. Ob quod cum Iudæi, raptis lapidibus, CHRISTVM, quasi blasphemum, obruere vellent, auferens sui cōspectum, exit è templo *Ioan. 8.*

Sermo in templo.

Christus lapidandus.

Præteriens, cœci à natiuitate oculis lutum sua saliua temperatum illinit, idq; abluere iubet in fonte Siloë, quo facto, visum illi donat sabbato: quapropter cùm is, qui cœcus fuerat, Christum strenuè defenderet apud Pharisæos, è synagoga eijcitur: verùm tum à Christo receptus & plenius edoctus, credit & adorat ipsum. *Ioan. 9.*

Cœcus natus.

Hinc docet Christus, se esse ostium salutis, ac Pastorem bonum fidumq;, qui vitam dat pro ouibus suis: Pharisæos verò mercenarios, fures, & latrones insinuans. *Ioan. 10.*

Christus pastor.

Posthæc designat & alios septuaginta duos Discipulos, quos, instar duodecim Apostolorum, præceptis instruens, dataq; potestate sanandi infirmos, præmitit binos prædicatum in omnem locum, quo ipse erat venturus. *Luca 10.*

Missio 70. discipulorum.

Reuersi septuaginta 2. Discipuli cum gaudio, referunt gloriabundi etiam dæmonia sibi subiecta. quos iubet Christus potius gaudere, quòd nomina ipsorum scripta sint in cœlis. Ipseq; exultans spiritu, confitetur Patri, quòd absconderit hæc sapientibus, & reuelarit ea paruulis. *Luc. 10. Matt. 11.*

Reuersio.

Legisperitus quidam tentans Christum, quærit, quid sibi facto sit opus, vt vitam possideat æternam? cùm autem pronunciatum esset, Diligendum Deum super omnia, & proximum sicut seipsum: quærit, quis suus sit proximus? Cui Dominus, adhibita parabola de Samaritano, qui hominem à latronibus vulneratum, & à Sacerdote & Leuita neglectum, curauerat: indicat quemq; cuiq; proximum. *Luca 10.*

Dilige, & viues.

Intrans Bethaniam, à Martha excipitur hospitio: qua sollicitè apparando conuiuio operam dante, eius soror Maria sedet ad pedes Iesu, audiens verbum illius: cuius cùm opem sibi postularet Martha, audit à Christo, Mariā optimam partem elegisse. *Luc. 10.*

Vita contēplatiua.

Christus quodam tempore orans, vt cessauit, rogatus ab vno ex Discipulis, & breuem orandi formam præscribit, & perseueranti orationi nihil non impetrari ostendit: comparatione introducta, ab eo, qui importunitate panes ab amico intempesta nocte impetrauit. *Luc. 11.*

Orationis vis.

Cùm à quodam Pharisæo ad prandium vocatus, quòd illotis accumberet manibus, reprehenderetur; acriter Pharisæorum & Legisperitorum coarguit præposteram & mundiciam & religionem: ambitionem item, hypocrisim, & parricidialem animum. *Luc. 11.*

Præpostera religio.

Aliàs coram conferta hominum multitudine docet, Pharisaicam hypocrisim cauendam, DEVM maximè timendum, mortem corporis parui pendendam, suumque nomen liberè palam & vbique cōfitendum. *Luca 12.*

Deus timendus.

Rogante quodam, vt iubeat fratri suo hæreditatem secum diuidere: se excusans, ab auaricia ac solicitudine rerum temporalium suos auocat: & ad cælestia maximè quærenda hortatur. Subijciens, quàm magnificè præmiandus sit fidelis desponsator, qui sedulò expectans venturum Dominum, dat familiæ suæ in tempore demensum cibum. *Luc. 12.*

Cælestia quærenda.

Nunciantibus quibusdam, de Galilæis horrendo supplicio à Pilato occisis, CHRISTVS occasione capta, & ab his, & ab alijs octodecim, qui ruina turris in Siloë oppressi erant: pœnitentiam agendam prædicat: alioqui omnes, instar ficus infrugiferæ, excidendos. *Luc. 13.*

Pœnitentia agenda.

Docens in synagoga sabbato, piam mulierem à Satana annis octodecim afflictam contractamq; verbo curat: atq; ipsum archisynagogum, aliosq; ob id indignantes, pudefacit: populo interim gaudente. *Luc. 13.*

Contracta.

Cùm per ciuitates & vicos ambulans ac docens, iret Ierosolymam: rogatus, num pauci sint saluandi? respondet: Contendite intrare per angustam portam, cuius ostium, vbi clausum fuerit, multi frustra pulsabūt. *Luca 13.*

Arcta via vitæ.

Eodem die, monitus à Pharisæis, vt discedat. Herodem enim velle ipsum occidere: respondet, Non nisi Ierosolymæ sibi necem decretam: eamque vrbem, ob suam crudelitatem & incredulitatem, desertum iri. *Luca 13.*

Christus occidēdus.

Ierosolymis in domo principis Pharisæorum sumpturus cibum sabbato, Hydropicum contactu suo sanat: probatque id licere sabbato. Mox intendens quomodo Pharisæi primos accubitus eligerent, docet, & inuitatos, vt extremum mensæ locum deligant: & suum hospitem, vt pauperes potissimum inuiter, quibus non sit compensandi facultas, id enim recompensandum in resurrectione iustorum. Cumque quidam accumbentium, beatum diceret, qui manducaturus esset panē in regno DEI: Christus per parabolam de homine, qui, cum inuitati ad cœnam bene paratam venire recusarent, pauperes vndecunque collectos introduci iussit: significat superbis Iudæis repulsis, ad cæleste conuiui-

Hydropicus.

Sermo conuiualis.

 um

um non nisi humiles gentiles admittendos. *Luc.14.*

Multa ipsum comitante turba, docet, quisquis verè ipsius velit esse Discipulus, ei, saltem affectu, renunciandum omnibus, & se, sublata cruce, sequendum: proinde cuique apud se expendendum, num his par sit, instar ædificaturi turrim, aut commissuri cum hoste prælium. *Luca 14.* Crux ferenda. ✠

In festo Encæniorum, hoc est, dedicationis templi, idque hyeme, mense Decembri, ambulat Iesus Ierosolymis in templo in porticu Salomonis: vbi à Iudæis circundatus, rogatur, vt palam diceret, Num ipse sit Christus? Respondet, Opera sua satis superq; testari se Dei Filium: Addens, se cum Patre vnum esse Deum. quamobrem Iudæi rursus ipsum primò, quasi blasphemum, lapidare: moxq; apprehendere conanrur. quorum manibus subtrahēs se Christus; secedit in fines Iudææ trans Iordanem, vbi Ioānes baptizauerat primum. Cumq; & huc plurimi conuenirent ad ipsum, eos, pro suo more, & docet & sanat, multosq; ad credendum in se pertrahit. *Matth.19. Marc.10. Ioan 10.* Encænia. Christus lapidandus.

Pharisæis autem & Scribis òbmurmurantibus, quòd peccatores reciperet, ederetq; cū illis: Iesus tribus parabolis, nempe de oue, drachma, & filio prodigo, perditis, atque iterum magno gaudio inuentis: ostendit quàm grata ac iucunda sit, Sanctis, Angelis, ipsique Deo, peccatorum conuersio. *Luc.15.* Peccatores recipiūtur.

Hisce subdens parabolam de dispensatore, qui dum dispensatione fungeretur, prudēter de bonis domini amicos sibi parauit: hortatur suos, vt de mammona iniqua parent amicos, qui ipsos recipiant in æterna tabernacula. Auari autem Pharisæi hæc deridebant. *Luc.16.* Eleemosyna facieda.

Quibus proponit exemplum de diuite epulone, qui cùm opiparè viuens, Lazaro vlceroso mendicanti micas panis non dedisset: post mortem in inferno flamma cruciatus, frustra orauit, vt Lazarus in sinu Abrahæ quiescens, gutta aquæ linguam ipsi refrigeraret. *Luc.16.* Diues immisericors.

Cùm Pharisæi tentantes interrogarēt Christum, liceátne viro repudiare vxorem: respondet: Quod DEVS coniunxit, homo ne disiungat. Vnde cùm postea domi discipuli dicerent, non expedire, contrahere matrimonium: ait, Non omnes capere verbum istud, sed quibus datum est: Castrandum autem sese, propter regnum cælorum consulit. *Matt. 15. Marc.10. Luc.16.* Coniugiū. Cœlibatus

Interrogatus à Pharisæis, quando venturū esset regnum Dei: respondet, Id intra nos esse: diem verò iudicij, ex inopinato superuenturum Mundo, vt olim diluuium, & conflagratio Sodomæ *Luc.17.* Regnum Dei.

Aliàs docens suos instanter humiliterque orādum: proponit parabolam de vidua, quæ improbis precibus Iudicem, nec Deum, nec homines metuentem, vicit. Item parabolam de Pharisæo & Publicano templum orandi gratia ingressis, quorum ille se iustum iactās, reprobatus: hic se peccatorem confitens, iustificatus est. *Luc.18.* Semper orandum.

Anno mundi 34.

OFFEREBANT ei pueros vt eis manus imponeret, Discipuli autem prohibebāt offerentes: at Iesus, increpatis Discipulis, pueros complexans; imposita manu benedicit eis: asserens non nisi talium esse regnum cælorum. *Matt.19. Marc.10. Luc.81.* Benedictio paruulorū.

Posthæc rogat eum adolescens perdiues, Magister, quid faciam, vt vitam consequar æternam? ait, Serua præcepta decalogi: Cui ille, Hæc omnia seruaui à puero, quid adhuc mihi deest: Ad hęc Christus, Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. quo audito adolescēs abijt tristis. Tum Christus Discipulos docet, confidētes in diuitijs difficile ingredi regnum DEI: eos verò, qui propter ipsum sua relinquerent, hic recepturos centuplum, & postea vitam æternam *Matt.19. Marc.10. Luc.18.* Paupertas voluntaria

Subijcit regnum cælorum simile esse patrifamilias, diuersis diei horis conducenti operarios ad colendam vineam suam: quorum singulis in fine diei eandem persoluit mercedem. *Matth.20.* Vineæ cultura.

Sub hæc Martha & Maria mittunt ad Christum, qui nunciet Lazarum ipsarum fratrem ægrotare: quo audito Dominus, biduum adhuc manet trans Iordanem. deinde repetiturus Iudæam, dissuadentibus licet Discipulis, eisdem obnunciat Lazarum esse mortuum. Hinc venit Bethaniam, vbi fiducia Marthæ, ploratuque Mariæ permotus, infremens & flens, Lazarum quatriduo iam sepultum fœtentemque, in vitam reuocat: rediuiuum per Apostolos solui iubet. quo viso Iudæorū multi crediderunt in Christum. *Ioan.11.* Suscitatio Lazari.

Hoc audito Pontifices & Pharisæi, conuocant concilium, in quo Caipha Pontifice anni illius ignoranter prophetante, quod expediret, vt vnus homo moreretur pro populo, ne tota gens periret, certò definiūt Christum occidendum: dantque mandatum, vt vbi vbi esset, proderetur ac comprehenderetur. Christus itaque publico abstinens, subducit sese in ciuitatem Ephrem sitam iuxta desertum Quarentanæ, ibique moratur cum Discipulis. *Ioan.11.* Cōspiratio in Christū.

Paulò pòst instante festo Paschæ, ascendens Ierosolymam, in via duodecim Apostolis apertè iam tertiò prænunciat se Ierosolymis illudendum, conspuendum, flagellandum, & crucifigendum: sed tertio die resurrecturum. *Matth.20. Marc.10. Luc.18.* Ascēsus in Ierusalem.

Tunc vxor ac filij Zebedæi petunt à Christo, vt vnus à dextris, alter à sinistris ipsi assideat in regno eius: quibus respondet, ipsos prius crucis & passionis suæ debere esse participes, quàm gloriæ. Mox reliquos Apostolos horum ambitionem indignè ferentes, docet exem- ✠ Zebedæi.

exemplo sui, quòd, quicunque voluerit esse maximus, is omnium sit minister. *Matth.20. Marc.10.*

Cæcus. Appropinquans ciuitati Iericho, cæcum mendicum constanter, licet à turba prohiberetur, misericordiam implorantem, verbo visu donat. *Luc.18.*

Zachæus. Ingressus Iericho, Zachæum publicanum ipsius videndi cupidum, ex arbore deuocat, & ad eius domum diuertit: cui & salutem factam pronunciat. *Luc 19.*

10. Mnæ. Subijcit parabolam de homine nobili, qui cùm dedisset decem seruis suis decem minas, vt negotiarentur: postmodum subducta ratione, eos qui lucrifecerant honorauit, inutilem verò reprobauit. *Luc.19.*

2. Cæci. Egressus Iericho, duobus cæcis mendicis, quorum alteri nomen erat Battimæus, instanter precantibus, suo contactu visum restituit. *Matth.20. Marc.10.*

Hinc venit Bethaniam sabbato, sexto die ante Pascha: vbi in domo Simonis leprosi honorifica excipitur cœna: in qua Lazaro simul accumbente, & Martha ministrante, Maria Vnctio Christi. pretioso vnguento perfundit caput Christi accumbentis. Ob quod cùm Iudas bursifer, & quidam Discipulorum, indignantes, assererent vnguendi precium potius pauperibus erogandum: Dominus, pauperes semper futuros respondens, contestatur eam præstitisse opus & bonum & mysticum. Qua re infensus Iudas, ex hoc vendendi Domini concepit voluntatem. *Matth 26. Marc.14. Ioan.12.*

Postero die, eoque Dominico, venit Bethphage ad montem Oliuarum: vbi insidens asinæ & pullo eius, equitat Ierosolymam: turba Palmarum. sternente vestimenta sua & ramos palmarum in via, ipsique acclamante, O sanna, filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel: O sanna in excelsis. *Matth.21. Marc.11. Luc.19. Ioan.12.*

Deploratio Ierusalem. Vt appropinquauit, videns ciuitatem flet: super illam, prædicitq; funditus euertendam eò quòd non cognouerit tempus visitationis suę. *Luc.19.*

Ingressus hoc triumpho Ierosolymam ac templum, inibi cæcos & claudos sanat. Pharisæi hæc videntes, & audientes pueros in templo accinere Christo, O sanna, indignantur & Clarificatio Christi. indurantur. At gentiles quidam Iesum videre quærunt. Quamobrem, ad ipsius petitionem, iam tertiò Pater voce è cælo missa, palā Christi gloriam clarificat, seque clarificaturum promittit. Cumq; ibidem Christus inter alia docuisset, se granum frumenti in cruce mortificandum, vt credentes in se saluet: vesperi concedit cum suis Bethaniam. *Matth.31. Marc.11. Ioan.12.*

Feria secunda, cùm manè reuerteretur Ierosolymam, esuriens in via ficui fructibus ca- Ficus sterilis. renti, perpetuam increpatur sterilitatem. *Matth 21. Marc.11.*

Deinde ingressus templum, vendentes & ementes expellit, docetq; eam domum Deo & orationi dicatam. vnde cùm Principes Iudæorum quærerent ipsum perdere, vesperi e- Ele[illegible] gotio[illegible] greditur Ierosolyma. *Matthæi 21. Marc.11. Luc.19.*

Feria tertia, diluculo rediens Ierosolymam, discipulis videntibus & admirantibus Ficus arida. ficum exaruisse, declarat & fidei & orationis efficaciam. *Matth.21. Marc 11.*

Mox templum repetit, atque inibi docentem adorti principes Iudæorum, sciscitantur: Quæstio Iudæorum. Qua authoritate facis isthæc? quos ipse vicissim rogat. Baptismus Ioannis vnde erat? è cœlo, an ex hominibus? Quibus se nescire respondentibus: ipse quoq; illis se responsurum negat. *Matt.21. Marc.11. Luc.20.*

Ibidemque subijciens tres parabolas. primam de duobus filijs: alteram, de vinea elo- Reprobatio Iudæorum. cata agricolis: tertiam, de nuptiali conuiuio inuitatis iam parato: apertè indicat, Regnum Dei à Iudæis transferendum ad gentes. *Matt. 21. & 22. Marc.12. Luc.20.*

Tunc Pharisæi & Herodiani insidiosè per- Tributum pendendū. contantur, An census Cæsari sit dandus: an non: Quem Christus ex denarij imagine & inscriptione persoluendum ostendit. *Matth.22. Marc.12. Luc 20.*

Hinc Saducæi quæstionem mouent de resurrectione mortuorum, quam ipsi nega- Probatio resurrectionis. bant futuram: quorum CHRISTVS redarguens inscitiam, mortuos resurrecturos Scripturæ testimonio astruit. *Matth.22. Marc. 12. Luc.20*

Deinde quidam è Scribis quærit, Quod sit maximum præceptum in lege: Cui Christus Diligendum DEVM ex toto corde supra Summa legis dilectio omnia, & proximum vt seipsum. *Matthæi 22. Marc.12.*

Quin & ipse Iesus repetens quæstionem, rogat Pharisæos, cuius filius esset Christus? Dicunt, Dauidis: Tum Iesus: Cur ergo Dauid af- Christus Dominus Dauidis. flatus Spiritu sancto in Psalmis vocat eum Dominum: Cui cùm non possent respondere: nō ausi sunt: ψ[illegible]um amplius interrogare. *Matth. 22. Marc.12. Luc.20.*

Tunc Iesus versus ad Discipulos & plebem, docet Scribarum & Pharisæorum audiēdam Scribæ audiendi, at non imitandi. doctrinam, sed vitanda opera: eorumq; diuersa vitia apertè depingens & insectans, væ maledictionis illis minatur. Vesperi egressus tēplum, secedit, pernoctatq; in monte Olueti. *Matth.22. Marc.12. Luc.20. & 21.*

Feria quarta, manè regressus in templum, docet populum: ibique sedens, offerentes mu- Oblatio. nera in Gazophylacium spectat: viduamque pauperculam duo æra minuta mittentem, plus omnibus misisse pronunciat. *Mar.12. Luca 21.*

Egressus templo, Discipulis ostendentibus magnificam eius structuram prædicit, id fun- Aedificium templi. ditus destructum iri. *Matt. 24. Marc.24. Luc.21.*

Sedens deinde in monte Oliuarum, Discipulis sciscitantibus tempus & signum huius destructionis, simul & consummationis Mūdi: prædicit varias calamitates Iudæis obuenturas: abominandum idolum in loco sancto

collocandum: Ierosolymam obsidione cingendam, vastandam, euertendam, atq; Iudæis expulsis, à gentibus inhabitandam. Deinde prænunciat multa suis Discipulis euentura mala in mundo, persecutiones, afflictiones, occisiones: Item falsos Christos falsosq; Prophetas surrecturos, ac edituros miracula ad seducendos (si fieri posset) etiam electos. Posthæc terrifica prodigia, in cælo, terra, & mari, aduentum suum præcessura, tandemq; se subitò fulguris in morem, Angelis stipatũ magna cum potestate & gloria in nubibus cæli venturum, iusteque iudicaturum bonos & malos. Proinde monet suos, vt ad hunc suum aduentum inopinatum omnibusque ignotum sese parent, sobrietate, vigilantia, oratione, assiduoq; exercitio piorum operum. Ad quæ vt eos magis extimulet, adducit exemplum de seruo fideli & vigili intẽpestiuum Domini sui aduentum iugiter expectante. Item parabolam de decem virginibus euntibus obuiam sponso: & alteram de decem talentis à Domino in tres seruos distributis. Postremò prosequitur modum extremi iudicij, quibus dictis, subijcit se post bidum in Paschate crucifigendum. *Matth.24. & 25. Marc.13. Luc.21*

Sermo in monte Oliueti.

Tunc Principes Iudæorum congregati in atrio Caiphæ Pontificis, consultant inter sese, quomodo Iesum dolo caperent & occiderent: ad quos ingressus Iudas, triginta argenteis paciscitur se illum ipsis traditurum. *Matt. 26. Marc.14. Luc 22.*

Venditio Christi.

Feria quinta, primo die azymorum, Christus mittens Petrum & Ioannem, Pascha parari iubet Ierosolymis in monte Sion in cœnaculo cuiusdam amplo & adornato, eis per ingressum hydriam aquæ baiulantis, designato. *Mat.26. Marc.14 Luc.22.*

Præparatio Paschæ.

Vesperi eò secutus, accumbit cum duodecim Apostolis, simulq; iuxta Moysaicam Legem agnum Paschalem comedunt. *Matth.26. Marc.14. Luc.22.*

Esus agni.

Surgens dein ex cœna suorum Apostolorum, Petro quantumnis aliquamdiu reluctante, lauat pedes, linteoq; detergit: in exemplũ humilitatis, simul & mysterium puritatis. *Ioan.13.*

Lotio pedum.

Mensæ iterum accumbens, acceptum panem in suum corpus, & vinum in suum sanguinem, consecrat: ac suis sumenda tradit: præcipitq; vt id ipsum faciant in sui memoriã. *Matth.26. Marc 14. Luc.22.*

Institutio Eucharistiæ.

Mox protestatur se ab Apostolorum vno prodendum: omnibusque ob hoc perplexis, tandem Ioanni in pectus suum recumbenti, qui is esset, intincta buccella demõstrat: qua sumpta Iudas exit. *Matt.26. Marc.14. Luc.22. Ioan.13.*

Insinuatio proditoris.

Quo digresso, Iesus se mox discessurum indicans, nouum dat suis mandatum, vt diligãt sese mutuo: addens, eos mutua ẽ dilectione cognoscendos, quòd sui sint Discipuli. *Ioann.13.*

Mandatum dilectionis

Hinc prædicit ipsos omnes ea nocte, se derelicto, fugituros: ipsumque Petrum, (qui sibi id euenturum, etiam si commoriendum esset, pernegabat,) priusquam gallus bis canter, ter se negaturum. *Matt.26. Marc.14. Luc 22. Ioan.13.*

Prædicatio negationis.

Sub hæc Apostolos mœstos varijs modis consolans, dicit, in domo Patris sui mansiones multas paratas. se esse viam, veritatem, & vitam. Item, Patrem in se videri. Diligentes se, præcepta seruare: quibus Spiritum sanctum promittit: pacemque suam relinquit ac commendat. *Ioan.14.*

Sermo post cœnam.

Deinde cantato hymno, surgens à mensa, inibi stando, se vitem, Patrem agricolam, Discipulosque palmites esse docet. Præceptum de mutua dilectione secundò ac tertiò iniungit. contra Mundi odium ac persecutiones, suos præmunit promissione Paracleti, quem se à Patre missurum pollicetur: qui mundum arguat, ipsos doceat, & se clarificet. Ac tandem orans Patrem, se, suos, omnesque credituros, illi commendat. *Ioan.15. 16.17.*

Sermonis continuatio.

Hinc egreditur cum suis trans torrentem Cedron, in hortum villæ Gethsemani, quæ erat in monte Oliueti: vbi ad iactum lapidis à Discipulis progressus, supplex ter Patrem orans, deprecatur mortem: anxius sudat sanguinem, ab angelo confortatur, tertioque ad suos dormientes rediens, vltrò hostibus procedit obuiam. *Matth.26. Marc.14. Lucæ 22. Ioan.18.*

Agonia in horto.

Tunc Iudas cum armata cohorte satellitũ aggressus Dominum, mox voce Christi sternitur cum suis retrorsum in terram: deinde Christum sese offerentem, osculo tradit: Iudæi comprehendunt. Petrus amputat aurem Malcho. Christus Petrum prohibet, aurem restituit. Discipuli fugiunt. Adolescens quidam nudus effugit. *Matth.26. Marc.14. Luc.22. Ioan.18.*

Captiuitas.

Christus ligatus, ducitur Ierosolymam, primò ad Annam Caiphæ socerum: à quo de discipulis & doctrina sua interrogatus, se publicè coram omnibus docuisse respõdet: & ob id à ministro alapa cæditur. *Ioan.18.*

Coram Anna.

Inde ductus ad domum Caiphæ Pontificis, sistitur in Concilio Sacerdotũ & Seniorum. à falsis testibus falsò accusatur. quibus cùm nemini quidẽ respõderit, à Pontifice adiuratus, an sit Christus Filius Dei, idq; confessus: quasi blasphemus, mortis reus esse condemnatur. *Matth.26. Marc.14. Luc.22.*

Coram Caipha.

Mox à ministris in faciem conspuitur, oculis obuelatur, pugnisq; cæditur, iubetur vaticinari, ac tota nocte varijs modis illuditur & blasphematur. *Matth 26. Marc.14. Luc.22.*

Illusio.

Interea Petrus Iesum à longè secutus, & à Ioanne introductus in atrium Pontificis: cùm inter ministros astans igni, ab ancilla ostiaria proderetur, Dominum negat. Paulò pòst volens exire in vestibulum, ab alia ancilla accusatus, gallo canente, Christum abiurat. Post horæ spatiũ denuò accusatus à cognato Malchi, cum execratione deierat, se non nosse Iesum,

Negatio Iesu.

ſum. Tum gallo iterum canente, & Domino ipſum intuente, reſipiſcens: egreſſus foras, flet amarè. *Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. Ioannis 18.*

Corā concilio. Feria ſexta, quem Paraſceuen vocant, manè collecto rurſus cōcilio, Ieſus denuò à principibus Iudæorum interrogatus, profitetur ſe Chriſtum Dei filium. quapropter vinctus abducitur, traditurque Pilato Præſidi. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 22.*

Suſpenſio Iudæ. His viſis Iudas, facti pœnitens, confitetur coram principibus Iudæorum, ſe tradidiſſe ſanguinem innoxium: & proiectis in templo triginta argenteis, abiens laqueo ſe ſuſpendit, crepanſq; medius, effuſa ſunt omnia viſcera eius. At principes acceptis argenteis, decreto conſilio, emerunt agrum figuli in ſepulturā peregrinorum. *Matth. 27. Act. 1.*

Coram Pilato. Pilato præſentatus in prætorio Ieſus, accuſatur à Iudæis, quod peruerteret populum, prohiberet tributa dari Cæſari, diceret ſe Chriſtum Regem. Quem Pilatus ſeorſum examinans, inquirit, an ſit rex Iudæorum? Chriſtus ſe quidem Regem eſſe fatetur, veruntamen regnum ſuum non eſſe huius Mundi. Vnde Pilatus ipſum innocentem pronunciat. Cùm autem Iudæi inſtanter Ieſum, licet tacentem, ſeditioſum eſſe inclamarent: Pilatus audito, quod Galilæus eſſet, mittit eum ad Herodem Galilææ Tetrarcham, qui & ipſe tunc erat Hieroſolymis. *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18.*

Coram Herode. Herodes viſo Ieſu gauiſus, multa interrogat. Ieſus nihil reſpondet. Iudæi pertinaciter accuſant. Tandem Herodes cum ſuis Chriſtum ſpernens ludibrij cauſa indutum veſte alba, remittit ad Pilatum, eiq; per hæc reconciliatur. *Luc. 23.*

Coram Pilato. Pilatus perſpecta iam Chriſti innocentia, Iudæorumque inuidia: primùm conatur feſti Paſchæ gratia, populi fauore, ipſum dimittere. At cum ſuaſu ſacerdotum præ illo Barrabas latro eligeretur dimittendus; Chriſtus verò exigeretur crucifigendus: vult eundem caſtigatum dimittere. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18.*

Caſtigatio Chriſti. Ductus igitur Ieſus à militibus Pilati in atrium prætorij, coram tota cohorte nudatus, dirè flagellatur. Deinde chlamyde purpurea induitur: ſpinis coronatur: arundine in dextra accepta, vt Rex ſalutatur: & genu flexo irriſoriè adoratur: variè illuditur: conſpuitur: alapis & arundine percutitur. *Matth. 27. Ioan. 19. Marc. 15.*

Oſtenſio. Sic tractatum & ornatum Pilatus educens foras, populo videndum exhibet, vt vel ſic ſatiati deſiſterent. At cùm tanto magis clamarent vt crucifigeretur, quod filium Dei ſe feciſſet: reducit eum in prætorium, iterumq; examinat; & inſontem quærit abſoluere. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.*

Verùm cùm Iudæi eò magis atque magis exclamarent, ipſum tollendum in crucem, quod ſe Regem faciens, aduerſaretur Cæſari: tandem Pilatus iterum producto Ieſu foras, ſedit pro tribunali: vbi etiam Vxore ſua monente, vt à iuſto abſtineret: coram omni populo lauans manus, proteſtatur; quod innocens iuſtum adiudicet morti: & Barraba dimiſſo; tradit Ieſum ſuis militibus crucifigendum. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.* Cōdemnatio.

Cruciſlatio. ✠ Tum Ieſus rurſum induitur proprijs veſtibus, & ducitur extra ciuitatem ad locum ſupplicij, baiulans crucem ſuam: quę deinde poſt ipſum portanda etiam Symôni Cyrenæo imponitur. Inter eundum autem Chriſtus mulieres plorantes, iubet non ſuam mortem, ſed imminens ſibi ipſis exitium deplorare. *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.*

Progreſſus in montem Caluariæ, veſtibus exuitur, vino myrrhato felle mixto potatur. atque ibi ſub ſextam diei horam, manibus pedibuſque clauis perfoſſis, Cruci affigitur, ac ſuſpenditur ipſo meridie duos inter latrones medius, Occidentem verſus ſpectans: affixo cruci titulo, ſcripto Hebraicè, Græcè & Latinè, IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM. milites autem ſorte diuidunt ſibi veſtes eius. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. Pſalm 21.* ✠ Crucifixio

Deriſio. Pendens in cruce, varijs conuicijs inſultatur, varijſq; modis deridetur, à prætereuntibus, à principibus, à militibus, & ab ipſis etiā latronibus. Oratio. Pro quibus omnibus Patrem ipſus orat. Latroni reſipiſcenti promittit Paradiſum. Matrem ſuam commendat Ioanni. obortiſque tenebris ab hora ſexta vſque ad nonam, à Deo ſe derelictum conqueritur. ſitit: potatur aceto. ac tandem conſummatis omnibus; cum clamore valido & lachrymis Patri commendās ſpiritum, hora nona moritur, die vigeſimo quinto Martij, emenſus à natiuitate annos triginta tres, & menſes tres: incarnationis autē ſuæ anno triceſimo quarto præciſè completo. *Mat 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. Heb. 5.* Expiratio.

Deſcenſus ad inferna. Anima ipſius deſcendit ad eum inferorum ſinum, quem Limbum Patres vocant: Diuinitate tamen eius nec à corpore, nec ab anima ipſius, demigrante. *Pſalm. 15.*

Prodigia. Et ecce, mox velum templi ſciſſum, terra mota, petræ ruptæ, monumenta aperta, ſancti ipſo poſtea cum Chriſto, reſurgentes, Ieroſolymæ apparent multis. Centurio cum ſuis cuſtodibus profitetur Ieſum fuiſſe iuſtum, & Filium Dei, & quæ ſpectatum venerāt turbæ, percutientes pectora ſua reuertuntur. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23.*

Noti eius & mulieres, quæ etiam in Galilæa miniſtrauerant ei, aſtantes procul ſpectāt quæ fiunt. Milites frangunt crura latronum. Chriſti latus lancea aperitur: ex quo profluit ſanguis & aqua. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.* Transfixio cordis.

Sepultura. Ad veſperam Ioſeph ab Arimathęa & Nicodemus, conſenſu Pilati, corpus Ieſu cruce deponunt: idque myrrha & aloë conditum, inuoluunt ſindone munda, ac ſepeliunt in horto propinquo, in monumento nouo è petra exciſo, capite occidentem verſus: mulieribus cun-

cuncta ſpectantibus. Cumq; aduoluiſſent lapidem magnum ad oſtium monumenti abeunt. *Matt.27.Marc.15.Luc.23.Ioan.19.*

Munitio ſepulchri. Poſtero die, eoque ſabbato, quo Iudæi celebrabant Paſcha ſuo more tranſlatum; mulieres ſecundùm legem quieſcunt. At principes Sacerdotum, impetrata à Pilato poteſtate, muniunt ſepulchrum; lapidem obſignant; cuſtodiam militum adhibent. *Matth. 27. Luc.23.*

Reſurrectio. Primo die à Sabbato, qui exinde dictus eſt Dominicus, ſummo diluculo Chriſtus rediuiuus ſurrexit. *Marc.16.*

Eodem tempore Maria Magdalena, Maria Iacôbi, & Salome, aliæque mulieres, paratis ſibi aromatibus, adeunt monumentum, vt vngerent Ieſum, vbi ab Angelis docentur ipſum reſurrexiſſe: eorumque iuſſu, inſpecto ſepulchro vacuo, redeuntes celeriter Ieroſolymam, hæc Diſcipulis annunciant. *Matt.28. Marc.16.Luc.24.Ioan.20.*
Acceſſus ſepulchri.

Petrus & Ioannes. Petrus ergo & Ioannes excurrunt ad monumentum: vident ſola linteamina inibi iacentia, abeuntq; mirantes. *Luc.24.Ioan.20.*

Magdalena. Magdalena interim cum mulieribus reuerſa ad monumentum, dum cæteris recedentibus, ſola ibidem perſtaret plorans; cum duobus Angelis colloquitur: ac prima videt ipſum Ieſum in ſpecie hortulani ſibi apparentē, tandemq; agnoſcit. *Marc.16.Ioan.20.*
1. Apparitio.

2. Apparitio. Mulieres. Mox Ieſus occurrit & reliquis mulieribus regredientibus Ieroſolymam, ſalutatque. Illæ tenent pedes Ieſu, eumque adorant: cuius iuſſu ſecundò eunt, ſimulque renunciant Diſcipulis, ſeſe iam vidiſſe Dominum. *Matth.28. Marc.16.Ioan.20.*

Cuſtodes. Interea milites ſepulchri cuſtodes, aſpectu Angelico perterriti, velut exanimes obnunciant principibus Iudæorum Chriſtum reſurrexiſſe: cæterùm copioſa ab eis accepta pecunia, populo perſuadent, ipſis dormientibus, Chriſtum nocte à Diſcipulis furto ſublatum. *Matth.28.*

3. Apparit. Petrus. Hinc Ieſus apparet Petro. *1.Corint.15.*

4. Apparit. Emaus. Sub veſperam huius diei, comitem ſe adiungit forma peregrini, duobus Diſcipulis euntibus Emauntem de ſe colloquentibus: quibus intereundum interpretatur Moyſis, omniumq; Prophetarum Scripturas in ſe impletas, eoſq; in ſui amorem accēdit. Tandem mēſæ accumbens, in fractione panis agnoſcitur. *Marc.16.Luc.24.*

Itaque hi duo Diſcipuli eadem veſpera regreſſi Ieroſolymam, dum in cœnaculo ab Apoſtolis & cæteris Diſcipulis audiunt Dominum apparuiſſe Petro: ac ipſi viciſſim narrant
Apoſtoli. 5. Apparit. cum ipſum & ſe comitaſſe in via: ingreſſus foribus clauſis ipſe Ieſus, ſtans in medio eorum, pacem eis precatur. Mox manus, latus, ac pedes, eis conſpiciendos ac palpandos præbet: inſuper & coram illis comedit. Deinde, inſufflans, dat eis Spiritum ſanctum, ſimul & poteſtatem remittendi & retinendi quorumcunq; peccata. *Marc.16.Luc.24.Ioan.20.*

Thomas incredulus. His peractis, adueniens Thomas, cùm ab Apoſtolis audiret Dominum ipſis viſum; negat ſe crediturum, niſi clauorum & lanceæ veſtigia ipſemet videret ac contrectaret. *Ioan. 20.*

6. Apparit. Thomas credit. Octauo pòſt die, iterum ad Diſcipulos in cœnaculo congregatos, ianuis clauſis, ingreſſus Ieſus: ſtans in medio, ſalutat: deinde Thomæ ſui lateris, manuum, ac pedum vulnera videnda & contrectanda exhibet, eumque ita ad fidem adducit. Beatos interim pronuncians, qui non viderent, & crederent. *Ioan.20.*

7. Apparit. Piſcantes. Poſtea Petro, Thoma, Nathanaële, Iacobo, & Ioanne, alijſque duobus Diſcipulis, in mari Tiberiadis tota nocte fruſtra piſcatis, mane Ieſus ſtans in littore, iubet rete emitti ad dextram nauigij, mox capiunt centum quinquaginta tres piſces magnos. Quo miraculo Petrus per Ioannem Dominum agnoſcens, conijcit ſe in mare, aditque eum; reliqui autem nauigio appellunt: ſimulque prandet cum eis Ieſus in littore. *Ioan.21.*

Primatus Petri. A prandio Ieſus Petrum an ſe diligat ter ſciſcitans, ter id profitenti, ter ſuas oues paſcendas committit: ipſumque, cùm ſenuerit, crucis martyrio conſummandum, Ioannem verò placidè moriturum, ſignificat. *Ioan.21.*

Hinc in monte Galilææ; quem olim ſuis cōſtituerat, vndecim Apoſtolis ac pluſquam quingentis fratribus ſimul apparet, ab eis videtur & adoratur: vbi dat eis & authoritatem & mandatum prædicandi Euangelium vbique gentium, ac baptizandi omnes: promittens ſe ſemper adfuturum ipſis vſque ad conſummationem mundi. *Matth.28.Marc.16.1.Corint.15.*
8. Apparit. 500. Diſcipuli.

9 Apparit. Iacobus. Deinde viſus eſt Iacôbo. *1.Corinth.15.*

10. Apparit. Proceſſio à Ieruſalem. Quadrageſimo poſt reſurrectionem die, in vnum collectis Ieroſolymæ Diſcipulis ſuis omnibus, Ieſus aperit illorum mentem, vt intelligerent Scripturas: & iubet vt Spiritū ſanctum in Ieruſalem expectent. Inde educit eos foras in Bethaniam: quærunt, num eo tempore reſtituturus ſit regnum Iſraël? Reſpondet, non eſſe eorum id ſcire, ſed accepto Spiritu ſancto ipſorum fore, de ſe teſtimonium ferre vbique terrarum. Deinde eleuatis manibus, benedixit eis, atque ex monte Olineti, illis videntibus, ipſo meridie, aſcendit in cœlum, & ſedit à dextris Dei. Diſcipuli autem adorato Domino Ieſu, & à duobus Angelis Ieſum olim ſic reuerſurum edocti: regrediuntur Ieroſolymam: vbi manentes in cœnaculo, perſeuerant, cum mulieribus & matre ac cognatis Ieſu, vnanimiter in oratione. *Marc.16.Luc.24. Act.1.*
Aſcenſio Chriſti.
Regreſſio Diſcipulorum.

Electio Mathiæ. Hiſce diebus hortatu Petri, fuſis ad Deum precibus, in locum Iudæ proditoris, Mathias ſorte ſubrogatur. *Act 1.*

Die Pentecoſtes, qui quinquageſimus erat à Reſurrectione, iſque Dominicus, congregatis Ieroſolymæ in cœnaculo montis Sion centum viginti Diſcipulis: hora diei tertia venit

Missio Spiritus sancti. nitu vehementi cum sonitu Spiritus sanctus in eos, quo repleti, apparentibus super capita singulorū linguis igneis dispartitis, læti loquuntur varijs linguis magnalia Dei. Quod audientes diuersæ nationis Iudæi, mirantur: alij irridentes, musto ebrios esse calumniantur. Ad quos Petrus orationē habens, probat ex Ioële & Psalmis illud esse donū Spiritus sancti, à Christo in vitā excitato, & dextera Dei exaltato, cœlitùs effusi. Hęc aliaque tā efficaciter differens, vt ter mille Iudæi compuncti, conuersi, & eo die baptizati, ac Discipulis appositi sint. Simulque perseuerāt quotidie in doctrina Apostolorum, & communicatione & fractione panis, & orationibus: habentes omnia communia. *Act.2.*

Concio Petri (margin)

Diuisio Apostolorū. Postmodùm verò digressi, prædicant Euāgelium vbiq; Orbis terrarū, hominibus quibuscunq;, tonant verbis, fulgurāt miraculis, Domino cooperante, & sermonē confirmāte sequentibus signis. *Marc.16. Psal.18.*

Act.3. Curatio claudi. Petrus & Ioannes ascendentes in templum ad horam orationis nonam, claudum ex vtero matris, quadragenarium, in porta templi speciosa, stipem mendicantem, dicto sanāt. Vnde mox facto populi cōcursu, docēt in tēplo ipsos id fecisse in nomine Iesu: quē ostendūt esse Messiam promissum per Moysen, & omnes Prophetas, ipsiq; Abrahę. Quo quidē sermone 5. milia virorum ad fidē Christi cōuertūt. *Act.4.* Quapropter à primoribus Iudęorū incarcerātur. *Act.4.* Postridie examinati in cōcilio seniorū, intrepidè profitētur, in solo Iesu, lapide angulari, esse salutē: ac primoribꝰ minaciter prohibentibus, ne deinceps Iesum doceant, respondent: Deū potius audiēdum, q̄ ipsos. *Act.4.* Itaq; dimissi, & reuersi ad suos simul congregatos, vnanimiter orāt Deū pro constantia prędicandi: vnde facto terręmotu, denuò repleti sunt omnes Spiritu S. ac loquebantur verbum Dei cū fiducia; cōcorditer conuiuētes ex communi. Nullusq; ipsorum quicquā propriū habebat, sed vēditis possessionibus suis, faciebant precium esse cōmune: quod fecit & Barnabas diuendito agro suo. *Act.5.* Ananias autem & Saphira vxor eius, vendito agro, partem pretij fraudulenter sibi seruātes, mētiendo, arguente id Petro, concidunt & expirant, cum terrore multorum.

Communio bonorum. (margin)

Act.5. Per manus aūt Apostolorū fiebāt miracula multa in plebe: quin & Petri vmbra infirmi ac dęmoniaci vndequaq; allati, in plateis curabantur. Quamobrē Apostoli à primoribus Iudęorum comprehensi, publico carceri includuntur. vnde noctu ab angelo educti, eius iussu, diluculo docent in templo populum. Inde rursus à magistratu siue vi reducti in conciliū, ac durè, quòd denuò prędicarēt, increpati, respōdent: Obediēdū magis Deo, quàm hominibus: Christumq; audacter confitentur. Quapropter cùm interficiēdi forēt, Gamalielis Pharisæi legisdoctoris consilio, rursum strictè prohibiti, ne omnino prędicarent Iesum, virgis cæsi dimittūtur: gaudentes quòd digni habiti sint pro nomine Iesu contumeliā pati. quem incessāter quotidie in tēplo domibusque annūciant. Crescēte indies numero discipulorum, Apostoli, vt ipsi liberius orationi ac prædicationi instarēt, orātes manuum impositione ordināt 7. Diaconos, Stephanū, Philippum, Prochorum, Nicanorem, Timonem, Permenam, & Nicolaū: qui communitati necessaria procurarent. Ex quibus Stephanus plenus Spiritu S. edebat miracula magna in populo: quo cùm disputabāt diuersi Iudęi: cumq; ipsius sapientię resistere non possent, raptū & pertractū in conciliū, per falsos testes accusant blasphęmię in Deū in Moysen, in templū, & in legem. Tum Stephanus facie, tāquā Angelus, resplendens, in signi oratione demonstrat se piè rectéq; de Deo, de Moyse, de lege, deq; tēplo sentire: ipsos verò Iudæos & patres eorū semper Moysi ac Spiritui Sācto pertinaciter restitisse: insuper prophetas Christi præcones, ipsumque Christum occidisse. Porrò spectans in cælū, cùm diceret se videre cælos apertos, & Iesū stātem à dextris Dei: impetu eijcitur extra ciuitatem: orāsque pro aduersarijs, lapidatur, tertio Augusti, feria 4. adolescēte Paulo Gamaliēlis discipulo custodiente vestes lapidātium, ac consentiente neci eius.

Captiuitas Apostolorum. (margin) — *Act.6.* Electio 7. diaconorum. Stephanus. *Act.7.* Lapidatio Stephani. (margin)

Mox persecutio magna facta est Ierosolymis aduersus Ecclesiam, ita vt discipuli omnes, præter Apostolos, dispergerentur per regiones Iudææ & Samariæ: qui peragrantes passim euangelizant Iudæis verbū Dei. Interea Paulus Ierosolymę deuastans ecclesiam, viros ac mulieres vndequaq; pertrahit in carcerem: eosque virgis cædens in synagôgis, & frequenter puniens, cōpellebat blasphemare Christum: cumque occiderentur, deferebat sententiam. *Act.8.*

Act.8. Persecutio Ecclesiæ. *Act.22. 26.* (margin)

Philippus autem diaconus in Samaria ciuitate Christū prædicans, multa signa edit, dæmones expellit, paralyticos & claudos sanat, plurimos cōuertit viros ac mulieres, Ipsūq; Simonem magum (qui diu gentem Samariæ dementārat) baptizat. Ad quos missi ab Apostolis Petrus & Ioannes, orātes impositione manuum dant baptizatis Spiritum Sanctū. Quo viso Simon oblata eis pecunia volens potestatem dandi Spiritum Sanctū emere: seuerè à Petro corripitur. qui cum Ioāne multis oppidulis Samaritanorum euangelizans, reuersus est Ierosolymam.

Prædicatio Philippi. Confirmatio. Simonia. (margin)

Philippum verò missus ab Angelo ad Eunuchum Aethiopē thesaurarium Cādaces reginæ Aethiopiæ, ab Ierosolymis, vbi Deum adorauerat, curru reuertentem Gazam, & legentem Isaiam prophetam, euāgelizat illi Iesum: credentemque in fonte obuio baptizat. Inde à spiritu raptus in Azotum, pertransiens euangelizat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream Palestinæ.

Act.8. Eunuchus Aethiops. (margin)

Anno Christi 35.

PAVLVS aūt sæuissimè persequens discipulos Christi, impetratis à summo Pōtif. epistolis in damascū ad synagogas, vt huius viæ viros ac mulieres vinctos perduceret Ierosolymam vt punirentur: cùm iter faciens appropinquaret Damasco, die medio subitò lucē

Act 9.22. 26. (margin)

Conuersio Pauli. luce è cęlo prostratus in terrã, voce Iesu conuertitur, 25. Ianuarij, feria 4. mense decimo post Domini passionem. Mox introductus à suis comitibus Damascum, triduò cęcutiens ieiunansque orat; ac Deo reuelante docetur Euangeliũ. Deinde Anania à Domino ad ipsum misso, per impositionem manus visum recipit, baptizatur, ac spiritu sãcto impletur. statimq; cœpit Damasci in synagogis per dies aliquot strenuè prædicare Iesum esse Christum, filium Dei. Inde abijt in Arabiam. *Galat.1.* *Galat.1.*

Anno Christi 36.

Per hæc tempora scripsit Pilatus ad Tiberiũ gesta Christi Saluatoris. Tiberius omnia retulit senatui, petens vt Christus Deus haberetur, eiusq; religio susciperetur. Senatus autẽ indignatus, nõ sibi prius iuxta morẽ fuisse delatum, cõsecrationem Christi recusauit: edictoque constituit, Christianos vrbe exterminandos. Quare Tiberius vehementer iratus, edicto cõtrario accusatorib⁹ Christianorum comminatus est mortem: ac mox multos senatorum, patriciorum, & equitum Romanorũ interfecit, plurimos proscripsit, populumq; grauiter afflixit: vt qui speruerãt Christo rege saluari, rege cęsare punirentur. *Tertullianus in apologetico lib.5.* Christi religio Romæ a senatu repellitur. *Orosius lib. 7 c.p.2.*

Anno Christi 38.

Paulus autem post multum temporis reuersus est Damascum: vbi cùm insidijs Iudæorũ à præfecto Aretæ regis quæreretur interficiẽdus, nocte à discipulis è fenestra in sporta per mœnia demissus, effugit. & triennio post suam conuersionem venit Ierosolymam: hic à Barnaba ductus ad Apostolos Petrum & Iacobum, mãsit apud Petrum dies 15. Ierosolymæ, & circumquaq; fortiter prædicans ac disputãs cum Iudæis, in Gręcia natis: qui cùm conarẽtur ipsum occidere, rursum à fratribus deductus Cæsaream Palestinę, dimittitur Tarsum Ciliciæ metropolim, vbi natus erat. *Act.9. 2.Cor.11.* Paulus sporta demissus. *Act.9. Galat.1.* Paulus profugus. Fuga Pauli *Act.22.23.* *Galat.1.*

Deinde venit in regiones Syriæ & Ciliciæ, adhuc facie ignotus ecclesijs Iudææ, sed tantùm fama ijs notus.

Petrus autem peragrans ecclesias Iudæę, Samariæ, & Galilææ, venit Lyddam: vbi Aeneã, qui annos 8. ex Paralysi decubuerat, verbo sanat. Auocatus Ioppẽ, Tabitam mortuam, oratione fusa, resuscitat. diesq; multos moratur Ioppæ, diuersatus apud Simonem coriarium. *Act.9.* AEneas. Tabita.

Hinc à Cornelio centurione iussu Angeli accersitus, ac ieiunus hora sexta orans, ter cælitus per lintei omnis generis animantia cõtinentis visionem, perq; spiritũ, admonitus, gentes ad Euãgelij gratiam esse admittẽdas, cum 6. fratribus proficiscitur Cęsareã Palestinæ: vbi Cornelio, & cognatis ac amicis eius gentilibus Christum prędicans, eũ super omnes, qui sermonẽ eius audiebant, Spiritus sanctus signo visibili descenderet, & iam loquẽtes varijs linguis magnificarent Deum, ipsos baptizat. Reuersus Ierosolymã, Apostolis atq; fratribus reprehendẽtibus, quòd ad gẽtes diuertisset: reddit rationem se id nõ nisi Deo autore fecisse. *Act.10.* Gentes ad euangeliũ admissæ. *Act.11.* Circumcisi. Obmurmurant.

Discipuli verò in persecutione à morte Stephani dispersi, peragrãtes vsq; ad Phœnicẽ, & Cyprum, & Antiochiam, solisque Iudæis euangelizantes: florentissimam Antiochiæ Syriæ cõgregauerunt credẽtium ecclesiam. quo audito ecclesia Ierosolymitana, mittit ad eos Barnabã: qui multis cõuersis, adducit eò & Paulum à Tarso: simulq; Antiochię annum totum docẽt turbam multam: ita vt discipuli ibi primùm appellati sint Christiani. *Act.11.* Ecclesia Antiochi. Christiani.

Anno Christi 39.

Tunc eôdem superuenerũt ab Ierosolymis prophetę; quorum vnus nomine Agabus prędixit famem magnam in toto orbe futuram. Quamobrem Barnabas & Paulus mittũtur Ierosolymam ad seniores, vt exhiberẽt collectam eleemosynam in subsidiũ pauperum fidelium contra venturam famẽ, & accedentes ecclesias per omnem Iudæam, prædicant. Agabus. *Act.16.*

Caius Caligula Cæs. IIII. imperat an. 3. mẽs. 10. d. 8. vir scelestissimus, sororibus suis stuprum intulit, stupratas insulari exilio condemnauit, plurimos nobilium interfecit. optare solet, vt vnam tãtùm ceruicem haberet populus Romanus, vt omnes simul vno ictũ posset interficere, fratrẽ Iouis se nominauit, adorari tanquam Deus vbique voluit: statuã suam poni iussit Ierosolymis in templo domini, ac sub nomine Iouis nobilissimi noui Dei Caij adorari: similiter & in synagogis Iudęorum, & Alexandrię AEgypti alijsq; multis in locis per totum imperium suum, quod Iudæi Alexdãdrię obstinatissimè recusantes, miserunt ipsi Caio legatũ Philonem Iudæũ natione Alexandrinum virum doctissimũ, supplicantes ne cogerentur adorare deos alienos: sed præter suam irrisionem Philo nihil reportauit. Caius Caligula. *Danie.9. Matt.24.* Abominatio desolationis. *Ioseph.18. ant.1.5 & 19.ant.1.& 2.bell.8.9.* Philo iudęus. *Philo libro legationis qui Flaccus inscribitur*

Pilato à Caio Lugdunum Galliæ in exilium relegato, vbi tãdẽ angoribus coarctatus, propria se manu interfecit; & Herode Antipa tetrarcha vnà cum Herodiade in Hispaniam fugato, vbi vterque mærore perijt: in eorum locum Herodes Agrippa priscus à Caio rex Iudææ & Galilęæ constitutus regnauit annis 7. Hic anno regni sui 1. in gratiam Iudæorum mittens manum vt affligeret quosdã de ecclesia, Iacobum fratrem Ioãnis, iam ex Hispania, vbi euangelium prædicauerat, reuersum, occidit gladio, 25. Mart. qui dum ad supplicium duceretur, oblatum paralyticum in via sanans eo miraculo Iosiam, qui se vinctũ ad Herodẽ traxerat, conuertit, osculatus est, & martyrij participẽ effecit. Corpus Iacobi translatum in Hispaniam, sepultũ est Cõpostellæ, 25. Iul. Quin & Petrũ cõiecit Herodes in carcerẽ, vinctũq; catenis duabus, à 16. militibus asseruari curat, volens post Pascha producere eũ populo. cæterũ Ecclesia sine intermissione orãte pro Petro, nocte ei⁹ diei, quo occidẽdus erat, mirabiliter ab Angelo liberatus est: ꝙ cùm fratribus narrasset idq; Iacobo Ierosolymorũ episcopo alijsq; nũciare iussis- *Ioseph.16. ant.14. & 2.bell.8.* *Ioseph.2. bell 6.10.* *Act.12.* Decollatio Iacobi maioris. *Euse.2.hist. eccl.9.* *Act.12.* Incarceratio Petri.

Cathedra Petri Antiochiæ. set, migrat Anthiochiā Syriæ. vbi ecclesię pręsidēs an. 7. in Pōto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, prædicauit Euangelium.

Herodes autem postea Cæsareæ Palestinæ (*Anno Christi 46. Act. 12.*) indutus veste regia fulgēte cōcionabatur pro tribunali: populo verò acclamante, Dei vox, & non hominis: confestim, eò quod non daret gloriā Deo, ab Angelo percussus, & à vermibus consumptus, expirauit. cui succedens filius eius Agrippa, iunior, regnauit annis 27. (*Herodis mors. Ioseph. 19. ant. 8. 9.*)

Barnabas autem & Paulus expleto ministerio; reuersi sunt ab Ierosolymis Anthiochiam Syriæ, assumpto Ioanne Marco. vbi cùm inter cæteros prophetas & doctores florerent, sacrificantibus illis domino, & ieiuuantibus, iubente Spiritu sancto Paulus & Barnabas segregati, per ieiunium, orationem, manuumque impositionem, ordinati sunt Apostoli ad prædicandum gentibus. (*Act. 12. Act. 13. Paulus & Barnabas Apostoli gentium.*)

Itaq; dimissi, eunt Seleuciam, assumpto Ioanne Marco ministro. Hinc nauigant Salaminam Cypri. vbi cùm prædicassent in synagogis Iudæorum, peragrant vniuersam insulam Cypri vsque ad Paphum. hìc Paulus Elymam magum pseudoprophetam Iudæum, ipsorum prædicationi resistentem, dicto excæcat ad tēpus: ac Sergium Paulum proconsulem Cypri conuertit ad fidem. (*Act. 13. Anno Christi 46.*)

Inde nauigant Pergen Pamphiliæ: ibi Ioannes Marcus ab eis decedit Ierosolymam, illi verò pergunt Anthiochiam Pisidiæ: vbi Paulus sabbatis in synagôga prolixè annunciat Iesum esse saluatorem Israëli ex semine Dauid promissum; ibique plurimos, maximè gentiles, ad Christum conuertunt. sed Iudæis contradicentibus, & persecutionem in eos excitantibus, ipsosq; ciuitate eijcientibus: illi, Iudæis valedicentes, excusso in eos puluere pedum, conuertuntur ad gentes. (*Act. 13. Paulus & Barnabas prædicant inter gentes.*)

Abeunt Iconium Lycaoniæ: vbi multo tempore demorantes. doctrina varijsq; miraculis multos conuertunt: cæterùm Iudæis ipsos lapidare tentantibus, fugiunt Lystram Lycaoniæ: Hic Paulus claudum ab vtero matris verbo sanat: populumq; ac sacerdotem Iouis ob id ipsis, ceu dijs, sacrificare volentes, vix compescunt. dicentes & se esse mortales, Deū immortalem annunciantes. (*Act. 14. 2. Tim. 3. Anno Christi 49.*)

Mox concitata à Iudæis ab Anthiochia & Iconio superuenientib. turba, Paul9 lapidatur; & ciuitate extractus, pro mortuo relinquitur. qui ad se reuersus, postridie cum Barnaba profectus est Derben Lycaonię. Cùmq; & ibi, & in finitima vndique regione euangelizassent: reuertuntur Lystram, & Iconium, & Antiochiam Pisidiæ, conuersos confirmantes, & ordinantes per singulas Ecclesias presbyteros. Peragrataq; Pisidia, veniunt in Pamphiliam, & prædicato in Perge Euangelio. descendūt Attaliam Pamphiliæ. inde tandem renauigant Antiochiam Syrię vnde exierant: vbi congregantes ecclesiam acta passaq; referunt: ibique multū temporis cōmorari sunt cū discipulis. (*Act. 14. 2. Cor. 11. Lapidatio Pauli.*)

Anno Christi 41.

MATTHAEVS Apostolus in Iudæa propter eos q ex circuncisione crediderant, primus Euangelium suum scribit & edit Hebraicè: quod quis postea in græcum transtulerit, non satis certum est. Deinde Aethiopiam prædicando penetrauit. apud vrbem Nadabar conuictos magos Zaroē & Arphaxat expulit. Euphronon Aegyppi regis Aethiopiæ filium suscitauit ex mortuis. Cōcursus rex cum suis, ecclesiam miræ magnitudinis 30. dierum spacio fabricatus est: vbi Matthæus 33. annis sedēs totam fermè terram Christo subdidit. Iphigeniam regis filiam Deo dicatam, plusquàm ducentis prefecit virginibus. Hirtacus autem successor Aegyppi defuncti, volens habere eam vxorem, cùm ipsa in sancto virginitatis proposito perseuerāte, voti compos esse non posset: misso spiculatore, Matth. quē eius consilij autorem esse sciebat, iussit ad altare, in quo missā celebrauerat, securi interfici, die Dom. 21. Sep. an. salutis 77. Postea cœnobio virginū copiosum ignem circumdedit, vt omnes simul concremaret. Sed apparente Apostolo, casq; protegente, vorax flamma palatium inuasit, & omnia præter Regē & filium eius, absumpsit, filius arreptus à dæmone, peccata patris cōfitebatur. Rex lepra percussus, semet occidit. Populus Euphronon sibi regem cōstituit, qui per annos 70. Christianum cultum mirabiliter augmentauit. (*Euangelium Matthæi. Abdias in vita. Martyrium Matthæi.*)

Anno Christi 42. 43.

TI. Claudius 1. Cæsar 5. Imperat an. 13. mens. ferè 10. Hic, consilio regis Agrippæ, adorationem Caij inhibuit. Simon magus Samarites fugens ex Antiochia à facie S. Petri, venit Romam: vbi magicis artibus populū seducēs, statim in Deos assumptus est, statuæ donatus honore hunc habentis titulū: Simoni Deo sancto. Sed & comes eius Selene meretrix dea habita. Postea cùm Simon arte magica, vt se Deum probaret, duobus suffultus dæmonijs, in aërem euolasset: orationib. Petri & Pauli fugatis dæmonibus, delapsus in terram, populo inspectante, disruptus est. vnde Nero iratus Petrum & Paulū, multosq; Christianos occidit. Tatthæus vnus ex 70. discipulis à B. Thoma ex commonitione diuina missus ad Abagarum Edessenorum toparcham, ipsum ęgritudine morbi corporalis absoluit: vniuersamque ciuitatem Edessenorum Christo fide sociauit: vt futurum antea scripserat ipse Christus Abagaro. (*Claudius. Anno Christi 46. Iustinus martyrium apologetico. Simon Magus. Sulpitius. Euseb. hist. Abagarus.*)

Anno Christi 44.

ANNO 2. Claudij, Petrus archi Apostolus admonitus à Spiritu sancto, migrans ab Antiochia, assumpto Marco, per Pontū, Galatiam, vicinasq; regiones prius à se illustratas, venit Romā ad expugnādum Simonem magum: ibiq; Romanā cathedrā pōtificatus suscepit 18. die Ian. in qua primus post Christum pōtifex ecclesiæ præsedit an. 25. m. 5. d. 13. Aduentum Domini & Quadragesimā celebrare, viros comas decurtare, & viros mulieresq; habitu discretos esse primū pręcepit. Ibidē imperāte Claudio, dū Marcus filius eius adhuc apud se esset, scripsit ex vrbe Roma, misitq; per Siluanū Epistolā suam primam aduenis sparsim (*Cathedra S. Petri Romæ.*)

Epistolæ Petri. incolentibus Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, & Bithyniam: exhortans eos vt cõstanter ferentes aduersa, Christianam fidem dignis moribus honestēt. Indidem secundam Epistolam scripsit eisdem admodum senex & jam morti vicinus: terrore extremi iudicij, mundique olim igne exurendi deterrens ipsos à peccatis.

Anno Christi 45.

Clemens presbyter hypotyposeon lib. 6. Euangeliũ Marci. MARCVS discipulus & interpres Petri, iuxta quòd Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, græcè breue scripsit Euangelium: quod cùm Petrus audisset, probauit, & Ecclesię legendum sua autoritate edidit.

Anno Christi 46.

Prædicatio in Aegypto. MARCVS itaque assumpto suo Euangelio, perrexit in Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ibi Ecclesiam tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret, haberentq; omnia cõmunia. Quã Anno Christi 64 vel 65. Ecclesiam cùm sanctissimè rexisset annis 20. Passio Marci. Alexandrię anno Neronis 8. in solẽnitate paschali, diuina celebrãs, ab Aegyptijs fune collo eius iniecto raptus tractusque per ciuitatem, carceri mancipatur: vbi nocte sequente confortatus à Christo, postridie laqueo strangulatus est, 25. Aprilis Corpus eius Veneti mercatores clàm obtentum, detulerunt Venetias anno Christi 828. eique templum magnificentissimum extruxerunt.

Anno Christi 41. 2. Cor. 12. Raptus Pauli. Paulus raptus in tertium vsque cælum, audit arcana verba, quæ fas non sit homini loqui & ne excellentia reuelationum extollatur, datur ei stimulus carnis suæ, nuncius satanæ, vt ipsum colaphizet: super hoc cùm ter Dominum rogaret, vt discederet à se, dictum est ei: sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.

Anno Christi 47.

Act. 11. Fames. ANNO 4. Claudij fames illa grauissima vniuersum occupauit orbem quam Agabus futuram prædixerat: qua durante Helena regina Adiabenorum nuper ad Christi fi- Halena. dem conuersa, suis impensis vim magnam frumenti ex Aegypto delatam, Ierosolymæ distribuit fidelibus.

Iosephus 20. an. 2. & 4. Anno Claudij 5. à natiuitate S. Seruarij (secundum annales Traicctensium) 17. Petrus misit à Roma ad Germaniam Eucharium cũ Valerio & Materno, vbi Eucharius cæpit episcopatum Treuerensem, sedit annis 23. deinde Valerius ann 15 Maternus deinde ann. Domini 85. fit tertius Episcopus Treuerensis; conuertit Coloniam & Tungrim, fuitque primus Episcopus Coloniensis & primus Tungrensis, sedit ann 40. sicut 40. diebus iacuit in sepulchro resuscitatus baculo S. Petri Apostoli. Episcopat' Treuerensis omnium primus & antiquissimus.

Philo in li. de theorica Philo. Philo Iudæus secunda vice Romã ad Claudium veniens, ibi Petrum Apostolum verbũ Dei prædicantem, vidit, allocutus est, eiusque habuit amicitiam: & hanc ob causam scripsit posteà librum in laudem Christianorũ commorantium in Aegypto.

Anno Christi 49. Ioseph. 20. antiqu. 6. Seditio. Ierosolymis tanta seditio In diebus azymorum exorta est, vt in portarum exitibus populo coarctato 30. milia Iudeorum cęde prostrata sint.

Anno Christi 48. 49.

Act. 15. ORTA Antiochiæ disceptatione propter Iudæos, docentes quòd gentes ad Christum conuersæ deberent circuncidi, ac seruare legem Moysi, Paulus iussus oraculo, & ordi Galat. 2. natus ab ecclesia, cum Barnaba & Tito gentili incircunciso, ac quibusdam alijs per Phœnicen Samariamque anno à conuersione sua 14. ascendit Ierosolymam, vt cum Apostolis Concilium Apostolorum. super hac quæstione conferrent, vbi conuocato vndequaque Apostolorum seniorumq; Act. 15. & 16. concilio, Paulus & Barnabas narrant conuersionem gentium, ac magna vltrò citròque habita disputatione, post Petri, qui à Roma venerat Ierosolymam, & Iacobi Episcopi Ierosolymitani suffragia, communi decreto statuunt gentes non obligari ad obseruationem legis antiquæ iam obrogatæ, tantùm ad tempus, vt abstinerēt se ab idolothytis à suffocato, à sanguine, & à fornicatione; verùm vnumquemque per fidem gratia Christi saluandũ: Quin Petrus & Iacobus & Ioannes, columnæ Galat. 2. Ecclesiæ, dextras dederunt Paulo & Barnabæ societatis, vt hi inter gentes, ipsi autem inter Iudæos Apostolatu fungentes, euangelizarēt; hoc tantùm rogantes, vt pauperum memores essent: id concilij decretum literis mandatum per Paulum, Barnabam, Iudam & Silam trãsmittunt Antiochiam Syriæ: qui traditis, lectisque coram Ecclesia literis, ibi aliquamdiu demorati sunt, docentes cum alijs plurimis verbum Domini.

Dion. Areopa de diui. nomin. c. 3. Euse. 3. c. 1. Nicep. lib. 2. cap. 21. 22. 23. Assumptio B. Mariæ. Genebrar. ait assumptam vndecim, aut certe quindecim annis post Christum passum. Eodem tempore Maria virgo Christi mater Ierosolymæ præsentibus Petro, Iacobo, Ioanne & reliquis Apostolis, & Timotheo primo Episcopo Ephesiorum, & Hierotheo, alijsq; ex S. fratribus, ipsoque Dionysio Areopagita obijt 15. Augusti, feria 4. ætatis suæ anno 72. ac sepulta est in vallis Iosaphat medio, iuxta villam Gethsemani, tertio die sepulchrũ eius explorantes, idq; vacuum inuenientes ipsam corpore simul & anima assumptam in cælum, ac super omnes choros angelorum exaltatam piè crediderunt, vt quidam fuisse reuelatum scribunt, postea in sepulturæ loco, eius in honore fabricata est Ecclesia muro lapideo tabularu.

Galat. 2. Petrus à Paulo reprehensus. Petrus autem cùm venisset Antiochiam, palàm coram omnibus reprehensus est à Paulo, quòd edens cum gentibus, metu superuenientium a Iacobo Iudęorum, è conuiuio simulatè se subduceret, atq; ita cæteros Iudæos, ipsumq; Barnabam in suam simulationem induceret: audiuitq; ab eo, non ex obseruatione legis, sed fide in Christum contingere salutem. ac deinceps rursum ecclesias suas visitans confirmansque, fortè etiam Corinthios simul cum Paulo docens, ac baptizans, (quòd aliquan-

aliquando factum liquet ex 1.Cor.1.&3.idemque testatur Dionysius Corinthiorum Episcopus)redijt Romam.

Act.18. *Iudæi Roma expulsi.* Anno 9. imperij sui Claudius præcepit Iudæos omnes Roma decedere,eò quòd Agrippinam vxorem suam(teste Iosepho) ad ritus Iudaicos conuertissent. iuxta Suetonium verò,eò quòd impulsore Christo assiduè tumultuarent. anno proximo maxima fames Romam corripuit.

Anno Christi 50.

Act.15. *Barnabas.* *Coloss.4.* POSTHAEC Paulus cupiens visitare gentes quibus prædicarat, discors cum Barnaba,discedunt ab inuicem:& Barnabas quidem assumpto Ioanne Marco consobrino suo nauigat in Cyprum patriam suam, vbi circa septimum Neronis annum martyrio coronatus est,11.iunij.Paulus verò ascito sibi Sila, perambulat Syriam ac Ciliciam, confirmans Ecclesias,& præcipiens seruanda Apostolorum seniorumque decreta.

Act.16. Peruenit autem Derben & Lystram Lycaoniæ,vbi Timotheum probæ indolis iuuenem quoq; secum assumens,circuncidit eum propter Iudæos.cùm autem fructuosè prædicando pertransirent superiores ciuitates Lycaoniæ,tradebant seruanda, quæ Ierosolymis ab Apostolis & presbyteris decreta erant. *Paulus cum Sila prædicat inter gentes.* ac peragrantes Phrygiam & Galatiam, veniunt in Mysiam.Prohibiti verò à Spiritu Sācto prædicare in Asia & Bithynia, peragrata Mysia descendunt Troadem: hic Paulus nocte per visionem vocatus, vt euangelizet in Macedonia.nauigat cum suis, Luca comite,Samothracen insulam, hinc Neapolim,inde *Act.16* Philippos Macedoniæ.Ibi diebus aliquot cōmorantes, Paulus sabbato extra portam iuxta flumen sedendo prædicans mulieribus, Lydiam purpurariam cum tota familia ba- *Pythonissa.* ptizat,,eiusque hospitio excipitur. Deinde puellam (quæ spiritu Pythonis obsessa,diuinando quæstum magnum præstabat domino suo)multis diebus clamantem ipsos esse *2.Cor.11.* *Paulus & Silas flagellantur & in carcerantur.* seruos Dei excelsi,viam salutis annunciantes, liberat à dæmonio, quapropter cum Sila raptus in forum, iussu Magistratus publicè virgis atrociter cæduntur, & deinde coniecti in carcerem interiorem,, pedes ligno stringuntur, vbi cùm media nocte orantes laudarent Deum, facto terræmotu, apertis ostijs, solutisque ipsorum vinculis exeuntes, custodem carceris conuertunt, credentem cum omnibus domesticis eius baptizant, appositaque mensa lætantur.

Diluculo eò quòd se Romanos dicerent, honorificè à magistratu educti; per Amphipolim & Apolloniam veniunt Thessalonicā metropolim Macedoniæ : & hic Paulus ex *Act.17.* more suo in synagoga Iudæorum per sabbata tria Christum annuncians, quamplurimos *1.Thess.2.* *2.Thess.3.* *Paulus laborat manibus.* conuertit:nocte dieque manibus suis laborādo,seque fatigando victum sibi parans,ne cuiquam esset oneri.Concitato autem aduersus eum à Iudæis tumultu,Iason ipsorum hospes pertrahitur in iudicium; Paulus verò cum Sila noctu à fratribus dimissus, profugit in *Act.17.* *2.Cor.11.* Berream: vbi in Synagoga Iudæorum prædicans reperit promptos docilesque auditores.sed & hic concitata à Thessalonicensibus Iudæis turba, Paulus Silam & Timotheum ibi relinquens, à fratribus deductus ad mare, nauigio fugit Athenas: vbi dum expectaret Silam & Timotheum,disputans in synagoga cum Iudæis, ac quotidie in foro cum Epicureis & Stoicis,Philosophis, deridetur. Abductus verò in Areopagum, capta occasione ex ara Ignoto deo sacrata,de Deo, & Christo & resurrectione disserit: atque inter alios con- *Dionysius Areopag.* uertit Dionysium Areopagitam præstabilem Philosophum,quem postea Atheniensis Ecclesiæ Episcopum ordinauit.

1.Thess.2. *& 3.* Hic dum ageret Paulus, veritus ne Thessalonicens.auditis quæ ipse passus erat in prædictis ciuitatibus,à suscepta fide deficerent,cùm ipsi non liceret illos inuisere, permanens Athenis,misit Timotheum, vt confortaret eos: ex quo reuerso cùm didicisset, quòd etiam persecutiones à ciuibus suis illatas constanter pertulissent, scripsit ad eos per Tychicum di- *Epistolæ Pauli ad Thessalon.* aconum & Onesimum acolytum ab Athenis binas literas:in quibus ipsos collaudat ac confirmat in fide,pleniusque instruit de mortuorum resurrectione, deque aduentu Christi & Antichristi.

Anno Christi 51.

Act.18. *1.Cor.4.* *2.Cor.11.* *& 12.* POSTHAEC Paulus profectus Corinthum Achaiæ metropolim apud Aquilā & Priscillam vxorē eius nuper cum cæteris Iudæis iussu Claudij Roma expulsos, artem scenofactoriā exercens, & opera manuaria se suosque alens,singulis sabbatis gratis prædicat in synagoga, ac Crispum archisynagogum,& Caium,& Stephanæ familiam per se, multosque Corinthiorum per suos baptizat. *Paulus sutor tabernaculorū.* *1.Cor.1.* Aduersantibus autem ei Iudæis,confortatur nocte à Domino per visionem,vt imperterritus hic euangelizet,multum enim ea in ciuitate populum conuertendum: quapropter man- *2.Cor.12.* sit Corinthi annum & menses sex, apostolatus sui edens signa & prodigia.

Coloss.4. *1.Corin.8.* *Euangeliū Lucæ.* Lucas medicus Antiochenus.sectator Pauli, ordinatus ab ecclesijs,omnis peregrinationis eius comes indiuiduus in Achaiæ Bœotiæque partibus græcè suum scribit Euangelium, sicut ab Apostolis acceperat.

Anno Christi 53.

Act.18. PAVLVS autem Corinthi à Iudæis tumultu pertractus ad tribunal,coram Gallione procōsule Achaiæ accusatur, & dimittitur.deinde post dies multos, comitantibus eum Priscilla & Aquila, nauigans in Syriam, in Cenchreis suscepto voto tonder sibi caput, deuenitque Ephesum Asiæ metropolim, vbi reliquit Priscillam & Aquilam: ipse verò ingressus synagogam disputabat cū Iudæis.(cōstituitq; Ephesi per impositionem manuum suarum Timotheum episcopum) rogantibus *2.Tim.1.*

Cap.8.9. ne immodico, dolore absorbeatur. Tertiò exemplo Macedonum (qui supra vires suas contribuerãt) varijsque scripturis, prouocat eos ad promptè & abundanter conferendã eleemosynam pro fidelibus Ierosolymæ degentibus: ad quam colligendam misit cum hac eadem epistola Titum & Lucam Euãgelistam. Referens autem inter alia quæ quantaque ob Euangelij prædicationẽ perpessus sit mala, recenset; quòd præter frequentes labores, verbera, carceres, ac pericula mortis, à Iudæis quinquies 39 plagas acceperit, ter virgis cæsus sit semel lapidatus, ter naufragium fecerit, aliaque varia maris ac mortis sæpiùs pertulerit pericula. testaturque se denuo paratum inuisere ipsos.

2.Cor.11.

Cap.12.& 13.

Post dies azymorum à Philippis nauigat intra dies 5. Troadem Phrygiæ, vbi demoratus diebus 7. die Dominico, cùm cõuenissent discipuli in cœnaculo ad frangendum panem, Paulus differebat eius vsque in mediam noctem: & Eutychum adolescentem præ somno è fenestra tertij cœnaculi delapsum ac mortuum, vitæ restituit.

Act.20. — Suscitatio Eutychi.

Deinde Ierosolymam ad festum Pentecostes celebrandum properat. atque ex hoc itinere Paulus dictauit excipiente Tertio nobilem illam epistolam ad Romanos, eamq; misit per Phœbem ministrã Ecclesiæ Cenchreensis: in qua primò ostẽdit, Dei gratia iustificari hominem per fidem in Christũ, absque operibus legis Mosaicę, idq; comprobat tum exemplo Abrahæ, tum varijs ipsius legis testimonijs. deinde multa disserit de vocatione gentiũ, & de reiectione Iudæorum, quorũ tamen reliquias saluas fore ait. Tandem moralia quædam subijcit præcepta, ad informandum iustificatorum vitam. Adijciens se nũc proficisci Ierosolymam, vt collatam à Macedonibus & Achaicis eleemosynã exhiberet pauperib. sanctis: hoc vbi perfecerit, se vẽturum Romam, atque inde profecturum in Hispaniam.

Act.20. *Rom.c.1.* *Rom.c.9.* Epistola ad Rom. *Cap.12.* *Cap.15.*

Diluculo Paulus à Troade per terram iter facit Asson, hinc nauigio Mitylenẽ insulam sequenti die venit contra Chium insulã, postridie appulit Samum: & commoratus Trogylij, proximo die venit Miletum, præternauigata iam Ephesо, ne tempus tereret in Asia: festinabat enim, si fieri posset. vt diem Pẽtecostes ageret Ierosolymis. A Mileto igitur missis Ephesũ nũcijs, accersit ad se presbyteros Ecclesię, eosque exhortatur vt vigilantes sint in regẽda Ecclesia Dei, quam acquisiuit sanguine suo, prædicẽs post suum discessum exurrecturos ex ipsis lupos rapaces: se verò nunc alligatum spiritu proficisci Ierosolymam, Spiritu Sancto per singulas ciuitates testificante, ipsum illic vinciendum & affligendum. indicans & hoc, quòd non amplius faciem, eius essent visuri.

Act.20. — Paulus properat Ierosolymam. *Act.20.*

Posthec nauigat Coum, sequenti die Rhodum, inde Pataram: hinc Cypro ad sinistram relicta appulit Tyrum. vbi diebus 7. manet apud discip ulos per spiritum dehortantes ne ascenderet Ierosolymam. Inde nauigat Ptolemaidem, manet hic diem vnum: postridiè venit Cęsaream Palestinę: vbi cùm apud Philippum diaconum & euangelistam (cui erãt 4. filię virgines prophetãtes) moraretur dies aliquot, Agabus propheta cingulo Pauli manus pedesque sibi alligans, per spiritum prædicit Paulum sic Ierosolymæ à Iudæis alligãdum, & tradẽdum gentibus: Ideoque amicis ne eò pergeret cũ lachrymis rogantibus, respondet: se nõ solùm vinciri, sed & mori paratum pro nomine Iesu.

Act.21. — Virgines Prophetissæ.

Anno Christi 56.

HINC tandem peruenit Ierosolymam, cõuersionis suæ an. 2. Claudij 14. vbi (exhibitis eleemosynis) cùm, collecto postridie cõcilio, ex Iacobi Episcopi Ierosolymitani ac presbyterorũ consilio, vt & ipse videretur custodire legem, assumptis. 4. viris votũ habentibus, purificaret se iuxta ritũ Nazareorũ in templo concitato à Iudæis tumultu, inibi apprehenditur, violẽter templo extrahitur, dirè percutitur: è manibus autẽ occidere volentium per Lysiam tribunum vi militũ Romanorum ereptus, alligatur catenis duabus, ac ducitur in castra.

Act.21. — Paulus capitur à Iudæis.

Hic impetrata à tribuno dicendi facultate, stans in gradibus castrorum, ordine refert ad populũ, quomodo olim & ipse zelo legis atrociter credentes persequens, cælitùs conuersus sit ad Christum: quodque deinde cùm Ierosolymis in templo orãs raperetur extra se, missus sit à Deo ad prędicandum gẽtibus. Quo audito Iudæi iterum tumultuantes, vociferantur ipsum è viuis tollẽdum, vnde iussu tribuni ducitur in castra, loris adstringitur, flagris examinandus vt fateatur causam clamoris: verùm vbi ciuem Romanum se esse indicaret, soluitur.

Act.22. — Paulus flagellis torquendus.

Postridie productus in concilium sacerdotum, coram eius innocentem se declarãs, Ananiæ pontificis iussu in faciem percutitur. cumque ibidem diceret se Pharisæum, & ob fidem resurrectionis mortuorũ iudicari: orta ob id inter Pharisæos & Saduceos dissensione magna, ita vt periculũ esset ne Paulus discerperetur, reducitur à militibus in castra. vbi nocte sequẽti assistens ei Dominus, ad constantiam ipsum exhortatur: prædicẽs quòd & Romæ esset de ipso testificaturus.

Act.23. — Paulus in os cæditur. — A Deo cõfortatur.

Facto die Iudæi plusquam 40. deuouerunt se nõ esuros, nec bibituros donec occidissent Paulum: quorum insidijs per filium sororis Pauli detectis, Paulus iussu tribuni, 470. militibus stipatus, noctu abducitur Antipatridẽ; inde Cęsareã Palestinę ad Felicem totius Syriæ præsidem. ibique custoditur in prætorio Herodis.

Act.23. — Cõiuratio in Paulum.

Post dies 5. coram Felice à Tertullo Iudæorum oratore in concilio accusatus, vt seditiosus, vt auctor sectæ Christianorum, vt profanator templi; obiecta sibi crimina strenuè diluit: confitetur tamen se Christianum, seco lere Deum, ac credere futuram resurrectionem iustorum & iniustorum, vnde causa ipsius in

Act.24. — Paulus à Iudæis accusatur.

sius in aduentum Lysiæ dilata, remissius custoditur, permisso sibi amicorum aditu ac famulatu.

Act.24. Post aliquod dies disserit coram Felice & Drusilla ipsius vxore Iudæa, de fide in Christum, institia, temperantia, & iudicio futuro: vnde tremefactus Felix iubet eum reduci. frequenter tamen cum eo colloquens, spe accipiendę pecuniæ, ibidem biennio detinuit in vinculis. *Paulus vinctus Cæsareæ.*

Anno Christi 56.

Sueton. in vita. NERO Cæsar 6. imperat à 14. Octobris, paulominus annis 14. principio honestè vixit annis 5. postea ob libidinem & tyrannidem sceleratissimus fuit. matrem suam primùm incestu fœdauit, deinde illã, & vxorẽ suam, & sororem patris. Item Senecam philosophum præceptorem suum, multosque pręclaros ac nobiles viros interfecit. Senatui ac populo Romano vnam ceruicem, quam vnico ictu decuteret, optauit. Vt similitudinem ardentis Troiæ conspiceret, Romã incendit. quam dies 6. & noctes 7. ardentẽ spectans, lætans flammæ pulchritudine, habitu Tragico decantabat Iliadem Homeri. tandẽ cùm à senatu publicus hostis iudicatus, quæreretur ad supplicium, è palatio fugiens extra vrbem seipsum interfecit. *Nero. Ioseph. 20. ant. 10. Roma incensa.*

Anno Christi 57.

Act.25. BIENNIO expleto, Paulus Cæsareæ coram Festo, qui Felici successerat, pro tribunali de multis & grauibus criminibus iterũ accusatus à Iudęis, se excusans, rationẽ reddit, se, neque in legem Iudęorum, neque in templum, neque in Cæsarem, quicquam peccasse affirmans Iesum defunctum viuere. Interrogante autem Festo, num vellet remitti Ierosolymam, & ibi de his iudicari; Cæsarem appellat. *Paulus appellat Cæsarem.*

Act.26. Hinc iubente Festo coram Agrippa rege, & Bernice, & tribunis ac primatibus Cęsareę examinandus. religionis suæ causam dicens: declarat se ab adolescẽtia Ierosolymis vixisse Pharisæum; deinde cum Christum in sanctis atrocissimè persequeretur, cælitùs conuersum ad Christianismum: atque exinde se Dei auxilio prædicasse Iudæis ac gẽtibus. vnde Festus ipsum ex nimia sciẽtia insanire ait: Agrippa verò oratione Pauli propemodum persuasus, vt & ipse fieret Christian⁹, iudicat Paulum posse dimitti, si non appellasset Cæsarem. Ideoque decretum est, vt mitteretur Romam ad Cæsarem.

Act.27. Traditus igitur Paulus cum alijs vinctis Iulio centurioni, perseuerante secum Luca & Aristarcho, à Cæsarea nauigat Sidonẽ. inde prætemauigãs Cyprum per mare Ciliciæ & Pamphiliæ venit Miram Lyciæ. deinde contra Gnidum, & præterlegens Salmonẽ Cretæ promontorium, appellit Pulchri portum iuxta Lasæam & Asson, vbi ipse consulebat hybernandũ, pręd icens periculosam fore nauigationem. ipsius autẽ consilio ab alijs spreto, nauigat Phœnicẽ Cretæ itidem portum, hinc vi tempestatis in Claudam insulam, deinde per Adriaticum, mare, vbi perseuerãte dies noctesque 14. vehementi tempestate ac inedia, desperatis iã rebus, Paulus viros 276. qui secum nauigabant, consolans, narrat se nocte ab angelo Dei edoctum, ipsos quidem naufragium passuros, at sui gratia ipsorum neminem periturum: hortaturque ad cibũ sumendum, quem cum sumpsissent, mox naui arenis illisa & fracta, cũ suis omnibus, partim natando, partim tabulis inhærendo, incolumis euadit in Meliten insulam. *Paulus vinctus ducitur Romã. Naufragium.*

Act.28. In qua humanè à Barbaris exceptus, viperam ipsius manum inuadentem ac mordentem excutit in ignem, nihilque mali patitur. atque hic hybernans, patrem Publij primatis insulæ à febribus ac dysenteria sanat: cęterosque eius insulæ infirmos curat. *Vipera.*

Anno Christi 58.

Act.28. POST menses tres nauigat Syracusas Siciliæ oppid. ibiq; manet triduo: inde Rhegium Calabrię oppid. deinde Puteolos Campaniæ oppi. vbi repertis Christianis, rogatus manet dies 7. vnde tandem itinere terrestri, occurrẽtibus sibi fratribus è Roma, per forũ Appij ac très tabernas, anno Neronis 2. post passionem domini 25. peruenit Romam. vbi die tertio cõuocatis Iudæorum primoribus, catena circundatur, suæ appellationis causã & fidei rationem reddit, ibidemque biennio solus cum custodiẽte se milite in domo à se conducta manens, omnibus ipsum accedentibus cum omni fiducia Christum prædicat, nemine id prohibente. *Paulus venit Romã. Paulus habitat Romæ.*

Gal.1.4. Hìc cùm intellexisset Paulus Galatas rectè à se institutos, à pseudapostolis ad circũcisionem & obseruationẽ legis abductos: per Epistolam, quàm totam propria manu scripsit (cũ in cæteris soleat duntaxat subscribere) ipsos ad veram fidẽ reuocat. in qua primò suã defendens autoritatem, ostẽdit se nõ ab homine, sed à Deo doctũ ac missum ad prędicãdum deinde varijs argumẽtis probat iustificari hominem, nõ ex operibus legis iam abolitæ, sed ex fide Christi per charitatẽ operante. Postremò hortatur, vt à seruitute legis in euangelij libertatem vocati, iã nõ secũdum carnem, sed secundum spiritum ambulent: benefacientes omnibus. *Epistola ad Galatas. Cap.4. Cap.2. Cap.5.*

Hìc cũ in vinculis ageret Paulus, scripsit etiam Epistolam ad Philippenses, misitq; per Epaphroditum: per quem miserãt Philippẽses ei quæ ad vitæ necessitatem pertinebant: quod & ante semel atque iterum fecerant, cùm Thessalonicæ ageret. *Ad Philippenses.*

Anno Christi 59.

SCRIPSIT etiam Epistolam ad Ephesios Item Epistolam ad Colossenses: quas ambas misit per Tychicum, comitante eũ Onesimo. quo tempore scripsit & Epistolam ad Philemonẽ Phrygem: qua, Onesimum olim seruum fugitiuum & compilatorem, quem *Epistolæ è vinculis missæ.*

Romæ in vinculis genuerat Christo,remittit Philemoni hero suo,multumq; commẽdat,vt recipiat eum in gratiam.

Acta Apostolorum. Quinetiam hoc tempore Lucas Romę Acta Apostolorum,sicut ipse præsens viderat, conscribit.quem & effigiẽ B Marię Virginis depinxisse testatur Damascenus,quæ etiam num hodie Romæ ostenditur.vixit cœlebs annos 84.obijt in Bithinia.sepultus est Constantinopoli.ad quam vrbem 20.Constantij anno ossa eius cum reliquijs Andreæ Apostoli translata sunt de Achaia.

Anno Christi 60.

2.Tim.4. *Paulus dimissus.* BIENNIO exacto,Paulus dicta suæ defensionis causa, à Nerone dimissus, liberè per annos 10.explet prędicationẽ inter gẽtes, ac diu Romę,& teste Dionysio Corinthiorũ Episcopo,simul cum Petro per Italiam verbum Dei seminat. Ex qua Hebraicè scripsit *Epistola ad Hebr.* (cùm cæteras epistolas Græcè scripserit) Epistolã ad Hebræos,in qua fusius disserit de abrogatione sacerdotij ac sacrificiorũ legaliũ, atq; successione sacerdotij ęterni ac vnici sacrificij Christi.quã alij à Luca,alij à Barnaba, *Rom.15.* *Paulus prędicat in Occidente.* vel Clemente Romano postea Pôtifice Gręcè translatam ferũt.Deinde Paulum in Hispania,& Gallia,& reliquis Occidentis partibus Euangelium Christi prædicasse tradunt.

Anno Christi 63.64.

ANNO Neronis 7.Iacobus minor frater Domini,& re & nomine Iustus,cùm an- *Epistola Iacobi.* nos triginta Ierosolymitanam rexisset ecclesiam:ac scripta ad 12.tribus passim dispersas Epistola declarasset,nõ nisi per pia fidei ope- *Ioseph.20. ant.16.* ra iustificari hominẽ, Ierosolymis iussus ab Anano pontifice,vt in festo Paschæ è pinna templi populum à cultu Iesu oratione sua auerteret,ipse contra Iesu maiestatem palam *Passio Iacobi.* confitetur,quapropter à Iudęis inde præcipitatus,lapidibus obruitur,atque inter lapidãdum super genua,quæ illi ob assiduum orãdi vsum in camelorum duritiẽ occaluerant, ipsis id ignoscendum orans,fullonis fuste capite communito spiritum emittit,Calendis Maij,sepultus prope templũ.corpus eius nũc Tolosæ est,caput verò Cõpostellæ,eo loco vbi sepulchrum S.Iacobi maioris visitatur.

Euseb.3. hist.26. In Episcopatu Ierosolymitano succedit frater eius Simon Apostolus Cleophę filius, qui hactenus Aegyptijs prædicarat. præfuit annis 74. deinde anno Domini 110. ætatis suæ 120.Traiano aduersus Christianos persecutionem mouente sub Attico consulari,eò *Simon passus.* quòd de stirpe Dauid & Christianus esset, à Iudæis diris supplicijs affectus crucifigitur die 18.Februarij.

Post mortem Iacboi multa Iudæis futuri excidij præsagia præcesserũt.Inter alia, visæ acies bellatorum in aëre,stellaque gladio si- *Præsagia excidij Ierusalem.* milis toto ferme anno micare super Ierusalem,valuæ tẽpli media nocte apertæ,auditi strepitus,vocesque dicentium:Migremus ab his sedibus,quod S.Hieronymus ad Angelos refert.

Plebius etiam quidam nomine Iesus Ana- *Ioseph.bell. Iud.lib.3. 4.5.& 7. bell.12.* niæ filius,cùm adhuc ciuitas In pace esse .in festo tabernaculorũ clamauit per vrbẽ.vox à quatuor ventis super Ierusalem & super tẽplum.Væ vę Ierusalẽ.à quo clamore ne verberibus quidem potuit coërceri . Prætereà quodã die Paschę octauo Calen.Aprilis,per noctem mirabilis fulgor aram circumdedit, & statim inter sacrificãdum adhibita vitula agnum enixa est.

Anno Christi 69.

ANNO Neronis decimotertiò Agrippæ *Iudæi rebellant Romanis.* 17.Vespasianus dux exercitus à Nerone contra Iudæos Romanis rebellãtes trãsmissus,plurimas vrbes Iudææ cæpit.

Petrus Apostolus Linũ & Cletum Episco- *Linus. Cletus. Clemens.* pos ordinauit ad explenda exteriora ministeria.Postea Clementem coram omnibus cõstituit successorem.Ipse tamẽ vsus singulari quadam modestia,Linum & Cletum spõte sibi in honore põtificio prætulit.

Nicolaitæ,à Nicolao diacono ab Aposto- *Apocal.2. Nicolaitæ.* lis ordinato,erroris occasione sumpta, vt cætera bona,sic etiam vxores communes habẽdas docent,amicorum omnia esse communia, & cõiuges singulorum omnibus esse debere communes.

Anno Christi 69.illustris virgo Tecla Co- *S.Tecla.* rinthiorũ prima,quæ relictis omnibus,Paulum Apostolum secuta fuerat,apud Seleuciam plurima tormenta pro fide Christi & pudicitia superans, quieuit in pace 9.Calen. Octobris.

Anno Christi 99.

NERO Cæsarum primus primam perse- *1.Persecutio Ecclesiæ.* cutionem in Christianos mouens, Petrũ & Paulum Romæ conijcit in carcerem. vbi vinctus Paulus scribit Epistolã ad Timo- *2.Tim.1. Epistola 2. ad Timot.* theum secũdam:in qua suo exemplo ipsum exhortatur ad verbum Dei instanter prædicandum,& strenuè martyrium pro Christo subeundum:apertè indicans se iam per passionem immolandum,seque accepturũ à Do- *2.Tim.4.* mino coronam iustitiæ.

Itaque 29. Iunij feria sexta iussu Neronis *Passio Petri & Pauli.* Romæ,Sanctus Petrus capite ad terram verso,& pedibus in sublime eleuatis,quod sic petierat,crucifigitur.Eodẽ die Paulus gladio, fortè quod ciuis Romanus esset,capite trũcatur.

Quin etiã in prima hac persecutione Romæ Processus & Martinianus,à B. Petro baptizati,Torpes,Marcell⁹,& Apuleus: Mediolani,Nazarius & Celsus:Aquilæiæ,Hermagoras episcopus,Fortunatus diaconus,Felix cum Constantia:Rauennæ,Apollinaris episcopus.Item Potẽtiana & Praxedis virgines sorores Timothei & Nouati.(Tecla virgo *Martyres.* Pauli discipula) Vitalis,Geruasius & Prothasius,Martialis Episcopus Lemoniacensis,Sa-

uiniamus Episcopus Zenonensis, Potentianus, Altimus, Eodaldus, Serotinus, Flauius consul, qui & Clemens Episcopus Metensis patruus Clementis, Mennius Episcopus Catalaunensis, Eucharius Episcopus Treuerensis, Simisius Episcopus Suessenensis, Domicianus subdiaconus à Becato Mennio à morte suscitatus, Trophimus Episcopus Arelatensis, Titus Episcopus Cretensium, Onesimus Episcopus Ephesiorum, Crescens Episcopus Galatensis, Epaphras Episcopus Colossensis, alijque plurimi pro Christo martyrio coronantur.

Neronis mors. Post mortē Petri & Pauli tanta statim pestilētia Romam inuasit, vt diebus paucis 30. millia morerentur. Sed & Nero mense proximo à senatu publicus hostis iudicatus, cùm quæreretur ad supplicium, è palatio fugiens extra vrbem seipsum interfecit.

2. Tim. 4. Linus. S. Linus natione Tuscus Pont 2. sedit ann. 11. men. 3. d. 12. vir sanctus, dæmones fugauit, mortuos suscitauit: scripsit res gestas B. Petri. instituit ne qua mulier nisi velato capite in Ecclesiam ingrediatur. tandē iussu Saturnini consulis, cuius filiam à dæmonum vexatione liberauerat, obtruncatus est 23. Septembr.

Galba, Otho, & Vitellius, in diuersis prouincijs simul Cæsares anno 1.

Anno Christi 71.

Ioseph. 3. bell. 14. Iosephus historicus. INTEREA Vespasianus dux exercitus à Nerone contra Iudæos Romanis rebellātes transmissus, cùm longa iam obsidione Iudæos ob festum Paschę in Ierusalem congregatos obsedisset, fortissimumq; ducem belli eorum Iosephum sacerdotem historiographum captum vinculis innodaret, audit ab eo: Quem nūc ligas priuatus, mox solues Imperator: Nā Nero mortuus est, & te senatus Romæ elegit in Imperatorem. cuius rei causa vitam dono accepit. Itaque mox Vespasianus ibidē & ab exercitu Cæsar salutatus, bello Tito filio suo commisso, redit Romā, laudabiliter imperat à Calen. Iul. annis ferè 10. Iudæi autem vrbe quasi carcere conclusi, fame, peste, gladio, ac intestinis cędib⁹ pereūt: matres prę fame coxerūt ꝓprios filios, quos tamen milites per vim ablatos deuorabāt, & matres interim inedia peribant. coria scutorum, ipsaque calceamenta propria cibi loco erant. vrbs tota facta sepulchrū mortuorū.

Vespasianus. Calamitas in Ierusalem. Ioseph. 7. bell 7. 8. Ioseph. 7. bell. 17. 18.

Anno Christi 72. 73.

Destructio Ierusalem. ANNO 2. Vespasiani ferè completo, Ierosolyma à Tito capta & direpta, 10. die Aug. templum exustum, quo die fuerat olim à Chaldęis incēdio traditum; 8. die Septemb. ipsa vrbs euersa ac solo æquata. scribunt 11. cētena milia Iudæorum toto bello fame, peste, & gladio perijsse. & alia cētum milia captiuorum publicè vēdita. 30. Iudęos vno denario venundatos, 16. milia Alexandria missa ad seruilia opera facienda, non aliter atq; mancipia. 2. milia à Tito abducta, quos, Romam intrans, in triumpho ostentauit, & in spectaculis publicis ferocibus bestijs lacerādos obiecit. Hic regnum Iudæorum cessauit omnino: qui nunc vsq; dominis seruiūt alienis, quia Dominū suum Iesum Christū suscipere noluerunt. Per hæc tēpora Bartholomæus Apostol⁹, cùm Licaoniā sortitus, in Indiā citeriorem vsq; penetrasset, & Euāgelio Matthæi in Indorum sermonē cōuerso, etiā Armeniam maiorem prædicādo ac miracula edendo perlustrasset, ibique Palemonium regem cum cōiuge & 12. ciuitatibus ad Christi cultū traduxisset: à Palemonij fratre, pontificum, qui dæmonibus seruiebant, suasu, in Albano Armeniæ maioris vrbe excoriatus. capite cæditur pelle prius detracta, 24. Aug

Finis regni Iudaici. Bartholomæus excoriatus.

Anno Christi 74.

Martialis. S. MARTIALIS apud Lemonicas ciuitatē Galliæ defunctus est vltimo Iun. hic fuisse putatur paruulus ille, quem Dominus Iesus in medio posuit imitādum, dicens: Quicunque humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum: quē tamen alij Ignatium fuisse aiunt.

Anno Christi 48. Claudij 6. Lazarus, Maria Magdalena, & Martha, cū Marcella pedissequa, & item Maximino vno ex 72. discipulis, qui totam illam domum baptizauerat, & Cedonio, qui cæcus natus erat, alijsque multis fidelibus in persecutione Christianorū à Iudæis comprehensi, vetustæ naui sine remige, sine viatico, impositi mari committūtur, vt omnes vel inedia, vel naufragio perirent, cęterùm Deo gubernante, in Massiliæ portum incolumis appellit. quo miraculo, & sua prędicatione Massilienses primùm, deinde vicinos populos ad fidē Christi cōuertunt. Hoc loco dum biennium exegissent, S. Lazarus illic Episcopus substitit. Ceteri Aquēse territorium adeunt, vbi Maximinus Episcopus se continuit.

Anno Christi 50.

Anno Christi 80.

CVM autem Lazarus circiter triginta annis Massilię predicasset, tractus ab infidelibus procōsuli sistitur, & vel sacrificare, vel mori cogitur. Respondit se habere amicū, à quo fuerat semel de morte resuscitatus, pro quo denuo mori nō formidaret. Pectinibus itaque ferreis laceratus, ignita etiam lorica circundatus, & crate ferrea tostus, cùm superari non posset, iussus est sagittis interfici, sed illæsus perseuerans, ad vltimum decollatus est anno Domini 80. 17. Septembris. celebratur passim 5. Decembris.

Passio Lazari.

Maria autem Magdalena, cùm sua prædicatione ac miraculis Massilię multos conuertisset ad fidē (inter quos Trophimus princeps prouinciæ credidit) iam supernæ contemplationis auida, secessit in montem Balmam, ibique triginta circiter annis latens, vitam contemplatiuam sanctissimè egit, in frequenti tamen Angelorum consuetudine, & ab omni cibo corporali penitus abstinēs, septies

Anno Christi 50. Maria Magdalena.

ptiesin die rapta choris interfuit angelorũ: à quibus iam moritura in ecclesiam vrbis Aquensis deportata fuit, vbi accepta die Dominica à S. Maximino eucharistia, migrauit ad Dominum, anno salutis 81.22 Iulij. *Anno. Christi 81.*

Porrò Martha, consensu B. maximini & Mariæ sororis suæ, dum fermè biennio cum eis mãsisset, (Massiliç omnium in se animos, propter eximiam sanctitatem conuertisset) Tarasconi profecta est Arelaten & Aninionẽ super Rhodanũ, vbi mõstruosum quoddam miræ magnitudinis, & incolis summè nocuum animal sustulit. Quod illic depictũ in Ecclesia nunc vsque monstratur. Mox ingẽti Basilica Dei genitrici extructa, magnam sibi multitudinem virginum adunauit, quas quotidiano ieiunio, crebris genuflexonibus, Domino docuit famulari quibuscũ in monasterio, quod ipsa curauit ędificãdum, sanctissimè Deo seruiuit. obitum suum vno anno præsciuit, quo fermè toto febribus laborabat. mortem, multò ante à sę præcognitã & miraculis illustratam, obijt septimo post Magdalenam die, ętatis suę anno 70.28 Iulij. *Martha.* *Anno. Christi 81.*

Anno Christi 81.82.

TITVS Vespasiani filius, Cæsar imperat ann.2.m.2.d.20. homo benignus adeò vt amor & delitiæ humani generis diceretur. post mortem decreto senatus inter Deos relatus est. obijt 13. Sept. *Titus.*

S. Cletus Romanus, Papa 3. ann.12. ordinauit in vrbe 25. presbyteros. hic primus in literis verbis illis vsus est: Salutẽ & Apostolicã benedictionẽ. visitationẽ Petri & Pauli, aliorumque sanctorum approbauit: eam impedientes excommunicauit. sub Domitiano in 2. persecutione martyrio coronatus est. 26. Aprilis. *Cletus.*

Anno Christi 83.84. 86.88.

DOMITIANVS Titi frater Iunior, Cæsar imperat ann.15. men.5. moribus omnino fratri dissimilis, quippe tyrannus in senatum, tyrannus & in ecclesiam. Multos senatorum & nobilium occidit, quosdam verò in exilium misit. templũ extruxit sine lignis, ac primus Deũ se appellari iussit, statuas aureas & argẽteas sibi in Capitolio poni iussit. occisus est d.18. Septemb. ann.97. *Domitianus.* *Ann. Christi 94.*

Domitianus imperij sui an.14. secundam persecutionẽ mouẽs, toto orbe edictis vbiq; propositis, crudelissimè Christianos persecutus est. scribit Brutus, innumerabilẽ Christianorum multitudinem sub eo fecisse martyrium. inter quos passi sunt Romę Linus & Clet⁹, Eutyches, Victorinus & Maro: & multi alij. Apud Amiterniam vrbem Victorinus Episcop⁹. Flauia Domicilla Flauij Clemẽtis cõsulis ex sorore neptis, quia se Christianã esse testata est, in insulam Põtiam in exilium relegata cum multis alijs: quin & Ioãnes Apostolus in oleum missus, ac in Pathmos insulam relegatus, vt infra. *Ann. Christi 95.97. Euseb. 3. hist. 2. 2. Persecutio Ecclesiæ. Martyres.*

Anno Christi 93.94.

S. CLEMENS I. Romanus, Pont.4. sedit annis 9. mens.2. die.10. hic à Petro in Pontificatu successor constitutus, Linum & Cletum ante se eam dignitatẽ accipere voluit, canones 30. Apostolorum (vt vocant) conscripsit. Ordinauit 7. notarios, qui gesta Martyrum diligenter conscriberẽt. multa scripsit & ipse accuratè & salubriter. statuit quod baptizatus, prout citius poterit, cõfirmetur. *Philip.4.* *Clemens.* *Anno Christi 99.*

Cùm autem multos ad fidem cõuerteret, (inter quos Sisynnius & alij multi Neruæ imperatoris familiares conuersi sunt) iussu Traiani imperatoris in Chersonensem insulam ad secanda marmora perpetuo exilio relegatur: vbi reperit plusquã 2. milia Christianorum simili causa exulantiũ, ad secanda marmora damnatorum: quibus aquę penuria laborãtibus, fontem aquę dulcis impetrauit à Domino: ac plures quingẽtis vno die baptizauit, qui idolorũ phana destruẽtes, intra 1. annum 75 Christi Ecclesias extruxerũt. quapropter mãdato Traiani alligata ad collum eius ancora, ibidem in mare Ponticũ proiectus submergitur an. Christi 102. Traiani 3.23. Nouẽb. Cuius corpus, per supplicationẽ populi, recedẽtibus aquis inuẽtum, in templo, eodẽ loco, quo fons diuinitus emanauerat extructo, sepultum est; idq;, sub Nicolao primo delatum Romam, vbi nunc eius nomini constructa ecclesia frequentatur. *Passio Clementis.*

Anno Christi 96.

ANNO Domin 96. adhuc durante, scilicet Domitiani 14. iam incepto, Dionysius Areopagita, Athenarũ Episcopus, martyrio coronatus est, cùm Romam venisset, vt Petrum & paulum incarceratos inuiseret: postea missus à Clemente Pontifice in Galliam ad prædicandum vnà cum Rustico presbytero & Eluthero diacono, vsque ad Parisios venit; vbi cùm multos conuertisset, in persecutione Domitiani captus cum socijs, à Fescẽnino Sisynnio pręfecto ipse cum socijs vehemẽter loris cæsus, postridie in craticula ferrea igne supposito imponitur: multisque deinde supplicijs vnà cũ socijs afficitur: quibus superatis idem Dionysius 90. ætatis suæ anno, cum socijs similiter cruciatis capite truncatur. qui 9. Octobris, Dominica die, statim vt decollatus est, erexit se truncus, & acceptum suum caput sustulit, & manibus detulit ad 2. circiter miliaria, vbi nunc Francorum regum sepulchra sunt. Arcana autem quædam mysteria, quæ à Paulo didicerat, in scriptis reliquit. *Dionysius. Areopag.* *Dionysij martyriũ.*

Anno Christi 98.

IOANNES Apostolus Iesu, iubente Domitiano ex Epheso accitus Romam propter verbum Dei & testimonium Iesu; cùm à Christi fide ãuerti nõ posset, Romę ante portam Latinã in dolium feruentis olei missus est, sexta Maij, die dominica, vnde cùm insusus exi-

Ioannes exulat in Patmos. Tertul. de praescript. haereticor. Hieron. to. 2. lib. 1. aduersus Iouinianum. Eus. eb. 3. hist. 18. Apocalyp. 2. & 3. Oros. 7. cap. 10. Apocalyp. Ioannis.

sus exisset, in Patmos insulam relegatur: vbi Dominico die Christo Iesu per Angelum reuelãte Apocalypsin in spiritu videt, iussusq́; ibidem conscribit ac mittit 7. Ecclesijs Asiæ minoris, nempe, Ephesi, Smyrnæ, Pergami, Thyatiræ, Sardis, Philadelphiæ & Laodiceę, mysticè continentē afflictiones, quas Ecclesia passura sit vsque ad finem mundi, quęque præmia receptura sit, sub typo Babylonis designans diabolum cum impijs cruciandos in stagnum ignis & sulphuris: pios verò signũ Dei in fronte gerẽtes, post iudicium in cœlo cum Christo regnaturos in æternum. Eodē anno 98. Domitianus philosophos per edictum Roma expellit: Iudæos quoque qui de genere Dauid erant, occidi fecit, ne quis regni reliquus esset. eodem anno Domitianus & ipse crudeliter à suis occisus est, in palatio suo, 14. Calen. Octobr. cadauer eius populari sanda pila per vespilones ignobiliter asportatum, ignominiosissimè sepultũ est. Decreto senatus omnia quę statuerat à senatu sunt rescissa: Eius arma, clypeique & statuæ vbiq; per vrbem deiectæ sunt. & à populo per ignominiam publicè conculcatæ,

Anno Christi 99.

Nerua.

NERVA Cocceius senex cæsar mense Septembri imperat anno 1. mens. 4. die. 10. hic primo edicto suo cunctos exules reuocauit. Itaque multi, quos iniustè eiecerat Domitianus, de exilio reuersi: nõnulli bona propria receperunt: vnde & Ioannes Apostolus hac generali indulgentia liberatus ab exilio redijt Ephesum, ibiq; Drusianam insigni religione mulierem nuper defunctam, ad vitã reuocat. vbi cùm in ipsius absentia Cerinthi, Ebionis, Marcionis hęresis, asserentiũ Christum ante Mariam non fuisse, pullulasset, rogatus ab Asiæ Episcopis, lectis & approbatis Matthæi, Marci & Lucæ Euangelijs, indicto prius suis ieiunio & oratione, Ephesi in Asia vltimus omnium, suum scribit græcè Euangelium: Christi diuinitatem præ cæteris expressius declarãs, & ab alijs Euãgelistis omissa supplẽs. Quin etiam eadem ratione (senior factus) tres scripsit Epistolas, quarum prima Christianos omnes: secunda Electam Dominam & filios eius: tertia Caiũ: in fide & charitate cõfirmat. subdens se illos breui inuisurum Ephesi, ibique vsque ad Traianum principem perseuerans, totas Asiæ fundauit rexitque ecclesias.

Euangeliũ Ioannis.

Epistolæ Ioannis.

Cerinthus ruina domus oppressus.

Cùm Ioannes Apostolus veniens aliquando in balneum reperisset Cerinthum hęreticum inter consortium suum sedentem, ac acerrimè disputantem ac negantem Christũ Deum esse: surgens Ioannes monuit amicos suos, qui assidebant, vt vnà secum abirent, nã non velle Deum amplius ferre blasphemias tam impudentes. Illicò verò cùm egressus esset, collapsa domus Cerinthum cum sua cohorte extinxit.

Timotheus Ephesiorum Episcopus, cùm in festo celeberrimo Dianæ populum Ephesinum Dianę immolantem ab impio sacrificio conaretur auertere, à furente populo lapidibus obrutus est: vnde penè mortuus sublatus à Christianis, & ad montem vrbi vicinum delatus, spiritum emisit: 24. Ianuarij, vt scribit Polycrates.

Timothei passio.

Anno Christi 100. 101.

TRAIANVS Hispanus Coloniæ à Nerua Cæsar cõstitutus, imperat à Ianuario ann. 20. vir optimus, probitate adeò spectata fuit, vt postea semper quoties imperator designaretur, publicis votis optari sóleret, vt fœlicitate Augustum, & probitate Traianum adęquaret. defuncti ossa Romę in vrna aurea in foro sub columna sepulta sunt.

Traianus.

Anno Christi 102. 103.

SANACLETVS Græcus Pont. 5. ann. 9. men. 2. d. 10. hic monuit clerum per epistolam ne comã nutriat. decreuit vt Episcopus non à paucioribus, quàm à tribus episcopis consecraretur: ac vt clerici ad sacros ordines publicè à proprio episcopo asciscerẽtur: vt in Missa peracta consecratione quotidie omnes fideles cõmunicarẽt, recusantes aũt ab Ecclesijs eijcerentur. Per id tempus mirũ in modũ augescẽte re Christiana, Traianus metuens ne quid detrimenti imperium Romanum inde caperet, ex se benignus erga Christianos, ex malorum instigatione tertiã persecutionē in Christianos cõcessit. in qua Romę Anacletus martyrio coronatur 13. Iulij. Item Euaristus successor eius Ierosolymæ ann. 110. Simon Apostolus, vt sup. alijque per multi.

Anacletus.

Euseb. 3. hist. 26. & 27.

3. Persecutio Ecclesię

Tempore Titi Cęsaris Andreas Apostolus cùm hactenus Scythiam Europæ, deinde Epirum ac Thraciam peragrasset, ac Græciam miraculis ac prædicatione perlustrasset, ad Patras Achaiæ ciuitatem ab Aegea proconsule captus & incarceratus, cum multa in crucis laudem diceret, manus ac pedes fune ligatus crucifigitur, vltima Nouem. Anno Christi 75. Thomas Apostolus cùm Christianam pietatem in Medos, Persas, Hircanos, Brachmanas, & Indorum gentem longè lateq; propagasset, in interiora gentium prædicatione delatus, multis editis miraculis, in Calamina Indiæ ciuitate primùm est candẽtibus laminis adustus, deinde in fornacem coniectus, postremò lanceis confossus occubuit, 21. Decembris.

Ann. Christi 74. 80.

Andreas crucifixus.

Thomæ martyriũ.

Iudas Thadæus Apost. frater Iacobi minoris, in Asia minore, Perside, Mesopotamia ac interioribus Ponti euangẽlicans, feras & indomitas gẽtes sancto dogmate mitigauit, & Christi iugo subiecit. scripsit paruam Epistolam Catholicam Christianis in cõmune omnibus, in qua metu districti Dei iudicij deterret à peccãdo. tandem Edissæ, cùm idôlis sacrificare nollet, gladio truncatus est 28. Octobris.

Epistolã Iudæ.

Ma-

Mathias Apostolus, cùm primùm in Macedonia, deinde in Iudæa, verbū Dei latissimè disseminasset, multosq; prædicatione & signis ad Christi fidem cōuertisset, à Iudęis id ęgrè ferētibus comprehensus, lapidibus penè obrutus est, ac postremò securi percussus, 24. Februarij: cùm etiam iuxta quosdam in AEgypto & in Aethiopia agrestibus hominibus prędicasset: atq; ibi mortuus in regione, vbi est castrum Apsarus. De tempore, loco, & modo martyrij eius diuersæ sunt sententiæ.

Anno Christi 80. Passio Mathiæ. *Hieron in Catal.*

Anno Christi 109.

TEMPORE Traiani, Ioannes Euangelista, anno post passionem Domini 68. suæ verò ætatis 99. confectus senio, Ephesi virgo dormiuit in pace 8. calē. Iulij die Dominico, d. 27. Decēb. Tum splēdor tumulo circumfusus, loci hominisq; aspectum circumstāibus ademit. quo postmodū remittentem, inane apparuit cōditorium, manna scaturiens: nec ipse post id tempus in terris visus est. In sepulchro eius (vt fertur) non nisi manna inuenitur, q; & scaturire cernitur. Hic dilectus Domini, virgo, Apostolus, Euangelista, Propheta, custos virginis, & filius eius, infinita laude dignissimus, etiam corpore iam glorificato, cum virgine matre triumphat in cælestibus.

obitus S. Ioannis Euangelistæ.

DE ANTICHRISTO, & nouissimis temporibus.



QVAECVNQVE à Moyse, Prophetis, ipsoq; Christo, & eius Apostolis spiritu prophetico sunt prędicta, ea omnia verè in Christo ac ipsius Ecclesia sunt impleta, hodieque adhuc implentur: tantùm hæc subsequentia secundum Scripturas & fidē Catholicam in nouissimis temporibus sub finem Mundi futura expectamus, quorum tempus solus Deus nouit.

Post prædicationem Euangelij in vniuerso Orbe terrarum, exurgent multi, falsi Christi, falsiq; Prophetę, magistri mēdaces, ministri Satanæ, precursores Antichristi, ac seducent plurimos: quin & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi: eorumq; opera veniet ἡ ἀποστασία, discessio & defectio à fide, refrigescet charitas multorum, ac abundabit iniquitas, atque orientur discordiæ, seditiones, bella, fames, pestilentiæ; piorumq; odia, persecutiones, afflictiones, & occisiones.

Apostasia à fide. Matt. 24. Marc. 13. Luc. 17. 18. & 21. 2. Cor. 11. 2. Thes. 2. 2. Tim. 4. 2. Tim. 3. 2. Pet. 2. & 3. 1. Ioan. 2. 4. 2. Ioan 1. Iudæ 1.

Deinde Antichristus, prout communiter fertur, in Babylone nasciturus de tribu Dan, adueniet, & reuelabitur homo ille iniquus, filius perditionis; venietq; cum suis in Ierusalem, Iudæis se Christū esse asseret, blasphemabit, & aduersabitur Deo, seq; magnificabit, & efferet supra Deum, & in templo Dei sedebit, ostētabitque se ac coli faciet tanquā sit Deus: quin & arte Diabolica edet per se ac suos virtutes, & signa, & prodigia mendacia, quibus seducet reprobos & iniquos: atq; à reprobis adorabitur, & blasphemabit Deū, & calcabunt ciuitatem sanctam mensibus 42. hoc est, annis tribus cum dimidio, & exibit, mittetq; legatos per orbem ad seducendum gentes super 4. angulos terrę. crudelissimeq; persequetur sanctos vsque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis, id est, annis tribus & semis, aufferetq; iuge sacrificium Missæ, quod interea cessabit publicè celebrari: occultè tamen fiet iuxta verbum Christi, & Apostoli, vsque ad cōsummationem sęculi, & donec Dominus veniat ad iudicium.

Aduentus Antichristi. Genes. 49. Gregor. 3. moral. 2. Thes. 2. Danie. 11. Antichristi signa fallacia. Matt. 24. 2. Thes. 2. Apoc. 11. 13. & 20. Antichristi persecutio contra Ecclesiam. Dan. 7. & 12. Apoc. 12. Danie. 8. 11. 12. Matth. 28. 1. Cor. 11.

Tunc venient è paradiso terrestri Enoch & Elias Prophetæ, duo testes Domini, & amicti saccis prędicabunt in Ierusalem aduersus Antichristū diebus 1260. hoc est, per annos tres & dimidium, edentque signa vera cōtra signa Antichristi mendacia.

Enoch & Elias. Malac. 4. Apo. 11. & 12. Gregor. homil. 29.

Deinde occidentur ab eo, & corpora eorum iacebunt insepulta in plateis Ierusalem per dies tres & dimidium. Quarta die resuscitati à Deo, cunctis videntibus in nube ascendent in cælum.

Martyrium Enoch & Eliæ. Apoca. 11. Dan. 12.

Dic à morte Enoch & Eliæ trigesimo Antichristus & ipse conabitur è monte Oliueti ferentibus eum dęmonibus ascendere ad cęlum. quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, (dato scilicet pcepto Michaëli Archangelo, & Angelis eius, qui ipsum in aere occident ac præcipitabunt.) eumq; destruet ac damnabit illustratione aduentus sui.

Antichristi mors, Isa. 11. 2. Thes. 2. Apoca. 12. Danie. 12.

Post interfectionem Antichristi dabūtur 45. dies ante iudicū, vt decepti ab eo possint pœnitere. & tunc reliquię Iudæorū (qui modò circumeuntes ciuitatem, famem patiūtur vt canes) in Mundi vespera conuertentur ad Christum, & efficientur filij Dei, & reliquiæ filiorum Israël saluæ fient.

Conuersio Iudæorum Isai. 10. Psal. 58. Rō. 9. & 11.

Deinde terribilia erunt prodigia in cælo, terra, & mari: nā Sol obtenebrabitur, & fiet niger tanquam saccus cilicinus, & Luna fiet rubea sicut sanguis, & stellæ nigrescent ac cadent de cælo, & virtutes cælorum mouebūtur, & aër tempestate commouebitur, & erūt terrę motus magni per loca, ipsiq; homines tapescent & arescēt præ confusione sonitus maris & fluctū, & præ timore abscondent se in penetralibus & speluncis, & dicent mōtibus, Cadite super nos, & collibus, operite nos à facie Iudicis. & quęrent mortem, & fugiet mors ab eis. Eritq; talis tribulatio, qualis non fuit ab initio Mundi, neque erit.

Signa præcedentia iudicium. Isa. 2 et 13. Ierem. 30. Ezech. 32. Osee 10. Ioel. 2. 3. Amos 5. Sopho. 1. Matt. 24. Marc. 13. Luc. 21. & 23. Ap. 6. et. 9.

Posthęc cælum, & cuncta elementa Mūdi, terra, & quæ in ipsa sunt opera, atq; ipsū mare, perignē conflagrationis magno impetu exurētur, qui & inflammabit in circuitu inimicos Christi: omniaque ignis ardore purgabuntur, & clarius innouabuntur. Et erit cęlū nouum, & terra noua, atque noua omnia. ac dein terra fulgebit vt aurum, mare vt crystallum, aër vt cælū, ignis vt stellæ; Luna lucebit vt Sol, semper plena, Sòl verò septies clarius quàm nunc lucet: & quidem quò ad motum cessabunt, semper tamen fixi manebūt ad Dei gloriam & vniuersi decorem.

Mundi conflagratio & renouatio. Psal. 96. Isa. 65. & 66. Ioel. 2. 2. Pet. 3. Apoca. 21. Isai. 30.

Iob 19. Isai. 26. Ezech. 37. Dan. 12. 2. Mac. 12. Resurrectio mortuorum. Matt. 13. Ioan 5. 1. Cor. 15. Ephes. 4. 1. Thes. 4. Ioel. 3. Danie. 7. Apoc. 20. Iudicium extremum. Matth. 12. 16. 19. 24. 25. Marc. 13. Luc. 21. Psal. 9. 61. 149. Sap. 1. 6. 17. Rom. 2. & 14. 1. Cor. 3. 4. 13. 2. Cor. 5. Gala 6. Deute. 25. Sap. 5. 6. Iob. 10. & 24. Psal. 74. Isai. 66. Matt. 8. 10. 13. 22. 25. Marc. 9. Luc. 10. 13. 16. Apo. 14. 18. 20. 21.

Nouissimo sæculi die, Michaële Archãgelo & Angelis eius tuba canentibus, ilicò ad vocem tubæ homines mortui oẽs diuina virtute rediuiui resurgẽt in perfecta ætate, scilicet iuuenili, ac in sua quisque statura, anima, corpore, omnibusq; mẽbris integri, incorruptis & immortales; & dabit terra, mare, & inferun⁹ mortuos suos qui in ipsis erũt: & congregabũtur per Angelos à quatuor ventis ad iudiciũ in valle Iosaphar, ante tribunal Christi; & separabuntur mali à iustis, & libri conscientiarum aperientur iudicãdi ex his quæ scripta erunt in eis. Et tunc parebit signum Crucis in cælo, ipseq; Christus in forma humana in aëre supra mnotẽ Oliueti omnibus cõspicuus sedebit in nubibus cæli in throno Maiestatis suæ magna cum potestate & gloria, stipatus omnibus Angelis & Apostolis suis assessoribus: & manifestè iusteq; iudicabit omnes & singulos secũdum opera, dicta & cogitata eorum; ac finali irreuocabilique sentẽtia pronũciabit impios in inferno ignibus æternis puniendos, pios verò in cælo vita æterna præmiandos.

Exacto iudicio, fiet executio, nam mox dãnati vnà cum Dæmonibus per Angelos detrudentur in stagnum ignis & sulphuris. vbi simul à visione Dei exclusi, ac omni beatitudine priuati, in mala voluntate obdurati, tetri ac deformes, in omni miseria iustè pro suo quisque meritò diuersa patietur tormẽta nam vermis eorum nunquam non cor ac cõscientiam ipsorum acerbè punget ac compũget, mordebit & remordebit; nec vermis morietur vnquam, nec cor ipsorum absumet vnquam, sed perpetuò morsu ac remorsu mentem eorum immortalem rodet & arrodet, lacerabit atque laniabit.

Adhęc diro cum fletu & stridore dentium in palpabilibus tenebris exterioribus tum tetro aspectu & eiulatu ac blasphemijs cõsortium, tum fœtenti sulphure, tum frigore intensissimo, tum igne flammaque atrocissima affligentur miserrimè, ipsumq; Deum maximo odio blasphemabunt: opprobrio & amaritudine saturabuntur, ac fece iræ Dei potabuntur. Nec vlla dabitur requies, nulla refocillatio, sed his varijs acerrimisque cruciatibus punientur & torquebuntur; vrentur, sed non cõburentur; cruciabuntur & excruciabuntur vsque & vsque, & fumus tormentorum eorum ascendet in æternum sine fine.

Pœnæ inferni. Beatitudo cæli. Sapi. 5. Dan. 12. Isa. 25. 33. 35. 49. 64. Psa. 22. 16. 36. 35. 45. 83. Prouer. 15. Matt. 8. 12. 22. 25. Marc 12. Luc. 13. 16. 20. 22. Ioan 14. 1. Cor. 2. 13. 15. 1. Thess. 4. Apoc. 7. 21.

Electi autẽ simul rapientur in nubibus obuiam Christo in aëre, ac vnà cum Angelis ibũt in cæleste palatium decoris & delitiarũ. vbi simul ante thronum Dei, ab omni misëria liberi, in bona voluntate firmati, gloriosi in anima & corpore, in omni beatitudine iustè pro suo quisque merito diuersa afficietur voluptate, nam mens & consciẽtia ipsorum dulcissima bene acti laboris, memoria maxima suauitate exultabit in Deo: eaq; recordatio iugiter ac sæpissimè nouo gaudio mentẽ ipsorum reficiet & delectabit. Adhęc omnes lachrymæ diuinitus abstergẽtur ab oculis eorum, & in splẽdidissima cæli luce, perpetuo fulgẽtes sicut Sol, gloriosissimam Dei Maiestatem, vultumque eius lucidissimum facie ad faciem clarè contemplabũtur, plenè cognoscent, perfectè amabunt, atque excellentissimè laudabũt: summaq; gloria & gaudio satiabuntur, ac fonte vitæ, torrenteq; voluptatis inebriabuntur. Nec hac beatitudine priuabuntur vnquam, sed his varijs iucundissimisq; delitijs beatissimè fruentur ac perfruentur affatim in æternum, & vltra.

Ad quam beatitudinem perducere nos dignetur futuri seculi Iudex Christus Iesus, cui cùm Patre & Spiritu Sancto honor & gloria in secula seculorum. Amen.

CATA-

CATALOGVS AVCTORVM, QVIBVS VSI SVMVS, IN DESCRIPTIONE TERRAE SANCTAE, HIEROSOLYMAE, CHRONICI; VBI EXPONITVR ETIAM RATIO CITATIONVM, QVAE IN MARGINE, ET *in ignotis auctoribus non ita facilè posset intelligi.*

BIBLIA sacrosancta Veteris & Noui Testamēti; quæ huius rei causa ter & amplius perlegi, omniaq; huc spectātia loca diligētissimè annotaui, annotata pōderaui, ponderataq; suo quęq; loco collocaui. Editio est Parisiēsis Benedicti, cuius Indicem nominum Hebraicorum sæpè cito.

Biblia correctissima aliquot tomis, ex editione Simonis Colynæi.

Biblia Hebraicolatina Xantis Pagnini.

Biblia Theologorum Louaniensium.

Postillę Nicolai de Lyra super Vetus & Nouum Testamentum.

Fl. Iosephus sacerdos Iudęus, qui an Christi 70. florēs, eadē ferè ipsa, q̄ in Biblijs, & multa pręterea alia historico sēsu persequitur, quē, vt & Biblia, harū saltem rerum causa ter perlegi, collatis etiam varijs eius trāslatoribus.

Iosephi Gorionis de historia Iudaica libri.

Egesippi historia.

Sulpicius Seuerus. Iustinus.

Q. Curtius de rebus gestis Alexandri.

Historia Ecclesiastica Eusebij, Socratis, Zosomeni, &c.

Nicephori Callysti historia ecclesiastica.

Historia Tripartita. Rufini historia.

Berosi antiquitates, Philonis breuiarium, Manethonis, Metasthenis libri illi, quos edidi Annius Virerbiensis.

Illustrissimi Ecclesię Doctoris D. Hieronymi Stridonensis diuersa exemplaria tam excusa, quàm manuscripta, diligentissimè contuli, præsertim de locis Hebraicis.

Cl. Ptolomæi Geographiæ libri octo, emēdati per G. Mercatorem.

Iac. de Vtriaco, Roma. Ecclesiæ in terra sācta legati, postea Episcopi Aconensis, & tandē Cardinalis Rom. liber de terra sancta, & de mirabilibus, quæ ibidē vidit. Floruit anno Domini 1231. cuius manuscriptū exemplar, vnà cum descriptione Terræ sanctæ authore Fretello Archidiacono Antiocheno ex insigni Crucigerorū Coloniēsium bibliotheca vsui meo exhibuit M. Tilmanus Vosmerus Delphus, eiusdē cœnobij lector dignissimus.

Iac. Pātaleonis Galli Patriarchę Hierosolymitani liber de Terra sācta. Claruit an. 1247.

Descriptio vrbis Ierusalem, & locorū terrę sanctæ exactissima, auctore Brocardo monacho, edita Basileæ & Antvverpię, q an. Christi 1283. post multā & diligētē eius vrbis & terræ indaginē, ac antiquarum ruinarum inspectionem, eam accuratissimè descripsit, distinxit opus suū per itinera, quæ sūt loco capitū.

Descriptio Ierusalem locorumq; sacrorū Ioannis Mandeuille Angli, aliâs Mōteuillani, qui an. Domi. 1322. suam peregrinationē perfecit, & sedulo perscripsit. Impress. Antvverpiæ per Nicol. VVouvver, anno 1564.

Vrbis Hierosolymitanæ, totiusq; Terrę sāctæ perantiqua descriptio, ante an. 100. & vltra in mēbrana graphicè delineata & cōscripta, quā opera Io. Huls ex bibliothec a collegij S. Hieron. Delphorū Hollādiæ cōmunicauit mihi D. Antonius Pelr, eiusdē Colleg. rector.

Hierosolymitanæ vrbis templiq; in ea origo, & horum rursus excidiū, an. 1476. per Rodolphum Langium Cano. Monasteriensem descripta, impressa Coloniæ ab Eucha. Ceruicorno anno 1517.

Peregrinatio Hierosolymitana, & mōtis Synai, Bernhardi de Bridēbach, Mogūtinæ eccle. decani, quam an. 1483. vnà cū Ioāne comite in Solms, & Philippo de Bickē milite peregit, & diligentissimè descripsit, addita simul viua pręcipuorū Terræ sanctę & peregrinationis suę locorū imagine, quā insigni cuiusdā pictoris Vltraiectini manu vbiq; ex locorū intuitu depingi curauit. Impressa Moguntiæ an. 1486. distinxit opus suū per dies, & itinera.

Descriptio Hierosolymitani itineris anno 1520. per D. Gerardum Kuynretorff Campēsem, & D. Petrum Anholt Priorem in VVolzende, & Edo Rombes consulem in Sneeck peracti, impressa Campis.

Delineatio ciuitatis Ierusalem, quā an. 1521. D. Ioan. Schorel Cano. Vltraiectinus, idēq; pictor solertissimus ex oculari inspectione sedens in mōte Olíueti calamo ad viuū protraxit, quod ipsum exemplar mihi exhibuit eximiæ pietatis & eruditionis vir M. Ioānes Bollius Louaniensis, ecclesiæ D. Hyppoliti Delphis Hollandiæ vicepastor.

Descriptio Ierusalem, & sanctorum locorum Ioann. Heuteri prætoris Delphēsis, qui an. 1521. vnà cum prædicto Schorel, & M. Lāberto Varick S. Theolo. Licētiatio, & S. Hyppoliti Delphensium pastore peregrinationē suam absoluit. cuius manuscriptū commentarium D. Ioan. Heuter prędicti nepos mihi communicauit.

Itinerarij Ierosolymitani & terrę sāctę, inibiq; sacrorū locorū ac rerum clarissima descriptio per Bartho. à Saligniaco, sedis Apostolicæ prothonotarium, equestris ordinis militē auratum, ac vtriusq; iuris professorē, quod an. 1522. expediuit ac descripsit. excusa Lugduni an. 1526 distinxit opus suū in tomos (pro quibus vulgo ponimus libros) & capita.

Peregrinatio cum exacta descriptione Ierusalem, & locorū sanctorum autore S. Theol. doctore Ioā. Pascha Carmilita Mechlimēs. quā ann. 1527. perfecit; impressa Louanij per Vellæum, ann. 1563.

Historiæ belli sacri lib. 23. quomodo anno salutis 1099. Hierosolyma, totaq; promissionis terra à Christianis recuperata, & per ann. 84. possessa fuit; à VVilhelmo Tyrio, seu Tyrēsi Archiepis. regni Hierosoly. Cācellario, & scriba Laterani Cōcilij, quod ann. Christi 1178. Ro-

1178. Romæ à trecentis patribus celebratum est, conscripti; an. 1583 impressi Basileæ.

De bello sacro cõtinuatæ hist. li. 6. in quibus eadẽ Tyrij historia ad nostra vsq; tẽpora extẽditur; Basilio Io. Heroldo autore. Basileæ.

Ciuitatis Ierusalem, ac sacrorum locorum vniuersæ Palestinæ delineatio ac descriptio per Hermannum Borculoo. Impressa Vltraiecti anno 1538.

Descriptio Hierusalem, & sanctorum eius locorũ Bonauenturę de Mirica, Louaniensis Minoritę, qui Hierosolymę ann. 1538. 1539. 1540. continuò habitauit, & postea secundò, iamque tertio eò profectus est; ex cuius etiã ore multa excepi.

Cosmographia Vniuersalis Sebast. Mũsteri.

Vrbis Ierusalem ac Palestinæ delineatio Vvolfangi Vveijssẽburch, impressa an. 1542.

Locorum veteris ac noui Testamenti diligẽs descriptio ex optimis quibusq; autorib⁹, Ptolo. Plinio, Põponio Mela, Strabone, Herodoto, Hieronymo, Iosepho, Egesippo, Stephano, Volaterrão, Lirano, Bocatio, & recẽtiorib⁹, Iacobo Zieglerò, Vuolphãgo Vueijssẽburgio, & Andrea Althamero. viris in hac re diligentissimis collecta; Parisijs impressa.

Delineatiò & descriptio Ierusalem, & Terræ promissionis accuratissimè per Bonauenturam Brocardum Bernaitam elaborata; excusa Parisijs, anno 1544.

Descriptio Ierusalẽ, & locorũ eius, D. Gerardi Ioãnis Lugduni Batauorũ Monasterij Abcou Cœnobiarchę, qui iter suum peregit an. 1544.

Peregrinatio, siue Itinerarium D. Pauli, in tabula & charta descripta per Petrũ Apianũ.

Amplissima Terrę sanctę descriptio per Gerardum Mercatorem Rupelmundanum. Item charta totius Europæ eodem autore.

Terra ꝓmissionis topographicè, historiceq́; cõscripta per Mich. Aitzing. edita Coloniæ.

Theatrum præcipuarũ vrbium totius mũdi, tomi tres, per D Georgium Bruijn, Decanum ad gradus Mariæ Coloniæ.

Hierosolymitanæ vrbis, tòtiusq́; Terrę promissionis tabula à Tilmãno Stella Sigenensi cõfecta, & anno 1557. dedicata duci Saxoniæ; impressa Antvverpiæ.

Topographica delineatio ciuitatis Ierusalẽ autore Fabio Licinio Veneto. Venetijs 1560.

Vrbis Ierusalem delineatio per Adamum Reisner in tabula protracta, & Augustę Vindelicorum ann. 1559. Ferdinãdo Imp. exhibita. excusa Francofurti ad Mœnum.

Ierusalem ciuitas ex sacris literis & approbatis historicis primùm ab Adamo Reisnero germanica lingua delineata, & nũc latinè per Ioã. Heidenum fusius descripta; impressa Francofurti ad Mœnum. ann. 1563.

Via Caluariç D. Bethlehẽ sacerdotis à Laurentio Surio latinè conscripta: quã propria interpretis manu exaratã mihi exhibuit R. P. Adrianus Scyf ab Oudevvater Carthusianorũ Coloniensiũ vicarius vigilantissimus.

Via crucis, à domo Pilati vsq; ad mõtem Caluariæ, ædita per Pet. Calẽtinum. impressa Louanij à Vellæo ann. 1568.

Itinerarium Ioan. Godscalci Isermann Delphensis, quod ann. 1561. absoluit.

Descriptio Ierusalẽ & locorum eius Isbrãdi Godefridi Delphẽsis, sororis meæ mariti, qui ann. 1563. peregrinationem suã perfecit.

Iter nobilis & aurati militis Baptistę vã der Muelen Mechliniensis, qui viua voce Hierosolymã, omniaq; eius loca an. 1567. exactè à se perlustrata, sæpissimè mihi descripsit.

Descriptio antiquę & nouę vrbis Hierosolymorũ à Petro Laekſteijn cõfecta, & à Christiano Sgrotheno geographicè depicta &c. excusa Calcariæ Cliuorum an. 1570.

Topographica delineatio ciuitatis Ierusalẽ Antonij de Angelis Minoritę, qui diu Hierosolymæ habitauit, an. 1578. Romę in conuentu B. Marię in ara cęli ab eo in lucẽ ędita. quã honorabilis viri Francisci à Cruce filius D. Gaspar⁹ à Cruce Antvverp. I. V. Doct. peritissimus, iam pridem Roma reuersus, vnà cũ varijs eiusdẽ vrbis antiquitatibus liberaliter mihi exhibuit.

Bina delineatio Vrbis Ierusalem, quę est in Theatro præcipuarum vrbium totius mũdi, ædita per Georgium Bruijn, virum doctrina & eloquentia excellentissimum.

Hierosolymitanę vrbis, totiusq́; Terrę sanctę tabula amplissima, in membrana manu Bironij Galli graphicè delineata, viuidis coloribus auroq́; exornata, & gallicè descripta, q̃ an. 1582. Mich. Aitzingerus Austriacus diligẽtissim⁹ historiograph⁹ mihi cõmunicauit.

Chronicon Eusebij Cæsariensis, Hieronymi, Palmerij, Contracti, &c.

Chronicon Prodigiorum ac ostentorum, ab exordio mundi vsq; ad an. Domini 1557.

Emendatæ chronologiæ epitome à mundi exordio in hæc vsq; tempora manuscriptum Hen. Syluij.

Gil. Genebrardi Theologi Parisiẽsis Chronographiæ libri quatuor.

Gerardi Mercatoris Chronographia.

Chronicon Christiani Massæi.

Chronica Amandi Zirixeẽnsis.

Chronica Carionis.

Ioan. Lucidi de emẽdatione tẽporũ libri.

Chronicon Iaco. Meeman manuscriptũ. obijt Delphis an. 1517. Fasciculus temporum.

Chronicon Adriani Barlandi.

Chronica Hollandiæ.

Chronicon Onuphrij, cum catalogo Pontificum & Imperatorum.

Chronicon Ioan. Vasæi,

Tomi Conciliorum omnium.

B. Platina de Vitis Pontificum.

Onuphrij commentaria Fastorum.

Martyrologium P. Galesinij.

Io. Hessels passionis & resurrectionis dominicæ explicatio.

Corn. Iansenij concordia Euangelica.

Hi sunt ferè præcipui authores, ex eorum numero, qui hęc argumẽta ex professo tractauerunt, & quorũ specialẽ facio mẽtionem. Pluribus quidẽ vsus sum, quorum non memini, quod eorum hoc calamitoso tẽpore perditis libris, loca citanda describere nõ potuerim. Scriptorum autem, qui quasi aliud agentes, mihi scribẽdi materiã prębuerũt, longum foret catalogũ texere, ex ijs quibus annotantur locis, poterunt intelligi.

FINIS.

IN THEATRVM TERRAE SANCTÆ RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM INDEX.

A.

INDEX.

Alci-

INDEX.

araba-

I N D E X.

C.

Cæſa-

Com-

F.

G.

H.

Haroer

I.

L.

M.

N.

O.

P.

S. Pau-

Q.

R.

S.

salu-

INDEX.

T

FINIS

Theatri Terræ S^{tæ}. duerniones & tabulæ geographicæ eo ordine, quo in opere collocari debent.

*, Eſt primus ternio, videlicet titulus & præfationes, quem ſequitur tabula vniuerſalis duobus folijs, quæ conglutinanda ſunt.

Poſt eam, Tribus Aſer folio ſeparato.

Inde, ipſum opus ſequitur.

A. B. C. inter C & D ponitur tabula trium Tribuum, Ephraim, Beniamin, & Dan, vno folio comprehenſarum,

D. huic duernioni imponitur Tribus Gad, ante initium eius tribus.

E. in hoc duernione collocanda eſt Tribus Iſachar, dimidia Manaſſe intra Iordanem, & Zabulon, vno quoq; folio coniunctæ. Et in fine duernionis Tribus Iuda, vno ſolo folio, vbi illa tribus incipit.

F. G. H. I. K. in hoc duernione K collocetur altera dimidia tribus Manaſſe extra Iordanem.

L. M. N. huic duernioni N. in medio inſeritur tribus Neptalim.

O. P. & huic duernioni P. inſerenda eſt in medio deſerti Pharan tabula.

Q. huic duernioni Q. in fine imponatur tabula Ruben tribus, vbi ea incipit.

R. in hoc ſtatuatur tribus Simeon ad exordium eius tribus.

S. inter S & T, tabula topographica vrbis Hieroſolymæ eſt collocanda, duobus folijs contenta, quæ conglutinari debent.

Inde ſequuntur reliqui operis duerniones vſque ad finem.

T. V. X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
In Officina Birckmannica, ſumptibus
Arnoldi Mylij.
Anno cIɔ. Iɔc.

